

R. 38.502

Donativo Compañía de Jesús

~~Facultad de Derecho
Historia del Derecho
Estado
Tabla 2334
Número 2~~

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL
GRANADA
Sala: B
Estante: 050
Número: 104

224060847

Biblioteca Hospital Real

H
O
P
C
E

V

DOCTRINA
S. CONCILII
TRIDENTINI
ET CATECHISMI.

Romani, de Symbolo Apostolorum,
de Sacramentis, & iustificatione,

Oratione Dominica, Decalogo, Fideliter Collecta
distincta, & ubi opus est, explicata,

Per R. D. IOANNEM BELLARINUM, Clericum
Reg. Congreg. S. Pauli.

Cum Compendiis singulorum supradictorum, Opusculis de sancto
Euangelio ipsoque Catechismo,

Et examine ad Ordines, Confessiones, Conciones,
Beneficia, & curam animarum.

Opus omnibus Parochis, Confessoribus, Concionatoribus,
& Catechistis utilissimum.

Editio nouissima, ab innumeris mendis expurgata.

L V G D V N I,

Apud NICOLAVM GAY, in vico Tupin,
sub signo Urbis & Castel. Neapol.

M. DC. LXIV.

CVM APPROBATIONE, ET PERMISSIONE.

T.3.C. Num. 15.

b
i
m
ob
di
R
m
eo
l-b
di

Perillustri & Reuerendissimo

P A T R I D O M. D E S I D E R I O
S C A L E Æ B R I X I E N S I , S A C R Æ
T h e o l o g i æ M a g i s t r o ; t o t i u s q u e
M e d i o l a n e n s i s I n q u i s i t o r i G e n e -
r a l i , & c .

D Vex sententia obseruanti, Vir
Doctissime, si quid aliquando in-
cideret, quod veteris mea erga
te obseruantie significationem
multis semel ab hinc annis exhi-
bita, dum sacri Rosarij poemata nomine
tuo è typis meis euulgata inscriberem quoquo
modo roborares, refutaresque: cum tandem
oblatam nuperrimè Ioannis Bellarini viri eru-
dissimi explicationem in Sacri Trident. Conc.
Romanique Catech. Doctrinam lubentissi-
mè recudendam tibi que inscribendam arripui:
eo potissimum consilio adductus, vt nihil eo
libello ei, quam sustines persona conuenientius
dicari posset ensuerim. Ecquis enim de Chri-

stiana religione doctrinam acrius, firmitusve propugnet, quàm qui gravissima Christiana Reipub. Principis approbatione dignus habitus fuerit, cui propriis virtutum meritis suffragantibus, plenarium Censorie facultatis ius nefarios Hæreticorum casus in latissimo Longobardica regionis districtu deferretur? Quid inquam congruentius, quàm ut libello de fide à Christiano typographo eius nomen præfigeretur, cui Cacholica fidei tutela demandata fuerit. Hac sunt, vir clarissime, quibus ad id tibi munus sacrandum sum adductus, in quo cum argumenti genere, & dantis animus, pro tua humanitate spectes, & Piccalea tuomaiora, si queat, donare cupienti faueas, etiam atque etiam rogo, Vale Mediolani septimo. Kal. Augusti. 1615.

Io. Bapt Piccalea.

Approbatia Doctorum.

INtroducio hæc In Doctrinam Conc. & Catechismi Tridentini, Authore P. D. Ioanne Bellarino Clerico Reg. Congreg. Sancti Pauli; nihil continet à sana fidei Catholicae. Apostolicæ & Romanæ, & doctrina alienum, aut probis moribus contrarium, immo omnia doctè, vtiliter, & scitè dicta proindeque nos infra scripti Societatis Sorbonicæ Doctores Theologi dignum opus iudicauimus quod in lucem prodiret vsui publico profuturum.

Carolus Patn. Ioannes Laisné.

C A P V T
SACRI CONCILII
TRIDENTINI.

*In quo precipit doctrinam Catec. Romani de
Sacramentis debere ab Episcopis, &
Parochis populis explicari.*

T fidelis populus ad suscipienda sacramenta maiori cum reuerentia, atque animi deuotione accedat, precipit sancta Synodus Episcopis omnibus, vt non solum cum hæc per seipso erunt populo administranda, prius illorum vim, & vsum, pro suscipiendum captu explicent, sed etiam idem à singulis parochis piè, prudentè:que etiam lingua vernacula, si opus sit, & commodè fieri poterit seruari studeant iuxta formam è sancta Synodo in Catechesi singulis sacramentis præscribendam, quam Episcopi in vulgarem linguam fideliter verti, atque à parochis omnibus populo exponi curabunt, nec non vt inter Missarum solemniam aut diuinorum celebrationem sacra eloquia, & salutis monita eadem vernacula lingua singulis diebus festis; vel solennibus explanent, eademque in omnium cordibus postpositis inutilibus questionibus inferere, atque eos in lege Domini erudire studeant.

Ex hoc Capite colligitur.

TRadere doctrinam de Sacramentis esse necessarium ad hoc, ut fideles illis bene utantur.

Talem doctrinam debere ab Episcopis, & Parochis populis explicari,

Iuxta captum audientium id fieri oportere. Doct. Cat. Rom. & non aliam debere proponi, Episcopos debere curare, ut Parochis hoc praestetur.

Expedire ut doctrina Catechismi, etiam si opus sit, lingua vernacula facilius reddatur.

Quapropter hoc opus, in quo doctrina Sacri Concilij, & Catechismi Romani de Sacramentis colligitur, distinguitur, & ubi opus est explicatur, atque facilius redditur, gratum esse debet. Et ubi in hoc opere Lector viderit in margine notari locum Concilij, vel Catechismi à quo talis doctrina desumpta est, debet magnificare illam doctrinam; non quia hic posita sit, sed quia à tali, & tam digno fonte sit derivata. Quòd si aliquando quis velit à proprio fonte doctrinam hanc haurire, per citationes margine positas consequetur. Et hoc utile visum est Lectores admonere.

I N D E X TITVLORVM.

Index Introductionis.		De fine hominis, & medijs ad illam consequendum, n. 2. 19
De fine huius tractat. c. 1. p. 2.		De statu natura integra & corrupta, nam, 2. 19
De modo colligendi, & distin- guendi omnem doctrinā de Sacramento, cap. 2. pag. 2.		De iustitia originali, n. 4. 19
Quod tractatio Catechismi completa sit, cap. 3. 3		De peccato primi parentis, no- mine, & effectu, num. 5. 10
De doctrina à Deo de Sacra- mentis reuelata, cap. 4. 4		De remedio contra peccatum originale, eiusque necessitate, num. 6. 21
Quomodo Deus per Ecclesiam Catholicam reddit homines certos de doctrina ab ipso reuelata, cap. 5. 7		De applicatione huius remedij, nam. 7. 23
De sex modis, quibus Ecclesia testimonium reddit, quod aliqua doctrina à Deo sit reuelata, cap. 6. 12		De duplici effectu huius appli- cationis per Baptismum fa- cti, num. 8. ibid.
De octo modis probandi ali- quam doctrinam fuisse à Deo reuelatam, cap. 7. 13		De preparatione ad iustifica- tionem, & de eius necessitate, cap. 2. ibid.
De fine Concilii Trident. & Catech. Rom. cap. 8. 14		De fine, effectu & fructu pra- parationis, num. 2. 24
De auctoritate Concilii, & Catechismi, cap. 9. 15		De materia preparati. n. 3. 25
De modo studendi Catech. & Conc. Trid. cap. 10. 16		De efficiente preparationis, & de libro arbitrio, n. 4. 25
De modo inueniendi autori- tates qua hic citantur, c. 11. 17		De forma & modo preparandi, num. 5. 26
De iustificatione, 18		De iustificatione, & eius des- tinitione, cap. 3. 27
De necessitate huius doct. p. 18		De causa finali iustificationis, nam. 2. 28
Diuisio tractationis. ibid.		De causa materiali, nu. 3. 28
De his qua procedunt iustifi- cationem, cap. 1. 19		De causa efficienci iustifica- tionis, num. 4. 29
		De causa formali iustific. 30

Index Titulorum.

<i>De his, qua post iustificacionem in homine reperitur. c. 2. 31.</i>	<i>De sacramentis noua legis, & eorum propria definitione, cap. 3. 41</i>
<i>De modo augendi iustitiam ac- ceptam, num. 2. 31</i>	<i>Explicatio dicta definitionis, num. 1. ibid.</i>
<i>de obligatione obseruandi man- data Dei, & Eccl. n. 3. ib.</i>	<i>d. distinctio eorum, qua sunt de necessitate precepti, n. 3. 42</i>
<i>De munere perseverantia, num. 4. 32</i>	<i>de essentia, substantia, & na- tura sacramenti, n. 4. ib.</i>
<i>De lapsu, & reparat. n. 1. 33</i>	<i>de unitate sacramentorum, num. 5. 43</i>
<i>de fructu iustificacionis, & merito, & operibus virtutis, mortificatis, mortific. n. 6. 33</i>	<i>de materia, & forma sacra- menti, cap. 4. ib.</i>
<i>De usu huius doctrinae, nu. 7. 35</i>	<i>de fine, seu effectu sacramen- torum principali, cap. 5. 44</i>
<i>De Sacramentis in genere.</i>	<i>de vita & operatione spiritali & supernaturali, n. 2. 45</i>
<i>Diuisio de Sacramentis in ge- nere. 36</i>	<i>de charactere, n. 3. ib.</i>
<i>De nomine Sacramenti & eiusdem definitione. c. 1. 36</i>	<i>de gratia eiusque definitione, num. 4. 46</i>
<i>De definitione Sacramenti. num. 2. 37</i>	<i>de effectibus gratia gratum facientis, n. 5. ib.</i>
<i>de diuisione rerum, & signo- rum, seu explicatio prima particula, n. 3. ib.</i>	<i>de differentia inter gratia, iu- stitiam, & charitatem, n. 6. 41</i>
<i>de triplici signo memorati- uo, demonstratiuo, prognosti- co, explicatio secunda particulae sacra. n. 4. 38</i>	<i>de definitione gratia gratis fa- cientis, n. 7. ibid.</i>
<i>Explicatio tertia particula. num. 5. 39</i>	<i>Exempla, qua declarant quid si grat n. 8. 48</i>
<i>de differentia inter sacramen- tum, rem Sacramenti, & virtutis, que, n. 6. ibid.</i>	<i>de necessitate gratia, n. 9. 49</i>
<i>de sacramentis veteris legis. cap. 2. ibid.</i>	<i>de necessitate sacramentorum, 10. ibid.</i>
<i>declarat, quid sit opus ope- rans, & opus operatum in sa- cramentis, n. 2. 40</i>	<i>de numero & sufficientia sa- cramentorum, n. 1. 50</i>
<i>de differentia inter sacramenta veteris, & noua legis, n. 3. 40</i>	<i>de comparatione sacramento- rum inter se, n. 2. 51</i>
	<i>de causa sacramentorum effi- cienti, cap. 6. ib.</i>
	<i>de efficacia sacram. n. 2. 53</i>
	<i>De administratione sacram. cap. 7. 53</i>

Index Titulorum.

De bonitate, & militia ministrorum, & quod minister est publica persona, n. 2.	57	Quomodo per Baptismum tollatur peccatum orig. n. 2. ibid.	
De intentione ministri, n. 3.	38	Quomodo in illo remittatur actuale, n. 3.	75
De intentione actuali. & virtuali, vel habituali, n. 4. ib.		de administratione, usu, & necess. Baptismi, c. 1.	76
De usu sacramentorum, & fine illorum, cap. 8.	59	de suscipientibus hoc sacramentum, n. 2.	77
De suscipiente sacramentorum, num. 2.	ib.	de dispositione, & preparatione ad Baptismum, n. 3.	78
De preparatione, n. 3.	ibid.	de precationibus, ritibus ac caeremoniis Baptismi, c. 6.	79
De deuotione, & reuerentia erga sacramenta, n. 4.	60	diffusio precationum, & caeremoniarum, n. 2.	ib.
De susceptione sacram. n. 5. ib.		de ritibus ante Baptismum seruandis, n. 3.	ibid.
De rursus ob quas sacramentorum usus est à Deo institutus, seu de secundario fine sacramentorum, n. 6.	ibid.	de Catechismo, n. 4.	80
Quomodo ex dictis adiuetur bonus usus sacr. n. 7.	62	de exorcismo, n. 5.	ibid.
De ritibus, ac caeremoniis sacramentorum, cap. 9.	63	de aliis caeremoniis Baptismum precedentibus, n. 6.	ibid.
De sine effectu. & vi caeremoniarum, n. 2.	64	de his, quae sunt apud fontem Baptismi, n. 7.	81
De modo quo Parochi debent tradere doctrinam sacramentorum, n. 3.	65	de his quae post Baptis. efficiuntur, n. 8.	ibid.
De Baptismo.		De Confirmatione.	
De necessitate doctrinae de Baptismo.	66	De necessitate doctrinae huius sacramenti.	82
diuisio huius tractatus.	67	de nomine, & definitione huius sacramenti, c. 1.	83
De nomine Baptismi, n. 1. ibid.		de materia huius sacramenti, cap. 2.	84
De Baptismi definitione, n. 2. ibid.		de forma, n. 2.	ib.
De materia Baptismi, c. 2.	68	de efficiente confirmationis, cap. 3.	85
De forma Baptismi, n. 2.	69	de ministro illius, n. 1. ibid.	
De ablutione, n. 1.	70	de patrinis, n. 3.	ibid.
De efficiente Baptismi, c. 3. ib.		de fine, & effectu Confirmationis, n. 4.	ib.
De ministro Baptismi, n. 2.	71	de usu & administratione huius sacramenti, cap. 4.	86
De patrinis, n. 3.	72		
De fine, & effectu Bap. c. 4.	74		

Index Titulorum.

De vestibus sacerdotalibus,	ius est, n. 2.	157
Num. 6.	ibidem,	
De eccl'of. & altari, n. 7.	146	
De tempore celebrandi hoc sacrificium, n. 8.	ibid.	
De calice & corpor. n. 9.	147	
De luminibus, n. 10.	ibid.	
De clerico, num. 11.	ibid.	
De actionibus, qua adhibentur ad ritum Missæ, n. 12.	ibid.	
De populi salut. n. 13.	ibid.	
De fractione hostiæ, n. 14.	148	
De delatione Missæ ab uno loco ad alium, n. 15.	ibid.	
De extensione, & unione manuum sacerdotis, n. 16.	ibid.	
De cruce signatione. n. 17.	ib.	
De veneratione erga hoc sacrificium, cap. 6.	149	
De inter ori venerat. n. 2.	ib.	
De exteriori venerat. n. 3.	150	
De intensione habenda in oblatione huius sacr. n. 4.	151	
De defectibus circa Missam contingentibus, c. 7.	152	
De Pœnitentia.		
De necessitate huius sacramenti, & doctrinæ illius.	154	
De significatione, & multiplici acceptione huius nominis Pœnitentiæ, eiusque definitione,	ibid.	
De Pœnitentia ut est virtus, & ut est sacramentum,	155	
De iussu tractationis.	156	
De pœnitentia ut est virtus. Cap. 1.	ibid.	
De definitione Pœnitentiæ qua virtus est, cap. 1.	ibid.	
De fine Pœnitentiæ, qua vir-		
	Quomodo probetur Pœnitentiæ esse virtutem, n. 3.	158
	Quibus gradibus ad pœnitentiorum pervenit. n. 4.	ibid.
De necessitate pœnitentiæ qua virtus est. n. 5.	159	
De fructibus huius pœnitentiæ. n. 6.	ibid.	
De pœnitentiæ externa, qua est sacramentum, cap. 2.	ibid.	
De institutione sacramenti pœnitentiæ. n. 2.	160	
De patribus huius sacramenti, num. 3.	161	
De materia pœnit. n. 4.	ibid.	
De pœnitente, eiusque dispositione, nec non de tribus ab illo adhibendis, num. 5.	162	
De forma sacramenti pœnitentiæ, num. 6.	163	
De vi, efficacia, effectu fructu, & fine sacramenti, n. 7.	164	
De remissione omnium peccatorum. n. 8.	165	
De patribus integralibus pœnitentiæ, n. 9.	167	
De contritione, c. 3.	168	
De nomine contritionis, & attritionis. n. 2.	ibid.	
De definitione cõmuni attritionis, & contrit. n. 3.	169	
De propria definitione contritionis perfectæ, n. 4.	170	
De propria definitione attritionis, n. 5.	ibid.	
De convenienciæ, & differentia inter attritionem, & contritionem, n. 6.	171	
De efficiēte contritionis, & at-		

Index Titulorum.

<p>tritionis, num. 7. <i>ibid.</i></p> <p>De materia contritionis, & attritionis, num. 7. 172</p> <p>De forma contritionis, & attritionis, n. 9. 173</p> <p>De proposito non peccandi de cetero, n. 10. 174</p> <p>De spe venia, n. 11. 175</p> <p>De voto faciendi ea qua ad sacramentum requiruntur, num. 11. 176</p> <p>De fine, effectu, fructu, utilitate contritionis. n. 13. <i>ibid.</i></p> <p>De modo se exercendi circa actum contr. n. 15. 177</p> <p>De modo dirigendi fideles ad actum contr. n. 15. <i>ibid.</i></p> <p>De confessione, cap. 4. 178</p> <p>De necessitate tradendi doctrinam confessionis, n. 2. 179</p> <p>De utilitate confess. n. 3. <i>ib.</i></p> <p>De natura, vi, & definitione confessionis, n. 4. 180</p> <p>De institutione confessionis, num. 5. 181</p> <p>De institutione rituum, & caeremoniarum confess. n. 6. 183</p> <p>De necessitate confessionis & quando fit, n. 7. <i>ibid.</i></p> <p>De integritate confessionis, eiusque necessitate, n. 8. 185</p> <p>De circumstantiis peccatorum, qua debent in confessione referri, n. 9. 186</p> <p>De conditionibus confess. & de illius frequentia, n. 10. 188</p> <p>De ministro, clauibus, iurisdictione, absolutione, c. 5. 189</p> <p>De actibus a confessario faciendis, n. 2. 190</p>	<p>De conditionibus in confess. requisitis, & de clau. n. 3. 196</p> <p>De scientia confess. n. 4. 197</p> <p>De bonitate & prudentia confessarij & de sigillo. n. 5. 198</p> <p>De satisfactione, cap. 6. 200</p> <p>De poena, & culpa, & illarum remissione, n. 2. <i>ib.</i></p> <p>Cur Deus non remittat omnem poenam in poenitentia, sicut in Baptismo, n. 3. 203</p> <p>De nomine & definitione satisfactionis, n. 4. 205</p> <p>De fine, fructu, necessitate, utilitate, vi, & effectu satisfactionis, n. 5. 206</p> <p>De forma satisfact. n. 6. <i>ib.</i></p> <p>De materia satisfactionis, & de triplici satisfactione, num. 7. 207</p> <p>De causa efficienti satisfactionis, n. 8. 209</p> <p>Qua ratione confessarij poenitentias imponant, n. 9. 210</p> <p style="text-align: center;">De Extrema Vnctione</p> <p>De utilitate huius doctrinae, 212</p> <p style="text-align: center;">De Disintractationis, 213</p> <p>De substantialibus Extremae vntionis, cap. 1. <i>ib.</i></p> <p>De nomine Extremae vntionis, num. 1. <i>ibid.</i></p> <p>De definitione, num. 2. 214</p> <p>Quomodo probetur, quod Extrema vntio sit sacramentum, vu. 3. <i>ib.</i></p> <p>De unitate huius sacramenti, num. 4. 215</p> <p>De materia Extr. m. vntionis, n. 5. <i>ibid.</i></p>
---	---

Index Titulorum.

De forma huius sacramenti, num. 6.	ibid.	eorundem, n. 9.	228
De institutione huius sacramenti, n. 7.	216	De unitate sacramenti Ordinis, n. 7.	229
De susceptione, & administratione huius sacr. & primò quibus, & quando sit conferendum, cap. 2.	217	De sacramento tantum, & tantum, & utroque, ibid.	
Qua partes sine vngenda, & quare, n. 2.	218	De effectu sac. Or. id est, gratia, & charact. n. 9.	ibid.
De preparatione ad hoc sacramentum, n. 3.	219	De corpore Christi vero, & mystico, n. 10.	230
De ministro huius sacramenti, num. 4.	220	De duplici potestate ordinis, & iurisdictionis, n. 11. ibid.	
De ritibus circa hoc sacramentum n. 5.	ibid.	De duplici clauis scientia, & potestatis, n. 11.	231
De fructu, seu effectu, & sine huius sacramenti, c. 3. ibid.		De Vsu clauium, n. 13.	232
De modo tradendi doctrinam huius sacramenti, nu. 2.	222	De iurisd. eiusque diuisione, ac necessitate, n. 14.	233
De Ordine.		De singulis ordinibus in particulari, Pars. 1.	234
De necessitate & utilitate doctrinae huius sacramenti,	222	De prima tonsura.	ibid.
Diuisio traditionis,	223	De ordine Ostiariatus.	235
De nomine Ordinis, c. 1.	224	De ordine Lectoratus.	236
De definitione sacramenti Ordinis, n. 2.	ibid.	De Exorcizatu.	237
De materia sacramenti Ordinis, nu. 3.	215	De Acolytatu.	ibid.
De forma eiusdem, n. 2. ibid.		De Subdiaconatu.	238
De fine sacramenti Ordinis, cap. 3.	ibid.	De ritibus in collatione huius ordinis,	239
De functionibus sacris, n. 2. ib.		De ordine diaconatus,	247
De sacris ministris, n. 3.	226	De ritibus in collatione huius ordinis.	231
De numero ministrorum, & ordinum, n. 4.	ibid.	De sacerdotio.	240
De sufficientia horum ordinum & ministrorum, n. 5.	227	De dignitate, potestate, & gradibus sacerdotum,	243
De distinctione, & differentia		De Vsu, & susceptione sacramenti ordinis. Pars. 3.	245
		De suscipientibus sacramentum Ordinis, nu. 2.	ibid.
		Qualis promotio ad Ordines requiratur, n. 3.	246
		De triplici fine male in promovendo, n. 4.	ibid.

Index Titulorum.

<p>De recto fine, qui debet haberi in promouendo, n. 5. 247</p> <p>De requisitis in promouendo seu de preparatione, n. 6. <i>ibid.</i></p> <p>De scientia qua requiritur in ordinandis, n. 7. <i>ibid.</i></p> <p>Car ordinationes habeantur tempore ieiuniorum, n. 8. 248</p> <p>De sufficientia eorum qua di- cta sunt, n. 9. <i>ibid.</i></p> <p style="text-align: center;">De Matrimonio.</p> <p>De necessitate & utilitate hu- ius doctrina. 249</p> <p>Diuisio, tractationis. <i>ibid.</i></p> <p>De natura Matrimonii, seu de nomine, & definitione, cap. 1. 250</p> <p>De definitione matrimonii, num. 2. <i>ibid.</i></p> <p>De qualitate consensus, verbo- rum, & obligationis, num. 3. 252</p> <p>De matrimonio, ut est officium naturae, cap. 2. <i>ibid.</i></p> <p>Quibus de causis matrimonium sit contrahendum, seu de fine matrimonij, n. 2. 253</p> <p>De matrimonio, ut est sacra- mentum, cap. 3. 254</p> <p>Quod matrimonium sit sacra- mentum, num. 2. <i>ibid.</i></p> <p>De causis, & definitione ma- trimonii ut est sacramentum, num. 3. 257</p> <p>Comparatio sacramenti matri- monij cum matrimonio na- turali, n. 4. 257</p> <p>Quod inter duos tantum ma- trimonium esse, potest, num. 5. 257</p> <p style="text-align: right;">pag. <i>ibid.</i></p>	<p>De indissolubilitate matrimo- nii eiusque utilitate, nu. 6. 258</p> <p>De triplici bono matrim., cap. 4. 259</p> <p>De mutuo amore, & officiis inter virum, & uxorem, cap. 5. 260</p> <p>De officio mariti erga uxo- rem, num. 2. <i>ibid.</i></p> <p>De officio uxoris erga mari- tum, num. 3. 261</p> <p>De ritibus ante & post matri- monium adhibendis, cap. 6. <i>ibid.</i></p> <p>De publicationibus, n. 2. <i>ibid.</i></p> <p>De ritibus in celebratione ma- trim. adhibendis, n. 3. 262</p> <p>De benedictione, & ritibus post matrimonium seruandis, n. 4. <i>ibid.</i></p> <p>De administratione, & usu huius sacramenti, cap. 7. 263</p> <p>De susceptione huius sacra- menti, & preparatione ad illud, n. 2. <i>ibid.</i></p> <p>De debito reddendo, n. 3. 264</p> <p>De peccatis qua possunt com- mitti contra matrimonium, cap. 8. <i>ibid.</i></p> <p>De impedimentis matrimonii, cap. 9. 266</p> <p>De impedimentis non dirimen- tibus, n. 2. 267</p> <p>De impedimentis dirimen- tibus, n. 3. 268</p> <p>De errore, num. 4. <i>ibid.</i></p> <p>De conditione, num. 5. 269</p> <p>Votum, n. 6. <i>ibid.</i></p> <p>Cognatio, num. 7. <i>ibid.</i></p> <p>De legali cognatione, n. 8. <i>ibid.</i></p>
--	--

Index Titulorum.

<p>De cognatione spirit. n. 9. 270</p> <p>De cognatione carnali, vel naturali, n. 10. <i>ibid.</i></p> <p>De gradibus, & illorum regulis, n. 11. 271</p> <p>De impedimento criminis, nu. 12. 274</p> <p>Cultus disparitas. n. 13. 275</p> <p>De vi dirimente. n. 14. 276</p> <p>De ord. impedimento, n. 15. <i>ib.</i></p> <p>Ligamen, n. 16. <i>ib.</i></p> <p>Honestas, n. 17. 277</p> <p>De affinitate, & duplici genere illius, n. 18. 278</p> <p>Praxis ad cognoscendam affinitatem primi generis, & gradus illius, n. 19. 279</p> <p>De regulis ad cognoscendum, 1. & 2. genus affinitatis, num. 20. <i>ib.</i></p> <p>Si forte coire nequibus, nu. 21. 282</p> <p>De impedimento aetatis, n. 22. <i>ibid.</i></p> <p>De impedimento matrimonij clandestini, n. 23. <i>ib.</i></p> <p>De impedimento inter rapto-rem, &c. n. 24. 283</p> <p style="text-align: center;">Index Compendij.</p> <p>De sacramentis in gen. 284</p>	<p>De differentia inter sacramen- ta veteris, & noua legis, <i>ibid.</i></p> <p>De signo. 285</p> <p>De causis sacramenti. <i>ib.</i></p> <p>De gratia, & charactere, 286</p> <p>de sacramento, re, & viroque. <i>ibid.</i></p> <p>De numero sacrament. <i>ib.</i></p> <p>De necessariis in quolibet sa- cramento, de necessitate sa- cramenti, & precepti. 287</p> <p>De usu sacramentorum, 288</p> <p>de sacramento Baptis. <i>ibid.</i></p> <p>de confirmatione. 289</p> <p>de Eucharistia, ut est sacra- mentum. <i>ib.</i></p> <p>de consecratione, & transsub- stantiatione. 290</p> <p>De speciebus sacramentalibus & contento sub ipsis. 291</p> <p>De Missa sacrificio. 292</p> <p>De communione. 293</p> <p>De sacramento Pœnitentiæ. 294.</p> <p>De partibus integralibus Pœ- nitentiæ. 195</p> <p>De Extrema unctione, <i>ib.</i></p> <p>De sacramento Ordinis. 296</p> <p>De Matrimonio. 297</p>
--	---

INTRO

INTRODVCTIO IN DOCTRINAM

Sacri Concilii Tridentini, ET CATECHISMI ROMANI DE SACRAMENTIS.

Ad Parochos, & Clericos Diœcesis Nouarien.

ROGATVS à multis vestrum, vt permitterem edi doctrinam, quam hoc anno super Catechismum Romanum de Sacramentis tradidi; non solum consensu, vt fieret, sed etiam libenti animo quanta potui diligentia curavi, vt plenius, & clarius ederetur. Nihil enim mihi iucundius euenire poterat, quàm vt isti labores mei non solum diuturni, sed etiam perpetui sint; & potissimum in Clero, & Ciuitate Nouariensi, vbi cum maxima animi mei voluptate illos absolui: & vbi licuit mihi admirari Pastorem vigilantem, & indefessum; Clerum doctum, & pium; necnon populum docilem, & deuotum. Hinc enim fiet, vt etiam absens, quod ibi adsum (dum aderunt isti labores) quadam ratione mecum potero cogitare. Iucundam autem recordationem, diuturnam quoque desiderare conueniens est. Ad vos igitur dirigo ista quæ docui; tum quia illa requiritis; tum quia doctrina Catechismi vobis potissimum tradita est. Quod si quid impolitum, vel inornatum inueneritis, ne reprehendati

2 *Introductio in primam partem*

quia in hoc opere non ornatus, sed doctrina querenda est. Existimati autem maxime expedire, si antequam incipiatur tractare de Sacram. ea quae sequuntur, vobis proponam, vt ex illis facilius ad Sacramentorum doctrinam vobis aperiat.

De fine huius tractationis. Cap. I.

IN primis autem vobis declarandum est, quis sit finis huius tractationis. Est igitur primo fideliter colligere omnem doctrinam Concilii Trid. & Catechismi Rom. de Sacram. Secundo doctrinam sic collectam in partes recta ratione distribuere, atque distinguere; Tertio vbi Concilium, & Catech. aliquid breuiori oratione, ideo minus clare doceant, illud clarius proponere & si opus est, fusius explicare. Haec tria vt facerem mihi propositum fuit. Vfus sum autem modo interrogandi, & respondendi quia ad distinguendam doctrinam maxime accommodatus existit.

De modo colligendi, & distinguendi omnem doctrinam de Sacramentis. Cap. II.

EXpedit autem maxime iuxta finem propositum, vt explicetur modus quo possit cognosci, an in hoc opere & in Catechismo omnis doctrina de Sacramentis bene sit collecta, & distributa.

Sciendum est ergo, quod in sacramentis duo tantum principalia considerantur; vnum est sacramentum, aliud est vsus illius. Sicut enim aliud est panis, vel medicina; aliud vsus illius; & in pane praeter ipsum, & vsus illius nihil est considerare; ita omnis doctrina sacramentorum primo ad ipsa sacramenta; secundo ad vsus illorum est referenda.

Scire tamen oportet, quod circa sacramenta, & illorum vsus reperiuntur quidam ritus, & caeremoniae, quae neque sunt sacramentum, neque vsus sacramenti, sed sunt quaedam solemnitates quibus sacramentum recte conficitur, & vsus vtiliter adhibetur: & de his quoque in tractatu de Sacramentis consideratio haberi debet.

Amplius non ignorare conueniens est, quod in tractatione habenda de aliqua re, debet considerari de nomine, & de definitione illius; non quia sint aliquid rei, sed quia vnum significat, & aliud explicat rem. Vnde quatuor de Sacramentis sunt proponenda,

Prim
Sec
Ter
Qu
nihil
M
ueni
do
quod
finis
ti, it
vnde
omn
De
Vnu
min
dicit
moni
C
de si
Pri
Sec
Te
Qu
Qu
Sex
Sep
Oe
No
Ha
doctr
uare n
morian
mento
ctum,
ries su
Qu
C
de
lio tra

Primò de nomine, & deffinitione cuiuslibet sacramenti.
Secundò de sacramento, seu substantia, & essentia illius.

Tertiò de vsu, & dispensatione eiusdem.

Quartò de ritibus, ac cæremonijs ipsius. Præter hæc nihil scio de sacramentis posse tractari.

Modò de quatuor iam dictis distinctè considerare conueniens est. Et quidem de nomine, & deffinitione plura modò dicenda non sunt. De sacramento autem scire opus est. quòd quatuor sunt causæ illius; materia, forma, efficiens, & finis, & omnes sunt de necessitate, & substantia sacramenti, ita vt sine aliqua illarum Sacramentum esse non possit: vnde de singulis considerare, ad hoc vt plena sit tractatio, omninò necesse est.

De vsu etiam sacramenti duo omninò considerari debent, Vnum est ex parte ministri, & dicitur dispensatio, vel administratio; Aliud ex parte suscipientis sacramentum, & dicitur susceptio, vel vsus sacramenti. De ritibus ac cæremonijs aliud modò dicendum non est.

Colligendo autem quæ dicta sunt, patebit ista nouem de singulis sacramentis debere considerari.

Primò de nomine.

Secundò de deffinitione.

Tertiò de materia.

Quartò de forma

Quintò de efficiente.

Sextò de fine, seu effectu.

Septimò de administratione.

Octauò de vsu, & susceptione.

Nonò de ritibus, ac cæremonijs.

Hæc sunt, à quibus vera ratio colligendi, & distinguendi doctrinam de sacramentis sumenda est; Ideò dicta obseruare maximè adiuuabit intellectum, & confirmabit memoriam ad percipiendam, & retinendam doctrinam sacramentorum. Nihil enim est, quod magis confundat intellectum, vel obruat memoriam, quàm magna rerum congestio sine ordine, & distinctione.

Quod tractatio Catechismi completa sit. Cap. III.

Circa verò tractationem Cõcilij, & Catech. an omnia doceant, quæ dicta sunt sciendum est, quòd à Concilio tractatio completa de sacramentis requirenda non est.

4 *Introductio in primam partem.*

ipse enim grauiora tantum capita de illis studet determinare; licet in aliquibus sacramentis completam aliquam ratione doctrinam proponat: à Catechismo autem completa tractatio ordinariè est expetenda; Ipse enim ferè semper nouem iam dicta proponit. Talem autem in sua tractatione ordinem seruat.

Primò facit quasi proœmium,

Secundò tractationem.

Tertiò conclusionem.

In proœmio ordinariè solet proponere vtilitatem, & necessitatem doctrinæ illius sacramenti; sæpè etiam proponit quanta diligentia, quo fine, modo, tempore à Parochis sit tradenda.

In tractatione ordinariè, quantum expedit, nouem dicta docet: nisi iam dixerit aliqua in tractatu de sacramentis in communi, quæ iudicet omittenda: Circa ordinem non semper eodem modo procedit.

In conclusione colligit tractationem fuisse sufficientem; & sæpè inculcat parochis, vt efficaciter doceant, quæ tradita sunt: nonnullæque his familia illis proponit.

De doctrina à Deo de Sacramentis reuelata. Cap. IV.

Hucusque dictum est de his, quæ ad colligendam, distinguendam, & explicandam doctrinam Concilij, & Catechismi prodesse possunt, modò aliqua sunt proponenda quæ doctrinam dictam, quoad dignitatem, & auctoritatem, valde poterunt commendare.

In primis itaque sciendum est, circa sacramenta, quædam esse à Deo instituta: quædam fuisse ab Ecclesia ordinata. Omnia, quæ pertinent ad materiam, formam, efficientiè, & finem Sacramenti, ita vt sint de substantia, & necessitate illius, omninò sunt à Deo instituta, & talia neque Apostoli, neque Ecclesia potuerunt ordinare; ratio est, quia solus Deus potest dare auctoritatem ministro, vt conficiat Sacramentum, & solus potest dare virtutem materiæ, & formæ, vt producant effectum supernaturalem qualis est gratia, vel character. Ita igitur omnia à Christo sunt instituta, & hoc est quod Conciliū ait à Christo Sacramenta fuisse instituta. Similiter dicendum est, quod administratio Sacramentorū, & vñs, à Christo tradita sunt, Christus enim ordinauit, vt Sacramentum nihil proderet, nisi quis illo

*C.T. sess.
21. ca. 2.*

*Ex C. T.
sess. 7. can. 1*

*Ex sess. 21.
ca. 2.*

Sess. 7. c. 1.

vre
min
erit
obu
xi
tur
stra
I
tion
sto
cult
vñs
frac
ac c
rend
inbi
dem
dina
ratio
2.
lus a
instit
met
Deus
mam
mod
ipse d
3.
citur
stata.
4. S
mines
menti
est ma
à Deo
quitur
5. Sc
tus est
filio, &
omner

utereur, veluti dixit, *Nisi manducaueritis carnem filii hominis. &c. & qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit*: demum effectum Sacramenti sine vsu impossibile est obtinere. Administrationem etiam ordinauit, veluti cum dixit Apostolis: *Docete omnes gentes baptizantes eos, &c.* Igitur à Deo sunt instituta substantialia Sacramenti, administratio, & vsus illorum.

Ioannis 6.
Marc. 16.
Math. 28.

Ecclesia verò circa Sacramenta, & vsum, & administrationem illorum quædam instituit autoritate sibi à Christo tradita: quæ non sunt de substantia Sacramenti, seu ad cultum, & venerationem illorum deseruiunt, neque sunt vsus, vel administratio, sed ad rectum vsum, vel administrationem sunt deseruientia, & alia sunt præcepta, ritus, ac cæremonia, seu solemnitates in conficiendis, & conferendis Sacramentis, adhibendæ. Hæc autem, quæ Ecclesia instituit, duplici ratione à Deo sunt deriuata: prima quidem est, quia Ecclesia à Deo habuit potestatem talia ordinandi; Altera est, quia Spiritus sanctus illi assistit, vt recta ratione talia instituantur.

Sess. 3. i. c. 2.

Sess. 7. can.
13. de Sa-
cram.

2. Ex dictis sciendum est sequi, quòd solus Deus, & nullus alius potest tradere doctrinam eorum quæ ab ipso sunt instituta. Illorum verò, quæ ab Ecclesia instituuntur, ipsamet Ecclesia doctrinam tradere potest. Ratio est, quia nisi Deus doceat se instituisse talem ministrum, materiam, formam, & alia impossibile est quod illud cognosci possit. Quomodo enim quis sciet Christum instituisse Baptisum, nisi ipse doceat institutionem?

Ex Conc.
Tr. sess. 4. c. 6.
1. & sess.
13. proæ.
1. x C. R. in
pref. nu. 12
& art. 9.
num. 17.

3. Sciendum est, quod omnis doctrina tradita à Deo dicitur reuelata, id est lumine diuino & supernaturali manifestata.

4. Sciendum est, quod vnicum est medium, quo Deus homines docet, & reuelat aliquam doctrinam, siue de Sacramentis, siue de aliis; & hoc est verbum Dei: Reuelatio enim est manifestatio alicuius ignotæ, & supernaturalis veritatis à Deo facta & hæc manifestatio fit ex eo, quod Deus loquitur, & dicit ita aliquid esse.

Conc. Tr.
sess. 4. c. 1.
Cat. R. in
pref. nu. 12

5. Scire oportet, quod Deus in veteri testamento locutus est per Prophetas; in nouo autem, locutus est nobis in filio, & in Apostolis: Et Concilium & Catechismus docent omnem doctrinam Euangelii fuisse reuelatam per Apo-

Heb. 1. C.
Tr. sess. 4.
cap. 1.

2 *Introductio in primam partem*

de se. 13.
proe. C. R.
art. 9. n. 17.
stolos ; & post mortem omnium Apostolorum Deum nihil amplius reuelasse, licet Spiritus sanctus semper manserit in Ecclesia, & docent illam omnem veritatem per Apostolos reuelatam : vnde Concilium ait : doctrinam de Sacramento esse antiquam, & Ecclesiam fuisse à Christo & ab Apostolis, de illa eruditam.

Sess. 4. c. 1.
C. R. n. pra.
fat. nu. 12.
6. Sciendum est quòd verbum Dei aliud est scriptum, aliud non scriptum : Scriptum vocatur sacra Scriptura : & continetur libris scriptis tam veteris, quàm noui Testamenti. Non scriptum appellatur Traditio diuina, & hoc verbum non fuit in libris exaratum, sed in ipsa Ecclesia fuit receptum, & continua successione, & quasi per manus traditione retentum, custoditum, conseruatum & conseruandum vsque ad finem mundi.

Bell. tom. 1.
Cont. 1.
lib. 4. ca. 2.
7. Sciendum, quòd Deus non omnem doctrinam Sacramentorū reuelauit per verbum scriptum, seu sacram scripturam ; sed multa & fortassè plura docuit per traditionē, & verbum non scriptum ; & ratio potest esse, primò, quia Apostoli docebant, sicut fecit Christus, praesentes, quod melius sit voce quàm scriptura, quæ pro absentibus data est, secundò, quia vox seruit tam his, qui sciunt quàm qui nesciunt legere, omnes autem fideles de Sacramentis docendi erunt ; tertio mysteria Sacramentorum magis expediebat committere traditioni, quæ apud solos fideles permanet, quàm scripturis, quæ etiam ad manus infidelium possunt peruenire, & margaritæ ante porcos non sunt ponendæ. Quarto Sacramenta sunt res quædam, quæ multas habent annexas actiones, & talia meliùs docentur voce praesenti, quàm scriptura absenti. Quintò Sacramenta faciliùs docentur facto, quàm verbo, sicut in institutione Eucharistiæ à Christo factum apparet ; ideo Apostoli facto, & traditione Sacramenta oprime docuere.

Ex. D. Tr.
Sess. 4. ca. 1.
8. Considerare oportet non esse difficile conseruare traditiones in Ecclesia puras, & fideles vsque ad finem mudi, primò, quia Apostoli post mortem Christi per multos annos vixere : Petrus supra triginta : S. Ioannes, qui erat iunior vsque ad vltimam senectutem, vnde doctrinam, & praxim Sacramentorum perfectissimè docuerunt : secundò multi scriptores, vt Dionysius Arcopagita, & alij docuere de his, quæ Apostoli circa Sacramenta à Christo accepta

ta
Et
teg
tud
lis
dit
bur
stur
Dei
scri
Cris
ditio
finc
bitu
Cris
Quo

N
telli
hom
reue
Pr
fruct
lauit
scien
geli
fiden
ria D
cui
lium
sto, &
tius n
hoc, &
nes cr
hoc n
omnia
iungit
salute

tradidit: tertio Spiritus sanctus, sicut Apostolis potuit dicere verbum Dei, ita potest illud in Ecclesia purum, & integrum conseruare.

Itaque ex dictis concluditur, quod cum solus Deus potuerit Sacramenta instituere, ipse etiam solus potest de illis veram doctrinam præbere: & quod doctrina à Deo tradita dicitur reuelata, & quod omnis reuelatio sit per verbum Dei & quod omne verbum Dei habitum est per Christum, per Apostolos, & per Prophetas: & quod hoc verbum Dei aliud est scriptum, & appellatur scriptura; aliud non scriptum, & appellatur Traditio: & quod magna pars doctrinæ Sacramentorum à Deo reuelata habita est per traditionem, & quod hæc traditio pura & fidelis usque ad finem mundi, opera Spiritus sancti, in Ecclesia conseruabitur. Et ex horum cognitione maxime dilucidabitur doctrina Concilii, & Catechismi de Sacramentis.

Quomodo Deus per Ecclesiam Catholicam reddit homines certos de doctrina ab ipso reuelata. Cap. V.

Non potest dici quantum afferat lumen ad intelligendam doctrinam Concilii, & Catechismi, si quis intelligat modum, quo Deus usque ad finem mundi reddit homines certos de doctrina à Christo, & per Apostolos reuelata. De hoc igitur modo dicendum est.

Primo autem scire oportet, quod Deus non otiose, aut frustra, sed ad aliquam finem doctrinam Euangelii reuelauit. Deum enim nihil frustra agere certum est. Secundo sciendum est, quod Deus ideo reuelauit doctrinam Euangelii, vt omnes homines crederent illi, credendo iuxta fidem operarentur: & per hæc opera saluarentur: & ita gloria Dei, & Christi dilataretur. Rem ita esse, Christus docuit dicēs. *Eūtes in mundū vniuersum predicate Euangelium omni creatura.* Ecce finis doctrinæ reuelatæ à Christo, & per Apostolos predicatæ, est, vt omnes homines totius mundi, habeant notitiam huius doctrinæ: & non solum hoc, sed vt credant illi: doctrinæ enim à Deo reuelatæ omnes credere tenentur: ideo addit, *quis credideris, sed quia hoc non sufficit addidit, Et baptizatus fuerit, id est fecerit omnia quæ in tali doctrina illi præcipiuntur demum subiungit, saluus erit: vt ostendat finem eius doctrinæ esse salutem totius mundi, medium autem esse fidem, & ope-*

Marc. i. 8.

§ Introductio in primam partem

ra iuxta doctrinam à Deo reuelatam; Quatuor igitur sunt annexa doctrinæ reuelatæ, *notitia, fides, opus, salus.*

Marc. 16.

Tertiò sciendum est, quod omnes homines tenentur credere Deo aliquid dicenti, cum sit prima & infallibilis veritas: nec non obedire illi aliquid præcipienti, cum sit summus & absolutus dominus omnium. Et hoc Christus docuit dicens: *Qui non crediderit, condemnabitur.*

Quartò sciendum est, quod homines tenentur credere, & obedire Deo dummodo certum sit, quod Deus aliquid præceperit, vel dixerit, vel reuelauerit. Si enim esset dubium, an Deus aliquid dixerit, omninò etiam dubium esset, an illi credendum foret: vnde necesse est, quod homines aliquo modo reddantur certi de doctrina à Deo reuelata.

Marc. 16.

Quintò scire oportet, quod tempore Apostolorum Deus reuelauit doctrinam Euangelii, & simul reddidit homines certos, quod illa doctrina esset à Deo reuelata: medium, quo Deus reuelabat doctrinam, erat prædicatio Apostolorum: medium, quo Deus reddebat homines certos, quod hæc doctrina esset à Deo reuelata, erant miracula, & signa & ita Euangelium ait, *Alii autem profecti prædicauerunt ubique: Ecce primum medium, sequitur, Domino cooperante & sermone confirmante sequentibus signis*; Ecce secundum medium.

Sextò sciendum est, quod modo, & vsque ad finem mundi necesse est, vt idem fiat, quod tempore Apostolorum factum est: nempe vt primò publicetur doctrina Euangelii in toto mundo: secundò vt aliqua ratione sit certum, & non sit dubium, quod talis doctrina publicata, sit reuelata à Deo: & ista duo sunt necessaria, quia aliter Euangelium modò non esset medium sufficiens, & perfectum ad salutem totius mundi.

Septimò scire oportet, quod temerè non est credendum cuilibet dicenti, hæc doctrina est, vel fuit à Deo reuelata. Cum enim Angelus Satanæ transfiguret se in Angelum lucis: & multiplicando Apostoli, & Antichristi exierint in mundum veram doctrinam corruptentes: Carè admodum in adhibenda fide procedere opus est: ideo medium, quo certum debet fieri de doctrina reuelata, debet esse insigne, & tale, vt credibile admodum sit.

Octauò supponere oportet : quod solus Deus potest, vel per se, vel per alium reddere hominem certū de doctrina à se reuelata, quia ipse solus potest cerò scire quod talē doctrinam reuelauit: & idèò necesse est, vt illud medium quo homines debent doceri, & certificari de doctrina à Deo reuelata, habeat assistentiam Spiritus sancti, non dubiam, sed certam, certa autem erit si talis assistentia à Deo illi promissa sit, Promissiones enim Dei certæ : & infallibiles sunt.

Nonò, pro certo habendum est, quod solus Pontifex Romanus, vt est caput totius Ecclesiæ, & Ecclesia Catholica, quæ est sponsa Christi, & corpus mysticum illius, habent hanc certam, & indubitatam assistentiam Spiritus sancti ex diuina promissione; Personæ verò priuata, & particulares possunt habere hanc essentiam, sed non certam, & indubitatam; quia Christus nulli personæ particulari hanc assistentiam promisit. De Petro quidem, & de successoribus dictum est. *Regni tui, &c. pro te, Petre, vt nō deficiat fides tua, &c. tu, &c. similiter, super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam, &c. porta inferi non preualebunt aduersus eam, & alia multa.* De Ecclesia etiam Christus dixit, *Ero vobiscum vsque ad consummationem seculi.* Et de Spiritu sancto, *Vt maneat vobiscum in aeternum spiritus veritatis: Item, si autem nō crediderit Ecclesia, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus, Item; Ecclesia est columna, & firmamentū omnis veritatis.* Idèò firmiter tenendum est ex diuina promissione solum Pontificem Romanum, & Ecclesiam Catholicam habere certam, & indubitatam assistentiam Spiritus sancti: & ideo per ipse solū homines posse modo fieri certos, & indubitatos de aliqua doctrina; quòd à Deo sit reuelata.

Decimò consideranti manifestè apparebit rem ita esse: Primò necesse est: vt in quocumque tempore Deus aliquod medium dederit mundo, quo homines certi fierent de vera doctrina ab ipso reuelata: sine hoc medio enim Euangelium esset vanum, & otiosum, & homines illi credere non tenerentur: sed nescitur quod aliud vnquam fuerit medium quàm hoc. Ecclesia enim & Pontifex Romanus semper fuerunt, & ad illos semper fideles in dubiis fidei pro certitudine recurrebant: neque scitur, quod fideles vnquam aliunde certitudinem fidei requisierint; Secundò personæ

10 *Introductio in primam partem*

particulares non possunt esse tale medium : tum quia mō-
dico tempore manent in Ecclesia : tum quia Christus nulli
personæ particulari futuræ post ipsum promisit Spiritus
sancti certam assistentiam ad hunc finem , vt homines fa-
ceret certos de doctrina reuelata : tum quia infideles per-
sonæ particulari fidem indubitatam nollent habere. Ter-
tio nullum medium est dictis duobus magis conueniens.
Romanus enim Pontifex semper est , caput Ecclesiæ est,
Vicarius Christi est, & ideo summè credibile est, quòd à
Christo , sicut promisit Petro dirigitur ne erret in fide fa-
cienda de doctrina à se reuelata : Ecclesia quoque semper
est, vbique est, perpetua est, vna est, sancta est, Apostolica
est, à Spiritu sancto edocta est : tali autem medio, quid
magis conueniens est : sed addamus testimonium Ecclesiæ
summè credibile esse, ita vt omnes tam fideles, quam in-
fideles credere illi certissimè possint : Cùm enim Ecclesia
sit congregatio omnium fidelium , testimonium Ecclesiæ
Catholica, id est vniuersalis, erit testimonium non vnius,
aut duorum, aut mille testium, sed infiniti sunt testes, nem-
pe omnes fideles, quotquot fuerunt, vel sunt vel erunt à
Christo vsque ad finem mundi: omnes enim licet in diuer-
sis temporibus, vel locis sint, idem omninò dicunt, & cre-
dunt, & hoc tanta constantia, & certitudine, & multi pro
veritate doctrinæ, vel mortui sunt, vel mori parati essent,
quid hoc testimonio credibilius ? Nonne miraculum est,
quòd in tanta varietate temporum, regionum, locorum, &
in tanta, & tam varia multitudine fidelium vna doctrina,
vna fides, vnum baptismum retineatur.

Vndecimò, Pro constanti habendum est, quod doctrina
à Deo reuelata, seu à Christo, & ab Apostolis Ecclesiæ tra-
dita nunquam defecit, sed semper in Ecclesia mansit, & vs-
que ad finem mundi manebit pura, & vera & hoc ait Con-
cilium Trid. fieri continua successione, & quasi per manus,
traditione: ita vt Christus; & illius Euangeliū, vt ait Con-
cil. sit tanquā fon, doctrinæ à Christo releuata, sit tanquam
aqua, Ecclesia sit tanquam alueus, per quem aqua, seu do-
ctrina continua successione vsque ad finem mundi decur-
rit : Verbum enim Dei tam scriptum, quam non scriptum,
id est scriptura, & traditiones semper in Ecclesia sunt con-

*Sess. 4. ca.
1. & sess.
13. proœm.
de alibi
Sess. 4. ca. 1.*

seruata in ea puritate, qua à Christo, & à spiritu sancto tradita sunt.

Duodécimò sciendum est quòd Ecclesia Catholica, & *Sess. 4. ca. 1*
 Romanus Pontifex habent auctoritatem determinandi, an
 aliquid sit de fide, *id est*, an aliqua doctrina sit reuelata à
 Deo per scripturam, aut traditiones, vel euidenter deducta
 ex tali doctrina à Deo reuelata; & similiter habent aucto-
 ritatè declarandi quòdnam sit verbum Dei, siue scriptum,
 siue non scriptum, vnde possunt declarare qui libri in sacra
 scriptura contineantur. Ratio est, quia si hoc est medium,
 quo Deus vult facere homines tam fideles quam infideles
 certos de doctrina à se reuelata, & de verbo Dei; si Ecclesia
 non poterit determinare, quòdnam sit verbum Dei, & an
 aliqua doctrina sit à Deo reuelata, neque etiam poterit
 testificari, quòd talis doctrina sit, vel non sit reuelata.
 Potest ergo determinare: & statim ac determinauit omnes
 de necessitate salutis tenentur credere illi doctrinæ tam-
 quam à Deo reuelatæ, & qui non credit illi, hæreticus est.
 Antequam verò determinet non est absoluta obligatio
 credendi illi, vt doctrinæ à Deo reuelatæ.

*Vt facit
C. Tr. sess. 4
ca. 1.*

Decimò tertio scire oportet, quòd Ecclesia, & summus
 Pontifex eadem ratione habent auctoritatem interpretan-
 di verbum Dei, id est scripturas, & traditiones, & quòd Spi-
 ritus sanctus edocet Ecclesiam omnem veritatem reuelatã
 aperiendo illi sensum, vt verè intelligat, & interpretetur
 verbum Dei scriptum, & non scriptum, ita, vt in hoc non
 possit errare. Et licet Spiritus sanctus illuminet, & doceat
 aliquos Doctores particulares, vt verè interpretentur ver-
 bum Dei: Tamen quia fideles non possunt esse certi de
 his, sicut de Ecclesia: ideo non habent absolutam obligatio-
 nem credendi illis in particulari, sicut habent credendi Ec-
 clesie vniuersali.

Sess. 4. ca. 1.

Decimò quarto sciendum etiam est, quòd maior certitu-
 do, vel euidentia non potest dari ad confirmandum, quòd
 aliqua scriptura, vel traditio contineat verbum Dei, vel
 quòd aliqua doctrinæ à Deo sit reuelata; quàm si ostenda-
 tur, quòd Ecclesia Catholica semper ita sensit, ita docuit,
 ita obseruauit, ita determinauit, ita retinuit, vel alia simili
 ratione: & hoc modo probandi, Conc. & Catech. sapissimè
 vtuntur.

12 *Introductio in primam partem.*

Decimo quintò sciendum quoque est , quòd Deus intrinse in cordibus fidelium adiuuat lumine fidei intellectum, vt possit intelligere doctrinam reuelatam, & credere Ecclesie testimonium perhibenti quod illa doctrina sit reuelata, vnde fit, quod certitudo de aliqua doctrina quod sit reuelata, habetur tum ab Ecclesia de hoc testimonium perhibente, tum à fide intellectum , & voluntatem ad assentiendum cum certitudine adiuuante. Quare optima ratione à Deo institutum est medium , quo homines vsque ad finem mundi possunt fieri certi de doctrina ab ipso per Christum, vel per Apostolos reuelata.

De sex modis quibus Ecclesia testimonium reddit , quod aliqua doctrina à Deo sit reuelata. Cap. VI.

Postquam visum est , quod verbum Dei est illud medium , quo Deus aliquid reuelat : Et quod Ecclesia Catholica est illud medium, quo Deus reddit homines certos, quod hoc, vel illud sit verbum Dei , & quòd hæc, vel illa doctrina per verbum Dei sit reuelata ; omnino expedit scire quando, vel quomodo Ecclesia Catholica testimonium reddat de verbo Dei, & de doctrina à Deo reuelata : Fit autem sequentibus modis.

*Et matt.
cap. 16.
Bell. 10. 1.
Contr. 3.
lib. 4. cap. 3.
Ch. 5.
Vi act. 5.*

Primò , si Romanus Pontifex determinet aliquid esse credendum de fide, *id est*, vt reuelatum à Deo, vel aliquem librum ad sacram scripturam pertinere, necesse est credere illi, quia cum sit caput totius Ecclesie, & caput possit testimonium ferre pro toto corpore, testimonium illius erit totius Ecclesie, & erit certissimum, quia Christus assistit illi vt Vicario suo, & capiti totius Ecclesie, ne possit errare.

2. Si Concilium Generale legitime congregatum idem testimonium reddat, erit totius Ecclesie, quia in ipso tota Ecclesia est congregata. Bell. tom. 1. Cont. 4. lib. 2. cap. 2.

*C. T. sess. 4.
cap. 2.
Bell. 10. 1.
lib. 4. cap. 9
Ex act. p.
Ap. cap. 1.*

3. Si Patres, & Doctores Ecclesie doceant vnanimi consensu aliquid esse tenendum de fide, illorum testimonium erit totius Ecclesie , & omnes tenebuntur credere illis, quia Doctores Ecclesie , quoad doctrinam representant totam Ecclesiam , & omnes fideles tenentur sequi Doctores, quos Deus Ecclesie dedit, vt doceant illam , cum præcipue omnes, vel plurimi , aliis non contradicentibus aliquid doceant à Deo reuelatum. Quòd si vnus, vel duo Doctores aliquid affirmant , in quo alii non contradicant te-

ft
m
cu
ni
m
cr
qu
rep
qu
nit
tio
e
&
esse
erit
vni
nea
Et I

D

E

Pr
ca E
ligat
clia
Sec
Sacr
Ist
doctr
T
termi
Qu
cong
Qu
Sext
plo on

testimonium erit magnæ authoritatis, sed non dicetur testimonium totius Ecclesiæ, & non erit absoluta obligatio credendi illis, licet temerè non sit recedendum à testimonio illorum.

4. Si omnes Episcopi, vel in vnum collecti, vt in legitimo Generali Concilio, vel separati teneant aliquid esse credendum de fide, tale testimonium erit totius Ecclesiæ, quia sunt Pastores omnium fidelium, & ideo omnes fideles repræsentant.

Bell. tom. I
Contr. 4.
li. 3. cap. 14

5. Si omnes fideles teneant aliquid esse de fide, veluti quod mater Dei fuerit virgo post partum, erit testimonium totius Ecclesiæ, quæ nihil aliud est, quàm congregatio omnium fidelium, & tali testimonio credere opus erit.

Bell. to. I.
Contr. 4.
li. 3. cap. 14
C. Tr. sess.
14. cap. 3.

6. Si Ecclesia Romana, quæ vt ait Concilium, est mater & magistra omnium aliarum Ecclesiarum, teneat aliquid esse de fide, veluti quod Extrema vnctio sit Sacramentum, erit testimonium totius Ecclesiæ: tum quia speciali ratione vnita est capiti totius Ecclesiæ, tum quia aliæ Ecclesiæ teneantur se conformare illi tanquam matri, & magistræ; Et Deus illi assistit, vt in hoc non possit errare.

de ext. vn.
& sess. 22.
ca. 8. &
alibi.
Bell. to. I.
Contr. 3.
lib. c. 14.

De octo modis probandi aliquam doctrinam fuisse à Deo reuelatam. Cap. VII.

EX dictis sequitur, quòd octo modis potest probari aliquam doctrinam fuisse à Deo reuelatam.

Primus est Sacra scriptura. Quæ iuxta sensum Catholicæ Ecclesiæ, & interpretationem sanctorum Patrum intelligatur. Est autem scriptura sacra, quæ à Catholica Ecclesia talis habita est.

Sess. 4. ca. I
& I.
C. T. ibi.

Secundus est Traditione. Et idem omnino est, quod de Sacra scriptura.

Isti duo modi directè, & immediatè probant, quod aliqua doctrina à Deo sit reuelata.

Tertius ex decreto summi Pontificis aliquid de fide determinantis.

Quartus est simili decreto Concilij Generalis legitime congregati.

Vbi sup. c. 6
Vbi sup.
Vbi sup.
Vbi sup.

Quintus est ex vnanimi consensu sanctorum Patrum.

Sextus ex sensu, iudicio, consensu, consuetudine, exemplo omnium Episcoporum.

I 4 *Introductio in primam partem*

Vbi sup.

Septimus ex sensu, iudicio, consensu, consuetudine omnium fidelium.

Vbi sup.

Octauus ex iudicio, consuetudine, exemplo, vel vsu, sanctæ Romanæ Ecclesiæ.

*Catech. in
pres. m. 12.*

Isti sex modi non probant immediatè, quòd Deus aliquid reuelauerit, sed probant mediatè, *Id est*, mediante, vel scriptura, vel traditione, vt docet Conc. Trid. sess. 4. cap. 1. vbi ait, sanctam Synodum vsam esse testimonijs, & præsidijs sacrarum scripturarum, & traditionum in confirmandis dogmatibus: & instaurandis in Ecclesia moribus, ratio est, quia omnis doctrina reuelata habetur per verbum Dei, & ideo omnis determinatio Ecclesiæ de doctrina reuelata super verbo Dei fundata est.

De fine Concilii Tridentini, & Catechismi Romani. Cap. VIII.

Sess. 4. c. 1.

EX dictis poterit declarari quis sit finis Conc. Trid. & Cate. Ro. & maximè expedit, vt sciatur. Finis ergo illorum est, vt sublatis erroribus puritas Euangelij à Christo accepti conseruetur, quod Euangelium in scriptura, & traditionibus continetur.

*Sess. 13.
proem.*

In particulari de Sacramentis Concilium ait, finem sanctæ Synodi esse, vt veram, & antiquam de fide, & Sacramentis doctrinam exponeret, quam semper Catholica Ecclesia à Christo, & ab Apostolis erudita, & à Spiritu sancto illi omnem veritatem in dies suggerente edocta retinuit, & vsque ad finem sæculi conseruabit.

*Ibid. &
alibi.*

Vnde apparet finem Concilij esse conseruare puritatem doctrinæ Euangelicæ in Ecclesia; Medium verò quo talem finem studet obtinere, est tradere doctrinam antiquam de fide, & Sacramentis, *id est*, à Christo, & ab Apostolis acceptam. Ratio autem qua dicta doctrina antiqua discernitur & inuenitur, est videre, si in Ecclesia Catholica talis doctrina semper fuerit retenta, & conseruata. Rectè autem ita procedit. Si enim Ecclesia Catholica semper retinuit, & docuit aliquam doctrinam de Sacramentis, ergo illa doctrina à Christo, & ab Apostolis tradita est: Ecclesia enim à Christo in Apostolis fundata fuit. Doctrina autem de fide, & Sacramentis à Christo, & ab Apostolis tradita purif

fina e
si doct
datur.
cedunt

De
aliquo
Con
propor
determ
per ver
determ
author
ratio ef
tas toti
ctrina
ctrina v
est, tant
tissimus
ctrinæ

Cate
quam q
fiue D.
ricatis, v
duplici
ratione
ctus est
lio, & q
mabar d
Catech.
cili est,
tione pr
duplici a
Pontific
fatione
videtur
illi. Et i
doctrina

suma est: ergo puritas Euangelii in Ecclesia conseruabitur si doctrina antiqua, & continuo in Ecclesia conseruata, tradatur. Vnde diuina ratione Concilium, & Catechismus procedunt.

De auctoritate Concilii, & Catechismi.

Cap. IX.

Dignitas doctrinae Concilii, & Catechismi non potest cognosci si eorum auctoritas ignoretur, de hac ergo aliquid in gratiam introductionis est dicendum.

Concilium Trid. in doctrina tradenda duo facit: primo proponit doctrinam Catholicam; secundò damnat hareses determinando aliquam veritatem esse de fide, id est, à Deo per verbum ipsius reuelatam: Cum ergo facit Canonem determinando aliquid de fide, illa determinatio tantæ auctoritatis est, vt qui non vult credere illi, hæreticus sit: ratio est, quia auctoritas Concilii Generalis, est auctoritas totius Ecclesiæ, ad quam spectat determinare de doctrina reuelata, ita vt omnes illi credere teneantur. Doctrina verò quam docet, non tamen determinando de fide est, tantæ auctoritatis, vt quidquid contrarium est illi apertissimus error sit, & tanquam contrarium Catholice doctrinæ habendum sit ratione iam dicta.

Catechismus Romanus habet maiorem auctoritatem quam quilibet Doctor Ecclesiæ, siue D. Aug. siue D. Hier. siue D. Tho. Et opinor illius doctrinam esse tantæ auctoritatis, vt apertè contradicere illi temerarium sit: Et hoc duplici ratione, prima est quia doctrina Catech. quadam ratione doctrina Concilii Trid. est: Catechismus enim effectus est tempore Concilii, & à patribus delectis à Concilio, & qui interfuere Concilio: & quos Concilium existimabat doctrinam à se discussam intellexisse, & demùm quia Catech. in multis Sacramentis quasi Commentator Concilii est, fufius enim dicit, quòd à Concilio breuissima oratione propositum est: Secunda ratio est, quia Catechismus duplici auctoritate, tum Concilii Generalis, tum Summi Pontificis editus est, vt ex Conc. & ex inscriptione ac præfatione Catech. patere potest. Quare merito asserendum videretur, quòd speciali ratione Spiritus sanctus astiterit illi. Et ideo eius auctoritas maximi est facienda, & eius doctrina tanquam verè Catholica, est habenda.

Ex Conc.

Sess. 24. c. 7.

Et Sess. 25.

in fine vbi

de indice,

etc.

C. R. in

præf. nu. 3.

16 *Introductio in primam partem.*

*De modo studendi Catechismo, & Concilio
Tridentino. Cap. X.*

Tandem de modo, quo studendum sit Catechismo dicendum est.

Lector igitur ita procedet. Primò inter studendum aliqui rei particulari, obseruabit, an Concilium, vel Catechismus ibi tradant doctrinam de substantialibus Sacramenti, vel de his, quæ substantialia non sunt.

Si doctrina est de ritibus ac caremoniis, obseruabit an dicant ab Apostolis, vel ab antiquissima Ecclesie consuetudine originem habere, & ob talem antiquitatem discet magni facere illos ritus: & Parochi illos dicta ratione poterunt populis maximè commendare. Si nihil dicant de origine caremoniarum, sciet ex hoc solum tanquam Ecclesiasticas esse habendas, quia Concilium vel Catechismus illas proponunt.

*Vi sess. 13.
ca. 5. &c.
& sess. 22.
ca. 4.*

*Vi sess. 14.
c. 1. de Ext.
Vn. &c.*

Si doctrina est de substantialibus, veluti de materia, forma, ministerio & effectu Sacramenti, vel de vsu, & administratione quatenus à Christo sunt instituta: tunc sciet talem doctrinam esse reuelatam, & ideo per verbum Dei scriptum, vel non scriptum probari debere. Ideo obseruabit an Concilium, vel Catechismus adducunt aliquem locum scripturæ ad probandum quod docent, vt sapissimè facere solent, & si quidem faciunt, sciet illum locum ab Ecclesia Catholica ita intelligi, & interpretari: vnde discet magni facere dictam authoritatem. Si verò nullum scripturæ locum adducunt: sciet quod talis doctrina super traditione, & verbo Dei non scripto, fundata est. Ideo obseruabit, an Concilium, & Catechismus talem doctrinam habuerint ex traditione, & an talem traditionem probent per decreta summorum Pontificum, vel per Concilia Generalia, vel per vnanimem consensum Patrum, vel quia Ecclesia Catholica ita semper intellexit, docuit, sensit, vel ex vsu, consuetudine, exemplo eiusdem Ecclesie, nempe quia tali materia, & forma semper vsa est in tali Sacramento, & similia, quod etiam de Ecclesia Romana intelligi debet, & hac ratione puritatem intelliget doctrinæ, quæ à Conc. & Catechismo tradita est. Hoc autem ferè semper, Concilium, & Catech. facere consueuerunt, Concilium quidè sæpè in proemius, Catech. in tractatione.

Quæ

Quæ omnia Lectores diligenter debent obseruare : & Parochi cum populis docent, debent exemplo Concilij, & Catechismi illis declarare, à quo fonte doctrina tradita originem habet, scire enim quod aliqua doctrina à Deo sit reuelata, vel ab Ecclesia eius autoritate profecta sit, maximam vim in animis fidelium habere potest.

De modo inueniendi authoritates, qua hie citantur.

Cap. IX.

Quando ante citationem ponitur hæc particula *ex*, indicatur illam doctrinam esse ex tali loco derivatam, vel aliqua ratione applicatam. Veluti si Concilium dicat, Reconciliationem cum Deo esse effectum penitentiae, & in his lectionibus dicatur esse finem illa ratione, quia effectus Sacramenti est etiam finis illius, per dictam particulam, *ex*, talis applicatio ad finem notata erit. Cum non ponitur talis particula, intelligitur in loco citato doctrinam eadem ratione contineri.

Catechismus ita citatus. C. R. significat Catech. Roman. Vbi ponitur tantum numerus Catechismi sic, nu. 15. intelligitur locum esse, vbi tractatur de eadè materia, id est de eodem Sacramento. Cum ante numerum ponitur hæc particula Præfat. intelligitur locum esse in præfatione, quæ est initio Catechismi. Cum ponitur articulus sic, art. 3. nu. 5. indicatur esse in Symbolo. Cum ponitur præceptum sic, p. 4. nu. 5. intelligitur de Decalogo. Cum ponitur Petitio, sic Pet. 4. num. 5. intelligitur Oratio Dominicalis.

Concil. Trid. notatur sic, C. T. Et quia eadem sessio quandoque diuiditur in tres partes : In prima docet doctrinam Catholicam. In 2. damnat hæreses : In 3. agit de reformatione. Quando in fine citationis ponetur litera R. significabitur esse in tertia parte. Quando ponetur hæc particula canon. sic sess. 2. can. 5. intelligitur secunda, & lector intelliget illam doctrinam esse de fide, quia doctrina per Canonem Concil. Trid. determinata de fide est. Quando neutrum ponitur, intelligitur prima pars. Et hæc pro introductione dicta sufficiant,

D E

IVSTIFICATIONE.

Doctrina ex sacro Concil. Trident.
desumpta.

De necessitate huius doctrinae.

Ex sess. 7.
initio.

Sess. 7.
proemio
& ses. 6.
c. 7.

Hæc doctrina de iustificatione est necessaria ad intelligendum doctrinam sacramentorum? Resp. est.

Quare hoc? Resp. quia cum finis seu effectus sacramentorum sit, ut ait Concil. iustitia, & iustificatio (ait enim per sacramenta omnis vera iustitia incipit,

capta augetur, & amissa recuperatur) ideo ad cognitionem sacramentorum necessaria est intelligentia de iustificatione.

Quibus est necessaria hæc doctrina? Resp. omnibus, sed præcipuè Parochis, Confessoribus, & Prædicatoribus.

Quare sic? Resp. quia cum omnes peccent, omnes egent iustificari: nemo autem rectè facit quod ignorat: ideo quilibet debet scire quomodo possit iustificari. Parochi verò qui regunt animas, ad iustitiam, & salutem nunquam scient diligere ad iustificationem, si ignorent quomodo quis possit iustificari. Ita Confessarij nescient dirigere poenitentem, ut de impio fiat iustus, si hanc doctrinam non habent. Et eadem ratione Prædicatores, quorum munus est conuertere homines à peccato ad iustitiam; sine hac doctrina hoc facere non valebunt, ideo omnibus istis doctrina hæc valde est necessaria.

Diuisio huius tractationis.

Ex Conc.
Tr. ses. 6.

IN quot capita debet diuidi ista tractatio? Resp. in quatuor, in primo debet agi de his, quæ præcedunt iustificationem, in secundo de præparatione ad iustificationem. In tertio de ipsa iustificatione. In quarto de his, quæ illam

sequuntur, seu de his, quæ circa iustificatum contingere possint.

De his quæ præcedant iustificationem. Cap. 1.

Quam veniam præmittuntur à Sacro Concilio, antequam tractet de ipsa iustificatione? Resp. Primo de peccato originali, & illius effectu. Secundo de remedio ipsius. Tertio de usu, & applicatione huius remedij. Quarto de necessitate præparationis ad hunc usum.

De fine hominis, & medijs ad illam consequendam.

Num. 2.

Quis est finis hominis? Respon. gloria Dei, & vita beata, ut habetur ex Concil. Trident. sess. 6. can. 7.

Quomodo ibi hoc ait? Quia certum est finem hominis, & finem iustificationis unum, & idem esse. Iustificatio enim est medium quo homo consequitur finem suum, ut ex Conc. patet: medium autem eundem finem habet, quem habet utens illo; unde medicus, & infirmus, & medicina eundem finem habent, nempe sanitatem. Cum ergo sacrum Conc. dicat finem iustificationis, esse gloriam Dei, & vitam beatam; finis quoque hominis talis dicendus erit.

Quæ sunt media ad hunc finem? Resp. unicum, & verum medium, quo homo hunc finem consequi valet, est gratia, vel iustitia, vel charitas, quæ idem sunt: ad hoc enim medium omnia alia, quæ ad hoc pertinent, reducuntur.

De statu in natura integra & incorrupta. Num. 3.

Natura hominis est ne modò eadem, quæ fuit antè peccatum Adæ? Resp. quo ad substantialia est eadè, quoad accidentalia fuit mutata. Per peccatum enim homo non amisit naturam, sed perfectionem naturæ, & eadem manente substantia, accidentia facta sunt deteriora.

Quoniam erat status homini in natura integra ante peccatum? Resp. habebat iustitiam originalem, & per illam alia infinita bona.

De iustitia originali. Num. 4.

Quid erat iustitia originalis? Resp. Erat iustitia Dei homini communicata & per quam homo efficiebatur iustus, & reddebatur potens ad finem suum supernaturalem consequendum.

Quare dicebatur originalis? Respond. quia Deus in ipsa origine & creatione hominis hanc illi dedit.

*Ses. 6. ca. 7.
& c. ib.*

*Ses. 6. c. 7.
& ca. 16.*

Ses. 5. dec. 1.

Ses. 5. dec. 1.

*Ses. 5. dec. 1.
Ses. 6. c. 7.
& 16. ses. 5.
de. 1. ex ses.
5. dec. 1. &
Ex. D. Tho.*

Qui erat effectus illius? Resp. duo principales, vnus erat reddere rationem, & animam hominis in suis operationibus subditam Deo; alter erat reddere sensum, & corpus subditum animæ, ex quo postea infiniti boni effectus sequebantur.

De peccato primi parentis, nomine, & effectu. Num. 5.

*Sess. 5. de
cret. 1.*

Quomodo vocatur peccatum primi parentis? Resp. peccatum primi parentis potest dupliciter considerari; vel respectu ipsius, & sic dicitur lapsus; vel præuaticatio Adæ seu primi parentis, vel respectu nostri: seu descendentium; & sic dicitur originale.

*Sess. 5. de
cret. 1.*

Quare tantum respectu descendentium dicitur originale? Resp. quia Adam in sua origine non habuit hoc peccatum; descendentes verò in origine illud contrahunt.

Ibidem.

Hoc peccatum quomodo potest desiniri prout fuit Adæ? Resp. sic, ex Conc. Trid. Peccatum Adæ fuit transgressio, vel præuaticatio diuini præcepti, per quam iustitiam originalem amisit, & in mala infinita præcipitatus est. In quo consistit ratio præcisa huius peccati Adæ? Resp. in transgressione mandati Dei.

Ibidem.

Qui in Adam fuerunt effectus illius? Respon. duo præcipue, vnus est, ait Concil. priuatio boni, alius consequitio mali.

Ibidem.

Quæ bona amisit Adam? Resp. ait Conc. statim amisit sanctitatem, & iustitiam in qua constitutus fuerat.

Ibidem.

Quæ mala illi sequuta sunt? Resp. Conc. enumerat ista. Primò incidit in iram, & indignationem Dei. Secundo mors dominata est illi cum languoribus & infirmitatibus, quæ illam præcedunt. Tertio factus est seruus diaboli. Demum, ait, totum Adam per illam præuaticationis offensam secundum corpus, & animam in deterius commutatum fuisse.

*Ibidem. &
sess. 6. c. 1.*

Quomodo differunt peccatum Adæ, & peccatum originale, descendentium? Resp. Conc. appellat peccatum Adæ præuaticationem diuini præcepti. Peccatum autem in descendentibus non appellat transgressionem præcepti, sed appellat mortem animæ, id est carentiam iustitiæ & gratiæ, gratia enim est vita animæ, & carentia illius est mors.

*Sess. 5. de
cret. 1.*

Quanam possunt considerari in peccato originali respectu descendentium? Resp. ait Conc. duo, peccatum, & effectus peccati.

Quid est peccatum originale in descendantibus? Resp. *Ibidem.*
 carentia originalis iustitiæ, qua homo fit iniustus; im-
 mundus, & reus peccati.

Qui sunt effectus illius? Resp. quoad animam. Primus
 est mors animæ: ex carentia enim vitæ sequitur mors, 2. *Ibidem. &*
 est ira, & indignatio Dei, unde dicuntur filij iræ, 3. est *sess. 6. c. 1.*
 rebellio rationis à Deo, & sensus ab ipsa ratione, 4. est
 concupiscentia, & fomes, quæ à peccato provenit, & ad
 peccatum inclinat, 5. est seruitus diaboli, 6. est reatus
 peccati, & damnationis. Quoad corpus, effectus sunt mors;
 & alia infinita corporis mala.

Hoc peccatum est in singulis hominibus? Resp. ait Conc. *Sess. 5. de-*
 est, quia in singulis est carentia dictæ iustitiæ. *cret. 1.*

Hoc peccatum etiam si fit in singulis potest dici vnum?
 Resp. ait Conc. potest, quia ab vno, idest ab Adam deriuat- *Ibidem.*
 tur, & ideo ait Apostolus, *Per unum, hominem peccatum*
intrauit in mundum.

Quomodo hoc peccatum transit ab vno ad alium? Resp.
 ait Conc. per propagationem. Origo enim huius peccati *Sess. 5. de-*
 est in Adam: transfusio autem, seu deriuatio huius pecca- *cret. 1.*
 ti fit non imitatione, sed propagatione.

Quid vult dicere non imitatione, sed propagatione? Res.
 vult dicere, quod filij Adæ non ideo, dicuntur incurrere in *Ibidem.*
 hoc peccatum, quia ipsi actu committunt illam inobe-
 dientiam, quam commisit Adam: hoc enim esset imitari il-
 lum faciendo quod ipse fecit: sed incurrunt iram Dei, &
 carentiam originalis iustitiæ ex hoc solum, quod descen-
 dunt ab ipso, id est ab Adam tanquam à primo parente
 per propagationem, & procreationem originem ducunt.

Quid potissimum debet considerari de peccato originali
 circa materiam iustificationis? Resp. debet considerari per *Sess. 5. de-*
 illud auferri ab homine vnicuique medium; quo homo po- *cret. 1. &*
 test consequi finem suum vitam æternam: quod medium *sess. 6. c. 1.*
 est gratia, & iustitia Dei; & ideo necesse est, vel hominem *&c.*
 damnari, & priuari vitam æternam; vel dari aliquod reme-
 dium per quod possit iustitiam amissam recuperare.

De remedio cōtra peccatū originale, eiusq; necessitate Nu. 6

Estne necessarium dari remedium contra hoc pecca- *Sess. 5. de-*
 tum originale? Resp. est, ad hoc, vt homo possit conse- *cret. 1. & sess. 6-*
 qui finem suum, *c. 1. & c. 2.*

- Ibidem.* Quodnam est hoc remedium? Resp. iustificatio; id est recuperatio amissæ iustitiæ.
- Ses. 1. ca. 4.* Quid est iustificatio? Resp. Conc. Trid. ita describit illam; iustificatio est translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei, id est iustificatio est transitus à peccato ad gratiam, & à priuatione iustitiæ ad iustitiam.
- Ses. 5. ca. 1. ca. 1.* Homo per vires naturæ potest obtinere hanc iustificationem, & gratiam? Resp. nequaquam & est de fide.
- Ses. 6. c. 2. ca. 2.* Homo per liberum arbitrium potest obtinere hanc iustificationem, ex eo quod auertatur à peccato, & ad Deum se conuertat? Resp. solum liberum arbitrium non potest, & est fide.
- Ses. 6. c. 1. c. 7.* Nonne homo post peccatum habet liberum arbitrium, ita ut si velit possit recedere à peccato, iustitiam veram amplecti? Resp. ait. Conc. habet liberum arbitrium: sed viribus attenuatum & inclinatum: & idè non potest propria virtute veram iustitiam amplecti: vera enim iustitia non potest haberi nisi Deus communicet illam.
- Ses. 6. c. 1. c. 1. c. 2.* Homo per legem veterem poterat hanc iustificationem obtinere? Respond. ait. Conc. à peccato originali, neque, gentes per vim naturæ, neque Iudæi per ipsam etiam litteram legis Moysis liberari aut surgere poterant, tametsi in eis liberum arbitrium minimè extinctum esset, viribus licet attenuatum.
- Ses. 5. c. 1.* Quodnam est verum remedium contra peccatum originale? Resp. Conc. determinat de fide, quod verum & vnicum remedium contra peccatum originale sit meritum Christi, & nihil aliud. Christus enim factus est nobis iustitia, sanctificatio, & redemptio.
- Meritum Christi restituitne iustitiam? Resp. Restituit, quia etiam nobis meruit illam.
- Sess. 5. c. 1. c. 7.* Tollit omnes effectus peccati? Resp. quoad animam tollit, quia facit filius Dei: liberat à seruitute peccati, & dæmonis: iram & indignationem Dei placat; reatum peccati, & damnationem tollit, portas Paradisi aperiendo; sensum rationi, & rationem Dei per iustitiam subdit, fomitem etiam, & concupiscentiam ad coronam & meritum deseruire facit & alia multa. Corporalia modò non tollit ea ratione qua à Catechis. dicitur de Baptismo.

De applicatione huius remedij. Num. 7.

HOC remedium prodest his, quibus non applicatur. *Sess. 6. c. 3.*
 Resp. sine applicatione nihil prodest: sicut medicina non prodest infirmo non sumenti illam; & ideo hæc applicatio meriti Christi omninò est necessaria.

Quomodo fit hæc applicatio meriti Christi? Respond. *Sess. 5. de-
 conc. 1. c. 6.
 1. c. 6. can.
 14. c. 6. ses.
 7. proœ.*
 Conc. ita determinat. Si quis negat ipsum Christi Iesu meritum per Baptismi sacramentum in forma Ecclesiæ rite collatum tam adultis, quàm paruulis applicari, anathema sit, hoc fit prima vice, post hoc verò applicatur per penitentiam, & per alia Sacramenta.

Qua ratione, per Baptismum fit applicatio meriti Christi? Resp. in Baptismo homo fit membrum Christi, membrum autem capiti vnitum communicat de vita, & operatione capitis, & ideo cùm in baptismo homo regeneratus fit ex aqua, & Spiritu sancto, & consepultus fit cùm Christo, & translatus in regnum filij dilectionis Dei, verè per ipsum meritum Christi homini baptizato communicatur, & applicatur. *Sess. 5. dec.
 1. c. 6. ses. 6.
 c. 2. c. 6.*

De duplici effectu huius applicationis per Baptismum facta. Num. 8.

Quis est effectus Baptismi, vel applicationis per illum factæ? Respondemus, ait Concilium, primus effectus Baptismi est translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei, id est, Baptismus de filio Adæ, facit filium Dei: & de membro diaboli, membrum Christi. Secundus effectus sequitur ex primo: & est translatio à statu peccati, ad statum gratiæ, & iustitiæ: sicut enim ex eo quòd quis est filius Adæ; sequitur quòd filius iræ, atque peccati, ita ex eo quòd quis efficitur membrum viuù Christi, sequitur quòd filius sit Dei, & diuinæ particeps iustitiæ. Baptismus ergo primò vnit Christo. Secundò ex hac vnione hominem facit gratiæ, & iustitiæ participem. Iustificatio ergo Baptismi effectus esse dicitur. *Sess. 5. dec.
 1. c. 6. ses. 6.
 c. 2. c. 6.*

De preparatione ad iustificationem, & de eius necessitate,

Cap. 11.

Quid debet considerari ad hoc, vt vera habeatur cognitio de preparatione ad iustificationem? Respon. *Ex C. T. ses.
 6. c. 5. c. 6
 ex ses. 6. c. 5*
 quatuor causæ ipsius preparationis.

Ex sess. 6. can. 5. Expediit vt fideles doceantur de illa, & quòd Parochi discant illam? Resp. sicut preparatio, ait Conc. ad iustificationem est necessaria, ita docere, & doceri de illa non solum vile, sed necessarium est.

Quare est necessaria ista doctrina? Res. quia sine illa fideles nesciunt qua ratione se disponant ad iustificationem, & Parochi, Confessarij, & Concionatores nesciunt qua ratione fideles inducant ad conuersionem & poenitentiam, quod est nescire rem necessariam ad salutem suam, & aliorum.

De fine, effectu, fructu & necessitate preparationis.

Num. 2.

Ex sess. 6. c. 6. & 7. Ex Conc. Ibidem. **Q**uis est finis preparationis? Resp. Iustificatio, peccator enim ideo se preparat vt iustificationem accipiat.

Quis est effectus preparationis? Respon. duplex, vnus est remouere ea quae impediunt iustificationem, illique contrariantur: alter est introducere prauas dispositiones ad iustificationem, Hoc enim est disponere, & preparare ad iustificationem, seu reddere hominem capacem iustificationis.

Sess. 6. c. 7. Quis est fructus, seu vtilitas huius preparationis? Resp. talis, quòd vbi maior est preparatio, ibi plenior efficitur iustificatio, Conc. enim docet distingui mensuram, & gradum iustificationis, tum ex voluntate Spiritus sancti, tum ex dispositione, & cooperatione eius qui debet iustificari.

Præparatio hæc in adultis est necessaria? Resp. in adultis qui habent vsum rationis, est necessaria & est de fide.

Sess. 5. c. 5. & c. 9. Ex sess. 6. c. 5. 7. & can. 9. *Ex Conc. Ibidem.* Præparatio estne de substantia, aut essentia iustificationis, aut pars illius? Resp. nequaquam.

Quomodo ergo est necessaria? Resp. est necessaria, vt conditio, sine qua non.

Quid est conditio sine qua non? Resp. est quid requisitum, ad hoc vt aliquid fiat: sed tamen non est causa illius neque materialis, neque formalis, neque efficiens, neque finalis, sed est solummodò quædam conditio, vel accidens requisitum in aliqua causa, vel in actione alicuius causæ.

Arg. ex sess. 6. c. 6. 7. & canon. 9. Potestne declarari exemplo. Resp. potest, lignum viride non potest comburi, siccum autem comburitur, siccitas autem non est materia combustionis, sed lignum, illud enim quod comburitur lignum est, & tamen siccitas est quædam conditio, quæ si in ligno non sit, lignum comburi non po-

test. Similiter si lignum siccum valdè distet ab igne, comburi non potest; si autem approximetur igni, comburitur: illa itaque approximatō neque est materia, neque formai neque efficiens, neque finis combustionis: sed est conditio sine qua cōbustio esse non potest. Ita de iustificatione est, preparatio nō est de substantia iustificationis, sed est quādā conditio requisita in iustificando, sicut siccitas in ligno & sicut approximatō ligni ad ignem. Preparatio enim duo facit; Primò reddit hominem capacem iustificationis. Secundo conuertit illum ad Deum, vt iustificetur.

Est conueniens, quod preparatio precedat iustificatiōnem. Resp. maximè conueniens est: semper enim agens requirit dispositionem in recipiente: in homine autem propter liberum arbitrium, hæc dispositio maiori ratione est requirenda.

Sefs. 6. c. 5.

6. 7.

De materia preparationis. Num 3.

Preparatio habetne materiam? Resp. habet; omnis enim actio subiectum, & materiam propriam habet.

Quenam est hæc materia? Resp. homo adultus habens vsus rationis, constitutus in peccato originali, vel actuali, cui fit iustificationis gratia conferenda.

Infans potestne esse materia preparationis? Respo. non, quia vbi non est vsus rationis, non potest esse preparatio ad iustificationem.

De efficiente preparationis, & de libero arbitrio. Num 4.

Quodnam est efficiens preparationis? Resp. duplex est efficiens: vnum ex parte Dei, aliud ex parte hominis.

Quale est ex parte Dei? Resp. Conc. ait, gratia præueniens per Iesum Christum.

Quodnam est ex parte hominis? Resp. voluntas, & liberum arbitrium.

Preparatio potest esse sine altero horum? Resp. omnino vtrumque est necessarium. ita vt neque sola gratia prepararet: neque solum liberum arbitrium, sed vtrumque simul concurrat, ait Conc.

Quid in preparatione facit gratia? Resp. Conc. vtiur his verbis, præuenit, vocat, illuminat, tangit cor, excitat, adiuuat, inspirat, & hoc nullo merito existente ex parte hominis.

Ex sfs. 5. c.

5, 6. c. 7.

Ex sess. 6.

can. 5.

Ex sfs. 6. c.

5. c. 4.

Sefs. 6. c. 5.

Sefs. 6. c. 5.

c. 6. c. 6.

3.

Ibidem.

Sefs. 6. c. 5.

6. c. 3.

c. 9.

Ses. 6. c. 1. 6

c. 5. c.

9.

Quid facit liberum arbitrium? Resp. Conc. exprimit talibus verbis. Non respuit gratiam, vel inspirationem cum possit, liberè assentitur; cooperatur, & mouet se, vt ad Deum conuertatur, & se præparet ad suam iustificationem.

Ses. 6. ca. 4.

Homo per hoc liberum arbitrium potest ne si velit respicere gratiam sibi oblatam à Deo: Resp. est de fide quod possit

Ses. 6. can.

4. c. 9.

Liberum arbitrium in præparatione ad iustificationem, quando homo est adultus, potest-ne se merè habere passiuè, & nihil penitus agere, vt motu suæ voluntatis se præparet, & disponat? Respon. est de fide, necesse est, quod moueat se, & quòd gratiæ cooperetur, vt se disponat & quòd homo in præparatione non potest se merè passiuè, habere.

Ex locis
citatis.

Quid ex hac doctrina colligi potest? Resp. peccatores cum ad Deum conuerti volunt ex vna parte debere summis precibus à Deo petere auxilium, ex alia ipsos quoque debere eniti, vt se præparent ad iustificationem. Et hoc Parochi, Confessarij, & Concionatores maxime obseruare debent, & populos docere.

De forma, & modo præparandi. Num. 5.

Ses. 6. ca. 6.

Quænam est forma præparationis? Resp. Concilium reducit formam præparationis ad quatuor, nempe ad finem, spem, charitatem, & Sacramentum, Baptismi, vel Pœnitentiæ.

Vt ses. 6.

ca. 6. c. 7.

Quare præparatio reducit ad hæc? Respon. primò quia scripturæ ita docent, secundò quia sic conuenit naturæ iustificationis. Cum enim iustificatione conferatur gratia cum fide, & spe, & charitate, conueniens est, vt homo sit dispositus ad singula hæc recipienda, cum etiam hæc gratia per meritum Christi in Sacramento applicatum, conferatur; necesse est ad ipsum quoque Sacramentum hominem præparari, ideò rectè posita sunt.

Ses. 6. c. 6.

Quomodo fit præparatio ad fidem? Resp. homo illuminatus, & adiutus à Deo dum audit verbum fidei consentit liberè, se velle credere reuelatis, & promissis à Deo, præcipue quantum pertinet ad iustificationem, & sic ait Conc. homo disponitur ante Baptismum ad fidem. Post bap-

visum verò poenitentes considerant ea quæ per fidem iam cognouerunt.

Quomodo fit præparatio ad spem? Resp. ait Conc. Primò, considerando se esse peccatorem, Secundò cogitando Deum impoenitentes sua iustitia, & ita grauiter punire: & ex hoc timorè diuinæ iustitiæ conciperet debet, si impoenitens perseueret. Tertio considerare Deum esse benignum & mitem erga poenitentes, & per Iesum Christum sua misericordia poenitentibus peccata remittere, & ex hoc spes veniæ est concipienda per Christum, si ipsum poeniteat.

Ibidem.

Quomodo fit præparatio ad charitatem? Resp. ait Conc. Primò incipiendo diligere Deum, & Christum tanquam omnis iustitiæ fontem, sic enim incipit diligere iustitia, quæ in iustificatione confertur: & idè fit dispositio ad illam. Secundo propter hunc amorem iustitiæ mouendo se ad odium peccati, ex amore iustitiæ per tale enim odiù remouetur dispositio contraria, quæ erat amor peccati & odium iustitiæ.

Ibidem.

Qua ratione fit præparatio ad Sacramentum Baptismi, vel Poenitentiae? Resp. ait Concil. fieri si homo proponat suscipere dictum Sacramentum tanquam medium suæ iustificationis credendo: & considerando per ipsum applicari sibi meritum passionis Christi; proponendo etiam inchoare nouam vitam, & seruare diuina mandata, ac per hoc disponit se ad iustitiam, quæ in obseruantia mandatorum Dei posita est.

Quid colligendum ex hac doctrina? Resp. qui regunt alios debent discere modum, quo in concionibus, vel confessionibus debeant peccatores ad iustificationem præparare, vel exhortari, omnes verò fideles hunc habent modum se ad iustificationem præparandi.

De iustificatione, & eius definitione. Cap. 3.

Sacrum Conc. quid considerat de Iustificatione? Resp. *Ses. 6. c. 7.* Quatuor causas? materiam, formam, finem, efficientem.

Definit Conc. quid sit iustificatio? Resp. definit sic. Iustificatio est non sola peccatorum remissio sed & sanctificatio, & renouatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum, vnde homo ex iniusto fit iustus, ex inimico amicus, vt sit hæres secundum spem vitæ æternæ.

Ibidem.

Est-ne perfecta definitio? Resp. Est, quia quatuor causas

integrè comprehendit. Materialem enim exprimunt illa verba; interioris hominis per voluntariam susceptionem, quia declarant in qua materia recipiatur iustificatio, & qua ratione. Formalem explicant illa verba, peccatorum, remissio, sanctificatio, renouatio, nec non illa gratiæ, & donorum. Efficientem declarant illa verba gratiæ, & donorum; quia clarè innunt à Deo, & per Christum provenire. Finalem vltima verba declarant; vnde exprimitur per modum effectus, qui fini maximè coniunctus est; dicunt enim vnde homo ex iniusto sit iustus, ex inimico amicus, vt sit hæres, &c.

De causa finali iustificationis. Num. 2.

Quamnam est causa finalis Iustificatōnis? Resp. Conc. ait, Gloria Dei, & Christi, ac vita æterna.

Ibidem.

Ex sess. 6.

ca. 7.

sess. 6. ca. 7.

Quomodo gloria Dei, ex iustificatione procedit? Resp. quia in iustificatione clarè apparet, quàm sit magna, & laudabilis sapientia, potentia, & bonitas Dei iustificantis impium, & ideo cum gloria sit clara cum laude notitia, gloria Dei ex iustificatione consurgit.

Quomodo hæc fiunt? Resp. in iustificatione confertur homini fides; per quam aufertur ab illo ignorantia, & communicatur illi diuina sapientia. Confertur spes per quam ab homine aufertur infirmitas, & conceditur diuina potentia & auxilium. Confertur charitas, per quam homo fit de impio pius, de iniusto iustus, & bonus. Vnde infinitis modis in iustificatione Deus glorificatur: sed & ipsa iustificatio ad gloriam Dei ordinata est.

Ex sess. 6.

c. 7.

Quomodo ex illa provenit gloria Christi? Respon. Per iustificationem meritum passionis Christi toto mundo inexplicabiliter corruat; vnde clara eius cum laude notitia resultat.

Ex sess. 6.

ca. 7.

Quomodo vita beata est finis iustificationis? Resp. quia iustificatio datur homini, vt obseruet mandata Dei; huic autem obseruantie mandatorum Dei, debetur præmium, vitæ æternæ, Deo ita disponente; ideo iustificatio est medium à Deo traditum homini, quo vitam æternam consequi possit, ideo finis illius est.

Sess. 6. c. 7.

Ex sess. 6.

ca. 7.

De causa materiali Num. 2.

Quamnam est causa materialis iustificationis. Resp. homo interior.

Q
vt ai
sed t
C
elt n
hoc,
quiri
fusci

Q
lis u
grati
aliud
Conc
Qu
ignis
ignit
nam
ideo

Qu
Resp
omni
ri, & f
pobis

Q
talis.
illi du
quater
sed mo
Adæ,
parte
cato, &
satisfac

Qua
instru
menta
Christi
efficier

Quid significat hæc locutio? Resp. significat hominem, vt ait D. Paulus, non carnaliter, & secundum mundum, sed spiritualiter, & secundum Deum consideratum.

Qua ratione homo sit materia? Resp. infantibus homo est materia sine actu liberi arbitrij: In adultis autem ad hoc, vt homo sit materia iustificationis, Conc. ait duo requiri, vnum est quod sit preparatus: aliud vt voluntarie suscipiat diuinam iustitiam.

De causa efficiente iustificationis.

Num. 4.

Quanam pertinent ad causam efficientem iustificationis? Resp. tria, Primo Deus vt causa principalis iustitiæ, & gratiæ. Secundo Christus vt causa meritoria gratiæ, & iustitiæ. Tertio Sacramentum Baptismi, vel aliud tanquam instrumentum, & causa instrumentalis, ait Concil.

Sess. 6. c. 7.

Quomodo Deus est causa iustificationis? Resp. quia sicut ignis ferro sibi vnito communicat naturam ignis, & facit ignitum: ita Deus iustificato communicat naturam diuinam, quæ communicatio dicitur gratia, vel iustitia, & ideo causa est principalis iustificationis.

Ex sess. 9. can. 7.

Quomodo Christus est causa gratiæ, & iustificationis? Resp. ait Conc. meritoria, cum enim Christus sit caput omnium hominum, caput autem pro subditis sibi & mereri, & satisfacere potest: factum est, quod Christus pro nobis, & satisfecerit, & meruerit.

Ibidem.

Quæ differentia est inter satisfacere, & mereri? Resp. talis. Si quis deberet mercatori centum aureos, & soluerit illi ducentos, iste quatenus solueret debitum, satisfaceret, quatenus solueret plus debito; diceretur non satisfacere, sed mereri: Christus ergo, quia soluit debitum peccati Adæ, satisfecit: sed quia soluit multo plus debito, ex hac parte dicitur mereri. Christus itaque satisfecit pro peccato, & meruit nobis gratiam, & ideo causa est meritoria satisfactionis, & gratiæ.

Ex sess. 6. c. 7. & 16. & sess. 24. ca. 8.

Qua ratione Baptismus, & alia Sacramenta sunt causa instrumentalis nostræ iustificationis? Resp. quia per Sacramenta applicatur homini virtus, & meritum passionis Christi; & Deus vtitur illis tanquam instrumentis ad efficiendam gratiam in nobis.

De causa formali iustificationis. Num. 5.

Ses. 6. ca. 7.

Quam est forma iustificationis? Resp. Conc. ait
 Unica formalis causa iustificationis est iustitia Dei,
 non qua ipse iustus est, sed qua nos iustos facit; qua vide-
 licet ab eo donati renouamur spiritu mentis nostræ; & nō
 modò reputamur, sed verè iusti nominamur, & sumus,
 iustitiã in nobis recipientes, vnusquisque suam secundùm
 mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis prout
 vult, & secundùm propriam cuiusque dispositionem, &
 cooperationem.

Ses. 6. ca. 7.

Et can. 11.

Gratia & charitas possunt-ne dici forma iustificationis
 Resp. possunt; quia gratia, charitas, & iustitia idem sunt,
 & Concil. vitur his tribus nominibus pro eodem quia
 differunt tantum ratione, vt dicitur in tractatu de Sacram.
 in genere, cap. 5.

Ses. 6. ca. 7.

Et c. 10.

Et 11.

Quare Conc. ait, iustitia Dei, non qua ille iustus est, sed
 qua nos iustos facit? Resp. vt significet duo. Primum iusti-
 tiam verè, & realiter in iustificato reperiri, essèq; qualita-
 tem realem illi inhaerentem. Secundum hanc iustitiam ita
 inesse, vt à iustitia Dei per quandam communicationem,
 & participationem sit derivata: ita vt possit dici iustitia
 Dei, quia est à Deo, & est communicatio iustitiæ illius,
 possit etiam dici nostra, quia verè, & realiter est in nobis,
 ita vt verè iusti nominemur, & sumus.

Ex ses. 6.

ca. 7. Et 11.

Quomodo iustitia Dei, & quæ in Deo est potest fieri
 nostra, & esse in nobis? Resp. Sicut ignis ferro, cum ignitur
 communicat suam naturam: ita vt ferrum manens ferrum
 fiat non ignis, sed ignitum; & sicut natura ignis, quæ in
 igne est essentia, in ferro qualitas, & accidens fit; ita Deus
 communicando suam iustitiam in iustificatione, facit vt
 iustitia sua, sit etiam iustitia eius, qui fuit iustificatus; &
 fit vera in illo, non tamen vt essentia, sed vt accidens illius,
 quia illi per modum rei communicata inest.

Ses. 6. c. 7.

Ex ses. 6. c.

7. Et c. 11.

In iustificatione conferuntur fides, spes, & charitas,
 Resp. ait Conc. Trid. conferrur.

Qua ratione? Resp. sicut in ferro tres sunt qualitates?
 vt sit obscurum, frigidum, durum; cum autem sit ignitum
 amittit has qualitates, & loco illarum accipit qualitates
 ignis, & fit lucidum, molle & calidum; ita cum Deus iusti-
 ficato communicat suam naturam, sicut ignis, commu-

nicat ferro, efficitur, vt tres qualitates, quæ sunt in anima, nempe infirmitas in natura, ignorantia in intellectu, malicia in voluntate, auferantur, & loco illarum tres diuina, vt sic dicam, qualitates reponantur, nempe potentia loco infirmitatis per spem, scientia pro ignorantia per fidem, & bonitas loco malitiæ per charitatem. Ideo istæ virtutes conferuntur in iustificatione.

De his, quæ post iustificationem in homine reperiuntur.

Cap. IV.

Quid tractatur à Sacro Concil. circa ea, quæ in homine post iustificationem consideranda sunt? Resp. Primo agit de modo, quo accepta iustitia possit augeri. Secundo de obligatione, quam habent iustificati obseruandi mandata Dei, & Ecclesiæ. Tertio de munere perseverantiæ, id est de modo quo accepta iustitia possit conseruari. Quarto de lapsu, & reparatione, id est quomodo dicta iustitia possit amitti & recuperari. Quinto de fructu iustificationis, seu de merito bonorum operum.

Sess. 6. can. 10. & c.

Hæc doctrina ad quid prodest? Resp. explicat quidquid ad vitam Christianam post iustificationem pertinere possit.

De modo augendi iustitiam acceptam. Num. 2.

Iustitia seu gratia in iustificatione accepta potest augeri? Respond. potest.

Sess. 6. c. 10
& c. 22. &
32. ses. 6.
ca. 10. 11.
16. & can.
24.

Quomodo augetur? Respon. Concil. ait augeri primò per bona opera, secundo per Sacramenta, tertio per obseruantiam mandatorum Dei. Quæ tria ad bona opera reducuntur, quia quidquid pertinet ad obseruantiam legis, est opus bonum, & bonus vsus Sacramentorum bonum opus existit.

Qua ratione per bona opera obtinetur augmentum gratiæ? Resp. ait. Conc. quia bona opera facta debita ratione, vt dicitur, merentur gratiæ, & iustitiæ augmentum.

Ses. 7. proœ.
Sess. 6. can.
24. & 32.

De obligatione obseruandi mandata Dei & Ecclesiæ.

Num. 4.

Iustificati tenentur seruare mandata Dei, & Ecclesiæ, Resp. Conc. determinat de fide teneri.

Quare tenentur? Resp. ait. Conc. quia iustificatus à Deo destinatur ad vitam æternam, hac tamen conditione, vt obseruet mandata Dei & Ecclesiæ.

Sess. 6. c. 20
& ses. 6.
ca. 18.

Homo iustificatus potest seruare mandata Dei? Resp.

Concil. ita determinat: Si quis dixerit Dei præcepta homini ad vitam iustificato, & sub gratia, constituto esse ad obseruandum impossibilia, anathema. sit.

Sess. 6 c. 11. Præcepta Dei sunt facilia, an difficilia homini iustificato? Resp. Conc. ait esse facilia, quia Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adiuuat, vt possis. Cuius mandata grauiora non sunt cuius iugum suauis est. & onus leue.

Ibid.

Iustificati possunt se abstinere à leuioribus transgressionibus mandatorum, quæ venialia vocantur? Resp. Conc. ait in hæc venialia quandoque incidere etiam admodum sanctos, & iustos, sed ob hoc non desinere esse iustos; ait autem iustos, per hæc leuiora peccata, habere occasionem magis Deo feruendi, dum vident sibi quotidie talia à Deo benigne indulgeri, atque remitti.

De minere perseverantia. Num. 4.

Sess. 6 c. 22. Homo iustificatus potest perseverare in accepta iustitia? Resp. Conc. ita determinat: Si quis dixerit iustificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta iustitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit.

Sess. 6 c. 11. Deus deseritne aliquando hominem iustificatum auferendo ab illo suam gratiam? Respon. ait Concil. Deus sua gratia semel iustificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur.

Sess. 6 c. 13. Quid debet facere iustificatus, vt obtineat donum perseverantia: in accepta iustitia? Resp. ait. Conc. Primò iustificatus debet firmissimam spem collocare in Dei auxilio, illudque auxilium instante ab illo postulare; quia sic Deus opus bonum; quod cepit, perficiet operans velle, & perficere in illo, qui gratia: suæ non desit. Secundò ait, iustos debere suam infirmitatem considerare; & amplius cogitare, quod modo iustificati sumus non in gloriam, sed in spem gloria:, & ideo superesse pugnam de qua solliciti esse debemus timentes, ne cadamus. Tertio ait debere homines cum timore, & tremore salutem suam operari in laboribus, in vigiliis, in eleemosynis, in orationibus, in oblationibus, in ieiunijs, & castitate, spiritu facta carnis mortificantes, vt viuant.

De lapsu, & reparatione Num. 5.

Iustificatus quomodo cadit à gratia Dei? Res. ait Conc. Sess. 6. c. 15. amittit gratiam Dei per quodcumque peccatum mortale, id est per quamcumque gravem transgressionem mandatorum Dei, & Ecclesie.

Iustificatus potest abstinere à quocumque peccato mortali? Res. ait Conc. potest, cum habeat adiumentum diuine gratie, quam in iustificatione accepit, sicut enim ait D. Thom. minimus gradus gratie reddit hominem habilem, ut possit resistere cuiuslibet tentationi, ne mortaliter peccet. *Sess. 6. c. 11. & c. 22. 3. p. q. 62. art. 6. ad 3. Ex sess. 6. can. 15.*

Quare, per quodlibet peccatum mortale amittitur gratia Dei? Respon. quia per tale peccatum homo fit membrum Christi mortuum? membrum autem mortuum non participat de vita capitis; ideo tale membrum sine gratia existit.

Homo baptizatus post peccatum mortale manet ne membrum Christi? Res. homo per Baptismum ritè susceptum fit membrum Christi viuum, & in vita manet donec committat mortale peccatum; cum autem tale peccatum commisit, tunc adhuc manet Christi membrum, sed mortuum: si verò euadat hæreticus, seu amittat fidem vel sit excommunicatus, tunc non est amplius membrum viuum Christi, & ideo dicitur membrum abscissum. *Ex sess. 6. c. 15. & 29.*

Ille, qui incidit in peccatum mortale, quomodo potest iterum gratiam Dei recuperare? Res. per Sacramentum Pœnitentiæ, vel realiter; vel saltem voto susceptum. *Sess. 6. c. 14.*

De fructu iustificationis & merito. & operibus visis, mortuis, mortiferis, mortificatis. Num 6.

Quare homini in iustificatione gratia confertur? Res. *Ioan. 15.* ut adiutus, & sanatus à gratia abundet in opere bono, *Sess. 6. c. 16.* sicut enim, ait Christus, *palmes relinquitur in vite ut fructum multum afferat*; ita iustificatus fit membrum viuum capitis ut multa opera bona efficiat.

Ad quem finem iustificatus debet dirigere opera bona, quæ facit? Res. Primò, & principaliter ad glorificandum Deum. Secundò ad merendum sibi vitam æternam, ita ait Concilium.

Quare hoc? Res. quia finis iustificationis est gloria Dei, & vita æterna: idem autem debet esse finis iustificationis, & operum, seu fructuum, quæ fiunt ex illa. *Sess. 6. can. 7.*

34 Pars prima Doctr. Conc. & Cat.

Sess. 6 c. 5. 6

Sess. 6 c. 2. 6

& 32. Sess.

6. can. 16.

Ibidem.

Quænam sunt opera bona, quæ à iustificato fieri debent? Ref. illa, quæ sunt præcepta, seu probata à lege; id est à Deo, vel ab Ecclesia.

Ista opera semper sunt meritoria? Resp. sunt, si fiant cum debitis circumstantiis.

Quomodo sunt meritoria si homo per legem Dei manet obligatus ad illa: cum enim aliquis facit, quod debet, videtur debitum soluere, non mereri? Ref. Abundantia diuina bonitatis, & misericordix fecit vt Deus voluerit promittere mercedem, & præmium his operibus legis, & ideo ex promissione Dei sunt meritoria.

Arg. ex sess

6. c. 16. &

praced.

Quæ conditiones requiruntur ad hoc, vt opus à lege probatum sit meritorium? Resp. tres: vna est ex parte operis, nempe quod sit diuinæ legi conforme, ita vt non habeat circumstantiam diuinæ legi repugnantem, sicut elemosyna ex furto. 2 est ex parte facientis opus, id est quod ipse sit membrum viuum Christi; ex hoc enim tota vis meriti pendet. 3. faciat illud opus recta intentione, id est animo legem Dei adimplendi, si enim absque hoc animo faciat iam apud ipsum hoc non, tanquam sit à lege, effectum est.

Sess. 6 c. 32

& sess. 14.

can. 13.

Quam habet virtutem opus taliter factum? Resp. Concil. ait primo habet virtutem satisfaciendi Deo pro peccatis commissis. 2. meretur augmentum gratiæ. 3. meretur vitam æternam. 4. non solum meretur vitam æternam; sed etiam augmentum illius, & illius consecutionem si in gratia discesserit.

Arg. ex sess

6 c. 7. 10. 14

15. 16. &

can. 24 & c

Ista opera bona facta in gratia superueniente peccato mortali amittunt-ne omnino suum meritum, & valorem? Resp. opera hominis sunt in quadruplici differentia: quædam enim dicuntur mortifera, id est mortem ferentia, & ista sunt peccata mortalia: quædam dicuntur mortua, quoad meritum vitæ æternæ; & talia sunt omnino opera virtutis quæ sunt absque gratia, & in peccato mortali; & ista superueniente gratia carent merito vitæ æternæ, & semper mortua esse dicuntur. Aliquat dicuntur vitæ, & sunt ea, quæ in gratia virtuosè effecta sunt, & ista verè sunt meritoria, nisi aliqua mala circumstantia meritum auferatur. Denum si post hæc opera meritoria quis committat peccatum mortale: tunc illa opera non dicuntur amplius viuæ, sed dicuntur mortificata? ita vt sit peccator à suo peccato

respiscat, & in gratiam redeat opera quæ fuerant mortificata reuiuiscant, & ista populis sunt declaranda.

De usu huius Doctrina.

AD quid prodest doctrina tradita de iustificatione? Ref. ad quatuor. Primò ad cognoscendum statum infœlicem, in quo homo per peccatum constitutus erat; & e contra maximum beneficium, quod Christus nobis contulit sua passione; vnde magnæ gratiarum actiones illi habendæ sunt. Secundò docet qua ratione homo se debeat habere, vt gratiam Dei, vel nondum acceptam, vel iam amissam obtineat, nec non quomodo se debeat à tam infœlici statu peccati liberare. Tertiò ostendit quænam, & quanta à Deo iustificatione homo accipiat; & per quid; nempe per meritum passionis Christi: nec non ad quem finem talia conferantur. Quartò declarat: qui post gratiam iustificationis acceptam, faciendum sit, vt conseruetur, augeatur, non amittatur, amissa recuperetur, & per illam finis desideratus obtineatur.

Debent ista à fidelibus dici, & à Pastoribus doceri: Ref. quilibet potest videre nihil magis ad rem Christiana, nam pertinere. Ideò quilibet de salute sua, & filiorum sollicitus, & discere, & docere ista summo studio debet: non enim tantum vtilia, sed necessaria sunt. Vnde curandum est, vt ista non solum sciantur, vel doceantur, sed etiam efficiantur.

DOCTRINA

CONCILII TRIDENTINI

& Catechismi Romani.

De Sacramentis in genere.

TRactatio de sacramētis in quot partes diuidi potest
 Ref. in duas principales: In prima debet tractari
 de Sacramētis in genere, id est de his quæ cōmunia sūt

*Cat. R. de
 sac. n. 2. It. a
 C. T. sess. 7.
 can. 1. &c.*

omnibus Sacramentis. In secunda de singulis Sacramentis in particulari, id est de ijs quæ singulis Sacramentis propria sunt.

Diuisio de Sacramentis in genere.

Quomodo procedit Catechismus in tractatione de Sacramentis in genere? Res. tria facit, primò *proximum*, secundo *tractationem*, tertio *conclusionem* Proximum quid continet? Res. vtilitatem, & necessitatem doctrinæ, nec non obligationem, & diligentiam parochorum in illa tradenda.

*De Sacra.
Num. 1.*

Quid continetur in conclusione? Res. agitur de fine, & modo, quo parochi debent doctrinam Sacramentorum populos edocere.

*De Sacra.
Num. ult.*

In tractatione quid facit? Res. primò agit de nomine & definitione Sacramenti: secundo de materia, & forma illius, tertio de fine, seu effectu, & efficiente Sacramenti, quarto de administratione, & vsu illius, quinto de ceremoniis.

In quot capita diuiditur præsens tractatio? Res. in sequentia.

In primo de nomine, & definitione Sacramenti.

In secundo de Sacramentis veteris legis, & eorum differentia à Sacramentis nouæ legis.

In tertio de Sacramentis nouæ legis, & eorum propria definitione.

In quarto de materia & forma horum Sacramentorum.

In quinto de fine, & effectu, & efficientia horum Sacramentorum.

In sexto de efficiente, authore & ministro illorum.

In septimo de administratione Sacramentorum.

In octauo de vsu eorundem.

In nono de ceremoniis, & tribus ad Sacramenta pertinentibus.

De nomine Sacramenti eiusque definitione. Cat. 1.

*C.R. de
sacra. in gen.
Nu. 2. & 3*

Quot modis accipitur hoc nomen Sacramentum? Res. primò, profani scriptores per Sacramentum intelligebant iuramentum militare, id est factum à militibus vt se obligent Reipublicæ: Secundo Sacramentum à sacris scriptoribus accipitur pro mysterio, id est pro re sacra occulta, Tertio accipitur non pro re sacra occulta, seu pro eo quod

Num. 2. 3

Q
domus

significat rem sacram occultam, ideo etiam dicitur Symbolum, Myticum signum. Sacrum signum.

Quæ differentia est inter mysterium, & Sacramentum proprie acceptum? Resp. mysteriũ potius dicit rem sacram significatam, Sacramentum verò dicit signum quòd illam rem sacram significat.

De d. ffinitione Sacramenti Num. 1.

Quomodo accipitur hic Sacramentum? Resp. tertio modo idest pro signo rem sacram significante. Quomodo definitur? Ref. Catechismus dat duas definitiones: prima est hæc: Sacramentum est signum rei sacræ; & alia est hæc, Sacramentum est inu sibiuis gratiæ visibile signũ ad nostram iustificationem institutum.

Ibidem.

Num. 4.

Ex Conc.

ses. 13. cano

3.

Quenam est differentia inter vtramque? Ref. vtraque idem dicit; sed prima explicat Sacramentum magis in generali 2. magis distinctè, & in particulari. Similiter prima habet duas particulas tantum, altera verò tres.

Num. 4.

Quid dicit prima definitio? Ref. duo, Rem sacram significatam, & signum, quod significat illam

Ibidem.

Quid dicit secunda? Resp. tria. Primò rem sacram, secundo signum; tertio finem Sacramenti, id est talis signi.

Ibidem.

Ibidem.

Quomodo explicatur prima à secunda Resp. quia in prima dicitur tantum signum, in secunda additur visibile signum; In prima dicitur rei sacræ; in secunda explicatur quid sit ista res sacræ cum dicitur; inuisibilis gratia.

Quare in secunda definitione ponitur tertia particula Ad nos am iustificationem institutum? Ref. vt distinguatur Sacramentum à multis, quæ significant rem sacram, & tamen non sunt sacramenta.

Num. 111.

Quæ sunt ista? Ref. Imagines sanctorum, cruces figuræ veteris Testamenti, multæ ceremoniæ, & alia huiusmodi: ista enim significant res sacræ, & tamen non sunt sacramenta: quia non sunt ad hominum iustificationem instituta.

Ibidem.

De diuisione rerum, & signorum, seu explicatio prima particula. Num. 34

Quæ differentia est inter res, & signa? Resp. Res sunt affectæ propter seipsas id est, vt sint illæ res, v elut domus, vt sit domus; homo vt sit homo: Signa autem non

Num. 34

sunt effecta propter seipsa, sed vt significant aliquid aliud, vt scriptura, & imago.

Ibidem.

Quid est signum? Res. Catechismus cum S. Aug. sic definit: Signum est illud quod, præter rem, quam sensibus subjicit, efficit etiam, vt ex se alterius rei cognitionem capiamus, id est signum manifestat, & offert aliquid sensui, ita tamen vt per hoc, quod sensus percipit, veniat ad cognitionem alterius rei, quæ illi manifesta non est, veluti oculus videt fumum; cognoscit ibi esse ignem; quem non videt, & videns vestigium pedis intelligit fuisse pedem, quem tamen non vidit.

Num. 8.

Signa à quibus instituuntur? Res. à natura, ab hominibus, & à Deo.

Ibidem.

Quæ sunt à natura? Res. veluti fumus, vel frequentia pullus in infirmo febricitante.

Num. 2. & 8.

Quæ ab hominibus? Res. veluti voces, scripturæ, imagines, vexilla, tubæ, & similia.

Quæ à Deo? Res. veluti figuræ veteris Testamenti, & Sacramenta.

Num. 9.

Ibidem.

Est ne differentia inter signa à Deo instituta? Res. est: aliqua enim sunt instituta tantum ad significandum, vt figuræ, & ceremoniæ veteris Testamenti: aliqua tum ad significandum, tum ad efficiendum, & talia sunt Sacramenta nouæ legis.

De triplici signo rememoratiuo, demonstratiuo, prognostico, seu explicatio secunda particula rei sacra. Num. 4.

Num. 12.

Sacramenta sunt ne à Deo instituta ad significandum vnâ tantum rem? Res. non, sed plures res significant: nempe præteritam, præsentem & futuram. Diuus Thomas tertia parte, questione 60. articulo 3.

Ibidem.

Quam rem significant præteritam? Res. passionem Christi: & sic dicuntur signum rememoratiuum.

Ibidem.

Quam præsentem? Res. gratiam, & Eucharistia corpus & sanguinem Christi: & sic dicuntur signa demonstratiua.

Ibidem.

Quam futuram? Res. vitam æternam: & sic sunt signa prognostica, id est quæ prædicunt futura.

Rom. 6.

C. R. nu. 12

A quo habetur hæc distinctio? Res. à Diuo Paulo de Baptismo, & ab Ecclesia de Eucharistia in illa Antiphona. O sacrum conuiuium, &c.

Explicatio tertia particula. Num. 6.

Quid explicat tertia particula *ad nostram iustificatio- nem institutum*? Respond. causam efficientem, & fi-
ale.

Ex C.T.
sess. 7. ca. 1.
Ibi can. 1.

Quod verbum dicit causam efficientem? Resp. institu- tum; significat enim à Deo esse instituta.

Quod significat finale? Res. illud. *Ad nostram iustifica- tionem*; finis enim Sacramentorum est hominum iustifica-
tio.

Ibi proce-
can. 4.

De differentia inter Sacramentum, rem Sacramenti, & utrumque. Num. 6.

Distinguntur ne inter se Sacramentum, res Sacra- menti, & utrumque? Res. ita est, Diuus Thomas 3. parte quaestione 64. articulo. 9 ad 2.

Num. 12. 13.

Qua ratione? Resp. Sacramentum est illud, quod signi- ficat, & non significatur, & hoc semper est materia, & for- ma? res Sacramenti tantum est illud, quod significatur, & non significat, & hoc semper est gratia; res, & Sacra- mentum est illud, quod partim significatur, partim signifi- cat, veluti character: significatur enim à Sacramento cuius est effectus: & significat spiritualem potestatem, quam anima confert, & cuius signum est.

Num. 6. 10

Ita tria continentur ne in definitione Sacramenti? Res. continentur: signum enim visibile dicit tantum Sacramen- tum, inuisibilis gratia dicit tantum rem sacramenti, iusti- ficatio hominis dicit, tum rem, tum sacramentum hæc enim iustificatio, ut ait Conc. Trid. est gratia tanquam à causa formali, à Sacramento tanquam à causa instrumentali, ideo simul continet tum rem Sacramenti, tum sacramen- tum: & in definitione Sacramenti ista tria posita sunt.

C.R. n. 6. 6.
10. C.T. sess.
6. can. 7.

De Sacramentis veteris legis. Cap. 1. I.

In veteri lege erant Sacramenta? Res. erant veluti cir- cuncisio, & similia: quibus homines iustificabantur.

Num. 26.

Definitio iam dicta conueniebat illis? Resp. ita est.

Num. 3.

Significabant gratiam? Resp. significabant, non tamen ex vi sacramenti efficiebant.

6. 29.

Parochi debent docere populum de illis? Resp. non est opus, quia modò sublata sunt.

Num. 2.

D.T. 3. p. ar.

q. 70. art. 4

Conferebatur ne gratia in illis? Res. conferebatur ut in circuncisione, sed ex opere operantis, id est per actum fi-

40 Pars prima Doct. Cont. & Cat.

Ex C.T. *sef.* dei, quo suscipientes protestabantur se credere in Christum venturum: non autem ex opere operato, *id est* ex vi, & efficientia ipsius Sacramenti, seu circumcisionis.

Declaratio quid sit opus operans, & opus operatum in Sacramentis. Num. 2.

Ex C.T. *sef.* Quid est opus operans in Sacramentis? Resp. Sunt actus, quos faciunt illi qui suscipiunt Sacramenta veluti fides, deuotio, reuerentia, & similia. D.T. 3.p.q. 62 ar. 6. & q. 70. art. 4.

sef. Quid est opus operatum? Res est ipsum et Sacramentum factum, *id est* materiae, & formae productio.

C.R. 29. Quid est conferri gratiam ex opere operantis? Resp. Deum conferre gratiam, per hoc quod respicit protestationem fide quam faciunt suscipientes.

Ex C. R. a. Quid est conferri gratiam ex opere operato? Resp. est conferri gratiam ex propria vi, & efficientia illius operis operati, *id est* sacramenti, quod factum est.

Ex C.T. *sef.* Quare sacramenta veteris legis non conferbant gratiam ex opere operato? Res. quia Christus nondum passus fuerat: & ideo eius passio non dabat illis virtutem efficiendi hanc gratiam.

Quare sacramenta nouae legis conferunt gratiam, ex opere operato? Resp. quia passio Christi dedit illis hanc virtutem, vt tanquam instrumenta Dei, gratiam efficere possint.

De differentia inter sacramenta veteris, & nouae legis. Num. 3.

C.R. nu. 3. Quid modo differunt sacramenta a veteris, & nouae legis? Resp. Primo per causam efficientem: quia illa fuerunt instituta à Deo, ista à Christo. Secundo ex parte materiae, & formae, quia in illis materia & forma non erant, quod sciatur, res determinata: in istis omnino determinatae sunt. Tertio ratione finis & effectus, quia illa tantum significabant gratiam, ista significant, & efficiunt. Illa si conferbant gratiam erat ex opere operantis, ista conferunt ex opere operato. Illa significabant Christum venturum, ista iam venisse. Illa non poterant aperire caelum, & plene iustificare. Ista aperiunt & plene iustificunt.

De Sacram. in genere. 41

De Sacramentis noua legis & eorum propria definitione.

Cap. III.

Sacramenta nouae legis habent-ne propriam definitionem? Ref. habent. Num. 11.

Quanam est? Resp. Ista secundum Catech. Sacramentum nouae legis est res sensibus subiecta, quae ex Dei institutione sanctitatis, & iustitiae; tum significandae, tum efficiendae vim habet. *ibidem.*

Quot particulae sunt in illa? Resp. quatuor: prima est illa: *Res sensibus subiecta*, & haec dicit materiam, & formam; secunda est illa: *Ex Dei institutione*, & haec indicat causam efficientem: tertia, *Iustitia & sanctitatis*, & hoc ostendit finem, & effectum Sacramenti: quarta est *habere vim significandi, & efficiendi*, & haec ostendit in Sacramento reperiri virtutem, & efficaciam instrumentalem ad efficiendam, & significandam gratiam. *ibidem.*

Quare illa verba *sensibus subiecta* significant materiam, & formam? Resp. quia illud quod in Sacramento percipitur a sensu, sunt materia, & forma; effectus enim & virtus Sacramenti cognosci a sensu non possunt. Num. 15.

Quare *ex Dei institutione* significat causam efficientem? Resp. quia ostendit Deum authorem illorum. Num. 23.

Quomodo illa verba, *iustitia & sanctitatis*, significant finem? Resp. quia finis Sacramentorum est hominum iustificatio. C.T. s. a. 7.

Quomodo vltima particula declarat virtutem Sacramenti? Ref. quia dicit habere vim tum significandi, tum efficiendi. Num. 11. & 27.

Explicatio dictae definitionis. Num. 2.

Quid explicat dicta definitio? Resp. tria, primo Sacramentum: secundo virtutem Sacramenti: tertio causam efficientem, & finalem tum Sacramenti, tum virtutis illius. Num. 11. & c.

Quid est Sacramentum? Resp. est res sensibus subiecta *id est* habens materiam, & formam sensibilem. Num. 15.

Quanam est virtus sacramenti? Ref. vis significandi, & efficiendi gratiam, & iustitiam. Num. 11. & 27.

Quod est efficiens sacramenti, & virtutis illius? Resp. Deus per Iesum Christum. Num. 23.

Quis finis? Ref. hominum iustificatio.

C.T. Sess. 7.

proæm

Ex C.T.

Sess. 7. ca. 10.

II. 12. 13.

Num. 18.

Ex C.T.

Sess. 21. c. 2.

C.T. Sess. 7.

c. 10. II. 12

13 & Sess.

21. c. 2. C.R.

n. 15. & 16

Ex C.T.

ubi sup.

Ibidem.

C.T. &

C.R.

Ex eisdem.

Num. 11.

Num. 2.

Num. 14.

Sess. 21. c. 2.

& Sess. 5.

ca. 6. & 7.

& 12. C.R.

Nu. 25. 29.

Quare ista omnia ponuntur, in definitione sacramenti? Resp. quia sunt de necessitate sacramenti, id est sunt de essentia, substantia, & natura illius.

Distinctio eorum, quæ uat de necessitate Sacramenti, & de necessitate præcepti. Num. 3.

Est-ne differentia inter necessarium sacramenti de necessitate sacramenti, & inter necessarium de necessitate præcepti? Res. est.

Qua ratione? Res. quia, quæ pertinent ad substantiam sacramenti sunt de necessitate sacramenti, cum sacramentum sine illis esse non possit: quæ autem pertinent ad bonum vsum, & ad bonam administrationem sacramenti, illa sunt de necessitate præcepti: quia sine illis sacramentum existit, sed tamen necesse est illa seruari ad hoc, ut non fiat contra præceptum, committatur peccatum mortale.

De essentia, substantia & natura Sacramenti.

Num. 4.

Est-ne differentia inter essentiam, substantiam, & naturam sacramenti? Resp. realiter sunt idem, quadam tamen ratione distinguuntur.

Quomodo idem sunt? Resp. Quia quatuor causæ sacramentorum sunt, essentia, substantia, & natura illorum.

Quomodo distinguuntur? Res. quia essentialia dicuntur ea, quæ pertinent ad essentiam, & esse: ad substantiam pertinent ea, quæ dicunt unitatem, & perfectionem sacramenti; natura vero explicat vim, & efficaciam sacramenti in ordine ad finem, ista omnia ad causas pertinent.

¶ Virtus sacramenti est-ne de essentia sacramenti? Resp. C.T. Sess. 7. ca. 6. 7. 8. ait est.

Quomodo: cum sola materia, & forma sint essentia, & partes sacramenti? Res. illæ res, quæ dicuntur materia & forma Sacramenti, eatenus sunt materia, & forma illius, quatenus à Deo, habent virtutem efficiendi, quod debet efficere Sacramentum.

Minister sacramenti est-ne de substantia sacramenti? Res. ait Catec. ex perpetua sanctorum Patrum traditione habetur non minus esse necessarium ministrorum officium quam materiam, & formam ad sacramenta conficienda, pertinet enim ad causam efficientem.

Bona administratio, & bonus vsum sunt-ne de substantia

Sacramenti? Res. non sunt de necessitate Sacramenti quia etsi minister malè ministret, & suscipiēs malè suscipiat sacramentum, ministratur quidem, & suscipitur sacramentum, non tamen res, & effectus: Sicut verò de necessitate præcepti, quia peccant mortaliter qui malè suscipiunt, & administrant Sacramenta.

Ceremoniæ sunt de necessitate, & substantia sacramenti? Res. non, sed pertineat ad bonam administrationem, & vsum illius. *Num. 184*

De unitate sacramenti. Num. 5.

Sacramentum est ne vna res, & vnum signum? Resp. est. Quomodo fit vnum? Resp. per vnionem materiæ cum forma.

De materia, & forma Sacramenti Cap. IV.

Materia, & forma sunt necessaria in quolibet sacramento? Res. sunt omninò necessaria. *Num. 15.*

Quo nomine appellatur materia sacramenti? Respond. *Ibidem.* elementum.

Quo nomine forma? Resp. Verbum, iuxta illud Diui Aug. Accedit verbum ad elementum, *id est* forma ad materiam, & fit sacramentum.

Materia, & forma suntne res sensibiles? Res. sunt, quia sunt sensibile signum; diuersa tamen ratione sensibiles existunt. *Num. 5. & 16.*

Quænam est hæc diuersitas? Resp. materia est sensibilis per tactum, visum, vel gustum, forma autem est sensibilis per auditum. *Num. 15.*

Singula sacramenta habent ne propriam materiam, & propriam formam? Res. ita est. *Ibidem.*

Quænam est propria ratio materiæ? Res. vt subiiciatur formæ & ad illam determinetur. *Num. 16.*

Quæ verò formæ? Res. vt accedat materiæ, determinet illam ad finem Sacramenti. *Ibidem.*

Materia & forma in sacramentis habent ne vim significandi, & efficiendi? Resp. habent: non tamen naturam, sed supernaturalem, quia sacramentū est res supernaturalis, licet supernaturalis significatio in natura illarum fundata sit: veluti, aquâ Baptismi significari ablutio-nem spiritualem, supernaturale est, sed tamen hæc significatio in natura aquæ fundata existit. *Num. 11.*

mandatorū Dei: Ref. quia sicut homini datur vita naturalis ad efficiendas operationes illius, ita homini datur vita supernaturalis, ut possit facere operationes supernaturales.

Sess. 6. c. ii
16

Quare gloria Dei, & Christi sunt finis operationum supernaturalium, id est obseruatione meritoriae legis Dei: Ref. quia lex Dei praecipit ea, quae pertinent ad gloriam Dei, & Christi, per ipsum quippe meritum Deus & Christus summè glorificantur, quia dant auxilia necessaria ad merendum, & ipsi quoque merito volunt misericorditer dare infinitum praemium.

C. T. ibid.

Cur ex merito sequitur vita hominum beata? Ref. quia eidem merito datur in praemium.

C. T. sess. 6
can. 16.

De vita, & operatione spirituali, & supernaturali.
Num 2.

Quid est operatio supernaturalis? Resp. est illa, quae non potest fieri per principium naturale, sed necessario requirit principium supernaturale.

C. T. sess. 6
c. 1. 2. 3
Sess. 6. c. 3

Quae sunt istae operationes supernaturales? Resp. Conc. Trid. quatuor operationes dicit esse tales nempe credere, sperare, diligere, & poenitere sicut oportet, id est, prout expedit ad meritum vitae aeternae, isti enim sunt actus virtutum in fusarum, fidei, spei, & charitatis.

Quid est vita spiritualis, & supernaturalis? Ref. est habere principium illud, per quod fiunt operationes supernaturales, quod est gratia nec non character.

C. R. n. 2. 2.
Ex Con. Tr.
sess. 6. c. 15
Ibid. Can.
Sess. 6. c. 13

Vita spiritualis est-ne operatio spiritualis vel principium illius? Ref. est habere principium illius, quia sicut anima non est vita, sed principium vitae: & intelligere non est vita, sed operatio vitae: habere autem animam dicit vitam, ita & in spiritu est habere enim animam, vita spiritualis est.

De Characterē Num. 3.

Quid est Character Resp. ex apostolo sic definitur: est insigne quoddam animae impressum, quod deleri nunquam potest, ei que perpetuo inhaeret. C. T. sess. 7. can. 6. de Sacram.

Num. 30.
21 Cor. 1.

Quis est effectus illius? Resp. primò efficere hominem aptum ad aliquid sacrum, vel suscipiendum, vel peragendum: secundò facere ut aliqua notā alter ab altero interscat.

Num 31.

2 Cor. 1. C. nu. 30. T. sess 7. 69
 Resp. solus Deus: quia solus in animam illabi potest, D. T. 3. p. qu. 61. art. 1.

de sac. Num. 31. Quæ sacramenta imprimunt characterem? Resp. Triantum, Baptismus Confirmatio, & Ordo, & ideo non possunt reiterari, & est de fide.

Quomodo Baptismus confert Characterem? Res. primo quia distinguit ab infidelibus: secundo, quia reddit hominem aptum ad suscipienda sacramenta.

Quomodo Confirmatio? Res. primo, quia confirmati distinguntur à baptisatis tanquam adulti ab infantibus: secundo quia armantur, & instruuntur, tanquam milites ad bellum contra diabolum.

Num. 30. Quomodo Ordo? Res. quia distinguit ordinatos à non ordinatis; & dat potestatem multa sacra faciendi.

& 31. Character confert ne principium vitæ Spiritualis? Res. confert ne principium faciendi, vel recipiendi aliquid spirituale.

Ad R. 2. 1. 2. q. 11. ar. 1. 7. Ibidem. Ibidem.

De gratia eiusque diuisione. Nam. 4. Quid est gratia? Res. est donum Dei supernatale. Quotuplex est gratia? Res. duplex gratis data, & gratum faciens.

Quid est gratia gratis data? Res. est illa, quæ datur ad utilitatem aliorum, veluti propheta, donum linguarum gratia miraculorum, & similia.

Quid est gratia gratum faciens? Res. illa quæ datur ad propriam hominis utilitatem.

Ibidem. art. 2. Ibid.

Quotuplex est? Res. alia dicitur operans: alia cooperans: alia dicitur præueniens, alia subsequens.

Quomodo distinguuntur? Res. ut cognoscatur hæc distinctio oportet scire effectus gratiæ.

1, 2. q. 111. art. 3. Ex sess. 6. e 7. 11. 13. 16 Ibid. art. 2.

De effectibus gratiæ gratum facientibus. Num. 5. Quid sunt effectus gratiæ? Res. quinque. primo est ut anima sanetur secundo ut bonum velit: tertio ut bonum, quod vult efficaciter operetur quarto, ut in bono perseveret, quinto ut ad gloriam perueniat.

Gratia gratum faciens, quare dicitur operans? Res. quatenus hæc gratia, primo mouet hominem ad bonum, inducendo voluntatem eius, quæ malum volebat ut bonum incipiat velle: dicitur etiam operans, in quantum sanat, iu-

ificat, & hominem Deo gratum reddit.

Quomodo dicitur cooperans? Res. quatenus cooperando *Ibid. ar. 2.*
adiuuat hominem ad meritum vitæ æternæ.

Quomodo præueniens? Res. quatenus cauſat effectum *Ibid. ar. 3.*
priorem, veluti primum in ordinem ad secundum, sanando
enim animam præuenit vt possit bonum velle.

Quomodo subsequens? Res. quatenus facit, vt poste- *Ibidem.*
rior effectus gratiæ sequatur priorem, veluti quod bene
operari sequatur actum bene volendi.

De differentia inter gratiam, iustitiam & charitatem.

Num. 6.

HÆc tria differunt inter se? Res. sunt idem re, diffe- *C. T. sess. 6.*
runt tantum ratione. *can. 7.*

Quomodo sunt idem? Res. quia sunt eadem qualitas à *Ibidem.*
Deo insula.

Quomodo differunt? Res. quia hæc qualitas quatenus
datur a Deo gratis, & facit hominem gratum Deo, dicitur
gratia. Quatenus verò sanat, iustificat, & conuertit homi-
nem à malo ad bonum & facit velle quod iustum est, dicitur
iustitia. Quatenus verò facit vt diligat Deum super
omnia, & proximum propter Deum, charitas appellatur.

Quare dicitur gratia gratum faciens, & iustificans? Res. *C. T. Ibid.*
ab effectu, quia iustificat hominem, & per hoc facit illum *C. R. n. 27*
Deo gratum.

De definitione gratiæ gratum facientis. Num. 7.

Quomodo definitur gratia iustificans? Respondemus *Ep. 2. Petr.*
duæ sunt definitiones. Prima colligitur ex D. Petro, *c. 1. C. T.*
est talis. Gratia est quædam communicatio, vel participa- *sess. 6. c. 7.*
tio diuinæ naturæ. D. enim Petrus dixit *Consortes nos facit*
natura diuina, & Ecclesia canit. Diuinitatis tuæ tribuis esse
participes. Et Paulus dixit *gratiæ esse per in habitationem*
Spiritus sancti. Alia definitio est Catechismi accepta à
Conc. Trid. quæ talis est. Gratia est diuina qualitas in
anima inhaerens, ac veluti splendor quidam, & lux quæ
animarum nostrarum maculas delet, ipsasque animas pul-
chriores, & splendidiore reddidit, & est eadem cum prima.

Quot particule sunt in hac definitione? Res. quatuor: *C. R. de*
iuxta quatuor causas gratiæ. *Bap. na. 50*

Prima est *Diuina qualitas*, & hæc tangit causam efficien- *Ibidem.*
tem: & est idem, quod communicatio diuinæ naturæ, diui- *De Bap. n.*
50.

num enim significat dignitatem, & qualitas communicationem.

Ibidem.

Secunda est. *In anima inherens.* Et hæc significat materiã, seu subiectum gratiæ, id est animam, vel essentiam illius. Tertius est. *Ac veluti splendor quidam & lux.* Et declarat formã gratiæ? est enim lux, & splendor animæ; quod enim aëri est lux, & splendor solis, illud gratia animæ est.

Ibidem.

Quarta significat finem, & effectum gratiæ, est autem duplex effectus gratiæ, alter quidẽ remouere omnia mala ab anima nempe infirmitatem, ignorantiam, malitiam, peccatum, deformitatem: & hoc notatur per illa verba: *Quæ animarum nostrarũ maculas delet.* Alius effectus est conferre omnia bona nempe pulchritudinem, splendorem, iustitiam, scientiam, bonitatem, virtutem, & alia: & hoc significatur per illa verba: *Ipsaq; animas pulchriores & splendidiore reddit, per quod sequitur, vt gratæ sint Deo.*

Ex C. R. nu

10.7. *Ex*

C. R. de B.

n. 50. Ex

C. R.

Ibidem.

C. Rom. de

Bap. nu. 3.

Expedit ne ad cognitionem sacramentorum plenẽ cognoscere quid sit gratia? Resp. expedit quia sine cognitione impossibile est plenam habere cognitionem sacramentorum.

Quomodo potest declarari? Resp. exemplis.

Exempla, quæ declarant quid sit gratia. Num. 3.

QUæ exempla hoc declarant? Res. præcipuẽ ista tria; primò lux, & aër: secundò ignis, & ferrum: Tertio anima, & corpus.

Quomodo lux & aër? Res. sic, Deus est tanquam sol, gratia est tanquam lux solis, anima est tanquam aër, qui est capax lucis, id est diafanus, & sine luce est obscurus, cum luce perspicuus. Effectus gratiæ sunt sicut effectus lucis, qui sunt illuminare, calefacere, & operari in omnia, quæ in terra sunt, herbas, arbores, animalia. Præsentia igitur Dei in anima est sicut præsentia solis in aëre; & communicatio diuinæ naturæ, est sicut communicatio quam sol facit in aëre. Et hoc exemplum est Catechismi.

D. T. p. 1. q.

112. art. 1.

Quomodo ignis, & ferrum? Respon. sic, Deus est sicut ignis. Scientia, potentia, & bonitas Dei sunt sicut proprietates ignis, quæ sunt illuminare, calefacere, & comburere: Anima est sicut ferrum. Ignorantia, malitia, & infirmitas animæ sunt sicut qualitates ferri: nempe esse nigrum, vel obscurum, frigidum, durum. Gratia, seu communicatio diuinæ

uinæ naturæ, & diuinarum proprietatum, idest scientiæ, potentia, & bonitatis diuinæ, est sicut communicatio naturæ ignis ferro ignito. Effectus igitur gratiæ sunt sicut effectus ignis in ferro ignito. Sicut enim ignis tollit à ferro nigredinem, frigiditatem; & duritiam, quæ sunt viles conditiones ferri: & ponit in illo lucem, calorem, molli-
tiam, & actionem ignis: ita gratia tollit ab anima ignorantiam, malitiam, infirmitatem, & ponit in ea sapientiam per fidem, potentiam per spem, bonitatem per charitatem: quæ sunt vt sic dicam, qualitates diuinæ, & hoc exemplum est Diui Thomæ & Catech.

Ita C. R.
Ibidem.

Ex C. T.
Ses. 6. ca. 7.

Quomodo anima, & corpus? resp. sic gratia est sicut vita animæ: sicut enim corpus per animam sibi unitam habet vitam, idest principium faciendi operationes ipsius vitæ: Ita homo per hoc quod Deus sibi vnitur habet gratiam, quæ est quoddam principium, per quod potest facere operationes diuinas, & supernaturales. Sicut etiam corpus est mortuum cum sine anima est, & viuum cum illam habet: ita homo est viuus vita spiritali cum habet gratiam, & mortuus cum caret illa. Et hoc exemplum est D. Aug. de lib. arb.

De necessitate gratiæ. Num. 9.

Gratiæ est necessaria ad salutem? resp. est.

Quare? resp. quia sine ipsa impossibile est mereri vitam æternam.

Gratiæ est principium meriti? resp. est.

Qua ratione? resp. quia per communionem naturæ diuinæ homo fit potens ad faciendas operationes diuinas, & ideo gratus Deo, & dignus ipso, quod est mereri ipsum Deum, qui est vita æterna.

Ses. 6. ca. 7.

¶ 16.

Ses. 6. 1. 2. 3

Ibidem.

Ses. 6. ca. 7.

¶ 16.

De necessitate Sacramentorum. Num. 10.

Sacramenta sunt necessaria ad salutem? resp. sunt, & est de fide.

Ses. 7. ca. 4.

proem.

Cur hoc? quia, vt ait Conc. per ipsa omnis gratia, & iustitia vera incipit, coepta augetur, amissa reparatur.

C. R. 7. 20.

Omnia Sacramenta sunt necessaria cuilibet fidelis? Resp. omnia Sacramenta sunt necessaria toti Ecclesiæ, sed non omnia sunt necessaria cuilibet fidelis.

21.

50 Pars prima Doct. Conc. & Cat.

De numero & sufficientia Sacramentorum. Num. II.

Sec. 7. can.

I. de sac.

Nu. 20. 21.

Quot sunt Sacramenta? Resp. sextem Baptismus, Confirmatio Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium, non plura, nec pauciora, & est de fide.

Vnde desumitur ratio sufficientiæ, & numeri horum Sacramentorum? Resp. à fine.

Quis est finis Sacramentorum? Res. est vita spiritualis & gratia, quæ dat hanc vitam.

Ibidem.

Nu. 20. 21.

Num. 20.

Singula Sacramenta habent ne pro fine gratiam, & vitam spiritualem? Res. habent, sed diversa ratione.

Quomodo? Res. vt hoc sciatur oportet distinguere quæ sint necessaria ad vitam corporalem, & spiritualem.

Ibidem.

Quenam est vita hominum corporalis? Resp. hæc vita dicit tria primò viuere, 2. vitam conseruare, 3. ista tenere cum sua reique publicæ utilitate.

Num. 20.

& 21.

Ad vitam corporalem quot sunt necessaria? Res. Septem, primò natiuitas, 2. augmentum, 3. cibus, alimētum, 4. medicina contra infirmitates, 5. Restauratiua, quibus vires in infirmitate amisse recuperentur, & reliquæ infirmitatis tollantur, & ista pertinent ad utilitatem priuatam. Ad publicum verò duo requiruntur; primò magistratus, quorum imperio, & autoritate populi regantur, secundo legitima sobolis propagatio, qua genus humanum, & Res. publica conseruetur.

Nu. 20. II.

Ista septem sunt necessaria in vita spirituali? Resp. sunt, Quomodo septem Sacramenta hæc omnia præstant? Res. singula Sacramenta horum efficiunt.

Num. 21.

Num. 21.

Qua ratione? Res. per Baptismum habetur natiuitas; per Confirmationem augmentum, per Eucharistiam habemus cibum, & potum; per Pœnitentiam medicinam, per Extremam Unctionem restauratiuum virium amissarum; per Ordinem, magistratus per Matrimonium, legitimam proli propagationem, ideo, tot, & non plura esse debent.

Ibidem.

Quanam diuersa ratione sacramenta conferunt gratiam? Resp. sic baptismus confer primam gratiam qua Christo reuascimur, ideo est ianua omnium sacramentorum Confirmatio auget gratiam, & dat plenitudinem illius, & confert illam cum robore ad confitendum Christum, & pugnandum contra inimicos illius, Eucharistia dat gratiam,

quatenus reficit, nutrit, conseruat, & sustentat in vita spiritali. Pœnitentia confert gratiam quatenus delet, & remittit peccata, & est medicina illorum. Extrema vnctio dat gratiam cum hac ratione vt reliquias peccatorum tollat, & animi vires recreet. Ordo dat gratiã sub hac ratione, vt per illam magistratus, ministri Ecclesiæ digni & habiles reddantur ad ministeria & functiones illorũ. Matrimonium dat gratiam sub hac ratione, quod per illam sanctificentur coniugati, & ad prolem suscipiendam, & religiosè educandam idonei reddantur.

De comparatione sacramentorum inter se. Num. 12

OMnia sacramenta sunt-ne inter se paria? Ref. non sed aliud est alio dignius, & est de fide, *Sess. 7. can. 3. sacr.*

Quomodo differunt? Ref. aliqua sunt magis necessaria alia magis digna, alia maiorem conferunt potestatem. *Ibidem. C. R. n. 21. n. 22.*

Quæ sunt magis necessaria. Ref. primò, Baptismus absolute est necessarius, Pœnitentia his, qui post Baptismum in peccatum mortale inciderunt, est necessaria. Ordo etsi non singulis fidelibus, toti tamen Ecclesiæ omninò necessarius est.

Quæ sacramenta sunt digniora? Respond. Eucharistia, sanctitate, mysteriorum numero, ac magnitudine, longè cæteris antecellit. *Ibidem.*

Quæ maiorem in Ecclesia conferunt potestatem? Ref. Ordo. *De sacr. Ord. nu. 2.*

Quæ præcedunt tempore? Ref. Baptismus. *Num. 21.*

De causa sacramentorum efficiente. Cap. VI.

Quid debet considerari circa causam efficientem sacramentorum? Ref. duo præcipuè, primum: quænam sint illa quæ faciunt: secundum quænam sint illa, quæ faciunt. *Ex C. R. 23. & 27.*

Quænam fieri dicuntur? Ref. primò ipsa sacramenta, veluti sit Baptismus, Confirmatio, &c. Secundo sit gratia, & character; qui sunt effectus sacramentorum. *Ibidem. n. 23. & 27.*

Quæ dicuntur facere? Ref. aliqua dicuntur facere gratiam, & nonnulla tum sacramenta tum gratiam efficiunt. *Num. 23.*

Quænam efficiunt tantum gratiam? Ref. sacramenta: ipsa enim non possunt facere se ipsa.

Quæ efficiunt tum sacramenta, tum gratiam? Resp. primò Deus, secundò, Christus tertio minister. *Ibidem.*

- Num. 23. & de bap. 50.* Quomodo Deus efficit gratiam? Ref. communicando homini suam naturam, vt ignis suam ferro communicat.
- ibid. & D. T. 1. inf.* Solus Deus potest efficere gratiam? Ref. ita est, quia solus potest communicare suam naturam.
- D. T. 1. 1. q. 112. art. 1.* Christus, vt homo potest efficere gratiam? Ref. vt Deus potest tanquam principale agens, vt homo non potest, nisi per virtutem à diuinitate acceptam.

Num. 23. Quomodo Deus est causa efficiens sacramentorum? Ref. est causa principalis, & hoc duplici ratione: prima est, quia Deus per Christum instituit sacramenta: secundo, quia Deus dedit virtutem supernaturalem, & diuinam sacramentis, nempe vt possint efficere gratiam, & communicationem diuinæ naturæ.

Ibidem.

Ibidem.

Deus est principalis author sacramentorum? Ref. est Christus vt homo est author sacramentorum? Resp. Christus, vt Deus est principalis author sacramentorum, vt homo est author & principalis, & non principalis.

D. T. 3.

par. 9. 64.

ar. 3.

Quomodo hoc est? Ref. Christus vt homo non fuit principalis author sacramentorum respectu Dei: quia Deus primus est author: & Christus vt homo extenus est author, quatenus habet à Deo potestatem illa instituendi. Respectu verò hominum est principalis, quia ipse fuit à Deo institutus primus minister; & author sacramentorum & alij homines à Christo hoc accipiunt ministerium.

C. T. sess. 6.

c. 7. & ses.

7. can. 1.

Quomodo Christus fuit & est causa sacramentorum? Ref. Primò. Christus fuit causa meritoria quod Deus det sacramentis virtutem efficiendi gratiam, & hoc in sua passione. Secundò ipse per potestatem sibi à Deo datam instituit sacramenta & ministros illorum. Terriò contulit sacramentis meritum, & virtutem suæ passionis.

C. T. ses. 6.

ca. 3. & 7.

Quomodo Christus est causa gratiæ? Ref. vt Deus est causa efficiens principalis: vt homo fuit causa meritoria gratiæ, meruit enim sua passione gratiam nobis: & sacramentis virtutem illam efficiendi est etiam causa gratiæ, quia ipse erat plenus gratiæ, & veritatis: quia de eius plenitudine nos omnes accipimus, idè nobis omnibus causa gratiæ existit: est etiam causa gratiæ, quia virtute suæ passionis operatur in Sacramentis, vt gratiam in nobis efficiant.

D. T. 3.

par. 9. 54.

art. 3.

C. R. n. 24.

25.

Quomodo minister est causa sacramenti, & gratiæ? Ref. est causa instrumentalis, quia Christus virtutem ministro, vt

instrumento ad efficiendum sacramentum, & gratiam per illud.

quam personam tenet minister Sacramenti? Ref. Christi. Ibidem. fti, & Ecclesiae. C.R. de Extr. vnct. num. 13.

De efficacia Sacramenti. Num. 2.

Q uo modo Sacramentum est causa gratiae? Ref. est causa instrumentalis. C.T. fefs. 6. c. 7.

Quare hoc? ref. quia Deus vtitur illa tanquam instrumento ad efficiendam gratiam, & characterem: sicut aliquis vtitur calamo ad efficiendam scripturam, vel medicina ad efficiendam sanitatem. Num. 23.

A quo Sacramenta habent hanc efficaciam? ref. a passione Christi D. Thom. 3. p. q. 62. art. 5.

Ordinarie confertur-ne gratia per Sacramenta? resp. ita est; quia Concil. Trid. ait, omnem iustitiam esse a sacramentis. C.T. fefs. 6. c. 3. & 7. fefs. 7. proe. fefs. 7. c. 7. fefs. 7. c. 6. & 7.

Sacramenta conferunt-ne gratiam omnibus, & semper, id est infallibiliter, quantum est ex parte Dei? resp. est de fide, quod ita sit.

quid vult dicere quantum est ex parte Dei? respondeamus, vult dicere quod non conferri gratiam per sacramenta potest provenire, vel ex parte Dei, quod nolit, & hoc nunquam erit; vel ex parte suscipientis, quod obicem, & impedimentum ponat, veluti peccatum mortale, & hoc saepe evenit.

Deus potest non conferre gratiam in Sacramentis, etiam si homo non digne accedat? resp. non potest. Sefs. 7. c. 7. C.R. nu. 14.

quare hoc? respondemus, quia Deus promittit conferre gratiam illis, & si non conferret mentiretur, quod Deo impossibile est.

Sacramenta conferunt-ne gratiam ex opere operato, an ex opere operantis? resp. est de fide, quod ex opere operato, id est per virtutem Sacramenti, & non per actus suscipientis. C.T. fefs. 7. ca. 8. C.T. fefs. 6. c. 6. & 7.

quare ergo in suscipiente sacramentum requiritur dispositio, id est aliqui actus quibus disponatur ad sacramentum; & ad gratiam, ita ut sine hac dispositione, gratia non conferatur, & ubi est maior dispositio, ibi maior gratia conferatur? resp. illa dispositio requiritur non tanquam causa gratiae, sed tanquam conditio sine qua non. Infantes enim

54 Pars prima Doctr. Conc. & Cat.

non per actus suos, sed tantum per virtutem, & opus operatum baptismi iustificatur.

Argum. ex C. T. sess. 6. c. 6. & 7. & sess. 7. ca. 6. Quæ differentia est inter causam, & conditionem sine qua non? Resp. causa producit effectum; (conditio sine qua non) ponit, vel tollit aliquid, sine cuius positione, vel ablatione causa non produceret illum effectum.

Potest declarari exemplo: Resp. potest sic. Ignis est causa combustionis lignorum. Appropinquare autem ligna ad ignem, non est causa combustionis, sed conditio sine qua combustio non fieret, ita si ligna sint viridia non comburuntur nisi prius exsiccentur, quia siccitas est conditio sine qua ignis non comburit ligna. Ita est de dispositione in Sacramentis.

Conc. Trid. sess. 6. c. 7.

Si dispositio non est causa gratiæ, quare ubi est maior dispositio, ibi maior confertur gratia? Resp. sicut ligna quæ magis sunt sicca, magis comburuntur, & maius vas continet maiorem quantitatem aquæ, quæ à fonte, vt à causa procedit, ita magis dispositus maiorem recipit gratiam.

Ioan. 1.

Quomodo potest explicari, quod sacramenta vt ait Concil. contineant, & efficiant gratiam? Resp. tali ratione. Diuina natura est in Deo tanquam in primo fonte: ab hoc fonte cepit deriuari, & communicari diuina natura per gratiam in Christi humanitate iuxta illud *plenum gratia*

C. R. n. 14.

& veritatis. Ista humanitas in passione fuit perforata & ex quinque vulneribus exiit cum sanguine dicta gratia: Sacramenta, vt ait Catechis. sunt tanquam alueus per quem fluunt meritum, gratia, & sanguis in passione Christi diffusa, in hocque alueo recipiuntur; & per illum fluunt vt ad homines accedentes ad sacramenta perueniant. Cum itaque sacramenta à Christo sint instituta, vt per illa hominibus applicetur meritum, gratia & sanguis ipsius, & vt sint verè causa istius applicationis, & istius deriuationis à Christo in homines, verè potest dici, quod sacramenta sint causa gratiæ; quia sunt causæ, vt gratia, & passio Christi deriuetur in homines, & illis communicetur.

Conc. Tr. sess. 6. ca. 3. & 7.

Ex hoc videtur sequi quod sacramenta sint causa applicationis gratiæ, non autem ipsius gratiæ? Resp. non est ita sed verè sunt causa gratiæ.

C. T. sess. 7. ca. 6. 7. 8. C. T. sess. 6. ca. 3. & 7.

Qua ratione? Resp. gratia potest considerari, tum in Christo, & sic sacramenta non sunt causa gratiæ; tum in

nobis vt deriuata à Christo, & sic sacramenta sunt causa illius gratiæ, quæ est in nobis, & à Christo deriuata. Sitq; hoc vili, sed accommodato exemplo declaratum. Atramentum primò ponitur in atramentario, & calamus non est causa vt atramentum sit in illo: secundò est in calamo tanquã in deferente illud ad chartam, si manus scribentis ponat calamum in atramentario, & sic atramentariu est causa, vt in calamo sit atramentu. Tertio idem atramentum, quod fuit in atramentario & in calamo ponitur in charta, ita vt fiat scriptura operante hoc calamo, vt instrumento, & manu vt vero & principali agente, & vere calamus est causa instrumentalis illius atramenti, & scripturæ, quæ in charta producta est. Sic itaque gratia est primò in Christo: secundò in sacramentis, vt in medio, vel alio. Tertio in omnibus per sacramenta. *Ioan. 1. C.T. sess. 64. 3. Ep. 7. C.R. de sac. nu. 141. Num. 28.*

Quomodo Ecclesia potest scire, quòd sacramenta talè habent virtutem inuisibilem gratiam efficiendi? Resp. in primitiua Ecclesia Deus miraculis cõfirmavit hæc veritatè: veluti in Baptismo Christi faciendo vt cæli aperti sint, & alia. Similiter in die Pentecostes & de Confirmatione, & sic de aliis, vnde potest per fidè & testimoniũ miraculorum, sciri quod Deus talem virtutè dederit sacramentis. In finitum enim miraculis hæc veritas confirmata scriptura etiam, & traditione manifestè probata est.

De administratione Sacramentorum Cap. VII.

Quid est administratio sacramentorum? Resp. est officium, vel actio ministrorum, qua sacramentum vel conficitur vel confertur suscipienti. *Num. 24. Ex C.T. ses. 7. can. 10. & 11.*

Hæc administratio est de necessitate sacramenti? Resp. ait Catechismus, officium ministrorum ad sacramenta conficienda non minus est necessarium quàm materia, & forma; & hoc perpetua Sancto rum Patrum traditione confirmatum ait.

Omnia, quæ pertinent ad administrationem sacramentorum sunt ne de necessitate sacramenti? Resp. ait Concil. Trident. non omnia, sed multa sunt tantum de necessitate præcepti. *Num. 24. & C.Tr. vbi sup. Ses. 21. c. 2.*

Ex C.T. ses. Quomodo potest cognosci quænam sint de necessitate
 3. c. 10. 11. sacramenti? Resp. tali ratione: quæcumque pertinent ad
 12. quatuor causas sacramenti, prout causæ sunt, illa sunt de
 necessitate sacramenti: sine his enim causis fieri sacra-
 mentum impossibile est.

Cont. Trid. Quomodo in conficiendo, & administrando sacramen-
Ibidem. to quatuor causæ concurrunt? Resp. sic, Minister respicit
C.R.de. causam efficientem instrumentalem; & ideo debet esse le-
sacr. n. 55. gitimus, & talis, vt possit efficere sacramentum, veluti quod
24. fit sacerdos ad conficiendam Eucharistiam, & Extremam
 vñtionem, quod habeat iurisdictionem respectu Pœni-
 tentis, & idem de aliis. Quoad causam materialem neces-
 se est, vt accipiat veram, & necessariam materiam, & idem
 de forma, quoad finem verò debet habere intentionem fa-
 ciendi saltem quod facit Ecclesia.

Ses. 21. c. 2. Omnia, quæ in administratione pertinent ad quatuor
 causas sunt de necessitate Sacramenti? Resp. non, sed multa
 sunt tantum de necessitate præcepti, tria autem sunt neces-
 saria materia, forma, & intentio legitimi ministri.

Ex ses. 7. Quomodo poterunt hæc distingui inter se? Respon. sic.
 c. 13. Illa quæ pertinent ad integritatem cuiuscumque causæ,
 ita vt causa aliqua non sit integra, & apta vt sit causa, si
 illa, vel aliud non habent, dicitur esse de necessitate causæ,
 sacramenti.

Ex C. T. Potest-ne clariùs explicari? Resp. potest exemplis. Aqua
ses. 7. c. 13. est materia Baptismi, quæ si non sit naturalis non erit vera
de sa. r. 6. materia, ideo erit de necessitate sacramenti adhibenda talis
can. 2. de in conficiendo baptismo: quod verò sit consecrata non est
bap. de necessitate materiæ. Ita de forma, & fine ad conficien-
 dum sacramentum necesse est adhibere omnia de necessitate
 formæ, & intentionis. Ita de ministro, quia debet habere
 omnia necessaria ad hoc, vt sit legitimus minister.

Ex ses. 7. c. Quomodo poterunt cognosci ea, quæ in administratione
 1. 11. 12. 13. non sunt de necessitate Sacramenti? Resp. eadem ratione:
 Illa enim quæ non pertinent ad integritatem materiæ,
 formæ, intentionis, & ministri, non erunt de necessitate Sa-
 cramenti, vel conficiendi, vel administrandi, sed tantum
 erunt de necessitate præcepti.

Quænam administratio dicitur bona? Resp. Admini-
 stratio tripliciter potest dici bona: primò ex parte Sacra-

menti: secundò ex parte ministri: tertio ex parte suscipientis.

Quomodo est bona ex parte sacramenti? Respondemus: C.T. ses. 7. primò si habet omnia, quæ sunt de substantia Sacramenti, & hoc non solum est bonum, sed necessarium: secundum si hæc omnia fiant rectè, id est secundum ritum sanctæ Romanæ Ecclesiæ; & cum debita veneratione, & reuerentia Sacramenti, & hoc est de necessitate non sacramenti, sed præcepti. C. 6. 10. 11. 12. C.T. ses. 7. can. 12. Ibidem. can. 13. C.T. ses. 24. can. 7.

Quando erit bona administratio respectu suscipientis? Respond. si ministrans facit quod debet vt suscipiens deuotè & bene suscipiat Sacramentum, veluti si doceat illum, vt ait Concil. de vi, & vsu sacramenti, vel tali ratione administret vt deuotionem, & rectam dispositionem conferat suscipienti.

Quomodo erit bona ex parte ministri? Resp. primò si habeat omnia requisita ad conficiendum, & administrandum sacramentum de necessitate sacramenti: secundò habeat omnia requisita ad hoc de necessitate præcepti, veluti quòd non sit in peccato, mortali: tertio si facit omnia, quæ Ecclesia præcipit, & recta ratio suadet circa administrationem, veluti omnes caremonias, & ritus seruare: tam quoad vestes, vasa, actiones, orationes, & similib. quàm quoad munditiam, & decentiam illarum, vel deuotionem in illis efficiendis. C.T. ses. 7. c. 10. 11. 12. 13. C. R. de sac. in gen. 25. 26.

De bonitate & malitia ministrorum, & quòd minister est publica persona. Num. 2.

Quæ bonitas requiritur in ministro? Respon. vt saltem sit sine peccato mortali, deberet autem habere deuotionem, & reuerentiam. C. R. de sac. n. 26.

Hæc bonitas est de necessitate sacramenti? Resp. non, & est de fide. C.T. ses. 7. c. 22. Con-

quare non? Resp. quia minister duplicem gerit personam. Vna est publica, nempe Christi, & Ecclesiæ: & hæc semper est bona, sancta, & digna: & minister semper vt talis persona administrat sacramentum. Alia est priuata, & hæc sæpè est cum peccato: sed minister vt talis persona non conficit nec administrat Sacramentum. R. de ex. num. 13. C. D. T. 3. p. q. 64. ar. 45.

Minister conficiens, vel administrans Sacramentum in peccato mortali quam culpam incurrit? Resp. mortalem,

38 Pars prima Doctr. Conc. & Cat.

C. R. de
fac. nu. 26.
Ex C. T.
fes. 7. c. 6.
& 12. &
D. T. ubi
sup.

& sacrilegii, id est offendit notabiliter rem sacram, quæ est sacramentum.

Malus minister facit ne malam administrationem respectu futeipiētis: Resp. non facit, si addit culpa illius. Quare non? Resp. ratio iam dicta, quia administrat ut persona non priuata, sed publica.

De intentione ministri Num. 3.

C. T. fes. 7.
c. 11. C. T.
Ibidem.

Intentio ministri est ne de necessitate sacramenti Resp. est de fide, quod sit necessaria.

Qualis esse debet? Res. Concil. Trid. ait si quis dixerit in ministris dum sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltem facienti quod facit Ecclesia, anathema sit.

Ibidem.

Quare dicit dum conficiunt, & conferunt? Resp. quia administratione circa sacramenta respicit duo: primo cōfice. re sacramentum. secundò illud conferre futeipiēti. in utroque autem ait Conc. est necessaria intētio iā dicta.

C. T. 1 p. 9.
64. ar. 8. &
pra. ad 1.

Quare requiritur intentio ad sacramentorum administrationem? Res. Primò quia finis est causa necessaria cuiusque rei; secundò quia minister gerit personā Christi, & Ecclesie; & si conficit vel confert sacramenta non in tali persona, sacramentum non tenet; deo requiritur intentio Ecclesie, quia sic in persona Ecclesie & propter verum finem administrabit.

C. T. fes. 7.
can. 11.

Quare dicit saltem facienti, &c. Resp. ut ostendat melius esse, quòd minister habeat etiam ipse intentionem ad finem sacramenti; sicut habet Ecclesia.

D. T. ubi
sup. D. T.
ibi

Quomodo hæc intentio distincta potest haberi? Res. minister restè habere hæc intentionem; primò efficiēdi sacramentū à Christo institutum, & omnia quæ ad illud sunt necessaria. secundò efficiēdi hoc in ordine ad finē & effectum sacramenti, de quo iam dictum est.

Hæc omnia Ecclesia intendit? Resp. intendit.

De intentione actuali, virtuali, vel habituali. Num. 4.

D. T. 3. p. 9.
64. ar. 8.
ad. 2. & 3.
Ibidem.
Ibidem.

Quomplex est intentio ministri? Resp. duplex, actualis & virtualis.

Quænam est actualis? Resp. illa quam actu habet dum conficit, vel administrat sacramentum.

Quæ est virtualis? Resp. illa quam habuit antequam conficeret, & administraret, sed in actu conficiēdi, & cō-

ferent
tentione
Su
minis
D

Q
fulcip

Q
non ba
paces
cipien
ma et

Q
to, vel
na ad f

Quæ
non ha

Quæ
hoc em

Quæ
gratiam
effectum

Quæ
menti?
credatur

spes, vt
tem pas

Deo pe
peccati

fiderium
piendum

mor res
fuis, Iff
ad sacra

ferendi non habet, ideo conficit in virtute præcedentis intentionis.

Sufficit-ne intentio virtualis? Resp. sufficit, sed ait D. Th. *Ibidem*, ministrum debere curare, vt etiam actualem habeant.

De usu sacramentorum & sine illo. Cap VIII.

Quis est vsus sacramenti? Resp. est susceptio illius.

Quæ requiruntur ad bonum vsum? Resp. Primò suscipiens, secundò præparatio: tertio susceptio.

De suscipiente Sacramento Num. 2.

Quid requiritur ex parte suscipientis? Resp. duo, primò vt suscipiens sit capax sacramenti: mulier enim vel non baptizatus non suscipiunt Ordinem; quia non sunt capaces illius: secundò quod habeat requisita ad illud suscipiendum, veluti in Ordine quòd sit legitimus, & in legitima ætate, & similia.

De præparatione. Num. 3.

Quæ requiruntur ad bonam præparationem? Resp. duo; primò est remouere ea quæ sunt contraria sacramento, vel effectui illius; secundum obtinere quæ sunt opportuna ad susceptionem sacramenti, & effectus illius.

Quæ sunt contraria sacramento? Resp. veluti fictio, *id est* non habere animum suscipiendi sacramentum.

Quæ sunt contraria effectui? Resp. peccatum mortale hoc enim gratiæ maximè contrarium est.

Qui habet animum suscipiendi sacramentum, sed non gratiam, suscipit-ne sacramentum? Resp. suscipit, sed non effectum illius.

Quæ sunt qualitates præparantes ad rectum vsus sacramenti? Resp. sunt præcipue sex, prima est fides, vt scilicet credatur virtuti sacramenti ex Christi passione; secunda spes, vt speretur, quod per sacramenta quis obtinebit virtutem passionis Christi: tertia charitas, *id est* quod cupiat Deo per gratiam vniri, & à peccato separari; quarta odium peccati præcipue mortalis; quinta deuotio, *id est* effectus, desiderium gustus, demum promptitudo voluntatis ad recipiendum sacramentum; sexta reuerentia, *id est* aliquis timor respectu excellentiæ sacramenti, & vtilitatis sui ipsius, Ista sex si adsint faciunt hominem bene dispositum ad sacramenta.

C. R. de

Euchar. n.

9. Vt de

bap. nu. 32.

&c.

Vt apud.

Catech. de

Or. nu. 33.

Vt de Bap

numer. 40

C. T. sess. 6

ca. 15. Vt C.

T. sess. 13. c.

8. C. T. sess.

6. c. 6. &c.

sess. 24. c. 7.

De deuotione, & reuerentia erga sacramenta. Num. 4.

1.2. q. 82.

art. 1.2.2.

q. 83. art. 2.

C. T. sess. 24

ca. 7. R. D.

T. 2.2. q. 82.

art. 3.

Ibidem.

Quid est deuotio? Res. est promptitudo voluntatis ad sacramenta tanquam res diuinas suscipienda.

Quid est reuerentia? Res. est humiliatio sui cum timore in signum excellentiæ sacramentorum.

Ex qua res efficitur deuotio & reuerentia in animis fidelium erga sacramenta? Res. ex cognitione, & consideratione duarum rerum, nempe propriæ utilitatis, & egenitiæ, necnon excellentiæ, & virtutis sacramentorum.

Quomodo ex his oritur reuerentia ad Sacramenta? Res. quia homo considerans dignitatem, & excellentiam sacramentorum ex vna parte; & vilitatem, & miseriam sui ex alia, humiliat se, & timet dum vult accedere ad sacramenta, quæ res diuinas esse cognoscit.

Ex eisdem.

Quomodo prouenit deuotio? Res. quia homo considerans virtutem, & efficaciam sacramentorum sperat se posse obtinere effectum illorum, videns autem indigentiam quam habet de illorum effectu mouetur ad desiderium, & deuotionem illorum, & sic fit deuotus.

C. T. sess. 24

c. 7. R. D. T.

2.2. q. 82.

Art. 3.

Quomodo obtinetur cognitio suæ utilitatis, & excellentiæ sacramentorum? Res. primò ectione alicuius libri hanc cognitionem præbentis; secundò meditatione eorum quæ in sacramentis per fidem cognoscimus contineri; tercio audiendo concionatores, vel alios ista docentes.

De susceptione Sacramenti. Num. 5

C. T. sess. 7.

ca. 4. sess. 13

c. 8. C. R. de

Sac. n. 14.

Quomodo suscipitur sacramentum? Res. vno modo verè, & realiter. Alio modo voto, & desiderio tantum, & bene suscipitur si cum debita præparatione suscipiatur.

De causis ob quas sacramentorum usus est à Deo institutus seu de secundario fine Sacramentorum. Num. 6.

ibi. nu. 14.

Expedi scire causas, ob quas Deus sacramenta, & illorum usum instituit? Res. Catech. ait. Ad rectum sacramentorum usum docendum nihil accommodatius videri potest, quàm diligenter causas exponere, cur sacramenta institui oportuerit.

quenam sunt istæ causæ? Res. sequentes.

Prim
tur hun
in sacra
sacram
fit? qu
sint, si
difficul
menta
sensibil
tis inui
vt poss
virtutis
Se un
etiam, si
credend
nibus pe
niam ca
nem, vt
gna senti
pignus,
etæ, it
promiss
in suis p
Tertio
eorum,
quod ex
fideles a
sionis C
vt detur
virtutem
ta. Illud
plicatio
menta vo
cant han
gnoscat
ra, vel te
sic adiuu
plication
sunt tanq
passionis

Prima est, quia per Sacramenta, & illorum usum adiuuatur humani ingenij imbecillitas ad cognoscenda, ea quæ in sacramentis efficiuntur. Cum enim virtus, & efficacia sacramentorum, res inuisibilis, diuina & supernaturalis sit? quæ autem talia sunt à sensu hominis percipi non possunt, sine auxilio autem sensus, anima quæ corpori vnitur, difficulter res ipsas percipiat: Deus voluit instituire sacramenta & illorum usum tali ratione, vt per res visibiles & sensibiles intellectus posset percipere ea quæ in sacramentis inuisibilia sunt: Sacramenta igitur talia sunt instituta, vt possint adiuuare hominem ad cognitionem occultæ virtutis illorum.

Secunda causa est: vt non solum adiuuetur cognitio, sed etiam, fides eorum, quæ de sacramentorum vi, & efficacia credenda proponuntur. Cum enim Deus promittat hominibus per passionem Christi velle conferre peccatorum veniam caelestem gratiam, & Spiritus sancti communicationem, vt adiuuet hominem ad credendum, dedit quædam signa sensibilia, id est sacramenta ad hoc vt essent tanquam pignus, & testimonium, & signum promissionis à Deo factæ, ita vt fidem facerent quod Deus esset obligatus sua promissione ad dicta bona præstanda, & quod fidelis erit in suis promissis, quod maxime adiuuat fidem.

Num. 13.

Tertia causa est, vt non solum detur homini cognitio eorum, quæ occulta Dei virtute in hominibus efficiuntur, quod exprimit prima causa, neque solum, vt adiuuentur fideles ad credendum quod Deus applicet virtutem passionis Christi hominibus vt dixit secunda causa, sed etiam vt detur medium certum, & facile, quo possit homo dictam virtutem, & bona obtinere, & tale medium sunt sacramenta. Illud enim quod Deus occultè facit in homine, est applicatio gratiæ meriti, & virtutis passionis Christi; Sacramenta verò quæ sunt sensibilia, tria faciunt: primo significant hanc applicationem, & sic adiuuant hominem, vt cognoscat virtutem illorum, secundo sunt signa, vel pignora, vel testimonia diuinæ promissionis, & institutionis, & sic adiuuant fidem hominis, vt credat à Deo fieri hanc applicationem: tertio efficiunt hanc applicationem, quia sunt tanquam alueus, per quem gratia, virtus & meritum passionis Christi deriuatur in eos, qui rectè vtuntur his

Ibidem.

62 Pars prima Doct. Conc. & Cat.

sacramentis : & sic sunt certum euidentis , & facile medium illius applicationis , unde sacramenta , dant facillimum medium, quo applicatio passionis Christi obtineatur.

Ibidem.

Quarta causa est ; vt per sensibilia sacramenta fideles primò ab infidelibus distinguerentur : secundò ipsi infideles inter se sancto quodam vinculo connecterentur. Illi enim qui vtuntur his sacramentis intelliguntur esse fideles, qui non vtuntur infideles : & sic fideles ab infidelibus distinguuntur. Similiter quod omnes fideles eisdem vtantur sacramentis, habet vim colligendi illos in hac vnitate participationis sacramentorum , unde vnionis inter fideles causa sunt.

Ibidem.

Quinta causa est vt fideles faciant actum fidei exteriorum per sacramenta. Cum enim fides non tantum debeat esse in corde , sed etiam in ore conueniens fuit vt populo fideli aliqua darentur signa per quæ fidem interiorum exteriùs significarent: talia autem sunt Sacramenta. Cum enim quis suscipit Baptismum palam testatur , quod sacramentali ablutione credit se animæ spirituales purgationem obtinere, quod est facere actum fidei exteriorum.

Ibidem.

Sexta causa est, vt per sacramenta inter fideles charitas accendatur , & inflammetur : cum enim omnes fideles communent eisdem sacramentis; & per hanc communionem arctissimo vinculo ita colligentur : vt vnus corporis , & sub vno capite membra fiant : per hanc colligationem debet fieri amor , & vnio similis illi quem membra eiusdem corporis inter se habent.

Ibid. Ar.

Septima causa est, vt sacramenta humanæ mentis superbiam edoment ac comprimant , hominesque ad humilitatem exerceant. In sacramentis enim homo subiicitur sensibilibus elementis , vt Deo obediat ; & ideo sicut homo per sensibilia elementa defecerat à Deo superbiendo , ita decebat vt humiliando se per illa ad Deum rediret.

Quomodo ex dictis adiunetur bonus vsus Sacramentorum. Num. 7.

Ibidem.

Q Vis est bonus vsus sacramentorum? Res. est ille, quo quis obtinet fructus, & effectus illorum:

Ibidem.

Qui sunt effectus sacramentorum? Res. vnus est principalis nempe applicare hominibus meritum passionis Christi

& per l
torum,
& de h
quos ab
tionem
nentur

Qui
primus
plicare
tione h
qui cõfi
secundu
minis ac
plicatio
signa &
sua se ob

Terti
bile euic
ideo fide
illud me
sti ad ho

Quart
illos ab i

Quint
actum fi

Sextus
dem sacra
vtantur.

Septim
biam edo

Collig
Resp. coll

vt fideles

De

R Itus,
ment
præcepti.

& per hoc omnia bona spiritualia remissionem peccatorum, gratiam, & communicationem Spiritus sancti: & de hoc dictum est. Alii sunt secundarii, id est illi per quos homo disponitur, vt dignè recipiat hanc applicationem sibi per sacramenta, rectè vtendo illis; & continentur in septem causis modò expositis.

Qui sunt isti effectus secundarij? Resp. isti septem, *Ibidem.*
primus, præbere cognitionè homini quòd Deus vult applicare illi merita passionis Christi, & explicare qua ratione hoc facere velit, & iste effectus oritur in fidelibus qui cõsiderant significationem sensibile sacramentorũ: secundus est tollere dubitationem, & adiuuare fidè hominis ad credendum, quòd Deus homini hæc faciet applicationem, & fit considerando quod sacramenta sunt signa & pignora, & testimonia quod Deus promissione sua se obligauit ad hanc applicationem faciendam.

Tertius est præbere homini medium certum, sensibile euidens quo possit hæc applicationem obtinere, & ideo fideles debent considerare, quod sacramenta sunt illud medium, vel alueus, quò meritum passionis Christi ad homines derivatur, & ab illis obtinetur.

Quartus est vnire omnes fideles inter se, & separare illos ab infidelibus.

Quintus est præbere homini rectam rationè faciendi actum fidei exteriorem & publicum in facie Ecclesiæ.

Sextus est accendere charitatem inter fideles, qui eisdem sacramentis tanquam membra vnus corporis vtuntur.

Septimus efficere homines humiles, & eorum superbiam edomare.

Colligitur ex his bonus vsus sacramentorum Resp. colligitur, quia isti omnes effectus eò diriguntur, *Num. 14.*
vt fideles benè vtantur Sacramentis.

De ritibus, ac ceremonijs Sacramentorum.

Cap. IX.

Requisitus, & ceremoniæ sunt ne de necessitate sacramenti? Respond. non: sed tantum de necessitate præcepti. *Num. 12.*

64 Pars prima Doct. Conc. & Cat.

Ses. 7. c. 13. Quid sunt? Resp. quædam solemnitates, quæ adhibentur in
C. T. 22. c. Sacramentorum administratione.

5. Vi in c. A quo sunt institutæ? Resp. à Christo, ab Apostolis, &
C. T. ses. 22 ab Ecclesia.

can. 7. ses. Quanam à Christo? Resp. veluti in Eucharistia; quod
22. can. 5. in consecratione oculi eleuentur ad cælum, & gratiæ patri agantur, & in pane azimo fiat consecratio, & aqua vino misceatur.

Quanam ab Apostolis? Respond. illæ, de quibus Ecclesia habet traditione, quod ab Apostolis sint institutæ, vt in Baptismo multæ tales esse perhibentur, & in sacrificio Missæ.

Ses. 7. c. 13 Quanam ab Ecclesia? Resp. reliquæ omnes.

Ses. 22. c. 5. Quanam est materia harum ceremoniarum? Respondemus, possunt esse res, veluti vestes, altaria, vasa, thymiana, & similia: secundò actiones, veluti vnio, vel eleuatio manuum, & similia; tertio verba, vt orationes, & huiusmodi.

De fine, & effectu, & vi ceremoniarum. Num. 5.

C. T. ses. ar. **Q**uis est finis ceremoniarum? Resp. alter est respectu
2. can. 5. Sacramentorum, alter respectu ministrantium, & suscipientium.

C. T. ibid. Quis respectu Sacramentorum? Resp. vt cum debita solemnitate, sanctitate, & reuerentia conficiantur, administrantur, suscipiantur.

C. Trid. C. Quis respectu ministrantium & suscipientium? respondemus vt cum deuotione, & reuerentia, & iuxta ritum sanctæ Ecclesiæ conficiant, suscipiant, & administrant, &
R. ibid.

C. T. ses. 22 colant.
c. 5. c. R. de Quis est effectus ceremoniarum? resp. triplex, primus
Sacr. n. 18. est debitam solemnitatem, & religionis cultum tribuere sacramentis: secundus significare, & ante oculos ministrorum, & suscipientium ponere dignitatem, vim, efficaciam Sacramentorum, necnon diuina bona, & beneficia, quæ in illis continentur, & per illa fidelibus, conferuntur; tertius est erigere mentem illorum: qui eas intuentur, & diligenter obseruant, ad sublimium rerum cogitationem, necnon fidem, & charitatem in illis excitare.

Quanam

Quenam est vis caeremoniarum? Res. efficere quae dicta sunt, Deo etiam ad hoc in honorem Sacramenti cooperante.

Ibi. C. T.
& C. Ro.

Debet ne à parochis declarari vis effectus, finis, & institutio caeremoniarum? Res. debet, quia sine hac declaratione, ait Catech. non magna admodum caeremoniarum esset utilitas.

C. Ro. de
Bap. n. 59.

Sunt ne magni faciendae caeremoniae? Resp. ait Cat. plurimi sunt faciendae, etiam si non sint de necessitate Sacramenti.

Ibidem.

Quare tanti faciendae sunt? Res. primò quia ab Apostolis, etsi non omnes, sunt institutae; ipsi enim primi ceperunt illas adhibere; secundò quia finis illarum est quadam ratione necessarius, non quidem Sacramento sed cultui, & venerationi, & bono vsui illius.

C. T. sess.
22. cap. 5.
C. R. n. 18.

Possunt-ne sine peccato omitti? Res. Catech. ait non nisi adsit necessitas, vt in Baptismo Conc. autem Trid. ita de his ait: Qui dixerit receptos, & approbatos Ecclesiae Catholicae ritus in solemnibus Sacramentorum administratione adhibere consuetos, aut contempni; aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut nouos alios per quencunque Ecclesiarum Pastorem mutari posse anathema sit

C. R. n. 18.
C. T. sess. 7.
can. 13.

Quare Apostoli, & Ecclesia adhibent has caeremonias ad erigendas, & excitandas mentes fidelium? Res. ait Conc. Trid quia ea est hominum natura, vt sine administris rerum exteriorum non possit ad rerum diuinarum meditationem erigi, & sustolli.

Sess. 22. c. 6.

De modo quo Parochi debent tradere doctrinam Sacramentorum. Num 3.

Parochi qua ratione debent docere populos doctrinam Sacramentorum? Res. ait. Catech.

Primò debent sibi ponere hunc finem, vt scilicet sua doctrina inducant populos ad cognoscendum quanto honore, cultu, & veneratione haec diuina, & caelestia munera digna sint? neque solum hoc, sed etiam vt inducant illos ad pie, ac religiosè illis vtendum; præcipuè autem Eucharistia, & Pœnitentia, ita vt plurimum damni se fecisse existiment, si illorum vsu aliquandiù careant.

Num. 32.

Num. 31.

Secundò medium, quo hunc finem consequentur, erit sæpius auribus fidelium inculcare, quae dicuntur de diuini

tare, & fructus Sacramentorum: de illorum à Christo facta institutione, de vi, & efficacia, de communicatione & applicatione virtutis passionis Christi per illa: demum quod bono vsu Sacramentorum Ecclesia spiritu Dei repletur; per Sacramenta enim fideles vitam obtinent spiritualem.

Tertio in administratione Sacramentorum debent curare, vt summa munditia, decencia, atque reuerentia id faciant quia sic populos ad illorum cultum, & deuotionem excitabunt.

DE BAPTISMO.

DOCTRINA SACRI CONC.

Trid. & Catech. Rom.

POST QVAM visum est de Sacramentis in genere, nunc videndum est de singulis in speciali; & primo de Sacramento Baptismi tractandum est.

De necessitate doctrina de Baptismo

Num. 1.

Debent ne Parochi præbere doctrinam de Baptismo? Ref. debent.

Ibidem.

Qua diligentia? Resp. Catech. ait Quia pastores nunquam satis multam operam, & studium in huius Sacramenti tractatione se collocasse arbitrentur.

Ibidem.

Quare tanta diligentia? Ref. ait Catech. quia ex Apostolo colligitur non qualemcunque, sed perfectam Baptismi cognitionem à fidelibus magnopere requiri.

Num. 2.

Ex j. C. T. f. 24. c. 7.

Quo tempore, & occasione debet doceri? Resp. tempus congruum erat in Sabbato magno Paschæ, & Pentecostes, quia tunc hoc Sacramentum solemniter celebrari consueuerat: Opportuna autem modo occasio erit cum baptismus alicui ministrandus sit, & fidelis populi multitudo conuenit.

Num. 2.

Quæ utilitas ex hac doctrina percipitur? Ref. fideles ex ea intelliguntur, an vita, & moribus tales se præbeant quales se futuros in ipsa Christiani nominis promissione polliciti sunt.

Disiſio huius tractationis.

IN quot capita poteſt diuidi iſta tractatio? Ref. ex Ca-
tece apparet quod in ſex.

Primo de nomine, & de ſignificatione Baptiſmi.

Secundò de materia, & forma illius, necnò ablutione.

Terriò de efficiente.

Quartò de fine & effectu.

Quintò de uſu & adminiſtratione illius.

Sextò de ritibus, ac cæremoniis illius,

De nomini Baptiſmi Cap. I.

Baptiſmus cuius linguæ nomen eſt? Ref. Græcæ. *Num. 3.*
Qui ſignificat? Reſp. ablutionem; & in præſenti
ſignificat ſacramentalem ablutionem. *Ibidem.*
Num. 4.

Huius Sacramento alia nomina appoſita ſunt? Ref. ap-
pellatur etiam Sacramentum fidei, necnò illuminatio,
quia in ipſa baptizati profitètur fidè, & illum nãtur per
illam. Chryſoſt etiam appellat tum expurgationem, tum
ſepulturam tum plantationem, tum crucem Chriſti, quia
per ipſum expurgatur homo à peccato, & moritur illi, &
cõplantatur Chriſto, & cruci illius. Dionyſius Areopag.
appellat principium ſanctiſſimorum mandatorum, quia
eſt ianua qua in Chriſtianæ vitæ ſocietate, ingredimur.

De Baptiſmi deſſinitione. Num. 2.

Quænam eſt vera, & apta Baptiſmi deſſinitio? Ref. *Num. 5.*
condemus, Catechiſmus ait, quod ex Euangelio
Ioannis, & Apoſtolo colligitur, quod hæc ſit aptior, &
commodior aliis. Baptiſmus eſt Sacramentum regener-
ationis per aquam in verbo.

Quare dicitur Sacramentum? Ref. quia eſt ſignum rei
ſacræ.

Quare dicitur regenerationis? Reſp. quia per Baptiſ-
mum homo naſcitur denuo ex aqua, & Spiritu ſancto, &
fit filius Dei adoptiuus iuxta illud. *Deſc. eis poteſtatem* *De ſac. in*
gen. nu. 5.
filios Dei fieri.

Quare dicitur per aquam? Ref. quia, materia huius Sa- *Ibidem.*
cramenti eſt aqua.

Quare dicitur in verbo? Ref. quia forma huius Sacra- *Ibidem.*
menti ſunt verba.

Aqua illa, quæ ad conficiendum Baptiſmum in ſacro *Ibidem.*
fonte ſeruatur, eſt ne Sacramentum? Reſp. non eſt Sacra-

68 Pars prima Doct. Conc. & Cat.

mentum, sed tantum apta materia. Et Catec. ait debere fideles de hoc admoneri quia vulgo ita esse existimatur.

Num. 14. Quando re ipsa datur sacramentum baptismi? Resp. ait Catech. cum aqua ad abluendum aliquem additis verbis, quæ à Domino instituta sunt, re ipsa utimur; id est cum accedit.

De materia Baptismi.

Num. 6. QVot sunt partes Baptismi? Respond. duæ materia & forma.

Num. 7. Quæ est materia Baptismi? Resp. aqua naturalis quæcunque illa sit, siue maris, siue fluminis, siue paludis, siue putei, siue fontis.

2. num. 7. Aqua artificialis, ut rosacea, vel alia, potest ne esse materia? Ref. non potest.

et II. n. 8. Ignis potest esse materia, iuxta illud Mat. qui baptizabit Spiritu sancto, & igne? Resp. non, quia illud intelligitur de effectu Baptismi.

D. T. 3. p. Nonne triplex dicitur esse Baptismus, scilicet fluminis, id est per aquam; fluminis, id est per Spiritum sanctum; & sanguinis, id est per martyrium? Ref. sunt tria ista Baptismata; sed ut ait D. Th. baptismus fluminis, & sanguinis includuntur in baptismo aquæ; & dicuntur baptismata in quantum suppleant vicem baptismi aquæ: ideo sola aqua naturalis est vera materia huius Sacramenti. Alia vero suppleant in casu necessitatis.

Num. 9. Quæ figuræ veteris testamenti Baptismum significabant? Resp. primò diluuium huius aquæ figuram gessit: secundò mare rubrum: tertio Naaman Syri ablutio: quarto probatica piscina.

Num. 10. Cur Deus voluit, quod aqua esset materia huius sacramenti? Resp. ob duas causas: primò, quia conueniebat ut materia sacramenti omnibus necessariis, ubique reperiretur: quod de aqua inter omnia verum est: secundò, quia aqua effectum baptismi maximè significat: sicut enim baptismus, delet maculas animæ, & cupiditatum ardorem magna ex parte restinguit: ita aquam abluere maculas, & refrigerare corpora certissimum est.

Num. 11. Sola aqua est ne apta materia Baptismi? Resp. in casu necessitatis est, sed quando Baptismus confertur cum solemnibus Ecclesiæ cæremoniis, aquæ debet addi sacrum Chrisma.

Quare hoc? Resp. quia ex Apostolorum traditione semper Ecclesia obseruauit. *Ibidem.*

Cur ita obseruauit? Resp. ad Baptismi effectum magis declarandum, oleum enim significat unctionem Spiritus sancti. *Ibidem.*
D.T. 3. p.
q. 66. art.
10. ad 2.
Num. 10.

De forma Baptismi Num. 2.

Est ne necessarium docere populum formam baptismi. Ref. est quia sæpè conringit, vt aliquid de populo, & etiam mulierculæ ob necessitatem debeant Sacramentum Baptismi administrare.

Quanam est perfecta & absoluta forma Baptismi? Ref. hæc: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Et à Domino nostro tradita est. *Num. 13.*

Illam particulam *Ego* est ne de necessitate Sacramenti? Ref. non, quia intelligitur in illo verbo, *Baptizo.* *Num. 14.*

Quare ponitur illa particula *Te*? Ref. vt denotetur persona, quæ baptizatur. *Num. 13.*

Quare dicitur *baptize*? Ref. ad significandam actionem ministri, iuxta illud quod Dominus dixerat, *baptizantes eos*: ibi enim exprimit actionem, Baptismi ab Apostolis, & aliis faciendum. *Ibidem.*

Nonne Græci vtuntur verbo passiuo, & dicunt *baptizantur seruus Christi*? Ref. ita est. *Num. 14.*

Valet ne Sacramentum apud ipsos cum tali forma? Ref. Concil. Florentinum determinauit valere, quia sic etiam significatur reuera ipsa ablutio, qua Baptismus perficitur. *Ibidem.*

Illam verba, *In nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti*, sunt ne de necessitate sacramenti? Ref. sunt: quia Dominus noster dixit, *baptizantes eos, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

Aliquando Apostoli nonne baptizarunt tantum in nomine Christi? Ref. non est certum, quod hoc fecerint: Sanctus enim Basilius, & Ambrosius loca scripturæ, in quibus videtur dici quod Apostoli baptizauerint in nomine Christi, interpretantur quod velint dicere Apostolos non baptizasse in nomine Ioannis, sed in nomine Christi, id est Baptismo à Christo instituto. *Num. 13.*

Et si fecerint fuit ne verus Baptismus? Ref. fuit duplici de causa: & prima est, quia eos Spiritus sancti afflatu fecisse sic pro certo habetur, qui voluit initio nascètis Eccle-

fia, vt Christi nomē illustraretur, dnm̄ in nomine ipsius
Baptisma traderetur. Altera est, quia in nomine Christi
Trinitas significatur: Christus enim significat vnctum:
ideo in hoc nomine intelligitur & Pater à quo vnctus
est, & Spiritus sanctus, quo fuit vnctus: vnde tota Trini-
tas erat in illo nomine significata.

Num. 13. Quare dicitur in nomine, & non in nominibus? Ref. vt
tali numero singulari declaretur vnitas diuinæ naturæ
atque diuinitatis.

Ibidem. Quare ponuntur tres personæ? Ref. quia omnes simul
ad Baptismi sacramentum operantur.

De ablutione Baptismi. Num. 3.

Num. 17. **P**arochi debent ne docere populum quomodo ab-
lutio fieri debeat? Ref. ait Catech. debent.

Quo modis potest fieri ablutio? Ref. tribus: per im-
mersionem, per infusionem, per aspersionem.

Ibidem. Quid est immersio? Resp. est positio corporis bap-
tizandi in aqua.

Ibidem. Quid est infusio? Ref. infusione non ponitur corpus
in aqua, sed ex aliquo vase proiicitur aqua super corpus.

Quid est aspergio? Ref. est quædam aquæ dispersio su-
per multos baptizandos.

Ibidem. Quocumque modo fiat ablutio tenet ne Baptismus?
Ibidem. Ref. tenet quia singulæ sunt ablutiones.

Num. 18. Quis modus nunc est magis in vsu? Resp. infusionis
Sufficit ne vna ablutio, an requiritur trina? Ref. sufficit
etiam vna.

Num. 18. Rectius ne baptizatur vna, an trina ablutione? Ref.
seruandus est ritus in propria Ecclesia consuetus.

Num. 19. Quæ pars corporis debet abluī? Ref. potissimum caput.

Quare hoc? Respondemus, quia in ipso vigent omnes
sensuum tum exteriores, tum interiores & ideo est potissi-
mum corporis pars.

Ibidem. Debent ne eodem tempore fieri ablutio, & verborum
pronunciatio? Ref. debent quia materia, & forma de-
bent simul esse, vt fiat Sacramentum.

De efficiente Baptismi. Cap. III.

Ibidem. **B**aptismus à quo fuit institutus? Ref. à Christo
Num. 26. Quando Christus instituit Baptismum? Ref.

fuit baptizatus à Ioanne : tunc enim tactu corporis sui aquam, ad baptisimi salutarem usum, consecrauit, & dedit illi vim spiritualem regenerandi, & à peccatis abluendi.

A quo virtutem accepit Baptismus, an à passione Christi, an à tactu carnis eius, cum fuit baptizatus? Ref. Baptismus fuit ante passionem institutus? sed ab ipsa passione vim, & efficienciam accepit: ipsa enim passio finis erat omnium Christi actionum. *Ibidem.*

Quando Christus obligauit ad suscipiendum Baptisma? Ref. post resurrectionem, quando Dominus Apostolis dixit; *Euntes docete omnes gentes Baptizantes eos*, & c. tunc enim omnes homines lege Christi obligati sunt ad baptismum suscipiendum. *Num. 21.*

Fuit ergo institutum ante passionem? In passione virtutem accepit; & post passionem Christus obligauit ad suscipiendum? Ref. ita est. *Num. 21.*

Tota Trinitas operatur ne in Baptismo? Resp. tota *Num. 13.*
operatur.

De ministro Baptismi.

Num. 2.

Sunt ne plures ministri, in hoc Sacramento? Ref. sunt. *Num. 23.*
Est ne ordo inter illos, & quis? R. est, triplex ministrorum ordo; primum locum tenent Episcopi, & sacerdotes; secundum locum tenent Diaconi; tertium sunt omnes de populo, maris, & feminae. *Num. 23.*
Co. 24.

Sacerdos potest baptizare praesente Episcopo? Resp. potest, praeterquam in certis anni diebus, quibus solennis caeremonia celebratur. *Num. 23.*

Diaconi possunt ne administrare hoc sacramentum cum suis solennitatibus sine Episcopi aut sacerdotis concessu? Ref. non possunt, nisi in casu necessitatis. *Ibidem.*

Si Episcopus, vel Sacerdos aliqua legitima de causa hoc concedat; possunt ne administrare cum suis solennitatibus, Ref. Catech. videtur asserere; quia ponit Diaconis in secundo ordine ministrorum, reliquos in tertio & eos qui sunt in tertio, ait posse administrare tantum in casu necessitatis, & sine solennibus caeremoniis unde videtur concedere Diaconis, quod in casu necessitatis, & de licentia Episcopi, at Sacerdotis possint administrare cum solennibus caeremoniis. *Num. 23.*
Co. 24.

Num. 24.

Qui possunt baptizare in casu necessitatis? ref. omnes tam viros, quam feminas.

Ibidem.

C. Ises. 7.

can. 4. de

Baptism.

Num. 24.

In casu necessitatis permittitur ne Iudæis, infidelibus, & hæreticis baptizare? ref. Catech. ait permitti: si tamen illi efficere sibi proponant, quod Ecclesia Catholica in eo administrationis genere efficit: & baptismus valet si vera forma, & materia utantur.

Cur omnibus est concessa facultas baptizandi? ref. vt in casu necessitatis quilibet possit baptizari.

Num. 24.

Cur laicis conceditur facultas ministrandi Sacramentum Baptismi, quod est dignius, & non conceditur facultas caeremonias adhibendi quod est minus dignum? ref. quia sacramentum magis est necessarium caeremoniæ enim ad salutem baptizanti necessaria non sunt.

Num. 25.

Si plures sint presentes; qui possit in casu necessitatis baptizare, seruandus ne est aliquis ordo? ref. seruandus, quia femina debet permitttere viro vt baptizet; laicus clerico vt digniori; clericus sacerdoti

Num. 25.

Quid si adsint viri nescientes baptizare; & sit etiam obstetrix perita hoc facere, an mulier possit baptizare? ref. Catech. ait tales obstetrices improbandas non esse & concedi.

Num. 26.

De patrinis. Num. 3.

Patrinus qui adhibentur in Baptismo sunt ne ministri baptismi? ref. Catech. vocat ministros non quidem Baptismi, sed celebritatis illius.

Ibidem.

Quomodo appellantur à Patribus? ref. nunc vocantur Patrinus, olim Susceptores, Sponsores, seu fide iussores.

Ibidem.

Quare hoc? resp. quia ipsi sunt tanquam patres baptizati, & ipsi promittunt nomine illius.

Num. 26.

§ 28.

Debent ne populi doceri, quæ ad patrinus spectant? Ref. ait Catech. maximè expedit; tum quia vt plurimum laici sunt patrinus, tum quia, vt ipse ait, hoc minus modo adeo negligenter in Ecclesia tractatur, vt nudum tantum huius functionis nomen relictum sit quid autem Sancti in eo contineatur, ne suspicari quidem homines videantur.

Num. 26.

Quare patrinus in Baptismo adhibentur? Ref. quia sicut puer modo natus eget nutrice, & pædago, quorum opera educetur, ac doctrina & bonis artibus erudiatur, ita qui per baptismum ritam spiritualem viuere incipiunt,

egent duce, & direttore.

Parochis nonne incumbit hoc munus? ref. ita est, sed quia multorum curam gerunt non superest illis tantum temporis vt priuatam illam curam singulos pueros in fide erudiendi suscipere possint, ideo alij patrini traditi sunt.

Ibidem.

A quo habuit initium hæc Ecc. Esæ consuetudo? resp. Diuus Dion. Arcop. ab Apostolis.

Ibidem.

qui debent excludi ab hoc munere? resp. Illi. qui munus suum adimplere, aut fideliter nolint, aut sedulo, & accurate, non queant.

Num. 29.

Parentes carnales debent-ne esse patrini? ref. non; vt magis appa eat, quantum hæc spiritualis educatio distet à carnali, quæ ab ipsis originem habet.

Ibidem.

Hæretici, Iudæi & infideles possunt-ne esse patrini? ref. omnino sunt prohibendi, quia veram educationem in fide præbere non possunt.

Ibidem.

quot possunt esse patrini? ref. Con. Trid. statuit quòd vnus tantum siue vir, siue mulier, siue ad summum vnus & vna baptizatum suscipiant.

Num. 30.

Est-ne conueniens dictus numerus? ref. est; quia vnus est pater, & mater, plures etiam non conuenit esse magistros, ex tali enim multitudine oriri solet confusio.

Ses. 24. de

ref. mat. c.

20.

quod est officium patrinorum? ref. vt sint pædagogi, & custodes baptizati, donec opera, & præsidio suo egeat.

Num. 26.

Et 30. n.

24.

Quod est officium pædagogi? ref. duplex, vnum circa mores, aliud circa doctrinam.

Quid debent facere patrini quoad mores? ref. diligenter curare, vt baptizatus talis in omni vita sua se præbeat, qualem patrini futurum esse solenni caremonia sponderunt, idest vt castitatem custodiat, iusticiam diligat, & charitatem teneat.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Quid circa doctrinam? ref. ante omnia docere illum Symbolum, & Orationem Dominicam, & Decalogum, & quæ snt prima christianæ religionis rudimenta, id est Doctrinam christianam.

Patrini contrahuntne affinitatem ex Baptismo? resp. contrahunt.

Num. 27.

Cum quibus? resp. vir tenens non contrahit affinitatem cum muliere tenente, neque cum parcho baptizante

Ibidem.

sed tantum cum baptizato, ac cum patre vero, ac matre illius.

Ibidem.

Quid facit hæc affinitas? Resp. vt non possit, contrahi matrimonium inter illos, & si fuerit contractum dirimit illud.

De fine & effectu Baptismi. Cap. IV.

Num. 5.
Num. 5.

Q Vis est finis Baptismi? Resp. Natiuitas, seu regeneratio spiritualis.

N. 42. &c.
Ibidem.

Effectus Baptismi potest ne dici finis illius? Res. effectus instrumenti finis illius dici potest.

Effectus Baptismi est ne vnus, an plures? Resp. plures.

Num. 45.
Num. 50.
Num. 51.
25.

Qui sunt? R. Primò omne peccatum siue originale, siue actuale, quantumvis nefarium, Baptismo obtinet remissionem. Secundò per Baptismũ homo liberatur non solũ à tota culpa, sed etiam à tota pœna. Tertio gratia diuina in Baptismo confertur qua homo iustificatur. Quarto hanc gratiam sequitur nobilissimus omnium virtutum comitatus. Quinto homo Christo capiti tanquam membrum copulatur, & connectitur. Sexto character in Baptismo confertur. Septimò magna animi voluptas, & læticia baptizato tribuitur. Octauò per ipsum ianuã cœli aperitur.

Num. 54.
Num. 49.
Num. 58.
Ses. 5. de
pec. ori. 1.
2. p. 82. a. 3.
Ses. 5. de
pec. ori.
Ibidem.

Quomodo per baptismum tollatur peccatum originale. Num. 2

Q Vid est Peccatum originale? Res. est priuatio originalis iustitiæ D. Th. 1. 2. q. 81. art. 3.

Quid est originalis iustitia? Res. D. Th. ait, est subiectio rationis Deo, & sensus rationi.

Concupiscentia, & fomes peccati sunt ne peccatum? Res. Conc. ait, post baptismum non est verè, & propriè peccatum, & est de fide.

Apostolus ad Col. 3. nonne appellat hanc concupiscentiam, & fomitem peccatum? Res. ait Conc. Trid. hoc ideo est, quia concupiscentia est ex peccato, & ad peccatum inclinat.

Num. 3.
D. T. 1. 2. q.
82. art. 3.

Quid est fomes, & concupiscentia? Res. ait Catec. nihĩ aliud est nisi animi appetitio natura sua rationi repugnans: id est, est quædam inclinatio, vel vis concupiscendi, vel procliuuitas animæ in inferiori parte ad appetendum ea, quæ sunt contraria rationi, id est bona Communabilia, & temporalia.

Num. 43.

Acti
Resp
ratio
à ve
T
mum
cuelia
Ma
zato?
Q
aliis
Q
tia, in
Q
dolor
Ma
Ait. C
Cur
tur ma
Q
ostedi
sacram
mento
Q
meriti
Cur p
infirmi
ne plus
Christi
ipsis ma
nes ad
comme
despice
Quomo
Q
le
Quæ
reatus
Quid
vel alien

Actio & motus illius concupiscentiæ est ne peccatum? *Num. 43.*
 Resp. si sit cum consensu aut negligentia voluntatis, & rationis est peccatum, si sine his reperiat longè abest à vera peccati natura.

Tolliturne omnino peccatum originale per Baptismum? *Ref. vi* est peccatum tollitur omnino, & radicatus eucliatur.

Manetne aliqui effectus peccati, originalis in baptizato? *Ref. aliqui manent.* *C.T. ses. 5 de pec. or.*

Qui sunt isti effectus? *Ref. alii pertinent ad animam? D.T. 1. 2. q. 85. C. T.*

alio d. corpus. *Qui sunt effectus in anima? Ref. quatuor: ignorantia, infirmitas, malitia, concupiscentia. ibi. artic. 3. Ibidem.*

Qui sunt effectus in corpore? *Ref. mores, infirmitas dolor sensuum & similia. a. 3. ses. 5.*

Manet ne concupiscentia, & fomes in baptizato? *Ref. Ait. Conc. Trid. manet non tamen, ut est peccatum.*

Cur non tollitur ista concupiscentia? *Ref. quia sic critur maior gloria Dei, Christi & utilitas hominis. De pec. ori. num. 48. C.T. ses. 6. can. 7. ibi.*

Quomodo provenit gloria Dei & Christi? *Ref. quia ostenditur quanta sit virtus gratiæ, & passionis Christi, & sacramenti Baptismi, cum possint etiã tali posito impedimento perducere hominem ad meritum regni caelorum.*

Quomodo utilitas hominis? *Ref. quia maior occasio meriti datur & ideo seruit ad coronam. Num. 48.*

Cur per Baptismum non tolluntur mores & alia corporis infirmitates? *Ref. ita Catech. propter tres causas, & prima ne plus dignitatis tribueretur membris quam capiti id est Christo, qui has sustinuit infirmitates; secunda: est quia ex ipsis maior nobis occasio meriti data est: tertia ne homines ad Baptismum inducerentur propter temporalia commoda, quæ ex illo habentur, & sic bona spiritualia despicerentur. Ibidem.*

Quomodo remittatur peccatum actuale in baptismo, num. 2.

Quid est peccatum actuale? *Ref. est actus hominis legi Dei repugnans. D.T. 1. 2. q. 71. a. 6. 1. 2.*

Quæ in hoc peccato considerantur? *Ref. duo, culpa, & reatus poenæ. q. 76 & 87. Ibi. q. 86. 2.*

Quid est culpa? *Ref. est quædam auersio, vel separatio vel alienatio animæ & voluntatis à Deo. Ibidem.*

Ibidem.

Quæ differentia est inter, culpam, & maculam? Ref. culpa est tanquam causa, macula vero tanquam effectus, cum enim anima separatur à Deo, & vnitur creaturæ, amittit lumen diuinum, & maculatur eo quòd creaturæ adhæret.

12. qu. 87.
art. 1.

Num. 45.

Num. 42.

& 47.

Num. 45.

Num. 46.

Quid est reatus pœnæ? Resp. est obligatio, quædam ad pœnam peccato debitam referendam.

In Baptismo deletur ne tota culpa cuiuscumque etiam grauissimi peccati? Ref. deletur.

Deletur ne tota pœna etiam temporalis, & purgatorii? Ref. deletur.

Erraret ne qui baptizato in satisfactionem peccatorum imponeret opera satisfactionis, veluti eleemosynam, & ieiunium? Resp. erraret & maximam baptismi iniuriam faceret, si per modum satisfactionis imponeret.

Per Baptismum liberatur ne homo à pœnis ciuilibus peccatis debitis? Ref. non: sed tamen principes piè, ac religiosè agerent illas condonando, ac remittendo, vt Dei gloria in suis Sacramentis illucrior fieret.

De administratione & usu Baptismi, eiusque necessitate. Cap. V.

Nu. 31. fef.

7. c. 5. n. 55

& 57. fef.

7. c. 9. inf.

nu. 55. &

C. T. ibid.

Num. 56.

Sacramentum Baptismi est ne necessarium ad salutem Ref. omnino est necessarium.

Baptismus potest reiterari? Ref. non potest, & si minister reiteraret, incurreret pœnam irregularitatis.

Quare non reiteratur? Ref. quia sicut est vna natiuitas corporalis, ita debet esse vna spiritualis, & quia imprimunt characterem.

Licet ne reiterare Baptismum cum conditione sic, si non es baptizatus, ego, &c. Ref. non licet reiterare, sed permissum est administrare Sacramentum baptismi cum tali conditione.

Quando licet hoc fieri? Ref. tunc solum, cum est dubium, an aliquis fuerit baptizatus.

Debet ne adhiberi diligentia, vt cognoscatur, an prius fuerit baptizatus? Ref. debet.

Ibidem.

Nu. 57.

Ibidem.

Quod si aliquis temèrè Baptismum reiteret, quod peccatum incurrit? Ref. sacrilegii & pœnam irregularitatis.

Num. 56.

Quis est modus baptizandi cum conditione? Resp. itte: *si baptizatus, es te iterum non baptizo: si verò nondum.*

*Bapti
Spiri*

Si
lemni
chus
omni
abluti
sunt.

Infa

bapti
Qua

esse ma
sine pe

solemn
Quo

culpa c
tius, qu

Qua
infinita

De a
habeant

Si ca
habueru

infantes

Si alio
sunt furi

amittere

di habue

Et si no

Si habu

tæ immi

Quid
est de alio

Si ver
dum? Re

bus, vel si
Si sint
tisma est
Interim

Baptizatus es: Ego te Baptizo, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

Si quis domi esset baptizatus ob necessitatem sine so- *Ex Rituali*
lemnibus caremoniis, & superuiveret, deberet ne Paro-
chus omnia solemnitates adhibere? Resp. deberet, sed
omnino esset abstinendum à reiteratione baptismi, *id est*
ablutione, & prolotione verborum, quæ forma Baptismi
sunt.

De suscipientibus Sacramentum. Num. 9.

Infantēs sunt ne baptizandi? Resp. ait Conc. omnino *Num. 32.*
baptizandos esse Conc. Trid. sess. 7. can. 13.

Quando sunt baptizandi? resp. Catech. ait, hortandos *Num. 34.*
esse magis fideles, ut liberos suos, cum primum id
sine periculo facere liceat, ad Ecclesiam deferendos, & so-
lemnibus caremoniis baptizandos curent.

Quod si hoc non faciunt peccant? Resp. Cat. ait graui *Ibidem.*
culpa obstringi eos, qui Sacramenti gratia filios suos di-
tius, quam necessitas postulat, carere patiuntur.

Quare hoc? resp. quia propter ætatis imbecillitatem *Ibidem.*
infinita penè pericula illis impendent.

De adultis, quid est faciendum? respond. videndum si *Num. 39.*
habeant usum rationis, vel careant illo.

Si carent vsu rationis? resp. si numquam usum rationis *Ibidem.*
habuerunt veluti semper fuerunt amentes possunt, sicut &
infantes, baptizati.

Si aliquando habuerunt usum rationis, sed postea facti *Ibidem.*
sunt furiosi, vel amentes? resp. videndum, si antequam
amitterent usum rationis, voluntatem baptismi suscipien-
di habuerunt.

Et si non habuerunt? Ref. non sunt baptizandi. *Ibidem.*

Si habuerunt debent baptizari? Ref. non nisi periculum vi-
tæ immineat. *Ibidem.*

Quid de dormientibus est dicendum? Ref. sicut dictum *Num. 25.*
est de aliis carentibus vsu rationis.

Si verò adulti habent usum rationis, quid est facien- *Num. 35.*
dum? Resp. videndum an sint orti ex Christianis parenti-
bus, vel sint Iudæi & infideles.

Si sint Iudæi, vel infideles? Resp. per aliquot menses bap- *Rom. 36.*
tisma est differendum. *Num. 38.*

Interim quid faciendum? Resp. debent esse inter Ca- *et 30.*

78 Pars prima Doctr. Conc. & Cat.

reclumenos: illisque Christiana fides est proponenda, atque omni studio ad eam suscipiendam cohortandi alliaciendi, & inuitandi sunt.

Num. 35.

Quod si ad Dominum Deum conuertantur? Res: monere oportet, ne ultra tempus ab Ecclesia præscriptum baptismi sacramentum differant.

Ibidem.

Quare hoc? Res: propter has causas: prima est quia perfecta cõuersio posita est in noua, per baptismũ, generatione: & scriptum est. *Ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem*, secũda est, quia ante baptismum necesse est carere usu omniũ Sacramentorũ, quod est maximo fructu priuari: tertia est quia differre baptismum est differre maxima bona, per ipsum enim omniũ scelerum maculæ & sordes tolluntur, gratia enim confertur, cuius ope in posterum peccata vitare licet & iusticiam, innocentiamque sectari.

Num. 36.

Quare dilatio baptismi in infantibus periculosa, in adultis nõ periculosa, sed utilis iudicatur? Res: quia diuersa ratio est vtriusque, si enim infãs nõ baptizatus moreretur, ad vitam æternam non perueniret: si autem adultus habens propositum baptismi aliquo casu vitæ priuaretur, per hoc propositum, & per penitentiam antea actæ malæ vitæ posset saluari.

Ibidem.

Quas habet ista dilatio utilitates? Res: primò sic prouideretur ab Ecclesia, ne quis ad hoc sacramentum ficto, & simulato animo accedat: secũdò eorũ voluntas, qui ad baptismum accedunt, magis exploratur, & percipitur: tertio in fidei doctrina, & Christianæ vitæ institutionibus perfectius erudiuntur: quartò ad maiorem erga sacramentum reuerentiam excitantur, quod magis fiet, si tantũ diebus Paschæ, & Pentecostis solemni cetermonia baptismus conferatur.

Num. 37.

Si periculum vitæ instaret esset sine dilatione confedum baptismus? Res: esset.

Ibidem.

In adultis, qui fidei mysteria planè perceperunt, & ex Christianis, parentibus orti sunt istæ dilaciones sunt adhibendæ? Res: non.

Num. 38.

Num. 58.

De dispositione, & preparatione ad Baptismum. Num. 3.
 In adultis est ne necessaria preparatio ad baptismum? Res: est, sess. 7, cap. 5.

ei
za
nu
mi
ter
pro
dic
S
pier
adn
ver
S
fed
tum
grat
Si
grati
conf
[De
Q
in Bap
eximi
Deb
ration
I
I
cont
cedatur
ventum
mum a
D
V
B
Q
Quo
costes.

Ille qui est magis preparatus, recipit ne maiorem gratiam in baptismo: R. ita affirmant. Conc. Trid. & Catec.

Quenam est hæc præparatio? Res. talis; primò baptizandus debet habere voluntatem, & intentionem baptismi suscipiendi: secundò debet habere fidem: quia Dominus dixit, *Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit* c. 1. & tertiò debet pertinere de peccatis commissis, & habere propositum amplius non peccandi: ideò sanctus Petrus dicit, *Pœnitentiã agite, & baptizetur unusquisque vestrum.*

Si quis baptizaretur, & non haberet intentionem suscipiendi Sacramentum, id est, id quod à sancta Ecclesia administratur, teneretne Sacramentum. R. non & si postea verè esset conuersus posset iterum baptizari.

Si quis haberet intentionem suscipiendi sacramentum, sed nollet à peccatis abstinere, susciperet ne Sacramentum? Resp. susciperet, & characterem illius; non tamen gratiam iustificatiuam.

Si fictio recedat, consequitur ne effectum Baptismi, id est gratiam, & remissionem peccatorum? Res. ait D. Thom. consequitur.

[De precationibus, ritibus, ac caremonijs Baptismi. Cap. VI.]

Quis instituit caremonias Baptismi? Resp. Apostoli. Num. 59.

Quis est finis illarum? R. significare ea res, quæ in Baptismo geruntur; & ponere ante oculos præclara, & eximia dona, quæ in illo continentur.

Debent ne populo declarari? R. debent, quia sine declaratione parum prodesse.

Diuisio precationum & caremoniarum. Num. 2.

In quot capita possunt diuidi? Resp. in tria, & primum continet illas, quæ antequam ad baptismi fontem accedatur, seruantur: secundum illas, quæ cum ad fontem veniunt, adhibentur; tertium illas, quæ post baptismum addi solent.

De ritibus ante baptismum seruandis. Num. 3.

Quæ caremonia primò fit? Resp. consecratio fontis baptismalis.

Quo tempore consecratur? Res. Paschæ, & Pentecostes.

Ibidem. Quomodo consecratur? Resp. precationibus, & addito etiam mysticæ vnctionis oleo.

Num. 62. Quare baptizandi adducuntur ad fontes Ecclesiæ sed ingredi prohibentur? Resp. quia indigni sunt, qui domum Dei ingrediantur, antequam diabolus ab illis expellatur, ac Christo eiusque imperio addicti sint.

Num. 38. Cur baptizandus interrogatur, quid petat ab Ecclesia? Resp. vt videatur si voluntarie, an inuitus accedat.

Cap. 73.

Num. 63.
ibid.

De Catechismo. Num. 4.
Quid est Catechismus? Resp. instructio.
Quare institutus est? Resp. quia Saluator noster ita præcipit dicens, *Docete omnes gentes baptizantes, &c. docentes eos serua e omnia, &c.* vbi apparet sine instructione non debere baptizari.

Ibidem. De qua re instruitur baptizandus? Resp. de Doctrina Christianæ fidei, & exponuntur illi summa capita nostræ Religionis.

Num. 26. Cur baptizandi catechisantur? Resp. quia infantes egent doceri: Infantes autem sunt, qui viuere incipiunt.

Num. 64. Quomodo fit Catechismus? Resp. per interrogationes, & responsiones.

Cur ita? Resp. quia sic facilius est instructio.

Ibidem. Quis respondet? Resp. si baptizandus est adultus, ipsemet: si infans, pater pro illo respondet.

Ibidem.

De Exorcismo. Num. 6.

Num. 64. **Q**uid est exorcismus? Resp. est inuocatio diuini nominis super energumenos *id est* possessos à dæmone.

Num. 61. Homo antè Baptismum possidetur à dæmone? Resp. ita est propter Adæ peccatum.

Num. 65. Quis est finis exorcismi? Resp. expellere dæmonem, eiusque vires frangere.

Ibidem. Quomodo fit? Resp. religiosi verbis, ac precationibus & inuocatione diuini nominis.

Cur expellitur dæmon? Resp. vt baptizatus templum fiat Spiritus sancti.

Num. 66.

De aliis ceremoniis baptismum præcedentibus.

Num. 6.

Cur sal in os baptizandi infunditur? Resp. ad significandum eum fidei doctrinam, & gratiæ donum consecuturum

consecuturum, vt à peccatorum, putredine liberetur, saporemque bonorum operum percipiat, & diuinæ sapientiæ pabulo delectetur.

Cur signo Crucis obfignatur frons, oculi, pectus, humeri, aures baptizandi? Resp. ad declarandum baptismi mysterio sensus aperiri, ac roborari, vt Deum excipere præceptaque eius intelligere, ac seruare possit. *Num. 67.*

Quare nares & aures saliuâ liniuntur? Ref. ad significandum, quod per Baptismum confertur diuina sapientia. *Num. 68.*

Cur postquam est linitus saliuâ, statim mittitur ad fontem baptismi? Ref. ad significandum quod baptizatus est sicut ille cæcus euangelicus, qui linitis oculis luto, iussus est ire ad lauandum in Siloe, vbi lumen recuperauit. *Ibidem.*

De his que fiunt apud fontem baptismi. Num. 7.

Quid primò fit ibi? Ref. primò interrogatus ter baptizandus, si abrenuntiet Satanz & omnibus operibus, eius, & omnibus pompis eius; & baptizandus, vel patrinus eius nomine, ter respondet, Abrenuntio. *Num. 69.*

Quare hoc? Ref. quia sic baptizandus incipit profiteri Christianam religionem. *Ibidem.*

Quot requiruntur ad hanc professionem? Resp. duo, vnum est quod relinquat inimicos Christi mundum, carnem, & diabolium: Alterum vt amplectatur aliquid quod Christi fidem, & religionem profiteatur. *Num. 69.*

Quomodo profitetur fidem Christianam? Ref. cum interrogatur, credis, &c. Respondet, Credo. *70.*

Quare interrogatur baptizandus, an velit baptizari? Resp. quia Christus, vult vt omnes voluntariè ad se accedant. *Num. 70.*

Quare his peractis baptisma confertur? Ref. quia sic est preparatus, & instructus ad Baptismum. *Num. 71.*

De his que post baptismum efficiuntur. Num. 8.

Quare post baptismum caput baptizati in summo vertice chrismate perungitur? Resp. ad significandum, quod Christianus effectus est, & tanquam membrum Christi capiti est coniunctus: à Chrismate enim Christus appellatus est. *Num. 78.*

Cur sacerdos induit baptizatum adultum veste alba, & infantibus sudariolum imponit dicens. *Accipe vestem candidam, &c.* Respond. ad significandum primo gloriam *Num. 73.*

82 Pars prima Doct. Conc. & Cat.

resurrectionis ; secundò nitorem , & pulchritudinem animæ ; tertio innocentiam ; & integritatem vitæ quæ ex baptismo, vel proueniunt, vel consequi debent.

Num. 74.

Quare cereus ardens in manu traditur ? Ref. vt ostendat fidem charitate inflammata, quam in baptismo accepit, bonorum operum studio alendam, atque augendam esse.

Num. 75.

Quare imponitur post hæc nomen ? Resp. ad significandum, quod iam regeneratus, & militiæ Christi adscriptus.

Ibidem.

Quod nomen debet imponi ? Ref. Sanctorum.

Ibidem.

Quare hoc ? Ref. propter duas causas : prima vt imitetur illum : secunda vt habeat, precetur & speret illum aduocatum, ad salutem animæ, & corporis defendendam.

Reprehendendi sunt, qui imponunt nomina Gentilium ? Ref. ita est præcipue si illi Gentiles malæ vitæ fuerint.

Conclusio.

Num. 76.

Ibidem.

Parochi debent ista docere ? Ref. summa diligentia. Ad quem finem debent ista docere ? Ref. primò vt sacramentum Baptismi, cum debita reuerentia, & deuotione suscipiatur, & conseruetur : secundò vt in administratione huius sacramenti nihil essentiale omittatur ; tertio vt omnes fideles semper meditentur, quæ in Baptismo promiserint : quartò vt iidem omni studio nitentur seruare fidem Deo datam instituendo eam viuendi rationem quæ professioni in Baptismo facta respondeat.

D E

SACRAMENTO CONFIRMATIONIS

De necessitate doctrine huius Sacramenti.

Num. 5.

Ibidem.

EST NECESSARIUM explicare populis Sacramentum Confirmationis : Ref. est, & diligenter debet fieri. Quare ? Ref. quia multi hoc sacramentum omnino pro-

term
fruct

Qu

die P

diebu

Qu

& vlt

Ad

pui i

benef

tionē,

Q

Pr

Sec

Te

Qu

Qu

De

Q

R

tia, in

Chri

Qu

Conf

spitu

atque

Lic

Ref. no

Qua

nem: R

finis C

tæ. Sec

zatum

tia, co

mortis

reatur.

Tertio

efficien

mittunt & ex his, qui accedunt, paucissimi sunt, qui fructum, quem deberent ex eo capere, studeant.

Quo tempore hæc doctrina opportunè tradetur? Ref. In die Pentecotes, quo præcipuè administrari solet, vel aliis diebus, & præcipuè cum debet administrari.

Quid debet de illo doceri? Resp. natura, vis, dignitas & usus. *Num. I. Sef. 24. c. 7. Num. I. Ibidem. Sef. 24. c. 7.*

Ad quem finem hæc doctrina tradenda est? Ref. ut populi inducatur ad non negligendum tam magnam Dei beneficium, sed ad suscipiendum illud cum summa devotione, ac reuerentia.

Diuisio tractationis.

Quot debent de hoc sacramento tractari? Ref. quinque.

Primò de nomine, & definitione.

Secundò de materia, & forma.

Tertiò de efficiente, fine, & effectu illius.

Quartò de usu, & administratione.

Quintò de caeremonijs.

De nomine, & definitione huius Sacramenti. Cap. I.

Quare hoc sacramentum appellatur Confirmatio? Ref. ab effectu, quia baptizatum confirmat in gratia, in fide, & in vita spirituali, ita ut incipiat esse perfectus Christi miles. *Num. 220.*

Quomodo potest definiti hoc sacramentum? Resp. sic: Confirmatio est sacramentum quo fides, gratia, & vita spiritualis inchoata in Baptismo confirmatur, augetur atque perficitur. *Num. 250. c. 20.*

Licetne dubitare an Confirmatio sit Sacramentum? Ref. non: & esset hæreticus qui hoc negaret. *C. T. Sef. 7. can. 11. de Confr. Num. 5.*

Quæ differentia est inter Baptisum, & Confirmationem? Ref. 1. à fine: finis Baptismi est natiuitas spiritualis, finis Confirmationis est augmentum, & perfectio talis vitæ. Secundò ab effectu: effectus Baptismi est gratia baptizatum in fide illustrans: effectus Confirmationis est gratia, confirmans illum, ne villo poenarum, suppliciorum, mortis periculo, aut metu à veræ fidei confessione deterreatur. In illo homo fit miles; in ista armatur ad pugnam. Tertiò à materia, & forma, quæ sunt diuersæ. Quartò ab efficiente, quia Confirmationis minister est Episcopus,

Num. 7. **Q**uamnam est materia huius Sacramenti? Res. Chrisma.

Ibidem. **Q**uod significat hoc nomen Chrisma? Res. hoc nomen est Græcum, & apud profanos Scriptores significat omne genus unguenti; apud Ecclesiasticos significat tantummodo illud unguentum, in quo hæc tria reperiantur: primo quod fit ex oleo oliuatum: secundo ex balsamo: tertio quod fit ab Episcopo solemniter consecratum.

Ibidem. **Q**uare non ex vna, sed ex duabus rebus materia conficitur? Res. ad significandam multiplicem Spiritus sancti gratiam, quæ in hoc Sacramento confertur.

Num. 8. **Q**uare ponitur oleum? Res. quia significat plenitudinem gratiæ, quæ in hoc Sacramento confertur.

Num. 9. **Q**uare balsamum? Res. duplici de causa, prima quia suo odore significat, quod confirmatus debet esse bonus odor Christi: secunda, quia balsamum non sinit res putrescere, ideo ostendit per effectum Confirmationis fideles à peccatis defendi posse.

Num. 10. **Q**uare consecratur ab Episcopo? Res. primo quia Christus in extrema cœna sic instituit: secundo, quia ita ratio postulat; aqua enim in Baptismo Christi fuit consecrata, materiam autem Confirmationis Christus non consecrauit vsu, & tractatione, ideo decuit ab Episcopo consecrari, qui est ordinarius minister istius Sacramenti.

De forma. Num. 2.

Num. 11. **Q**uæ est forma huius Sacramenti? Res. ista; Signo te igno Crucis, & confirmo te Christinate salutis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

Num. 12. **Q**uot sunt res significatæ ab hac forma? Res. res, prima potestas, à qua hoc sacramentum vim habet: secunda robur, quod tribuitur confirmato: tertia signum quod illi datur ad militandum: primum est sancta Trinitas: secundum significatur, vñctione 3. signo crucis.

Ibidem. **Q**uare hæc est vera forma huius sacramenti? Res. quia sic rationi conuenit, sed potissimum, quia Catholica Ecclesia ita semper docuit, & ex Apostolorum traditione accepit.

De efficiente huius Sacramenti. Cap. I II

Quis est auctor huius sacramenti? Res. Christus.

quis hoc docet? resp. præcipue S. Fabianus Pontifex & martyr, qui dixit, Christum præcepisse ritum Chrismatis, & vreba, quibus in eius administratione Ecclesia vituar? sed & alij multi antiqui Patres, Dionysius, Eusebius Cæs. Ambr. Aug. Melchisedes, Urbanus, Fabianus, Eusebius Pontifex & martyr.

Num. 6.

Num. 3.

4. & 13.

Apostolis fuit ne hoc sacramentum collatum? Respon. fuit, in die Pentecostes.

Num. 21.

Apostoli hoc sacramentum administrarunt? Resp. ita est, ut patet factum à SS. Petro, & Ioanne in Samaria,

Num. 1. 2. 5.

De ministro huius Sacramenti Num. 2.

Episcopus est ordinarius minister huius sacramenti? Resp. est, & est de fide Conc. Trid. sess. 7. de Confirmatione.

Ibidem.

quare hoc? Res. quia antiqui Patres sic docent, & ex scriptura colligitur, & ratio ita suadet.

Num. 12.

& 13.

Num. 13.

quomodo ratione declaratur? res. sic, sicut in ædificiis extruendis fabri, & inferiores ministri calcem, ligna, & reliquam materiam parant & componant, absolutio tamen operis ad architectum spectat: Ita hoc sacramentum in quo spirituale ædificium perficitur, à nullo alio, quam à summo Sacerdote, qualis est Episcopus, administrari opus erat.

De patrinis. Num. 3.

Patrinis quare in confirmatione adhibentur? res. quia confirmatus armatur ad pugnandum, qui autem gladiatoriam pugnam subeunt, egent doceri ab aliquo, quomodo se in dimicatione incolumes seruent, & inimicum offendant, & ideo recte patrinis traduntur.

Num. 14.

Contrahitur ne affinitas? Resp. contrahitur, sicut de baptismo dictum est.

De fine, & effectu Confirmationis. Num. 4.

Quis est finis Confirmationis? res. augmentum, & perfectio vitæ spiritualis.

Num. 13.

quis effectus illius? Res. plenitudo gratiæ id est confirmare augere, & perficere gratiam, baptismi a'em.

Vbi declaratur in scriptura hæc gratiæ plenitudo? Res. ex eo quod euenit. A postolis in die Pentecostes; qui enim

Num. 21.

86 Pars prima Doctr. Conc. & Cat.

antea ita timidi erant, vt terrentur à mulierculis, e ffe.
 et sunt fortissimi, & robustissimi.

Num. 22. Confirmatio imprimis characterem? Res. Imprimis, &
 est de fide, & non potest iterari.

De usu huius Sacramenti, & administratione, Cap. IV.

Num. 15. Hoc sacramentum est necessarium ad salutem? Res.
 non est ita necessarium, vt quis sine eo non possit
 saluari, sed tamen ab omnibus sumi debet, quia pro om-
 nibus institutum est.

Num. 16. Quare omnes debent accipere? Res. quia spirituali in-
 cremento opus est omnino.

Num. 15. Qui defectus circa hoc sacramentum committi solent?
 Res. tres præcipue, primò nimis properè accipiendo, vel
 conferendo: secundo nimis tardè accedendo: tertio in-
 deuotè recipiendo.

Num. 17. Pueri quando sunt confirmandi? Res. Car. ait possunt
 etiam infantes post Baptismum confirmari, sed minus
 expediat fieri antequam habeant usum rationis.

Ibidem. Quare hoc? Res. quia Confirmatio instituta est non ad
 salutis necessitatem, sed ad pugnam, ad quam ante
 usum rationis, quis aptus non est.

Ibidem. Quæ ætate fieri debet? Res. Car. ait si duodecimus an-
 nus expectandus non videatur, vsque ad septimum cer-
 tè hoc sacramentum diffère maxime conuenit.

De præparatione in adultis. Num. 2.

Num. 18. Hoc sacramentum in adultis requiritur præparatio-
 nem? Res. requirit.

Ibidem. Quare Resp. quia confert gratiam, quæ sine præpara-
 tione non datur.

Ibidem. Quæ præparatio requiritur ante Sacramentum? Resp.
 contritio peccatorum mentalium, quæ fuerunt commissa.
 Et ait Car. elaborandum est, vt peccata prius confir-
 mandi confiteantur, & vt pastorum cohortatione ad
 ieiunia, & alia pietatis opera suscipienda incitentur.

Ibidem. Quæ præparatio requiritur in susceptione sacramenti?
 Resp. primò requiritur fides, atque pietas seu deuotio,
 & laudabile est quod ieiuni accedant.

Num. 19. Quid debet fieri suscepta Confirmatione? Res. forti-
 ter perferre laborem in operando, fidem consistendo,
 necnon contra tentationes fortius dimicare, id est, con-
 tra mundum, carnem & diabolium.

De vitiis, accaramonii. Cap. V.

Quare confirmati in fronte vnguntur? Res. Quia metus, ac verecundia maximè in fronte solent apparere; Et quia in confirmatione datur robur, quo dictæ affectiones tolluntur, maximè in fronte vntio fieri debet, ad significandum, contra hostes fortiter dimicandum.

Num. 32.

Cur imprimitur signum Crucis in fronte? Res. quia Crux est nota, & insigne illud, quo Christi miles à cæteris debet distingui, ideo in illustriori corporis parte imprimi debet.

Num. 23.

Cur in die Pentecostes præcipue confertur? Resp. quia tunc Apostoli robore Spiritus sancti Confirmati sunt, ex quo fideles quanta sint mysteria in hac sacra vntione intelligere possunt.

Num. 24.

Quare Episcopus Confirmatum, manu leuiter cædit in maxilla? Res. vt sic meminerit se tanquam fortem athletam paratum esse oportere ad omnia aduersa inuictò animo pro Christi nomine perferenda.

Num. 26.

Quare in fine datur pax? Res. vt intelligat se gratia cælestis plenitudinem, & pacem, quæ exuperat omnem sensum, consequutum esse: pacemque per victoriam, & victoriam per prælium obtineri.

Ibidem.

De modo quo ista doceri debent

¶ Sta debent doceri à Parochis? Res. Cat. ait, debent.

¶ Quare ratione faciendum est? Res. Cat. ait non nudis verbis, & oratione sed inflammato quodam pietatis studio & ita vt ea in animis, intimi que fidelium cogitationibus inferantur.

Ibidem.

Ibidem.

DOCTRINA CONC. TRID. ET CATECH. ROM. de Eucharistia.

TRACTAT. I.

De necessitate tradendi doctrinam de Eucharistia.

Est-ne vile, & necessarium, vt tradatur doctrina de Sacramento Eucharistia à Parochis, & vt ab omnibus fidelibus suscipiatur? Res. quam maximè.

ses. 13. proœ
C. R. de
Euch. n. 1.

C. T. *ses.*

24. 12. &

21 c. 7. R.

C. R. de

Eucha. n. 1.

& alibi.

C. R. de Sac.

n. vi. & de

Euch. n. 2

C. T. *ses.* 12.

c. 5. *ses.* 13.

c. 5. & *ses.*

24. 7. R.

ses. 24. c. 7.

R.

C. R. *num.* 1

C. Tr. *ubi*

sup. C. R. n. 1

Ibidem.

Ibidem.

de Euch.

C. R. de

Euch.

C. T. *ses.* 13.

21. & 22.

C. R. n. 1. 7

46. 71. C. T

ses. 13. c. 17

8. & *ses.* 22

Quibus est necessaria hæc doctrina? Res. primò; Sacerdotibus, qui debent illam conficere, & administrare: secundò parochis qui debent populos de illa edocere: tertio promotis, & promouendis ad Ordines. Ordinis enim Sacramentum ad Eucharistiam potissimum ordinatur: quarto omnibus fidelibus, qui debent hoc Sacramento uti, & in illo Christum venerari.

Quem finem debent habere illi, qui docent, & discunt hanc doctrinam? Res. triplicem, primus est, vt huic Sacramento debitum honorem tribuant: secundus, vt illo deuote, & cum fructu, vtantur: tertio vt euitent peccata, quæ contra illum committi possunt, & contra quæ ira Dei maxime scuit.

Quomodo ex doctrina hac oritur honor huic Sacramento: Res. quia cognitio dignitatis illius facit, vt summa veneratione habeatur.

Quomodo per hanc doctrinam bonus vsus huius sacramenti adiunatur: Respond. quia per illam in animis fidelium deuotio, & reuerentia, & debita præparatio effici potest.

Quare ignorantia huius doctrinæ est causa peccatorum? Res. quia per illum fit, vt hoc Sacramentum neque sanctè, neque religiosè à fidelibus tractetur: illique debitus honor non tribuatur.

Hoc peccatum est ne graue: Res. grauissimum: ita, vt ait Catech. nullius sceleris, quàm huius grauior à Deo animaduersio metuenda sit.

Quare tam graue peccatum est? Res. quia rem omnis sanctitatis plenam, vel potius, quæ ipsum sanctitatis fontem, & auctorem continet, non religiosè tractare, & venerari summa impietas est.

Diuisio totius tractationis in tres partes principales.

IN quor partes ista tractatio diuidenda est? Res. in tres; in prima debet agi de Eucharistia, vt est sacramentum: in secunda vt est communio: in terra vt est sacrificium.

Quomodo ista tria differunt inter se? Res. Eucharistia dicitur Sacramentum: prout significat, & continet Corpus, & Sanguinem Christi. Est Communio prout fideles vtuntur hoc sacramento. Est sacrificium prout Deo offertur. Vnde sacramentum respicit substantialia: Com-

minio
tioner
Diuisi
In
est
In p
til
In fo
In t
In q
In q
In se
In fo
In o
In o
m
In n

Qu
a
vt est q
disting
vt est q
Quo
vt est q
ristia: se
rentia in
vinitate

Qu
in
Quis
Quar
Pro
abesset, s
Quar
pignus il
omnes d
Si Chr
tuisset: E
iam adu

minio vsum, & administrationem : sacrificium verò oblationem.

Diuisio tractationis de Eucharistia, ut est Sacramentum.

IN quot capita debet diuidi tractatio de Eucharistia, vt est sacramentum? Res in sequentia.

In primo debet tractari de hoc sacramento, & attinentibus ad ipsum.

In secundo de materia Eucharistia.

In tertio de forma illius.

In quarto de consecratione, & transsubstantiatione.

In quinto de speciebus sacramentalibus.

In sexto de contento sub istis speciebus.

In septimo debent probari ea, quæ dicta sunt.

In octauo de cultu, & veneratione sanctissimo Sacramento exhibenda.

In nono de fine, & effectu sacrae Eucharistia.

De Sacramento Eucharistia. Cap. I.

Quid consideratur in hoc capite de Eucharistia? Res. ait. Arist. primò considerandum est de aliqua re pro vt est quoddam totum; deinde singulae partes illius sunt distinguendae; & in hoc capite consideratur de Eucharistia vt est quoddam totum.

Quid consideratur à Catec. in hoc capite de sacramento vt est quoddam totum? R. primò de institutione Eucharistia: secundò de nominibus Eucharistia: tertio de differentia inter Eucharistiam, & alia sacramenta: quartò de vnitatem illius: quintò de re ab Eucharistia significata.

De institutione Eucharistia. Num. 2.

Quid primò debet in hoc sacramento considerari? Res. *Nam. 2.* institutio, ait. Catec. & qua ratione facta sit.

Quis instituit? Res. Christus.

Quando? Res. in vltima Coena.

Propter quid? Res. ne vllò vnquam tempore à suis abesset, sed semper cum illis permaneret.

Quare hoc fecit? Res. vt daret diuinum, & admirabile pignus illius infiniti amoris, quo vsque in finem fideles omnes diligit, & dilexit.

Si Christus non fuisset discessurus ex hoc mundo, institisset? Res. non fuisset opus; ideo dicitur sciens horam iam aduenisse, vt transfret ex hoc mundo ad Patrem, &c. *Ioann. 13.*

Ibi em.

Ibidem.

Ibidem.

Num. 5. 2.

C. R. 22. 2.

90 Pars prima Doctr. Conc. & Cat.

Luc. 22.

Quomodo instituit? Ref. vt in Euangelio, & apud Ca-
techif. relatum est, C. R. num. 2.

De nominibus Eucharistia.

Num. 3.

Num. 3.

Quibus nominibus appellatur hoc Sacramentum?
Resp. plurimis.

Ibidem.

Quare hoc? Ref. quia admirabilis eius dignitas, & ex-
cellentia vno vocabulo non potest explicari.

Num. 3. 4. 5.

Quæ sunt ista nomina? Ref. primò est Eucharistia, se-
cundò sacrificium, tertio communio, quarto sacramentum
pacis, ac charitatis, quinto viaticum, sexto cæna.

Num. 3.

Cur dicitur Eucharistia? Resp. quia hoc nomen rectè
significat naturam huius Sacramenti.

Ibidem

quid significat? Resp. bonam gratiam, & gratiarum
actionem.

Ibidem.

Quare hoc Sacramentum dicitur bona gratia? Respon.
primò, quia continet Christum qui est fons, & author
omnis gratiæ, secundò quia præsignificat vitam æternam,
quæ dicitur gratia Dei.

Ibidem.

Quare dicitur gratiarum actio? Respond. primò, quia
Christus in institutione huius Sacramenti gratias egit
Deo Patri: secundò, quia in hoc Sacramento quotidie
gratiæ aguntur Deo pro omnibus beneficijs, & in particu-
lari pro institutione huius Sacramenti, dum in Sacrifi-
cium Deo Patri offertur.

Sess. 22. c. 1.

Quare dicitur Sacrificium? Ref. quia in ipso Christus
Deo patri offertur, & immolatur.

Ses. 13. c. 2.

Cur dicitur communio? Ref. quia per hoc Sacramentum
homo communicat, & participat de corpore & sanguine
Christi, C. R. num. 3.

Ibidem.

Quare dicitur Sacramentum pacis & charitatis? Ref.
quia per ipsum homo copulatur Christo, vt capiti, & sub
hoc capite, ita connectitur cum alijs membris, id est fide-
libus, vt vnum corpus fiat cum illis.

C. R. nu. 5.

Cur dicitur Viaticum? Ref. primò, quia est cibus spiri-
tualis homini constituto in via: id est in hac peregrinatio-
ne: secundò quia munir, & parat nobis viam ad æternam
felicitatem. Propter quod morituris tribui solet.

C. T. ses. 13.

can. 6. &

can. 7.

Num. 5.

Quare appellatur Cæna? Resp. quia à Christo in vlti-
ma cæna institutum est.

Quod Eucharistia sit Sacramentum, & qua ratione.

Num 4.

Eucharistia estne Sacramentum? Res. est determinatum de fide, quod sit Sacramentum.

S. f. 13. c. 1.

et c. n. 7.

Ibidem.

Quare est Sacramentum? Res. quia habet omnia, quæ requiruntur ad Sacramentum.

Quæ requiruntur ad esse Sacramentum? R. tria: primum esse signū sēsbile: secundū habere significationē, & efficiētiā gratiæ; tertium esse institutum à Christo.

Hæc sunt in Eucharistia? Res. ita est; species enim panis sunt res sensibiles significant etiam, ut dicitur, refectionem spiritualem, & gratiam. Et Eucharistia est à Christo instituta.

Ibidem.

De Sacramento, re Sacramenti, & u roque.

Num 1.

Quid est Sacramentum tantum in Eucharistia? Res. species panis, & vini.

Num. 8.

Quare hoc? Res. quia tantum significant, & non sunt res significata.

nu. 8. et 18

Quid est res Sacramenti tantum? Res. gratia, seu refectionio spiritualis.

n. 7. et 48.

n. 7. et 8.

Quare hoc? Res. quia gratia est tantum res significata, & in Sacramento nihil significat.

Ses. 13 c. 1.

et c.

Quid est res, & Sacramentum? Res. corpus, & sanguis Christi, C. R. num. 8.

Quare hoc? Res. quia tum significantur à speciebus, tum significant refectionem spiritualem.

Quot sunt ea, quæ in Eucharistia appellantur Sacramentum? Res. ait Cat. sacros Scriptores appellare Sacramentum: primò consecrationem; secundò communionem, vel perceptionem sacramenti; tertio ipsum Domini corpus, & sanguinem, qui in Eucharistia continentur: quarto ipsas, panis & vini species.

C. Trid. et

C. R., ibid.

Num. 8.

Quænam propriam habent Sacramenti rationem? Res. ait Catech. tria prima minus propriè dicuntur sacramentum: ultimum verò id est species, veram, & absolute sacramenti rationem habent.

Ibidem.

Quare hoc? Resp. quia species panis, & vini propriè significant gratiam, & refectionem spiritualem, & sensibiles sunt.

Num. 7. 8. 18.

Num. 7.

c. 9.

Num. 9.

C. T. fess. 13.

ca. 1. 2. & c.

C. R. nu. 3.

c. 49.

C. T. fess. 13.

can. 3.

fess. 7. Ca. 1.

Catech. de

Euch. n. 10.

Num. 10.

Ibidem.

Ex. C. R. n.

10.

EVcharistia continet ne cum alijs sacramentis? Resp. convenit in definitione, & in quatuor causis sacramenti, vt dictum est C. T. fess. 13. c. 3.

Differt ab illis? Res. ita est C. T. fess. 13. cap. 3. quomodo differt? Res. primò respectu dignitatis quia, est sacramentum Sacramentorum, & tanquam sol eminet inter illa, secundo ratione rei contentæ; alia enim continent gratiam, at Eucharistia fontem, & authorem gratiæ; tertio in alijs sacramentis materia non mutatur in aliam rem, vel naturam, sed manet quod prius erat, at in Eucharistia materia, id est panis, & vinum, mutatur in substantiam Corporis, & Sanguinis Christi, quarto alia Sacramenta perficiuntur vsu materiæ, & sine vsu esse non possunt; veluti non potest esse Baptismus nisi quis baptizetur: at Eucharistia per solam consecrationem materiæ perficitur sacramentum; cum enim Eucharistia seruetur in pixide, verè & realiter est Sacramentum, etiam si nullus sit, qui illam recipiat, & communicet.

De unitate Sacramenti Eucharistia.

Num. 7.

EVcharistia est ne vnum, an plura sacramenta? Res de fide tenendum est, esse vnum.

Quomodo est vnum si habet duplicem materiæ, duplicem formam, & duplicem consecrationem? Res. aliud est dicere, quòd sit individuum: aliud quòd sit vnum: habere enim duplicem materiæ, formam, consecrationem facit vt non sit individuum, id est facit vt sit diuisum in duas res sed non facit quin ex his duabus rebus fiat vnum Sacramentum.

Sacramentum Eucharistiæ à quo accipit unitatem? Res. Catech. ait à re significata; & D. Th. à fine sacramenti. quòd idem est. D. T. 3. part. q. 73. art. 2.

In Eucharistia quid est finis, & res significata? Res. finis Eucharistiæ potest dici refectio spiritualis: res verò significata potest dici alimentum, id est corpus, & sanguis Christi sub ratione cibi, & potus,

quæ differentia est inter alimentum, & refectiōnem. Resp. alimentum, est veluti panis, refectio veluti nutritio,

tio,

Trid

P

nis p

pote

esse si

Q

signifi

ctiæ,

cum i

rectè,

EV

h

Qu

corp. r

insti

7. 8. 2.

Ha

Qu

erame

Qu

causan

Etione

Sacram

corpore

Sacram

quo

ostend

constit

rum, c

verò ex

dictæ s

poris, c

vinali

contine

QV

tio, seu resectio est finis, & effectus alimenti, ex Concilij Trid. sessione 13. cap. 2.

C.T. sess. 13
can. 3.

Potest esse alimentum absque resectione? Res. sicut panis potest esse sine manducatione; manducatio autem non potest esse sine eo quod manducatur; ita alimentum potest esse sine resectione.

C.T. sess. 13
c. 2. C.R. n.
10. D. T. 3.
p. q. 37. a. 2.

Quomodo Eucharistia accipit unitatem à fine, & à re significata? Res. sic; resectio spiritualis est finis Eucharistiae, alimentum est medium, quo hæc resectio obrinetur: cum itaque cibus, & potus sit alimentum ad resectionem; rectè, ex duobus alimentum, & resectio tradita est.

De definitione Sacramenti Eucharistiae.

Num. 8.

Eucharistia habet-ne propriam definitionem; Resp. habet.

Ex C.T. sess.
13. ca. 2. 3.

Quanam est? Resp. Hæc, *Eucharistia est Sacramentum corporis, & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini institutum ad spiritualem hominis resectionem* C. R. num. 7. 8. 26. &c.

Hæc definitio est completa? Resp. videtur completa.

Quare? Res. quia explicat quatuor causas huius Sacramenti.

Qua ratione? Res. illa particula *Institutum*, significat causam efficientem: Illa *ad spiritualem hominis resectionem*, dicit finalem, vsus enim, ait Diuus Thomas; est finis Sacramenti, sicut etiam effectus. Illa verò *Sacramentum corporis*, &c. significat materiam, & formam sub ratione Sacramenti.

C.R. ibid.

Quomodo hoc est? Res. illa verba species panis, & vini ostendunt quid sit illud, quod est in Eucharistia sensibile, & constituitur signum rei sacrae; Illud verbum, Sacramentum, ostendit quod istæ species sunt signum rei sacrae: Vt verò exprimat, quanam sit res sacra, quam significant dictæ species, ponuntur illæ duæ particulae; prima est *corporis, & sanguinis Christi*. secunda *hominis resectio spiritualis*: species enim Sacramentales ista duo significant, & continent: ideo est bona definitio.

C.T. sess. 13
can. 3.

De re significata in Eucharistia. Num. 7.

Quid est illud quod significatur in Eucharistia? Resp. Quia in illa significantur, primum res præterita, id est

C.T. sess. 13
can. 1. C.R.
num. 11.

passio Christi, in cuius memoriam fit; secundum res præ-
tens. Id est gratia, nec non corpus, & sanguis Christi; tertio
res futura id est vita æterna: Vnde canit Ecclesia: *O sa-
crum conuiuium, in quo Christus sumitur, recollitur me-
morat passio eius, mens impletur gratia, & futura gloria
nobis pignus datur.*

De materia Eucharistia. Cap. II.

C.R. n. 11.

AD quid prodest cognitio de materia Eucharistiæ?
Respon. ad tria: primum vt sacerdotes sciant rectè
conficere hoc Sacramentum, & alij ministri præparare
veram materiam illius; secundum vt populi doceantur de
significatione dictæ materiæ; tertium vt fideles excitentur
ad studium, & desiderium obtinendi rem ab ipsa ma-
teria significatam.

Num. 12.

Et c.

Quid considerat Catech. circa materiam? Res. primo
quotuplex sit materia, & quare; secundo quæ materia sit
de necessitate sacramenti; tertio qualis sit de necessitate
præcepti; quarto de significatione dictæ materiæ.

De duplici materia Eucharistia Num. 2.

C.R. ses. 13.

c. 4. n. 10.

Et c.

Ibidem.

C.T. ses. 12.

c. 2. V. Th.

3. p. 74.

a. 1.

Quotuplex est materia Eucharistiæ? Res. duplex,
panis, & vinum, C.R. numero 12.

Quare ista materia duplex est? Res. quia sic conuenit
Eucharistiæ, vt est Sacramentum, & communio, & sacri-
ficium.

Quomodo conuenit illi, vt est Sacramentum? Res. quia
Sacramentum debet significare illud quod efficit: Effectus
autem Eucharistiæ est refectio spiritualis; hæc autem
significatur per cibum, & potum.

Quomodo conuenit communioni? Res. quia Eucharis-
tia non solum habet effectus in animam, sed etiam in cor-
pus recipientis, & ideo per panem, & corpus Christi desi-
gnatur refectio corporis: per vinum, & sanguinem re-
fectio animæ, quæ in sanguine esse videtur.

Num. 35.

Quomodo sacrificio? Res. quia in sacrificio Missæ re-
præsentatur passio Christi: In passione autem sanguis fuit
separatus à corpore; & ideo bene repræsentatur passio
significando sanguinem à corpore separatum.

De pane in Eucharistia adhibendo. Num. 3.

Num. 12.

Qui panis debet adhiberi in Eucharistia conficiendæ?
Res. de necessitate Sacramenti debet esse triticeus,

de necessitate præcepti debet esse azymus, id est sine fermento, vel leuita.

quomodo Carec. probat de necessitate Sacramenti esse quod panis triticeus sit? resp. triplici ratione, primo ex scriptura, quæ panem simpliciter dicit, & ideo triticeum significat, communis enim loquendi consuetudo, cum panem absolute dicit, triticeum intelligit & in veteri Testamento panes propositionis ex simila id est farina frumenti efficiebantur. Secundo probat ex Apostolica traditione. Tercio ex Catholica Ecclesiæ autoritate.

Ibidem.

Panis ex hordeo, vel leguminibus, vel ex aliis terræ fructibus esset apta materia? Res. non.

Ibidem.

quare debet esse azymus? resp. ob duplicem causam, prima est quia Christus in pane azymo consecrauit: secundo quia sic conuenit huic Sacramento: Fermentum enim significat malitiam, carere autem fermento significat huic Sacramento conuenire integritatem, & munditiam, sicut ex Apostolico acceptum est, qui ait: *Non in fermento veteri neque in fermento malitia, & nequitia, sed in azymis si ueritatis, & ueritatis.*

Num. 13.

I. Cor. 3.

quomodo scitur, quod Christus confecerit Eucharistiam ex pane azymo? Res. ex hoc quod Christus confecit in festo azymorum, cum Iudæis non licebat comedere panem fermentatum.

Nam. 15.

quomodo scitur fuisse festum azymorum cum Ioannes dicat fuisse ante diem festum Paschæ, in quo panes azymi manducabantur? Res. scitur, quia alii Euangelistæ dicunt fuisse primo die azymorum.

Ioan. 13.

Num. 13.

quomodo ergo Euangelistæ conueniunt inter se? Res. Illud uespere, in quo Christus comedit Agnum Paschalem erat finis feriæ quintæ, quæ non erat dies festus Paschæ, & erat principium feriæ sextæ, quæ erat primus dies Paschæ, & festi azymorum: incipiebant enim comedere azyma in uespere Iouis. Ideo Sanctus Ioannes respiciendo ad illud uespere pro ut erat finis Iouis, dixit: *Ante diem festum Paschæ*; sic enim consideratur dies, ut est naturalis, Alii Euangelistæ considerantes illud uespere uox ut finis diei naturalis, sed ut initium diei festi dixerunt: *primo die azymorum*, ideo omnes idem dicunt.

Ibidem.

Cur si Christus confecit in pane azymo non est de neces-

Num. 14.

itate sacramenti? *Re.* quia vtrumque genus panis siue azymi, siue fermentati proprie, & vere panis est. Euangelium autem dicit, quod *Christus accepit panem*, ideo hæc conditio non est de substantia materia.

Ex C. T. fess. 7. c. 10. 11. 12.
 Nonne omnia, quæ facit Christus circa aliquod Sacramentum sunt de substantia illius? *Re.* non, nisi pertineant ad substantiam materiae, vel formæ vel efficientis, vel finis C. R. num. 14.

Ioan. 14.
 Quomodo potest hoc fieri? *Res.* ex traditione Apostolorum, Christus enim antequam conficeret Eucharistiam lauit pedes Discipulorum, & post cœnam consecrauit, & Apostolos communicauit, & tamen Apostoli, non docuerunt ista esse facienda; imo à ieiunis Eucharistiam debere sumi, ab illis, ait Catec. traditum est, & lauare pedes ante communionem nunquam fuit in usu.

Num. 14.
 Possunt Latini Sacerdotes conficere in fermentato? *Res.* non possunt sine mortali peccato.

Ibidem.
 Quare hoc? *Res.* ait Catec. quia Pontif. Max. præceperunt, vt in pane azymo Eucharistia conficiatur.

Ibidem.
De quantitate materiae consecrandæ. Num. 4.
Etne determinatum quantus panis, ve quanta materia sit consecranda? *Res.* Non, quia non est certus numerus eorum, qui aut possint aut debeant communicari: cum enim usus sacramenti sit finis illius, tanta materia debet consecrari, quanta ad usum fidelium satis sit.

Quod, & quale vinum sit materia Eucharistia.
Num. 5.

Num. 15.
Quod vinum est necessarium ad Eucharistiam? *Res.* vinum vitis est de necessitate sacramenti: quod verò sit aqua permixtum est de necessitate præcepti.

Conc. Trid. sess. 22. c. 7.
Num. 15.
 Quomodo probatur quod vinum, non quodcunque, sed ex vite sit materia huius sacramenti? *Res.* quia scriptura ita docet, vt *Matth. 26. non bibam amodo de hoc genuino vitis*. Et Ecclesia Catholica semper ita docuit.

Ex C. T. Num. 15.
 Acetum vel vinum malorum granatorum, vel vinum corruptum possunt esse materia? *Res.* non; quia quod non est ex vite, & quod non est vinum, non potest esse materia.

Mustum est apta materia? *res.* mustum est vinum ex vite, sed propter reuerentiam sacramenti, cum sit impurum,

fit impurum, sine necessitate non debet adhiberi.

Quare aqua debet admisceri? Respon. primò quia id à C.T. *ses. 22.*
Christo Domino factum esse Conciliorum autoritate, & *c. 7. C.R.*
sancti Cypriani testimonio comprobatur: secundò quia *Num. 16.*
ex Apostolica traditione habetur, quod ita fiat? tertio
quia Ecclesia perpetuò ita seruauit, & seruari præcepit.

Quare Apostoli, & Ecclesia hoc præceperunt? Resp. *Sess. 22. c. 7*
primò ad imitationem Christi: secundò ad renouandam
memoriam sanguinis, & aquæ quæ de latere Christi per-
mixta exierunt: tertio ad significandam vnionem populi
fidelis cum Christo: Aquæ enim vt in Apocalypsi habe-
tur populum designant.

Peccaret mortaliter, qui non apponeret aquam? Resp. *C.R. n. 16.*
Apoc. 17.
ita est, C.R. num. 17.

Quenam aquæ quantitas est adhibenda? Res. modica: *C.T. ses. 22*
ita vt longè plus fit quantitas vini, quàm aquæ. *c. 7. n. 17.*

Quare hoc? Resp. quia Honorius Pontifex ita decre-
uit, & ratio etiam suadet, quia sacri Scriptores dicunt *Ibidem,*
aquam illam in vinum conuerri; ideò debet esse modica,
vt conuersio faciliter fiat.

De significatione materia panis, & vini. *Num. 6.*

Quæ significantur, & declarantur à materia Euchari-
sticæ? Res. quatuor: primum est quomodo Christus *C.T. sess. 13*
fit cibus, & alimentum vitæ, secundum declaratur *can. 2.*
quomodo fiat conuersio panis, & vini in corpus, & sanguinem *C.R. nn. 18*
Christi: tertium ostendit quomodo Eucharistia fideles in-
uisibiliter nutriat; quartum explicat coniunctionem fide-
lium in vnum Christi mysticum corpus.

Quomodo panis, & vinum declarant qua ratione Chri-
stus fit alimentum vitæ? Res. quia sicut ipsa sunt alimen-
tum vitæ corporali, ita significant, & declarant quod cor-
pus & sanguis Christi sunt alimentum vitæ spiritualis:
ideo significant Christum vt est vera hominum vita. *Num. 18.*

Quomodo ostendunt convenientiam conuersionis panis *Ibidem.*
& vini in corpus, & sanguinem Christi? Res. quia sicut
videmus quotidie convenienti ratione vi naturæ panem,
& vinum in humanam carnem, & sanguinem mutari; ex
hoc faciliter quis potest adduci, vt credat, diuina virtute
posse conuerri panem, & vinum in corpus, & sanguinem
Christi: quod enim natura facit conuenienter, multò ma-

Ibidem.

gis, & melius Deus qui est supra naturam efficere potest. Quomodo significant, & declarant effectum Eucharistiae in anima? Res. tali ratione, sicut panis & vinum naturali virtute mutatur occultè in corpus, & sanguinem manducantis illa corporaliter: & virtute supernaturali in corpus, & sanguinem Christi, idem panis, & vinum occultè conuertuntur, ita vt homo nec naturalem, nec supernaturalem conuersionem, videre possit; sic credibile, & rationabile debet videri homini, quòd Deus per Eucharistiam possit animam renouare ad vitam; etiam si ipsa sensibus hoc non percipiat.

Ibidem.

Quomodo significant vnionem Ecclesiae? Res. quia sicut ex multis granis efficitur panis, & ex multitudine racemorum fit vinum; ita ab ipsis pane, & vino, significatur & declaratur qua ratione ex multitudine fidelium fiat vnum Ecclesiae corpus, tanquam ex multis membris: dum vinculo huius diuini Sacramenti arctissime colligantur, & tanquam corpus efficiunt.

*De forma Eucharistiae. Cap. III.**Num. 19.*

Debent ne populi doceri de forma Eucharistiae? Res. Non, nisi necessitas cogat, quod esset si quis falsam de illa doctrinam doceret.

Ibidem.

Quinam debent de illa edoceri? Res. primò Sacerdotes, ne formæ ignoratione in Eucharistia conficienda turpissime peccent: secundo illis qui sacris initiati sunt, quia Sacerdoti celebranti ministrant, & ad gradum Sacerdotij sunt destinati.

Ibidem.

Quid circa hanc formam tractat Catechismus? Res. primò distinguit, quæ verba sint de necessitate formæ, & quæ non; secundo explicat illa verba, quæ ad formam pertinere certum est.

*De forma Consecrationis panis. Num. 2.**Ibidem.**Matth. 26.**Luc. 22.**1. Cor. 11.*

Quænam est forma ad consecrandum panem? Res. ista: **HOC EST CORPVS MEVM.** Vnde hoc habetur? Res. Ex Euangelio Matthæi, & Lucæ, & ab Apostolo Paulo 1. Cor. 11.

Num. 19.

Qui dicunt? Res. ita: Cœnantibus illis accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & dixit: Accipite, & manducate. Hoc est Corpus meum: & in fine dixit: Hoc facite in meam commemorationem,

Quare hæc est forma consecrationis panis? Ref. primò, *Ibidem.*
 quia Christus illa usus est: secundò quia eandem Catho-
 lica Ecclesia sèper retinuit: tertio quia infinita sancto-
 rum Patrum testimonia ita affirmât: quartò quia de hoc
 extra Concilii Tridentini decretum: quinto quia etiam
 ratione probatur: si enim forma ea est, quia illud signifi-
 catur, quod in hoc Sacramêto efficitur. & dicta verba nõ
 alia, significât conversionẽ panis in corpus Christi: me-
 ritò dici debet, quod forma huius Sacramenti existant. *Ibidem.*

Illud verbum, benedixit, nõne significat consecratio-
 nem Ref. significat ita; Accipiens panem benedixit il-
 lum dicens, id est benedixit his verbis: Hoc est Corpus
 meum.

Illud verbum, *Enim* est ne de forma? Ref. non, siue in Num. 20.
 consecratione corporis, siue Sanguinis.

Potest omitti sine peccato? Ref. non potest.

Illia verba, *Accipit panem*, sunt ne de forma? Ref. nõ
 quia aliud est accipere panem, aliud consecrare: & sæpè *Ibidem.*
 Christus accepit panem, & illum non consecrauit. *Num. 19.*

Illia verba, *fregit, deditque discipulis, & dicit, Accipite,*
 & manducate, sunt ne de forma? Ref. non: quia pertinent
 ad usum Sacramenti, non ad Sacramentum: manducare
 enim panem non est de substantia, vel forma panis,
 sed usus illius. *Co. 20.*

Quare non omnia verba quæ Christus dixit in conse- *Ibidem.*
 cratione Eucharistiæ, sunt de forma, sed aliqua tantum?
 Ref. quia aliqua pertinent ad substantiam Sacramenti,
 aliqua ad usum: & quæ pertinent ad usum, non sunt de
 substantia Eucharistiæ. quæ etiam sine usu perfectum
 est sacramentum. *Num. 13.*

Explicatio forme iam dictæ.

Num. 3.

Quot particule sunt in forma consecrationis pa- *Num. 19.*
 nis? Ref. quatuor: prima Hoc, secunda, est, tertia. *3. p. q. 78.*
 corpus: quarta, meum. *art. 5.*

Quid significat illa particula, *Hoc*? Ref. ait D. T. signis *C. T. ses. 13,*
 ficat contentum sub speciebus panis. *cap. 20.*

Quid est hoc contentum? Ref. ante consecrationem

erat substantia panis, post consecrationem, est substantia corporis Christi D.T. *ibid.* C. R. nu. 38.

C.T. *ibid.*

C.R. n. 38.

Per hoc contentum intelligitur ne substantia panis an corporis Christi, an utriusque? Res. ait D.T. per hoc contentum intelligitur substantia non determinando, nec de substantia panis, nec de substantia corporis Christi.

***Ibid.* D.**

Quare sic? Res. quia forma significat productionem Sacramenti, & Sacramentum.

D.T. *ibid.*

Quomodo effectioem Sacramenti? Res. quia dicendo substantia contenta sub his speciebus est corpus meum: si pro substantia intelligatur quid etiam commune substantiae panis significabitur per illam formam, quod substantia, quae erat panis, modo est corpus Christi. quod est substantiam panis conuersam esse in corpus Christi.

Ses. 13. c. 1.

Quomodo talis forma significabit sacramentum? Res. quia significabit virtute ipsius formae effectum esse: vt sub illis speciebus sit corpus Christi per conuersionem panis in ipsum.

C.T. *ses.* 13.

cap. 1. C.R.

num. 17.

S.T. 3. p. 9.

78. art. 2.

Quid significat illa particula, *Est*? Res. realem, & veram praesentiam corporis Christi: non enim dici videtur, apparet, erit: sed ait, *Est*, quod veritatem & realitatem significat.

Quare Christus non dixit? *Hoc sit vel fiat corpus meum*? Res. quia talia verba significarent non corpus Christi tanquam sub illis speciebus contentum, sed tantum significarent ipsum fieri: sacramentum autem Eucharistiae debet significare realem praesentiam corporis Christi.

C.T. *ibid.*

Cur Christus non dixit imperatiue *Hoc sit vel fiat corpus meum*? Res. quia forma Eucharistiae non debet significare imperium Christi, sed realem praesentiam illius in sacramento.

Nu. 38. 40.

Ista dictio, *Est*, significat ne factam fuisse consecrationem? Res. ita est quia dicendo, *Hoc*, quod prius non erat corpus Christi, modo est corpus Christi, verè significat substantiam panis conuersam esse in corpus Christi.

C.T. *ses.* 13

c. 1. n. 43.

Quid significat illa particula *corpus*? Res. substantiam corporis Christi.

Significat ne magnitudinem, figuram vel locum corporis Christi? Res. nihil aliud significat, quam substantiam

corp

corp

Sig

Res

N

crata

Corp

vt di

Qu

ficat

aliter

iti, se

sub i

talia

volui

Q

SAN

STA

VOB

IN I

N

fangu

necess

Vn

huius

cundo

Qu

Aeter

Qu

Acc

Illud

lo acc

novi T

remiss

Matth

Est i

ita est

lica v

corporis Christi: Simpliciter enim: & absolute dicit: *Est, corpus meum.*

Significat ne sanguinem, animam, & diuinitatem Christi? *Resp.* non, sed tantum corpus Christi. *Seff. 1. c. 3*
C.T. ibid.

Nome sanguis, anima, & diuinitas sunt in hostia consecrata? *Resp.* sunt, sed non ex significatione, & vi illius uerbi *C.R. n. 34*
Corpus meum; sunt autem ibi per realem concomitantiam, ut dicitur.

Quid significat illa particula, *Meum*? *Resp.* primo significat Sacerdotem proferre illa uerba in persona Christi: aliter enim uerba significarent adesse ibi corpus non Christi, sed Sacerdotis: secundo determinat quodnam corpus sub illis speciebus contineatur, nempe ipsius Christi, quia talia uerba cum tali effectu protulit, & ab alijs suo nomine uoluit esse prolata. *C.R. n. 27.*
¶ 77.

De forma consecrationis uini. Num. 4.

Quanam est forma consecrationis uini? *Resp.* ait *Catec.* certo credendum est esse hanc: *HIC EST CALIX SANGVINIS MEI, NOVI ET AETERNI TESTAMENTI, MYSTERIUM FIDEI, QUI PRO VOBIS, ET PRO MULTIS EFFUNDETUR IN REMISSIONEM PECCATORUM.* *Num. 3.*

Nonne Christus plura alia uerba dixit in consecratione sanguinis? *Resp.* dixit, sed illa non sunt de substantia, & necessitate formae, sicut de priori dictum est. *Num. 20.*

Vnde habetur, quod omnia dicta uerba sint de forma huius consecrationis? *Resp.* primo ex sacris Scripturis, secundo ex traditione Apostolorum. *Num. 21.*

Quae uerba accepta sunt ex traditione? *Resp.* Illa duo: *Aeterni, & Mysterium fidei.* *Ibidem.*

Quae ex sacra scriptura? *Resp.* reliqua omnia

Accipiuntur ex eodem scripturae loco? *Resp.* Ex diuersis, *Ibidem.*

Illud enim uerbum, *Hic est calix*, à D. Luca & ab Apostolo acceptum est. *Ista uero, Sanguinis mei* vel *sanguis meus*, *Ibidem.*

noii Testamenti, qui pro uobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum, partim à D. Luca, partim à D. Marthae dicta sunt.

Est indubitanter credendum, quod ista sit forma? *Resp.* ita est, ait *Catec.* quia scripturae, & sancta traditio Catholicae uirtutis interpret, & custos, ita nos docuit: sed ratio *Num. 21*
¶ 22.

quoque ipsa suadet, quia verba ipsa significant, & declarant conuersionem vini in sanguinem Christi, & exprimentur fructus passionis Christi, & sanguinis in illa effusi, quod est propriè significare effectum sacramenti, & sanguinis in illo contenti.

Num. 23.

Verba istius formæ quid significant? Resp. tria, primùm est conuersio vini in sanguinem Christi, secundùm est realis præsentia sanguinis sub vini speciebus: & hæc duo significantur ab illis verbis; *Hic est calix sanguinis mei*; cum enim significant ibi adesse sanguinem necessariò significant factam fuisse conuersionem, quia aliter ibi non esset.

Ibidem.

3. Significant quosdam admirabiles fructus sanguinis in passione Domini effusi.

Qui sunt fructus sanguinis in passione effusi? Resp. tres, primus est aditus ad æternam hæreditatem, & hic significatur per illa verba, *nomi & æterni Testamenti*; vis enim hæreditatis à Testamento procedit; secundus est aditus, seu vita ad præsentem iustitiam, & hic exprimitur per illud verbum *Mysterium fidei*; Apostolus enim ait, quod Christus iustificat eos, qui sunt ex fide illius per sanguinem suum: Ideo ad iustificationem hominis duo requiruntur: vnum est virtus passionis, & sanguinis Christi, aliud est fides ex parte eius qui debet iustificari, & Mysterium dicit primùm; Fidei, dicit secundum: Tertius est remissio peccatorum; & hic per alia verba significatur.

Rom. 3.

Expositio iam dicta forma. Num 5.

Num. 13.

Quid significant illa verba; *Hic est sanguis meus*? Resp. significant sic: Hic est sanguis meus, qui hoc calice continetur: ponitur enim continens pro contento; & ista verba sunt explicanda, sicut de consecratione panis dictum est.

Ibidem.

Quare fit mentio calicis? Resp. quia sic exprimitur consecratio, vt fidelibus detur in potum.

Heb. 9.

Num. 2.3.

Ibidem.

Quare ponitur *Testamentum*? Resp. quia ait Apostolus Testamentum sanguine dedicatur.

Quare dicitur *novi*? Resp. vt significetur sanguinem Christi in veteri Testamento figuris significatum fuisse: in nouo autem verè, & re ipsa hominibus tradi.

Num. 13.

Cur dicitur *æterni Testamenti*? Resp. ad significandum effectum sanguinis Christi, qui est vt per nouum Testa-

mentum sanguine, & morte Christi confirmatum vis æternæ hereditatis hominibus detur

Num. 23.

Quare ponitur *Mysterium fidei*? Resp. primò ad significandum quod sanguis in hoc Sacramento est mysterium, id est res sacra sensibus latens; secundo ad exprimendum quod sola fide, non autem sensu, veritas sanguinis in hoc Sacramento est cognoscenda; tertio ut ostendatur per sanguinem significari mortem Christi veri Dei, quod sola fide credibile est; quarto ad declarandum, quod fides, & iustitia hominum ab hoc sanguine non sensibilibiter, sed occultè sit deriuata.

Num. 16.

Quare potius in consecratione sanguinis, quàm corporis passio Dominica commemoratur? Resp. quia effusio sanguinis propriè passionem significat; ideo in hac consecratione fit memoria.

Quare ponuntur illa verba, *Qui effundetur in remissionem peccatorum*? Resp. primò ad significandum sanguinem Christi ideo separatim consecrari, ut passionis, & mortis genus ante oculos ponatur: secundo ut significetur effectus sanguinis effusi, qui est remissio peccatorum.

Ibidem.

Quare posita sunt illa verba *Pro vobis, & pro multis*? Resp. ad significandum fructum, & utilitatem passionis.

Ibidem.

A quo loco scripturæ sumpta fuere? Resp. Illud verbum *Pro multis* sumptum est à D. Mat. & illud *Pro vobis* à D. Luca, quæ Ecclesia spiritu Dei instructa, simul coniunxit C. R. num. 24.

Mat. 26.

Luc. 22.

Quare non dicitur *pro omnibus*, cum Christus pro omnibus passus sit? Resp. in passione Christi ait Carec. duo consideran ur, primò virtus passionis, & hæc respicit omnes, & nullum excludit, secundo fructus, quem homines ex illa percipiunt, & hæc non respicit omnes, quia non omnes se reddunt capaces virtutis illius, ideo dicit, *Pro vobis, & pro multis*.

Num. 14.

Quid Christus intellexit illo verbo, *Pro vobis*? Resp. intellexit eos, qui aderant, vel delectos ex Iudæorum populo, quales erant discipuli, Iuda tamen excepto, cum illis enim loquebarur.

Quid significat illud verbum, *Pro multis*? Resp. comprehendit reliquos ex Iudæis, & gentibus.

Quomodo distinguuntur virtus, & fructus passionis?

Ref. tanquam causa, & effectus, sicut enim virtus Solis est causa: & fructus arborum effectus, & virtus medicinae est causa, sanitas verò est effectus, & fructus illius: ita virtus passionis est causa, fructus verò, & vilitates, quas homines accipiunt ex illa, sunt effectus.

Ibidem.

Ibidem.

Quare cum virtus passionis sit ad omnes, fructus illus pro multis, & non pro omnibus sunt? Resp. quia sicut infirmus potest nolle bibere medicinam sibi paratam in qua sit virtus sanandi illum, ita homo per liberum arbitrium potest respuere virtutem passionis Christi sibi oblatam, unde priuabitur fructu illius, & sic fit vt multi priuenter fructu passionis Christi.

Ibidem.

Postunt-ne alia mysteria circa vtramque formam considerari? Ref. ait Catech. plurima alia in huius consecrationis verbis latent mysteria, quæ hîc non explicantur, sed assidua reum diuinarum meditatione, & studio quis per seipsum, Deo iuuante facile assequetur.

De consecratione & transsubstantiatione. Cap. IV.

n. 9. 10. 26.

Quare post considerationem materiae, & formæ agitur de consecratione? Ref. primò quia consecratio est effectus formæ: secundò quia consecratio est ipsius materiae; id est illud quod consecratur, est materia, tertio quia declaratio ipsius faciliat doctrinam eorum, quæ postea sunt dicenda.

Quid est tractandum de consecratione? Respond. quid sit consecratio, quid est transsubstantiatio, qua ratione habetur.

De consecratione quid sit. Num. 2.

3. par. q. 37
art. 1.

Quid est consecratio? Ref. est actio, qua non sacrum efficitur sacrum.

Consecratio in Eucharistia, & in aliis sacramentis accipitur-ne eadem ratione? Ref. non: sed multum diuersas. In alijs enim consecratio est quædam benedictio materiae, absque eo quod materia in aliquid aliud mutetur; In Eucharistia autem aliter fit.

C. T. (es. 13

c. 4. & c. 5.

C. k. nu. 19

21 4. 4. 1.

In Eucharistia propriè quid est consecratio? Ref. Vera & propria definitio consecrationis, & quæ maxime debet notari hæc est: Consecratio in Eucharistia est vera, & realis conuersio totius substantiæ panis, & vini in totam substantiam corporis, & sanguinis Christi.

Explicatio huius definitionis. Num. 3.

Q Vot particulae sunt in hac definitione? Respon. tres. C.T. fef. 13. prima dicit illud quod conuertitur nempe *substantiam panis*, & *vinum*: secunda dicit illud in quod conuertitur, id est, *substantiam corporis & sanguinis Christi*, tertia dicit ipsam conuersionem. c. 4. & c. 2.

Quare non dicitur *panis*, & *vinum*, sed *substantia panis & vini*? Resp. quia in pane, & vino duo considerantur, substantia & accidentia, in consecratione nulla fit conuersio accidentium, sed tantum substantiae; manent enim accidentia, sed substantia mutatur, & non manet. C.T. fef. 13. ca. 2. C.R. n. 26. & c.

Quare apponitur alia particula *terius substantiae*? Respon. quia post consecrationem nihil penitus manet de substantia panis, & est de fide C.T. fef. 13. ca. 2. C.R. ibid. C.T. fef. 13. c. 1. & c. 1. &

Quare dicitur conuersionem fieri in substantiam Corporis Christi? Respond. quia corpus, & Sanguis Christi sunt in Eucharistia, vt dicitur, per modum *substantiae*, non autem *quantitatis*, vel *extensionis*, vel *loci*. 2. C.Ro. nu. 43. & 33. C.T. fef. 13. ca. 2. C.T. fef. 13. c. 1. & can. 2.

Quare dicitur *totius substantiae*? Resp. quia omne illud, quod pertinet ad substantiam, & integritatem corporis, vt ossa, & nerui, verè & realiter in Eucharistia reperitur.

Quare ponitur haec particula *conuersio*? Resp. quia per illam proprie exprimitur consecratio,

Qua ratione? Resp. quia per illam non sacrum, id est panis, & vinum, efficitur sacrum, id est, corpus, & sanguis Christi.

De Transsubstantiatione. Num. 4.

Q Vot modis appellatur Consecratio? Resp, tribus: primo dicitur conuersio: secundo Consecratio: tertio Transsubstantiatio. C.T. fef. 13. c. 1. & c. 2.

Quare dicitur Conuersio? Resp. quia vna res conuertitur in aliam. C.T. ibid.

Quare dicitur Consecratio? Resp. quia res non sacra conuertitur in sacram, & fit sacra. Ex C. Tr. ib. can. 4. ibidem.

Cur dicitur Transsubstantiatio? Resp. quia haec conuersio est mutatio de substantia in substantiam: ita vt tota substantia mutetur in totam substantiam.

Panis, & vini substantia in consecratione dicitur-ne annihilari? Respondeo, non conuerti; vt dictum est, & est de fide. Ibid. & C. Ro. nu. 34. Num. 37.

Corpus, & Sanguis Christi in consecratione incipit-ne esse per creationem, ita vt ex nihilo fiat? Res. non; sed per conuersionem panis, & vini in ipsum.

Num. 37.

Corpus Christi incipit-ne esse in Eucharistia per motu localem, ita vt descendat de celo, & veniat, in hostiam consecratam? Res. non, quia sic desineret esse in celo; corpus enim non potest mutare locum, nisi deserat priorem locum vbi erat, Christus autem semper in celo est.

Num. 40.

Co. 41.

Conuersio, & mutatio panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi potest-ne dici generatio? Res. non, sed debet dici transsubstantiatio.

R. num. 41

Quomodo differunt Generatio, & Transsubstantiatio? Resp. sic Substantia corporea necessario habet duas partes, quarum vna dicitur, materia, altera forma, & in Generatione fit mutatio solum in forma, non autem in materia; manente enim eadem materia, formae mutantur: vnde generatio quadam ratione potest dici transformatio. i. mutatio a forma in formam. At in transsubstantiatione tota substantia mutatur in totam substantiam, quia mutatio fit simul, tum materiae, tum formae.

Transsubstantiatio est actio diuina, & miraculosa, an naturalis? Res. summe miraculosa.

Num. 40.

Num. 40.

Co. 18.

Potest explicari exemplo naturali? Resp. non potest, quia natura talem actionem non producit.

Potest ostendi, quod sit credibile Deum posse hanc Transsubstantiationem facere? Res. potest sic: primo si Deus potuit ex nihilo facere omnia, multo magis poterit ex vna re facere aliam; secundo si natura, potest mutare partem substantiae in partem substantiae, id est, formam in aliam formam: rationabile est quod Deus possit mutare totam substantiam in totam substantiam: tertio si natura modico temporis spatio potest mutare per nutritionem cibum, & porum in carnem, & sanguinem; cur Deus non poterit hoc facere sua infinita virtute in instanti: Quod enim virtus finita facit in tempore, virtus infinita poterit in instanti.

Num. 38.

Co. b.

Potest-ne probari transsubstantiatio haec autoritate? Res. Cat. probat scriptura, traditione, vnanimi consensu, Patrum decretis, Conciliorum. General. & Summ. Pont. de- mum omni auctoritate qua possit aliquid probari. Infini-

tis m
in cap
De
stanti
mum
uum
dendo
tholio
docer

C
vtilis
est.

Qui
cund
re pos
cur di

Q

Qui
dit sub

Qua

Primò

vestim

& foim

materia

Qua

por, q

Quo

dicunt

quarto

Rom. n

Qua

cidunt

Qua

cia, ve

tiam in

Cur e

tis miraculis hæc veritas confirmata est, de probatione in cap. 17. dicitur.

Debet-ne diligenter inquiri, & doceri veritas transsubstantiationis? Ref. non est curiosius inquirenda, sed ad primum articulum, qui est de omnipotentia Dei, & ad nomen, qui est de authoritate Ecclesiæ est reducenda, credendo Deum posse facere omnia, & esse verum quod Catholica Ecclesia docet; potissimum autem rudes de hac re docendi non sunt.

Num. 253
31. 38. 42.

De speciebus Sacramentalibus. Cap. V.

Cognitio de speciebus Sacramentalibus est utilis ad explicationem Sacramenti Eucharistiæ? Ref. valde utilis est, quia in ipsis potissima ratio Sacramenti posita est.

Num. 81

Quid debet tractari de illis? Ref. primò quid sint; secundo quomodo sint, tertio quid significant; quarto quare post consecrationem dicantur panis, & vinum, quinto cur dicantur Sacramentales.

Quid sunt species, panis & vini. Num. 2.

Vid sunt species panis, & vini? Ref. sunt accidentia panis, & vini.

Num. 26.

Quid est accidens? Ref. est illud, quod adhæret, & accedit substantiæ, & non est substantia.

Ibidem.

Ex C. R.

Quæ differentia est inter substantiam, & accidens? Ref.

Num. 26.

Primò, substantia est veluti homo, accidentia sunt veluti vestimenta illius; secundo substantia constat ex materia & forma rei, accidentia autem sunt conditiones quæ huic materiæ, & formæ adueniunt, veluti color & alia.

C. T. sess.

c. 3. & c. 2.

Quæ sunt accidentia panis & vini? Ref. color, odor, sapor, quantitas, & figura, & similia

Quor modis appellantur ista accidentia? Resp. primo dicuntur accidentia: secundo symbola, tertio species: quarto dicuntur, licet improprie, panis, & vinum. Catec. Rom. num. 22. & 40.

C. T. & C.

R. C. T. sess.

13. c. 2. & 3

Quare dicuntur accidentia? Ref. quia adhærent, & accedunt substantiæ, sicut vestes ei, qui vestitus est.

Quare symbola? Ref. quia sunt veluti signa, vel indicia, vel imagines, alicuius rei; ideo etiam ipsam substantiam indicant, & significant. Catec. Rom. 12. & 17.

Num. 26.

sess. 13. c. 2.

& 3.

Cur dicuntur species? Respondeo, quia imaginem sub-

Num. 25.

stantiæ sensibus repræsentant. Illud enim, quod sensibus aliquid repræsentat à Philoiphis species appellari consuevit.

Num. 40.

Cur dicuntur panis, & vinum? Resp. ait Catec. post consecrationem aliquando species panis appellantur panis: non quia ibi sit aliquid de substantia panis, sed quia habent speciem, & similitudinem, & apparentiam panis; deinde quia retinent vim nutriendi, quæ panis propria est; Sacra autè scriptura ita sæpe appellat res cuiusmodi esse videntur, vnde Angelos appellat homines non quia sint, sed quia tales esse videntur.

Quomodo sint in Eucharistia. Num. 3.

Ses. 13. c. 2.

C. R. nu. 8.

Species panis & vini per consecrationem mutantur-ne
Sin aliquid aliud? Resp. non mutantur, sed manent eadem, solummodo superadditur illis hoc, quod sint Sacramentales: immò ipsum Sacramentum, & signum rei factæ.

Ses. 13. c. 2.

C. 3.

Quare superadditur hoc? Res. quia ante consecrationem erant symbola substantiæ panis, & vini; post consecrationem verò sunt signum, & symbolum corporis, & sanguinis Christi, C. R. num. 17.

Num. 19.

Quis dedit illis hanc vim significandi corpus, & sanguinem Christi? Res. verba consecrationis.

Num. 19.

27. & 38.

C. I. ses. 13.

c. 3.

Qua ratione? Resp. quia dum forma consecrationis panis dicit, *Concretum* sub istis speciebus est corpus Christi, omnino dat illis speciebus vim significandi corpus Christi; sicut enim cum cera premitur à sigillo recipit impressionem sigilli, quæ manet recedente sigillo: ita verba consecrationis prolata super illas species, dant illi virtutem significandi corpus, & sanguinem Christi: ideo fiunt factæ, & Sacramentum, *id est*, signum rei factæ.

Num. 26. 44.

Ibidem.

Istæ species ante consecrationem quomodo se habebant? Res. inhærebant substantiæ panis, & vini.

Post consecrationem quomodo existunt? Res. sunt absque vilo penitus subiecto.

Num. 44.

sess. 13. c. 2.

Quare sunt sine subiecto? Res. quia non possunt inhære corpori Christi, non enim sunt accidentia illius: neque substantiæ panis, & vini, cum nihil penitus de illa ibi sit: ideo relinquuntur, vt sine vilo subiecto existant

Num. 44.

Num. 21.

Est-ne possibile hoc apud naturam? Res. nulla ratione

est possibile apud Deum? Res. omnia illi possible sunt: cum enim ipse dederit hanc legem naturæ, ut accidens rei non possit separari à re, cuius est accidens: & quod accidens non possit esse sine subiecto: potest hanc legem dispensare faciendo, ut accidens separetur à suo subiecto, separare enim vnita lege naturali Deo difficile non est, & ut accidens sit sine subiecto: quod enim subiectum facit accidenti quoad esse, Deus per ipsum facere potest.

Est ne de fide, quod species panis, & vini post consecrationem existant sine vll'o subiecto? Res. ita est, quia hæc fuit perpetua, & constans Catholicæ Ecclesiæ doctrina, plurimis testimoniis confirmata.

Num 44.
C.T. sess 13
can. 2.

Quid significant species panis, & vini, Num 4.

Quid significant species panis & vini post consecrationem? Res. significant, ut dictum est primò passionem Christi præteritam: secundò corpus, & sanguinem Christi, necnon gratiam, & alimentum, vel refectionem spirituales præsentem; terciò vitam æternam, & alia multa, sicut iam dictum est, & suo loco dicitur, & hoc illis conuenit virtute formæ consecrationis.

Num. 12.

Populi debent ne doceri de significatione harum specierum: Resp. maximè expedit illis docere sicut in capite 2. dictum est, nempe de re contenta sub ipsis; & de significatione illarum.

De contento sub istis speciebus. Cap. VI

Expedit diligenter explicare quid contineatur sub speciebus panis, & vini? Res. expedit supra quàm dici potest. Hæc enim veritas est basis & fundamentum istius tractationis, & per illa omnia illustratur & patefiunt.

Num. 27. 31.
C.T. sess. 13
c. 2. 1. C.T.
ses 13 c. 1.
& c. 2. C.
T. ib.

Quid debet considerari circa hoc? Res. duo: primum quid contineatur sub istis speciebus, ante consecrationem, secundum quid contineatur post consecrationem, quid continetur sub illis ante consecrationem? Resp. sola substantia panis, & vini

Continetur ne ante consecrationem aliquid corporis, & sanguinis Christi. Res. nihil penitus.

Ibidem.

Quid continetur sub illis post consecrationem? Res. tota substantia corporis, & sanguinis Christi.

Ibidem.

Remanet ne aliquid de substantia panis, & vini? Resp. nihil penitus, & est de fide,

Ses. 13. c. 2.

XIO Pars prima Doctr. Conc. & Cat.

De reali presentia Christi in Eucharistia. Num. 2.

C.T. sess. 13.
can. 69.
C.R. nu. 27
69.
Sess. 13. c. 1.
C.R. nu. 26.
nu. 33.

Quid debet considerari circa realem presentiam Christi in Eucharistia? Res. primo quod ibi sit verè, & realiter: secundo quomodo incipiat ibi esse; tertio qua ratione ibi sit; quarto propter quid velit ibi esse, & tali ratione; quinto quanta ex hoc Ecclesie dignitas sit.

In Eucharistia continetur ne verum Christi Domini corpus? Re continetur verè & realiter, & illud idem quod natum est ex Virgine, & sedet ad dexteram Patris, & est de fide.

C.T. sess. 13
ca. 1.

Continetur ne in Eucharistia ossa, & nervi, & omnia, quæ ad veram corporis Christi rationem pertinent? Res. indubitanter credendum est, ita ut omnes partes corporis Christi ibi sint.

Continetur ne totus Christus in Eucharistia cum anima, & divinitate? Res. ita est.

Ibidem c. 2.

In quacumque particula panis, & vini quantumvis minima continetur ne totus Christus? Res. ita est secundum fidem.

Sess. 13. c. 3.
C.R. nu. 36
C.T. sess. 14
ca. 3.

Vnde hoc habetur? Res. primo ex auctoritate D. Aug. qui hoc dicit expressè, ut apud Catech. secundo, ex illa sequètia, quæ habetur in Missa corporis Christi: tertio, ex Conc. Trid. qui hoc determinavit de fide: quarto, potest colligi ex Evangelistis: ait enim Cat. non est credendum quod singula panis frusta, seu particule à Christo propria, & separata verborum forma, sint consecrata; sed si, mul omnis panis, qui Apostolis distribuendus, erat, debet dici consecratus, & ideo in qualibet particula, etiam divisa post consecrationem, totus Christus continetur.

Quomodo Christus incipiat esse in Eucharistia. Num. 3.

C.T. sess. 13
c. 1. ca. 2.
C.T. sess. 13.
ca. 2.
C.R. n. 37.
40. 43.
C.T. & C.
R. ibid.

Christus post consecrationem incipit ne esse sub speciebus panis & vini? Res. incipit.

Qua ratione? Res. non incipit esse ibi per creationem, neque per generationem, neque per loci mutationem, ita ut descendat de celo, illud relinquens, & in hostiam descendat, sed incipit esse per conversionem panis, & vini in ipsum, ut dictum est, Domini corpus.

Quomodo ostenditur ita esse? Res. quia Ecclesia Catholica ita docet, & ratio etiã dicitur: quia convenit Christum incipere ibi esse alia ratione quàm dicta conversione.

De Euch. vt est Sacram. III

Quomodo Christus sit in Eucharistia Num. 4.

Quomodo Christus modo est in cælo? Resp. eodem modo quo fuit in terra *id est*, vt ait C. T. iuxta modum existendi naturalem. *Sess. 13. c. 1.*

In Eucharistia est ne iuxta modum existendi naturalem? Ref. ait Conc. Trid. ibi est alia quadam ratione qua verbis exprimi vix possit: tamen Deo possibilis est & homo cogitatione per fidem illustrata assequi illam, potest & ita constantissimè credere opus est, quia Ecclesia semper ita credidit & credit. *C. T. ibid.*

Quibus verbis sacrum Conc. explicat hanc rationem, qua Christus in Eucharistia continetur? Ref. Istis. Primò sic dicit: Post panis, & vini consecrationem Christus verè realiter, & substantia iter sub specie illarum rerum sensibilium cõtinetur: & paulo post ait Christum iuxta modum existendi naturalem esse in cælo: in aliis verò multis locis, vbi est sacra Eucharistia, adesse sua substantia, & nobis Sacramentaliter esse præsentem. Vnde apparet, quod sacrum Concilium quatuor verbis explicat modum, quo Christus est in Eucharistia: primùm est *verè*, secundùm *realiter*, tertium *sacramentaliter*, quartum *secundùm substantiam*. *Sess. 13. c. 1.*

Quid significat *verè*? Resp. quod sit veritas, non imaginatio Christum in Eucharistia esse; & quod ibi non sit tantum modo vt in signo vel figura, aut virtute. *C. T. sess. 13. c. 1. & c. 1.*

Quid significat *realiter*? Ref. significat in Eucharistia non adesse tantummodo figuram, vel imaginem, vel vmbra, vel similitudinem, vel signum, vel apparentiam, aut representationem Christi, aut Corporis, & sanguinis eius, sed ipsummet Christum; *realiter*; enim significat, accipi rem & non memoriam, vel signum, vel imaginem rei, pictura enim hominis, realiter non est homo. *C. R. n. 17. & 28. & c.*

Quid vult dicere sacrum Concilium dum ait, Christum in Eucharistia contineri Sacramentaliter: in cælo autem secundùm modum existendi naturalem? Ref. vult dicere, quòd Christus idem omnino manens, duplicem habet modum existendi, vnum naturalem, & hoc modo existit in calis ad dexteram Patris, alium non naturalem, sed Sacramentalem, & hunc habet in Sacramento Eucharistia. *Sess. 13. c. 1.*

Ex C. T. ubi sup. Idem corpus Christi potest-ne habere plures modos existendi? Resp. Ita est.

Ex C. T. sess. 13. c. 1. & 8. C. R. n. 26. 33. 45. Qua ratione? Resp. corpus Christi habet triplicem modum essendi: Naturalem; & iuxta hunc est visibile, tangibile, & fuit passibile, & mortale. Gloriosum, & per hunc habet claritatem, subtilitatem, impassibilitatem, Et Sacramentalem, & iuxta hunc velatum existit, & latet sub speciebus panis, & vini.

Ex C. T. & C. R. ubi sup. Potest hoc declarari exemplo? Resp. potest sic aliquibus, Rex potest multiplicem habere modum existendi. Naturalem, quia existit iuxta naturam hominis. Regium, & hic est, quando sedet in trono cum diademate, & sceptro, &c. si verò sub admittu pauperis, & serui lateat, sic habebit modum essendi qui conuenit seruo. Sic itaque sacrum Conc. dicit Christus est omnino idem, tum qui in cælo existit modo naturali, tum qui in Eucharistia modo Sacramentali reperitur.

Ex C. T. ubi sup. Ex. C. R. Num. 43. Quare Christus in Eucharistia non habet modum existendi naturalem, & gloriosum? Resp. quia modus naturalis existendi requirit vt corpus visibile, & tangibile sit; & vt sit secundum quantitatis extensionem in loco, & tali, & tanto; modus verò gloriosus respectu nostri est, vt videatur gloria, & maiestas eius qui gloriosus existit: Christus autem in Eucharistia ista non habet: ipse enim & eius gloria non videntur, sed velata existunt.

C. T. sess. 13. ca. 38. & can. 2. & sess. 22. c. 1. Quid est Christum in Eucharistia habere esse Sacramentale? Respond. est Christum ita esse velatum, & ita latere sub accidentibus, & speciebus panis, & vini vt nec ipse, nec eius gloria possit videri; sed sit tanquam ille Rex, qui latet sub vestimentis serui; ita tamen intelligendo, quòd à dictis speciebus realis præsentia Christi significetur atque ita habere modum essendi Sacramentalem est habere esse velatum; latens & significatum à speciebus Sacramentalibus, qui modus omnino non est naturalis, neque gloriosus, sed summe miraculosus.

Sess. 13. ca. 1. & c. 1. C. R. n. 43. Quid significat vltima particula *secundum substantiam* vel sua substantia, vel substantialiter? Respon. Ista significant multa: primò enim declarant quòd tota Christi substantia in Eucharistia continetur: secundò manifestant quòd aliqua, quæ non sunt de substantia Christi, vel corporis

De Euch. vt est Sacram. I I 3

poris, & sanguinis eius sed tantum pertinent ad modum essendi naturalem, vel gloriosum, veluti esse in magno, vel paruo loco: ab omnibus posse inspicere, & tangere gloriam, & maiestatem eius videri: non sunt in corpore, & sanguine Christi, prout in Eucharistia contenta sunt.

Quæ sunt ista quæ desunt? Resp. hæc similia, positio, esse visibile, tangibile, & apparere gloriosum, occupare magnum, vel paruum locum. *Ibidem.*

Quomodo differunt modus essendi naturalis, & Sacramentalis? Resp. Christus in esse naturali habet quædam, quæ non habet in Sacramentali, & in Sacramentali habet quædam, quæ non habet in naturali, vt patet ex dictis, ideo est differentia. *C.T. ses. 13. c. 1. 3. 8. C.R.*

In quo conueniunt? Resp. in tribus: primò quia ita Christus verè est in Sacramento, sicut in cælo: ita enim verus est homo vestitus regio habitu, sicut seruilis: ita in luce positus apparens sicut in tenebris latens: secundò ita realiter Christus est in Sacramento, sicut in cælo, quia eadem res, id est Christus, & ibi, & hîc reperitur: tertio tota substantia Christi ita est in Sacramento sicut in cælo, quod si aliqua desunt, illa non sunt de substantia, sicut ea, quæ dicta sunt. *C.T. & C. R. ibid.*

Debet-ne notari declaratio huius termini *substantialiter*? Resp. ab his, qui volunt magis distinctè intelligere, debet maximè notari: quia ab ipso plurimæ tolluntur difficultates. *Ex eis. Ibidem.*

Quomodo tolluntur? Res. quia ex hoc ostenditur totum Christum esse sub quavis minima particula: & quod ex diuisione Hostiæ non sequitur diuisio per modum quantitatis in corpore Christi, sed in hac diuisione semper totum corpus in qualibet parte manet, sine vlla Domini nostri mutatione, vel augmento, vel decremento. *C.T. ses. 13. c. 3. C.R. n. 36. & 43.*

Quomodo est hoc? Respondeo, expedite visum est ponere ipsa verba Catech. quia ita ait. Deinde verò doceant, scilicet Pastores, Christum Dominum in hoc Sacramento, vt in loco, non esse. Etenim locus res ipsas consequitur, vt magnitudine aliqua præditæ sunt? Christum verò Dominum ea ratione in Sacramento esse non dicimus, vt magnus aut paruus est, quod ad quantitatem attinet, sed vt substantia est. Substantia enim panis in Christi sub- *Num. 43.*

stantiam non in magnitudinem, aut quantitatem convertitur. Nemo verò dubitat substantiam aëque in paruo, atque in magno spatio contineri, & aëris substantia, totaque eius natura sic in parua vt in magna aëris parte: itemque tota aquæ natura non minus in vñula, quam in flumine insit necesse est. Cur igitur panis substantia corpus Domini nostri succedat; fateri oportet ad eundem planè modum in sacramento esse, quomodo panis substantia ante consecrationem, ea verò vtrum sub magna an, sub parua quantitate esset, nihil ad rem omnino pertinebat. Et ista verba diligenter consideranti magnam afferunt sacra Eucharistiæ cognitionem.

Ibidem.

Quid vult dicere Catech. Res. vult dicere, quod corpus Christi est in Sacramento non vt magnum vel paruum, vel visibile, vel gloriosum, sed ibi reperitur: vt est substantia; & tali ratione sicut prius substantia panis erat sub illis speciebus ex quo fit (vt Philo ophi omnes sciunt) quod in quacunque minima particula si tota corporis Christi substantia ad quam nihil refert an sit magna, vel parua.

Ibidem.

Quomodo ad substantiam nihil refert an sit magna, vel parua? Resp. primò quia quantitas est accidens, accidens autem non est de natura substantiæ: secundò quia in aëre, & aqua, & alijs hoc manifestè apparet: substantia enim & natura aquæ ita est in gutta aquæ sicut in toto mari, & substantia ignis ita est in candela, sicut in fornace accensa: tertio, quia corpus infantis in utero matris, vel modo geniti, ita habet substantiam, & naturam corporis, sicut in ætate virili, & tamen quantitatem ita magnam non habet. Ideo certum est ita esse, quod ad substantiam rei nihil refert, quantum ad rationem substantiæ, an sit in magno, vel paruo loco; an videatur in die vel non videatur in nocte; an aliqua, vel nulla veste tegatur: & sic sequitur, quod idem omnino Christus est in cælo, & in Eucharistia, licet modus essendi aliqua ratione diuersus sit.

Quod totus Christus sit sub vna aquæ specie ex vi verborum, & per realem concomitantiam.

Num. 4

*C.T. f. 15
c. 3. C. ibi.*

Totus Christus continetur sub specie panis, & sub quavis parte ipsius speciei? Res. est de fide ita esse.

Idemne debet dici de speciebus vini? Ref. idem.

Corpus, sanguis, anima & diuinitas continentur ne sub *Ses. 13. c. 3.*
speciebus panis eadem ratione qua continentur etiam sub *C. R. n. 14.*
speciebus vini? Resp. ait Conc. & Cat. contineri quidem, sed *Ses. 13. c. 3.*
aliqua diuersa ratione.

Quanam est ista diuersa ratio? Resp. talis, sub specie- *C. R. n. 34.*
bus panis continentur tantummodo corpus ex vi verborum,
seu ex vi Sacramenti, seu ex vi, & efficientia, vel effica-
cia consecrationis: sanguis vero, anima, & diuinitas conti-
nentur ex vi naturalis connexionis, & concomitantia; sub
speciebus autem vini, sanguis tantummodo continentur
ex vi verborum: corpus vero, anima, & diuinitas per realem
concomitantiam & sacrum Copium Trid. sic do-
cet.

Quid est contineri ex vi consecrationis, vel Sacramenti, *C. T. & C.*
vel verborum? Respondeo quia consecratio panis fit his *R. Ibidem.*
verbis. *Hoc est corpus meum:* & non dicit Sanguis, anima,
diuinitas: sequitur quod illa verba consecrationis habeant
solummodo vim efficiendi conuersionem panis in corpus
Christi, & ideo corpus Christi ibi est ex vi consecra-
tionis, & verborum: alia autem non sunt ex tali vi, quia
verba non proferunt prater corpus ab ipsis fieri aliquid
aliud.

Differunt ne verba, consecratio & Sacramentum? Res- *Num. 8. 19.*
pondeo, aequaliter. Consecratio, est ipsa conuersio panis *& 40.*
in corpus Christi. Verba sunt forma istius consecrationis:
Sacramentum vero sunt ipsae species. Ista enim sunt si-
gnum rei sacrae, sed ex vi formae consecrationis super ipsas
prolata.

Species panis significantne tantum corpus Christi? Ref. *Num. 34.*
est, quia a forma consecrationis accipiunt vim sacramenti,
& signi, & ista significant tamen adesse corpus.

Quanam vtuntur his verbis, vi consecrationis, verbo- *C. T. Ses. 13*
rum, & Sacramenti? Resp. Conc. Trid. vtuntur hoc modo *ca. 3. C. R.*
dicendi: Ex vi verborum, Catec. & Theol. vtuntur istis, *Num. 34.*
ex vi verborum, & ex vi consecrationis, quae omnia idem
dicunt.

Qua ratione? Resp. omnis ratio Sacramenti, quae con- *C. T. & C.*
uenit speciebus panis & vini conuenit illis per consecra- *R. Ibidem.*
tionem: species enim per consecrationem efficiuntur Sa-

cramentum, & signum rei sacrae per consecrationem effecta. Ipsa vero consecratio perficitur per verba, quae verba non habent vim efficiendi aliud quam illud quod significant Cum itaque ista verba: *Hoc est corpus meum*; significant tantum adesse corpus, consecratio non habebit vim efficiendi aliud, quam corpus: tota enim vis consecrationis procedit à verbis, & à forma ipsius: quia autem omnis vis specierum est à consecratione, significant enim tantum illud quod consecratione effectum est, & accipiunt vim significandi à verbis consecrationis: ideo species panis ex vi Sacramenti corpus, & non aliud significabunt, & continebunt.

C.T. ses. 13. c. 3. C. R. n. 34 C. T. Quis videtur hoc modo dicendi: *Ex vi naturalis connexionis, & concomitantia?* Res. Theologia, Catec. & sacrum Conc. Trid.

ses. 13. c. 7. C. T. & C. R. ibid. Significant-ne idem connexio, & concomitantia? Res. connexio est tanquam causa, concomitantia tanquam effectus.

Qua ratione? Res. connexio est quaedam coniunctio aliquorum, ita ut simul esse necesse sit. Concomitantia est effectus talis connexionis, quia ex eo quod duo sunt connexa, necesse est ut ubi est vnum, ibi sit etiam aliud.

Ibidem. Quare dicitur concomitantia naturalis? Res. quia corpus viuum naturaliter habet annexum sanguinem, & animam; aliter enim non esset.

Ibidem. Quomodo ex naturali concomitantia sub speciebus panis continetur sanguis, anima, & diuinitas? Respon. quia cum ibi sit corpus viuum, necesse est quod habeat sanguinem, & animam; & quia est corpus Christi, necesse est quod habeat annexam diuinitatem.

Ibidem. Idem ne debet dici de sanguine? Res. idem.

Quare Christus velis esse Sacramentum, & tali ratione.
Num. 6.

C.T. ses. 13. can. 2. C. R. num. 32. 74. **Q**uare Christus voluit relinquere Ecclesiae sacramentum Eucharistiae? Res. ob tria, primo ut Ecclesia spontium, & Deum suum semper haberet realiter presentem: secundo ut in terris, haberetur sacrificium Deo acceptissimum: tertio, ut homines haberent cibum, & refectioem spiritualem.

Num. 32. & 45.

Nonne poterat Christus relinquere seipsum manife-

Num. atque visibilem? Res. poterat, sed melius fuit fieri quod ipse fecit.

Cur voluit corpus suum factis velaminibus occultare? *Ibidem.*
 Respond primò, ut distingueret Ecclesiam Militantem à Triumphantem: secundò ut præberet fidelibus occasionem merendi per fidem: tertio ne infidelibus daretur occasio scandali & calumniæ si Christiani comedere Christum in propria specie

Quomodo per hæc velamina Ecclesia Militans distinguitur à Triumphantem? & quia Synagoga habuit Christum non verè & realiter, sed figuram solùmodo Ecclesia Militans habet illum verè. & realiter, seu non manifestum, & visibilem Triumphas verò habet verè, realiter gloriosè, & appàrenter. Ecclesia igitur habet magis, quam Synagoga, quia Christus illi realiter est præsens; habet verò minus quam Triumphans, quia non manifestum, sed velaminibus obuolutum habet. *Num. 31.*

Quomodo Christum latere meriti & fidei occasio est? *Num. 45.*
 Res. quia fideles credendo, & adorando Christum latentem per fidem meritum habent.

Quare Christus voluit quod velamina quibus corpus suum tegitur essent species panis, & vini? Res. primo, quia cum veller esse cibus, alimentum, & refectio fidelium: voluit latere sub tali velamine, quod ipsum alimentum esse spirituale declararet. *Num. 18. & 45.*

Nonne poterat dare carnem suam in cibum, cum etiam homo carnibus vesci possit? Res. nullo modo deceret. *Num. 45.*

Quare non? Res. primò, quia natura hominum maxime abhorret vesci esca humanæ carnis, & sanguinis portione, pane autem, & vino maxime delectatur: secundò quia si fideles Christum in propria specie manducarent, non possemus ab fidelium calumnia liberari & illis scandalum magnum esset. *Ibidem.*

Ex hac reali præsentia Christi prouenitne magna dignitas legi Evangelicæ & Ecclesiæ? Res. supra quam dicere potest maxima. *Num. 32.*

Quare tanta? Res. primò quia habent Deum suum re ipsa præsentem: secundò quia modo sibi proprio præsens est: tertio quia non tantum est præsens, sed verus cibus, & Sacrificium existit. *Ibidem.*

De probatione eorum, qua dicta sunt. Cap. VII.

Nu. 26. &c.
Ib. dem.]

Catechismus probat ea quæ dicta sunt: Resp. probat. Quæ conclusiones probantur ab illo? Res. tres potissimum: prima est, sub speciebus panis, & vini verè, & realiter contineri corpus & sanguinem Christi: secunda est, post consecrationem, nihil penitus de substantia panis, vel vini remanere sub illis speciebus, sed totam substantiam panis, & vini conuersam esse per transsubstantiationem in corpus & sanguinem Christi: tertia est accidentia, & species post consecrationem manere sine villo subiecto.

C.T. f. 13.

c. 3. 4. & c.

1. &c.

Quare has conclusiones & veritates probat? Res. quia his probatis, omnia quæ ad Eucharistiam pertinent, quadam ratione apertissima fiunt; secundo istas à Conc. Trid. accepit.

C.T. f. ff.

13. c. 1. &c.

ca. 1. n. 27.

&c.

Quenam harum conclusionum est principalis? Res. prima est principalissima, & illa probata omnia patefiunt: secunda enim & tertia conclusio à prima dependent. C.R. num. 47. 44.

Quomodo Catech. probat realem præsentiam Christi in Eucharistia? Res. probat apertissime quinque modis, primò ex pluribus locis sacre Scripturæ, nempe ex Evangeliiis, & Apostolo Paulo, qui hoc apertissime docet, & hæc loca Scripturarum adducit iuxta interpretationem sanctæ & Catholicæ Ecclesiæ, & hæc omnia Apostolica traditione confirmantur: secundo probat ex vniuerso consensu SS. Patrum, & aliquorum adducit præcisè verbis auctoritatem: tertio adducit vniuersum consensum vniuersæ Ecclesiæ in quocumque tempore: quarto ad hanc veritatem confirmandam adducit testimonium. 7. Conciliorum, & illorum Pontificum, qui talia Concilia congregarunt. 5. probat ex primo, & nono artic. Symboli Apostolici: has autem auctoritates in ipsomet Catechif. videre rectius erit.

Num. 37.

&c.

Quomodo probat secundam conclusionem, quod post consecrationem sub speciebus panis & vini nihil maneat de substantia eiusdem panis, & vini? Respond. primò adducit quatuor loca sacre, & Evangelicæ scripturæ, ex quibus manifestè ita esse declaratur: secundo probat testimonio trium Conciliorum Lateranensis magni, Florentini, &

Tridentini, & refert propria verba Con. Trid. quibus declarat hæresim esse aliter affirmare; tertio probat unanimi consensu Sanctorum Patrum, quæ omnia traditione etiam confirmantur.

Quomodo probat tertiam, nempe quod accidentia sint sine subiecto? Resp. probat ob necessariam sequelam ex prima, & secunda conclusione. Num. 44.

Quomodo sequitur ex illis? Respondeo, accidentia panis, & vini post consecrationem manere, & certum, & sensibile est; vel ergo habent subiectum vel non habent: si non habent, vera est conclusio, quæ modo posita est; si dicantur habere, illud subiectum omnino erit, vel substantia panis, & vini, vel substantia corporis, & sanguinis Christi: primum esse non potest; quia, ut ait secunda conclusio, nihil penitus manet de substantia panis, & vini, Corpus etiam Christi non potest esse subiectum, quia illa non sunt accidentia Corporis Christi, & unum accidens non potest inhaerere alicui corpori, nisi accidens illius fiat, ideo sine subiecto omnino erunt. Et talis est sensus totius Ecclesie. Ibid. m.

Vbi Catechismus explicat, & probat dictas tres conclusiones? Respondeo de prima agit à num. 26. vsque ad 37. de secunda conclusione tractat à num. 37. vsque ad 44. de gratia conclusione agit in nu. 44. & 45. & ibi dicta licet videre.

De cultu & veneratione sanctissimo Sacramento exhibenda Caput VIII.

Omnes fideles debentne edoceri de cultu, & veneratione huic Sacramento exhibendi? Res. ita est, quia omnes fideles tenentur summum cultum huic Sacramento exhibere. C.R. nu. 1. C.T. sess. 13. c. 55.

Quis cultus debetur illis? Resp. patriæ, & Conc. Trid. determinat de fide; & ait in Ecclesia Catholica semper fuisse hunc morem talem cultum illi præbendi. Ses. 13 c. 5. can. 6.

Quis est iste cultus patriæ; Res. ait Conc. Trident. ille ipse qui Deo vero debetur. Ses. 13. c. 5.

Quare hoc? Respon. ait Conc quia in hoc sacramento verè præsens est unigenitus filius Dei, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum dixit, *Et adorent eum omnes Angeli Dei.* Ibidem.

Ibidem.

Potestne probari ex scriptura talem cultum illi præbendum? Res. potest, & Scriptura & ratione.

Ibidem.

Ex quo loco scripturæ? Res. præcipuè ex Epist. ad Heb. capt. i. vbi Pater æternus introducit filium suum, vt omnes Angeli eum adorent: adoratio autem propriè accepta cultus patriæ est, & debitus soli Deo: secundo quia Magi proidentes adorauerunt eum: tertio quia ab Apostolis in Galilæa adoratus est.

Ibidem.

Quomodo ratione? Res. quia vbicumque est Deus, ibi cultus diuinus debetur illi: si ergo Christus est verus Deus & verè in hoc sacrament^o præsens est: ergo cultus diuinus, nempe patriæ, debetur illi.

Ses. 13. c. 6.

Debeturne illi cultus fidei, spei, charitatis, *id est* cultus internus? Res. debetur.

Ibidem.

Debetur etiam externus? Res. ita est.

Ses. 13. c. 6.

Sacramentum hoc potest ne seruari in sacrario, ac pixide etiam post Missam completam? Resp. ait Conc. Trid. consuetudo asseruandi in sacrario sanctam Eucharistiam adeo antiqua est, vt eam etiam Nicænum Concilium agnouerit, & determinat de fide posse.

Et 7.

Licetne publicè populis proponere Sacramentum Eucharistia, vt ab illis adoretur? Res. Conc. Trid. determinat de fide licere.

Ibid. c. 6.

Licet deferre Eucharistiam ad infirmos? Resp. Conc. Trid. determinat de fide licere; & statuit, vt talis mos retineatur, & appellat illum salutarem, & necessarium & summæ æquitati, & rationi coniunctum: & ait in multis Concilijs præceptum fuisse, & ex vetustissimo Catholice Ecclesia more obseruatum fuisse.

*Ses. 15. c. 6.**Et 7.*

Potest ne festiua aliqua celebritate veluti Corporis Christi venerari? Respond. Conc. Trid. determinat de fide posse.

*Ses. 13. c. 6.**Ses. 13. c. 5.**Et can. 6.*

Potest solemnius circungestari in processionibus secundum laudabilem, & vniuersalem Ecclesie sanctæ ritum, & consuetudinem; veluti in Processione diei festi Corporis Christi? Res. de fide posse.

Ses. 13. c. 5.

Qua ratione celebras diei festi, & processionis Corporis Christi est introducta? Resp. Conc. Trid. ita de hac re ait. Declarat præterea sancta Synodus, piè & religiosè admodum in Dei Ecclesia inductum fuisse hunc morem

vt singulis annis peculiari quodam, & festo die præexcelsum hoc, & venerabile Sacramentum singulari veneratione, ac solennitate celebraretur, vtque in processionibus reuerenter, & honorificè illud per vias & loca publica circumferretur. Æquissimum est enim sacros aliquos statutos esse dies, quibus Christiani omnes singulari, ac rara quadam significatione gratos & memores testentur animos erga communem Dominum, & Redemptorem pro tam ineffabili & planè diuino beneficio, quo mortis eius victoria, & triumphus representatur. Atque sic quidem oportuit victricem veritatem de mendacio, & hæresi triumphum agere, vt eius aduersarij in conspectu tanti splendoris, in tanta vniuersæ Ecclesiæ lætitia positi, vel debilitati, & contracti tabescant, vel pudore affecti, & confusi aliquando respiscant.

Debenne ista omnia doceri, & considerari? Resp. sicut *Ibidem.*
Conc. Trid. iudicauit dignum, vt ista ab ipso considerarentur, docerentur: idem omninò ab alijs vtilissimum debet existimari.

De fine, & effectu sacra Eucharistia. Cap. IX.

EXpedit cognoscere finem, & effectum Eucharistiæ *Ses. 54. ca. Ref. expedit multum.*

Ad quid? Resp. quia hac ratione scitur, qua intentione *Ex C. 1. ib. ad Eucharistiam sit accedendum.*

Quis est finis illius? Resp. alius est principalis, alius est *C. T. ses. 13. c. 2. ib. & minus principalis.*

Quis est finis principalis? Resp. isti tres. Primus, vt in me- *C. R. num. 35. & 70.*

dio populi Christiani Christus verè & realiter esset præfens, licet latenter, & occultè. Secundus vt fideles haberent cibum, & potum, *id est* alimentum, & refectionem spirituales. Tertius vt daretur sacrificium laudis, & gratiarum actionis Deo patri. Primus respicit Eucharistiam vt est sacramentum sine vsu: secundum respicit illam, vt est sacramentum cum vsu: tertius vt est sacrificium.

Qui sunt fines secundarij, vel minus principales? Resp. primus est vt homini detur pignus, & signum infiniti amoris, quo Christus dilexit illum; secundus vt esset memoriale passionis Christi: tertius vt esset arctissimum vinculum, quo fideles tanquam multa membra in vnum corpus colligantur; quæ ut homo per hoc sacramentum Christo ca-

piti ita vniretur, vt cum ipso fieret vna res: quintus vt homo per illud haberet omnia bona & auxilia, & dona spiritalia; sextus vt homo manendo in Christo, & communicando de vita Christi posset sicut palmes, qui manet in vite fructum plurimum bonarum operationum afferre: septimus vt materia vite & passionis Christi fideli populo communicarentur: octauus vt homini daretur pignus, & spes hereditatis æternæ: nonus vt Christus honoraretur ab homine in terris vbi pro homine tanta pati dignatus est: decimus, vt Ecclesia declararetur supra Synagogam, dum retinet in re quod illi in figura contingebat, & fiat propè Ecclesia triumphans vno tantùm gradum distans ab illa. Demum infinitæ rationes finales conueniunt quatenus sacrificium est, de quibus ex parte suo loco dicitur.

DOCTRINA CONC. TRIDENT. ET CATECH. ROMANI.

De Communionem, & vsu Eucharistiæ.

TRACTAT. II.

Num. 9.
C. T. ses. 13.
can. 4.
Sacramentum, & vsus sacramenti sunt idem an distinguuntur? Res. in aliis sacramentis semper simul sunt sacramentum, & vsus illius: imò ipsa sacramenta vsu perficiuntur. In Eucharistia autem, sacramentum, & vsus diuersæ sunt res.

Ses. 3. c. 4.
Potestne dari sacramentum Eucharistiæ sine vsu illius & potest, veluti cum asseruatur in sacrario, vel in pixide.

Ibidem.
Vsus Eucharistiæ potest esse sine sacramento? Res. sacramentum Eucharistiæ potest esse sine vsu; vsus autem non potest esse sine sacramento.

Num. 3.
In communionem, Eucharistia estne sacramentum? Res. est, quia significat, efficit gratiam in eo, qui recipit sacramentum.

De doctrina populi tradenda.

Quæ doctrina fidei populo est accommodata? Resp. *Ses. 13. c. 1. & Sess. 24. c. 7. R.*
 ex Conc. Trid. colligitur, quod quilibet Christianus tria potissimum de hoc sacramento deberet scire: primo realem præsentiam Christi in hoc sacramento; secundo vim, & efficaciam, seu utilitates huius sacramenti: tertio usum, & præparationem ad illud.

Subtilitates quæ pertinent ad naturam sacramenti sunt ne populis proponendæ? Resp. non, nisi cum magna prudentia, & quatenus opus est, & audientium captui sunt accommodatæ. *Ses. 24. c. 7. R.*

Doctrina de usu est tradenda? Resp. est, quia omnibus necessaria, & valde utilis existit. *Ibidem.*

Diuisio tractationis.

Quæ sunt tradenda circa usum Eucharistiæ? Respond. quatuor.

Primo de efficiente *id est* ministro huius sacramenti.

Secundo de fine, *id est* de fructibus, & utilitatibus, quæ ex communione procedunt.

Tertio de materia, *id est* de suscipientibus hoc sacramentum.

Quarto de forma, *id est* de præparatione, & modo communicandi.

De ministro, & administratione Eucharistiæ. Cap. I.

Christus, instituitne usum huius sacramenti? Resp. instituit in illis verbis, *Accipite, & manducate.* *Ses. 13. c. 2. Num. 67.*

Ad quem ministrum spectat distributio & administratio huius Sacramenti? Resp. ad solos sacerdotes.

Quilibet sacerdos potest administrare? Resp. in aliquibus casibus, veluti in communione Paschali, & cum infirmo datur per modum viatici, requiritur specialis autoritas ordinaria, vel delegata. *Ca. omnis vis.*

Sacerdotes possunt, se ipsos communicare? Resp. possunt, cum celebrant Missam.

Cur solus Sacerdos hoc Sacramentum administrat? Resp. duplici de causa; prima quia in Ecclesia semper fuit talis consuetudo, quæ etiam est profecta ex traditione Apostolica, & ut talis à Concil. Trid. est confirmata: secunda est, quia maxima dignitas huius sacramenti hoc requirit ob quam etiam Ecclesia vetuit ne quis nisi cōsecratus esset, sa-

124 Pars prima Doctr. Conc. & Cat.

Num. 68. cra vasa, lintea, & alia instrumenta, quæ ad illius consecrationem necessaria sunt, tractare auderet modò grauis aliqua necessitas non incideret.

Ibidem. Si sacerdos conficiat, vel administret hoc sacramentum in peccato mortali, peccat ne mortaliter? Resp. peccat propter irreuerentiam, quam facit huic sacramento.

Tenete sacramentum, & administratio? Resp. tenet, quia minister hoc facit in persona Christi, & autoritate illius.

Ses. 13. c. 2. De fine, & effectu huius sacramenti. Cap. II. **V**Sus Eucharistiæ habet aliquem finem? Resp. habet, quia omne agens agit propter finem.

Ibidem. Quis est finis? Resp. consequi fructus, & utilitates huius sacramenti.

Ibidem. Effectus sacramenti Eucharistiæ possunt dici finis illius qui vritur illo? Resp. possunt, quia sicut finis comedentis panem, & bibentis vinum est consequi effectus illorum, ita de suscipiente Eucharistiam dicendum esse videtur. *Quomodo manifestentur fructus, & effectus Eucharistiæ.*
Num. 2.

Num 46. **E**ffectus Eucharistiæ possunt ne manifestari? & aliqui, sed non omnes: & de his ex parte dictum est.

Qua ratione possunt declarari? Resp. multiplicitate: primò ratione rei contentæ, quæ cum sit corpus, & sanguis Christi, seu totus Christus, ex hoc licebit cogitare plures esse effectus Eucharistiæ in homines quam sit Solis in omnia, & singulas partes vniuersi: Christus enim iustitiæ verus Sol est.

Ses. 13. c. 2. C. R. n. 47. Secundo ex parte finis Eucharistiæ, qui cum sit refectio spiritualis licebit conicere, quænam utilitates, & effectus in animam ex tali nutritione, refectione, & gustu proficiantur.

Num. 46. Tertio ex cõparatione ad alia sacramenta: Sacramentum enim Eucharistiæ est tanquam fons, cetera sacramenta sunt tanquam riuuli, qui ex hoc fonte deducti sũt: in hoc enim sacramento continetur non tantum gratia, sed fons & origo totius gratiæ, qui Christus est.

Num. 47. Quatio ex parte eius, quod in sacramento significatur: illa enim quæ significat in hoc sacramento sũt cibus, & potus: quæ cũ significant nutritionem, reparationem

augm
bibem
quod
eria
Qui
eius.
rũ in
ma, vi
appar
vita, &
coniu
dam n
in ips
Sext
perun
extin
est re
tatem
alia, &
tetige
re lice
morta
nia v
orlar
Q
P
ch
Qui
die in
& pos
anima
deper
dat sp
dine f
tali: r
minui
feruo
rimò
multa

augmentum: gustum, & delectationem in comedente, & bibente cum alis similibus effectibus poterit cognosci, quod talia efficiuntur hoc sacramento in anima, quia etiam ipsa verum cibum, & potum spiritualem habet.

Num. 48.

Quintò ex similitudine corporis humani, & membrorũ eius. Cũ enim appareat quia membrũ, quod viuit vniũ in corpore, & sub capite hominis cõmunicat de anima, vita, operatione, & statu eiusdem capitis & corporis? apparebit per hoc sacramentum fieri vt homo viuat de vita, & spiritu Christi, & totius Ecclesiæ cũ per illud coniungatur Christo, & non solũ vnatur illi, sed quadam ratione mutetur, & conuertatur, & complanteur in ipsum quod est consequi bona.

Sextò per comparisonem ad illos, qui Christum receperunt, vel tetigerũt: si enim verè & meritò beatissimi extimantur, in quorum testa Christus mortali corpore est receptus, vel qui illius vestis, aut fimbriæ tactu sanitatem recuperarunt: & præcipuè sepulchrum, crux, & alia, & demum venter Virginis, quia Christum tetigerunt, vel portauerunt. Cur non etiam beatos dicere licet illos homines in quorum animam Christus immortali gloria præditus ingredi non grauat, vt omnia vulnera illius sanet: eamque amplissimis muneribus ornaram sibi tanquam sponsam coniungat.

Num. 53.

Qui sunt effectus particulares huius Sacramenti.

Num. 3.

Possunt proponi magis in particulari effectus Eucharistiæ: Res. possunt.

Qui sunt? & primò sicut quod vi innati caloris quotidianè in corpore hominis detrahitur, & deperditur, cibus, & potus addit, & restituit, ita Eucharistia restituit vires animæ deperditas, seu diminutas: secũdo nõ salũ reficit deperditũ, sed etiã auget & recreat, & impinguat, id est dat spiritus pinguedinem, replet etiam gustu, & dulcedine spirituali, quia hæc omnia sunt cibo, & potu mortali: tertio delet peccata venialia antea cõmissa: quarto minuit ardorem fomitis, & concupiscentiæ: quinto auget feruorem spiritus: sexto munit contra tentationes: septimò præseruat à peccatis futuris: octauò dat robur ad multa bona opera faciendã, & ad martyrium, si opus

Num. 50.

§1. Cõ.

est subeundum : & carnis libidinem cohibet, ac reprimat & igne charitatis concupiscentiæ ardorem extinguit. Demum post alios innumerabiles effectus est cibus, & alimentum, & robur, & viaticum ad vitam æternam comparandam.

De summentibus Eucharistiam. Cap. III.

Ses. 13. c. 2.

7. 8.

c. R. n. 55.

Sumentes Eucharistiam possunt dici materia vsus illius? Resp. possunt aliqua ratione.

Quomodo? &c. duplici de causa: prima est, quia sicut carta dicitur materia scripturæ, & scriptoris, & calami, quia in ipsa recipitur effectus illorum, ita quia sumentes Eucharistiam recipiunt tanquam materia actionem & effectum sacramenti, nempe refectionem, & gratiam, & alios effectus poterunt dici materia: secunda illud dicitur materia in quo requiritur preparatio ad hoc ut agens agat illud: at in sumente Eucharistiam talis preparatio est necessaria, ideo dicitur materia non sacramenti, sed vsus illius.

C. R. n. 62.

Ses. 22. c. 4.

Ecclēsia conceditne infantibus dari Eucharistiam? Resp. in aliquibus locis vetus fuit consuetudo, ut illis daretur, sed modò talis consuetudo, Ecclesiæ autoritate sublata est.

Num. 26.

Ses. 22. c. 4.

Quare hoc? Resp. triplici ratione: prima est, quia infantes nesciunt discernere sacram Eucharistiam à pane communi, & profano: secunda, quia nesciunt præparare se ad pietatem animi, & religionem, quæ ad hunc vsum requiruntur: tertia quia Christus vsum huius sacramenti instituit quando dixit, *Accipite, & manducate*; infantes autem manifestum est, quod facere nesciunt, ideo talis consuetudo, alienissima est à Christi institutione.

Num. 63.

Ibidem.

Quando pueris concedenda est sacra communio? Resp. postquam habent vsum rationis, & capaces illius sunt.

Quomodo cognoscetur an sint capaces? Respond. si duo hæc illis adsunt: primò ut aliquam habeant cognitionem huius sacramenti: secundò quod gustum, & desiderium illius teneant.

Ses. 24. ca.

7. R.

R. C. n. 56.

Quam debent cognitionem habere? Resp. quatuor debent cognoscere: primò quod ibi continetur realiter corpus, & sanguis Christi: secundò aliqualis cognitio effectuum huius sacramenti: tertiò de cultu, & veneratione,

qua

seu d

A

patr

Et

tion

cura

Eccle

G

A

tunc

quam

tate

magi

vonit

cu ur

Quo

Q

rit or

tionis

te ad

Eccle

Quo

Q

lebra

Lic

Non

dedir,

Ob

est, q

loquit

hoc p

eratne

cillim

oport

qua illi debetur: quartò quòd necessaria fit preparatio seu deuotio ei qui hoc sacramentum percipere intendit.

Ad quos pertinet hoc inquirere, & iudicare? Resp. ad patrem, & ad sacerdotem, cui illi consentitur peccata. *Num. 63.*

Et si habet vsum rationis, sed carent iam dicta cognitione, quid debet fieri? Resp. pater & confessarius debent curare vt ista addiscant, vt possint satisfacere præcepto Ecclesiæ, ad quod post vsum rationis tenentur. *Ex C. Rom. præc. 4.*

Quando amens possit dari Eucharistia. Num. 2.

Amenibus potest dari Eucharistia? Res. Catechism. *Num. 64.*
sic ait: Amenibus, qui tunc à pietatis sentu alieni sunt sacramenta dare minime oportet, quamuis, si antequam in insaniam inciderint, piam, & religiosam voluntatem præ se tulerint, licebit eis in fine vitæ ex Conc. Carthaginensis decreto Eucharistiam administrare, modò vomitionis, vel alterius indignitatis, & incommodi periculum nullum timendum sit.

Quòd saltem in Pascha qui debet teneatur Eucharistiam sumere. Num. 3.

Quando ex præcepto fideles tenentur Eucharistiam sumere? Res. Conc. Tr. sic statuit. Si quis negauerit omnes, & singulos Christi fideles cum ad annos discretionis peruenierint, teneri singulis annis saltem in Paschate ad communicandum iuxta præceptum sanctæ Matris Ecclesiæ, anathema sit. *Res. 13. c. 9.*

Quòd laicis sub vtraque specie communicandum, non est, & quare. Num. 4.

Qui possunt sumere Eucharistiam sub vtraque specie? Respondemus soli sacerdotes sacrificium Missæ celebrantes. *Num. 65.*

Laicis, & non Sacerdotibus est prohibitum? Res. est. Nonne Christus sub vtraque specie Apostolis dedit? Res. dedit, sed non fecit legem vt ita aliis omnibus daretur. *C. T. fof. 11*

Ob quas causas prohibitum est? Res. ob septem: prima est, quia Christus sæpius meminit de hoc Sacramento, & loquitur de vna tantum specie, veluti, *Qui manducat ex hoc pane, viuet in æternum*: secunda quia maxime cauendū erat ne sanguis Domini in terram effunderetur quod difficillimè potest vitari, ibi magnæ multitudini ministrari oportet: tertia cum sacra Eucharistia pro ægrotis, semper *R. num. 65*
C. T. ibid.
Num. 6.
C. T. fof. 11.

debeat esse parata, si oporteret illos sub vtraque specie communicare, necesse fuisset diutius seruare species vini, ex quo sapere fieret, vt acesceret, quod ad irreuerentiam sacramenti pertineret: quarta, permulti sunt, qui vini saporem, ac ne odorem quidem perferre villo modo possunt, quare ne sacramentum salutis spiritualis esset nocumento salutis corporali, sub vna tantum specie communicatio sancita est: quinta, in pluribus prouincijs summa vini penuria laboratur, & sine maximis impensis, laboribus, itineribus conduci non potest: sexta præcipua ratio est communionem sub vna tantum specie tradendam esse, vt veritas fidei catholicæ magis antè oculos poneretur, ostendendo quod totus Christus est sub vtraque specie, & alia hæresis conuelleretur, quæ negat hoc, asserendo quod sub specie panis corpus exanime, & sine sanguine reperitur, & alia huiusmodi multæ rationes sunt.

De forma & modo communicandi.

Cap. IV.

Forma, & modus vtendi Eucharistia debetne traditæ Resp. quàm maximè expedit.

Circa hoc quid debet considerari? Resp. tria: primum de triplici manducatione, secundum de præparatione, tertium de frequentia sumendi hoc sacramentum.

Ses. 13. c. 8.

Quare ista? Resp. quia pertinent ad formam, & modum communicandi.

De triplici ratione sumendi Eucharistiam. Num. 2.

Ibidem.

Eucharistia potest sumi multis modis? Resp. Conc. Tr. & Cat. aiunt triplici modo sumi posse: primò sacramentaliter tantum: secundò spiritualiter tantum: tertio spiritualiter, & sacramentaliter, num. 54.

Ibidem.

Qui accipiunt sacramentaliter tantum? Resp. illi qui accedunt in peccato mortali. C. R. num. 54.

Ibidem.

Qui accipiunt spiritualiter tantum? Resp. illi qui voto, & desiderio tantum edunt hunc panem cælestem, & sentiunt fructum eius, & vtilitatem per fidem viuam, quæ per dilectionem operatur. num. 54.

ibid. & C.

R. num. 54

I, C, I, 10.

Qui comedunt spiritualiter & sacramentaliter? Res. illi qui deuotè & cum veste nuptiali realiter ad hoc sacramentum accedunt.

Manducare sacramentaliter tantum prodestne? Resp.

non,

non prodest, sed multum nocet; est enim sibi iudicium manducare, vt Apostolus ait.

Qui percipiunt tantum spiritualiter, accipiunt ne æqualem fructum, ac illi qui etiam manducant Sacramentaliter? Resp. Cat. ait, maximos quidem fructus percipere, sed minores his qui etiam sacramentaliter accipiunt, & qui parati sunt sacramentaliter communicare, priuati maximis bonis, si spiritu tantum contenti sunt sacram accipere communionem.

De necessitate preparationis ad communionem,

Num 3.

Preparatio ad Eucharistiam est necessaria? Resp. C. R. n. 55. ait est.

Quare? Resp. primò, quia Dominus ita docuit laudando pedes Discipulorum antequam illis hoc sacramentum præberet: secundò, quia natura, & conditio cibi, & potus hæc est vt stomachum requirat præparatum, si enim stomacho febricitanti, vel malè effecto dentur optimi cibi, & pretiosa vina, non solum non prodesse, sed etiam nocuum afferre solent: tertio quia gratia quæ in hoc sacramento confertur, requirit dispositionem in eo qui illam recipere debet.

De preparatione animæ, & corporis. Num 4.

Qualis debet esse animæ præparatio? Respond. qui Num. 65. vult animam suam præparare debet facere, quæ sequuntur.

Primò debet: sicut ait Apostolus, diiudicare corpus Domini; quod fiet si venerando potius, quam curiosius inquirendo discernet mensam à mensa, hanc sacram ab aliis profanis, & fiet si quis considerabit realem præsentiam Christi in hoc sacramento, & infinitos fructus qui ab illo procedunt.

Secundò debet considerare an habeat pacem cum aliis, & non proximum verè & ex animo diligat, & hanc præparationem Christus requisit, Ioan. 5. dicens. *Si offers munus tuum, &c.*

Tertio debet examinare seipsum an commiserit peccatum mortale de quo non fuerit contritus, & confessus non sit. Conc. enim. Tr. deffiniuit nemini licere, quem peccati mortalis conscientia stimulet, si sacerdotis facultas data.

*Ses. 24. c. 7.
C. R. n. 55.*

Num. 65.

*Ses. 13. c. 7.
& c. 11.*

fit, ante sacramentalem confessionem Eucharistiam sumere etiam videatur sibi esse contritus, nisi aliqua necessitate urgente sacerdos celebrare cogatur.

Quartò debet procurare veram humilitatem considerando com Centurione: *quam indignus sit, ut filius Dei iniret in corpus eius domum suam*

Quintò debet cogitare an habeat vestem nuptialem, id est charitatem, nempe an Christum verè, & ex corde diligit, sine tali enim dilectione Christus non recipitur, dignè in communione.

Num. 58. Quæ corporis præparatio est adhibenda? Res. duplex altera ut ieiuni communicemus, altera ut matrimonio coniuncti aliquot dies à concubitu vxorum abstineant.

Num. 6. Quis instituit ut fideles ieiuni communicent? Res. Cat. ait Apostolos instituisse.

Num. 58. De quo ieiunio intelligitur? Res. de ieiunio non Ecclesiæ, sed naturæ.

Ibidem. Quid est ieiunium naturæ? Res. ut nihil omnino quis comederit, vel biberit.

A quo tempore? Res. saltem à dimidia antecedentis diei nocte, vsque ad punctum sacræ communionis.

Continentia ab actu matrimoniali est de præcepto, sicut est ieiunium? Res. non est præceptum sed Catec. ait, postulat tanti sacramenti dignitas, ut abstineant: unde non est præceptum, sed consilium ob reuerentiam sacramenti.

De frequenti usu Eucharistiæ. Num. 5.

Num. 60. Fideles debentne frequenter accedere ad Eucharistiã? Res. ait Catec. ira facere debent.

Ibidem. Potest determinari an singulis mensibus vel hebdomadis vel diebus sit accidendum? Res. omnibus non potest dari certa regula quoad tempus quia non omnes æqualiter sunt præparati.

Ibidem. In generali potest aliquid determinari? Res. Catec. ait: Certa omnibus regula præscribi non potest: Veruntamen illa est S. August. norma certissima; Sic viuere. ut quotidie possis sumere.

Ibidem. Quid vult dicere hoc? Res. vult dicere dno: vnum est quòd si homo esset præparatus ad quotidie sumendum, deberet quotidie sumere; alterum est quòd fideles debent

studere, vt se præparent etiam, si fieri potest, ad quotidie sumendum.

Parochi debent hortari ad frequentem vsum Euchari-
stia? Res. ait Catec. ita facere debent. *Ibidem.*

Quomodo probat Cat. hunc vsum debere esse frequen-
tem? Res. primò ratione, secundò autoritate, tertio Ec-
clesiæ primitiua consuetudine. *nu. 60. 61.*

Quomodo probat ratione? Res, sic primò ex parte ani-
mae nostræ: quæ eget hoc cibo, ideo ait. Quemadmodum
corpori in singulos dies alimentum subministrare necessa-
rium est; ita etiam quotidie hoc sacramento alenda, & nu-
trienda animæ cura non est abijcienda: neque enim mi-
nus spirituali cibo animam, quam naturali corpus indigere
perspicuum est. Et hoc confirmatur per figuram Mannæ:
Cum singulis diebus corporis vires marina reficere oportet:
secundò probat ex parte istius cibi? cum enim ab
illo, vt dictum est, infinita bona, & fructus proficiantur
fideles æstimare debent se plurimum d. mini fecisse: si ali-
quando hoc saluberrimo vsu caruerint. *Num. 60.*

Quomodo probat autoritate? Respon. quia ait omnes
Patres, qui de hoc scripserunt, conuenerunt in hanc sen-
tentiam; Quotidie peccas, quotidie sume. *De sac. in gen. Num. 32. Num. 60.*

Quomodo probat consuetudine primitiuae Ecclesiæ?
Respon. quia ex Actis Apostolorum habetur, quòd fideles
quotidie communicabant, cum quotidie ad illius vsum
parati essent. Et hæc consuetudo aliquando fuit renouata,
& conseruata: Sed postea refrigerante charitate Fabia-
nus Pontifex præcepit, vt ter quorannis fideles commu-
nicarent nempe Natali Domini, Resurrectione, & Pente-
coste: Sed, adhuc magis deficiente charitate, præceptum
est, vt saltem semel in anno quilibet Eucharistiam susci-
piat. *Act. 2. C. R. Num. 64.*

De hoc præcepto dicitne aliquid C. T. Res. dicit sic. Si
quis negauerit omnes, & singulos Christi fideles vtrius-
que sexus cum ad annos discretionis peruenerint, tenere
singulis annis saltem in Paschate ad communicandum
iuxta præceptum Sanctæ Matris Ecclesiæ, Anathema sit. *Ses. 13. c. 9.*

DOCTRINA SAC.
CONC. TRID. ET CAT.
ROMANI.

De sacramento Eucharistia.

PARS TERTIA,
id est,

DE SACRIFICIO MISSÆ

De necessitate, & utilitate huius doctrina.

Ses. 22. ar. 8
Ex sess.
can. 2.

DOCTRINA de sacrificio Missæ est utilis & necessaria? Res. ita adiudicavit Conc. Trid.

Quare est utilis? Res. quia ex illa infiniti fructus & utilitates fidelibus proveniunt.
Quare est necessaria? Res. sacrificium Missæ est necessarium: ideo eius doctrina est necessaria,

Ses. 22 c. 8.
Q. C. R.
Num. 68.

Quibus potissimum est necessaria? Res. necessaria est omnibus fidelibus, quia omnibus beneficium huius sacrificij commune est; magis autem sacerdotibus, vel promotis vel promovendis: Parochis etiam, & Concionatoribus necessaria est, cum ipsi debeant tractare hoc diuinum mysterium & etiam populos illud docere,

Concilium Trident. capit istam doctrinam fidelibus explicari? Res. non solum cupit; sed Parochis imperat ut hoc præsentent.

Diuisio tractationis.

Quid debet de hoc sacrificio tractari? Res.
Primo, de nomine & definitione Missæ.
Secundo, de nomine & definitione sacrificij.
Tertio de materia, forma, efficiente, & sine Missæ.
Quarto, de partibus Missæ.

Quinto de ritibus, ac cæremonijs illius,

Sexto, de cultu, & veneratione eiusdem.

Septimo, de defectibus circa Missam contingentibus.

De nomine, & definitione Missæ. Cap. I.

Quid significat hoc nomen Missæ? Res. ait D. T. significat, vel rem missam nobis à Deo, *id est*, Christum qui est hostia à Deo pro nobis missa, vel significat rem missam à populo ad Deum: populus enim in sacrificio Missæ per sacerdotem mittit ad Deum preces, & sacerdos idem facit per Angelum.

D. T. 3. p. 1.
q. 81. a. 4.
a. 9.

Quomodo definitur Missa? Resp. ex Cone. Trid. duplex definitio colligi potest, quæ tamen non duæ, sed vna sunt, idemque significant. Et prima est hæc. *Missæ est iudicium sacrificium, quod à Christo in ara Crucis oblatum est sola offerendi ratione diuersum.* Altera est, *Missæ est sacrificium corporis, & sanguinis Christi sub speciebus panis, & vini cum representatione passionis illius in istum mundum, & oblatum ab ipso in honorem Dei, & salutem totius mundi.*

Ses. 22. c. 2.

Ibid. c. 1.

Vtraque definitio est ne perfecta? Resp. est, quia plene exprimit quatuor causas Missæ.

Ex ses. 22.
can. 2.

Quomodo explicatur prima definitio? Res. sic: Sacrificium Missæ habet eandem materiam, formam, finem & efficiens, quæ habuit sacrificium passionis Christi. Hoc etiam est esse idem cum illo: Ita tamen ut sacrificium Missæ duobus differat à sacrificio oblato in ipsamet reali passione Christi: differt enim primo, quia Christus in passione visibiliter est oblatus. In Missa autem ipse omnino idem offertur, sed inuisibiliter, quia sub speciebus panis & vini latens est: secundo quia sacrificium passionis fuit cruentum, *id est* cum reali sanguinis effusione, Missa autem est sacrificium incruentum, *id est* sine reali sanguinis effusione, cum tamen representatiuum sit illius realis sanguinis effusionis.

Quomodo potest explicari secunda definitio? Res. sic: dicta definitio continet quatuor causas sacrificij Missæ materialis quidem sunt corpus, & sanguis Christi velata sub speciebus panis, & vini? Formalis explicatur per illa duo verba; Sacrificium, & representatio passionis Christi; significatur enim quod sit verum sacrificium, sed incruentum, & representatiuum passionis Christi. Illud ver-

Ex sess. 22.
c. 2. & 3.

134 Pars prima Doct. Conc. & Cat.

bum : *institutum*, & *oblatum* à Christo, significat causam efficientem, id est Christum instituentem, & offerentem per manus sacerdotis, Concilium enim ait, Christum per manus sacerdotis hoc sacrificium offerre. Demum illa verba in honorem Dei : & salutem totius mundi explicant causam finalem : ob dicta enim sacrificium hoc est institutum.

De nomine, & definitione sacrificij Cap. II

1.29.85.2.
3.ad.3.

Quid significat hoc nomen *sacrificium*? Res. ait D.T. significat *sacrum facio*, id est *facio rem sacram*.

Quæ differentia est inter *sacrum* & *sanctum*? Res. ex communi usu loquendi talis est. *Sacrum* dicitur illud, quod est Deo dicatum, seu ad dandum Deo cultum, vel honorem destinatum; & sic vasa, vestes, loca, & personæ ad cultum Dei destinatae, dicuntur *sacræ*, *sanctum* verò dicitur illud, quod à Deo aliquam recipit qualitatem sanctificantem; & sic res, quæ habent aliquam qualitatem, vel vñtionem sanctificantem dicuntur *sanctæ*, & sic sanctum recipit à Deo : *Sacrum* verò quasi aliquid ad Deum refert vt plurimum autem pro eodem, *sacrum*, & *sanctum* accipi solent.

C.T. *ibid.*

Quid est *facere sacrum*? Res. est *facere*, vt aliquid sit destinatum ad cultum, & honorem Deo exhibendum per hoc, quod aliquid sit circa ipsum.

De definitione Sacrificij. Num. 2.

Ex D.T. 2.
2.9.102.a.
3. & 3.2.9.
85.

Quomodo potest definiri *Sacrificium*? Res. sic. *Sacrificium est digna rei oblatio facta ab homine Deo, ea ratione vt supremum illius dominium cum maxima sui humiliatione recognoscat.* Et hæc definitio exprimit quatuor causas Sacrificij.

Ex D. Trid.
Ibidem.

Qua ratione quatuor causæ exprimuntur? Resp. illud verbum, *digna rei* dicit materiam, res enim quæ offertur est materia, dignum verò est qualitas, quæ debet inesse tali rei : offerre enim rem indignam, vel non dignam esse materiam non aptam Sacrificio adhibere. Illa dictio, *ab homine* significat causam efficientem. Forma verò exprimitur tribus vocibus; prima est *oblatio*, in qua ait Carechif. potissima ratio Sacrificij posita est : secunda est *humiliatio sui maxima*, tertia est *intentio recognoscendi supremum Dei dominium*, Finis est non intentio recognoscendi, sed ipsamet recognitio, quod in Deo supremum dominium sit.

C.R. 75.

De quadruplici fine Sacrificij. Num. 3.

Quotuplex est finis Sacrificij? Resp. quadruplex Primus est, vt Deo summa laus, & honor detur. Secundus, vt gratiæ agantur pro beneficiis acceptis. Tertius, vt detur satisfactio pro peccatis commissis. Quartus, vt beneficia de nouo obtineantur, seu impetratio alicuius beneficij: & ideo in veteri lege quatuor erant genera sacrificiorum.

D.T. 1. 2. q.
102. ar. 3.
ad 8 & 10

Quare sacrificium totius fines habet? Resp. quia finis Sacrificij est dare Deo dignum, & debitum cultum: cum autem in Deo quatuor sint supremitates, singulis proprium cultum exhibere conueniens erat.

Ex D. T. 2.
2. q. 102. ar.
3. Ex. 1. p.
D. T. Ex.
D. T. Ex.
D. T. ibid.

Quæ sunt istæ supremitates Dei? Res. Deus à Theologis consideratur primò ad intra, *id est* in seipso absque eo quòd referant illum ad creaturas, & sic consideratur esse summum bonum ab aeterno vitam beatissimam habens in semetipso: & hac ratione summus honor & laus illi debetur. 2. consideratur ad extra, *id est* in ordine ad creaturas: & sic Deo tres supremitates assignantur: prima est, quod sit primum principium totius mundi, *id est* fons primus, & perennis omnium rerum, bonorum, & beneficiorum, & hac ratione debetur illi gratiarum actio pro beneficiis acceptis; postea considerant illum summum omnium gubernatorem, à quo leges, & præcepta dantur vniuersis, contra quæ præcepta quia homines peccant, ideo cultus satisfactionis iure optimo illi debetur pro peccatis commissis. Demum alia supremitas est in Deo, quod sit vltimus finis omnium. i. illud bonum in quo omnes beatificantur, seu æternum beneficium felicitatis obtinent & sic conuenit cultus impetrationis tanti & tam maximi beneficij, recte ergo quatuor fines dicti sunt constituti.

De forma Sacrificij. Num. 4.

In quo consistit forma sacrificij? Respond. forma sacrificij potest considerari tum in generali, tum in particulari.

Quomodo in generali? Res. forma generalis dicit tria, vt dictum est in definitione, primò oblationem: secundo maximam sui humiliationem: tertio, intentionem recognoscendi, vel omnes, vel aliquas supremitates Dei, vt de fide dictum est,

C. R. de sac
Ord. n. 2.

2.2. q. 85. a.

I. C. R. de
sa. Or. n. 8.

23. D. T

1.2. q. 102.

ar. 3. ad. 8.

10. C. R

de sac. Ord.

Num. 23.

2.2. q. 85.

art. 1.

2.2. q. 85.

ar. 3. & C.

R. de Or. n.

23.2.2. q.

85. art. 3.

ad. 2.

Quænam est forma particularis? Resp. ex diuisione, scilicet distinctione Sacrificii, formæ particulares manifestæ sunt.

Sacrificium igitur aliud est internum, & priuatum, *id est*, oblatum à persona priuata, & modo priuato, *id est*, in Altari cordis sui. Aliud est publicum, & externum, *id est*, oblatum à persona publica, & modo publico, hoc propriè est Sacrificium.

Sacrificium tum publicum, tum priuatum, tum internum tum externum, aliud est à lege naturæ, aliud à lege scripta, aliud à lege Evangelica; & differunt inter se.

Amplius, Sacrificium cuiuscunque legis, aliud est laudis, aliud gratiarum actionis; aliud satisfactorium; aliud impetratorium, & ex his potest patere forma propriâ Sacrificiorum.

In lege noua dantur Sacrificia priuata? Resp. dantur tam interna, quàm externa.

De materia Sacrificiorum. Num. 5.

Quænam est materia Sacrificiorum? Res. quod ad Sacrificium publicum in lege noua est vna tantum materia nempe corpus, & sanguis Christi sub speciebus panis, & vini. In lege autem naturæ, vel scripta, variæ res erant materiæ huius Sacrificii publici, de quibus modò dicendum non est. In Sacrificio autem priuato legis nouæ D. T. ait, quod materiæ possunt esse omnes actus virtutù, quia omnes possunt offerri Deo, & ordinari ad recognoscendum summum dominium ipsius. In speciali autem ait, quòd tale Sacrificium potest habere materiam actus virtutum, qui sunt: primò circa animam, veluti oratio, deuotio: & fidei spei, & charitatis actiones, & similia: secundò actus virtutum circa corpus, veluti ieiunium, continentia, mortificatio, & afflictio corporis, tertio actus virtutum circa bona externa, formam, & facultatem, veluti pati contumelias propter honorem Dei, remittere iniurias, vt gratum fiat illi, & hoc quo ad famam. Quo ad fortunas verò facere elemosynam, vel despiciere facultates, & amplecti paupertatem propter honorem Dei. Et horum ratio est, quia cum Deus sit primum principium, summus gubernator, & vitimus finis hominis, & omnium, quæ in illo sunt: merito tum ipse homo, tum omnia, quæ in illo ad cultum Dei iustissime ordinantur, ideo apta materia sunt Sacrificii priuati.

C
Euan
offi
ficu

D
cogn

Q
Qu

sti su

Est

in in

rem l

est ap

pè vt

accep

cia: C

impe

M

Propr

Qua

Missa

enim,

ximar

liauit

tertio,

cii illi

Sacerd

mitate

pium,

nium;

recogn

domin

De efficiente Sacrificii. Num. 6.

Quod est efficiens Sacrificii? & quantum ad institu-
tionem sunt leges: Lex enim naturæ: & scriptura, & Evangelica sacrificiū præceperunt. Quod verò ad actus offerendi efficiens est, vel persona priuata, vel publica, sicut sacrificium est publicum, vel priuatum.

C. R. de Or.
n. 8. & 23.
& 24.
D. T. 2. 2.
q. 85. art. 1.

De quatuor causis Sacrificii Missæ. Cap. III.

Debentne considerari quatuor causæ Sacrificii Missæ? Res. debent, quia sine tali consideratione plena cognitio illius haberi non potest.

De Materia Sacrificii. Num. 2.

Quid appellatur materia in hoc Sacrificio? Res. illud quod offertur.

Quid offertur in Missa? Res. Corpus, & Sanguis Christi sub speciebus panis, & vini.

Est apta materia? & aptissima, primò quia supra omnia in infinitum gratissima est Deo: secundò infinitū honorem Deo potest afferre, & ideo dignum illo: tertio, quia est aptissima ad omnes fines Sacrificii efficiendos, nempe vt det gloriam Deo, vt gratias agat de beneficiis acceptis, vt satisficiat pro peccatis, vt impetret beneficia: Christus enim in Crucem meruit, satisfecit, placuit, impetrauit, &c pro toto mundo.

Ses. 22. c. 25

De forma Missæ. Num. 3.

Missa estne Sacrificium? Res. Con. Tr. determinat de fide, quòd in Missa offeratur Deo verum, & proprium Sacrificium.

Ibidem

Quænam est forma huius Sacrificii? & forma Sacrificii Missæ dicit hæc quatuor: primò, Oblatione Deo. Corpus enim, & sanguis Christi Deo Patri offertur: secundò maximam Christi humiliatione, exinanit enim & humiliat semet ipsum factus obediens usque ad mortem, &c. tertio, est representatiuū passionis Christi, dicitur Sacrificii illius cruenti, quarto, ex parte Christi, & Ecclesiæ, & Sacerdotis id est intentio recognoscendi quatuor similitudines Dei, nempe: quòd sit Deus, quòd primum principium, quòd summus gubernator, quòd vltimus finis omnium; & hoc perfectissimo modo, summa enim materia est recognoscitur per summam humiliationem, & summū dominium per summam subiectionem. occidi autem de-

C. T. ses. 2.

ca. 1. & 2.

Ex D. T. 1.

2. q. 102.

& 22. q. 25.

25.

strai, & consummati per obedientiam est summa subiectio, & idem facere in honorem est summa humiliatio. Ideo forma sacrificii Missæ perfectissima a ratione est instituta.

De efficiente Sacrificii Missæ, eiu que institutione.

Num. 4.

*Sess. 22. c. 1.
& 2.*

Quis est author huius sacrificii? Res. Christus duplici ratione: primo, quia instituit illud: secundo, quia implet et offert illud per manus Sacerdotis.

*Sess. 1. c. 1.
Psalm. 105*

Christus est the summus Sacerdos? Res. ait Conc. est secundum ordinem Melchisedech.

Ibidem.

Quis constituit illum? Res. ait Conc. factum esse Deo Patre misericordiarum ita ordinante.

Sess. 22. c. 1.

Ex. sess. 22.

c. 1. & 2.

Quando Christus instituit hoc Sacrificium? Res. ait Concil. instituit & obrulit in vltima Cæna.

Nonne Christus obtulit hoc sacrificium in Passione? Res. ex Conc. viderur sic distinguendum, Christus in Passione obrulit sacrificium cruentum, in Cæna vero instituit, & obrulit sacrificium incruentum, sed representatum cruenti.

Sess. 22. c. 1.

Instituitne tum Apostolos, & successores Sacerdotes? Res. instituit quando dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*; & ita ait Concil. Catholica Ecclesia semper intellexit, & docuit.

ad Hebr. 5.

Ecclesia offerne hoc sacrificium? Res. offert, sed per ministerium Sacerdotis.

*Ex Ca.
Miss.*

Fideles, & præcipue astantes, vel inducentes Sacerdotes ad offerendum offerunt? Respond. offerunt, eadem ratione per ministerium Sacerdotis.

C. R. n. 77.

Sacerdos offert hoc sacrificium? Res. offert, sed in persona Christi.

Sess. 22. c. 1.

Hoc sacrificium potest inquinari malitia, aut indignitate offerentium? Res. ait Conc. non potest.

De sine effectu, efficacia, & virtute Sacrificii Missæ.

Num. 5.

Sess. 22. c. 1.

2. 3. & C. R.

Num. 37.

78. 59. 80.

Quis est finis sacrificii Missæ? Res. primo, & principaliter finis huius sacrificii est Deus, & gloria illius; cui etiam soli, & nulli alio offerri potest: secundo honor, & memoria Sanctorum, quadã secundaria, & minus principali ratione sunt finis Missæ: non quidem, quod

possit offerri Sanctis, sed quia in honorem, & memoriam illorum liceat missam celebrare: tertio utilitas hominum viatorum: quarto, utilitas eorum qui in purgatorio detinentur.

Quid intendit facere hoc sacrificium in ordine ad Deum? Ref. dare illi quadruplicem maximum honorem: primum laudis: secundum gratiarum actionis: tertium satisfactionis: quartum impetrationis, quod est recognoscere quatuor Dei supremitates iam dictas.

Quid intendit facere hoc sacrificium in ordine ad sanctos? Ref. dare illis honorem, celebrando memoriam illorum in hoc sacrificio.

Quomodo fit memoria illorum? Ref. primo, fit memoria de victorijs Sanctorum: secundo, gratiæ Deo aguntur quod illos victores in terris adiuverit, in calis coronauerit: tertio Ecclesia gaudet de lætitiâ, & felicitate illorum: quarto eorum patrocinia implorat, *ut ipsi pro actis intercedere dignentur in calis, quorum memoriam facimus in terris.*

Quem effectum facit sacrificium Missæ in homines viatores? Ref. sacrificium Missæ habet eandem virtutem, & vim, quam habet passio Christi: idem enim sacrificium est Efficacia huius sacrificij consistit in hoc, quod iuxta dispositionem, & capacitatem hominum applicat illis fructum passionis Christi, *id est meritum*, & satisfactionem illius. Et ideo effectus sunt multi, & precipue sequentes.

Primo, repræsentat fidelibus passionem Christi, & fructus illus.

Secundo, per ritus, ac cæremonias eleuat fidelium mentes in contemplationem diuinorum mysteriorum.

Tertio, quantum est ex parte sacrificij applicat virtutem, meritum, & fructum, passionis Christi.

Quarto confert donum poenitentiae, & alia infinita dona ijs, qui se non indignos reddunt.

Quinto remittit etiam ingentia crimina his, quos illorum poenitet.

Sexto, datur facultas satisfaciendi Deo pro peccatis, illique debitum cultum exhibendi.

Septimo datur potestas merendi vitam æternam.

Ex dictis
c. 2.

sess. 12. c. 3.
Ibidem.

ses. 13. c. 1.
et 2.
C. R. n. 78.
79. et 80.

Ses. 22. c. 1
et 2.
101. can. 4
et 5.
Ses. 22. c. 2.
Ibidem.
Ibidem.
Ses. 22. c. 2.
C. R. n. 71.
Ses. 22. lb.
Ad Hebre.

140 Pars prima Doct. Conc. & Cat.

Octauò conceditur facultas gratias agendi, & impetrandi beneficia, aliáque multa.

Nonò manit contra peccata, & tentationes.

Decimò per hoc Sacrificium inter Deum, & homines fit negotiario, quia Deus, & homo inuicem dant, & accipiunt.

Ses. 23. c. 2.
C. R. n. 79.

Quem effectum habet Missa erga defunctos? Resp. dat illis solamen, & auxilium; per hoc enim Deo offeruntur satisfactiones pro ipsis, vt à pœnis Purgatorij liberentur.

De dignitate sacrisi ij Missa.

Num 6.

Quanta est dignitas Sacrificij Missæ? Respon. infinita, primò ex parte materiæ, quia res oblata habet infinitam dignitatem, cum sit hypostatice vnita diuinitati. Secundò, ex parte efficientis, quia offerens est Christus, qui est verus Deus, & homo Tertio ex parte formæ; & sacrificij, quia in mundo nihil est dignius passione, & sanguine Christi: & Missa est illud idem sacrificium, quod Christus in Cruce obtulit. Quarto: ex parte causæ finalis, quia per hoc sacrificium Deo infinitus honor, beatis infinita lætitia, viuis infinita vtilitas, & defunctis vita æterna confertur; infinita ergo dignitas illius est, & hoc solum sacrificium continet eminenter omnia bona per tot sacrificia legis naturalis, & scriptæ significata; quia vt ait Concil. est illorum omnium consummatio atque perfectio.

Ses. 12. c. 2.
Num. 80.

Aliqua Missa potestne dici priuata; & non communis omnibus fidelibus? Res. ait Catec. non: sed omnes Missæ communes censendæ sunt vt quæ ad communem omnium fidelium vtilitatem, & salutem pertinent.

De partibus Missæ. Caput II.

In quot partes diuiditur Missa? R. D. T. diuidit in sex partes. Prima, dicitur Præparatio. Secunda, Instructio: tertia, Oblatio: quarta, Consecratio: quinta, Communio, sexta Gratiarum actio.

De præparatione. Num. 2.

3. p. qu. 83.
art. 2.
D. T. ibid.

Quæ pars dicitur Præparatio? Resp. ab introitu, vsque ad Epistolam.

Confessio est pars Missæ? Res. D. Th. non ponit partem Missæ, sed est præparatio remota ad Missam. Intendit enim tollere peccata à Sacerdote, & à populo, tanquam impe-

dime
remo
Ideo
Intr
Q
laude
laudi
secun
nam
quod
Ideo
sona
ter d
miser
dum,
alia
hoc f
dicit
com
luctu
ria: 4
t. n. c.
Q
non l
Q
myste
popu
Qu
legitu
nam l
& fit
Episto
profec
luia,
etus in
tum, l
ceptan
mis M

dimenta. Ideo fit confessio antequam ad Altare accedatur : remouere autem peccata non est præparatio nisi remota, Ideo rectè D. T. incipit Missam non à Confessione, sed ab Introitu, quem incipit Sacerdos stans ad Altare. *Ibidem.*

Quomodo fit ista præparatio? Res. primò in introitu per laudem diuinam significatur, quòd Missa est sacrificium laudis, R. excitantur fideles ad deuotionem erga Deum; secundo dicuntur *Kyrie eleison* ad representandum humanam miseriam vt fideles excitentur ad hoc sacrificium, per quod à SS. Trinitate obtinetur huic miserix subsidium. Ideo dicitur ter pro persona Patris: & *Christe*, ter pro persona filii: & ter pro persona Spiritus sancti. Dicitur autem ter duplici de causa: primo ad significandam triplicem miseriam ignorantix, culpæ, & pœnæ: secundo ad innuendum, quod omnes tres personæ sunt in se inuicem. vna in alia: tertio fit commemoratio cælestis gloriæ, quæ per hoc sacrificium obtinetur post præsentem miseriam: ideo dicitur *Gloria in excelsis*, quæ dicitur in festis, quia in illis commemoratur cælestis Gloria: omittitur autem in officiis luctuosis quia faciunt commemorationem præsentis miserix: 4. fit oratio à Sacerdote pro populo, vt digni habeantur tantis mysteriis.

Quare fit ista præparatio? Res. quia sine præparatione non licet accedere ad tam diuina mysteria. *Ibidem.*

De instructione. Num. 3.

Quæ pars dicitur instructio? Res. Ab Epistola usque ad Offertorium.

Quare præmittitur ista instructio? Res. quia Missa est *D. T. ibid.* mysterium fidei, ideo antequam peragantur ista mysteria populi in fide sunt instruendi.

Quomodo fit ista introductio? Res. per Epistolam, quæ legitur per Lectores, & Subdiaconos, & continet doctrinam Prophetarum, & Apostolorum, inchoatur instructio & fit depositio fidelium ad plenam instructionem. Post Epistolam cantatur Graduale à Choro, quod significat profectum vitæ spiritualis per gradus: & cantatur Alleluia, quod significat spiritualem exultationem: vel Tractus in officiis luctuosis, qui significat spiritualem gemitum, lætitia enim, & gemitus spiritualis consequuntur perceptam doctrinam. Post hoc legitur Euangelium à summis Ministris, id est Diaconibus, per quod traditur plena, *Ibidem.*

142. Pars prima Doct. Conc. & Cat.

& perfecta doctrina & instructio. Post Euangelium cantatur Symbolum, in quo populus confitetur fidem, quia post instructionem debet sequi confessio: Cantatur autem in festis, de quibus fit aliqua mentio in symbolo, sicut in festis Christi, & B. Virginis, & Apostolorum, qui hanc fidem fundauerunt: & alijs huiusmodi.

3. 74. 8. •
art. 4. ad 4. Quare istæ duæ partes scilicet *preparatio*, & *instructio*, dicuntur Missæ Cathecumenorum? Ref. quia Cathecumenis licebat int. esse tantum illis.

Quare post Epistolam fertur liber Euangeliorum ad aliud cornu Altaris? Ref. ad significandum legem transferri à Synagoga ad Ecclesiam.

De Oblatione. Num. 4.

D.T. 3. p. 9. •
83. art. 4. Quare pars pertinet ad oblationem? Ref. ab Offertorio, usque ad Præfationem.

Ibidem. Curus rei fit oblatio? Ref. materiæ Eucharistiæ, *id est*, panis & vini.

Ibidem. Quid fit circa hanc Oblationem? Respondeo, primò per Offertorium cantatum à Choro ostenditur læticia populi offerentis: secundò Sacerdos orat, & inuitat ad orandum, vt Oblatio Deo sit grata, tertio offert materiam Eucharistiæ.

Quare fiunt ista? Ref. quia læticia, & oratio, seu deuotio offerentium oblationem valde commendant, & Deo acceptabilem reddunt.

De Consecratione. Num. 5.

Ibidem. Quare pars pertinet ad Consecrationem? Ref. à præfatione, usque ad Orationem Dominicalem.

Ibidem. Quid fit in hac parte? Ref. primò excitatur populus ad deuotionem in præfatione: post Præfationem populus laudat diuinitatem Christi dicendo: *Sanctus*, & humanitatem dicendo *Benedictus, qui venit*, &c.

De prima parte Canonis. Num. 6.

Quid fit in Canone? Ref. Sacerdos primò commemorat pro quibus hoc sacrificium offert: secundò commemorat Sanctos, quorum patrocinium implorat: tertio petit, vt oblatio sit illis, pro quibus offertur, salutaris, deinde accedit ad consecrationem.

Quomodo Sacerdos peragit consecrationem? Respond. primò petit consecrationis effectum, cum dicit: *Quam*

oblatione: &c. secundò consecrationem peragit per verba Saluatoris cum dixit: *Qui pridie*, tertio excusat præsumptionem per obedientiam ad mādatum Christi, cum dicit: *Vnde & memores*, quarto petit hoc sacrificium peractum esse Deo acceptum, cum dicit: *Supra quæ, propitio*, quinto petit huius sacrificij, & sacramenti effectum: primo quidem quantum ad ipsos sumentes cum dicit: *Supplices te rogamus*, secundò quantum ad mortuos, cum dicit: *Memento*, &c. tertio quantum ad offerentes, cum dicit: *Nobis quoque peccatoribus, &c.*

De communione, seu perceptione Sacramenti. Num. 7.

Quæ pars pertinet ad communionem? Respondeo; *Ibidem.*
Ab oratione Dominicali vsque ad sumptionem Sacramenti.

Quid sit in hac parte? Res. primò, præparatur populus ad Communionem oratione tum publica, quæ est oratio Dominicalis, in qua petitur panem quotidianum nobis dari: tum priuata, quam specialiter Sacerdos pro populo offert, cum dicit, *Liberà nos*, secundò præparatur populus per pacem quæ datur dicendo, *Agnus Dei*, quod fit, quia hoc sacramentum est vnitatis, & pacis. In Missis autem defunctorum non datur pax, quia sacrificium offertur non pro pace præsentis, sed pro requie sempiterna: tertio fit: communiõ primo percipiente Sacerdote, post modum aliis dante,

De gratiarum actione. Num. 8.

Quæ pars pertinet ad gratiarum actionem? Res. postcommunio, vsque ad finem. *D.T. ibid.*

Quid sit in ea? Res. primò populus exultat pro sumptione mysterij & exultationem significat per cantù qui dicitur *Post communio. 2.* Sacerdos per orationem gratias agit ad imitationem Christi, qui post Cœnam Hymnù dixit, tertio dat benedictionem dimittendo populum, vt imitetur Christum, qui in Ascensione relicturus Apostolos benedixit illis. Demum dicit Euangelium, *In principio*: vt ostendat Christum esse Alpha, & Omega, primum, & nouissimum, principium, & finem omnium.

De ritibus, ac ceremoniis Missæ. Cap. V.

Ritus ac ceremoniæ pertinent ad Missam? Res. pertinent, & ex Apostolica traditione acceptæ sunt. *Sess. 22. c. 1. & 7.*

Ex C.Tr.
Ibidem.
Ses. 23. c. 5.
& c. 6. &
7. C.R.
Num. 81.

Suntne de necessitate sacrificij? Resp. non: sed de necessitate paæcepti, & est peccatum mortale omittere illas.

Potest dici quòd aliquis ritus sit superfluous, & inanis? Resp. Conc. Trid. & Cat. determinant nullum esse, superfluum, & omnia circa missam, & Canonem esse recta ratione instituta.

De necessitate cognoscendi ritus Missæ.
Num. 2.

De Bap. n.
59. ibid.

Est necessarium cognoscere ritus Missæ, & illorum significationem? Res. Cat. ait, quadam ratione est necessarium. Conc. Trident. sess. 22. cap. 5. & 8.

Ibidem.
C. T. ubi supra.

Quare est necessarium? Resp. quia non admodum magna erit utilitas, ait cæremoniarum, si earum significatione ignoretur ex C. T. ibi sup.

Quibus est necessaria hæc cognitio? Res. primò Sacerdotibus, quia nesciunt facere cæremonias, quas ignorant, vel facient indevotè, quarum significationem non intelligunt: secundò populis, qui ignorata significatione cæremoniarum minus devotè huic sacrificio intersunt.

Ses. 22. c. 8.

Parochi debent mysteria huius sacrificij, & cæremoniarum declarari? Res. C. T.

De auctoritate rituum, & cæremoniarum Missæ.
Num. 3.

Ses. 22. c. 8.
& 4.
Sess. 22.
proæm.

Quo traditæ sunt cæremoniæ, & ritus Missæ? Resp. C. Tr. ait quòd Ecclesia illas instituit sed ex Apostolica disciplina, & traditione.

Potest dici Spiritus sanctus author illarum? Res. potest, quia Ecclesia in his, & in aliis à Spiritu sancto docetur, & regitur.

De fine Cæremoniarum. Num. 4.

Ses. 22. c. 5.
Ses. 22. c. 1.
2. 5.

Quis est finis rituum, & cæremoniarum? Res. ex C. Tr. Cat. & D. Th. colligitur quatuor esse fines.

Primus est: vt maiestas tanti sacrificij commendaretur, & qua decet reuerentia celebraretur.

Secundus est, vt passio Christi in hoc sacrificio representaretur, & quadam ratione ante oculos fidelium poneretur.

Tertius est, vt fructus, & effectus, qui per hoc sacrificium à passione in fideles deriuantur, exprimerentur.

Quartus est, vt mentes fidelium per hæc signa visibilia ad rem

ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, intelligentiam excitarentur. *C.T. ibid. fef. 22. c. 5.*

Conc. & Catech. ponunt hos quatuor fines? Resp. ponunt primum, & quartum, sed in quarto continentur secundus, & tertius.

De diuisione rituum, & ceremoniarum.

Num. 5.

AD quot capita possunt reduci omnes ritus, & ceremonie? Resp. ad tria, primo ad verba, secundo ad res, tertio ad actiones.

Quæ verba adhibentur ad ritus Missæ? Resp. illa de quibus dictum est in sex partibus Missæ. *Ibidem. D.T. 2. p. qn. 83.*

Quæ res adhibentur? Resp. istæ & similes: primo vestes: secundo loca: tertio tempus: quarto vasa, & lintamina: quinto thus: sexto lumina: septimo Minister, seu Clericus.

Quæ actiones adhibentur ad hos ritus? Resp. primo crucis signatio: secundo consecratio: tertio thurificatio: quarto populi saluatio: quinto ablutio manuum: sexto fractio hostiæ: septimo extensio, vel unio manuum: octauo humiliatio, vel eleuatio corporis: 9. delatio Missalis ab vno loco ad alium: 10. deosculatio Altaris, & similia.

De vestibus Sacerdotalibus Num. 6.

QUOT sunt vestes Sacerdotales? Resp. sex, Cingulus, Manipulus, Alba, Amictus, Stola, Planeta. *De his agit D.T. 5. p.*

Itæ vestes debent esse benedictæ? Resp. debent, vt in rub. Miss. de defect. Miss. *q. 4. art. 7. sup. D.T.*

A quo? Resp. ab Episcopo, vel habente facultatem à Papa. *Ibidem. Ibidem.*

Quid significant istæ vestes? Respond. Mysticè significant aliquid passionis Christi, moraliter aliquam virtutem.

Quid significat Cingulus? Resp. Mysticè funes, quibus ligatus fuit Christus: moraliter castitatem.

Quid significat Alba? Resp. Mysticè vestem albam, qua Christus ab Herode fuit indutus: moraliter fidem & innocentiam. *Ibidem.*

Ibidem. Quid significat Amictus? Resp. Myst. coronam spincam, Mor. contemplationem, vel spem.

Ibidem. Quid Manipulus? Resp. Myst. vincula Christi, Mor. fortitudinem ad labores perferendos.

Ibidem. Quid planeta? Resp. Mysticè vestem rubeam, qua Christus fuit indutus, Morahiter obedientiam legis, vel charitatem.

Ibidem. Quid Stola? Ref. Mysticè Crucem super humeros Christi, Morahiter perseverantiam, & meritum vitæ æterna.

De Ecclesia & Altari. Num. 7.

3. p. qu. 83. **D**omus illa, quæ dicitur Ecclesia quid significat? Ref. Ecclesiam, seu populum fidelem, ideo, etiam dicitur Ecclesia.

Ibidem. Debet esse consecrata? Ref. Debet, & aliter non debet celebrari, nisi de consensu Episcopi.

Ibidem. Quid significat ista consecratio? Ref. duo, primum est sanctificatio, quam Ecclesia consecuta est per passionem Christi in hoc Sacrificio repræsentat: secundum ad significandum sanctitatem, quæ requiritur in illis, qui debent interesse huic Sacrificio, & recipere hoc sacramentum.

Ibid. a. 13. Hæ consecratio habet aliquem effectum? Ref. habet, quia reddit locum aptum diuino sacrificio, & excitat ad deuotionem adstantes.

Ibid. ad. 2. Altare quid significat? Ref. Christum.

Ibidem. Debet esse consecratum? Resp. debet, & aliter non potest in illo celebrari.

Quid significat hæc Consecratio? Resp. sanctitatem Christi.

De tempore celebrandi hoc Sacrificium. Num. 8.

3. p. qu. 83. **M**issa potest celebrari quotidie? Ref. potest. *Cur non sufficit celebrari singulis annis in die Veneris Sancto?* Resp. passio Christi potest dupliciter considerari, vno modo: secundum hoc, quod in Christo capite fuit perfecta, & hoc in die Veneris sancto perficitur: alio modo secundum quod ab ipsa passione fructus in Ecclesiam derivatur, & sic quotidie debet celebrari, quia quotidie Ecclesia tali fructu eger.

Ib. ad. 3. & 4. ib. ad. 2. Quâ hora debet celebrari? Resp. ab aurora vsque ad meridiem.

Quare in die Natalis celebrantur tres Missæ? Resp. ob triplicem Christi Nariuitatem, prima est à Patre aeterno, secunda est temporalis, per gratiam in animam iusti, tertia est temporalis, & corporalis ex Virgine.

De Calice & corporalibus. Num. 9.

Quid significat Calix? Resp. Sepulchrum Christi.

Quid Patena? Ref. Lapidè superpositum sepulchro.

Quid corporale? Ref. Lintheamina, quibus corpus Christi fuit inuolutum.

Debent esse sacra? Resp. debent, ob reuerentiam Sacramenti, quod peragitur in illis.

De Luminibus Num. 10.

Quid significant lumina? Resp. Diuinitatem Christi.

Potest sine cereis ignitis celebrari? Resp. non, quia sic habetur ex traditione Apostolorum.

De Clerico. Num. 11.

Clericus est necessarius? Ref. Est, & sine vno saltem presententi non potest celebrari Missa, in solempni autem saltem duo astantes requiruntur.

Quid significat Clericus? Ref. populum fidelem.

De Actionibus, quæ adhibentur ad ritum Missæ.

Num. 12.

Singulæ actiones, quæ adhibentur ad ritum Missæ habentne suam significationem? Ref. habent, quia in Missa nihil penitus est otiosum, vel superuacaneum.

Expedit singula explicare? Ref. expedit aliqua tangere, ex quibus reliqua intelligantur.

De populi saluatione. Num. 13.

Quoties sacerdos in Missa salutat populum? Ref. septies salutat hac voce: *Domineus vobiscum*; & quinque vicibus vertit se ad populum, ad significandum, quod hominibus in die Resurrectionis, quinquies se manifestauit, duabus autem non vertit se, nempe ad Euangelium, & in præfatione.

Quare in his duabus non vertit se? Ref. quia sic vellet inuitare populum vt conuertat se tum ad doctrinam Euangelii, tum ad laudem Dei quæ præfatione continetur.

Quare septies salutat? Ref. ad designandum septiformem gratiam Spiritus sancti, quæ per passionem Christi collata est.

3. p. qu. 83.

art. 3. ibi 3.

4. q. 83. art.

3. ad. 7. ibi.

& in Miss.

rubr.

Ses. 22. c. 5.

3. p. qu. 83.

ar. 3. ad. 12.

ibidem.

C. R. nu. 83

3. p. qu. 83

art. 5. ad. 6

Ex C. T.

bid.

Ibidem.

Quid significat deosculatio altaris quæ fit ante Salutationem? Respond. Incarnationem, & descensum Christi ad nos.

De fractione Hostiæ. Num. 14.

Ibidem.

Quid significat fractio Hostiæ? Resp. tria primò quidem diuisionem Corporis Christi, quæ facta est in passione: secundò, distinctionem Corporis Christi mystici secundum diuersos status: tertio distributionem gratiarum procedentium ex passione.

De delatione Missalis ab vno loco ad alium. Num. 15.

Quid significat delatio Missalis ab vno cornu Altaris ad aliud ante Euangelium? Resp. transitum legis à Synagoga ad Ecclesiam.

Quid significat restitutio Missalis in pristinum locum in fine Missæ? Resp. significat quod in fine mundi lex Evangelica recipitur à populo Hebræo.

De extensione, & vnione manuum Sacerdotis.

Num. 16.

3. p. qu. 83.
art. 5. ad 5.

Quid significat extensio manuum Sacerdotis? Resp. ante consecrationem significat fructus passionis latè diffusos esse, post Consecrationem significat extensionem brachiorum Christi in cruce.

Ibidem.

Quid significat vnio, vel eleuatio manuum? Resp. vnio significat mentem in oratione debere vniri, & eleuatio significat debere ad Deum leuari.

Ibidem.

Quid significat cum iungit manus, & se inclinat? Resp. humilitatem, & obedientiam Christi designat.

De Crucis signatione. Num. 17.

Ibidem.

Quare toties in Missa fit Crucis signatio? Resp. D. T. affert duplicem causam prima est, quia vbiicumque in Missa fit mentio de consecratione Eucharistiæ, & de acceptione huius sacrificij, & de fructu illius, fit Crucis signatio ad significandum, quod ista proueniunt ex virtute Crucis Christi. Alia est, quia tali Crucis signatione representatur passio Christi, & quia in ipsa passione multa gesta sunt, oportuit plures fieri Crucis signationes.

Quoties sunt istæ signationes Crucis? Resp. Nouem vicibus fiunt.

Ibidem.

Prima vice fit super illa verba, *Hæc dona: hæc munera: hæc sancta sacrificia*; & hæc significat triplicem Christi

traditionem, à Deo, à Iuda, & à Iudeis.

Secunda fit super illa verba *Bened. etiam adscriptam, vatam* & significat venditionem factam sacerdotibus, Scribis, & Phariseis; necnon pretium, id est triginta denarios. *Ibidem.*

Tertia post traditionem, & venditionem significatur præsignatio passionis, quam fecit Christus in Corna bis quando consecrauit, per duas Cruces factas in Consecratione corporis & sanguinis super illis verbis: *Benedixit,* &c.

Quartâ representantur quinque plagæ Christi per totidem signationes Crucis super illa verba: *Hostiam puram,* &c. *Ibidem.*

Quintâ representatur extensio corporis, & effusio sanguinis, & fructus passionis per trinam Crucis signationem quæ fit super illis verbis *Corpus, & sanguinem, &c.*

Sextâ representatur triplex oratio, quam fecit in Cruce, vna pro persecutoribus: cum dixit: *Pater, &c.* Alia pro liberatione à morte, cum dixit, *Deus &c.* 3. pro adeptione gloriæ *Pater in manus, &c.* Per tres cruces factas super illa verba: *Sanctificas, vinificas, benedixis, &c.*

Septimâ representantur tres horæ, quibus pendit in Cruce, à Sexta, vsque ad Nonam, per tres cruces super illa verba: *Per ipsum, cum ipso & in ipso.* *Ibidem.*

Octauâ, representatur separatio animæ à corpore per duas cruces subsequentes intra Calicem factas.

Nonâ, representatur Resurrectio tertia die facta per tres cruces, quæ fiunt super illa verba: *Pax Domini, &c.* quia in Resurrectione Christus pacem dedit Apostolis. *Ibidem.*

De veneratione erga hoc Sacrificium. Cap. VI.

Quæ veneratio debetur erga hoc sacrificium? Res. duplex alia publica, alia priuata.

Quanam est publica? Res. illa quam exhibent sacerdotes, & de qua dictum est,

Quanam est priuata? Res. duplex, alia interior, alia exterior.

De interiõri veneratione. Num. 2.

Quæ requiruntur ad interiorem venerationem? Res. quatuor actus; fidei, spei, charitatis, & religionis.

Quis est actus fidei? Res. credere, & contemplari ea, quæ

in hoc Sacrificio, vel fiunt, vel representantur.

Quis spei? Res. gratias agere de beneficiis per hoc Sacrificium acceptis, & sperare quod in singulos dies maiora per ipsum possunt obtineri; demum quam maximam spem ponere in hoc sacrificio.

Quis charitatis? Res. tristari, & dolere de offensis Deo factis & gaudere de tanto, & tam digno cultu qui per hoc sacrificium Deo exhibetur in laudem illius, & in satisfactionem peccatorum.

Quis Religionis? Res. primò, assistere huic sacrificio cum deuotione, attentione, & reuerentia, necnon animi munditia, & puritate; secundò offerre Deo hoc ipsum Sacrificium, vel per seipsum, si est sacerdos, vel per sacerdotem si non est; & hoc facere etiam pro aliis siue uiuis, siue defunctis.

Quare ad has quatuor virtutes reducitur ueneratio huius sacrificii? Res. quia omnes Doctores asserunt per has virtutes Deo, & dignum & perfectum cultum exhiberi & nullam earum debere omitti.

De exteriori ueneratione. Num. 3.

*Sess. 22. in
dec. de mis.
&c.
Ibidem.*

Quomodo ueneratio exterior huic sacrificio exhibetur? Res. tollendo defectus, & actus religionis afferendo in hoc Sacrificio.

Ibidem.

Qui defectus debent tolli? Res. Conc. Trid. enumerat tres, primus est, auaritia; secundus, irreuerentia; tertius, superstitio.

Qui defectus debent tolli circa auaritiam? Res. ex parte sacerdotum: conditiones cuiusuis generis mercedum pacta, & quidquid pro Missis nouis celebrandis datur, nec non importunæ, & illiberales eleemosynarum exactiones potius quam postulationes, & similia, quæ à Simoniaca labe, vel à turpi quaestu non longè absunt. Ex parte uero populi indebita, & nimia parcitas in suppeditando ea quæ ad dignam Missæ, & diuini cultus celebrationem sunt necessaria.

Ibidem.

Qui defectus exteriores debent tolli circa irreuerentiam? Res. primò quoad personas, nemo qui sit publicè, & notoriè criminolus debet permitti, vel celebrare, vel sacris interesse: Vagis, & ignotis sacerdotibus non debet permitti ut possint celebrare. Secundò quoad loca, tan-

tum in locis ab Episcopo designatis celebrandum est. Tertio, quoad cantus, debent amoueri omnes cantus, qui aliquod lasciuum, vel impurum continent. Quarto, quoad decentiam astantium debent aduerti; vt decenter composito corporis habitu adsint, ita vt declarent, se deuoto cordis affectu, & non solo corpore adesse. Quinto, quoad actiones: omnes seculares actiones, vana, atque adeo profana colloquia; deambulationes, strepitus, & clamores, arcere debent.

Qui defectus quoad superstitionem, tollendi sunt: Primo hoc sacrificium non debet celebrari aliis, quam debitis horis. Secundo, ritus, cæremonia & preces, quæ in Missarum celebratione ab Ecclesia non sunt probatae, vel frequenti, & laudabili vsu receptæ, debent tolli. Tertio, numerus supersticiosus Missarum, vel candelarum amouendus est. Superstitiosus autem erit si illo numero vis aliqua, & efficacia tribuatur contra Ecclesiæ consuetudinem.

Ibidem.
C.T. ibid.

Qui actus virtutum pro veneratione huius sacrificii debent adhiberi: Res. tres præcipuè; primo liberalitatis, subministrando necessaria ad decentiam istius cultus: secundo reuerentiæ tam quoad munditiam, & decentiam vestium, quam quoad habitum, & actionem, & compositionem corporis, siue respectu sacerdotis, siue astantium: quod idem de loco, & aliis dici debet: tertio ritus, & cæremonia, & preces, prout Ecclesia statuit, sunt à Sacerdotibus obseruandæ, & à populis contemplandæ, & meditandæ: atque hæc & similia ad cultum huius Sacrificii pertinere videntur.

De intentione habenda in oblatione huius Sacrificii. Num. 4.

Offerentes, vel astantes, vel qui faciunt, vt hoc sacrificium offeratur, quam intentionem possunt, & debent, habere: Res. Talem.

Primo erga Deum: offerendi illi soli hoc sacrificium, & per ipsum exhibendi illi summum, & diuinum cultum: satisfaciendi etiam illi pro peccatis: primo suis, deinde suorum, & omnium fidelium, gratias agendi pro beneficiis sibi, suis, omnibusque fidelibus collatis: impetrandi beneficia futura sibi, suis, & omnibus fidelibus.

Seff. 22. c. 1.
2. c. 3.

Ses. 2. c. 3.

Secundo erga Sanctos, & Angelos; exhibendi illis per hoc Sacrificium magnam lætitiā: faciendi memoriā pugnæ, & victoriæ & triumphī, vel coronæ illorum & per hoc exhibendi illis dignum honorem, & Deo de illis gratias agendi, demum impetrandi, & obtinendi illorum patrocinium, & preces apud Deum.

C. R. n. 78.

79. & 80.

Tertiō, erga se ipsum, parentes, amicos, benefactores, omnes fideles tam viuos, quā defunctos, obtinendi fructus & effectus huius Sacrificiī, qui antea dicti sunt.

Hanc autem intentionem debere haberi ex his, quæ de fine huius Sacrificiī dicta sunt, manifestum esse potest. Cum enim omnis intentio ad finem referatur ex qualitate finis, conditionem quoque intentionis sumi debere dubium non est.

De defectibus circa Missam contingentibus.

Cap. VII.

Ex Rubr.
Miss.

Qui defectus circa Missam contingere possunt? Resp. alii defectus sunt circa ea, quæ sunt de necessitate Sacramenti, seu Sacrificiī; & istis existentibus non conficitur Sacramentum. Alii sunt circa ea, quæ sunt tantum de necessitate præcepti: & cum isti contingunt, conficitur Sacramentum, sed peccatum vel scandalum potest adesse.

Miss. in
Rubr.

Ad quot capita possunt reduci omnes defectus? Resp. ad quinque, ut habetur in Missali: in primo ponitur defectus circa materiam. In secundo circa formam. In tertio circa efficiens, seu Ministrum. In quarto circa finem. In quinto circa ipsum Ministerium, seu celebrationem.

Ibidem.

Qui defectus contingunt circa materiam? Resp. primo si panis non sit triticus, vel sit, sed corruptus, non conficitur, si tantum ceperit corrumpi, vel non sit azymus, conficitur, sed peccatur. Si vinum non sit ex vite, vel sit penitus acetum, vel penitus putridum, vel sit ex viuis acerbis & non maturis expressum, vel sit, admixtum tantum aquæ ut vinum sit corruptum, non conficitur. Si vinum ceperit accescere, vel corrumpi; vel fuerit aliquantulum acre; vel mustum tunc de viuis expressum, vel non fuerit admixta aqua, vel sit admixta aqua non naturalis: conficitur Sacramentum, sed peccatur.

Ibidem.

Qui defectus contingunt circa formam? Resp. si quis integre non proferret verba consecrationis, vel ita mutare

verba vt etiam sensus mutatus sit: non conficeret: si autem mutaret verba tantum, & non sensum, conficeret; sed grauissimè peccaret.

Qui defectus contingunt ex parte finis? Resp. si minister non habeat intentionem saltem virtuales faciendi quod facit Ecclesia, non conficit, quia deest intentio necessaria respectu finis. *Ibidem.*

Qui defectus contingunt ex parte Ministri? R. primò si quis non sacerdos celebret, non conficitur: secundo, si sacerdos habeat defectum in animo, nempe quod sit suspensus, excommunicatus, degradatus irregularis, vel sit in peccato mortali, & sine confessione habens copiam confessoris extra casum necessitatis, vel sine cõtritione in tali casu celebret, conficit, sed peccat. Tertio, si habeat defectum in corpore, veluti si non sit ieiunus, vel in nocte contingerit illi pollutio occasionata à peccato mortali, conficit, sed in primo casu mortaliter peccat, in secundo debet abstinere. *Ibidem.*

Qui defectus contingunt circa ministerium? R. primo si celebretur in loco non sacro, vel nõ deputato ab Episcopo, nec in altari consecrato, & tribus mappis cooperato: secundo, si non adsint luminaria, vel non sit tempus debitum celebrandi ab aurora vsque ad meridiem: tertio si minister non dixit saltem Matutinum cum Laudibus: quarto, si deest aliqua vestis Sacerdotalis, vt stola, vel manipulus, vel istæ vestes, & mappa non sint benedictæ ab Episcopo, vel habente authoritatem, vel non adsit clericus, etiam si adsit mulier: si non sit calix cum patena, si corporalia non sint munda, & non sint ab Episcopo, vel habente authorem benedicta. Si celebretur capite cooperito, si non adsit Missale, etiam si sacerdos memoriter sciat Missam. Et isti sunt defectus circa Missam. Quos latius videre licet in Rubr. Missalis, vbi etiam dantur remedia quibus, quando contingunt, prouideatur. Et hæc de Eucharistia dicta sint.

DOCTRINA SAC.
CONC. TRID. ET CAT.

R O M A N I.

DE SACRAMENTO POENITENTIAE

*De necessitate huius Sacramenti, & de
doctrina illius.*

*Ex C.Tr.
ses 14. c.1.
D.Th 2.2.
q.2. art.7.*

DOCTRINA Sacramenti Poenitentiae est ne
necessaria? Resp. Est.

Quare? Resp. quia quilibet fidelis statim ac
peruenit ad vsum rationis, tenetur sub pena
peccati mortalis, habere cognitionem huius Sacramenti.

*D. Th.
Ibidem.
Sess. 14. c.1.*

Cur hoc? Res. quia quilibet tenetur expresse scire illa
media, sine quibus salutem suam consequi non potest.

Poenitentia est-ne medium omnino necessarium ad salu-
tem? Resp. his, qui post Baptismum commiserunt pecca-
tum mortale, Poenitentia, ait Conc. Trid. est medium omni-
no necessarium ad salutem.

Num. 1.

Debent-ne parochi magna diligentia hanc doctrinam ex-
plicare? Resp. debent maximam.

*C. T. ses. 6.
c. 29. C. de
Poen. n. 1.*

Quare hoc? Resp. primo, quia Sacramentum est maxi-
me necessarium, & illius effectus, qui est remissio peccato-
rum; maximus est; secundo quia vus huius Sacramenti de-
bet esse frequens, sicut enim saepe animae vulnere peccati
feriuntur, ita saepe vti medicina ad restituendam sanitatem
necesse est.

*De significatione, & multiplici acceptione huius nominis
Poenitentiae, eiusque diffinitione.*

HOc nomen Poenitentiae, accipitur-ne multis modis?
Resp. ita est.

Num. 2.

Quot modis? Res. primo accipitur pro satisfactione seu

pro corporis, afflictione, vt ieiunio, & similibus: secundo accipitur pro displicentia alicuius rei, quæ antea placebat.

Quomodo nunc accipitur Pœnitentia? Resp. secundo *Ibidem* modo.

Quid significat hoc nomen Pœnitentia? Ref. displicentiam eius, quod antea placebat. *Ibidem.*

Pœnitentia hæc accipitur adhuc pluribus modis: Resp. *Num. 2.*
accipitur tribus modis: primus est cum dicta displicentia est de aliqua re absque eo, quod quis cogitet an sit peccatum: veluti si quem pœniteat, quod non vendiderit triticum in tempore præteritæ annonæ, & hæc dicitur sæculi tristitia, & non est virtus, sed vitium: secundo accipitur Pœnitentia pro tristitia de peccato commisso, quod antea placebat; sed hæc tristitia non Dei, sed sui ipsius causa habetur: veluti si quis doleat de homicidio perpetrato ob quod ad mortem damnatus sit, dolorque potius pœnam, quam peccatum respiciat: & hæc quoque pœnitentia proprie virtus non est: tertio accipitur pro dolore interno, vel externo peccati admissi, quod antea placebat, ita vt talis dolor vnus Dei causa susceptus sit, & hæc pœnitentia est virtus, & de hac modo dicendum est. *3. & 4.*

Quid est pœnitentia, & effectus illius? Ref. Pœnitentia est quædam commutatio voluntatis facta in contrarium respectu eiusdem rei, ita vt quod antea placebat incipiat displicere. Effectus pœnitentiæ est commutatio non voluntatis, sed rei volitæ: pœnitentia enim efficax: & cum effectu, ita commutat rem, sicut voluntas mutata fuit.

Quid est commutare rem? Resp. est facere, vt illud non sit, quod antea erat, veluti facere vt non sit peccatum quod antea erat.

De qua pœnitentia modo agendum? Ref. de pœnitentia tertio modo accepta, quæ virtus est.

De Pœnitentia vt est virtus, & vt est Sacramentum.

Pœnitentia de peccato admissio propter Deum suscepta, estne semper Sacramentum? Resp. non semper est Sacramentum sed aliquando est solummodo virtus. *Rom. 4.*

Quomodo distinguuntur Pœnitentia vt virtus, & vt Sacramentum? Resp. potissimum hac ratione quia pœnitentia vt est virtus perficitur in corde, & dicitur Pœnitentia in *Nam. 58.*

Num. 4.

terior: illa verò quæ dicitur sacramentum in exteriori posita est, & dicitur Pœnitentia exterior, quia per signa, & actus exteriores expressa est.

nu. 4. & 5.

Sufficit-ne tractare hîc de Pœnitentia vt est sacramentum? Ref. non: sed debet etiam tractari de illa, vt virtus est.

Quare hoc? Ref. primò, quia fideles circa omne genus virtutis se debent exercere: secundò, quia Pœnitentia vt est virtus tales habet actiones; quæ quasi materiam præbent Pœnitentiæ, quæ est sacramentum; ita vt pœnitentia, quæ est sacramentum, non possit cognosci, neque esse vera & perfecta sine ea, quæ virtus est; externa enim pœnitentia sine interna parum prodesse valet.

Diuisio Tractationis.

IN quot partes diuidenda est tractatio de Pœnitentia? Ref. in sex.

Prima est, de Pœnitentia vt est virtus.

Secunda, de Pœnitentia vt est sacramentum.

Tertia, de Contritione.

Quarta, de Confessione.

Quinta, de Ministro, de clauibus, & de absolutione.

Sexta, de satisfactione.

De pœnitentia vt est virtus. Cap. I

Quid debet considerari de Pœnitentia vt virtus est? Resp. Catechismus primò definit illam. Secundò, explicat fines illius. Tertio, probat talem pœnitentiam esse virtutem. Quarto, declarat quomodo hæc pœnitentia possit obtineri, Quintò, ostendit fructus illius.

De definitione Pœnitentia, quæ virtus est.

Num. 2.

Ex nu. 2.

& 5

Quomodo potest definiri Pœnitentia, quæ virtus est? Ref. ex Catech. triplex definitio colligi potest.

Quanam est prima? Ref. hæc. Est displicentia eorum peccatorum, quæ antea placebant; & hæc potius videtur dicenda descriptio, quàm definitio.

Quanam est secunda? Ref. hæc. Est commutatio voluntatis à malo ad bonum, & à peccato ad virtutem: & ista quoque perfecta definitio non est.

Nu. 2. & 3.

Num. 5.

Quæ est tertia? Resp. ista. Est conuersio animi ad Deam cum detestatione, & odio peccatorum commissorum, & cum certa deliberatione malam vitæ consuetudinem

emendandi, cum spe veniæ à Dei misericordia consequendæ, & hæc est vera definitio.

Quot particule sunt in hac definitione? Ref. quatuor, *Ibidem.*
 primò est conuersio ad Deum: secundò odium, & detestatio peccati: tertio propositum emendationis vitæ: quarto spes veniæ.

Singu & particule exprimuntne vnum actum? Ref. exprimunt, ita vt pœnitentia interior per quatuor actus sit perficienda. *Ibidem.*

Explicantur-ne in hac definitione quatuor cause pœnitentiæ? Ref. ita est.

Qua ratione? Ref. illa particula, *animi*, exprimit causam efficientem: significat enim ab animo iam dictas pœnitentiæ actiones prouenire. Illa verò, *veniæ consequenda* declarat finem, finis enim pœnitentiæ est veniam peccatorum à Deo obtinere. Illæ verò particule *peccata & mala vitæ consuetudo*, exprimunt materiam; quia sunt illud de quo pœnitentia habenda est. Illa autem verba, *conuersio ad Deum, Odium peccati. Propositum emendandi, Spes veniæ*, dicunt causam formalem Pœnitentiæ: quia in his quatuor actionibus formalis ratio Pœnitentiæ posita est.

De fine Pœnitentiæ, qua virtus est.

Num. 3.

Quem finem sibi debet proponere eis quem verè peccati pœnitet. Respond. Catech. ait triplicem finem sibi proponere debet. Primus est, vt peccatum aboleat, & destruat: omnemque animæ culpam, & maculam abstergat. Secundus est, vt Deo pro commisso peccato satisfaciat. Tertius est vt reconcilietur cum Deo, id est, vt redeat in gratiam eius, & auertat odium quod propter peccatum, incurrerat.

Num. 8.

Quomodo potest destrui peccatum? Ref. ex parte Dei destruitur per veniæ, & remissionem: ex parte hominis destruitur per odium, & detestationem illius, Catec. num. 8.

Quomodo potest satisfieri Deo pro peccatis? Ref. per pœnitentiam mediante virtute passionis Christi.

Quomodo potest quis obtinere gratiam Dei amissam? Ref. facièdo aliquid quod magis placeat Deo quàm quod displicebat peccatum, & hoc est meritum passionis, & mortis Christi per pœnitentiam oblatum.

C. T. ses. 6.

cap. 3. &

Ses. 14. c. 3.

Ses. 14. c. 8.

Ses. 5. cap. 1.

& Ses. 6. c. 1.

2. 37.

Quomodo probatur Pœnitentiam esse virtutem.

Num. 4.

Num. 7.

Sess. 14. c. 1.

Num. 7.

Ibidem.

Qua ratione probatur dictam pœnitentiam esse virtutem? Ref. triplici ratione à Catechif. probatur. Prima est hæc. Omnes illi actus, qui præcipiuntur à lege Dei omnino pertinent ad virtutem, sed lex naturalis, scripta, & Evangelica, ait Concil. Trid. præcipit pœnitentiã, ideo virtus est,

Secunda est hæc. Virtus est vera, & bona regula actuum humanorum, sed pœnitentia est regula actus hominis respectu peccati: quia facit illum dolere de illo, quando, quomodo, & quatenus oportet: ita vt neque plus, & neque minus, quàm par est, doleat, ideo omnino virtus erit.

Tertia est hæc, illud, quod nihil mali in se continet, & ex natura sua ordinatur ad finem, qui virtutis naturam sapiat, virtus est. Sed pœnitentia habet pro fine virtutem, dolere enim peccatum, & pro illo Deo satisfacere, ad virtutem pertinet iustitiæ, quæ iubet satisfacere iniustæ offensæ, delendo illam, & compensationem reddendo: reconciliari etiam cum iniuste offenso, actus iustitiæ est, ideo pœnitentia dicta virtus omnino est.

Quibus gradibus ad pœnitentiam interiorem perueniatur.

Num. 5.

C. T. ses. 7. cap. 6.

C. T. ibid.

C. R. nu. 9.

C. T. ses. 7. cap. 6.

C. R. nu. 9.

C. Tr. &

C. R. ibid.

Datur-ne modus perueniendi ad Pœnitentiam, quæ virtus est, & ad actus illius? Ref. Datur.

Quis est? Ref. C. Trid. & Catech. docent quinque gradibus ad illam perueniri, qui sunt.

Primus, est Auxilium Dei præueniens, quo cor hominis excitatur, & adiuuatur, vt ad Deum se conuertat: & ideo volenti pœnitere imprimis auxilium à Deo petendum est.

Secundus est effectus fidei, qui fit ab intellectu lumine Dei illustrato, & consistit in hoc, quod credat homo his quæ à Deo reuelata, vel promissa sunt: præcipue circa peccata, & illorum punitionem, vel remissionem: hoc enim actu homo videt peccata sua, & pœnas à Deo illis statutas.

Ibidem.

Tertius est timoris, qui actus oritur ex præcedenti, nempe ex consideratione peccatorum suorum & ex acerbitate suppliciorum, quæ iustitia Dei contra illa infligit. Et ex

hoc a
esse c

Q
miser

obsti
cedat

dedu

Q
& od

verti

tencia

I

H

lege

Bapu

pœni

Q

vitan

De

Q

huius

& de

tialib

qui à

& eff

lius.

Est

quatu

ad qu

absol

hoc actu peccator incipit timere sibi, dum se peccatorem esse cognoscit, quo timore incipit à peccato reuocari.

Quartus est spei, qui oritur ex consideratione diuinæ *Ibidem.* misericordiæ, quæ parcat peccitenti, sicut iustitia scruit in obstinatum: & ex hac spe erigitur animus, vt ad Deum accedat: vnde fit quòd timor retrahit à peccato; spes autem deducit & erigit ad Deum per merita Christi.

Quintus est charitatis: quo homo incipit diligere Deum, *Ibidem.* & odio habere peccatum: & sic pœnitendo de peccato conuertit se per charitatem ad Deum, omneque actus pœnitentiæ facit.

De necessitate pœnitentiæ qua virtus est. Num. 6.

HÆc pœnitentiæ est-ne necessaria? Ref. Conc. Trid. ait, *Sess. 14. c. 1.* hanc pœnitentiæ semper fuisse necessariam tam in lege naturæ, quàm scripta, & Euangelio; & ait etiam ante Baptismum præcedere oportere; ad Sacramentum quoque pœnitentiæ necessaria existit.

De fructu huius Pœnitentiæ. Num. 7.

Qui fructus proueniunt in homine ex dicta pœnitentiæ? Resp. infiniti, sed præcipuè sacræ literæ assignant vitam gratiæ in hoc sæculo, & gloriæ in futuro. *Num. 10.*

De pœnitentiæ externæ, qua est Sacramentum. Caput II.

Quam tractantur à Catechismo de Pœnitentiæ vt est Sacramentum? Resp. sex, Primò, de institutione huius Sacramenti: secundo, probat esse verè Sacramentum, & de his quæ possunt iterari: tertio, agit de partibus essentialibus illius, *id est*, de materia, & forma: quarto, de ritibus, qui à pœnitente sunt adhibendi, quinto de fine, seu fructu, & effectu pœnitentiæ: sexto, de partibus integralibus illius.

Est completa hæc tractatio? Ref. est, quia tangit omnes quatuor causas. Institutio enim dicit causam efficientem, ad quam etiam spectat ex parte Ministri forma, quæ est absolutio. Materia autem, & forma dicunt causas intrinsecas. Partes verò integrales reducuntur ad materiam Fructus, & effectus pertinent ad finem. De vsu autem, & administratione non erat opus tractare, quia vsus pœnitentiæ in actibus, qui sunt materia, positus est. Administra-

rio verò ad Ministrum est reducenda, ideo plena tractatio est.

De institutione Sacramenti Pœnitentia.

Num. 2.

Sess. 7. c. 1.
Ibidem.

Sess. 14. c. 1.

et can. 3.

Pœnitentia est ne Sacramentum? Res. est de fide quod fit Sacramentum.

A quo est institutum? Res. A Christo.

Quando? Res. C. Tr. ait Dominus Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipue instituit, cum à mortuis excitatus inflauit in Discipulos suos dicens. *Accipite Spiritum sanctum; quorum remisit peccata remittuntur eis, & quorum retinueri i retentione sunt.*

Sess. 14. c. 1.

et can. 3.

Sess. 14. c. 1.

Iste locus Euangelii intelligitur de institutione Sacramenti pœnitentiæ? Res. ait C. Trid. vniuersorum Patrum consensus semper ita intellexit; & Ecclesia Catholica semper ita sensit.

C R. nu. 11

Num. 11.

Quare Christus instituit hoc Sacramentum? Res. Conc. Trid. ait, vt lapsis post Baptismum daretur vitæ remedium, quia per hoc Sacramentum sanguis Christi defluit, ait Catech. in eos qui peccauerunt.

Cur Christus instituit hoc Sacramentum, non internam, sed externam Pœnitentiam? Res. ait Catech. primo, quia Sacramentum debet esse res sensibus subiecta, vt de Sacramentis in genere dictum est. Pœnitentia autem externa talis est, non autem interna. Secundo, vt homo esset certior de Sacramento à se suscepto, vehementer enim homo potest dubitare, an intimam habuerit pœnitentiam; de externa autem ita dubium non est, cum præcipue iudex illius sit Sacerdos, qui debet iudicare, an peccatorem pœnitentem delictorum. Tertio quia Sacerdos antequam absoluat debet iudicare, an peccator verè pœnitens sit; hoc autem iudicium tantum de externa pœnitentia facere potest, ideo illa instituta est Sacramentum.

Num. 12.

Potest probari pœnitentiam esse Sacramentum? Res. potest, quia conuenit illi definitio Sacramenti; pœnitentia enim est signum rei sacræ, id est gratiæ, & iustificatiõis peccatoris. Actus enim pœnitentis & absolutio Sacerdotis sunt signum sensibile conuersionis peccatoris, & remissionis peccatorum illius.

Num. 13.

Hoc Sacramentum potest iterari? Res. potest, & ait Catech.

Catec. quando occurrit aliquis qui minus speret de bonitate diuina, confirmandus est, illi persuadendo sapius per pœnitentiam remitti peccata.

Num. 14.

¶ 22.

Ex C. T.

ses. 14. c. 3.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

C. R. n. 13.

¶ 22.

De partibus huius sacramenti.

Num. 3.

Hoc sacramentum habet plures partes? Resp. habet nempe tum essentielles, tum integrales.

Quæ dicuntur essentielles? Ref. materia, & forma.

Quare dicuntur essentielles? Ref. quia totam essentiam res constituunt, C. R. de Sacr. in gen. n. 5.

Quæ dicuntur integrales? Respon. illæ quæ sunt partes materiæ, & sunt contritio, confessio, & satisfactio.

Quare dicuntur integrales? Ref. quia sicut corpus quod est materia hominis fit integrum ex pluribus, nempe manibus, pedibus, oculis, & alijs: ita materia sacramenti Pœnitentiæ fit integra per contritionem, confessionem, & satisfactionem, ideo dicuntur partes integrales.

Possunt dici partes materiales? Ref. possunt quia vt ait Conc. isti tres actus sunt materia Pœnitentiæ.

Ses. 14. c. 3.

De materia Pœnitentiæ. Num. 2.

Quotuplex est materia sacramenti Pœnitentiæ? Ref. duplex, alia proxima, alia remota: & remota alia est necessaria, alia sufficiens.

C. R. n. 14.

C. T. ses. 14.

c. 1. ses. 14.

cap. 3.

Quenam est proxima? Resp. C. Tr. ait. Sunt autem quasi materia huius sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio: addit hos quoque actus dici partes pœnitentiæ, quia requiruntur in pœnitente, ad integritatem sacramenti, & ad plenam, & perfectam, remissionem peccatorum, & hoc ex Dei precepto, & institutione.

Quare Conc. ait. quasi materia? Ref. Cat. Neque verò hi actus quasi materia à Sancta Synodo appellantur, quia veræ materiæ rationem non habeant, sed quia eius generis materia non sūt, quæ extrinsecus adhibeatur, vt aqua in Baptismo, & Chrisma in Confirmatione.

Num. 14.

Quanam est materia remota? Ref. peccata siue mortalia, siue venialia: sed mortalia sunt materia necessaria, venialia verò sunt materia sufficiens.

C. R. n. 14.

cap. 5.

Num. 14.

Quare peccata sunt materia Pœnitentiæ? Ref. ait Cat. Vt enim ignis materiam ligna esse dicimus, quæ vt ignis

consumuntur: ita peccata quæ penitentia delentur, rectè huius sacramenti materia vocari possunt.

Ex sess. 14.
can. 3.

Quare dicuntur materia remota? Resp. quia sicut terra materia remota, ex qua fit domus: lateres verò, qui fiunt ex terra sunt materia proxima, ita peccata sunt illud, de quo habetur contritio, confessio, & satisfactio, & non possunt esse materia penitentia, nisi quatenus penitens de illis conteritur, confitetur, & satisfacit; ideo sunt materia remota: contritio verò, confessio, & satisfactio materia proxima sunt.

Ses. 14. c. 1.

Quare mortalia sunt materia necessaria? Ref. ait Conc. quia omnino de illis necessarium est penitere, confiteri, & satisfacere.

Ses. 14. c. 5.
& c. 7.

Quare venialia dicuntur materia sufficiens? Resp. quia ait Conc. non est necessarium illa confiteri: & tamen si quis confiteatur tantum venialia, sufficit ut à sacerdote possit absolui, nempe cum mortalia non habet.

Sess. 1. c. 1.

Vbi non est peccatum, potest esse penitentia, & dari absolutio? Ref. non: quia penitentia non potest esse nisi de malo, & contritio, confessio & satisfactio sunt tantum de peccato.

De Penitente, eiusque dispositione, necnon de ritibus ab illo adhibendis. Num. 5.

Et sess. 14.
c. 3. ibid.

Poenitens potest dici materia Penitentia? Respond. poenitens, ut poenitens, aliqua ratione dici potest materia.

Quare dicitur (ut poenitens) Resp. quia in poenitente considerantur, quod sit homo, quod sit peccator, & quod sit poenitens, & ut poenitens dici potest materia poenitentia.

Et sess. 14.
can. 3.

Quare hoc? Ref. quia infans est homo, sed quia non est peccator, non potest absolui, iuuenis, & peccator sed impoenitens est homo, & habet peccata sed quia non est poenitens, non potest absolui: ideo dicitur quod poenitens ut poenitens materia poenitentia sit.

Ses. 14. c. 3.

Poenitens estne distincta materia à contritione, confessione & satisfactione? Resp. non: quia ideo dicitur poenitens quatenus in illo tres dicti actus requiruntur.

Ibidem.

Forma, & absolutio caditne super poenitentem; an super peccata, an super actus illius? Ref. cadit super poenitentem,

quia dicit : Absoluo te , sed actus poenitentis sunt proxima ratio, quare absolutio cadit in ipsum

Requiriturne dispositio in poenitente: Resp. ita est, & alia est de necessitate Sacramenti instituta à Christo , alia est de conuenientia sacramenti. *Ibidem.*

Quanam est de necessitate sacramenti ? Res. Conditio, Confessio & Satisfactio, ait Conc. Trid. *Ibidem.*

Quanam de conuenientia sacramenti ? Res. ait Catech. sunt quidem ritus , qui à fidelibus debent diligenter obseruari , qui à primitiua Ecclesia , vt habetur ex Dionysio Arcopagita, sunt deriuati. *Num. 6. C. T. ses. 14. c. 3.*

Qui sunt: Res. isti quinque, ait Catech. *Num. 18.*

Primus est humilitas , & demissio animi ex indignitate peccatorum proueniens. *Ibidem.*

Secundus humilitas, & demissio corporis se ad pedes sacerdotis prosternentis, & genuflectentis , qui actus debent à poenitente fieri , vt per illos cognoscat , & significet radices suae superbiae euellendas esse , à qua omnia scelera quae deflet, ortum habuerunt.

Tertius reuerentia erga sacerdotem : ita vt illum legitimum iudicem sui cognoscat , & in illo Christi Domini personam, & potestatem veneretur. Sacerdotes enim , ait Conc. Trid. in hoc sacramento verè iudices, & Christi Vicarii sunt. *Ibidem. C. T. ses. 14. can. 6.*

Quartus , postquam poenitens constituit se reum ante hoc tribunal, debet accusare se tanquam reum, & dignum maxima, & acerbissima animaduersione & non solum dicendo, *confiteor*, &c. sed etiam peccata sua cum tali effectu enumerando. *Num. 18.*

Quintus, Supplex peccatorum veniam petere debet. *Ibidem.*

Præter hæc requiruntur fides, spes, & charitas in poenitente: Resp. omnino requiruntur: quia necesse est credere virtuti Sacramenti: & in diuina misericordia spem habere, & velle se mouere ad Deum ex charitate diligendum, alioquin poenitens non esset. *n. 6. C. T. ses. 7. can. 9.*

De forma Sacramenti Poenitentiae. *Num. 6.*

Quanam est forma sacramenti Poenitentiae ? Res. Conc. Trid. ait est ista : *Ego te absoluo, &c.*

Quare dicit, &c. ? Res. vt significet formam quidem perfici illis tantum verbis , *Ego te absoluo* : sed nihilomi- *Ses. 4. c. 4. Arg. ibid.*

164 Pars prima Doct. Conc. & Cat.

nus alia verba: quæ sequuntur nempè, *A peccatis tuis. In nomine Patris, & Filii, & spiritus sancti. Amen.* dici debere: non quia sint de necessitate sacramenti, sed quia sunt quasi de necessitate præcepti.

Cur ista verba dici debent cum non sint de forma Respon-
ne fiat æquiuiocatio in hoc verbo, *Absolutio*: potest enim
quis absolueri ab excommunicatione, & non à peccatis, ut
sæpè fit.

Omnia verba primò dicta sunt necessaria de necessitate
sacramenti: Respon. sunt, sed illud verbum: *Ego* potest omitti,
quia intelligitur in illo verbo. *Absoluo*.

Ex sess. 14.
can. 3.

Quid significant hæc tria verba? Respon. primum, *id est*,
Ego, significat absoluentem: secundum *id est*, *Te*, significat
absolutum: tertium, *id est* *Absoluo*, significat absolutio-
nem.

Quid significat illa particula *Ego*? Respon. sic, *Ego* qui sum
sacerdos, & Vicarius Christi, & legitimus iudex tuus ad re-
mittenda, vel retinenda peccata.

Ibidem.

c. 5. b. c. 3.

Ses. 4. c. 6.

Ex sess. c. 1.

Ses. 14. c. 11

Num. 15.

Quid significat, *Te*? Respon. sic *Te*, quem examinavi, & co-
gnoui penitentem, & capacem absolutionis, quia in te vidi
actus contritionis, & confessionis, & propositum satisfac-
tionis.

Quid significat *Absoluo*? Respon. sic, Auctoritatiuè, iudicia-
liter, & per sententiam definitiuam, *Absoluo* te & remitto
tibi peccata.

Vnde habetur quod hæc sit forma? Respon. ex sacra Scrip-
tura, & traditionibus Apostolorum.

Qua ratione, Respon. ex illis verbis Mat. 5. *Quæcumque sol-
ueris super terram erunt soluta. & in cælu*: Apertè colligi-
tur remissionem peccatorum fieri per absolutionem sacer-
dotis. Ex traditione verò habetur, quia Apostoli Ecclesiam
hanc esse formam docuere.

Ibidem.

Potest probari ratione: Respon. potest, quia forma sacra-
menti sunt verba aliquid sacrum tum significantia, tum
efficientia, remissio autem peccatorum est res spiritualis,
quæ à dictis verbis tum efficitur, tum significatur.

De vi, efficacia, effectu, fructu, & fine sacramenti.

Num. 7.

Ex sess. 6.
a. 14. sess.

Quis est finis sacramenti penitentiae? Respon. vita & sa-
nitas spiritualis C.R. de Sacr. in genere num. 20.

uerint: Res. ait Cat. ita est, sed causa fuit, quia illos verè & ex animo delictorum non pœnitebat.

Ibidem.

Nonne in sacris literis habetur aliqua peccata esse irremissibilia, etiam aliquando Patres hoc dicunt? Resp. ait Catech. sacras literas, & sanctos Patres cum hoc asserere videntur, ita interpretandos esse, vt difficilem admodum, non autem impossibilem veniæ impetrationem dicere intelligantur.

Ibidem.

Quomodo vera erit locutio scripturæ, si dicat, quod est difficile, esse impossibile? Resp. ait Catech. sicut aliquis morbus erit ex natura sua sanabilis, sed tamen respectu infirmi insanabilis esse dicetur, quod erit si vel infirmus recuset accipere medicinam, vel tunc accipiat, cum virtus naturalis adeo debilis est, vt virtutem medicinæ, vel ferre, vel actare non possit: ita aliquod peccatum potest dici irremissibile, non quia per pœnitentiam verè remitti non possit, sed quia per peccata ita affectus sit, vt medicinam peccati, quæ est gratia Dei, repe'lat.

Ibidem.

2.2.9. 14.
art. 1. & 2.

Quæ sunt ista peccata, quæ dicuntur remitti non posse? Respond. peccare in Spiritum sanctum: in his enim peccatis homo respuit illa media, per quæ posset ab illis conuerti, veluti spes diuinæ misericordiæ est mediū quo homo ad Deum se conuertit, ideo qui desperat de misericordia Dei, abiicit medium quo posset ad illum conuerti.

Ses. 6. c. 14.
c. 29.

Peccata mortalia possuntne remitti post Baptismum absque Pœnitentia? Res. omninò impossibile est, ita intelligendo quod pœnitentia, vt est Sacramentum, saltem in voto necessaria sit.

Ses. 14. c. 1.
C. R. n. 21.

Peccata venialia possunt remitti absque pœnitentiæ Sacramento? Respond. Catech. ait, ita esse, tamen cum D. August. asserit requiri aliqua ratione pœnitentiam ad hoc vt peccata venialia remittantur. Concil. etiam Trid. ait venialia alia ratione, quàm per confessionem remitti posse.

Ses. 14. c. 5
D. T. 3. p.
q. 7. art. 1.

Quænam est hæc pœnitentia, quæ peccata venialia remittuntur? Respond. Conc. Tr. ait peccata venialia posse remitti per Sacramentum pœnitentiæ, sed tamen multis etiam aliis remediis expiari posse. D. autem Th. ait per pœnitentiam virtuales remitti posse.

Quid est hæc poenitentia virtualis? Resp. ait D. T. est actus quidam amoris vel reuerentiæ in Deum, vel in res diuinas, quo virtualiter includitur displicentia peccatorum venialium; veluti si quis ita se humiliet Deo, vt virtualiter habeat displicentiam de peccatis superbiæ, ita vt si consideraret de illis, sibi displicerent.

3 p. q. 87.
art. 1.

Peccata venialia possunt remitti per confessionem generalem, per tunctionem pectoris, per orationem Dominicalem, per benedictionem Episcopalem, per asperionem aquæ benedictæ, per orationem in Ecclesia consecrata, per septem Sacramenta & præcipuè Eucharistiam, & Extremam Vnctionem, & similia: Res. ita est, ait D. T. & hoc quia virtualiter continent displicentiam peccatorum venialium, vel reuerentiam, & motum in Deum, vel res diuinas, vel gratiæ collationem, quæ peccata dimittit.

3 p. q. 87.
art. 3.

De partibus integralibus poenitentia. Num. 6.

Quæ sunt partes in egrales poenitentia? Respon. ait Conc. Trid. illæ quæ ex institutione diuina requiruntur in poenitente ad integritatem sacramenti, & sunt Contritio, Confessio, & Satisfactio.

Estne omninò necessarium, quod ista tria in poenitente reperiantur? Res. ita est, ait Concil. Trident. & est de fide.

Ses. 14. c. 3.

C. R. n. 22.

Ses. 14. c. 3.

Et can. 4.

Num. 22.

Quare tot actus in poenitente requiruntur? Res. Catec. cum D. Chryostomo ita ait: *Poenitentia cogit peccatorem omnia sufferre: in corde eius contritio: in ore confessio, in opere tota humilitas, vel, fructifera satisfactio:* vnde patet per hos actus peccatorem eniti, vt peccatum destruat tum corde per contritionem: tum lingua per confessionem: tum opere per satisfactionem.

Ibidem.

Istæ partes habent inter se connexionem? Res. Catec. ait, habent tali ratione: Contritio consistendi, & satisfaciendi propositum includit. Confessionem debet præcedere contritio, & satisfaciendi voluntas: Satisfactionem vero, & contritio, & confessio antecedere debent.

Ibidem.

Ex C. T.

Ses. 14. c. 3.

Et can. 4.

Num. 22.

Et 23.

Si poenitens non haberet intentionem satisfaciendi Deo pro peccatis, vel in hac vita, vel in alia, debet absolui? Resp. nequaquam: quia propositum satisfaciendi debet præcedere absolutionem, & qui tale propositum non habet contritus non est.

Potest afferri aliqua ratio quare Deus voluerit, quod à poenitente isti tres actus efficerentur? Res. potest, & Cat. assert has.

Num. 21. Prima est, quia sicut homo peccat in Deum corde, ore, & opere, ita debet poenitere, & satisfacere Deo corde per contritionem, ore per confessionem, opere per satisfactionem.

Num. 25. Secunda est, quia iustum est, vt homo toto suo posse conetur destruere peccatum, & ideo debet conari, vt destruat e corde per contritionem, lingua per confessionem, opere per satisfactionem.

Ibidem. Tertia est, quia sic conuenit sacramento Poenitentiae: Poenitentia enim est quaedam compensatio offensae Deo factae proueniens ab eius voluntate qui fecit offensam: quae compensatio fit tali ratione, vt qui fecit offensam constituat se voluntarie in potestate Dei offensae, ad hoc vt ipse Deus sumat poenam, & satisfactionem quam vult de eo, qui sibi fecit offensam. Ex quo apparet necessarium esse vt peccator habeat voluntatem compensandi Deo pro facta offensa; & hoc pertinet ad contritionem. Secundò oportet, quod peccator constituat se tanquam reum in potestate Dei; & hoc facit dum per confessionem subdit se sacerdoti personam Dei gerentis. Tertio necesse est vt sit paratus accipere poenam arbitrio Dei, & sacerdoti vel in hac, vel in alia vita luendam, & hoc pertinet ad satisfactionem, ideo rectè partes integrales poenitentiae sunt constitutae,

De Contritione. Caput III.

Num. 26. **Q**uæ. quid tractat de Contritione? R. precipuè quatuor. Primò enim tradit definitionem contritionis, & explicat illam; vbi etiam nomen contritionis declarat; & hoc à num. 24. vsque ad 31. Secundò declarat, quæ debeant fieri à fidelibus, vt verè contriti sint, nu. 32. 33. 34. Tertio explicat quæ sit vis, vel utilitas, vel effectus & finis contritionis, num. 35. Quarto proponit modum, quo fideles circa contritionem se debeant exercere.

De nomine Contritionis, & Attritionis.

Num. 2.

Num. 26. **Q**uibus nominibus appellatur Contritio? Res. appellatur Contritio, Attritio, Compunctio cordis; iussio

côtdis: per cor autem voluntas intelligi debet.

Quare à Ioële dicitur scissio cordis? Resp. quia dolor est ex sôlutione continui, & ideo cum contritio sit dolor cordis, rectè dicitur scissio illius. *Ioel. 2.¹
Num. 27.*

Cur dicitur Compunctio? Resp. ait Cat. sicut ferro tumida vlcera secantur, vt inclusum virus possit erumpere: ita corda quasi scalpello contritionis adhibito inciduntur, vt peccati mortiferum virus possit exire. *Ibidem.*

Quare dicitur Contritio? Resp. ad significandam magnitudinem doloris, contere enim est saxo, ve duriore aliqua materia aliquid confringere minutatim, & quasi in puluerem reducere: vnde declaratur corda quæ superbia obdurerunt, contritione minutatim conteri, & contundi. *Num. 26.*

Dolor qui prouenit ex morte parentum, vt filiorum potest dici contritio? Resp. non; quia soli peccato contritionis dolor conueniens est.

Qualis dolor est attritio? Resp. est dolor minus perfectus, quam contritio, ideo dicitur attritio, quia frangit quidem cor, sed crassiori quodam modo, & non ita minutatim, sicut contritio. *Ibidem.*

De definitione communi attritionis, & contritionis. Num. 3

POtest dari definitio communis attritionis, & contritionis? Resp. potest. *Ses. 14. c. 4.
Ex C. ibid.*

Quanam est? Resp. ista quam tradit C. Trid. Contritio est animi dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero, habens adiunctam fiduciam diuinæ misericordiæ, nec non votum præstandi reliqua, quæ ad ritè suscipiendum Pœnitentiæ Sacramentum sunt necessaria.

Quot sunt particule in illa? Resp. quatuor: Prima est, quot sit animi dolor, & detestatio de peccato commisso. Secunda est propositum non peccandi de cætero. Tertia fiducia diuinæ misericordiæ. Quarta votum, & desiderium confitendi, & satisfaciendi, & absolutionem obtinendi pro peccatis commissis; hæc enim ad Pœnitentiam sunt necessaria.

Ista definitio tangitne quatuor causas? Resp. tangit causa enim efficiens exprimitur per illam particulam. *Ani-*

mi, & per illam, *Dolor & detestatio*: declaratur enim efficiens contritionis & attritionis esse animam non corpus; & esse illius potentiae animi, quae dicitur voluntas, quia actus illius est dolor, & detestatio. Materia exprimitur per illud verbum *peccatum & peccandi*: Indicat enim peccatum absolute consideratum tam quoad praeteritum; quam quoad futurum, esse materiam contritionis. Causa finalis tangitur in illo verbo, *Votum faciendi reliqua*, &c. Indicat enim finem contritionis esse praeparare ad absolutionem, sicut Conc. aperte asserit dicens de illa *ita demum praeparat ad remissionem peccatorum*, &c. Causam formalem exprimit quatuor actiones: prima, est dolor de peccato commisso; secunda propositum de futuro; tertia spes veniae; quarta desiderium Sacramenti.

De propria definitione contritionis perfecta. Num 4.

Ref. 14. c. 4.

Contritio perfecta habet propriam definitionem? *Ref.* habet.

Quenam est? *Resp.* Conc. Trid. ait, est illa, quae modo allata est, hoc solum addendo: quod charitate perfecta sit, ideo sic poterit definiti; Contritio perfecta est animi dolor, ac detestatio à charitate proveniens de peccato commisso & cum proposito non peccandi de cetero, cum spe veniae & cum voto faciendi quod fieri debet, ut recte suscipiatur sacramentum poenitentiae.

De propria definitione attritionis.

Num. 5.

Ibidem.

Attitio potest dici contritio imperfecta? *Ref.* Conc. Trid. ita vllam appellat.

Ibidem.

Quare dicitur contritio imperfecta? *Resp.* quia non est dolor ex charitate proveniens, sed à timore servili originem habens.

Ibidem.

Qualis est iste dolor imperfectus, qui à timore servili proficitur? *Resp.* ait Conc. Trid. est ille qui praevnit vel ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex gehennae, & poenarum metu.

Ibidem.

Attritio sufficitne ad hoc, ut quis possit à peccatis absolui? *Ref.* ait Conc. Trid. sufficit dummodo habeat omnia, quae in prima definitione posita sunt.

De conuenientia, & differentia inter attritionem.
& contritionem. N. 6.

Ibidem.

Contritio, & attritio in quo conueniunt? Resp. Primò conueniunt in causa efficiendi ex parte hominis; quia ex utraque voluntate procedit. Secundò in causa finali, quia utraque intendit præparare, & disponere ad sacramentum poenitentiae, & ad remissionem peccatorum, licet vna magis, alia minus perfectè hoc faciat. Tertio in causa materiali; quia vtriusque materia sunt peccata. Quarto in causa formali conueniunt quoad hæc quatuor, scilicet dolor de peccato, Propositum non peccandi, spes veniæ, votum confitendi, & satisfaciendi.

Ibidem.

In quo differunt inter se? Respond. in duobus. Primò in causa formali, cuius dolor contritionis est charitate perfectus: Attritionis verò est sine charitate, sed cum timore seruili, quia Dei offensam ut rem turpem, & à Deo castigatione punitam inspicit, & detestatur. Secundò differt in effectu, quia contritio charitatis formata etiam sine actuali susceptione sacramenti peccatum remittit: non quatenus est nuda, vel sola contritio. ait Concil. sed quatenus habet annexum votum sacramenti poenitentiae. Attritio verò non obtinet remissionem peccatorum, nisi actu suscipiantur Sacramentum, & hoc quia virtute clauium, & Sacramenti poenitens de attrito fit contritus. Quod debet maximè notari & populis declarari.

De efficiente Contritionis, & Attritionis. Num. 7.

Quatuor causæ contritionis, & attritionis sunt ne distinctè examinandæ: Res. ita expedit.

Quænam est causa efficiens illarum? Res. alia est ex parte Dei, alia ex parte peccatoris.

Ses. 6. c. 2.

& 6. Jess.

14. can. 4.

Quid efficit Deus? Resp. Conc. Tr. ait. Attritio est donum Dei, & impulsus Spiritus sancti non quidem inhabitantis, sed mouentis: quo poenitens adiutus vim sibi ad iustitiam parat. Ex quo etiam apparet contritionem dorum Dei esse, & impulsum Spiritus sancti inhabitantis, quo voluntas peccatoris plene à peccato recedit, & ad Deum se conuertit. Vnde contritio erit impulsus Spiritus sancti inhabitantis, attritio impulsus eiusdem, non habitantis.

Def. 6. c. 3.
Def. 6. c. 4.

Sine auxilio Dei homo potest poenitere, & dolore de peccatis sicut oportet? Resp. Conc. Trid. determinat de fide fieri non posse.

Ibidem.

Actus contritionis, & attritionis produciturne ab homine liberè, & voluntariè? Res. est de fide ita esse.

Homo per liberum arbitrium potestne dissentire si velit Deo excitanti, atque vocanti ad poenitentiam? Res. est de fide ita esse.

Num. 29.

Actus contritionis, & attritionis debetne esse tum à voluntate, tum etiam à sensu? Res. ait Cat. deberet, sicut ex Niniuitis, Dauide, Magdalena. S. Petro, & aliis apparet qui dolore sensibili, & lachrymis contritionis actum habuerunt; & ratio etiam suadet quia si sensus contra Deum peccauit, deberet etiam de peccato poenitere, & dolere.

Num. 25.

Cap. 29.

Est necessarium quod dolor sensibilis sit? Res. ait. Cat. non est necessarium, sed sufficit, quod in voluntate sit odium & dolor peccati. Quod Dei misericordia factum est, quia sæpè sensus non potest dolere sensibilibus de eo, quod non est sibi molestum, sed iucundum, & sensus in delectatione non potest intueri offensam Dei, & tamen delectationem suam experitur.

De Materia Contritionis, & Attritionis. Num. 8. 1

Ex ses. 14.
cap. 5.

Quanam est materia contritionis, & attritionis? Res. peccatum: mortale quidem necessaria, veniale verò sufficiens ut dictum est.

Num. 21.

Ex ses. 14.

c. 5. & c. 7.

C. R. 32.

Num. 30. 31.

Est necessarium dolere de omnibus peccatis mortalibus? Res. omnino est necessarium, ita ut si quis habeat decem mortalia, & doleat de nouem, de vno autem solo non doleat, iste neque erit attritus, neque contritus.

Estne necessarium de singulis peccatis mortalibus, habere proprium, & particularem cuiusque dolorem, an sufficit vnico, & vniuersali actu dolere de omnibus illis? Res. ait Catech. maximè hortandi, & monendi sunt fideles, ut ad singula mortalia crimina proprium contritionis dolorem adhibere studeant: & ex scriptura ita expedire ostendit. Nihilominus ex Dei misericordia, ait, non esse necessarium, sed sufficere si simul atque quis se collegerit vniuersa peccata sua detestetur, habeatque in animo cum

facultas erit alio tempore singula in memoriam reducere, ac detestari, quod est notandum, quia à paucis obseruatur, & passim ab omnibus omitti solet.

De forma Contritionis, & attritionis.

Num. 9.

Quænam est forma horum actuum? Resp. Illa quæ dicta est modò, nempe illi actus, dolor de peccato commissio, propositum de futuro, spes veniæ, votum Sacramenti, Charitas in contritione, timor Dei seruilis in attritione. *Ses. 14. c. 4.*

Contritio estne formaliter dolor? Ref. ait, Catech. cum D. Aug. contritio formaliter est odium, & detestatio peccati, dolor verò saltem sensibilis, non est de forma contritionis, sed est vel comes, vel effectus illius, dolor autem contritionis idem est quod detestatio.

Num. 8.

c. 25.

Quare ergo à C. Tr. contritio definitur, quod dolor sit? Ref. ait Cat. primò quia sacræ scripturæ per dolorem intelligunt odium peccati: secundò, quia ille dolor intelligitur non sensus, sed voluntatis.

Num. 25.

Dolor in contritione debet esse maximus? Ref. ait Catech. ita est, adeo vt nullus maior excogitari possit, saltem, quod attinet ad rationem, sæpè enim in sensu maior est dolor de morte, vel de amissione bonorum, quàm de peccato, probat autem his rationibus.

Num. 28.

Prima est quia perfecta contritio est charitatis actio, charitas autem super omnia diligit Deum, & super omnia odit peccatum: ideo dolor, qui est contritio, maximus esse debet: & sicut de charitate dicitur, diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo: ita, & de contritione dicendum est; ideo Dominus dicit, *Conuertimini in toto corde vestro.*

Num. 28.

Ioel. 2.

Secunda est, quia quantum bonus est Deus, tantum malum est peccatum, & offensa illius; sed Deus est summum bonum, & ideo summè diligendus; ita peccatum est summum malum, & summo odio habendum: ita vt ne vitæ quidem conseruanda causa liceat peccare iuxta illud, *Qui amat patrem, aut matrem, & c. non est me dignus: & qui voluerit animam suam saluam facere, perdet eam.*

Num. 28.

Tertia est, quia sicut ait D. Bernardus, *Modus diligen-*

Ibidem.

di Deum est diligere eum sine modo, id est, Deus deberet diligere infinitè: ita ergo peccatum deberet quis prosequi odio infinito.

Deut. 4.

Hier. 29.

Num. 29.

Ex quo Catech. colligit detestationem peccati debere esse maximam, & vehementissimam, & omnem ignaviam & fœcordiam excludentem? Ref. Quia in Deuter. habetur Deum inveniri ab his, qui querunt in toto corde: & idem in Hieremia.

Si dolor adeo vehemens non fit, eritne vera, & efficax contritio? Ref. ait Catech. poss. esse veram, quia sufficit odium esse in ratione, & sæpè sensus non potest dolere de eo, quod sibi placet.

Num. 18.

Quare tantum odium in peccatum requiritur? Ref. quia ad destructionem illius tale opus est, & charitas tale requirit.

De proposito non peccandi de catero. Num. 10.

Ses. 14. c. 4.

Num. 33.

Propositum non peccandi saltem mortaliter est necessarium? Ref. omnino, & debet haberi explicitè.

Quare hoc? Respond. quia sine tali proposito, odium peccati non esset verum, & Deus nunquam remitteret offensam.

Ibidem.

Quare non remitteret? Ref. quia non est parcendum ei, qui petit veniam de præterita offensa, sed habet animum eandem vel aliam iterare. Vera enim amicitia, omnino etiam quoad futurum, excludit animum offendendi.

Si quis habet firmam voluntatem non peccandi, sed timet quod ex infirmitate iterum peccabit, diceturne habere dictum propositum? Ref. dicetur.

Ibidem.

Quid requiritur ad hoc, ut aliquis dicatur habere propositum non peccandi? Ref. ait Catech.

Primò debet habere propositum obediendi præceptis Dei, & Ecclesiæ, cum enim horum transgressio sit peccatum, qui non vult abstinere à tali transgressione, neque vult abstinere à peccato.

D. T. 13. 7.

I. 4. 4. 1.

c. 2.

Secundò debet habere propositum vitandi, si fieri possit, occasionem peccandi, præcipuè autem proximam; qui enim non vult relinquere occasionem proximam peccati, quantum potest, neque vult relinquere peccatum. Illa enim est occasio proxima peccati, quæ semper, vel quasi semper inducit aliquem ad mortale: vnde si quis fortè fem-

per in
non lu

Te

tioner

quod

enim

morta

pecca

Q

poner

eo qu

farius

nequ

Qu

abstu

corpe

propo

enim

positu

non e

Est

positu

quide

quoa

Q

bet a

sacra

Tr. p

etiam

ctis

propo

A

recon

tio no

haber

Su

Q

facit

illam

per in ludo blasphematur, omnino tenetur habere propositum non ludendi.

Tertiò tenetur habere propositum recurrenti ad orationem cum erit in tali tentatione, & periculo peccandi, quod sine oratione non possit vitare peccatum mortale: si enim quis nolit abhibere remedium, sine quo à peccato mortali abstinere non potest, implicite consentit se velle ad peccatum redire. *D.T. 2. 2. 29. 33.*

Quartò si pœnitens fuit offensus ab aliquo, tenetur deponeere odium, & habere propositum conciliandi se cum eo qui fecit offensam, quando ad id teneri prudens confessorius affirmabit: qui enim alteri offensam non dimittit neque Deus suam illi dimittet. *Num. 33.*

Quintò si pœnitens alteri per vim, aut fraudem aliquid abstulit, vel fecit damnum, aut offensam in anima vel in corpore, vel fama, vel facultate, necesse est quod habeat propositum satisfaciendi, vel compensandi offensam. Cum enim retinere alienum, peccatum sit, ille non habebit propositum non peccandi, qui alienum restituere paratus non est. *Ibidem.*

Est necessarium quod pœnitens explicitè habeat propositum horum omnium, quæ dicta sunt? Resp. expediet quidem, sed sufficit aliquando habere propositum virtuale quoad ea quæ ultimò dicta sunt. *Ex C.T. Ses. 14. c. 4.*

Quid est habere hoc propositum virtuale? R. si quis habet animum faciendi omnia, quæ ad rite suscipiendum sacramentum Pœnitentiæ fieri debent, iste vt patet ex C. Tr. propositum virtuale dictorum videtur habere. Aliter etiam hoc erit, si ita affectus animo sit, vt de singulis dictis cogitaret, aut requiretetur, esset promptus habere propositum iuxta ea, quæ dicta sunt. *Ibidem.*

De spe veniæ. Num II.

AD Contritionem requiritur spes veniæ? Res. Ita est. Quare? Res. quia vt ait Conc. finis Pœnitentiæ est reconciliatio pœnitentis cum Deo: hæc autem reconciliatio non potest esse sine remissione peccati, ideo spes veniæ habenda est. *Ses. 14. c. 4. Ses. 14. c. 3.*

Sufficit habere illam virtualiter? Res. Ita est.

Quid est habere virtualiter? Res. quia petit veniam, vel facit aliquid ad obtinendam illam: iste virtualiter sperat illam. *Ex C.T. Ses. 14. c. 4.*

De voto faciendi ea qua ad Sacramentum requiruntur.

Num. 12.

Ses. 14. c. 4. **I**N Contritione requiritur voluntas faciendi omnia, quae ad ritè suscipiendum Sacramentum Pœnitentiæ sunt necessaria: Res. Ita est.

Ex sess. 14. c. 3. & 4. Quæ sunt ista? Res. primò voluntas habendi contritionem vel sufficientem attritionem, vt dictum est: secundo confitendi, & satisfaciendi ea ratione, qua dicitur: tertio absolutionem obtinendi.

Ibidem. Sufficit propositum virtuale? Resp. sufficit, quia Conc. ait, sufficere votum præstandi quæ necessaria sunt, in quo voto ista implicite, non explicitè continentur.

De sine, effectu, & utilitate Contritionis.

Num. 13.

Ses. 14. c. 4. **Q**uis est finis & effectus proprius contritionis? Resp. effectus contritionis est duplex, vnus est præparare pœnitentem ad rectè obtinendam absolutionem: alter est cum absolutione concurrere ad destructionem peccati, & reconciliationem cum Deo.

*Ses. 14. c. 3.**Ses. 14. c. 4.*

Contritio habetne vim remittendi peccatum, & reconciliandi cum Deo? Resp. sola non habet, ait Conc. si autem contritio charitate perfecta, sit vnita cum Sacramento, & absolutione, vel actu, vel voto, & desiderio, tunc, quatenus est materia Sacramenti, aliqua ratione concurrat ad reconciliationem hominum cum Deo.

Ses. 6. c. 3.

Remissio peccatorum nonne provenit totaliter à forma & absolutione? Res. ait Conc. In forma pœnitentiæ, absolutionis præcipuè vis Sacramenti posita, est; vbi illud verbum, præcipuè, indicat aliqua ratione minus principali etiam materiam Pœnitentiæ concurrere ad effectum producendum.

C. R. n. 75.

Contritio habet alias utilitates? Res. ait Cat. Hoc est præcipuum contritionis, quia Deus nunquam despicit illam. Cum enim aliquando alia pietatis studia, vt elemosyna, ieiunia, orationes, & similia opera ex suo genere bona à Deo repudientur: nunquam contritio ingrata illi est iuxta illud; *Cor contritum & humiliatum Deus non despicias*: Alterum contritionis priuilegium est, vt per illam statim à Domino delictorum veniam impetremus. Tertium ex hac peccatorum remissione sequuntur illas utilitates

utilitatis, quæ dictæ sunt, nempe pax, & serenitas conscientia, cum animi, ac spiritus iucunditate.

C.T. fef. 14
can. 3.

De modo se exercendi circa actum contritionis.

Num. 14.

Populi debent edoceri quomodo se exercent circa actum contritionis? Resp. Ita expedit. *Num. 32.*

Quis est iste modus? Resp. primo quilibet fidelis statim ac commisit ex fragilitate peccatum præcipue mortale, debet facere actum contritionis: vt statim cum Deo reconcilietur; sic enim, ait Nauarrus, eueniet, vt modico vitæ tempore homo inimicus Dei existat, & quilibet debet se ita disponere, vt opera bona, quæ fecit grata sint Deo. Secundò nullus debet esse fidelis, qui quotidie, vel mane, vel vespere, vel domi in Ecclesia actum contritionis non faciat, sicut enim quotidie quis peccat, ita quotidie quilibet contritionis actum facere debet. Tertio aiunt Doctores, quemlibet teneri de culpa peccati mortalis facere actum contritionis, quando imminet illi periculum mortis, vel debet suscipere, vel administrare aliquod sacramentum, vel tenetur facere orationem pro graui, & virgini publica necessitate. Quartò tempore Aduentus, vel Quadragesimæ: item cum quis accipit notabile beneficium à Deo, vel patitur magnam tribulationem, deberet hunc actum elicere. Quintò Catech. ait fideles debere frequenter examinare conscientiam, & cum viderint se in peccata præcipue mortalia incidisse, conteri statim de illis. Demum cum ita sit quod Deus cor contritum, & humiliatum numquam despicit, contritionis actus fidelibus familiaris admodum esse debet. *Num. 1.*

De modo dirigendi fideles ad actum contritionis.

Num. 15.

Fideles debent dirigi & adiuuari ad actum contritionis; Res. ita est.

A quibus? Res. potissimum à Parochis, Confessariis, & Prædicatoribus.

Qua ratione? Respon. duplici auxilio: altero quidem quod pertinet ad intellectum, & respicit cognitionem, altero quod respicit voluntatem, & opportuna illi præbet motiua.

Quomodo adiuuanda est intellectus cognitio? Respon.

Fideles debent edoceri quibus viis ad contritionem liceat peruenire, & de hoc dictum est in capite de pœnitentia quæ virtus est: Secundò debent expressè doceri de actibus qui ad contritionem sunt necessarii: & de his hoc capite distinctè tractatum est.

Quæ motiua proponenda sunt voluntati? Respond. ex Conc. & Catech. ista colliguntur: Primò auxilium Dei debet proponi, quod omnibus promptum est, & per illud contritionis actus haberi potest. Secundò turpitudine peccati: turpissimum est enim creaturam offendere creatorem, & offensis velle beneficia Dei compensare; summum benefactorem iniuria afficere: & summum bonum odio habere: & pro vilissima re auertere se à Deo. Tertiò damna & calamitates, quæ à peccato proueniunt, sunt proponenda, nempe odium Dei: ira, & inimicitia illius: pœnitentiam huius, tum futuri sæculi: bona quæ per illud amittuntur, vt mors animæ, &c. Quarto passio Christi, in qua summum odium peccati, & rigorosam contra illud iustitiam licet intueri. Quintò videtur prodesse ad contritionem si quis cogitet se transfigere cor suum clavis, & lancea, quibus corpus Christi fuit vulneratum, ad hoc vt dictum cor conteratur, & confringatur: Hæc, & similia poterunt fidelibus exhiberi

De confessione. Cap. II.

CAtec. quanam tractat de Confessione? Resp. Primò agit de vtilitate illius: n. 37. 8. Secundò de natura, & vi confessionis, n. 39. Tertiò de institutione eius facta à Christo n. 40. 41. 42. Quarto de institutione rituum, & caeremoniarum facta ab Ecclesia, num 43. Quintò de necessitate confessionis, n. 44. 45. 46. Sexto de necessitate integritatis illius, num. 47. 48. 49. 50. Septimò de conditionibus confessionis, num. 51. 52. Octauò. de frequentia illius, num. 53. Nonò de ministro, num 54.

Estne sufficiens ista tractatio? Resp. est quia tractat de quatuor causis, necnon de vsu, & administratione, & de caeremoniis confessionis.

Qua ratione? Resp. institutio, & minister pertinent ad causam efficientem, & ad administrationem. Natura, & definitio, & conditiones ad causam formalem. Integritas ad materialem. Necessitas & vtilitas ad finalem.

Concilium Trid. agit de his omnibus? Respon. aliqua ratione illorum doctrinam tradit.

De necessitate tradendi doctrinam confessionis. Num 2.

Populis debetne tradi doctrina de confessione? Resp. Num. 37. quàm maximè expedit.

Quare hoc? Resp. ait Catech. Quia omnibus ferè pijs persuasum est quicquid hoc tempore sanctitatis, pietatis, & religionis in Ecclesia, summo Dei beneficio conservatum est, id magna ex parte confessioni tribuendum esse. Deinde quia hostes humani generis populo Christiano summè nocere cupientes, confessionem tanquam Christianæ virtutis arcem totis viribus per hæreticos oppugnare conati sunt: vnde summo studio doctrina illius tradenda est, & ad illam populi sunt hortandi.

Ibidem.

De utilitate confessionis. Num. 3.

Quænam sunt utilitates confessionis? Ref. Catec. ait Num. 37. res sequentes, quæ maximæ sunt. 38.

Prima est facilis, & certa remissio peccatorum, id est, confessio facit, vt facilius, & certius obtineamus remissionem peccatorum, facilius quidem quia homo multò facilius confitetur peccata sua, quam faciat actum veræ, & perfectæ contritionis: cum enim ad perfectam contritionem, in qua fit remissio peccatorum, requiratur summum odium peccati proueniens ex dilectione Dei super omnia: hoc autem sæpe difficillimum sit obtinere: merito confessione facilior redditur remissio peccatorum: quia attritio, seu contritio imperfecta, vnita confessioni obtinet remissionem peccatorum, quod sola obtinere non potest: Certius etiam facit obtinere, quia nullus potest esse certus, quod habuerit perfectam contritionem de peccatis ab ipso commissis: potest autem esse certus quod illa confessus sit, & ideo certior per confessionem, quàm per contritionem obtinetur remissio peccatorum.

Num. 38.

Secunda utilitas est, quia in confessione datur remedium, & medicina contra peccata, etiam consuetudine radicata, vt quis ab illis possit sanari, & liberari: Sicut, enim ait Catec. iis, quorum est corrupta vitæ consuetudo nihil tam prodesse ad mores emendandos experimur, quàm si interdum occultas animi cogitationes, facta, dictaque prudenti, fidelique animo patefaciant, qui eos operâ, &

consilio iuuare possis : ita si penitens sacerdoti tanquam medico animæ suæ morbus, vulnera aperiat, statim præparata sibi inueniet medicamenta, & remedia, vt non solum ab ægritudine sanitatem recipiat, sed etiam vim quandam, & auxilium obtineat, vt deinceps in eiusdem morbi, & vitij genus non recidere possit.

Ibidem.

Tertia est, Quia confessio ad vitæ societatem, & coniunctionem inter fideles conseruandam magnoperè prodest. Nihil enim magis populos vñt, & in sancta pace conseruat, quàm si ij, qui peccata, & scelera perpetrant frano coërceantur. Quod per confessionem fieri certum est. Verecundia enim confitendi peccata, & redargutio facta auctoritate diuina à Confessore cupiditatem delinquendi, & licentiam peccandi coërceat, superbiæque peccantis frantum injicit; efficitque, vt satisfiat, vel restituatur si quid iniuste ablatum est. Vnde merito dicendum est (sicut Scotus ait, populos quosdam dixisse Carolo V. Imperatori) omnia futura esse plena non solum occultis, sed etiam publicis, & nefandis sceleribus si Confessio de medio auferatur. Vna enim cum illa auferri quoque verecundiam peccandi certissimum est.

De natura, vi, & definitione confessionis. Num. 4.

Num. 9.

Quomodo definitur Confessio? Resp. Catech. affert tres definitiones, vel descriptiones.

Prima est S. Gregorij. Confessio est peccatorum detestatio, id est, sicut per contritionem homo detestatur peccatum in corde, ita per confessionem detestatur in ore.

Secunda est D. Aug. Confessio est per quam morbus latens spe veniæ aperitur.

Ibidem.

Tertia est Theologorum à Catec. recepta. Confessio est peccatorum accusatio; (quæ ad sacramenti genus pertinet) eò suscepta; vt virtute clauium veniam impetremus: istæ definitiones idem dicunt, vt apparet.

Ibidem.

Hæc definitio estne perfecta? Resp. est, quia continet plene quatuor causas confessionis.

Qua ratione? R. Causa materialis exprimitur per illud verbum, peccatorum, formalis per illud accusatio, quæ ad sacramenti genus pertinet. Finalis per illa, vt virtute clauium veniam impetremus. Efficieus exprimitur per illa verba eò suscepta, ita vt impetremus; cum enim hoc verbū

designet primam personam, ostendit accusationem fieri à se ipso, & non ab alia persona: ideo Confessio ostenditur esse à peccatore.

Quare ponitur illud verbum, *Accusatio*, & non aliud *Ibidem.*
 veluti *significatio*, vel *Explicatio*? Resp. ad significandum, quod in confessione peccata non debent referri, quasi quis laudet se, vel simpliciter referat suas actiones, vel otiosis auditoribus res suas dicat: sed ita enumeranda sunt, vt accusandi & per pœnam vindictam sumendi, animum adesse appareat: ita enim confessionem à reo fieri decens, & iustum est.

Quare dicitur, vt *virtute clauium veniam impetremus?* *Ibidem.*
 Resp. vt declaretur vis, & natura, seu effectus confessionis: Ipsa enim vnita virtuti clauium, non habet illum effectum quem in aliis tribunalibus habent confessiones reorum, in quibus confessionem sequitur supplicium, & pœna, non culpæ liberatio: Confessionis enim effectus est venia, & culpæ liberatio: ideo rectè illa particula posita est.

De institutione confessionis.

Num 5.

Fideles debent edoceri, quòd Confessio à Christo sit instituta? Resp. debent: & ait Catech. hoc maxime faciendum est,

Num. 40.

Quomodo probatur à Christo instituta? Resp. ex scriptura, ex traditione, ex Patribus, ex Conciliis.

Nu. 40. 41.

Ex quibus locis sacræ scripturæ colligitur confessionem fuisse à Christo institutam? Respon. ait Conc. Tr. & Catech. ex illis locis, vbi Christus instituit sacramentum Pœnitentiæ.

Ibidem.

Quæ sunt ista loca? Resp. Cat. adducit tria: Primus, & principalissimus, & à Conc. Tr. adductus. Io. 20. vbi Christus dixit, *Accipite Spiritum sanctum, quorum remisistis, &c.* Secundus est. Ioa. 11. vbi Christus mandat Apostolis, vt Lazarum resuscitatum à vinculis soluant: ibi enim S. Aug. interpretatur de potestate tradita Apostolis soluendi à peccatis, quæ per illum actum significatur. Tertius locus est Lucæ 17. vbi Dominus præcepit leprosis, vt sacerdotibus se ostenderent. Ex veteri etiam Testamento Catech. ait, varia illa sacrificiorum genera, quæ ad expianda varii generis peccata à sacerdotibus fiebant sine dubio videri

Num. 40

C.T. *ses.* 18.
can. 5.

ad confessionem peccatorum pertinere.
Quomodo ex his locis scripturæ probatur? Respon. tali ratione. Si Christus dedit sacerdotibus potestatem remittendi, & retinendi peccata, omnino illos iudices peccatorum effecit. Ad iudicem enim duo sunt pertinentia, vnum est vt examinet, & discutiat an reus debeat absolui vel condemnari: aliud est potestas absoluendi vel condemnandi, vt patet in omnibus iudicijs; cum itaque Christus hæc duo tradiderit Apostolis, & Sacerdotibus eorum successoribus, iudices illos effecit. Iudex autem de necessitate antequam sententiam ferat, causam rei cognoscere debet: quomodo enim super causam & delicta rei iudicabit si illa ignoret. Necessite est ergo, vt Confessori manifestentur delicta rei, seu pœnitentis, de quo debet iudicare an sit ligandus, vel soluendus. Hæc autem manifestatio omnino debet fieri à pœnitente, vel enim modo naturali, vel miraculoso ista manifestatio facienda est, sed Christus nullum modum miraculosum voluit instituere, cum posset fieri per modum naturalem. Relinquitur ergo quòd si peccator vult absolui, & per sententiam liberari à culpa: & obligari ad pœnam, omnino debet peccata sua manifestare sacerdoti tanquam iudici, constituendo se in hoc tribunali tanquam reum, & peccata per modum accusationis recensendo, quod est facere confessionem vt modò dictum est, ideo ex dictis locis scripturæ probatur.

Quomodo probatur ex traditione? Res. quia Catholica Ecclesia, ait Conc. & Catec. ita semper intellexit, docuit, tradidit, tanquam ab Apostolis acceptum.

Quomodo ex Concilijs? Respon. quia in Conc. Trid. de fide determinatum est, confessionem esse de necessitate sacramenti Pœnitentiæ, & à Christo institutam fuisse.

Quomodo ex Patribus? Respond. ait Catech. Si enim sanctissimos Patres attentè legimus, nusquam non aperitissima testimonia occurrent, quibus confirmetur hoc sacramentum à Christo Domino institutum esse & confessionis sacramentalis legem, quam illi Exomologesim, & Exagoreusim Græco vocabulo appellant, tanquam Evangelicam accipiendam esse.

De institutione rituum, & caeremoniarum, Num 6

Ritus, & caeremoniae solennes, quae in Confessione adhibentur suntne à Christo institutae? Resp. non, sed Ecclesiae auctoritate sunt introductae. Num. 48.

Sunt de necessitate sacramenti? Resp. non, sed pertinent ad usum, & administrationem illius. *ses. 14. c. 3*

Ad quid sunt institutae? Resp. ait Catec. vt in poenitente multiplicem effectum producant. Num. 43.

Primus est, vt dignitatem sacramenti Poenitentiae ante oculos eius ponant: Cum enim actus maximae humilitatis efficiantur, profecto ostenditur sacramentis dignitatem maximam esse. Secundus est, vt inflamment pietate, & deuotione, ac reuerentia animos confitentium.

Tertius est, vt praeparant illos ad facilius gratiam consequendam, nihil enim magis disponit ad obtinendam veniam offensae, quam magna eius, qui offendit; humiliatio. *Ibidem.*

Quartus est, vt per illas fideles intelligant in hoc sacramento caelestem vim esse agnoscendam.

Quintus est, vt declaretur in hoc sacramento diuinam misericordiam summo studio requirendam, atque efflagitandam esse. Sextus vt indicetur superbiam euellendam. Num. 18.

Septimus vt in sacerdote personam Christi esse venerandam significetur, vt dictum est. Cap. 2.

Qui sunt isti ritus, ac caeremoniae? Resp. primus ritus caput apertum: secundus abiectio, & prostratio ad pedes sacerdotis: tertius demissio in terram vultus: quartus supplex manuum tendentia: quintus vox humilis, & aculeatoria: sextus alia huiusmodi humilitatis Christianae signa. *Ibidem.*

Istae caeremoniae suntne à primitiua Ecclesia obseruatae? Resp. ait Catec. Quae sanè omnia vetustatis suae certissima testimonia à Dionysio habent.

De necessitate confessionis, & quando fit. Num. 7.

Confessio estne de iure diuino, & ex Christi institutione omnibus necessaria? Resp. Conc. Trid. determinat ita esse de fide.

Vnde colligitur ista necessitas? Resp. ex verbis Christi, qui potestatem remittendi peccata clauem appellauit. *ses. 14. c. 6.*
Vt enim, ait Catec. locum aliquem munitum, & sublimem ingredi nemo potest sine eius opera, cui claues commissa

sa sunt; sic intelligimus neminem in cælum admitti, nisi fores à sacerdotibus, quorum fidei clauces Dominus tradidit, aperiantur. Aliter enim nullus planè clauium vsus in Ecclesia esse videtur, ac frustra is, qui clauium potestas data est quempiam à cæli aditu prohibebit, si tamen alia via introitus patere queat.

Ibidem.

Ista ratio est euidentis? Respond. ita est; quia, & sancti Aug. & Amb. talem illam existimant, & res ipsa manifestè apparet. *Frustra enim*, ait Philosophus, *est illud quod non consequitur finem suum*: cum ergo finis clauis sit per illam restringere aditum alicuius loci, si alia via, quam per ostium aditus patet; frustra erit clauis, quia impeditus ne intret per ostium intrabit aliunde, quod non esse restringere aditum loci illius.

Ses. 14. c. 5. Quibus incumbit de iure diuino hæc necessitas confitendi? Res. ait Conc. Tr. omnibus post Baptismum lapsis, *id est*, qui peccatum mortale perpetrarunt.

D. T. 1. 2. Pueri quando tenentur confiteri? Res. ex Conc. Later. & *Rom. 45.* Tr. cum ad annos discretionis peruenerint.

Quare hoc? Resp. quia ante hoc tempus non possunt committere peccatum neque veniale, neque mortale.

Quomodo cognoscitur an puer habeat vsum rationis? Res. ait Catech. inspiciendo an sciat discernere inter bonum, & malum, & an in eius mentem dolus cadere possit, vt dictum est.

Num. 45. 46. Estne determinatum tempus in quod habenti vsum rationis necessarium sit confiteri? Res. est: sed aliud determinatur ab Ecclesia; aliud à lege naturali.

Num. 45. Quod determinatur ab Ecclesia? Respon. vt quotannis quilibet fidelis confiteatur.

Num. 46. Quod à lege naturali: Respond. Primò quoties mortis periculum imminet: tunc enim lex naturæ præcipit, vt homo nihil omittat, quod ad salutem suam necessarium sit: & ideo si haberet peccatum mortale, teneretur, confiteri si posset, si non posset, facere actum contritionis cum voto confessionis. Secundò cum Sacramenta, vel suscipienda, vel administranda sunt: Lex enim naturalis docet res adeò sacras cum macula peccati mortalis tractandas non esse. Tertiò sic à Catec. exprimitur. Atque idem

Ibidem.

omnino seruare oportet, cum veremur, ne nos alicuius

culpa
pecca
pecca
renti

D
I
C

Q
Resp
mun

non
est,

tante
torum

lia su
nis d

tur c
integ
circa

tendu
omitt

Et
Con

Et
ait:

que
trâq

quod
tra c

Q
runt
debe

ferat
non
cord
habe
enim
iurio
in te
hoc

culpæ, quam admiserimus, obliuio capiat. Neque enim peccata confiteri possumus quæ non meminimus, neque peccatorum veniam à Domino impetrare, nisi ea Poenitentia sacramentum per confessionem deleat.

De integritate confessionis eiusque necessitate. Num. 8.

Integritas confessionis est necessaria de iure diuino? Resp. Conc. Tr. ita esse de fide determinauit.

Quænam ad integritatem confessionis requiruntur? Resp. Conc. Trid. determinat de fide tria requiri. Primum est vt poenitens confiteatur omnia peccata mortalia non tantum in genere sed etiam in specie. Secundum est, vt confiteatur omnes circumstantias peccatorum mutantes speciem. Tertium vt confiteatur numerum peccatorum, & circumstantiarum cuiuslibet speciei, quæ mortalia sunt. Et ista esse necessaria ad integritatem confessionis de iure diuino asserit Conc. Trid. à quo etiam asseritur examen debere præcedere confessionem, & de hac integritate confessionis populi sunt edocendi, quia multi circa numerum errant, existimantes non teneri ad confitendum numerum peccatorum; multi etiam examen omittunt.

Est necesse confiteri peccata cordis? Resp. ita est; & Conc. Tr. determinauit de fide.

Est necesse confiteri venialia? Resp. de illis Conc. Tr. ita ait: Venialia, quibus à gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam rectè, & viliter, citraque omnem præsumptionem in confessione dicantur: quod piorum hominum vsus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multaque aliis remediis expiari possunt.

Quare ita omnia ad integritatem confessionis requiruntur? Resp. ratione iam dicta: nempe quia iudex plene debet cognoscere causam rei, vt de illa sententiam iustam ferat, & pœnam debitam imponat: ac causa peccatoris non plene cognoscitur, nisi omnia peccata mortalia etiam cordis cum circumstantiis, quæ propriam peccati rationem habent, & cum numero manifestè reddantur. Diuersum enim iudicium faciendum est de eo, qui dixit verbum iniuriosum in Deum: quàm qui in hominem; & de eo, qui in semel anno blasphemauit, ac de illo, qui centies in mense hoc fecit.

Ses. 14. c. 5

Ex. can. 7.

Ses. 14. c. 7

Ses. 14. c. 7.

Ses. 4. c. 5.

Ibidem.

C.R.n. 44. Quomodo probatur ista ad integritatem confessionis requiri? Ref. Primò ex sacra scriptura, sicuti dictum est Secundò ex perpetua Ecclesiæ traditione: Tertio ex testimonio Sanctorum Patrum, Ambrosii, Hieronymi, Cypriani, ac omnium Ecclesiæ Doctorum: Quarto ita à sacra Trid. Synodo est de fide determinatum.

Num. 49. Si quis scienter aliquod peccatum, vel circumstantiam mortiferam omittat, vel numerum illorum dedita opera reiteat, eritne bona, & valida confessio? Resp. neque erit bona, neque valida, sed pœnitens in ipsa Confessione committit nouum peccatum mortale sacrilegii, & tenebitur reiterare illam, & in secunda confiteri de sacrilegio in priori commisso.

Ses. 4. c. 5. Si quis per obliuionem aliquod peccatum mortale tacerit, eritne bona, & valida Confessio? Resp. de hoc Conc. Trid. ita ait: constat enim nihil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigi, quàm vt postquam quisque diligentius se discusserit, & conscientia suæ sinus omnes, & latebras explorauerit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum & Deum suum mortaliter offendisse meminerit, reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in vniuersum eadem confessione inclusa esse intelliguntur pro quibus fideliter cum Propheta dicimus: *Ab occultis meis munda me Domine.* Ex quo apparet bonam esse, & validam talem confessionem si examen diligens illam præcesserit.

Num. 50. Quid si non præcessit examen; vel negligenter factum sit? Ref. ait Catech. Si pœnitens in examine faciendo ita negligens fuit, vt quadam ratione videri possit, ne quidem voluisse peccatorum recordari, omnino Confessionem iterare opus erit: Si verò negligentia non fuit adeo grauis, & pœnitens verè in animo habebat omnia peccata confiteri, non erit opus iterare confessionem, sed satis erit alio tempore confiteri sacerdoti illa peccata, quæ oblitus est.

De circumstantiis peccatorum, quæ debent in confessione recenseri. Num. 9.

Quot sunt circumstantiæ peccatorum? Resp. septem. *Quis, Quid, Vbi, Quibus auxiliis, Cur, Quomodo, Quando.*

Quare dicuntur circumstantiæ? Respon. quia sunt velu-

ti veste
homin

Quo
perfon
cit rei
veluti
gnat lo
xilia,
manife
quo ad
pus ali

Ope
has cir

Quo
faciunt
tur ind
quand
fiat m
uians.

tum,
Aggra
vna ra
dicunt

Quo

Respo
uitate

veniale

tat in

piat:

cundò

non ef

finem

faciunt

tum a
nicatio
tiam

cenda
Quo
circun
tale?

ti vestes, & accidentia, quæ circumstant actus, & operationes hominum.

Quomodo differunt inter se? Res. prima, *Quis*, explicat personam, quæ peccat, vel aliquid facit. Secunda, *Quid*, dicit rem, vel qualitatem rei, quæ in operatione efficitur: veluti an res furto sublata fuerit sacra. Tertia, *Vbi*, designat locum actionis. Quarta, *Quibus auxilijs*, iudicat auxilia, & media, quibus facta est aliqua actio. Quinta, *Cur*, manifestat finem actionis. Sexta, *Quomodo* declarat modum, quo actio producta est. Septima, *Quando*, determinat tempus alicuius operationis.

Ex C.T.

Operationes hominum variantur ne quoad peccatum per has circumstantias? Res. ita est. *ses 14.c.5.*

Qua ratione? Resp. aliquando istæ circumstantiæ non faciunt actionem meliorem, vel peiorem, & tunc dicuntur indifferentes, veluti scribere in nocte, vel in die. Aliquando faciunt vt actio aliqua, quæ esset maius peccatum fiat minus peccatum; & tunc dicitur circumstantia allevians. Aliquando faciunt vt actio, quæ non esset peccatum, vel leue, fiat peccatum, vel grauius: & tunc dicitur Aggravans. Aliquando faciunt, vt quod erat graue peccatum vna ratione, fiat peccatum graue alia ratione: & tunc dicuntur propriæ circumstantiæ mutantes speciem.

Quæ circumstantiæ sunt in confessione aperiendæ? *Num. 48.*
Respon. ait Catech. primò illæ, quæ valde minuunt prauitatem peccati, ita vt per ipsas, quod esset mortale fiat veniale: veluti si quis ob iustam suam defensionem percutiat inimicum, vel in extrema necessitate alienum accipiat: & ista est circumstantia allevians in infinitum. Secundò illæ quæ augent in infinitum idest faciunt; vt quod non esset mortale, fiat mortale, veluti eleemosyna facta ad finem fornicandi. Tertio illæ quæ mutant speciem, idest faciunt, vt quod esset peccatum vnius speciei, fiat peccatum alterius speciei, veluti peccare cum muliere est fornicatio: si autem fit cum coniugata, per hanc circumstantiam efficitur adulterium. Istæ igitur in confessione dicendæ sunt.

Quot modis actus, qui non esset mortale peccatum, per circumstantiam aggravantem in infinitum potest fieri mortale? Respond. primò ratione finis, vt eleemosyna ad fi-

nem fornicandi : Secundò ratione conscientiae erroneae dictantis esse mortale, cum non sit, & illi credatur : tertio ratione contemptus, veluti si ex contemptu fiat contra præceptum superioris, quod ad mortale ex se non obliget : transgressio enim talis præcepti, quæ sine contemptu non esset mortalis, per contemptum mortalis fit.

Quartò ratione cuiuscunque circumstantiæ, quæ repugnet præcepto obliganti ad mortale, veluti manducare carnem non est peccatum, sed in die Veneris est : contrahere matrimonium non est peccatum, sed habenti votum castitatis, est peccatum mortale.

Quomodo actus, qui esset peccatum mortale, potest fieri non mortale? Respond. primò ex paritate materiæ, vt furari quadrantem : secundò ex ignorantia iusta, vt tenere alienum quod legitime creditur esse suum : tertio ex imperfectione iudicij vt in infante, vel amente, vel semidormiente : quartò ex imperfectione consentus, vt cogitatio fornicandi reluctante ratione : quintò ex iusta causa, quæ à peccato excuset : veluti impotentia ieiunandi, extrema necessitas in accipiendo alienum, iusta defensio sui in percutiente offensorem.

Num. 45.

Circumstantia aggravans notabiliter debet exprimi? Resp. ait Catech. debet, vt in furto si de re magna sit ; hoc enim variat iudicium Confessoris, si non magnoperè auget, potest omitti.

Ses. 14. c. 4.

Conc. Tr. quid propriè intelligit per circumstantias mutantas speciem? Resp. intelligit, vt ex eius verbis patet, omne illud, quod mutat naturam peccati, ita vt ex illius cognitione iudicium Confessoris possit variari, vel quoad absolutionem dandam, vel quoad satisfactionem imponendam ; & idè excommunicatio, Casuum reservatio, Occasio proxima peccati, Obligatio restituendi, Circumstantiæ aggravantes, vel alleviantes in infinitum dicuntur circumstantiæ mutantas speciem peccati, quia ita variant naturam operationis vt ex ipsarum cognitione iudicium Confessoris diuersa ratione faciendum sit.

De conditionibus confessionis, & de illius frequentia.

Num. 10.

Ses. 14. c. 6.

C. R. n. 51.

Quæ sunt conditiones principales confessionis? Resp. præter illam quæ dicta est, quod debet esse integra

Concil.
esse aper
esse sim

Qua
peccata

Quom
dubia p

Quo
posita c

exponer

Qua
recundia

verbis,
& ratio

Quo
sacerdo

Confess
nò, neq

tione m

Doct
gratia

expres
D, Disc

simplex

De f
ait, sed

frequen

piare. E

hil ei n

vita pe

sibi qu

pe prof

fordibu

tia cura

obsole

De m

QV
QP

Concil. Trid. addit tres conditiones, nempe quod debeat esse aperta, secreta, & verecunda. Et Catech. ait, quod debet esse simplex, & prudens.

Quare verecunda? Respon. quia debet esse accusatoria: *Num. 52.*
peccata etiam incontinentiæ cum verecundia dici debent.

Quomodo aperta? Ref. ait Catech. vt certa pro certis, *Num 51.*
dubia pro dubijs explicentur.

Quomodo simplex? Ref. ait Catech. non artificiosè composita quod à nonnullis fit, qui potius vitæ suæ rationem exponere quàm peccata confiteri videntur. *Ibidem.*

Qua ratione prudens? Resp. primò vt, vbi opus est, verecundia, & modestia adfit: secundò vt non nimis multis verbis, sed breui oratione, quæ ad cuiusque peccati naturam & rationem pertinent aperiantur. *Num. 52.*

Quomodo secreta? Ref. Catech. ait, tum confitenti, tum sacerdoti maxmè laborandum est, vt eorum sermo in Confessione secretò habeatur. Quare fit, vt nemini omnino, neque per nuncium, neque per literas, quoniam ea ratione nihil iam occultè agi potest, peccata confiteri liceat. *Num. 53.*

Doctores tractant de his conditionibus? Ref. ita est, & gratia memoriæ ad quinque literas hac voce, I V D A S expressas reducunt: ita vt I, significet integra: V, Verecunda: D, Discreta, seu prudens: A, Accusans: S, Secreta, nec non simplex.

De frequentia confessionis quid dicit Catech. Ref. ita *Num. 41.*
ait, sed nulla res fidelibus adeò curæ esset debet, quàm vt frequenti peccatorum confessione animam studeant expiare. Etenim cum aliquis mortifero scelere vrgetur, nihil ei magis salutarè esse potest ob multa, quæ impendent vitæ pericula, quàm statim peccata sua confiteri Nam vt sibi quisque diuturnum vitæ spatium polliceri queat, turpe profecto est, cum in eluendis corporis, aut vestium sordibus tam diligentes simus, non eadem saltem diligentia curare, ne animæ splendor turpissimis peccati maculis obsolescat.

De ministro, clauibus, iurisdictione, absolutione. Cap. V.

Quid debet considerari de ministro Pœnitentiæ? Respondemus; potissimum tria. Primum est de officio

confessarij: Secundum de operationibus ad eius officium pertinentibus: tertium de qualitatibus quæ in illo requiruntur.

Ses. 14. c. 10
Num. 53.
Ibidem.

Quis est minister sacramenti Poenitentia? Resp. est de fide esse solummodò sacerdotem.

Quod est officium confessarij? Respon. duplex nempè iudicis; & medici, C. T. sess. 14. can. 9.

Quare iudicis? Resp. quia ipse est iudex peccatorum cum potestate per sententiam ligandi, vel soluendi.

Quare medici? Res. quia ad illum spectat dare remedia peccatori, per quæ à peccato sanetur, sanatus ab illo præferueur.

De actibus à confessario faciendis. Num. 2.

Qui sunt actus qui à Confessario faciendi sunt? Resp. principales sunt quinque. Primus est examinare, & iudicare. Secundus præparare, vel disponere ad absolutionem Tertius absoluerè. Quartus ligare, vel obligare. Quintus dare remedia vt peccatum vitetur.

Ex C. T.

ses. 14. c. 5.
Et ex C. R.
Num. 57.

Cur debet examinare? Res. quia sicut iudex non potest cognoscere causam, & crimina rei, & medicus non potest intelligere infirmitatem aegroti, nisi illos examinando, ita de confessario omnino dicendum est: debet enim examinare peccata, & in examine de illis iudicare.

Num. 59.

Quid debet examinare? Respon. tria: primum est, an poenitens sit contritus vel sufficienter attritus: Secundum an fecerit integram confessionem: & si dubitat non fecisse, interrogare illum, vt faciat: Tertium ad quam poenam, vel remedia, vel alia ad satisfactionem pertinentia debeat obligari.

Ex sess. 14.
can. 3.

Quare ista debet examinare? Respon. quia ista tria sunt necessaria ad hoc, vt poenitens sit capax materiae absolutionis & quia sine his, status, & causa poenitentis cognosci non potest.

Quare debet disponere poenitentem? Res. quia virtute clauium poenitens de attrito fit contritus: & ad medicum spectat disponere infirmum, vt fructuosè medicinam suscipiat.

Ses. 14. c. 6.

Quis actus est absolutio? Resp. ait Conc. Trid. est ad instar actus iudicialis, quo à sacerdote, velut à iudice sententia pronunciat, & can. 9. determinat de fide absolu-

tionem sacerdotis esse actum iudiciale.

Ses. 14. c. 3.

Remissio peccatorum estne effectus absolutionis? Resp. ait Conc. Trident. remissio peccatorum præcipue est à forma, & absolutione sacerdotis, ideo effectus illius est.

Quando Pœnitens ante confessionem fecit actum contritionis, & per illum remissa fuerunt illi peccata, tunc remissio illorum peccatorum debentne dici effectus absolutionis? Res. debent dici, & verè ita est.

Ex sess. 14. can. 5.

Quomodo potest esse, cum iam fuere remissa sine absolutione? Respon. Primò ait Conc. Trid. contritio vt contritio, non remittit peccata, sed hoc facit, quia habet votum absolutionis: vnde fit quod illi remissio fit effectus absolutionis in voto habitæ: Secundò quando per contritionem remissa sunt peccata quoad culpam, adueniente Sacramentali absolutione, remittitur etiam pars pœnæ temporalis, vnde verè, & realiter fit remissio quo ad partem pœnæ. Tertiò quantum ex parte Sacramenti verè, & realiter fit remissio, qua sententia absolutio verè, & realiter datur: potest autem hoc multis exemplis declarari: sicut enim si duo ore tenus inter se faciant contractum, & post decem dies publico instrumento illum efficiant, verè in actu instrumenti dicitur contractus factus, licet antea conclusus fuerit, quia tunc priuatim, nunc publicè factum est. Sicut enim si debitor mercatori debitam pecuniam soluat, & post decem dies de libro deleatur obligatio, & fiat confessio per scripturam, verè nunc liberatur à debito, licet antea soluerit illud; Ita de absolutione dicendum est: cum enim per contritionem peccatum remissum est, illa remissio (vt sic dicam) quasi priuata est, & fuit facta sub tali conditione vt publica absolutione cõfirmaretur, vnde verè, & realiter in absolutione remissio fit etiam peccati quod ante contritionem fuit deletum. Ideo Conc. ait hanc remissionem adscribi contritioni per votum confessionis inclusum in illa.

C. R. n. 16.
Cp. 17.
Ses. 14. c. 4.
C. R. n. 13.

Sacerdos quid debet facere circa obligationem? Resp. primò debet obligare poenitentem ad aliquam pœnam pro peccatis luendam; secundò debet obligare illum ad satisfactionem, vel restitutionem si teneatur; tertio vt reconcilietur cum inimico si habeat: ea tamen ratione, qua teneatur

Ses. 14. c. 4.

tur: quartò ad vitandas occasiones proximæ peccatorum: quinto debet proponere remedia, quibus possit præseruari ne redeat ad peccata.

De conditionibus in confessario requisitis, & de clauibus.

Num. 3.

Ses. 14. c. 5.

C. R. v. 15.

3. p. q. 17.

ar. 1. & c.

Quot conditiones, vel qualitates requiruntur confessario? Resp. quinque præcipue, prima est potestas, secunda scientia, tertia bonitas, quarta prudentia, quinta sigillum, & Cater. de singulis agit.

Quæ potestas requiritur in confessario? Resp. duplex nempe ordinis, & iurisdictionis.

ibid. D. T.

3. p. q. 17.

art. 3. sup.

Ibidem.

3. p. q. 17.

ar. 3. sup.

Quid est potestas ordinis? Resp. est illa, quæ clauis appellatur, clauis enim in ordine dantur.

Quot sunt clauis? Resp. duæ, scientiæ, & potestatis.

Quid est clauis scientiæ? Resp. est facultas vtendi scientia ad examinandum pœnitentem.

Differuntne scientia, & clauis scientiæ? Resp. differunt ita vt, vna possit esse sine alia.

Qua ratione? Resp. Laicus doctus habebit scientiam, sed non clauem scientiæ, quia non potest examinare aliquem vt confessarij. Sacerdos indoctus habet potestatem examinandi, sed non habet scientiam illud faciendi. Ita iudex indoctus habet facultatem, non scientiam iudicandi: persona priuata docta habebit scientiam non potestatem.

D. T. ibid.

Ad quem finem data est clauis scientiæ? Resp. ad examinandum pœnitentem vt videatur an dignus absolutione sit.

Ibidem.

Quid est clauis potestatis? Resp. est facultas ligandi, & absoluedi.

Omnes, & soli sacerdotes habent vttramque clauem? Resp. habent, quia istæ clauis potestas ordinis sunt.

Ses. 14. c. 20.

Ses. 14. c. 7.

Ex C. ibid.

D. T. ibid.

Aug. ibid.

Omnes sacerdotes habent potestatem iurisdictionis? Resp. nequaquam.

Quinam dicuntur habere hanc iurisdictionem? Resp. illi qui habent subditos sibi in foro conscientiæ, ita vt possint in illos exercere potestatem ordinis, seu clauium.

Quotplex est iurisdictionis? Resp. Conc. Trid. alia ordinaria, alia subdelegata.

Qui habent ordinariam? Resp. Papa in toto orbe? Episcopus

scopus in sua dicecesi, Parochus in sua Parochia.

Qui habent subdelegatum? Resp. Regulares, & alij approbati, vel admissi ab ordinario sine aliquo titulo.

Jurisdictiono est necessaria ad, hoc vt confessor possit absolueret? Resp. est necessaria siue sit ordinaria, siue subdelegata, ita vt sine hac jurisdictione, ait Conc. data absolutio nulla, & inualida sit.

Ses. 14. c. 7.

Quilibet sacerdos in articulo mortis absolueret potest? Resp. Conc. Trid. & Catech. dicunt ex antiqua Ecclesia consuetudine posse ab omnibus peccatis, & censuris etiam referuatis, quando ait Catech. non adest proprius Sacerdos, & hoc ne defectu ministri aliquis pereat.

Ibidem.

C.R. n. 56.

De scientia Confessarij. Num. 4

Quæ scientia requiritur in Confessario? Resp. talis, vt sciat examinare, & iudicare, an poenitens sit dignus vel indignus absolute: an sit contritus, vel sufficienter attritus: an fecerit integram peccatorum confessionem, an sit paratus satisfacere Deo, & proximo: & quando ad hoc teneatur: hoc enim directè spectat ad examen ipsius.

Num. 67.

Ex D. T. 3.

p. q. 17. an.

3. sup.

Qua ratione sciet an aliquis sit attritus, vel contritus? Respond. per cognitionem datam de attritione, & contritione.

Sup. ca. 3.

Quid debet scire, vt cognoscat quando confessio integra sit? Resp. primò debere scire saltem omnes modos peccandi mortaliter contra singula præcepta, qui ordinarij sint, seu in quos magna pars hominum incidit; deberet etiam cognoscere omnes circumstantias, quæ mutant speciem talium peccatorum, & deberet discernere quæ ratione peccata cordis, & opetis in numero multiplicentur. Hæc tria omnino deberet scire ea ratione, qua de integritate confessionis dictum est.

Ex C. T.

Ses. 14. c. 3.

Ex c. 7. C.

R. nu. 57.

Cur debet ista scire? Resp. quia aliter nesciet iudicare an confessio integra sit.

Ex C. T.

Quare teneretur scire omnes modos peccandi ordinarios contra singula præcepta? Resp. quia sine hac cognitione non poterit neque examinare conscientiam ad integram confessionem, neque iudicare an poenitens omnia peccata confessus sit, quæ ad statum suum valeant pertinere.

Ex C. R.

Num. 17.

Confessor debetne scire quæ peccata sint magis, & minus graua? Resp. ait Catech. ita est, quia alias nesciret

Ibidem.

Ibidem.

iudicatur cum maior poena, satisfactio imponenda sit. Tenetur scire in quam gerera peccatorum homines cuiuscumque status, qui sibi subditi sunt, incidere solent. Resp. ait Cat. ita est: aliter enim nesciret examinare, vel iudicare de conscientia cuiusque, quod attinet ad integritatem confessionis.

*Ex C. T.**Ses 14 c. 5.*

Debet scire, qui casus sint reservati, vel habeant annexam obligationem restituendi, vel excommunicationis? Resp. debet, quia istae sunt circumstantiae, quae speciem mutant.

*Ses. 14. ca.**10. ex C. R.**Num. 46.*

De bonitate, & prudentia confessarii, & de sigillo, Num. 5.
Bonitas in confessario estne de necessitate sacramenti? Res. non quia Conc. Tr. determinavit de fide, Sacerdotes, qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi, & solvendi habere; est tamen de necessitate praeccepti, quia Sacerdos positus in peccato mortali absolvens, novum committit peccatum mortale.

Num. 58.

Confessio aliquo casu potestne reuelare aliquod peccatum in confessione auditum? Res. nunquam, sed gravissima poena reuelandi posita est.

Num. 59.

Quae prudentia requiritur in confessario? Res. ait Cat. triplex prudentia praecipue requiritur.

Num. 60.

Primo quoad contritionem ut observet, an poenitens sit contritus, & si sit, hortari ut Deo pro tanto beneficio maximas gratias agat, & ab illo instanter munus perseverantiae petat. Si vero inspiciat contritum non esse, conabitur inducere illum ad magnum desiderium contritionis, & ad petendum illam a Deo: demum debet facere, quod potest ut illum ad contritionem perducatur. Si etiam inspexerit poenitentem se excusare, vel defendere: vel minora facere sua peccata veluti si dicat iratus fui, vel odio habui aliquem, sed causa fuit, quia in se in hi fecit talem offensam: ait Cat. monere illum oportet quod talis excusatio est signum superbiae, & quod provenit ex ignorantia magnitudinis peccati, & ex defectu contritionis, & quod tali excusatione potius ager peccatum videtur enim quasi dicere quod aliqua causa potest dari, ut liceat peccare contra Deum quod impium est, debentque doceri talia propter Deum patienter ferenda esse.

Secundo requiritur prudentia quoad integritatem con-

fessionis : si quem enim viderit stulta verecundia impediri, *Num. 61.*
 ne peccata sua confiteantur, debet adiuuare, vt dicat, illud
 addés communem esse hominum morbum, vt ex fragilitate
 sua peccata committant. Quod si aliquos repererit qui
 nesciant peccata confiteri, vel initium facere confessionis,
 & hoc quia ante confessionem examen conscientia non
 fecerint, confessor debet illis declarare obligationem
 quam pœnitens habet faciendi ante confessionem examen
 conscientia, ad hoc vt tali examine obtineant contritionem,
 & possint integrè confiteri. Quod si viderit illos omnino
 imparatos, ait Cat. humanissimis verbis à se demittit,
 horribiturque vt ad cogitanda peccata aliquod spatium
 sumant, ac deinde reuertantur. Quod si forte affirmauerint,
 se in eam rem omne studium contulisse & timendum
 sit nè semel dimissi amplius non redeant, audiendi erunt:
 præsertim si emendandæ vitæ studium aliquod præ se fe-
 rant : adducique possint, vt negligentiam suam accusent,
 quam se alio tempore diligenti, & accurata meditatione
 compensaturos promittant. In quo tamen, ait magna cau-
 tio adhibenda est: si enim audita confessione iudicauerint,
 neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in dete-
 standis dolorem pœnitendi omnino defuisse, absolui po-
 terit, sin autem vtrumque in eo desiderari animaduernerit,
 au. hor illi, & suasor erit, vt maiorem curam, quod antea
 dictum est, in excutienda conscientia adhibeat, hominem-
 que vt blandissime poterit tractatum, dimittet.

Ait etiam Cat. debere publicè, & priuatim doceri posse *Num. 62.*
 vnumquemque iterum ad sacerdotem redire, si aliquod
 peccatum in priori confessione omisum sit : nemo enim
 tanta memoria est qui possit omnium suorum factorum,
 dictorum, & cogitationum meminisse,

Tertio requiritur prudentia quoad satisfactionem, & *Num. 57.*
 remedia peccatorum, vt scilicet confessor prudenter im-
 ponat pœnitentias, quæ sint salutares, & gradui personæ
 accomodata: Adhibeat etiam illa remedia ægrotis quæ
 ad illius animam seruandam, & in posterum contra morbi
 vim muniendam, aptiora esse videantur.

Inter hæc autem remedia; ait Catec. Confessor debet *Num. 59.*
 docere pœnitentes, vt nullum patiantur esse diem in quo
 aliquid de Passionis Domini nostri mysteriis non medi-

tentur : hocque tali ratione faciant, vt ad duo excitentur; vnum est ad imitandum, alterum ad summè amandum Christum Dominum. Hac enim meditatione, ait, assequuntur, vt ab omnibus Dæmonis tentationibus in dies fortiores esse, sentiant. Neque enim ait, vlla est aia causa, cur tam citò, vel leuiter ab hoste impugnari, animo, & viribus succumbamus, quam quod ex caelestium rerum meditatione diuini amoris ignem concipere non studemus, quomens recreari, atque erigi possit. Et hoc maximè notandum est, quia fideles valde egent de hoc admoneri.

De satisfactione, Caput VI.

Concil. Trid. & Catech. tractant de hac parte penitentia: Respon. tractant, & Catech. est quasi commentarium doctrinae sacri Concilij: illam enim ampliat & declarat.

Quid tractatur à Catec. Ref. primò de nomine, & definitione, & differentia satisfactionis, nu. 63. 64. 65 secundò tractatur de fine satisfactionis, id est, de necessitate, utilitate, fructu, effectu, & vi satisfactionis, num. 66. 67. 68. 69. 70. 71. Tertiò de forma illius, nu. 72. 73. 74. Quarto de materia satisfactionis, num. 75. 76. Quintò de efficiente, seu satisfaciente, & penitentiam imponente, num. 77. 78. 79. 80.

Est seruandus hic ordo? Respon. est, sed aliqua priùs de poena, & culpa sunt declaranda.

De poena, & culpa, & illarum remissione. Num. 2.

Estne differentia inter poenam, & culpam, illarumque remissionem? Ref. est.

Quomodo differunt poena, & culpa? Ref. earum differentia sic est declaranda: in peccato fit bellum capitale inter Deum & peccatorem: Deusque & peccator se mutuo feriunt, vel offendunt, iaciuntque quadam ratione contra se sagittas. Primò incipit peccator: eius voluntas est veluti arcus; culpa est veluti tensio illius contra Deum: offensa Dei est veluti sagitta, quæ iacitur per culpam. Deus è contra respondet: Et arcus Dei est eius, vt sic dicam, voluntas: illud quo tenditur iste arcus contra peccatorem est diuina iustitia & ira: offensa verò peccatoris seu vindicta est ve-

hinc sagitta, nempe est aliquod nocivum peccatori, quod dicitur pœna. Voluntas ergo Dei offensam pugnat cum voluntate peccatoris offendentis. Iustitia Dei pugnat contra culpam illius, & pœna, seu offensa Dei pugnat cum peccato, seu offensa peccatoris. Voluntas hominis in se considerata non est mala, sed bona: Considerata verò quatenus tendit se ad offensam Dei omnino est mala, & non bona; est enim iniusta, iniqua, atque perversa. Offensa enim Dei summi benefactoris, & Creatoris summi, & semper iniusta est. Culpa verò non est aliud quam iniustitia seu obliquitas, seu monstruositas voluntatis tendentis in offensam Dei. Ipsa etiam culpa præcisè considerata non est offensa, sed illud quo Deus offenditur: sicut arcus tensus non est offensa, sed illud quo fit offensa, neque tensio arcus est vulnus, sed illud quo quis vulneratur. Hinc fit quod peccatum, quatenus est offensa non dicitur offensa voluntatis, sed Dei: quatenus verò est culpa, non dicitur, culpa Dei, sed voluntatis. Culpa ergo est iniustitia, & obliquitas voluntatis iniustam Dei offensam volentis. Pœna verò propriè considerata neque est volentis vindictam Dei, & offensam peccatoris, sed propriè, & præcisè est illa offensa peccatoris, quam destinat voluntas Dei ex iustitia in illum, ad hoc ut sit vindicta, & compensatio offensæ illius, quæ in Deum effecta est. Atque ita culpa est à voluntate, & in voluntate peccatoris: pœna autem est à Deo, sed non in Deo. Est enim in voluntate peccatoris, & scapè non solum est in voluntate, sed etiam contra voluntatem, ut in damnatis, & impœnitentibus: aliquando verò cum voluntate, ut in pœnitentibus: hi enim voluntariè penam tenent, & accipiunt, ex his autem doctrina de satisfactione maxime dilucidatur.

Quid ex hac doctrina colligi potest? Res. differentiam inter remissionem pœnæ, & remissionem culpæ.

Quomodo fit remissio culpæ? Respon. ad remissionem culpæ necessarium est, ut voluntatis obliquitas, & iniustitia reducatur ad suam rectitudinem, & iustitiam, & hoc fit per contritionem ex parte hominis, & per communicationem divinæ iustitiæ ex parte Dei: ut ait Concil. Trid. sess. 6. c. 7. Hæc autem peccati remissio, & voluntatis renouatio obinetur per meritum iustitiæ Christi, qui

Ex C. T.

sess. 6. ca. 7.

pro nostra iniustitia satisfecit cui debet vniri actus voluntatis peccatoris, quo dolet de totali iniustitia, & quatenus potest destrui, & reuocari illam, & ideo contritio, & meritum Christi tum in Baptifino, tum in poenitentia requiruntur ad remissionem culpæ.

Quomodo fit remissio poenæ? Res. aliud est considerare infictionem, aliud remissionem poenæ.

Quid est infictio poenæ? Res. est actualis illatio offensæ in peccatorem ab ira, & iustitia Dei proueniens.

Quid est remissio poenæ? Res. est retractatio diuinæ iustitiæ, & voluntatis, vt nolit debitam poenam infligere peccatori.

In damnatis, & impoenitentibus fitne remissio poenæ? Res. nequaquam, illis enim infligitur, non remittitur.

In poenitentibus legitime fitne remissio culpæ, & poenæ? Res. ita est.

Qua ratione fit remissio culpæ? Res. per contritionem ex parte poenitentis, & absolutionem ex parte Dei.

Quomodo per contritionem? Res. quia in contritione voluntas facit actum contrarium, & destructiuum peccati, peccatum enim est voluntas diuinæ offensæ, seu auersio a Deo & conuersio ad creaturas; in contritione autem, voluntas conuertit se ad Deum, & auertit se a creatura, odit etiam offensam Dei, & diligit Deum, ideo quantum est ex parte peccatoris destruitur culpa: & obliquitas voluntatis.

Sess. 6. c. 7. Quomodo remittitur culpa per absolutionem? Res. primò, quia Deus sua iustitia rectificat voluntatem, Secundò, quia non imputat peccatori præteritam impietatem voluntatis.

Sess. 14. c. 8. Quomodo in poenitentibus fit remissio poenæ? Res. per satisfactionem.

C. R. n. 63.

Quid est satisfactio? Res. pro vt accipitur modò est voluntaria solutio poenæ debitæ, vel eius, quod tali poenæ æquiualens est, iuxta voluntatem illius, qui fuit offensus.

Num. 6.

Remissio poenæ fitne in poenitentibus alia ratione quàm per satisfactionem? Res. non fit.

Ex C. R.

Num. 63.

Per misericordiam Dei, nonne fit remissio poenæ absque satisfactione? Res. satisfactio alia est Christi, alia peccatoris, numquam fit remissio poenæ, nisi per satisfactionem,

vel Christi, vel peccatoris. Quod si dicitur per misericordiam remitti poenam, misericordia debet intelligi sic, fieri misericordiam cum peccatore, quia satisfactio Christi applicatur illi. Sicut enim si iudex pro reo debenti centum aureos. solueret pecuniam, & liberaret à debito, faceret iustam misericordiam, ita est de remissione poenæ quæ fit poenitenti in Baptismo, & Poenitentia.

Ex C. 7.
Ses. 14. c. 3.

Quanam est poena debita peccato mortali? Res. poena æterna.

Ses. 6. c. 12.
C. 15.

Quomodo posset satisfieri huic poenæ? Res. Primò voluntariè sufferendo poenam æternam. Secundo, aliquod aliud patiendo, vel faciendo quod arbitrio Dei æquipoileat poenæ.

C. R. n. 63.
C. 65.

Quid est hoc æquiualens arbitrio Dei? Res. Passio Christi per hanc enim Deus iudicat sibi magis satisfieri pro offensa illata, quàm si totus mundus patiat poenas inferni.

Num. 64.
C. T. sess.
14. can. 18.

Solus Christus satisfacitne pro poena peccatoribus debita? Res. aliquando hoc facit solus, aliquando cum peccatore.

C. T. ses. 6.
c. 14. C.
Ses. 14. c. 2.

Quando facit hoc solus? Res. in Baptismo, in quo absque vlla satisfactione peccatoris tota profus remittitur poena & culpa.

Ibidem.
Ses. 6. c. 4.
C. can. 14.

Quando satisfacit Christus cum peccatore? Res. in Sacramento Poenitentia, in quo Conc. Trid. determinat de fide remitti quidem culpam, & poenam æternam, non tamen semper remitti omnem poenam temporalem, sed poenitentes teneri ad aliquam poenam, vel in hoc sæculo, vel in Purgatorio exoluendam. Quod est Christum ex maxima parte satisfacere: ex minori autem relinqui poenitentem satisfactionem.

Cur Deus non remittat omnem poenam in poenitentia si ut in Baptismo. Num. 3.

Potest assignari aliqua causa, cur Deus non remittat totam poenam in poenitentia, sicut facit in Baptismo: Res. potest, & Conc. Tr. & Cat. plures assignant.

Ses. 14. c. 3.
C. T. n. 97.

Prima est, quia peccata post Baptismum commissa grauiora sunt, ideo ait Conc. Diuinæ iustitiæ ratio exigere videtur, vt realiter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam delinquerint: aliter verò, qui semel à peccati, & dæmonis seruitute liberati, & accepto

Spiritus S. dono. scientes templum Dei violat, & Spiritum S. contristare non formidauerit.

*C. Trid. c. 2.
C. ibid.*

Secunda est, quia bono regimini mundi expedit, vt iterata prauaricationes difficilius remittantur, quam prima. Ideo Conc. Et diuinam clementiam decet: ne ita nobis absque vlla satisfactione peccata dimittantur, vt occasione accepta peccata leuiora putantes, veluti iniurii, & contumeliosi Spiritui sancto in grauiora labamur thesaurizantes nobis iram in die iræ: procul dubio enim magnopere à peccato reuocant, & quasi fræno quodam coërcent hæ satisfactoriæ poenæ, cautiorefque & vigilantiores in posterum poenitentes efficiunt.

*Num. 67.
c. 68.*

Tertia ratio est Cat. qui ait per has satisfactiones Ecclesiam ædificari quoad mores: dum enim fideles vident peccata puniri, timent peccare: cum etiam vident aliquem poenitentia ductum pro peccatis poenas sustinere, intelligunt malos mores esse corrigendos.

Ses. 14. c. 8.

Ideo ad delendum scandalum peccati publici, ait dari poenitentiam publicam, quæ etiam in occultis, quæ grauiora essent, solita erat dari.

Ibidem.

Quarta est vtilitas poenitentis ex eo, quod istæ satisfactiones tollant reliquias peccatorum, & illis medentur; sunt autem istæ reliquie inclinatio ad malum & difficultas ad bonum: dicit ergo Conc. Trid. Medentur quoque peccatorum reliquie, & vitiosos habitus malè viuendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt.

Ibidem.

C. T. n. 69.

Quinta causa est eadem poenitentis vtilitas, vt scilicet ab illo amoueantur poenæ, quas ira Dei contra illum infligere posset: Ideo Conc. ait. Neque verò securior vlla via in Ecclesia Dei vnquam existimata fuit ad amouendam imminuentem à Domino poenam: quam vt hæc poenitentia opera homines cum vero animi dolore frequentent.

Sexta causa est, vt membra Christi per Baptismum illiam vnita conformentur cum capite suo: ideo Conc. ait. Accedit ad hæc, quod dum, satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Iesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficiamur, certissimam quoque inde arrham habentes, quod si compatimur, & glorificabimur, vt enim ait D. Bern. *desorme est sub spinoso capite membrum esse delicatum.*

De nomine, & diffinitione satisfactionis. Num. 4.

Quid est satisfacere? Res. est facere satis, *id est*, facere quantum opus est, ut fiat, & ideo satisfacere est facere illud omne, quod obligatio requirit.

Num. 63.

Quanam est definitio satisfactionis? Respon. Catech. affert plures, prima est hæc: *satisfactio est, res debita integra solutio*, nam quod satis est ei videtur nihil deesse. Et hæc definitio generalis est, & conuenit omni aliquid facere, vel soluere debenti. Secunda definitio respicit in particulari illam satisfactionem, quæ datur illi qui aliquam iniuriam, vel offensam passus fuit, & talis est: *satisfactio nihil aliud est, quam iniuria alteri illata compensatio*. Cum enim de gratiæ reconciliatione loquitur, ait Catech. idem satisfacere significat; quod alteri tantum præstare, quantum irato animo ad viciscendam iniuriam satis esse possit. Et satisfactio hoc modo accepta à Doctoribus accipitur ad declarandam eam compensationem, qua homo pro peccatis commissis Deo aliquid soluit: Et hæc definitio videtur esse perfecta quia exprimit quatuor causas. Formalis est iniuriæ, seu offensæ destructio, seu reconciliatio animi irati. Finalis est compensatio iniuriæ, *id est*, facere offenso rem tantundem gratam, sicut offensa fuit illi molesta. Materialis est res illa, qua fit compensatio. Efficieus est ille, qui fecit offensam, vel alius eius nomine, si ita offenso placet.

Ibidem.

Tertia definitio est hæc, *satisfacere est Deo debitum honorem pro offensa impendere*: & istam ducit cum priori. Compensatio enim diuinæ iniuriæ fit tribuendo illi tantundem honoris, quantum iniuriæ in illum collatum est: rectè enim iniuria compensatur honore. Et accipere pœnam ab aliquo offenso est quidam honor qui exhibenti pœnam ab offenso habetur.

Num. 65.

Quarta definitio est hæc. *Satisfacere est peccatorum causas excidere, & eorum suggestioni aditum non indulgere*. Et hæc non est definitio, sed descriptio, quia non pienè tangit naturam satisfactionis, sed duos præcipuos illius effectus proponit.

Ibidem.

Quinta est. *Satisfactio est purgatio, quæ e uirtus quidam quid sordidum propter peccati maculam in anima resedit: atque à pœnitenti tempore definitis, quibus tenebamur, absol-*

Ibidem.

uimur. Et hæc definitio est perfecta, & à causa finali de-
sumpta est.

*De fine, fructu, necessitate, utilitate, & effectu satisfactio-
nis. Num. 5.*

Ses. 54. c. 8.
C. R. n. 55. **Q**uis est effectus satisfactionis? Resp. ex quinta defini-
tione colligitur, quod effectus satisfactionis sit du-
plex. Vnus est compensare iniuriam Deo, vel proximo il-
latam: alter est tollere maculas vel reliquias peccati, seu
malos habitus ab illo in anima relictos: & Conc. Trid.
proponit vtrumque effectum, sicut etiam Catech.

Ex ses. 140
2. & 8. c.
T. nu. 63.
64. 65. 66.
Ibidem. **Q**uis est finis satisfactionis? Resp. finis est duplex, sicut
effectus, vnus est obtinere plenam poenæ remissionem, seu
omnino Deum habere placatum, alter est animam munda-
tam, & immaculatam habere, *id est* sine reliquiis, vel ca-
atricibus peccatorum.

Satisfactio habet vim obtinendi dictos fines, & produ-
cendi dictos effectus: Res. ita ait Conc. & Cat.

Qui sunt fructus, & utilitates satisfactionis? Res. innum-
merabiles, nempe illi qui proueniunt ex hoc quod quis hic
habeat Deum omnino placatum, & propitium, & animam
suam poenitens immaculatam.

sess. 14. c. 3.
can. 4. **S**atisfactio est necessaria? Resp. ad consequendos fines
dicta est necessaria, & est pars Sacramenti Poenitentiae, quæ
necessariò ad illud requiritur.

De numero satisfactionis. Num. 6.

Ex C. T.
Ses. 14. c. 5. **Q**uamnam est forma satisfactionis? Resp. iuxta finem, &
effectum in forma satisfactionis duplex ratio consti-
tuenda est? Vna quidem, quod sit Deo satisfactiua, alia
quod sit animæ purgatiua.

Quare hoc? Resp. quia forma debet esse talis rationis,
vt finem obtinere, & effectum suum producere possit.

C. R. n. 64.
Num. 64. **Q**uæ ratione erit Deo satisfactiua? Resp. si plene offen-
sam, & iniuriam Dei compenset.

nu. 63. 65. **Q**uid requiritur ad hanc plenam compensationem?
Resp. iustitia, *id est*, vt sit æqualitas inter iniuriam, seu
offensam, & rem illam, quæ Deo in compensationem
exhibetur.

Quomodo erit hæc æqualitas? Res. si res compensatiua
ita sit grata Deo, sicut molesta fuit offensæ.

Ses. 12. c. 8. **Q**uæ ratione satisfactio erit animæ purgatiua? Resp.

ait C. T. primò ex hoc, quod fit hominis afflictiva; ex eo, enim quod homo propter peccata commissa affligitur, purgatur, & à peccando coërcetur; Secundò ex hoc quod actus satisfactorij sint contrarij peccatis & habitibus illorum; malos enim habitus per actus contrarios tolli manifestum est.

Quænam conditiones requiruntur ad formam satisfactionis? Ref. quatuor; Prima est, quod fiat animo satisfaciendi Deo; Secunda quod talis satisfactio sit grata, & accepta Deo; Si enim illam reiciat nihil valet, & ideo in gratia fieri debet; Tertia est, ait Conc. vt sit vnita satisfactioni Christi, sine tali enim vnione Deo grata esse non potest. Quarta est: vt sit iusta, & æquiualens iniuriæ, id est, adeò grata sit Deo, sicut iniuria molesta fuit, Hæc quatuor si adsint, satisfactio plena atque perfecta est.

Ex C. T.
Ses. 14. c. 8.
C. R. n. 63.

De materia satisfactionis, & de triplici satisfactione. Num. 7

Quotuplex est satisfactio? Ref. triplex: prima est Christi, & hæc est perfectissima; secunda est Sacramentalis, seu pars Sacramenti Pœnitentiæ: & est illa, quæ à Sacerdote imponitur pœnitentiæ: & hæc virtute Sacramenti plurimum valet; tertia est virtuosa, sed non Sacramentalis: & est illa, quam pœnitentes sponte suscipiunt, & hæc valet, sed minus quàm Sacramentalis.

Ses. 4. c. 9.
Et can. 13.
C. R. n. 64.

Quodnam opus Christi fuit satisfactorium? Ref. omnia opera fuere satisfactoria, sed passio quàm maximè.

Num. 64.

Passio Christi habuit omnes conditiones ad formam satisfactionis pertinentes? Ref. habet, quia fuit gratissima Deo, & in summo rigore iustitiæ plena compensat iniuriam Dei: plus enim passio Christi grata fuit Deo, quàm omnia hominum peccata molesta fuerint illi.

Ibidem.

Opera hominum possuntne satisfacere Deo? Resp. hoc ait Conc. Neque verò ita nostra est satisfactio cum pro peccatis nostris exoluimus, vt non sit per Christum Iesum: Nam qui ex nobis tanquam ex nobis nihil possumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia possumus: ita non habet homo vnde gloriatur, sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo viuimus in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo

Ses. 14. c. 8.

vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum accipiuntur à Patre.

Num. 77. 74.
Sess. 14.
can. 8. 9. Quid requiritur ad hoc, vt aliquod opus possit esse apta materia satisfactiois? *Re.* Primò omnis actio virtuosa; ait Concil. & Catec. virtute passionis Christi habere potest vim tum merendi, tum satisfaciendi. Secundò omne opus hominis afflictiuum, quod alia ratione non sit malum, potest esse materia satisfactiois, si pœnitens afflictionem illam in pœnam, & vindictam, & purgationem peccati patiatur.

Passio Christi habuit has condiciones? *Ref.* quàm maximè; quia fuit opus summè virtuosum, & summè afflictiuum, vt patet intuenti obedientiam, charitatem, humilitatem, &c. necnon pœnas in corpore Christi.

Quæ opera hominis dicuntur satisfactoria? *Ref.* ait Cat. tria præcipuè, oratio, ieiunium, eleemosyna: & ad hæc omnes satisfactioes reducuntur.

Quare hæc tria continent omne opus satisfactorium? *Ref.* ait Cat. triplici de causa.

Num. 71.

Prima est, quia hæc tria continent omnes actus virtutum, qui possunt fieri ab homine: omnes enim actus virtutum, vel pertinent ad animam, & isti per orationem significantur: vel ad corpus, & ieiunium illos comprehendit: vel sunt circa bona externa, famam, & fortunas, & isti in eleemosyna continentur. Hinc fit quod oratio est animæ afflictiva propter laborem quem sustinet lauando se in Deum, & abdicando se à terrenis. Ieiunium est corporis afflictiuum. Eleemosyna verò famæ, & fortunæ, per illam enim ista diminuuntur: ideo oratio purgat reliquias peccatorum in anima: ieiunium in corpore. Eleemosyna idem facit in bonis famæ, & fortunæ.

Num. 75.

Secunda ratio est, quia tria sunt genera peccatorum, concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ: Primum respicit Luxuriam. Secundum Avaritiam. Tertium Superbiam. Primum Carnem: Secundum Mundum: Tertium Diabolum: oratio dat medicinam superbie contra dæmonem: ieiunium medetur luxuriam contra carnem: Eleemosyna avaritiæ contra mundum.

Num. 65.

Tertia est, quia peccata tres personas offendunt. Primò Deum: Secundò proximum: Tertiò nosipfos, &

oratio
cipiu

Fla
pesti
cep
ria, c
ter, &
illa p
Cate

C
homo

Q
sua p
iuuat
satisf

accep
Q
facit

P atr
C

Ref.
P c

tisfa
Vr

dum
Q

bra,
Sa

quij
tiner

tion
C

prox
vel f

abs
Q

& n
cog

oratione Deum placamus; proximo elemosyna satisfaci-
mus: nos ipsos verò ieiunio castigamus.

Flagella, ærumna, calamitates, penuriæ, paupertates, pestilentia, infirmitates, tempestates, iniuriæ ab illis accipitur, & alia multa aduersa possunt esse opera satisfactoria, enim hominis afflictiva sint? Resp. possunt esse si patienter, & tanquam pœna peccati ferantur: sed si inuitus quis illa patiat, non satisfaciunt: & ita docent Conc. Trid. & Catech.

Ses. 14. c. 9.
C. 13. C.
R. n. 76.

De causa efficiente satisfactionis. Num. 8.

Causa efficiens satisfactionis quænam est? Ref. Causa hæc principalis est Christus: Secundaria est ipse homo.

Quomodo Christus est causa efficiens? Ref. quia ipse in sua passione satisfecit pro peccatis omnium: & ipse adiuvat nostras satisfactiones, vt ait Conc. dando illis vim satisfactiuam, & offerendo illas Patri: ita vt per ipsum acceptentur à Patre.

Ex sess. 14.
can. 8.
Ses. 14. c. 6.

Qua ratione homo est efficiens satisfactionis? Resp. quia facit opera satisfactoria, & illa vnit passioni Christi, vt Patri accepta sint.

Ibidem.
C. R. n. 65.
Ses. 14. c. 15
Ses. 14. c. 3.
C. R. n. 77.

Confessor potest imponere satisfactionem pœnitenti? Ref. potest, & hæc est sacramentalis, & valde vilis.

Pœnitens potest sponte accipere, & imponere sibi satisfactionem? Ref. Conc. & Cat. dicunt posse.

Vnus potest satisfacere pro peccatis alterius? Resp. potest dummodo sit in gratia. Num. 7.

Quare hoc? Resp. ait Cat. quia fideles sunt inuicem membra, & vnum membrum potest operari pro alio.

Satisfactio, quæ fit pro alio purgare animam à reliquijs peccati illius, pro quo satisfit? Ref. ait Catech. obtinet remissionem pœnæ alteri, non tamen animæ purgationem. Num. 78.

Confessor debet imponere pœnitenti, vt satisficiat etiam proximo, si quid illum offendit, vel in anima, vel in corpore, vel fortunis? Resp. ita est, & si nolit, ait Catech. non est absoluendus. Num. 76.

Quod si sapius confessoribus promiserunt satisfacere, & non fecerunt, quid faciendum? Resp. ait Cat. omnino cogendi sunt, vt satisficiant: si possunt. Ibidem.

Ses. 14. c. 8.

C. R. n. 60.

Ses. 14. c. 8.

Sacerdos in imponenda satisfactione, & poenitentia potestne facere quod sibi placet? Res. nequaquam, sed Conc. Trid. & Cat. dicunt debere iniungi secundum iustitiam, pietatem atque prudentiam.

Confessor, ut rectè iniungat poenitentias quid debet considerare? Res. Conc. Trid. dicit tria debere considerare: Primum, quod sint conuenientes: Secundum, salutare: Tertium, iustæ; & ait iustas qualitates debere attendi, tum ex qualitate criminum, tum ex poenitentium facultate.

Ibidem.

Quæ poenitentia dicitur conueniens? Resp. primò illa, quæ est conformis delicto, & eius grauitati: Secundò, quæ est accommodata statui, qualitati & possibilitati poenitentis, qualis non est elemosina pauperi, vel ieiunium infirmo: Tertio, quod respiciat consuetudinem, & habitum peccandi, ita ut non solum puniat culpam præteritam, & illius reliquias tollat, sed etiam sit remedium & præseruatium in futurum.

Ibidem.

Ex ses. 14.

can. 8.

Quæ dicitur iusta? Resp. illa quæ datur iuxta qualitatem & grauitatem criminis.

Quenam erit salutaris? Resp. Primò oportet credere quod poenitens illam sit facturus: poenitentia enim imposita, & non facta, non salus, sed mors animæ est: Secundò erit salutaris, si hominem coërceat à peccato, & illum in odium peccati inducat.

Ses. 14. c. 8.

Quid dicit Conc. Trid. circa has poenitentias iniungendas? Res. ita ait. Debent ergo Sacerdotes Domini quantum Spiritus, & prudentia suggererit pro qualibet crimine, & poenitentium facultate salutare & conuenientes satisfactiones iniungere: ne si fortè peccatis conuincant, & indulgentius cum poenitentibus agant, leuissima quædam opera pro grauissimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad nouæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem: Nam clauis Sacerdotum non ad soluendum dumtaxat, sed & ad ligandum concessas etiam antiqui Patres & credunt, & docent.

Delictis publicis debere dari publicam poenitentiam, *Sess. 12. c. 8.*
 Conc. Trid. & Catec. affirmant. *R.*

Addit autem Cat. Quod si poenitens hanc publicam, *C. R. nu. 8.*
 poenitentiam valde refugiat, ac deprecetur, non erit fa-
 cilè audiendus.

Quid docet Catech. de poenitentis imponendis? *Resp. Num. 80.*
 primò ait operæ pretium erit poenitentibus interdum si-
 gnificare, quæ pro quibusdam delictis, ex veterum ca-
 nonum præcepto qui poenitentiales vocantur, consti-
 tuta sint: vt sic per poenam grauitas peccati intelliga-
 tur.

Secundò, ait, Ex omni satisfactionum genere maximè *Ibidem.*
 conuenit poenitentibus præcipere vt certis aliquot, &
 definitis diebus orationi vacent: ac pro omnibus, &
 præsertim pro iis qui ex hac vita in Domino decesse-
 runt, preces Deo faciant.

Tertio, ait, Hortari etiam eos oportet, vt sæpè eadè sa- *Ibidem.*
 tisfactionis opera, à sacerdote indicta, vltò suscipiant, ac
 repetant atque ita mores suos componant, vt etiam pe-
 racta poenitentia à Sacerdote iniuncta, poenitentiam ta-
 men & satisfactionem pro peccatis suis non omittant.

Quartò ait, confessarium debere poenitentem hortari, *Num. 59.*
 vt quotidie meditetur passionè Christi: Et hanc medita-
 tionem ait debere dirigi ad quadruplicem finem: Primus
 est, vt anima tali meditatione recreetur: Secundus vt ac-
 cendatur ad imitationem Christi: Tertius, vt cor accen-
 datur ad amorem Dei, & Christi, & virtutis: Quartus vt
 homo ad odium peccati inducatur: & ad resitendum
 diabolo, & tentationibus fortior euadat.

Quæ opera Deo maximè satisfaciunt? *R. indulgentiæ C. T. ses. 22.*
 & sacrificiū Missæ: & ideo Confessor optimè faciet im- *c. 2. &*
 ponendo, vt fiant opera, per quæ indulgentiæ acquirantur: *sess. 25. cir-*
 siue sint orationes, vt preces, Coronæ Rosarij: siue *c. a fin.*
 Ecclesiarum visitationes. Similiter imponere vt toties au-
 diant Missam hac intentione, vt Deo pro peccatis suis
 satisfaciant per merita passionis Christi.

Quanam excidunt causas & tollant reliquias pecca-
 torum, & sunt medicina, & præseruatiuum illorum? *Res.*
 ait Catec. Oratio hæc præstat contra sepebiam, & præ-
 cipuè si fiat circa passionem Christi: Ieiunium contra Lu-

212 Pars prima Doct. Conc. & Cat.

xuriam; Eleemosynam contra Auaritiam; Memoria passionis Christi contra omnia.

Num. 75.

Canones quantam poenitentiam dicunt conuenire cui-
cumque mortali? Resp. ex can. Hoc ipsum 33. qu. 1. videtur
haberi, quod pro singulis mortalibus imponenda sit poeniten-
tia septem annorum: veluti quod singulis hebdomadis per
septem annos ieiunet die Veneris, & ratio videtur adduci,
quia qui tale peccatum commisit in septem dona Spiritus
sancti peccauit, & ideo per septem annos poenitens esse de-
bet: Et hinc confessores possunt habere, quid dicant poeni-
tenti, vt ostendant se non iustam, sed ieuem imponere
poenitentiam; Debent enim dicere illi, Vide, pro quo-
cumque mortali peccato poenitentia septem annorum tibi
deberet imponi, ergo autem pro tot mortalibus impono
tibi hanc leuam, ne onerem te, & dem tibi occasionem pec-
candi, illam non adimplendo. Verumtamen ne existimes
hanc esse iustam poenitentiam: & ne credas peccata tua
esse leuia, quia leuam tibi impono poenitentiam. Nisi
enim aliter satisfeceris in hac vita, in purgatorio pro istis
peccatis debitas poenas sustinebis.

DOCTRINASAC. CONC. TRID. ET CAT. ROMANI.

De Sacramento Extremae Vnctionis.

De utilitate huius Doctrinae.

Num. 19.

Num. I.
Ibidem.

PAROCHI debent tradere populis doctrinam
huius Sacramenti? Resp. debent.
Expediue vt saepe hoc praestet? Res. ita est.
Cur ita saepe? Resp. quia Parochi debent
omni cura studere, vt populos à peccatis, & à prauis co-
gitationibus

gitationibus coërceant : & quia ad hoc præstandum maxime est accommodatum medium memoria mortis , vt ait sapiens, ideo sapius, & de morte, & de extrema Vñctione, quæ simul coniuncta sunt, à Parochis tractatio , habenda est. *Eccl. 7.*

In hac doctrina tradenda quid Parochi debent potissimum spectare? *Resp.* *Num. 1.*

Primo, vt per hoc fidelem populum hortentur ad assiduam mortis meditationem. *Ibidem.*

Secundo, vt per hanc mortis memoriam fideles à peccatis, & à prauis cupiditatibus coërceantur. *Ibidem.*

Tertio, vt fideles cognoscant diuina mysteria, quæ sunt in hoc Sacramento. *Et. C. T.*

Quarto vt cognoscant quanta beneficia Deus contulit nobis nascentibus & morientibus, dum præbet per Baptismum aditum ad veram vitam & per Extremam Vñctionem fert nobis auxilium morituris, vt expeditiorem ad cælum viam habeamus. *Sess 4. de Extr. Vñct. pro. num. 1.*

Quinto vt gratias agant fideles Deo de tanto beneficio per hoc Sacramentum collato. *C. T. ses. 14.*

Sexto, vt confisi diuino hoc Sacramento fideles minus in expectatione mortis perturbentur. *ibid. C. R. n. 14. & 15*

Diuisio vñctationis.

In quot capita debet diuidi ista tractatio? *Res. Cat. diuidit in tria.*

In primo agit de substantialibus huius Sacramenti.

In secundo de administratione, & vsu, & ritibus illius.

In tertio de fructu, seu effectu, & fine eiusdem.

De substantialibus Extrema Vñctionis.

Caput. 1.

Quid debet considerari circa substantialia huius Sacramenti? *Resp.* Primò, de nomine Extremæ Vñctionis. Secundò, de definitione. Tertio, de materia. Quarto de forma. Quintò de auctore.

De nomine Extrema Vñctionis.

Num. 1.

Quibus nominibus appellatur hoc Sacramentum? *Resp.* *tribus.* Primum est, extremæ Vñctionis. Secundum Sacramentum Vñctionis infirmorum. Tertium Sacramentum exeuntium.

Num. 2.
c. T. f. 14.
c. 3. Extr.
vnt.

Quare sic appellatur? Ref. dicitur Extrema-Vnctio, quia inter sacras Vnctiones, quas Christus Ecclesie suae commendauit, haec vltima sit administranda: dicitur sacramentum vnctionis infirmorum, quia in ipso vnguntur infirmi: Dicitur sacramentum exeuntium, quia datur constitutis in periculo mortis.

De definitione. Num. 2.

Iacob. 5.
C. T. f. 14.
ca. de Ext.
Vnt. c. R.
nu. 3. C. T.
f. 14. c. 1.
Ext. Vnt.
C. R. nu. 3.
& c.

Quomodo potest definiri Extrema-Vnctio? Resp. ex D. Iacobo, Conc. Trid. & Cat. colligitur posse sic definiri: Est Sacramentum à Christo institutum, vt sacra vnctioe & oratione sacerdotis, salus efficiatur tum animae corporis eorum, cum periculo vitae aegrotant.

Haec definitio estne perfecta? Resp. videtur ita esse.

Qua ratione? Resp. quia explicat quatuor causas huius sacramenti, tangitur enim causa efficiens dum dicitur institutum à Christo, & declaratur illis ministrum esse sacerdotem. Explicatur materia per illud verbum sacra vnctioe: Exprimitur forma illo verbo, oratione sacerdotis, Declaratur finis seu effectus illis verbis salus animae, & corporis infirmorum.

Iacobi 5:
Ses. 14. c. 1.
Ext. Vnt.

Quomodo accipitur haec definitio à D. Iacobo? Resp. quia de hoc sacramento D. Iacobus ita ait. *Infirmatus quis in vobis? Iuducat Presbyteros Ecclesia & crent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum & alleuiabit eum Dominus: & si in peccatis sit remittentur ei*: In quibus verbis omnia quae dicta sunt continentur, vt ait Concilium.

Quomodo probatur quod Extrema-Vnctio sit Sacramentum.
Num. 3.

Ses. 14. c. 1.
Ext. Vnt.
Ex C. Ibid.
Ses. 14. c. 1.
& can. 1.
Ext. Vnt.
C. R. nu. 3.
C. T. & T.
R. ibid. C.
T. & C.
Ibidem.

Debetne pro certo teneri quod Extrema-Vnctio sit sacramentum? Ref. de fide ita tenendum est.

Quomodo potest probari quod sit sacramentum? Resp. Scriptura, & traditione Apostolorum.

Qua ratione scriptura? Ref. quia D. Iacobus iuxta sensum, & interpretationem Catholicae Ecclesiae in loco citato de hoc sacramento scriptum reliquit.

Quomodo traditione? Resp. quia Ecclesia Catholica semper docuit, & tenuit Apostolos Extremam Vnctionem, tanquam sacramentum fidelibus tradidisse.

Potestne probari ratione? Resp. potest, fundata tamen super autoritate.

Quo pacto? Resp. sic, extrema Vnctioni conuenit deffinitio Sacramenti, quia est res sensibilis, à Christo instituta, vt significet, & efficiat rem sacram, ideo est sacramentum.

De vnitate huius Sacramenti. Num. 4.

Hoc sacramentum est vnum? Resp. de fide tenendum est esse vnum. *Ses. 7. c. 1. C.R. nu. 4.*

Quomodo est vnum cum administratur per plures vnctiones, quarum singulis proprie preces, ac peculiaris forma adhibetur? Resp. Vnum est non partium continuacione, quæ diuidi non possunt, sed perfectione. Sicut enim domus, populus, & exercitus ex pluribus constant, quæ diuisa existunt, & tamen vna res sunt: ita hoc Sacramentum ex pluribus vnctionibus vnum est.

In quo consistit vnitas huius sacramenti? Resp. In tribus. Primò in hoc, quod est vnum signum. Secundò ex eo, quod significat vnã rem, id est gratiam, & sanitatem. Tertio ex eo, quod habet vnã efficientiam, id est, vim significandi, & efficiendi quod dictum est. *Ex C. R. Num. 4.*

De materia Extrema Vnctionis. Num. 5.

Quanam est materia huius Sacramenti? Resp. ait Concil. est oleum ab Episcopo benedictum, vel consecratum. *Ses. 14. c. 1.*

Quomodo probatur ita esse? Respon. ex D. Iacobo, & Concil. præcipue Tridentino. *Ibidem. Num. 5.*

Quod oleum est materia? Res. tantummodo oliuarum. *Ibidem.*

Quare Christus talem instituit materiam? Resp. quia aptissimè significat effectum sacramenti. *Ibidem. Ibidem.*

Qua ratione? Res. Primò sicut oleum ad mitigandos corporis dolores magnopere proficit: ita huius sacramenti virtus animæ tribuitiam, ac dolorem minuit. Secundò, oleum sanitatem restituit, hilaritatem affert, & lumini tantumquam pabulum præbet: tum verò ad recreandas defatigati corporis vires maxime accommodatum est, id est rectè quid in agrotto Extrema-Vnctio efficiat, declarat.

De forma huius Sacramenti. Num. 6.

Quanam est forma huius sacramenti? Respond. ait Catech. est verbum, & solemnitas illa precatio, quam *Nu. 6. ses. 14. can. 1.*

Sacerdos ad singulas vnctiones adhibet; cum ait. *Per istam sanctam vnctionem indulgeat tibi Deus quicquid oculorum, siue narium, siue raris vitio deliquisti.*

Extr. Vnct. Vnde habetur quod hæc sit vera, & propria forma? Resp. ex D. Iacobo, qui ait, orent super eum, & oratio fidei saluabit infirmum, ostendit enim quod dicta oratio habeat virtutem efficiendi sanitatem, ideo forma huius Sacramenti dicitur quia significat, & efficit effectum illius.

Num. 6. Ecclesia semper vsa est hac forma? Resp. ait Catec.

Num. 6. Fideli Patrum traditione ad nos peruenit, ita vt omnes Ecclesiæ eam formæ rationem retineant qua omnium mater, & magistra sancta Ecclesia Romana vtitur.

C. T.

Sess. 14. c. 3.

Extr. Vnct.

Num. 5.

Licetne iuxta consuetudinem aliquod verbum immutare, veluti pro *Indulgeat*, dicere *Remittat*, *Parcat*, *sanet*? Resp. ista verba idem significant; ideo cum non sit sententiæ mutatio, eadem forma est, ait Catech.

Num. 7. Cur forma huius Sacramenti proferatur modo deprecatio; cum in aliis Sacramentis proferatur absolute, veluti cum dicitur, *Ego te absoluo*, *Ego te baptizo*, *Ego te signo*, &c. vel saltem imperatiue, vt in Sacramento Ordinis, vbi dicitur. *Accipe potesta:em*, &c. Resp. duplex est effectus huius Sacramenti, alter est gratia & sanitas mentis, & hæc quantum est ex parte Sacramenti semper confertur: alter est sanitas corporis, & hunc effectum Deus non obligauit se sua promissione semper efficere per hoc Sacramentum, sed sua Benignitate sæpe illum efficit: Et respectu huius, forma non debuit proferri absolute, quia non absolute producit effectus: sed debuit proferri per modum deprecationis, vt ostendatur, quod sanitas corporalis à Dei benignitate sit impetranda: ideo Christus, tali ratione constituit formam huius Sacramenti.

De institutione huius Sacramenti. Num. 7.

Sess. 7. can.

1. c. 14. c.

1. Extr.

Hoc Sacramentum est institutum à D. Iacobo? Resp. nequaquam, sed est de fide quod à Christo sit institutum.

Quomodo ergo D. Iacobus tradidit hoc Sacramentum? Resp. Aliud est instituere Sacramentum, aliud docere, & promulgare illud iam institutum, D. Iacobus tantum docuit, & promulgauit.

Num. 8. In Euangelio sine alicubi mentio de hoc sacramento?

Resp. fit apud S. Marcum, qui in capite 6. narrat Christum *Ses. 14. c. 1.*
 misisse Discipulos binos ante faciem suam, de quibus di- *de Extr.*
 cit, *Execuentes predicabant, ut pœnitentiam agerent, & da- Vñct.*
monia multa eis iebant, & ungebant oleo multos infirmos, Num. 2:
& sanabant. Quæ vñctio, ait Cat. non ab Apostolis inuen-
 ta, sed à Christo præcepta credenda est, sicut est creden-
 dum quòd non habuerit naturalem, sed mytlicam virtutem:
 & potius ad sanandos animos, quàm ad corpora curanda in-
 stitutum fuisse, ex quo fit quòd hæc vñctio species quæ-
 dam sit Extremæ-Vñctionis.

Sancti Patres docentne hoc sacramentum à Christo in- *Num. 2.*
 stitutum? Resp. docent Dionys. Ambros. Chrysof. & Gre-
 gorius Magnus, & demum tota Ecclesia Catholica.

De susceptione, & administratione huius Sacramenti. Et
primò, Quibus, & quando hoc Sacramentum sit
conferendum. Caput II.

HOc sacramentum potestne omnibus administrari? Ref. *Num. 6.*
 non omnibus est administrandum. *Ses. 14. c. 3.*

Quibus non debet administrari? Ref. primò: non debet *de Extr.*
 dari his, qui sano, & firmo sunt corpore, tum quia sanctus *Vñct.*
 Iacobus ait, *infirmatur quis in vobis:* tum etiam quia, cum
 hoc sacramentum fit institutum, vt non modò animæ, sed
 etiam corpori medicinam afferat, tantùm infirmis debere
 tradi conueniens est: secundò, non debet dari illis infir-
 mis, qui leui, & non grauiori morbo detinentur: tertio, non
 debet dari iis, qui aduent periculum vitæ: etiam si mors
 certa impendat cum, ipsi sani sunt: veluti si quis pericu-
 losam nauigationem petat, vel prælium initurus sit vel ad
 supplicium damnatus sit mortis: quartò, non debet dari
 his, qui vsu rationis carent, neque pueris qui non habent
 peccata, quorum reliquæ per hoc sacramentum deleantur:
 quintò, Amentibus, qui numquam habuerunt vsum
 rationis non debet dari: ijs verò, qui hunc vsum habuerunt,
 sed per morbum in amentiam vel phrenesim versi sunt,
 tunc debet tantùm dari, cum adhuc mente integra deside-
 rium, & pietatem erga hoc sacramentum significarunt.

Quibus debet dari? Resp. Infirmis in periculo mortis, & *C.T. & C.*
 discrimine vitæ constitutis. *R. 16. 11.*

Hoc sacramentum potest iterari? Resp. Potest, *Ses. 14.*
cap. 3. Extr. Vñct.

Num. 11. Quomodo debet iterari? Res. in eodem vitæ discrimine
Ses. 14. c. 3. debet tantum semel exhiberi; sed si infirmus conualuerit,*id est*, tale periculum euaserit, & post aliquod tempus
Ext. Vnct. in idem periculum incidit, toties poterit dari, quoties
Num. 9. in dicto periculo denuò constitutus erit.

Quando in ægrotationem debet dari? Res. primò, quando est in discrimine vitæ. Secundò quando infirmus adhuc sensibus viget.

Ibidem. Expectandum ne est tempus, in quo omnis spes vitæ infirmi amissa sit? Res. Cat. ait non esse expectandum.

Ibidem. Quare hoc? Res. quia cum hoc sacramentum sit institutum ad restituendam, si expedit, corporis sanitatem, non debet expectari, vt omnis spes salutis amissa, sed cum agitur de periculo vitæ, tunc detur et conferri.

Ibidem. Potestne expectari tempus in quo infirmus sensibus sit priuatus? Res. Catec. ait grauissimè peccare, qui tale tempus obseruat.

Ibidem. Quare hoc? Res. quia etsi hoc sacramentum vi sua, & ex parte Dei semper sit medicina admodum salutaris: tamè certum est maiorem fructum, & effectum sortiri, si infirmus cum fide & religiosa animi voluntate illud suscipiat, quod non post cum sensibus est priuatus.

Qua partes sint unguenda, & quare?

Num. 2.

Num. 10. **Q**uæ partes corporis debent ungi? Res. illæ quibus sensus vtuntur tanquam instrumentis ad suas operationes.

Ibidem. Quare hoc? Res. quia istæ partes sunt tanquam fons & origo à quibus operationes & peccata sensuum emanant, & ideo illis rectè medicina est adhibenda.

Ibidem. Quæ sunt dictæ partes? Res. istæ Oculi, Aures, Nares, Os, Manus, Renes, Pedes.

Ibidem. Vnde habetur quod istæ partes unguendæ sunt? Res. quia optime conuenit naturæ huius Sacramenti: & Ecclesia ita seruat.

Ibidem. Quomodo conuenit naturæ sacramenti? Res. Quia hoc sacramentum est veluti medicamentum, medicina autem debet potissimum adhibere remedium fonti, seu origini, & causæ morbi; & quia partes iam dictæ sunt tanquam fons, & origo omnium peccatorum, quæ à corpore

perpetrantur: ideo rectè vngendæ erunt.

Quomodo sunt causæ, vel instrumenta peccatorum? Ref. Num. 10
 multa peccata committuntur Visu, qui fit per oculos. Au-
 ditu, qui est per aures: Odoratu, qui est per nares: Gustu
 & sermone, quæ sunt ab ore: Tactu, qui etsi toto corpore
 fufus fit, tamen in manibus potissimum viget; Libidine,
 & voluptate, quarum sedes in renibus est: Ingressu, & motu
 locali, qui à pedibus ortum habet.

De præparatione ad hoc Sacramentum.

Num. 3.

Requiritur præparatio ad hoc sacramentum susci- Num. II.
 piendum? Ref. requiritur.

Quare hoc? Resp. quia confert gratiam, quæ in susci- Num. 21.
 piente requirit præparationem.

Quenam est hæc præparatio? Ref. Primò oportet remo- Ibidem.
 uere illa, quæ impediunt susceptionem gratiæ. Secundo,
 obtinere ea, quæ ad illam suscipiendam disponunt. Ibidem.

Quod est gratiæ impedimentum? Ref. peccatum mortale Ibidem.
 quod penitentia debet tolli.

In infirmo Penitentia sacramentum debet præcedere Ibidem.
 Extremam Vñctionem? Ref. ait Cat. seruanda est Catho-
 licæ Ecclesiæ perpetua consuetudo, vt ante Extremam Vñ-
 ctionem Penitentia, & Eucharistiæ sacramentum admi-
 nistretur.

Quenam dispositio requiritur in suscipiente hoc Sacra- Ibidem.
 mentum? Ref. quadruplex. Prima, Fidei. Secunda, Spei.
 Tertia, desiderij huius sacramenti, & effectus illius, quod
 pertinet ad charitatem. Quarta, deuotionis & reueren-
 tiæ.

Quam fidem ægroti habere debent? Ref. ait Cat. infir- Ibidem.
 mus debet se præbere sacerdoti vngendum ea fide, qua
 olim, qui ab Apostolis sanandi erant, seipsos offerre con-
 fuerant.

Quam spem? Ref. ait Cat. infirmus debet in primis spe- Ibidem.
 rare, & experere salutem animæ, deinde corporis valetu-
 dinem: sed hanc cum illa adiunctione. Si ea ad æternam
 gloriam profutura sit.

Quanta debet esse hæc spes? Resp. ait Catech. Nec ve-
 rò fideles dubitare debent: quin sanctæ illæ, & solemnes
 preces à Deo audientur, quibus Sacerdos non suam, sed

Ecclesiæ, & Domini nostri Iesu Christi personam gerens
vritur.

Num. 12.

Ibidem.

Ses. 14. c. 2.

& proæ. de

Exir V. ff.

Jess. 4. c. 7.

R.

Quid debet desiderari in hoc sacramento? Res. effectus,
id est, salus animæ, & corporis, vt dictum est.

Quomodo Parochi poterunt inducere fideles ad hoc de-
siderium? Res. ostendendo illis, quod in discrimine vitæ
constitutis acrior pugna instat, & vires tum animæ, tum
corporis minores sunt, & deficiunt.

Qua religione est suscipiendum? Res. Conc. Trid. & Cat.
dicunt cum deuotione, & reuerentia.

De ministro huius Sacramenti. Num. 4.

Ses. 14. c. 4.

Ext. Vnct. i

C. T. ses. 14.

c. 3. can. 4.

Ext. Vnct.

C. num. 13.

Num. 13.

Ibidem.

Quis est minister huius sacramenti? Res. soli sacerdotes,
& est de fide.

Vnde hoc habetur? Res. primò ex scriptura: D. enim Ia-
cob. ait, *Inducant Presbyteros*, &c. Per Presbyteros autem
Ecclesia intelligit tantummodo sacerdotes. Secundò, ex
consuetudine, & determinatione Catholica Ecclesiæ.

Quilibet sacerdos potest hoc sacramentum administra-
re? Res. non, sed ex decreto sanctæ Ecclesiæ proprio tan-
tum Pastori, qui habet iurisdictionem, vel alteri de il-
lius licentia concessum est.

Quam personam gerit minister huius sacramenti? Res.
Christi & Ecclesiæ.

De ritibus circa hoc Sacramentum. Num. 5.

Ibidem.

Qui ritus adhibentur in administratione huius sacra-
menti? Res. ait Cat. Maxima pars rituum, qui in hoc
sacramento adhibentur, sunt solemnes preces, quibus
sacerdos ad ægroti salutem impetrandam vritur.

Num. 7.

Hoc sacramentum conficiturne multis precibus? Res. ait
Cat. nullum est aliud sacramentum, quod pluribus preci-
bus conficiatur.

Ibidem.

Quare hoc? Res. quia cum agatur de vita, & salute tum
animæ, tum corporis ægrotantis: primò Parochi, deinde
omnes qui adsunt debent ex animo orare vt omni studio,
deuotione Dei misericordiæ ægrotantis salutem com-
mendent.

De fructu, seu effectu, & sacre huius Sacramenti.

Caput. III.

Num. 14.

Parochi debentne diligenter explicare utilitates huius
sacramenti? Res. ait Ca. debent, quia, per has potissi-

num fideles ad huius Sacramenti vsum allicientur.

Quæ sunt istæ utilitates? Resp. primò confert gratiam, qua peccata, & in primis leuiora, seu venialia remittuntur: ad remissionem enim mortalium Baptismus, & Pœnitentia sunt instituta: hoc autem Sacramento mortalia primariò non remittuntur.

Secunda utilitas est quod animam à languore, & infirmitate quam ex peccatis contraxit, liberat: Peccata enim commissa reddunt cor hominis magis pronum ad malum & minus inclinatum ad bonum: & hæc debilitas animæ iam pœnitentia sanaræ dicitur reliquiæ peccatorum, quæ reliquiæ in hoc sacramento remittuntur.

Tertia est, quia cor hominis confirmat, ne nimis timore mortis terreatur Cum enim homini à natura insitū sit, vt nihil in rebus humanis æquè, ac mortem perimescat constituti in periculo mortis ob triplicem causam maximè timere solent: & primò quidem ex naturali, vt dictum est conditione. Secundò ex memoria præteritorum scelerum, seu ex grauissima conscientia nostræ accusatione, vt ait sapiens, *Vement in peccatorum suorum cogitationem timidi, &c.* Tertiò vehementer augere solet cogitatio, quod paulò post stare oporteat ante tribunal Christi, & reddere rationem etiam de omni verbo otioso; vt iudicemur à Christo: & ex his sæpè infirmi maximo timore percutiuntur, & exagitantur à quo virtute huius Sacramenti liberantur.

Quarta est, quia hoc sacramentum non solum liberat à dicto timore, tristitia, & perturbatione: sed etiam gaudium: & lætitiā aegrotò confert, ita vt reddat illum paratum ad libenter reddendum depositum nostrum, & vitam nostram, si Dominus illam voluerit repetere.

Quinta est, quia subministrat fidelibus arma, & vires, quibus infirmus diaboli vim & impetum frangere, & illi fortiter repugnare possit. Et hæc utilitas omnium maxima potest videri. Cum enim diabolus tempore mortis multò acutiùs contra hominem pugnet, inducendo, si fieri possit, vt de Dei misericordia desperet, omnino maxima est utilitas huius sacramenti, quod in tanto periculo speciale conferat auxilium erigendo mentem infirmi ad spem bonitatis diuinæ.

Sexta est, quia virtute huius sacramenti infirmus leuiùs,

Ses. 14. c. 1.
Extr. Vinct.
C. R. n. 11.
C. Trid. &
C. R. ibid.

C. Trid. &
C. R. ibid.

Num. 14.

C. T. Ses. 14.
p. Ex. Vinct.
& c. 1. C. R.
Num. 5.

& facilius fert incommoda, & dolores, quos secum infirmas ferre solet.

Sess. 14.
pro c. 2.
Ext. Vnct.
C. R. n. 13.
C. R. n. 16.
C. T. ubi
supra.

Septima est, quia sæpè sanitas per hoc sacramentum confertur: quod si aliquando non confertur, hoc ex triplici causa provenire potest: Prima est quia ad salutem animæ, vel ad futuram gloriam aliter expediat: hoc enim sacramentum certò efficitur sanitas animæ: corporis verò non nisi in ordine ad animam: Secunda est, quia vel administrans, vel suscipiens hoc sacramentum infirmi in fide sunt, ad obtinendam enim sanitatem corporalem requiritur fides, quia ut habetur Matt. 13. & Mar. 6. *Dominus apud suos multas virtutes non fecit propter incredulitatem illorum* Tertia causa est, quia modò non sunt necessaria miracula, sicut fuerunt initio nascens Ecclesiæ, & ideo nunc non semper, vel frequenter restituitur sanitas corporis in hoc sacramento.

De modo tradendi doctrinam huius Sacramenti.

Num. 16. &
Num. 1.
Num. 1. sel.
14. c. 7. R.

Parochi debent docere populos ea quæ pertinent ad hoc sacramentum? Res. debent ea ratione, qua dictum fuit initio.

Quomodo possunt diuidere sermonem de pertinentibus ad hoc sacramentum? Res. sic possunt facere tres sermones. In primo explicabunt doctrinam primi capituli, in secundo secundi, in tertio tertij, illa enim diuisio realis est.

Quo tempore possunt de hoc sacramento loqui? Res. Cum multi reperiuntur infirmi, vel cum contingit tractare de morte, semper autem de Sacramenti agere licet, sed præcipuè dum debet administrari.

DOCTR. SACR. CONC. Trid. & Catech. Rom.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

De necessitate, & utilitate doctrinæ huius Sacramenti.

Num. 1.
Ibidem.

Doctrina de Ordinis sacramento est necessaria? Res. est. Quare hoc? Res. Quia sacramenta ad salutem sunt necessaria: absque autem Ordinis sacramento, nec

illa confici, & administrari possunt: vel certè solemaem
cæremoniam, ac religiosum quemdam ritum, ac cultum
illis debitum non habebunt.

Debet à Parochis tradi hæc doctrina magnâ diligen- *Ibidem.*
tia: Res. ait Catech. debet maximâ.

Quibus utilis est hæc doctrina? Res. Primò Parochis *Ibidem.*
& his qui ad Ordines sunt promoti, vt intelligant in quo
gradu sint cõstituti, & quæ virtus, atque functiones illis
conueniant. Secundò his qui debent promoueri ad Ordines,
vt intelligant quales esse de. eant, qui in sortem Do-
mini sunt vocandi, & ideo cognitionem percipiant ea-
rum rerum, quibus ad vteriores gradus viâ sibi munire
possint. Tertiò omnibus fidelibus, vt sciant, quo honore
digni sint Ecclesiæ ministris: & si contingat parentes ha-
bere liberos quos velint destinare ad Ecclesiæ ministere-
rium, vel ipsi liberi se sponte offerunt: vt sciant quæ præ-
cipue huius rei gratiâ faciendæ sint.

Quando hæc doctrina tradenda est? Res. potissimum
cùm sacra Ordinationes habendæ sunt.

Diuisio tractationis.

Quomodo potest diuidi tractatio? Res. difficillimum
est facere realem diuisionem: & Catech. non tractat
de hoc sacramento per modum doctrinæ, vt facit in
aliis, sed moralem quasi de illo tractationem instituit: &
primò agit in generali de hoc Sacramento Ordinis; po-
stea de singulis Ordinibus tractat: demum aliqua etiam
in generali de illo proponit.

In gratiam facilioris doctrinæ, quæ diuisio fieri po-
test: Res. talis videretur esse opportuna.

Primò de Ordinis sacramento in generali.

Secundò, de singulis Ordinibus in particulari, & eo-
rum cæremoniis.

Tertiò, de susceptione, & administratione Ordinum
diutorum, & est conformis Catechismo.

Quid debet tractari de sacramento Ordinis in gene-
ralis: Res.

Primò, de nomine & definitione.

Secundò, de materia, & forma, & efficiente.

Tertiò de fine sacramenti: id est, de sacris functionibus,
de ministris, & eorum numero, & sufficientia: de duplici

effectu, gratia, & caractere, de numero, & differentia ordinum.

De nomine Ordinis. Cap. I.

Num. 9.

Quid significat hoc nomen *Ordo*? Resp. ait Catech. est enim *Ordo*, si propriam eius vim, & notionem accipiamus. Dispositio superiorum, & inferiorum rerum, quæ inter se ita aptæ sunt, ut vna ad alteram referatur, *id est*, ordo est congrua, & apta dispositio rerum, ita ut inter se vna sit superior, alia inferior.

Ibidem.

Quare tali nomine Ecclesia vitur ad significandum hoc sacramentum? Resp. Primò ad significandum dignitatem eorum, qui ad Ordines sunt promoti: nempe quod supra populum sunt: Secundò ad ostendendum varios esse gradus ministrorum, & varia esse genera functionum in Ecclesia quæ tamen omnia certa ratione, & ordine distributa: & collocata sunt.

De definitione Sacramenti Ordinis. Num. 2.

2. p. qu. 1.
ar. 2. sup.

Quomodo diffinitur sacramentum Ordinis? Resp. sicut *Ordo est signaculum quoddam Ecclesie, per quod spiritualis potestas traditur ordinato.*

Ex D. T. 3.

p. qu. 34.

Hæc definitio estne perfecta? Resp. potest dici perfecta quia exprimit quatuor causas Ordinis. Causa efficiens significatur per illud verbum, *Ecclesia*: Episcopus enim qui confert Ordinem, est minister Ecclesie, & ordinato tribuit Ecclesie potestatem, quam ipse habet. Causa materialis, & formalis denotantur per illud verbum *signaculum*: est enim idem quod signum: illud autem quod in ordine signum est, sunt materia, & forma, quæ res sensibiles sunt, & denotant potestatem ordinato collatam. Illud verò Verbum, *per quod traditur* significat virtutem, & efficientiam sacramenti Ordinis, *id est*, materie, & forme, quæ non solum significant, sed efficiunt. Illud, *spiritualis potestas traditur ordinato*, dec arat causam finalem: Finis enim sacramenti Ordinis est duplex, vnus est constituere ministros in Ecclesia, & hoc notatur per illud verbum: *Ordinatio*: ordinatus enim est, qui ad aliquod ministerium est destinatus, præcipue si tale ministerium dicat gradum, & excellentiam: Alter finis est ordinatis ministris conferre spiritualem, & opportunam ministerio potestatem, & hoc significatur per illud verbum: *Spiritualis potestas traditur*,

recte en

Qu
to.

Estr
gitur: E
perpen
tur req
tangi, &

Q

Qua
perant
Episco
sacram
imper

Q

nis. S
moda

Qu
confer
celebr

Cir

Prim
stri in

Se
minit

T
Q

virtu

C

tuor
& pu
nes

rectè ergo tradita definitio est.

De materia Sacramenti Ordinis. Num. 3.

Quamnam est materia sacramenti Ordinis? Ref. illud ^{3. p. 9. 34.} quod ab Episcopo porrigitur tangendum ab ordina- ^{art. 5. sup.} ^{ibidem.}

Estne de necessitate sacramenti, quod ista materia tangitur? R. D. T. primò dicit non esse de necessitate, postea perpendens illud verbum Episcopi, *Accipe*, per quod videtur requiri tactus, relinquit ferè dubium, quod necesse sit tangi, & ideo tutius est vt tangatur. ^{art. 5. ad 3.}

De formæ Sacramenti Ordinis. Num. 4.

Quamnam est forma huius sacramenti? Resp. verba ab Episcopo prolata. ^{3. p. 9. 34.} ^{art. 4. Ibid.}

Quare Episcopus profert verba formæ per modum imperativi? Ref. quia sicut à Christo deriuatur potestas in Episcopum, ita ab Episcopo deriuatur in ordinatum per sacramentum Ordinis: & ideo profert formam per modum imperativi. ^{art. 4. & 5. sup.}

De fine Sacramenti Ordinis. Cap. III.

Quid debet considerari circa finem huius sacramenti? Ref. duo. Primum quis sit finis sacramenti Ordinis. Secundum an ipsum sacramentum sit medium accomodatatum ad dictum finem. ^{Num. 8.} ^{& 1. 2.}

Quis est finis sacramenti ordinis? Resp. Instituire, & consecrare dignos, & idoneos ministros ad sacrificium Missæ celebrandum.

Circa hunc finem quid debet considerari? Ref. quatuor. Primum quæ sint functiones, & ministeria, ob quæ ministri in hoc sacramento instituuntur.

Secundum qui, quot, & quales sint, & esse debeant dicti ministri.

Tertium de gratia, & caractere.

Quartum, de ipsomet ordinis sacramento, & illius virtute.

De functionibus sacris. Num. 2.

Quæ sunt sacræ, & Ecclesiasticæ functiones, ob quas sacramentum Ordinis est institutum? Respon. quatuor. Prima est dignè offerre sacrificium Deo seu dignum & publicum cultum præbere illi; & ad hanc singuli ordines diriguntur iuxta gradum suum: secunda est fungi ^{Num. 18.} ^{& CT.} ^{ses. 23. c. 5.} ^{C. R. n. 25.}

officio internuncii, seu mediatoris inter Deum, & populum: & hæc propria Sacerdotis, cui inferiores ministri iuxta gradum suum deferunt. Tertia est conficere, & administrare sacram Eucharistiam: & est propria Sacerdotis, sed adiuuant illum in hoc alii ministri. Quarta est docere, & gubernare populum Dei: illúmque ad æternam beatitudinem dirigere; & est propria Sacerdotis, sed aliqua ratione cæteris ministris, qui legunt, vel cantant publicè communicatur.

Sacramentum Ordinis est institutum ob has functiones: Resp. ita est, quia propter has functiones exercendas ministri ordinantur, & consecrantur.

De sacris ministris Num. 3.

*Sess. 23. in
nit. 10. C.R.
Num. 8
C.R. nu. 8.
34. & alib*

Ministri sunt necessarii; vt istæ functiones exercean-
tur? Resp. sunt, quia vbi non est agens, ibi actio non
est, & Concil. Trid. ex eo, quod datur sacrificium probat
dari Sacerdotium.

Quas condiciones debent habere isti ministri? Resp. qua-
tuor: Prima, quod sint publicæ personæ: secunda, quod sint
gratæ Deo: Tertia quod sint dignæ ad tantum munus
obeundum: Quarta quod sint idoneæ, *id est* habeant facultatem
faciendi quod opus est.

*Ex. n. 8. &
ex sess. 23.
c. 3.
Num. 34.
ex num. 34*

Quare debent esse personæ publicæ? Resp. quia dictæ
functiones publicæ sunt: fiunt enim pro toto populo, &
cultus publicus Deo debetur: qui siue ministro publico esse
non potest.

Cur debent esse gratæ Deo? Resp. quia cultus non esset
gratus Deo, saltem respectu illius personæ.

Ibidem.

Cur dignæ? Resp. quia inhonoratur ministerium, quod pe-
ragitur ab indigno.

Cur idoneæ? Resp. quia nemo rectè facit illud, quod vir-
tutem, & facultatem suam excedit.

*Ex Num. 8
& 34.*

Quid intendit facere sacramentum Ordinis quod ad hos
ministros? Resp. duo. Primò constituere, & consecrare istos
ministros. Secundo tradere illis quatuor condiciones re-
quisitas quæ dictæ sunt.

De numero ministrorum Ordinum Num. 4.

sess. 23. c. 2.

Quot sunt ministri? Resp. septem, Ostiarius, Lector
Exorcista, Acolythus, Subdiaconus, Diaconus, Sa-
cerdos.

Quo
C. T. ait
de illis
scitur,
mina,
cognitu

Cur
stri sunt

Quo
function
conueni

Quar

ob duas

na res si

fuit, quo

set, vt in

uerfi esse

deferunt

immedi

tonstura

rent. Vt

magno

to illi,

conueni

quia ho

misteriu

De/

Isti se

Quo

minister

Euchari

causa pr

Quo

Ref. ait

strare E

teriam,

ministra

sentem

Quomodo scitur tot esse Ordines, & ministros? Respon. *Ibidem.*
 C. T. ait, de presbytero & Diacono sciri, quia sacrae literae
 de illis testantur, & apertam mentionem faciunt: de aliis
 scitur, quia ab ipso Ecclesiae initio dictorum Ordinum no-
 mina, atque vniuscuiusque propria ministeria in vsu fuisse
 cognitum est.

Cur septem sunt Ordines? Res. ait Conc. quia tot mini- *Ses. 23. c. 2*
 stri sunt necessarii.

Quomodo tot ministri sunt necessarii? Resp. quia tot *Ses. 13. c. 2*
 functiones, & tot ministeria in sacrificio Missae adhibere
 conueniens est.

Quare conuenit tot ministeria adhibere? Resp. Conc. ait *Ibidem.*
 ob duas rationes. Quarum primam ita explicat. Cum diui-
 na res sit tam sancti sacerdotii ministerium, consensaneum
 fuit, quò dignius, & maiori cum veneratione exerceri pos-
 set, vt in Ecclesiae ordinatissima dispositione plures, & di-
 uersi essent ministrorum ordines, qui sacerdotio ex officio
 deseruiant: Aliam verò rationem tangit his verbis, quae
 immediatè sequuntur. Ita distributi, vt qui iam clericali
 tonsura insigniti essent, per minores ad maiores ascende-
 rent. Vbi apertè dicit tot Ordines, & ministros dari, quia
 magno Domino nempe Deo, & magno ministerio exhibi-
 to illi, nempe sacrificio filii sui multitudo ministrorum
 conueniens est, sicut in aulis Regum videmus, similiter
 quia homo cum sit vilis creatura, non debet ad tantum mi-
 nisterium nisi per gradus promoueri.

De sufficientia horum Ordinum, seu ministrorum.

Num. 5.

¶ Si septem Ordines, vel ministri sufficiunt ad Sancti sa- *Nam. 11:*
 cerdotii ministerium? Res. Sufficiunt.

Quomodo probatur sufficientia? Resp. ait Car. per ea *Ibidem.*
 ministeria, quae ad sacro sanctum sacrificium Missae, & ad
 Eucharistiam vel conficiendam, vel administrandam cuius
 causa praecipue sunt instituta, necessaria videntur.

Quot ministeria sunt necessaria ad ea, quae dicta sunt? *3. p. q. 37.*
 Res. ait D. Th. quatuor, primum est conficere, & admini- *ari. 2. sup.*
 strare Eucharistiam, vt dictum est: Secundum parare ma-
 teriam, & ea quae sunt necessaria ad conficiendum, & ad-
 ministrandum, quae dicta sunt: Tertium disponere praesentem
 populum in interiori: vt dignè, & deuotè huic sa-

crificio interfit. Quartum gerere curam exteriorem tum Ecclesiæ, tum personarum, & rerum quæ sunt in Ecclesia, vel pertinent ad Ecclesiam.

Ibidem.

Quinam ad hæc ministeria destinantur? R. ait D. Th. ad primum ministerium destinantur duo ministri: sacerdos, vt principalis: diaconus, vt minister, & adiutor sacerdotis: & sub illo constitutus. Ad secundum destinantur duo alii ministri, primus est subdiaconus, qui debet parare materiam Eucharistiæ in vasis sacris, & etiam ipsa vasa, & linteamina sacra, demum omnia, quæ requirit Diaconus. Alter est Acolythus, qui debet parare materiam in vasis non factis & seruire subdiacono, sicut ipse seruit Diacono. Ad tertium duo ministri destinantur, Exorcista qui temouet impedimentum daemone per inuocationem diuini nominis, & Lector qui lectione præparat mentes fidelium. Ad quartum Ostiarius destinatur ad quem spectat cura, vt omnia quæ pertinent ad Ecclesiam, decenter fiant.

De distinctione, & differentia horum Ordinum.

Num. 6

Sess. 25. c. 3

C. R. n. 12.

3. sup.

Num. 34.

19.

Isti Ordines conueniunt, & differunt inter se? Resp. in est.

Quomodo conueniunt? Res. primò omnes sunt ordines. Secundò omnes, quatenus ordines sunt, sacri etiam existunt, & sacramentum dici possunt. Tertio omnes imprimunt gratiam, & characterem. Quarto constituunt singuli vnum ministerium.

Quomodo differunt? Res. Primò singuli ordines conferunt gratiam, & characterem sub ratione speciali, & sibi propria. Secundò alii sunt maiores, & sacri: alii sunt minores, & non sacri.

Num. 12.

Qui sunt ordines maiores, & sacri? Res. Sacerdotium Diaconatus, Subdiaconatus.

Num. 19.

Quare dicuntur maiores? Respon. quia maiora illis incumbunt ministeria.

3. p. qn. 37.

art. 2. sup.

Quare dicuntur sacri? Res. primò respectu materiz, quia possunt tangere res sacras. Secundò respectu materiz, castitatis, & obligationis officii diuini, vnde sunt Deo specialiter mancipati.

Cur reliqui dicuntur minores? Res. quia minora ministeria illis incumbunt.

Cur

Cur dicuntur non sacri? Ref. quia non possunt tangere re
sacras. Num. 12.

De unitate Sacramenti Ordinis. Num. 7

Sti septem ordines sunt vnum, an plura sacramenta?
Ref. Conc. Tr. ait sunt vnum. D T. ubi
s. p. a.
Ex s. s. 7.

Quomodo sunt vnum, si septem sunt? Ref. Sunt vnum:
primò ratione finis: omnes enim habent eundem finem,
nempè sacrificium Missæ, & Eucharistiam conficere, &
administrare, secundò ratione perfectionis, quia sacra-
mentum Ordinis in sacerdotio tantum suam recipit per-
fectionem. C. 1. c. 23.
C. R. n. 12.
c. 34.

Singuli Ordines conferunt gratiam, & imprimunt cha-
racterem? Ref. ita est. Ex C. R.

Sunt septem characteres distincti? Ref. Quadam ratione
sunt distincti: quia singuli Ordines specialem conferunt
potestatem: qua ratione sunt vnum, quia ad vnum
omnes sunt ordinati. n. 24. C. R.
Ibidem.

De Sacramento tantum, re tantum, & utroque. Num. 8.

Quid est sacramentum tantum in Ordine? Resp. ma-
teria, & forma?

Quare sunt sacramentum? Ref. quia illis conuenit def-
initio sacramenti.

Quid est res tantum? Ref. Gratia.

Quid res, & sacramentum? Ref. Character.

De effectu sacramenti Ordinis, id est gratia, &
Character. Num. 9.

Qvis est effectus huius sacramenti? Resp. Gratia, &
Character. Num. 34.

Quare talis est effectus? Respon. Quia sic conuenit fini
huius sacramenti. Ib idem.

Quomodo conuenit fini? Respond. Finis huius sacra-
menti est constituere dignos, idoneos, publicos, & Deo
gratos ministros, vt dictum est: & gratia, & Character
hoc faciunt. Ex n. 34

Quomodo faciunt? Respond. Character facit idoneos,
quia dat potestatem, facit etiam publicos ministros, quia
character est quædam participatio sacerdotij Christi, vt
ait. D. T. quod sacerdotium publicum ministerium est
3. p. q. 63.
a. 3.

Gratia verò facit illos dignos, & gratos Deo; unde effectus bene respondent.

C.R.n. 34.

Iti duo effectus sufficiunt ad ministros custodiendos Resp. Sufficiunt, quia per ipsos ministri legitimi, & cum debitis qualitatibus instituuntur, & consecrantur.

Sacramentum Ordinis habetne vim efficiendi gratiam & characterem? Resp. Habet.

Num. 43.

Circa effectum sacramenti Ordinis suntne multa consideranda? Res. Quantum pertinet ad characterem expedit nonnulla considerare

Quæ sunt? Respon. Primò de duplici Corpore Christi vero, & mystico. Secundò de duplici potestate ordinis, & iurisdictionis. Tertio de duplici clavi scientiæ, & potestatis. Quarto de iurisdictione, eiusque differentia à clavi. Quintò de duplici iurisdictione ordinaria, & delegata, & de illius necessitate. Hæc enim ad effectum sacramenti Ordinis pertinentia sunt.

De corpore Christi vero, & mystico. Num. 10.

Num. 6.

Q. Votuplex est Corpus Christi? Respon. duplex, aliud verum, aliud mysticum.

Ibidem.

Quod est corpus Christi verum? Resp. Est illud quod in sacra Eucharistia continetur.

Ibidem.

Quod corpus Christi mysticum? Resp. Est Ecclesia.

nu. 3. & 6.

In sacramento Ordinis datur potestas in Corpus Christi verum, & mysticum? Resp. Datur, vt in singulis ordinibus dicetur.

De duplici potestate ordinis, & iurisdictionis.

Num. 11

Num. 6.

Q. Votuplex est potestas, quæ Ecclesiæ, & eius ministris lata est? Resp. ait Catec. duplex, alia ordinis, & alia iurisdictionis.

nu. 67. II.

Quid est potestas ordinis? Resp. ait Catec. est potestas, quæ ad verum Christi Domini corpus in sacro-sancta Eucharistia refertur, id est per hanc potestatem sacerdotes, & ministri possunt facere, iuxta gradum suum, omnia quæ faciendæ sunt ad hoc, vt sacra Eucharistia conficiatur, Deo offeratur & fidelibus administratur.

Num. 6.

Quid est potestas iurisdictionis? Resp. ait Catec. est potestas data sacerdoti super Corpus Christi mysticum, & ad illam spectat Christianum populum gubernare, &

De Sacramento Ordinis. 231

moderari, & ad æternam, cælestemque beatitudinem dirigeri.

Potestas quæ datur unicuique sacerdoti, ligandi, & absolvendi est ordinis an iurisdictionis? Respon. Potestas ligandi, & solvendi despicitur potest considerari; vno modo, quatenus hæc potestas datur sine materia, id est sine populo aut subditis in quos exerceatur; & sic est potestas ordinis, & datur cuique sacerdoti in sua ordinatione: Alio modo consideratur quatenus dictæ potestati ordinis subiicitur materia, & populus, in quem talis potestas exerceatur: & hæc dicitur potestas iurisdictionis, & non datur cuique sacerdoti, sed tantum, illi cui subiiciuntur fideles: v. possint ab illo absolui, atque ita parochus non sacerdos habet potestatem iurisdictionis, non ordinis: sacerdos non Parochus, nec admissus ad confessiones habet potestatem ordinis, & non iurisdictionis: Parochus qui sit Sacerdos habet utramque.

Ses. 14. c. 7
C. R. de P. num. 56

Potestas ligandi, & solvendi quomodo est potestas ordinis, cum pertineat ad Corpus Christi mysticum? Respon. pertinet ad corpus Christi mysticum in ordine ad Eucharistiam, quia isti potestas data est ad præparandum populum fidelem vt dignè Eucharistiam percipiat.

C. R. de P. num. 56. C. de sacr. or. Num. 7.

De duplici claus scientiæ & potestatis. Num 12.

Potestas quam habent ministri Ecclesiæ, præcipuè sacerdotes habentne plurima nomina? Respon. habet, & præcipuè quatuor Primum est character. Secundum potestas ordinis. Tertium potestas iurisdictionis. Quartum claus scientiæ, & potestatis.

Ex C. R. de p. num. 56. or. nu. 34. Ex C. T. f. 14. c. 7. C. 15. ex locis citat.

Differunt inter se? Respon. Differunt, omnes enim ordines habent Characterem, & potestatem sui Ordinis. Omnes sacerdotes habent Characterem, & potestatem Ordinis sacerdotalis, & claus scientiæ, & potestatis, sed non omnes habent iurisdictionis.

Potestas Ordinis sacerdotalis differtne à clauibus scientiæ & potestatis? Respon. Differt, quia claus dicitur potestatem ligandi, & solvendi, & ideo in Ordine ad fideles considerantur: potestas autem Ordinis dicitur potestatem clausum, tum etiam illam potestatem, quæ directè ad corpus Christi verum est ordinata.

C. R. n. 6. 7.

Clavis, & potestas distinguuntur? Respon. Non, sed

C.R. de p.
Num 44.

idem sunt, si de potestate ligandi, & soluendi intelligatur, Clavis enim non est aliud, quam potestas cœlum aperiendi, quod fit per remissionem peccatorum.

Quot sunt claves? R. Duæ, vna scientiæ, alia potestatis.

2 p. qu. 17.

Sunt duæ, an vna potestas? Resp. vna tantum, quia ad vnum effectum, & finem ordinantur.

a. 3. sub. ib.

C.R. de p.

44. 3. p. 9.

17. ar. 3.

supra.

Quis est iste finis, vel effectus? Resp. A petire cœlum, & à peccatis homines liberare.

Quare duæ sunt claves, si finis, & effectus vnus est? Resp. ad hunc finem obtinendum duo actus in sacerdote sunt necessarii: vnus est, vt examinet an iste, vel ille dignus sit, vt absolua:ur; alter est, vt verè & efficaciter illum absolua:ur.

Ibidem.

Quare est necessarium facere ista duo? Resp. Quia potestas ligandi, & soluendi requirit, vt videatur, an quis debeat ligari, vel absolui: hoc autem requirit discussionem causæ, & examen rei, sicut faciunt iudices omnes: ideo prius oportet per clauem scientiæ examinare: post ea per clauem potestatis iudicare; quia sic iudicium iustum, & rectum erit.

3. p. 9. 17.

ar. 3. sup. 3.

3. 17. ar. 3.

supra.

Omnes sacerdotes habent vtramque clauem? Res. omnes omnino.

Quomodo indocti habent clauem scientiæ? Resp. aliud est habere clauem scientiæ, aliud est habere scientiam: omnes sacerdos habent clauem scientiæ, sed non omnes scientiam.

Ibidem.

Quomodo quis potest habere clauem scientiæ, & non scientiam? Resp. Clavis scientiæ non est aliud quam potestas examinandi reum, & causam illius, potest autem esse, quod aliquis habeat potestatem examinandi reum, & non habeat scientiam, veluti iudex indoctus, & aliquis habeat scientiam & non potestatem, veluti persona priuata quæ huius rei perita sit, & idem de sacerdote dici potest.

De usu clauium. Nu. 13.

Sess. 14. c. 7

Quilibet sacerdos habet vsum clauium? Res. Quilibet sacerdos habet claves, sed non quilibet habet vsum illarum. 3. p. q. 20. art. 1. sub.

Ibidem.

Quid est vti clauibus? Respon. Est actu absoluere, vel ligare.

Quid requiritur ad hoc vt sacerdos possit vti clauibus?
Resp. ait Conc. vt habeat subditos sibi , saltem in foro
conscientia.

Quomodo fideles efficiuntur subditi sacerdoti? Resp. ait *Ses. 14. c. 7.*
Conc. per iurisdictionem ordinariam, vel subdelegatam.

De iurisdictione, eiusque diuisione, ac necessitate.

Num. 4.

Iurisdictione est necessaria ad hoc, vt sacerdos clauibus vti
possit? Resp. omnino.

Ibidem.

Quid est iurisdictione? Resp. est facultas dicendi ius alicui
id est definitiuè, & iudicialiter determinandi an fecerit rem
iustam.

In quos habetur hæc iurisdictione? Resp. Tantum in subdi-
tos, ait Concilium. *Ses. 14. c. 7.*

Quotuplex est iurisdictione? Respon. Duplex, ordinaria &
subdelegata.

Quid est ordinaria? Resp. Est potestas iam dicta, cum fa-
cultate illam alteri commutandi.

Qui habent hanc ordinariam? Resp. Papa in omnes fide-
les, & in toto orbe: Episcopus in sua Diocesi, & in suos dice-
cesanos: Parochus in Ecclesia, & in Parochianos. *Ibidem.*

Quid est iurisdictione delegata? Res. est illa, quæ data est de
Ordinario habente facultatem illam subdelegandi.

Qui possunt subdelegare? Res. Papa indistinctè. Epif-
copus iuxta suam iurisdictionem: Parochos in illos tan-
tum qui ab Ordinario sunt approbati, & circa subditos
sibi.

Qui habent hanc delegatam iurisdictionem? Resp. religio-
si ab Ordinario approbati ad confessiones, & alii, qui ab
Ordinariis legitime illam acceperunt.

Omnes ordines ordinantur ad has claues, & ad hanc po-
testatem? Resp. ita est, quia omnes ministri ordinantur ad
hoc, vt fiant sacerdotes, vel vt seruiant sacerdoti in mini-
sterio quod ipse principaliter agit: & ideo in singulis Ordini-
bus imprimitur character, qui est spiritualis potestas ordi-
naria ad summum ministerium, & ad summam potestatem,
quæ in sacerdote reperitur.

De singulis Ordinibus in particulari. Cap. 2.

Tractandum est de singulis ordinibus in particulari? Resp. Necessè est, & Catechismus hoc facit.

Quid debet de singulis considerari? Resp. primò de nomine. Secundò de materia Tertiò de forma. Quartò de effectu. Quintò de officio, seu fine. Sextò de obligationibus si quæ sunt. Septimò de ritibus, qui in conferendo, & suscipiendo ordine adhiberi solent.

De prima Tonsura.

Quid significat prima Tonsura? Resp. Tonsura dicitur quasi Tonsio, capilli enim tondentur in illa, dicitur verò prima, quia ante omnes Ordines prima conferri solet.

Ex C. R. Num. 13. Prima Tonsura estne Ordo? Resp. non, sed præparatio ad ordines.

Ibidem. Quomodo appellatur qui suscipit illum? Resp. Clericus, quia accipit in sortem, & hæreditatem suam Dominum, vt est à tali nomine significatum.

Ibidem. Quis est finis primæ tonsuræ? Respon. Primo deputare Clericum ad cultum diuinum, & numerare illum in sortem domini. Secundò disponere, & præparare illum ad Ordines.

Num. 14. Quis primò instituit Tonsuram? Resp. ait Cat. Apostoli, vt habetur ex Dionysio Areopagita, D. Aug. & D. Hieron. Et primus omnium S. Petrus dicitur illam instituisse in memoriam coronæ spinæ impositæ capiti Christi.

Num. 13. Quenam est materia? Resp. Propriè non habet materiam, sed loco materiæ sunt capilli, qui tondentur.

Num. 14. Quare tondentur capilli? Resp. Ad significandum, quod sicut capilli, qui sunt pars corporis superuecana, tondentur, ita anima Clerici debet contemnere res externas, & esse vacua curis humanis.

Ibidem. Quanam est forma? Resp. Loco formæ est figura circularis ad modum coronæ.

Ibidem. Quid significat species Coronæ? Resp. Primò spineam coronam capiti Christi impositam, vt Clericis significetur, ipsos semper debere speciem, & figuram Christi gerere ante se. Secundò dicitur ad illa significari regiam di-

gnitatem, quæ clerico conuenire videtur: Tertio dicitur etiam significare perfectionem vitæ quæ clerico conuenit, figura enim circularis perfectissima est.

Num. 19.

Hæc corona debetne esse in omnibus ordinibus æquæ lata? Resp. Non, sed altior ordo maiorem illam debet habere.

Superpelliceum, quod Clerici gerunt, quid significat? Resp. Virtutem, & perfectionem quæ in Clerico esse debet. Albedo enim significat puritatem. Extensio, & amplitudo illius dilationem charitatis, & boni odoris. Quod verò alijs vestibus superponatur significat clericum debere superuicari maiori perfectione.

Quid significat longa vestis vsque ad pedes? Respond. perfectionem maiorem vitæ.

Quid significat biretum in modum crucis? Resp. Crucem Christi, & mortificationem carnis in illud deferendum.

De ordine Ostiarii

Num. 19.

Quo desumitur nomen Ostiarij? Respond. Ab Ostio, quod debet custodiri ab Ostiario.

Ibidem.

Quanam est materia Ostiaratus? Resp. Clauæ, quæ ex altari ab Episcopo accipiuntur, vt significetur sub illis clauibus custodiri ea, quæ pertinent ad altare.

Ibidem.

Quæ forma? Respond. Ita verba; SIC AGĒ QVASI DEO REDDITVRVS RATIONEM PRO HIS REBVS, QVAE HIS CLAVIBVS RECLVDVNTVR.

Quis instituit hunc ordinem? Resp. Christus, vt aliqui dicunt, quando eiecit de templo ementes, & vendentes, & alii dicunt in vltima cœna.

Quod est munus illius? Resp. ait Catech.

Primò templi Clauæ, & ianuam custodire, id est aperire, nec non custodire illam postquam aperta est, demum claudere illam, & ad hoc pertinet pulsare campanas, vt fideles intelligant, quando in Ecclesiam accedant.

Ibidem.

Secundò aditu templi arcere eos, quibus ingredi interdicitum est: tales autem sunt infideles, hæretici, excommunicati, & interdicti.

Ibidem.

Tertio, ad sanctum etiam Missæ sacrificium, ait Catech. assistebat curaturus, ne quis propius, quam par esset, ad sacram aram accderet & sacerdotem rem diuinam facientem interpellaret; & iuxta hoc debet eicere canes de

Ibidem.

Ecclesia, cohibere strepitus, & clamores, & omnia, quæ celebranti impedimento sunt.

Idem.

Quartò ait. Cat. Officium Thesaurarii ad Ostiariatum pertinebat, quod est esse custodem sacrarii.

Quatuor igitur ad hoc officium pertinent. Primò custodia sacrarii. Secundò pulsatio campanarum. Tertio custodia ostij Ecclesiæ. Quartò cura ut in Ecclesia omnia decenter se habeant.

Num. 34.

Quis est effectus huius Ordinis? Ref. Primus est character, seu potestas tale ministerium exercendi. Secundus gratia, *id est* qualitas diuina, qua dignè possit alia ministeria exercere.

*Ex C. n. 15
& ex pont.*

Qui ritus seruantur in collatione Ostiariatus? Ref. Primò clauis accipiuntur ab altari ratione iam dicta de materia. Secundò Episcopus admonet Ordinandum quod sit eius officium, ut tanta admonitione excitatus diligenter agat munus suum. Tertio Episcopus dat clauis & dicit verba, quibus confert potestatem. Quartò ordinandus accipit, & tangit clauis, debet autem tangere manu dextra, ut ostendat se accipere munus promptè, & fortiter exequendum. Quintò per Archidiaconum ducitur ad aperiendas fores, & campanas pulsandas, ut incipiat exequi officium suum.

De Ordine Lectoratus.

Ex n. 16.

A Quo desumitur nomen Lectoris? Resp. ab officio *id est* à lectione.

*Ex D. T.
3. p. 9. 37.
art. 2. sup.*

Quomodo Lectoratus est gradus maior Ostiariatu? Ref. Ostiariatus procurat reuerentiam corporalem, & exteriorem sacrificio Missæ; Lectoratus vero spirituales; quod maius est.

Quæ est materia? Ref. Liber: in quo sunt ea, quæ ad hanc functionem pertinent.

*Num. 17.
Ibidem.*

Quæ forma? Ref. Ista verba. ACCIPE, ET ESTO VERBI DEI RELATOR HABITVRVS, SI FIDELITER, ET VTILITER IMPLERIS OFFICIUM, PARTEM CVM HIS QUI VERBUM DEI MINISTRARVNT AB INITIO.

Lucæ 4.

Quando Christus instituit? Ref. Aliqui dicunt in vltima Cœna, alij verò cum accepit librum Isaïæ, & legit, & clausit, & dedit ministro.

Quod est officium? Ref. ex Catech. Primò libros noui,

& ver
cipuè
cundò
dere
uos,
ribus

Qu
Quia

A

Qua
Lector
id est,
dò, il
cum p
docet,
& dan
re reci

Qua
nes, &

Qua
Quæ
et hab

Quo
sive b

in eos,
meni a

qui non
Tertio

que est

Quæ
ab anim

mones
cus alio
lius im
perauit.

Q
V
ly

& veteris Testamenti clara voce, & distincta, recitare, præcipue quæ inter nocturnam psalmodiam legi solent. Secundò prima rudimenta christianæ religionis fidelibus tradere. Tertio ex Pontificali, benedicere panem, & fructus novos, sed non est in vsu. Quarto ex eodem, exemplo, & moribus ædificare.

Quomodo iste ordo ad sacrificium Missæ deseruit? Resp. *Ex D. T. ubi sup.*

Quia lectione excitat ad deuotionem.

De Exorcistatu.

A Quo desumitur nomen Exorcistæ? Resp. Ab officio, *Ex nu. 17.*
id est, exorcismo, & adiuratione dæmonis. *Ex D. T.*

Quare exorcista est gradus altior Lectore? Resp. Primò Lector exercet munus suum præcipue in Cathecumenos, *ubi sup.*
id est, non instructos in fide, Exorcista verò in fideles Secundò, ille tantum legit verbum Dei, iste authoritatiue, & cum potestate inuocat, quod maius est. Tertio ille tantum docet, iste potestatem exercet. Quarto quia exorcizando, & dæmones eicendo quasi confirmat doctrinam à Lectore recitatam, ideo altior gradus est.

Quando Christus instituit? Resp. Quando eiecit dæmones, & Apostolis dedit hanc potestatem. *Num. 17. Ibidem.*

Quæ materia? Resp. Liber exorcismorum.

Quæ forma? Resp. hæc. *Accipe, & commenda memoria, & habe potestatem manus imponendi super energumenos, siue baptizatos, siue cathecumenos.*

Quod officium? Resp. ait Cat. Inuocare nomen Domini *Ibidem.*
in eos, qui ab immundis spiritibus obsidentur qui energumeni appellantur. Secundò, ait Pontificale esse, dicere his *& Pontif.*
qui non communicant, vt recedant, sed modò non est in vsu. Tertio, idem ait, esse aquam in ministerio fundere, sed neque est in vsu.

Quæ vita exorcistæ? Resp. ex Pontificali. Primò expellere ab anima, & corpore suo omnem immunditiam, sicut dæmones expellit ab aliis. Secundò imperare vitiis ne inimicus aliquid sui iuris in moribus valeat vindicare, & vt melius imperet diabolo, cum eius multimodam nequitiam superauit.

De Acolythatu.

Quod nomen habet hic Ordo? Resp. Duo, dicitur Acolythus, & Ceroferarius & videntur idem significare.

Num. 18.

Quando Christus instituit hunc ordinem? Res. Aliqui dicunt vel in vltima coena, vel quando dixit, *Ego sum lux mundi.*

Ibidem.

Quæ est materia? Resp. Duplex, nempe Candelabrum cum cereo extincto, & vrceolus vacuus.

Ex D. T. ubi supra.

Quare traditur duplex materia? Resp. Ad significandam duplicem potestatem: vna est in corpus Christi mysticam, & significatur per candelabrum: alia in corpus Christi verum, & denotatur per vrceolos.

Quare traduntur vrceoli vacui, & cereus extinctus? Resp. Ad significandam eius officium esse accendere ce-
reum, & implere vrceolos

Num. 18.

Quid primò traditur, candelabrum, an vrceoli? Resp. Candelabrum.

Ibidem.

Quæ est forma? Resp. in traditione candelabri Episcopus ita dicit, *Accipe cerosofarium cum cereo, & scias te ad accendendam Ecclesiam luminaria mancipari in nomine Domini.* Cum verò tradit vrceolos dicit, *Accipe vrceolos ad suggerendum vinum, & aquam in Eucharistiam sanguinis Christi in nomine Domini.*

Quando imprimitur character? Resp. Potissimum in traditione vrceolorum, quia tunc traditur potestas in ordine ad corpus Christi eorum quod maius est.

Ibidem.

Quod est eius officium? Resp. Primò parare materiam necessariam ad Eucharistiam in vasis non sacris. Secundò Subdiaconos, & Diaconos in altaris ministerio affectari, eisque operam dare. Tertiò deferre lumina, & asseruare cum Missæ sacrificium celebratur, præcipuè verò cum Euangelium legitur, quòd fit vt excitentur fideles ad reuerentiam doctrinæ Christi.

Ibidem.

Qui ritus seruantur? Res. ait Cat. Primò Episcopus diligenter admonet ordinandos officii sui. Secundò tradit candelabrum. Tertiò vrceolos modo iam dicto.

Hic ordo est maior iam dictis? Res. est. quia datur potestas in materiam pro Eucharistia conficienda.

De Subdiaconatu.

Num 19.

Quid significat Subdiaconus? Resp. significat quòd officium huius ordinis est Subdiacono.

Ibidem.

Quod est officium Subdiaconi? Resp. ait Cat. Primò Diacono ad Altare inseruire: Secundò sacra lintea, vasa,

panem, & vinum ad sacrificii vsum necessaria parare: Tertiò Episcopo, & sacerdoti aquam præbere cum manus in Missæ sacrificium abluunt. Quarto Epistolam in Missa legere. Quintò tanquam testem ad sacrum assistere, prohibereque nè sacerdos facta faciens à quopiam perturbari possit. Sextò ad eum etiã spectat in processionibus crucem deferre.

quando Christus instituit? Resp. In vlcima cœna, vt aliqui dicunt, quando ibi præparauit materiam Eucharistiæ.

Quæ est materia? Res. Altera liber Epistolarum, altera *Ibidem*. calix cum patena.

quando imprimitur character? Respon. In traditione calicis.

quæ est forma? Respon. verba prolata ab Episcopo, vt dicitur.

Subdiaconi quæ onera, vel obligationes subeunt? Resp. duo, onus dicendi officium, & votum castitatis.

De ritibus in collatione huius Ordinis.

Qui ritus seruantur in collatione huius Ordinis? Resp. *Ex Caset. num. 19. &* Multi, & maxime notandi.

Primò examinantur quò ad scientiam, & requisita, cum *ex Pont.* magna diligentia.

Secundo datur illis titulus, vel patrimonii, vel beneficii, vel paupertatis vt religiosi, quod sufficiat ad illorum sustentationem: quod ideo fit vt habentes vnde viuant possint sine cura & sollicitudine circa victum, semper Deo vacare cui in hoc Ordine mancipantur.

Tertiò parantur cum alba, quæ significat puritatem vitæ: & cum cingulo, qui significat repressiõnem carnis: & cum amictu, qui significat fortitudinem ad diuina officia exequenda, cui mancipantur. Hunc amictum non ponunt super caput. *3 p. qu. II. sup.*

Quarto Episcopus admonet ordinandos, vt attentè cogitent onus, quod per hunc Ordinem appetunt, nempe quod se ponunt in statu in quo tenentur seruare castitatem, & quod se reddunt inhabiles ad Matrimonium contrahendum. Secundo quod obligant se ad perpetuò Deo seruendum, & præcipuè ad Canonicas horas recitandas. Tertiò quod se exponunt, vt in Ecclesiæ ministerio sem-

per sint mancipari. Et ideo Episcopus dat tempus cogitandi, si cum talibus oneribus Ordinem suscipere volunt

Quintò post hoc prosternunt se ordinandi maioribus ordinibus, & tanquam mortui decumbunt. vt ostendatur quòd moriantur mundo, vt Deo resurgant, & uiuant.

Sextò dum decumbunt fiunt preces à Clero, & Episcopo super illos, & dicunt Litaniaz, vt eligantur isti ministri à Deo per sanctorum intercessionem.

Septimò surgunt, & tunc Episcopus longa oratione admonet illos de officio ipsorum rectè peragendo.

Octauò Episcopus dat calicem cum patena, & Archidiaconus dat (vt intelligatur Subdiaconum Diaconi officio subseruire) vrceolos aqua, & vino plenos, vna cum lebetè, & linteolo, quo manus absterguntur; Et Episcopus dicit (*vide- te cuiusmodi ministerium vobis traditur, deo vos admono- ve ita vos ex beatissimis vt Deo place- e possitis.*)

Non adduntur aliaz preces: & Episcopus petit illis dona Spiritus Sancti

Nono Episcopus amictum imponit super caput dicens significare castigationem vocis.

Decimò dat Manipulum dicens significare fructum bonorum operum.

Vndecimò imponit Tunicellam dicens significare tuni- cam iustitiæ.

Demùm tradit librum Epistolarum dicens: *Accipe librum Epistolarum, & habe potestatem legendi eas in Ecclesia sancta Dei tam pro viuis, quàm pro defunctis.*

De Ordine Diaconatus.

Num. 2.
& ex Pont.

Quid significat hoc nomen Diaconus? Resp. Idem quòd minister; est enim minister sacerdotis.

Diaconus est dignior Subdiacono? Resp. Cat. ait quod eius ministerium latius patet, sanctiusque semper habitum est quàm sit subdiaconi: Subdiaconus enim Diacono feruit.

Quod est officium Diaconi? Resp. Multiplex; Primò in Episcopum; Secundò in Sacerdotem: Tertiò in sacrificium Missæ; Quarto in bona Ecclesiastica; Quintò in populum, in Carhecumenos, & Ordinandos.

Qua ratione se habet hoc illius munus? Resp. Ex Catechismo, vt infra.

Primò ad eum pertinet Episcopum perpetuò sequi, concionantem custodire, eique & sacerdoti sacra facienti, vel alia Sacramenta ministranti, præsto esse & in Missa sacrificio Euangelium legere.

Secundò olim fidelium animos sæpius excitabat, vt sacra attenderent.

Tertiò sanguinem ministrabant, vbi erat consuetudo communicandi sub vtraque specie.

Quartò Diacono Ecclesiasticorum bonorum dispensatio commissa erat, vt vnicique ad victum necessaria subministraret.

Quintò ad Diaconum pertinet, tanquam Episcopi oculum, peruestigare quinam in vrbe piè & religiosè, qui que secus vitam traducant, qui ad sacrificium, & concionem statis temporibus conueniant, qui rursus non conueniant & de his certiore facere Episcopum, vt statuatur quid sit faciendum.

Sextò Cathecumenorum nomina recitare debet, & eos qui Ordinis sacramento initiandi sunt ante Episcopum statuere.

Septimò licet ei, si absit Episcopus, & sacerdos, Euangelium explanare, non tamen a superiori loco, vt intelligatur hoc eius proprium munus non esse.

Hæc omnia ait Catechismus ad Diaconi officium pertinent, præcipuè autem quæ primo, & vltimo loco notata sunt ad illum pertinere dicuntur.

Quanam est materia huius Ordinis? Resp. Liber Euangeliorum.

Quæ forma? Resp. ista verba, *Accipe potestatem legendi Euangelium in Ecclesia Dei tam pro uiuis, quam pro defunctis in nomine Domini.*

Quæ sunt onera Diaconi? Resp. Eadem, quæ subdiaconi: semper seruandi castitatem, & recitandi officium.

De ritibus in collatione huius Ordinis.

Qui ritus seruantur in collatione huius Ordinis? Resp. *Num. 1. r.* Sequentes.

Primò sacre literæ debent in Diacono requiri præcipuas *Ex pont.* virtutes, vt scribit D. Paulus ad Timotheum.

Secundò Diaconus se induit, prosternit &c. vt de Sub- *Num. 2. r.*

242 Pars prima Doct. Conc. & Cat.

diacono dictum est.

Tertiò Episcopus pluribus, & sanctioribus precibus ad Diaconi quam ad subdiaconi ordinationem vitur, & peculiares ad illum fecit monitiones.

Ex Pont. Quartò vestes illi particulares dantur, Stola, & Dalmatica.

Num. 21. Quintò Episcopus super eum manus imponit, quod factum est ab Apostolis, cum primos Diaconos instituerunt.

De Sacerdotio.

Quid tractandum est de sacerdotio? Respon. Primò de nomine. secundò de duplici sacerdotio interno; & exteri. o. Tertiò de necessitate sacerdotii externi. quartò de officio seu functionibus ipsius. Quintò de consecratione eiusdem. Sextò de dignitate sacerdotis. Septimò de gradibus quos habet ordo sacerdotalis, & ista omnia à Catechismo pertractantur.

Num. 22. Quæ sunt nomina sacerdotis? Respon. primò dicitur Presbyter: quod Græcè est senior: non tantum ratione ætatis, sed ob morum grauitatem, prudentiam, & doctrinam; Secundò dicitur sacerdos ob triplicem causam, nempe quia Deo sacratus est; & quia sacra dat, id est sacramenta administrat, & quia tractat res sacras, & diuinas.

Num. 23. & 24. Quotplex est sacerdotium? Respon. duplex, vnum internum quod potest dici priuatum, & tale sacerdotium, ait Catech. habent omnes fideles, qui baptizati sunt, præcipuè iusti, qui viuam membra sunt Christi summi sacerdotis: fideles enim & iusti dicuntur sacerdotes, quia in altari mentis suæ spirituales Deo hostias immolant; quales hostiæ sunt omnes bonæ, & honestæ actiones, quæ ad Dei gloriam referuntur, & de hoc sacerdotio sapius scripturæ loquuntur, vt est apud Catechif. & alios.

Num. 24. Sef. 23. c. 1. Aliud est externum, & publicum: & hoc solum est sacramentum; internum enim sacramentum non est.

Estne necessarium dari sacerdotium externum? Respon. Concilium Trident. ait, ita esse, quia cum in lege noua detur sacrificium externum & visibile, necesse etiam est dari tale sacerdotium.

Num. 25. Quæ sunt functiones, & quod officium sacerdotis? Respon. Primò conficere, offerre, & administrare sacram

Eucha
inter

Dei. Q

Quo

Pau

rum iu

secu

se pro

Te

ipse c

ponit.

Qua

cis for

alto: q

diuina

sancti

Qu

Sexto

& Pat

Sept

Accip

bra d

ait Ca

tur, qu

Octau

ait. A

remitt

Quil

pul: s

staten

Q

nc ad

beat c

illud

digne

Qua

De Sacramento Ordinis. 243

Eucharistiam. Secundò esse mediatorem & internumcium inter Deum, & homines. Tertio docere populum legem Dei. Quarto ministrare illi sacramenta.

Quomodo fit consecratio sacerdotis? Res. Tali modo. *Num. 30.*

Primo per examè requiritur scientia, & probitas morum iuxta dignitatem gradus.

Secundò ordinandus vestitus alba, amictu, & cingulo, se prosternit, &c, vt de Subdiacono dictum est

Tertio Episcopus, cum sacerdotem vult consecrare ipse cum omnibus sacerdotibus qui adsunt manus imponit. *Ex Pont.*

Quarto stolam humeris aptans eam ante pectus in crucis formam componit, ad significandum indui virtute ex alto: quo possit crucem Christi Domini, & iugum suauè diuinæ legis perferre eamque non verbis solum, sed vitæ sanctissime, & honestissime actæ exempla tradere. *Num. 25.*

Quinto manus sacro oleo ungit.

Sextò tradit materiam Ordinis, id est calicem cum vino, & Patenam cum Hostia. *Ibidem.*

Septimò eodem tempore profert verba formæ, quæ sunt: *Ibidem.*
Accipe potestatem offerendi sacrificium Deo, Missasque celebrandi tam pro viuis, quàm pro defunctis. Quibus verbis ait Car. Interpres ac mediator Dei, & hominum instituitur, quæ præcipua sacerdotis functio est existimanda.

Octauò iterum manibus eius eapisi impositis Episcopus ait. *Ibidem.*
Accipe Spiritum Sanctum: Quorum remiseras peccata remittantur eis, & quorum retinueris retenta sunt.

Quibus verbis caelestem illam quam Dominus Discipulis suis dedit peccata retinendi, ac remittendi potestatem tribuit. *Ibidem.*

De dignitate, potestate, & gradibus sacerdotum.

Quæ potestas datur sacerdoti eius consecratione? Res. *Num. 34.*
Datur plena, & perfecta potestas, ait Car. in ordine ad sacram Eucharistiam, ita vt simplex sacerdos habeat omnem potestatem conficiendi corpus Christi: & illud Deo patri offerendi. Datur etiam illi gratia, qua dignè possit talem sibi traditam exercere potestatem.

Quanta est dignitas sacerdotis? Res. ait Catechismus, *Num. 2.*

maxima est illius nobilitas & excellentia, ita vt non solum Angeli, sed etiam Diij appellentur, quia Dei immortalis vim, & numen apud seiplos tenent. Potissimum autem sacerdotes nouæ legis cæteris omnibus honore antecellunt quia functio & potestas illorum talis ac tanta est, vt humanam quoque rationem, atque intelligentiam superent, nedum ei aliquid par, & simile in terris inueniri queat.

Num. 26.

Quot sunt gradus in Ordine sacerdotali? Resp. Cat ait Quia tamen vnus est ordo sacerdotalis, varios tamen dignitatis, & potestatis gradus habet.

Ibidem.

Primus est eorum, qui sacerdotes simpliciter vocantur, quorum functiones iam declaratae sunt

Ibidem.

Secundus est Episcoporum, qui singulis Episcopatibus prepositi sunt, vt non solum cæteros Ecclesie ministros, sed fidelem populum regant, & eorum saluti summa cum vigilantia, & cura prospiciant. De his Episcopis ait C. T. eos esse presbyteris superiores, & habere potestatem faciendi, quæ illi facere non possunt, nempe conferendi sacramentum Confirmationis, & Ordinis. D. etiam Tho. ait, ad illos tantum pertinere; Virgines benedicere, basilicas dedicare, Clericos deponere, Synodos celebrare: Chrisma conficere, Vestes benedicere sacerdotales: Vasa consecrare, ideo sunt presbyteris superiores.

Ibidem.

Tertius gradus est Archiepiscoporum, qui pluribus Episcopis præfunt; qui Metropolitanæ etiam vocantur, quod illarum vrbium Antistites sunt, quæ tanquam matres habeantur illius Prouinciæ; quare superiorem quam Episcopi, locum, & ampliorem potestatem habent tametsi ab Episcopis ordinatione nil differunt.

Num. 27.

Quartus gradus est Patriarcharum, sic dicti quia sunt primi supremique Patres qui olim in tota Ecclesia præter summum Romanum Pontificem, quatuor tantum erant, non tamen dignitate pares: Primum locum obtinebat Constantinopolitanus: Secundum Alexandrinus: Tertium Antiochenus: Quartum Hierosolymitanus.

Num. 28.

Præter hos omnes (ait Catechismus) Catholica Ecclesia Romanum Pontificem Maximum, quem in Ephesina Synodo Cyrillus Alexandrinus Archiepiscoporum totius Orbis terrarum Patrem, & Patriarcham appellat, semper venerata

venerata est; & reddens rationem ait: Cum enim in Petri Apostolorum principis cathedra sedeat, in qua vsque ad finem sedisse constat, summum in eo dignitatis gradum; & iurisdictionis amplitudinem, non quidem vllis Synodicis aut alijs humanis constitutionibus, sed diuinitus datam agnoscit. & concludendo ait: Quamobrem fidelium & Episcoporum, ceterorumque Anstutum, quocunq; illi munere, & potestate crediti sunt, pater, ac moderator vniuersalis Ecclesie, vt Petri successor, Christique Domini verus & legitimus Vicarius in terris præsudet. Et ideo summus, & maximus omnium sacerdotum hic gradus est.

De vsu, & susceptione sacramenti Ordinis.

Cap. III.

EXpedit-ne tractari de vsu Sacramenti Ordinis? Resp. Sess. 24. c. 7. Conc. Trid. præcipit, vt fiat. R. C. de sac. in gen.

Quid circa hunc vsum, vel susceptionem debemus considerare? Ref. quatuor casus, materiam, formam, efficien-tem, & finem huius susceptionis.

Quanam sunt istæ causæ? Resp. materia sunt suscipien-tes, forma præparatio, & modus suscipiendi, efficiens est electio, vel promotio, quæ fit à superiori; finis est recta in- tentio percipientis.

De suscipientibus Sacramentum Ordinis. Num.

ALiqui-ne debent excludi à susceptione huius Sacra- Num. 33. menti? Ref. debent.

Quinam sunt? Ref. Isti qui sequuntur, quibus Ordines conferri non debent, sed si conferuntur potestatem, & cha- racterem accipiunt. Ibidem.

Primò pueris, furiosis, & amentibus, quod vsu rationis careant, hoc Sacramentum dandum non est. Ibidem.

Secundò non debet dari illis, qui non habent legitimam aetatem à Conc. Trid. definitam. Ibidem.

Tertiò, serui non sunt promouendi, quia dedecet supra populum constituere, & diuino cultui dedicare, qui seruus aliorum est.

Quarto viri sanguinum, & homicidæ, quia irregulares sunt, nec debent admitti. Ibidem.

Quintò spurij, & qui ex legitimis nuptijs non sunt pro- creati, repelluntur, vt tales enim contemptui esse possunt. Ibidem.

Sextò qui iulgi corporis vitio deformes, aut manci Ibidem.

sunt excluduntur, quia illa foeditas tum dedecet, tum sacrarum functionum administrationem impedit.

Qualis promotio ad Ordines requiritur. Num. 3.

Nau. 3.

Quam rectè promouentur ad Ordines? Resp. illi tantum, qui à Deo vocati sunt.

Ibidem.

Quare hoc? Resp. quia Deus ita dicit *nemo sibi assumat honorem sed qui vocatur à Deo tanquam Aayon.*

Ibidem.

Quomodo potest sciri, quod aliquis à Deo vocatus sit? Res. ait Catech. scitur quia ille dicitur vocatus à Deo qui à legitimis Ecclesiae ministris vocatus est: Secundò quia ad ordinem recto fine, & intentione accedit.

De triplici fine malo in promouendo. Num. 4.

Num. 4.

Quis finis in promouendo potest esse malus? Resp. Catech. ait. triplicem finem esse malum.

Ibidem.

Primus est cum quis accedit ad ordinem eo consilio, vt quæ ad victum, vestitumque necessaria sunt parer, ita vt præter quæstum nihil aliud in sacerdotio quæri videatur.

Ibidem.

Nonne licet, vt qui seruit altari de altari pariter viuat?

Ibidem.

Res. ait Catech. licet, sed quæstus, & lucri causa ad altare accedere maximum sacrilegium est.

Ibidem.

Quis est secundus malus finis? Res. Honorum cupiditas, & ambitio, *id est* cum per sacerdotium quæritur honor.

Ibidem.

Quis tertius malus finis? Res. ait esse, si quis vt diuitijs affluat initiari ad ordines velit, & signum affert esse, si quis nihil de ordine cogitet, nisi opulentum ei aliquod beneficium offeratur.

Ibidem.

Isti errores sunt-ne diligenter explicandi, & redarguendi? Resp. Sunt, quia vt ait Catech. hoc tempore grauius in hac re fideles peccare solent.

Si quis cum tali fine accedat ad Ordines recipiet-ne potestatem? Res. recipiet, sed illam tanquam fur & latro furripuisse dicendus est.

Num. 33.

Quid debet dici de ministris sic ordinatis, & à praua intentione non recedentibus? Res. Catec. ait: Hoc genere hominum nihil infelicius, ac miserius: nihil Ecclesiae Dei calamitosius esse potest.

Na. 3. & 4.

Num. 4.

Quare sunt miseri, & infelices? Res. ait. Catechismus quia ipsi nihil amplius ex sacerdotio consequuntur, quam Iudas ex apitolatus munere, quod illi sempiternum exitum attulit.

Quomodo nihil est Ecclesie Dei calamitosius? Resp. ait Carech. quia horum turpitude & improbitas sacerdotis ordini magnas tenebras offundit, ita vt iam nihil ferè à fidei populo haberi possit contemptius, & abiectius: ex quo postea infinita mala sequuntur.

De recto fine, qui debet haberi à promouendo.

Num. 5.

Q Vis est rectus finis, quem debet habere promouendus? Ref. ait Carechismus: Illi per ostium in Ecclesiam interiore merito dicuntur, qui à Deo legitime vocati Ecclesiastica munera eius vnus rei causa suscipiunt, vt Dei honori seruiant, & subdit hoc enim intelligi communi quadam, sed speciali ratione, nempe vt alicui certo Ecclesie ministerio addicti in sanctitate, & iustitia illi seruiant.

Ibidem.

Ibidem.

De requisitis in promouendo, seu de preparatione.

Num. 6.

Q Vanam preparatio requiritur in promouendo ad hoc vt rectè Ordinem suscipiat? Resp. Primò debet esse vocatus à Deo, id est electus à legitimo Ecclesie ministro, hoc in Domino expedire iudicante.

Num. 3 & 4.

Secundò debet carere vitiis, & impedimentis, quæ ordinum susceptionem impediunt.

Num. 33.

Tertiò debet habere ætatem, & alia requisita à Conciliis, & sacris canonibus.

C. T. sess. 25

C. R. n. 40

Quartò debet habere intentionem rectam, vt dignum est; Catech. hoc esse præcipuum iudicat.

Num. 31.

Quintò debet ordinandus diligenter studere, vt ante susceptionem sacri ordinis; iuxta consuetudinem Ecclesie diligenter conscientiam suam purget.

Ibidem.

Num. 32.

Sextò integritas vitæ, & morum ordinandi debet magnopere commendari.

Sess 23. c. 4

R.

Septimò debet habere requisitam scientiam.

De scientiâ qua requiritur in ordinandis.

Num. 7.

Q Vanam scientia requiritur in ordinandis? Ref. requiritur ex Conc. Trid. ea quæ dicitur.

Imitandi ad primam tonsuram debent esse edocti rudimenta fidei id est doctrinam Christianam scire legere, scribere ita statuit Conc. Trid.

e.

Sess. 23. c. 1. Promouendi ad minores Ordines saltem Latinam linguam
R. ibid. c. 13 ait. Conc. intelligere debent.

Recepturi ordinem Subdiaconatus, vel Diaconatus, ait Conc. debent esse instructi literis, & iis, quæ ad Ordinem exercendum pertinent.

Num. 32.

Quo ad scientiam in sacerdote requisitam, Catech. ait: In sacerdote non solum ea cognitio requirenda est, quæ ad sacramentorum usum, & tractationem pertinet, sed etiam sacrarum literarum scientia ita instructum esse oportet, vt populo christianæ fidei mysteria & diuinæ legis præcepta tradere, ad virtutem, & pietatem excitare, à vitis reuocare fideles possit; & post pauca ait: quamuis æquè ab omnibus sacerdotibus summa reconditarum rerum scientia non exigatur, sed quæ ad suscepti officii, & ministerii functionem vnicuique satis esse possit,

Cur ordinationes habeantur tempore ieiunii.

Num. 8.

Num. 30.

Quare tantummodo in quatuor temporibus ordinationes ex vetustissimo Ecclesiæ more haberi solent? Resp. ait Catech. factum esse vt populus fidelis ieiuniis, necnon piis, & sanctis preceationibus à Deo impetret ministros; qui ad tanti ministerii potestatem rectè, & cum Ecclesiæ vtilitate gerendam aptiores esse videantur.

De sufficiencia eorum qua dicta sunt.

Num. 9.

Possentne alia tractari de sacramento Ordinis, præter ea quæ dicta sunt? Respon. possent; sed ista esse potiora capita, & sufficere ad hoc, vt pastores habeant argumenta docendi populum fidelem, & in Christiana pietate erudiendi, quatenus pertinet ad hoc sacramentum.

DOCTRINASAC.
CONCILII TRIDENTINI
& Catechismi Romani.

De Sacramento Matrimonij.

De necessitate, & vtilitate huius Doctrinæ.

PAROCCHI debent hortari fideles ad Matrimonia contrahenda? Resp. Ait Catech. debent optare, vt fideles perfectam vitam sequerentur, quæ est in calibatu; sed quia non omnes hanc perfectionem obtinere possunt, debent tradere doctrinam de sacramento Matrimonij.

Num. I.

Hæc doctrina est vtilis, & necessaria? Resp. est.

Ibi dem.

Quibus? Resp. Primò, Parochis, & Confessariis, qui debent, vel ministrare hoc sacramentum, vel iudicare de his, quæ difficillima contingunt circa ipsum: Secundo fidelibus, qui ad hoc sacramentum accedere debent, præcipue cum vsus illius sit quotidianus, & frequens.

Ibidem.

Hæc doctrina quam vtilitatem potest afferre fidelibus Resp. ait Catech. magna, & multa commoda ad Christianam societatem peruenient, si fideles matrimonij sanctitatem cognitam haberent, & inuiolatas seruaarent: contra vero ea ignorata, vel neglecta plurimas, maximæque calamitates, & detrimenta in Ecclesiam importari.

Quando debet tradi? Resp. ait Conc. quando hoc sacramentum debet administrari.

Ses. 24. c. 7.

R.

Diuisio tractationis.

IN quot capita potest diuidi ista tractatio? Resp. Catech. diuidit in capita sequentia.

Primum, de natura matrimonij

Secundum, de matrimonio vt officium naturæ.

Tertium de illo, vt est sacramentum & de causis illius.

Quartum, de triplici bono matrimonii.

Quintum, de amore, & mutuis officiis inter maritum & uxorem.

Sextum, de ritibus matrimonii.

Septimum, de vsu, & de susceptione eiusdem.

Octauum, de peccatis, quæ possunt committi circa illud.

Nonum, de impedimentis Matrimonii.

De natura Matrimonii, seu de nomine, & de definitione.

Cap. I.

Num. 2. **Q**uot nomina habent Matrimonium? Resp. tria; Matrimonium, Coniugium, Nuptiæ.

Ibidem. Vnde dicitur *Matrimonium*? Resp. à matre; finis enim Matrimonii est, vt foemina fiat mater, suscipiendo liberos, & fungatur officio matris rectè illos educando.

Ibidem. Vnde dicitur *Coniugium*? à coniungendo, quod legitima mulier cum viro quasi vno iugo adstringatur, vt simul liberorum & domus curam gerant.

Ibidem. Quare dicitur *Nuptiæ*? Resp. quia puellæ pudoris gratia se velabant, seu obnubebant, quo etiam significabatur, quod viris obediens, & subiectas esse oportet.

De definitione Matrimonii Num. 2.

Quomodo definitur matrimonium? Res. Catech. Quidam clarissimi viri videntur definire Matrimonium, quod sit quidam consensus viri, & mulieris, sed hoc debet intelligi vt dicant consensum non esse formam, sed causam effectricem Matrimonii; Vera igitur definitio erit hæc: *Matrimonium est viri, & mulieris maritalis coniunctio inter legitimas personas, in diuina & consuetudinem retinens.*

Num. 5. Hæc definitio est perfecta? Respond. est, quia continet

Ex num. 3. quatuor causas, materialis, & efficiens significantur per illa verba, *Vir, & mulieris, & inter legitimas personas*: Vir enim, & mulier sunt res quæ coniunguntur in Matrimonio, & amplius ipsimet sunt, qui per mutuum consensum se coniungunt. Si enim, vt ait Catech. consensus est causa efficiens Matrimonii, & vir, & mulier auctores sunt istius consensus, certum est, quod ipsi sunt causa efficiens

Matrimonij? Causam formalem & finalem exprimunt illa verba, *maritalis coniunctio, individuum vitæ consuetudinem retinens*. Maritalis enim significat formam coniunctionis, & finem, qui est vt femina fiat mater: Ita individua vitæ consuetudo significat indissolubilitatem coniunctionis, & finem: qui est ad commoda mutæ societatis.

Quare ponitur illa particula *inter legitimas personas?* Res. quia materia debet esse legitima.

Quæ personæ sunt legitimæ? Respon. illæ, quæ non prohibentur contrahere Matrimonium à legibus, ita vt si contrahant, Matrimonium sit nullum, & de hoc in cap. ultimo dicitur. Num. 3.

Quare dicitur coniunctio? Respon. quia in hoc potissimum natura, & vis Matrimonij posita est. Ibidem.

Qua ratione? Resp. ait Catech. quatuor in Matrimonio considerantur, primum est consensus interior, & non per verba significatus. Secundum sunt verba exprimentia internam consensum, *id est* pactio externa. Tertium est obligatio, seu vinculum, seu nexus, seu coniunctio (his enim verbis Catechismus pro eodem accipere videtur.) Ibidem.

Quartum est consummatio Matrimonij, seu copula carnalis. Primum, *id est* consensus interior solus, neque est causa formalis, nec materialis Matrimonij: Consensus autem verbis de præsentem expressus non ab vno tantum contrahentium, sed ab utroque, ait Catechismus, causa efficiens est Matrimonij Concubitus, & copula carnalis non est de essentia Matrimonij: sola autem obligatio, & coniunctio, forma & perfectio matrimonij est. Num. 3. 2.

Quarte additur *Maritalis*? Respond. ad distinguendum quamnam coniunctio Matrimonium efficiat; cum enim multæ sint coniunctiones, & obligationes, veluti ad belandum, ambulandum, nauigandum, opus fuit declarare, quæ præcisa coniunctio matrimonium, sit ideo dicitur maritalis, *id est* talis, qua vir possit fieri pater, mulier mater. Num. 2. 3.

Quare ponitur *individuum vitæ consuetudinem retinens*? Respon. vt ostendatur, quod hæc coniunctio maritalis non est sicut fornicaria, quæ citò potest dissolui, sed est coniunctio perpetua, & indissolubilis.

De qualitate consensus, verborum, & obligationis.

Num. 3.

Num. 344. 5
6.

Q Valis debet esse consensus, ille, qui est causa efficiens matrimonij? Res. primò debet esse in obligationem manentem: Secundò debet esse de præsentem: Tertio debet esse expressus per verba de præsentem: quartò debet esse mutuus, *id est* ab utroque contrahentium.

Num. 5. 6.

Quæ verba expriment dictum consensum? Res. primò talia verba quæ significant virum mulieri, & mulierem viro potestatem sui corporis tradere cum perpetua obligatione: quod significatur per hoc verbum *accipere in uxorem vellem maritum*. Secundò debet hoc exprimi de præsentem: Expressere enim de futuro est facere sponsalia non Matrimonium.

Num. 7.

Nutus, vel signa, aut ob verecundiam taciturnitas sufficiunt ad exprimendum consensum? Res. ait Cat. sufficere si aperte consensum indicent, & si parentes, pro puella taciturne loquantur, dummodo appareat verè ex verecundia silentium oriri.

Num. 6.

Qualis obligatio est forma Matrimonij? Res. ait Cat. non est nuda promissio, sed talis obligatio qua re ipsa vir mulieri, & vicissim mulier viro corporis sui potestatem tradit; ideo debet habere has condiciones. Prima quòd sit realis obligatio, & traditio corporum quantum ad potestatem. Secunda quòd fiat re ipsa, *id est* de præsentem. Tertia quòd sit mutua. Quarta quòd sit sensibilis per verba, vel signa exprimentia consensum.

De Matrimonio, ut est officium naturæ.

Cap. II.

Num. 9.

Q Vid est considerare Matrimonium ut est officium naturæ? Res. coniunctio maris, & feminae maritalis est secundum naturam, ideo Matrimonium dicitur esse secundum naturam: quia verò ad officium naturæ spectat conferuare per propagationem genus humanum, quod fit per Matrimonium, ideo matrimonium dicitur institutum ut sit in officium naturæ *id est* ad propagationem, quod pertinet ad naturam.

Ibidem.

Quomodo definitur tale Matrimonium? Res. sic. *Matrimonium ut est officium naturæ, est naturalis, & maritalis coniunctio viri & mulieris, &c. ut supra.*

Quid
superio
ctio. C
Qua
Resp.
iunctio
catio.
Quo
institut
cap. 2.
clinat
contrah
Matrim
Hom
Matrim
Matr
quia ef
catione
esse no

Quibus

EX
vir
Qua
Prin
finctu
alter al
& sene
Secu
beros f
vt bon
verè f
etiam
potius
centia.
Tert
peccati
Qua

Quid amplius habet hæc definitio, quæ fuit tradita in superiori capite? Ref. illam particulam, naturalis coniunctio. Cat. enim talem coniunctionem appellat naturalem. Ex 28. 2. 9

Quænam est materia, forma, & finis huius Matrimonij? Resp. materia est vir, & mulier, forma est naturalis coniunctio, vt naturalis est: finis est prolis susceptio, & educatio.

Quodnam est efficiens Matrimonij huius? Ref. Deus fuit institutor Matrimonij, vt est à natura, sicut pater in Genesi cap. 2. Natura etiam quadam ratione est auctrix quia inclinat, & obligat ad talem coniunctionem; ipsi demum contrahentes, per consensum expressum per verba ipsius Matrimonij, efficiens causalunt. Num. 10.

Homines adstricti sunt lege naturæ ad contrahendum Matrimonium? Ref. non, sed verum est. Num. 11.

Matrimonium vt est à natura potest-ne dissolui? Ref. non, quia est contra finem Matrimonij, id est bonam prolis educationem. Talis enim dissolutio sine magno damno filiorum esse non potest. Num. 12.

Quibus de causis Matrimonium sit contrahendum, seu de fine Matrimonij. Num. 2.

Expedi explicare quibus de causis Matrimonium à viro, & muliere contrahi debet? Ref. expedit. Num. 23.

Quæ sunt istæ causæ? Ref. Cat. affert has.

Prima, inquit, ratio est hæc, ipsa diuersi sexus naturæ instinctu expetita societas, mutui auxiliij spe conciliata, vt alter alterius ope adiutus vitæ incommoda facilius ferat, & senectutis imbecillitatem sustentare queat. Ibidem.

Secunda est procreationis appetitus, id est desiderium liberos suscipiendi; & hoc ait, non tam quidem fieri debere, vt bonorum, & diuitiarum heredes educantur, quam vt veræ fidei, & religionis cultores educantur, vt Angelus etiam Tobie dixit, qui Matrimonium contrahunt, debere potius duci amore filiorum, quam libidinis, & concupiscentiæ. Ibidem.

Tertia est ad vitandam fornicationem, ad quam post peccatum Adæ homo procliuus est. Num. 13.

Quarto ait Cæcilius, Quod si ad eas causas alia Ibidem.

etiam accedant quibus homines inducti Matrimonium inuent; atque in habendo vxores delectu vnam alteri præponant, vt hæredis relinquendi desiderium, diuitiæ, forma, generis splendor: morum similitudo, huiusmodi inquit sanè rationes demendæ non sunt, cum Matrimonij sanctitati non repugnet.

Ex quibus colligitur aliquem posse moueri ad contrahendum Matrimonium cum bona intentione. Primò si ex instinctu naturæ hoc faciat, *id est* vt in tota vita sua habeat commodo mutæ societatis; Secundò, vt prolem suscipiat: Tertio vt vitet fornicationem.

Quartò, & hæc est minus bona, vt diuitias, vel amicitias, vel alia bona obtineat.

Num. 15.

Ex his etiam deducitur, finem Matrimonij talem esse. Primò prolis propagatio: Secundò prolis susceptæ bona, & religiosa educatio: Tertio vitatio fornicationis: Quartò consequutio commodorum, & bonorum, quæ ex mutua societate, & communiõne procedunt.

De Matrimonio, vt est Sacramentum.

Cap. III.

Num. 10.

Matrimonium vt est Sacramentum quando incipit? Resp. in lege noua.

Matrimonium ante hanc legem erat? Resp. erat vt est officium naturæ tantum.

Sess. 24. c. 2.

Num. 19.

Post legem nouam fuit-ne sublatum Matrimonium, quod est à natura? Resp. non, sed adhuc manet.

'Apud' quos est? Resp. apud infideles reperitur Matrimonium solummodo vt est à natura: apud fideles verò reperitur cum vt est à natura, tum vt sacramentum, gratia enim non destruit, sed perficit ipsam naturam.

Na. 15. c. 6.

Quæ debet considerari de Matrimonio vt est sacramentum? Res. primò quomodo sit sacramentum: secundò quæ sit propria ratio illius, *id est* quæ sint eiusdem causæ: tertio considerare maiorem dignitatem, quam habet super alia Matrimonia: quartò de indissolubilitate & de duorum tantum coniunctione dicendum est.

Quòd matrimonium sit sacramentum.

Num. 2.

Sess. 14. c. 1.

Vnde habetur quòd Matrimonium si sacramentum? Resp. Concilium, & Catechismus dicunt haberi ex

scriptura
denim
cuit, & te

Ex qu
Ephes.
menum

Ecclesia.
tur, & T

Matrim
de fide d

In Ma
tum, res,

illa sensib
mentum

cramentu

Quæ si
est signu

nec non
cum vnic
De causis

Q Vo
tum

lis Sacra
uiduam

Habet
instituto

ab Eccles
rint intro

ideo dici

Habet
fuit auth

autem est

tinet verò

licet mod
ceur.

Quare
tur minif

applicat
ma enim

scriptura, ex traditione, ex sanctis Patribus, ex Conciliis: demum, ex hoc quod Catholica Ecclesia semper ita docuit, & tenuit.

Ex quo loco scripturae hoc habetur? Resp. ex S. Paulo ad *Ibidem.*
Ephes. 5. ubi loquens de dilectione coniugum ait: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* Et hunc locum scripturae, ita Patres interpretantur, & Tridentina Synodus ita ait intelligendum esse.

Matrimonium conferre gratiam? Resp. confert, & C.T. *Sess. 14. cap. 1.*
de fide determinauit.

In Matrimonio quid est, sacramentum tantum, res tantum, res, & sacramentum? Resp. sacramentum tantum est illa sensibilis obligatio: res tantum est gratia: res, & sacramentum possunt dici tria bona Matrimonii fides, proles, sacramentum.

Quae significantur à Matrimonio? Resp. Matrimonium *Ex sess. 24. cap. 1.*
est signum rememorative unionis Christi cum Ecclesia, nec non illius passionis: demonstratiuum gratiae, prognosticum unionis beatæ cum Deo.

De causis, & de definitione Matrimonii ut est sacramentum. *Num. 3.*

Quomodo definitur Matrimonium ut est sacramentum? Respondemus sic, est *Ibidem.*
viri, & mulieris maritalis Sacramentalis coniunctio inter legitimas personas indiuuam vitæ, &c.

Habet eandem materiam cum Matrimonio à natura *C. T. Ibid.*
instituto? Resp. habet, nempe virum, & mulierem, licet ab Ecclesia aliqua impedimenta circa hanc materiam fuerint introducta, quæ illam inhabilitant; vt suo loco dicetur, ideo dicitur *inter legitimas personas.*

Habet eandem causam efficientem? Respond. Deus *Ex C.T. Sess. 14. c. 6.*
fuit auctor matrimonii, vt est officium naturæ, Christus autem est auctor illius, vt est Sacramentum. Quod atinet verò ad ministrum, ipsi contrahentes sunt ministri, licet modò necessaria sit presentia parochi, vt infra dicetur.

Quare contrahentes sunt ministri? Respond. Ille dicitur *Ex n. 3. 2.*
minister Sacramenti, qui producit formam illius, & applicat eam materię: sed contrahentes hoc faciunt, forma enim matrimonii est sensibilis obligatio, parochus

aurem non potest obligare alios : ipsi verò contrahentes possunt facere obligationem suorum corporum per expressionem consensus, ideo ipsi ministri sunt formæ, & Sacramenti.

Num. 13.

In utroque Matrimonio est idem finis, effectus, seu medium, & forma? Resp. in matrimonio quod est Sacramentum ista sunt multo digniora, & ampliora, ait enim Catech. habere naturam multo præstantiorem, & ad altiorem finem referri.

Ibidem.

Quisnam est proprius finis Matrimonii, ut est Sacramentum? Resp. ait Catech. Matrimonium ut est naturalis coniunctio ad propagandum humanum genus ab initio institutum est: ut verò est Sacramentum supradicto fini superaddi rationem finalem hanc, ut populus ad veri Dei, & Salvatoris nostri cultum, & religionem procrearetur, atque educaretur, necnon ut significaret maximam Christi unionem cum Ecclesia.

Sess. 24. c. 1.

Quis est proprius effectus Matrimonii ut est Sacramentum? Respon. effectus, quem facit Matrimonium ut est à natura, est amor naturalis, ait Concilium, ut verò est Sacramentum, habet effectum, & gratiam; Quæ ait Conc. naturalem illum amorem perficit, & indissolubilem unitatem confirmat, coniugesque sanctificat & hoc Christus promeruit sua passione: Vnde patet, quod effectus Matrimonii est gratia, quatenus tria facit. Primò amorem coniugium perficit. Secundò unionem, & coniunctionem, seu obligationem confirmat. Tertio coniuges sanctificat, Vnde sequitur ipsos habiles reddi ad virtuosè procreandos, & ad religiosè educandos liberos ex Matrimonio susceptos.

Sess. 24. c. 1

quænam est natura; & vis Matrimonii ut est Sacramentum? Resp. Est vis producendi gratiam ratione iam dicta & per illam dignissimum finem Matrimonii consequendi.

Ex sess. 24

ca. 1. & C.

R. n. 15. & c.

quare Christus voluit instituere hoc Sacramentum cum tali virtute? Resp. duplici potissimum de causa. Prima est ait Catech. ut sic rectè declararet arctissimam unionem, & amorem sui cum Ecclesia; nec non suæ immensæ erga nos charitatis. Altera est, quia cum veller sanctificare populum Christianum, & Deo illum reddere gratum

rectissimè
tificare
procrea
ex radic
ctione,
gis sanct
Cōpara

M

Qua
trimoni
peccatu
stupra &
aliquid
num sa
rum;
hebant
tam po
pagaren
rum era
qua de c
facere:
res habe
tum, tu
& illam
gradus e
quia hab
quia sup
dictum c

Quod

VN

lie
nat de fi
num pos
hibitum
Vnde
haberi e
una; du

rectissime factum est, vt non solum homines iam nati sanctificarentur, sed etiam, vt genitores, & illorum vnio, procreatio, & filiorum educatio sanctificaretur, sic enim ex radice, ex arbore sanctificatiua, necnon ex sancta productione, filii tanquam fructus proueniunt, vnde erunt magis sancti, & Deo plus grati.

Cōparatio Sacramēti Matrimonii cū Matrimonio naturali.

Num. 4.

Matrimonium vt est Sacramentum estne dignius, quàm sunt alia Matrimonia? Res. Ita est.

Qua ratione? Res. Cat. ponit quatuor gradus inter Matrimonia. Primus & infirmus gradus est in lege naturæ post peccatum: inter gentes enim erat Matrimonium, vnde stupra & adulteria vindicabant: & in matrimonio gentes aliquid diuinum inesse arbitrabantur, sed tamen minimum sanctitatis habebant: Secundus gradus erat Iudæorum; qui sanctiori quadam ratione matrimonia contrahēbant, nempe ea intentione, vt filios procreando, electam populi sobolem ex qua Christus nasciturus erat, propagarent: sed duæ imperfectiones in Matrimonio Iudæorum erant, vna, quia secundum legem Moyſis, licebat aliqua de causa dato libelli repudio, cum vxore diuortium facere: altera quod ex Dei indulgentia licebat plures vxores habere. Tertius gradus est, legis naturalis ante peccatum, tunc enim, & vnā tantum dicere licebat vxorem, & illam nunquam dimittere permissum erat. Quartus gradus est legis Euangelicæ, & hic est perfectissimus: primò quia habet omnes perfectiones coniugii naturalis; secundò quia superaddit perfectiones supernaturales, sicuti modo dictum est.

Num. 15.

Num. 18.

Et 19.

Seſſ. 10. c. 1

Quod inter duos tantum Matrimonium esse potest.

Num. 5.

Vnus vir potestne ducere plures vxores, vel vna mulier plures maritos? Res. Concilium Trid. determinat de fide non licere nisi inter duos, & nullum Christianum posse habere vxores plures, & hoc ait diuina lege prohibitum est.

Seſſ. 24. c. 2

Vnde habetur hoc esse prohibitum? Respon. Conc. ait haberi ex Gen. cap. 2. vbi dicitur *Et erunt duo in carne vna*; duo enim tantum dicit: dicit etiam in singulari *ad-*

Seſſ. 24. c. 1

C. R. num.

19. Et 20.

hærebit uxori suæ: similiter ex Euangelio ubi Christus ait: itaque iam non sunt duo, sed una caro, dicit enim duo & vnionem inter duos significat; & alibi etiam dicitur, vt à Catechismo est explicatum.

Nam. 19.

quid si infidelis iuxta morem gentis suæ haberet plures vxores, & ad fidem Christianam conuerteretur, quid esset faciendum? Resp. ait Catechismus, iubet cum Ecclesia ceteras omnes relinquere, ac priorem tantum iustæ, & legitimæ vxoris loco habere.

De in dissolubilitate Matrimonii, eiusque utilitate.

Nam. 6

Sess. 24. ca.
5. 6. 7. 8.

Potestne fieri separatio inter virum, & vxorem? Resp. triplex est separatio, vna quoad thorum, id est lectum; alia quoad habitationem, id est domum, tertia quoad diuortium seu realem dissolutionem vinculi matrimonii; prima, & secunda potest esse, tertia verò in lege Euangelica nulla ratione, nisi in Matrimonio rato, & non consummato: quod per confessionem in religione approbata dissolui potest.

Coniuges propria autoritate possuntne facere separationem quoad thorum? Resp. possunt si fiat vnanimi consensu, & præcipue ad tempus, vt vacent orationi, modo non adsit periculum incontinentiæ?

Possunt separare seipsos quoad domum, & habitationem? Resp. non possunt propria autoritate.

Confessor potestne præcipere separationem quò ad thorum, & habitationem? Resp. potest si adsit aliquod impedimentum dirimens, per quod cohabitare, sine peccato non possint.

Sess. 24. c. 8.

Ecclesia potestne separare quo ad thorum, & habitationem? Resp. Conc. Trid. ait posse ob multas causas, & determinat hæreticum dicere quod errat hoc faciendo.

Ibidem.

can. 5. de 7

Sess. 24. c. 1.

C. R. n. 19.

20. de 7.

Ecclesia potestne ob aliquam causam, veluti propter hæresim, aut adulterium, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam à coniuge dissoluere vinculum matrimonii? Resp. non potest, & est de fide.

Est certum quod Matrimonium ratum, & non consummatum potest dissolui per solemnem religionis professionem? Res. est de fide.

Vnde habetur, quod vinculum Matrimonii omninò in-

dissolui
Quæ
quæ
S. Pa
eius
pio n
si di
E
omn
quia
potu
chari
mun
secun
tas o
& sic
rent
dissol
& qu
cos
qui n
retur
sine o
iustur
Li
adult
tens: f
ciliar
lius: f
illam
illa.

Q
Q
legiti
cuntu
virtue
exem

dissolubile sit? Res. Ex Euangelio: Christus enim dixit, *Quod Deus coniunxit homo nō separet*: Ex Mat. 19. *Omnis quē dimittit uxorem suam, & alteram ducit mœchatur*: & S. Paul. 1. Cor. 7. *Mulier alligata est, legi quanto tempore vir eius vivit: & rursus. His qui Matrimonio iuncti sunt praeceptio non ego, sed Dominus, uxorem à viro nō discedere, quod si discesserit manere in nuptiam, aut viro suo reconciliari.*

Expedit - ne ob bonum publicum quod Matrimonium omnino indissolubile sit? Resp. ait Catech. expedit primò, quia sit homines in coniungendis Matrimonijs virtutum potius, & morum similitudinem, quàm diuitias & pulchritudinem spectandam intelligunt; quia quidem re communi societati maximè consulitur, vt perpetua esse possit; secundò si Matrimonium posset dissolui, diabolus infinitas occasiones offerret, per quas diuortium expeteretur; & sic maximè amor coniugum minueretur, cum cogitarent vnionem dissolubilem esse, cum verò sciunt esse indissolubilem, fiunt tardiores ad iracundiam, & ad diffidia, & quandoque quo ad habitationem separantur, per amicos reconciliati ad conuictum eius redeunt, tertio filijs, qui nati essent ex Matrimonio maximum damnum sequeretur ex separatione parentum: quarto tale diuortium sine offensione famæ vtriusque coniugum fieri non potest, iustum ergo & vtile est ita esse.

Num. 21.

Licet - ne viro cohabitare, vel reconciliari cum vxore adultera? Resp. vel adultera est pœnitens, vel impœnitens: si impœnitens non licet viro cohabitare, vel reconciliari cum illa, quia sic videretur consentire peccato illius: si verò sit pœnitens sicut Christus, & Ecclesia recipiunt illam, ita ait D. Aug. vir potest, & debet cohabitare cum illa.

Num. 22.

De triplici bono Matrimonii. Cap. IV.

Quot sunt bona matrimonij? Resp. tria, proles, fides, Sacramentum.

Num. 23.

Quod bonum est proles? Resp. ipsi filii, qui ex iusta & legitima vxore, suscipiuntur, ad quod bonum duo recitantur, vnum est legitima procreatio, aliud religiosa, & virtuosa educatio, de qua educatione in scriptura sancta exempla reperiuntur.

Ibidem.

Num. 24. Quod bonum dicit fides? Res. illam fidelitatem qua coniuges fidem maritalem seruare, & sanctum coniugij foedus nunquam violare tenentur: Dicit quoque hoc fides, singularem quandam, purum, & sanctum amorem, quo vir, & vxor se diligere debent: sicut enim Christus dilexit Ecclesiam ob illius vtilitatem non suam, ita coniuges se inuicem debent diligere, non tanquam adulteri, sed tanquam coniuges, & quia non duo, sed vna sunt caro.

Num. 25. Quod bonum est sacramentum? Res. est illud vinculum Matrimonij, quod nunquam dissolui potest. Hoc enim vinculum: & bonum est, & multa bona secum affert.

*De mutuo amore, & officijs inter virum, & uxorem.
Cap. V*

Num. 24. **C**oniuges debent se inuicem diligere? Res. debent, & maximo amore.

Quis debet magis diligi, vxor an pater? Resp. magis reuerenter pater, magis intense vxor diligi debet.

**2. 2. qu. 26.
art. 11.**

Num. 24.

Quotuplex amor datur inter coniuges? Res. triplex. Primus est naturalis, & hic oritur ex instinctu naturæ inclinante virum, & mulierem ad mutuam, & maritalem societatem: Secundus est humanus, & hic prouenit vel ex diuitijs, aut pulchritudine, aut nobilitate, & similibus. Tertius est Christianus, & hic amor non prouenit ex alia re, quam ex hoc, quod coniuges sunt, & quod Christus præcipit illis, vt summè diligant se.

Quomodo coniuges debent se diligere? Res. primò quia coniuges sunt: secundò quia Christus ita precipit, amor verò humanus non est magni faciendus, quia si quis diligit coniugem ob iuuentutem, sanitatem, pulchritudinem, diuitias, honores, cum hæc deficient, cessabit amor: inter coniuges autem perpetuus amor esse debet, quia perpetuò coniuges sunt.

De officio mariti erga uxorem.

Num. 2.

Num. 26. **Q**uomodo se debet gerere maritus erga uxorem? Res. ait Catech. debet illam honorificè, & liberaliter tractare: & sicut Adam, illam existimare non seruam, sed sociam, sicut enim non est facta ex capite, ne esset domina viri,

virineque ex pedibus, ne esset serua, sed ex costa, vt significaretur societas, ita vt socia, & haberi, & diligi debet: Debet quoque vir in aliqua re honesta se occupare, tum vt familia suppeditet necessaria, tum ne inertis, & pessimo otio languetcat: Debet familiam rectè constituere, omnium mores corrigere, singulos in officio continere.

De Officio vxoris erga maritum.

Num. 3

Num. 27.

Quæ sunt partes vxoris erga maritum? Res. primò debet esse subdita viro in omnibus, quæ legi Dei non contrariantur, illique summa cum animi alacritate obtemperare. Secundo debet se abstinere à pompis, & impensis superfluis, ita vanos ornatus, & cultus vitare debet.

Tertio earum præcipuum studium esse debet liberos in religionis cultu educare, & domesticas res diligenter curare; quarto domi libenter se continere debet, nisi necessitas exire cogat idque sine viri permisso facere nunquam audere debet. Quintò quam maximè debet cauere, ne aliquem, aut magis diligit, aut pluris faciat quam maritum.

De ritibus ante, & post Matrimonium adhibendis.

Cap. VI.

Quiritus sunt obseruandi in celebratione Matrimonij? Res. quidam sunt adhibendi ante, quidam in Matrimonio, quidam post illud.

De publicationibus. Num. 2.

Quid debet fieri ante Matrimonium? Res. denunciations.

Sess. 24. ca.

Quot? Res. tres.

I. R.

A quo? Res. à proprio contrahentium parochio, id est à parochio, vel parochis viri, & mulieris.

Ibidem.

Quando? Respondemus tribus continuis diebus festiuis.

Ibidem.

Vbi? Res. in Ecclesia inter Missarum solemnia, & publice.

Ibidem.

Quod debet denunciari? Res. inter quas personas Matrimonium sit contrahendum.

Ibidem.

Ad quid fiunt denunciations? Res. vt videatur si legitimum opponatur impedimentum.

Ibidem.

Possunt omitti, vel postponi? Respond. possunt, si

Ibidem.

R

Ibidem.

iusta adsit causa, & Episcopi licentia.

Quæ causa dicitur iusta? Resp. ait Conc. Cùm probabilius fuerit suspicio Matrimonium impediri posse si tot præcesserint denunciationes.

De ritibus in celebratione Matrimonij adhibendis. Num. 3.

Ses. 24. c. 3.
R.

Quid debet fieri in celebratione Matrimonij? Resp. Concilium ita statuit.

Primò, Matrimonium si nullum adsit impedimentum, debet fieri in facie Ecclesie.

Ibidem.

Secundò, debet adesse proprius Parochus, vel alius sacerdos de illius, seu ordinarij licentia.

Ibidem.

Tertiò, debent adesse saltem duo testes, & sine præsentia Parochi, & duorum testium matrimonium nullum esse Conc. declarat.

Ibidem.

Quartò, Parochus debet interrogare virum, & mulierem an velint contrahere Matrimonium de præsentibus, & certificari de illorum mutuo consensu.

Ibidem.

Quintò, Parochus debet dicere hæc verba; *Ego vos in Matrimonium coniungo: In n. mine Patris, & Filij, & Spiritus sancti?* vel alijs vtetur verbis iuxta receptum vniuscuiusque Prouinciæ ritum. Ista autem verba non sunt forma Matrimonij, quia forma est illa, quæ antea dicta est.

Ibidem.

Sacerdos, qui alterius Parochiæ sponfos matrimonio coniungit; incurrit suspensionem.

De benedictione, & ritibus post Matrimonium adhibendis. Num. 4.

Ibidem.

Quid est faciendum post celebrationem Matrimonij? Resp. Concilium ita statuit.

Primò, Parochus in libro ad hoc destinato nomina coniugum, & testium, diemque, & locum contracti Matrimonij describet, & librum apud se diligenter custodiet.

Ibidem.

Secundò, Concilium hortatur, vt coniuges ante benedictionem sacerdotalem in eadem domo non cohabitent.

Ibidem.

Tertiò, statuit benedictionem à proprio Parocho debere fieri in Ecclesia, & si alius illam fecerit sine licentia Parochi, vel ordinarij ipso facto suspensionem incurrit.

Quartò, Concilium ait seruandas esse laudabiles, & re-

ceptas consuetudines locorum, si quæ sint.

Parochus sciens in primis nuptiis benedictionem hanc esse faciendam, si etiam respectu mulieris sint primæ nuptiæ, etiam si fuerint secundo respectu viri; benedictio fieri debet: si verò sint primæ respectu viri, secundæ respectu mulieris; non debet benedici.

D. T.

De nuptiis Concilium prohibet solennitates ab Adventu usque in diem Epiphaniæ: & à feria quarta Cinerum, usque ad Octavam Paschatis inclusivè; In aliis temporibus nuptias solenniter celebrari permittit, modo ea, quæ docet modestia, & honestate fiant.

Seff 24. c. 10

De administratione & usu huius sacramenti.

Cap. VII.

Parochus est minister huius Sacramenti? Resp. ipse non est minister, quia non potest producere materiam & formam Sacramenti, debet autem interessè, ut matrimonium fiat in facie Ecclesiæ, & ut validum sit, & non clandestinum: & debet fieri ea ratione, quæ à sacro Concilio tradita est.

De susceptione huius Sacramenti, & præparatione ad illud.

Num. 2.

Quid debent facere coniuges, ut rectè suscipiant hoc Sacramentum? Resp. quæ sequuntur.

Num. 3.

Primò suscipientes debent carere omni impedimento præcipuè dirimente.

Secundò debent carere peccato mortali, quia aliter contrahendo peccarent mortaliter.

Tertiò Concilium hortatur coniuges, ut antequam contrahant, vel saltem triduo ante matrimonii consummationem sua peccata diligenter confiteantur, & ad sacram Eucharistiam accedant.

Seff. 24.

cap. 1. R. 2

Quartò in hoc Sacramento requiritur devotio & reverentia cum sit res sancta, atque diuina.

Num. 3.

Quintò maximè expedit habere rectam intentionem, & non contrahere, ut libidini, ac voluptati vacet, sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus: sed intentio debet ferri ad fines qui iam dicti sunt, nempe vel liberos suscipiendi, & rectè educandi: vel causa vitandæ fornicationis, vel ob commodam mutua societatis, vel ob instinctum naturæ ad hoc inclinantem.

Ibidem.

Num. 32.

Sextò quàm maximè conuenit vt filii familias partibus & his in quorum fide , & potestate sunt eum honorem tribuant, vt ipsis nescientibus, nedum multis, & repugnantibus matrimonia ineant : quia ita Apostolus monet faciendum: & in veteri testamento legitur seruatum fuisse.

De debito reddendo. Num. 3.

Coniuces tenentur reddere debitum alteri petenti? Resp. tenentur sub reactu peccati mortalis, si non adfit legitima causa negandi, ratio est, quia vnus coniux est dominus corporis alterius, ideo cum vnus petit debitum, ius suum quaerit, & ob periculum incontinentiae negari non debet.

Num. 33.

Quenam intentio debet, haberi in debito petendo atque reddendo? Resp. ait Catec. curandum vt non voluptatis, aut libidinis causa matrimonio opera detur, sed iuxta illos fines, qui Matrimonio praescripti sunt; ideo sanctus Hieron. ait, *Nihil est factius quàm uxorem amare quasi adulterā.*

Num. 30.

Coniuces aliquando debent abstinere ab actu Matrimonij? Resp. ait Catech. aliquando ab officio Matrimonij debent abstinere, causa Deum orandi, & obseruandi, & praecipue tempore Quadragesimae: Ait etiam imprimis id obseruandum esse tribus saltem diebus antequam sacram Eucharistiam percipiant, & hoc debet intelligi de his qui ad illam raro accedunt.

*De peccatis quae possunt committi contra Matrimonium.
Cap. VIII.*

*Caith. ver.
Matrim.*

Qualia peccata committuntur contra Matrimonium? Resp. quaedam ante, nonnulla post, & aliqua in Matrimonio perpetrantur.

Quenam ante Matrimonium? Respon. primò non seruando fidem per sponsalia datam alicui: secundò omitendo publicationes, sine facultate: tertio per desideria, tactus, & opera inhonesta, cum sponsa promissa, non enim delectari in cogitatione talis copulae: quia nondum est licet cum futura sponsa copulam habere: nec voluntariè vxor sua, tactus quoque obsceni, vel affectu vitioso cum illa, peccata mortalia sunt & hoc peccatum est frequens, & de illo debet populis injici scrupulus, & multi Episcopi

pitalem culpam sibi referuant ob infinita damna ; quæ quandoque ex illa contingunt.

Quæ peccata in contrahendo Matrimonio committi possint? Resp. primò si quis in peccato mortali positus de quo non sit confessus ; aut contritus , contrahat , mortaliter peccat : & de hoc populi debent admoneri quia pauci hoc aduertunt aut curant : secundò si Matrimonium fiat clandestinum : tertio si contrahens habeat finem malum , est mortale , velut adulterandi , furandi , lenocinandi ; quarto quando aliquis contrahit contra sponsalia valida , vel contra votum castitatis , vel religionis , vel non nubendi , vel contra interdictum superiorum , & est mortale : quinto si contrahatur contra aliquod impedimentum dirimens ; & si sciens est mortale.

Quæ post contractum committi solent? Resp. primò qui habens votum religionis contraxit Matrimonium , non solum peccauit mortaliter contrahendo , sed etiam peccat mortaliter prima vice tantum consummando : Post enim consummatum Matrimonium potest debitum petere , & reddere sine peccato : & qui contraxit cum voto castitatis non solum peccat prima vice consummato , sed quoties petit debitum ; post tamen petenti reddere : secundò ; quando ob aliquod impedimentum Matrimonium est nullum , est mortale , non solum petere aut reddere debitum , sed etiam tactus , & oscula oblecta talia sunt necnon desideria , & voluntaria delectationes in corde , tertio est mortale quoties coniuges exponunt se periculo pollutionis extra vas debitum : vel adhibent modum procreationi filiorum non accomodatum , vel adhibent aliquid ad efficiendam sterilitatem , vel procurandam abortum : quarto est mortale accedere ad coniugem cum affectu voluntario ad aliam personam ; similiter desiderio , vel opere consentire in adulterium cum alia persona : quinto est mortale negare debitum sine iusta causa , qualis est si adsit periculum infirmitatis , vel alter coniugium adulterium commisit.

Quando matrimonium est nullum ob aliquod impedimentum , quid debet facere confessarius ? Resp. si impedimentum utriusque coniugum notum est , debet confessarius obligare , vt separentur à thoro , & vt petant dispensatio-

nem si speretur: vel alia ratione provideatur: & quod non petant, nec reddant debitum nec actus illicitos faciant. Si vero alter tantum faciat, & impedimentum non potest regi imponendum est scienti, ut non petat debitum, nec reddat eo meliori modo quo potest.

De impedimentis Matrimonii. Cap. IX.

Num. 30.
 §. 24.
 can. 4.
 Sess. 24.
 cap. 1. R.

Parochis & conf. sariis est necessaria cognitio impedimentorum matrimonii? Resp. est.

Quis est author horum impedimentorum? Respon. Ecclesia.

Ecclesia potest annullare Sacramentum matrimonii? Resp. non, sed potest reddere aliquos inhabiles ad contrahendum.

Ar. ex sess.
 24.

Quomodo est hoc? Resp. matrimonium nunquam erit nisi sit materia, & forma illius: materia autem matrimonii sunt fideles, in quos Ecclesia magnam potestatem habet, forma est mutua obligatio: cum itaque Ecclesia possit reddere aliqua de causa fideles inhabiles ad se obligandum; ex hoc fiet quod Ecclesia impedit obligationem, & ex consequenti matrimonium quod sine dicta obligatione esse non potest.

Ibidem.
 24.
 cap. 1. R.

Quomodo potest impedire aliquis ne obliget se? Resp. passim leges hoc faciunt veluti, quod insans, vel furiosus, vel ebrius, quod filius familias, vel vxor non possint se obligare cum præiudicio patris, vel matris. Ita leges statuunt testamentum, vel sententiam non valere, aut obligare si tales condiciones non habet: hoc igitur Ecclesia facere potest.

Num. I.
 c. 22.
 Num 30.
 Ib. dem.

Quomplex impedimentum? Resp. duplex, aliud dirimens, aliud non dirimens.

Quanam est differentia? Resp. dirimens aufert facultatem se obligandi, & inhabilitat ad contrahendum: non dirimens prohibet quidem contrahere, sed non aufert facultatem, vel habilitatem se obligandi, ideo in hoc valet, in alio non valet matrimonium.

Ecclesia sine causa ponit hæc impedimenta? Resp. nequam, sed iustis de causis facit.

Quæ sunt causæ iustæ? Resp. quatuor præcipue: prima est peccatum, vel indignitas contrahentis: secunda præiudicium alterius, siue contrahentis, siue non contra-

hentis : tertia circumstantia , quæ Matrimonio repugnet : quarta circumstantia , quæ bono publico contrarietur.

De impedimentis non dirimentibus. Num 2.

Quor, & quæ sunt impedimenta non dirimentia ? Ref. *Num. 32.*
 Nau. ponit duodecim. *Nau. 68.*

Primum est interdictum : *id est* prohibitio facta à superiore ne contrahatur ; vel non , sine tali re , veluti publicationibus.

Secundum, feræ, *id est* prohibitio, ne in Quadragesima, & Adventu contrahatur.

Tertium, sponsalis, *id est* promissio facta alteri, quod ducet illum in maritum, vel vxorem : qui enim promisit ducere vnam, non potest ducere aliam : sed si ducat, tenet Matrimonium.

Quartum, Catechismus, *id est* si aliquis domi ob periculum baptizatus à sacerdote catechizetur publicè, vt suppleantur omiffæ solennitates, tenentes ob Catechismum contrahunt impedimentum non dirimens cum catechizato, ac patre & matre illius.

Quintum, votum simplex, siue castitatis, siue religionis siue non nubendi.

Sextum, incestus, *id est* qui peccauit cum consanguinea suæ vxoris, vel mariti, impeditur ducere, quamcunque vxorem, vel maritum.

Septimum, vxoricidium, *id est* qui occidit vxorem prohibetur in poenam peccati ducere aliam.

Octauum, raptus sponsæ alterius, *id est* qui rapuit sponsam alterius, prohibetur ipse quamcunque ducere sponsam.

Nonum, proprii filij de fonte dolosa susceptio, *id est* si quis dolosè tenuit filium in Baptismo ad hoc vt inter ipsum & coniugem oriretur affinitas spiritualis, per quam coniuges non possent nec petere, nec reddere debitum : iste prohibetur ne amplius possit contrahere matrimonium.

Decimum, presbytericidium, *id est* qui occidit presbyterum impeditur ducere vxorem.

Vndecimum, Pœnitentia solemnis iniuncta, & facta, qui enim hanc habuit prohibetur ducere vxorem.

Duodecimum, Matrimonium scienter cum moniali contractum, *id est* qui contraxit cum moniali, etiam illa mæ-

tua, vel relicta, non potest quamcumque ducere vxorem.

Sess. 24. ca.
mar. 2. R.
verb. matr.

Propter quid ista impedimenta sunt introducta? Resp. nonnulla propter bonum publicam vt, 1. 2. 3. 4. 5. aliqua ob poenam peccati, vel ob indignitatem contrahentis veluti sex vltima quæ etiam data sunt in poenam iniuriæ factæ Matrimonio; Nonnulla sunt ob præiudicium tertij vt sponsalia, & alia sex, quæ vltima sunt.

Quare ista impedimenta non dirimunt? Respond. quia leges hoc non statuunt, & ait Concilium esse, quia multæ prohibitiones scandali, & ruinæ occasiones essent infirmis.

Committitur peccatum mortale in omnibus contrahendo contra illa? Resp. Catech. ait committi solum in interdicto in feriis, in sponsalibus & in voto simplici castitatis, religionis, & non nubendi, in aliis, ait, non est mortale.

Episcopus potest-ne dispensare in his impedimentis? Resp. potest in omnibus, exceptis sponsalibus, & voto simplici castitatis, & religionis; si autem votum esset non nubendi, posset dispensare.

De impedimentis dirimentibus. Num. 3.

Quot sunt impedimenta dirimentia? Resp. communiter ponuntur duodecim, sed alia tria addita sunt, & ideo quindecim erunt.

Num. c. 22.
Num. 30.

Quæ sunt duodecim prima? Resp. contenta in his versibus, *Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus, disparitas: Vis, Ordo, ligamen, Honestas: si sis affinis, si fortè coire nequibis. Hac secianda verant, connubia facta retractant.*

Quæ sunt alia tria? Respond. primum defectu legitimæ ætatis: secundum matrimonium clandestinum; tertium inter raptorem, & raptam, dum illius manet potestate.

De errore. Num. 4.

Ibidem.
Num. 32.

Quis error dirimit matrimonium? Respond. error personæ tantum: veluti si quis contrahit cum vna, credens contrahere cum alia; si verò error sit tantum in qualitate, veluti an sit nobilis, vel diues, vel sana, non dirimit.

Quare talis error dirimens factum est impedimentum? Respond. quia consensus potius esse videtur in aliam per-

sonam, quàm in hanc, ideo rectè Ecclesia statuit, vt dirimeret.

Conditio. Num. 5.

Ibidem.
Num. 33.

Quæ conditio dirimit? Resp. seruilis tantum, velut si quis contrahat cum captiua: credens contrahere cum libera; persona enim captiua non potest tradere totalem potestatem sui corporis alteri coniugi; vnde obligatio non est absoluta, sed nimis præiudicialis.

Si qui contrahat cum captiua sciens esse captiuam, tenet: Resp. tenet, quia potest præiudicare sibi.

Si contrahat cum libera credens esse captiuam: tenet: Res. tenet, quia nullum illi fit præiudicium.

Votum Num. 6.

Quod votum dirimit? Resp. solemne.

Quot modis fit votum solemne? Res. duobus tantum: primo per susceptionem ordinis sacri: secundo per solemnem professionem in religione approbata. Ibidem. Num. 35.

Quare hoc votum dirimit? Resp. quia mancipatus diuino cultui maiorem debet habere munditiam, & non debet suscipere curam domus, vel familiæ regendæ, & ob alias multas causas.

Cognatio. Num. 7.

Quotplex est cognatio? Resp. triplex, legalis, spiritalis, naturalis. Num. 36. &c.

De legali cognatione. Num. 8.

Quid est legalis cognatio? Resp. est legalis propinquitatis ex adoptione alicuius in filium proneniens. Ibidem.

Quotplex est ista propinquitatis? Resp. triplex, prima est inter adoptantem, & adoptatum ac eius descendentes, & hæc semper manet: secunda est inter adoptatum, & filios adoptantis, & hæc tollitur, si adoptatus desinat esse talis, vel si filius naturalis, adoptantis desinat esse sub potestate patris: tertia est inter vxorem adoptati, & adoptantem, & inter vxorem adoptantis, & adoptatum, & hæc perpetuo durat. Ibidem.

Quælibet harum dirimit? Respondemus, ita est, quia hæc propinquitatis valde accedit ad propinquitatem naturalem, quæ dirimit; secunda tamen cum auferatur non dirimit.

De cognatione spirituali. Num 9.

Ibidem:
Num. 36.

Quid est cognatio spiritualis? Respon. est attinentia duarum personarum, quæ ex statuo Ecclesiæ oritur per Baptismi, & Confirmationis administrationem, vel per susceptionem baptizati, vel confirmati.

Quare hoc impedimentum est introductum? Respon- demus quia accedit ad cognationem naturalem, baptizans enim & tenens fiunt patres spirituales, ideo oritur propinquitas.

D. Tho. 3.

Baptizans, vel Confirmans cum quo contrahit? Respon. cum baptizato ac patre, & matre illius.

q. 56. art. 1.

Tenentes cum quo contrahunt? Respon. cum eo, quem tenent, & patre, ac matre illius.

Tenentes contrahunt inter se? Respon. non.

Contrahunt affinitatem cum baptizante? Respon. non.

De cognatione carnali, vel naturali. Num. 10.

Quid debet considerari circa impedimentum cognationis carnalis? Respon. iste. Primò quid sit hæc cognatio, & quid significet: Secundò debet considerari quid, & quotuplex sit linea: Tertio quid sit gradus; Quarto quibus regulis cognoscatur numerus graduum: Quintò de impedimento, quòd oritur ex hac cognatione: Sextò de causa talis impedimenti.

Nu. cap. 22

Quomodo appellatur cognatio naturalis? Respon. Consanguinitas.

Num. 41.

Quid significat hoc nomen Consanguinitas? Respon. communionem sanguinis.

Quot modis fit communicio sanguinis? Respon. duobus: primus est si vnus descendat ab alio; filius enim qui descendit à patre communicat sanguini patris; ex sanguine enim ipsius genitus est: secundus est, si duo ab aliquò tertio proueniant, fratres enim qui ab eodem patre proueniunt, communicant in eodem sanguine patris, quia ab eodem sanguine geniti sunt.

Ibidem.

Quomodo definitur Consanguinitas? Respon. sic. Est propinquitas duarum personarum ex eo quòd vna ex altera, vel ambe ex eadem descendunt id est propinquitas hæc oritur ex duplici communicatione sanguinis modò dicta. Definitur etiam sic. Consanguinitas est vinculum personarum ab eodem stipite descendentium.

In hac consanguinitate quid debet considerari? Resp. *Sil. ver.*
 Primò stipites. Secundo lineæ. Tertiò gradus. Quarto *matr. 8.*
 personæ. Et debet considerari quòd in vno stipite possunt *Num. 5.*
 esse plures lineæ. In vna lineâ possunt esse plures gradus. In
 vno gradu dantur plures personæ.

Quid est *stipes*? Resp. est veluti truncus arboris, à quo
 plures rami procedunt, ideo persona illa, à qua alix per-
 sonæ per propagationem deriuantur, veluti patre, à quo filij
 descendunt, *stipes* appellatur.

Quid est *linea*? Resp. est ordinata collectio personarum *ibidem.*
 consanguinitate coniuictarum, in vna enim *linea* plures per-
 sonæ consanguineæ cum ordine colliguntur.

Quot sunt *lineæ*? Resp. tres, prima est ascendentium, *ibidem.*
id est in qua ordinantur personæ ascendentes, secunda est
 descendentium, *id est* in qua ordinantur, & colliguntur
 personæ descendentes, tertia dicitur collateralis, *id est* quæ
 ordinat personas à latere existentes.

Quæ personæ dicuntur ascendentes, descendentes, & *ibidem.*
 collaterales? Respond. personæ ascendentes sunt illæ quæ
 sunt supra aliquem, veluti pater, auus, proauus. Descen-
 dentes sunt illæ, quæ sunt infra, vt filius, & nepos. Late-
 rales sunt illæ, quæ à latere proueniunt vt fratres, & filij
 fratrum. Ideo duæ sunt lineæ tantùm, vna dicitur recta,
 quæ colligit tum ascendentes, tum descendentes; alia di-
 citur lateralis, quæ colligit personas non inuicem, sed, ab
 alio tercio descendentes. Linea enim recta, oritur ex eo,
 quòd vna persona prouenit ab alia; Linea lateralis oritur
 ex eo quòd duæ vel plures personæ ab eadem aliqua per-
 sona proueniant.

De gradibus, & illorum regulis. Num. 11.

Quæ differentia est inter *lineam*, & *gradum*? Respon. *Ibidem.*
linea est veluti scala, sicut autem in scala plures sunt
 gradus, & quòd plures sunt gradus, eò scala existit longior,
 ita in *linea* est, dantur enim in illa gradus, quibus longitudo
 vel distantia *lineæ* innotescit.

Ad quem finem datæ sunt *lineæ*? Resp. ad colligendas
 personas consanguinitate coniuictas.

Ad quem finem dantur *gradus*? Respon. ad denotandam *ibidem.*
 distantiam, quæ inter dictas personas reperitur, vbi enim
 sunt plures gradus, ibi maior distantia est; & ideo per gra-

duus innotescit, quanta sit inter duas personas generationis distantia.

Ibidem.

Quomodo possunt cognosci gradus in linea recta ascendendum & descendendum? Resp. tali ratione. Primò sciendum est, quòd fundamentum gradus sunt personæ, inter personas enim gradus isti constituuntur: secundò scire oportet, quòd vna sola persona non facit gradum; gradus enim dicit distantiam, vna autem persona non distat à se ipsa, ideo vt derur gradus ad minus necesse est, quòd duæ dentur personæ: tertio ad cognoscendos gradus ascendendum, & descendendum ita faciendum est: debent numerari personæ, quæ sunt in linea recta. Et dempta vna, quot sunt personæ, tot sunt gradus: velut si Caius generet filium Seium: & Seius Titium: & quæraturo quo gradu distent inter se, dicitur quòd Caius nullo gradu distat à seipso, in primo distat à Seio filio, & in secundo à Titio nepote: vnde inter dictas tres personas duo sunt gradus, quia in computatione graduum semper dimittitur vna persona, qua dempta quot sunt personæ, tot sunt gradus & hæc est regula, & certa, & facilis.

Quomodo possunt cognosci gradus in linea laterali? Respon. sic, primò oportet inuenire stipitem, *id est*, personam illam, à qua primò illi, de quibus quæritur, descendunt, veluti si quæraturo quo gradu frater distet à fratre, oportet inuenire stipitem, nempe patrem, qui est prima persona, à quo descendunt, auus verò non est prima persona, vt pater, supra hanc personam existit. Inuenito stipite, oportet videre ex vna parte, quoto gradu vna persona lateralis nempe vnus frater vel alius distet à communi stipite, & idem facere etiam de alia parte: & si ambæ personæ distant æquali gradu à stipite, tunc quoto gradu distant à stipite toto distant inter se: si autem vna persona distet pluribus gradibus à stipite, quàm alia: tunc quoto gradu remotior distat à stipite, toto distant inter se.

Si autem exemplum, quæritur, an Titius, & Berta sint consanguinei, & in quo gradu. Ad videndum ergo an sint consanguinei, oportet videre an vnus descendat ab alio, veluti quòd Titius sit filius Bertæ: vel an, ambo ab aliquo tertio descendant, veluti quòd sint frater, & soror: si ergo

nec descendunt ab inuicem, nec ab alio, non sunt consanguinei: si verò alterum dictorum detur, sunt consanguinei: verum si vnus illorum descendit ab alio sunt consanguinei in linea recta, & gradus distantiae est quarendus iuxta regulam datam; si autem arabo descendunt ab aliquo tercio erunt consanguinei in linea laterali, & gradus cognoscetur inspiciendo quoto gradu vterque eorum, *id est* Titius, & Berta distent ab illo communi stipite à quo descendunt; & si vterque distet æquali gradu, quoto gradu distant à stipite, toto distant inter se: si verò vnus distet à stipite veluti duobus gradibus, alter verò tribus, tunc distabunt inter se tribus gradibus, quia semper à remotiori persona distantia graduum est sumenda. Sit autem adhuc clarius exemplum. Caius ex vno latere genuit Franciscum, Franciscus genuit Antonium: Antonius Titium. Ex alio vero latere idem Caius genuit Luciam, & Lucia genuit Bertam. Quæritur an Titius sit consanguineus Bertæ, & dicitur quod sic, qui communicant in eodem sanguine propter Caium stipitem communem. Quæritur an sint consanguinei in linea recta: dicitur non, quia nec Berta descendit à Titio, nec iste ab illa, quæritur an sint consanguinei in linea laterali dicitur sic, quia vterque ab eodem stipite nempe Caio, descendunt. Quæritur quoto gradu Titius distet à Caio, dicitur tribus: quatuor enim sunt personæ in linea recta. Caius, Franciscus, Antonius, Titius, ideo per regulam datam, dempta vna persona nempe stipite, tres gradus, & tres personæ erunt. Quæritur quot gradibus Berta distet à stipite: dicitur duobus per regulam dictam. Quæritur quot gradibus Berta distet à Titio in linea laterali: & dicitur tribus quia licet Berta distet à stipite tantum duobus gradibus; tamen quia Titius distat tribus, tot gradibus inter se distabunt: quia in linea laterali semper distantia graduum à remotiori persona computatur. Et hæc si quis rectè percipiat feliciter cognoscet, an aliqui consanguinei & in gradu sint.

Vsq̄ue ad quem gradum impedit consanguinitas ne contrahatur Matrimonium? Resp. in linea recta impedit vsque in infinitum, vnde si Adam modò viueret nullam mulierem posset ducere in vxorem. In linea verò laterali impedit tantum vsque ad quartum gradum inclusiue.

Sil. ibid.

3.p.g. 34.2
3 sup.

A quo fuit introductum hoc impedimentum? Resp. ait D. T. partim à lege diuina, partim à naturali, partim ab humana.

Ibidem.

Ob quam causam fuit introductum? Resp. in linea recta est introductum, quia superioritas, & inferioritas, ascendentium, & descendentium repugnat societati quæ in Matrimonio reperitur, coniugum enim societatem dicit.

Secundò consanguinei debent esse custodes, & defensores non violatores pudicitie aliorum. Tertio daretur maxima officio incontinentiæ, & concupiscentiæ, si natura inter consanguineos permitteret commixtionem. Quarto quia genus humanum magis colligitur si coniunctio maritalis fiat inter diuersas familias. Hæc D. Thom.

De impedimento criminis. Num. 12.

*Nu. cap. 22
Num. 26.
Caiet. ver.
matrim.*

Quid est hoc impedimentum? Resp. sunt quedam crimina legitimè matrimonium violentia, per quæ committentes illa redduntur inhabiles ad matrimonium inter se contrahendum.

Quot sunt ista crimina? Resp. multi dicunt duo, sed magis distinctè cum Caietano quatuor esse dicuntur.

Primum est homicidium prioris coniugis de consensu vtriusque contrahentium? veluti Berta est vxor Petri, Titius, & Berta de communi consensu faciunt occidere Petrum, & post mortem illius contrahunt matrimonium, dicitur quod hoc matrimonium est nullum, propter tale homicidium commissum, quod est impedimentum dirimens matrimonium.

Secundum crimen est homicidium de consensu vnus tantum, sed adulterium quoque inter vtrumque commissum est, veluti Titius commisit adulterium cum Berta vxore Petri, & inscia Berta occidit Petrum: postea contraxit matrimonium cum illa dicitur esse nullum, quia hoc crimen dirimit matrimonium.

Hæc est autem differentia inter primum & secundum crimen: Primum dicit tantum vnum crimen homicidii, sed de consensu vtriusque: Secundum dicit duo crimina, homicidium de consensu vnus tantum, & adulterium inter vtrumque.

Tertium crimen; est adulterium cum sponsalibus per verba de futuro, veluti Berta committit adulterium cum

Titio
post
Tale
post n
Qu
de pl
Berta
Matrim
hoc m
Petri
Qu
ponun
tertij
dendi
matrim

Q
Qu
la, qua
Qu
tus, ne
inter r
verò c
ta des
repug
Si v
fidelit
illa al
nec to
habita
aliquo
trimo
Si h
pet, c
vincu
lum p
ad th

Titio: & per verba de futuro promittunt inuicem quod post mortem Petri contrahent Matrimonium inter se. Tale crimen dirimit Matrimonium, si illud contraxerint post mortem Petri.

Quarta est adulterium cum Matrimonio, per verba de presenti. Veluti Titius committit adulterium cum Berta, & per verba de presenti viuente Petro contrahit Matrimonium cum illa: in hoc casu non solum non valet hoc matrimonium, sed dirimetur etiam, si post mortem Petri de nouo contraherent illud.

Quare hæc impedimenta sunt introducta? Resp. propter bonum publicum, & bonum Matrimonij, & præiudicium tertij, nempe vt auferatur occasio adulterandi, & occidendi legitimum coniugem, quia hæc sunt contra bonum matrimonij.

D.Tho.3.
p.9u.60.
art.2.sup.

Cultus disparitas. Num.

Quid est disparitas cultus? Resp. differentia religionis, & cultus, qui Deo debetur. Nu. cap 22 Num.44.

Qualis disparitas cultus dirimit matrimonium? Resp. illa, quæ est inter fidelem, & infidelem.

Quare hoc? Resp. quia infidelis, cum non sit baptizatus, non est capax alicuius sacramenti, ideo Matrimonium inter ipsum, & fidelem, vt est sacramentum, est nullum: vt verò est officium naturæ rectè prohibetur dari, quia tanta defunctio religionis maritali coniunctioni, & societati repugnat, D.Tho.3. p.9.59.sup.

Si vxor infidelis conuertatur ad fidem manente viro infideli, quid fiet? Resp. si maritus consentit habitare cum illa absque iniuria creatoris, id est non blasphematur illum, nec tentat reducere illam ad infidelitatem, poterunt simul habitare tanquam maritus, & vxor: si autem periculum aliquod adsit, non erit permittendum: & tali de causa matrimonium potest dissolui.

Si hæreticus contrahat cum catholica, tenet? Resp. tenet, quia hæreticus est baptizatus. & propter hæresim vinculum Matrimonij dissolui non potest: propter periculum tamen infectionis, Matrimonium poterit separari quoad thorum, & habitationem.

De vi dirimente. Num. 14.

Nu. can. 22
Num. 50.

Quæ vis dirimit Matrimonium? Res. illa, quæ cadit in constantem virum: veluti morris, vulnere, amissionis omnium bonorum, & similibus iudicio prudentis viri habita personæ consideratione. cui, vis facta est.

D. T. 3. p. 9.
47. sup.

Quare hoc? Respond. quia in Matrimonio requiritur consensus voluntarius, coactio autem voluntario repugnat.

De ordinis impedimento. Num. 15.

Nu. can. 22

Nu. 14. 52.

D. T. 3.

par. 9. 53

Sup.

Quis ordo dirimit Matrimonium? Res. sacer, si ante Matrimonium susceptus sit.

Quare hoc? Respond. quia mancipatus diuino cultui, non debet se implicare occupationibus familiæ, & prolis regendæ: Secundo, quia dedecet vt qui supra populum est, mulierem habeat sociam, & dominam sui corporis: Tertio quia reuerentia diuini cultus maiorem, & specialem in persona, & ministro sacro munditiam requirit, ob alias causas.

Ligamen. Num. 16.

Nu. ca. 22.

Num. 43.

Quid significat ligamen? Respon. idem quod vinculum

Quod ligamen dirimit? Resp. alterius coniugij, id est si aliquis ligatus in Matrimonio cum vna, contrahat cum alia, primum tenet, secundum nihil valet, quia matrimonium tantummodo inter duos est.

Si mulier est quæ audiuit de viro suo post multos annos absente quod mortuus sit, & contrahit cum alio, tenet-ne Matrimonium? Res. si maritus verè erat mortuus, & mulier, ita credebat, valet Matrimonium: sed si, vivebat, cum contraxit, Matrimonium nullum est, & moriente etiam primo viro non valebat, sed debet de nouo contrahi, si nullum adsit impedimentum: si enim sciebant vivere, & contraxerunt, & consummarunt, oritur ciuicis impedimentum de quo dictum est.

Si mulier credens quod vir suus absens viueret, cum reuera mortuus esset, & contraxit cum alio, tenet-ne Matrimonium? Res. Siluest. & Nauar. dicunt, si credebat tenere Matrimonium, tenebit; sed si credebat non tenere, non tenebit: quia consensus illis erat in Matrimonium, quod credebat non esse Matrimonium.

Honestas

Honestas. Num. 17.

Quid est honestas? Res. est quoddam impedimentum quod oritur ex sponsalibus: vel ex matrimonio rato, & non consummato. *Nau. c. 22. Num. 57.*

Quare dicitur honestas? Res. quia honestum videtur ut dari debeat dictum impedimentum.

In Matrimonio rato, & non consummato contrahitur affinitas? Res. non, quia affinitas oritur ex copula carnali, loco autem affinitatis contrahitur impedimentum honestatis.

Honestas usque ad quem gradum impedit in matrimonio rato, & non consummato? Respon. usque ad quartum inclusivè.

Qua ratione? Respondeo sic, si Titius absens per procuratorem contrahat per verba de presenti Matrimonium cum Berta, & moriatur antequam accedat ad illam propter publicam honestatem nullus consanguineus Titij usque ad quartum gradum poterit ducere Bertam in uxorem. *Ses. 24. c. 5. de Matr. R.*

Honestas quæ provenit ex sponsalibus usque ad quem gradum impedit? Res. ait Concilium si sponsalia valida non sint, nihil impediunt, si valida fuerint, primum gradum prohibitio non excedit.

Quomodo est hoc? Res. si Titius per verba de futuro contrahat cum Berta sponsalia, quæ valida sunt; sed postea nollet eam ducere, sed vellet contrahere cum matre vel sorore vel filia illius, non potest, quia sunt consanguineæ in primo gradu, & si contrahat matrimonium nullum erit.

Quomodo in hac honestate cognoscuntur gradus? Res. ea ratione, qua de affinitate dicitur.

Quomodo distinguuntur inter se hæc duo impedimenta, sponsalia, quæ sunt impedimentum non dirimens; & Honestas, quæ dirimit, & est ex sponsalibus? Respon. sic. Titius contrahendo sponsalia cum Berta incurrit duo impedimenta, unum est, quod non possit ducere in uxorem aliquam consanguineam Bertæ, in primo gradu, & hoc dicitur Honestas, & dirimit. Aliud quod non possit ducere quamcumque mulierem, quæ sit in mundo, etiam si Bertæ consanguinea non sit, & hoc dicitur sponsalia, &

impedit, sed non dirimit.

Propter quid est introductum impedimentum publicæ honestatis? Resp. quia iustum, & honestum videtur, ut si Titius per sponsalia Bertæ obligavit se, & ex tali promissione inchoata est aliqua propinquitas cum ipsa, & per ipsam cum consanguineis suis, non debeat ducere sororem, vel consanguineam Bertæ in primo gradu quia cum Berta quotidie cum illa vivere deberet, necesse foret illi continuo iniuriam, & ignominiam suam videre, & rivalem habere ante oculos, quod esset causa vel illiciti amoris cum sponso sibi promisso, vel discordiarum cum consanguinea sponso suo cum sua iniuria copulata, hoc autem contra bonum est Matrimonij.

Si sit affinis, de affinitate, & de gradibus illius. Num. 18.

Quid debet considerari circa impedimentum affinitatis? Respon. ista: Primò, quid sit copula carnalis licita, & illicita: Secundò, quid sit affinitas: Tertiò inter quos contrahatur affinitas: Quartò, quomodo inveniatur gradus affinitatis: Quintò, de primo, & secundo genere affinitatis: Sextò, quæ sit hoc impedimentum: Septimò, cur hoc impedimentum sic introductum.

Sil ma' r. 8. Num. 15. Quid est copula carnalis, de qua modo hic sermo habetur? Resp. est quædam viri, & mulieris commixtio, ex qua prolis generatio sequi potest.

Ibidem. Quotplex est hæc copula? Res. duplex, vna licita *id est* matrimonialis, alia illicita, *id est* fornicaria.

Ibidem. Quid est affinitas? Res. est proximitas personarum ex carnali copula proveniens,

Cap. super hib de bon- san. & af. Inter quas personas contrahitur affinitas per copulam carnalem? Res. Canones ita statuunt copula hæc semper est inter virum, & mulierem. Omnes igitur, consanguinei viri sunt affines mulieris, & omnes consanguinei mulieris sunt affines viri: inter consanguineos autem viri, & mulieris nulla est affinitas. Sit exemplum. Tercius habet copulam carnalem cum Berta, soror Titij, sit affinis Bertæ, frater Bertæ sit affinis Titij, sed inter sororem Titij, & fratrem Bertæ nulla est affinitas: & ideo frater Bertæ potest ducere in uxorem sororem Titij.

Quomodo inveniuntur gradus affinitatis? Res. per gradus consanguinitatis, sic, quando consanguinei vnus, sunt affines alterius: in eodem gradu, quo sunt consanguinei vnus, sunt affines alterius: veluti frater Titij est consanguineus Titij in primo gradu, fiet igitur affinis Bertæ iam dictæ in primo gradu ita erit de sorore Bertæ respectu Titij: per distinctionem ergo graduum consanguinitatis oritur etiam distinctio graduum affinitatis.

Ibidem.

De duplici genere affinitatis. Num. 19.

Differuntne in affinitate gradus & genus? Res. differunt.

Sil. ibid.

Quia ratione: Res. genus est quasi scala, gradus sunt quasi partes scalæ: sicut ergo si duæ essent scalæ inter se distinctæ, vnaquæque suos gradus, & partes haberet, ita in vnoquoque genere affinitatis proprij, & distincti gradus reperiuntur.

Ibidem.

Quot sunt genera affinitatis? Res. duo, primum, & secundum.

Ibidem.

Quomodo conveniunt, & differunt inter se? Res. conveniunt in hoc, quod virumque genus oritur ex copula carnali, differunt in hoc, quod primum genus semper oritur ex copula habita cum consanguineo, secundum verò semper oritur ex copula habita cum affine; veluti tu habes consanguineos, vt fratres, & sorores, &c. habes etiam affines, vel uxorem fratris tui, vel maritum sororis tuæ: si quis ergo habet copulam, vel licitam, vel illicitam cum consanguinea tua, ille tibi omnino fit affinis in primo genere: si quis verò habet copulam cum affini tua, veluti cum vxore fratris tui, ille tibi fiet affinis in secundo genere: idem esset si tu haberes copulam cum aliqua muliere: ista enim esset affinis in primo genere consanguineis tuis, esset verò affinis in secundo affinibus tuis, & hæc est propria differentia inter primum, & secundum genus affinitatis.

Ibidem.

De regulis ad cognoscendum primum, & secundum genus affinitatis. Num. 20.

Possunt dari regulæ ad cognoscenda genera affinitatis? Res. possunt:

Quæ sunt? Respon. ad has regulas distinguendas

oportet antea scire , quod triplex est propinquitatis : Prima dicitur consanguinitas, & hæc maior omnibus est : Secunda dicitur affinitas primi generis : Tertia dicitur affinitas secundi generis : Secundò scire oportet quod consanguinitas est propinquitatis , quæ oritur ex natura, *id est* , ex naturali sanguinis communione , vt dictum est. Affinitas verò est propinquitatis , quæ oritur ex copula carnali e ratione , qua , vir seu maritus ex tali vnione copulæ communicat mulieri , seu vxori suam propinquitatem , & vxor idem facit marito ; Tertio scire oportet quòd maritus communicat quidem suam propinquitatem vxori , & vxor marito, sed hoc faciunt diminutè , tali ratione , quod propinquitatis primi modi communicantur tantum in secundo; & propinquitatis secundi modi communicatur tantum in tertio , & ex hoc duæ regulæ facillimæ ad distinguendum primum , & secundum genus affinitatis colliguntur. Prima autem Regula est hæc , quæ à canone est accepta : Omnes consanguinei mariti sunt affines vxoris in primo genere : & omnes consanguinei vxoris , sunt affines mariti in primo genere. Inter consanguineos autem mariti , & consanguineos vxoris nulla est affinitas. Vbi apparet , quod maritus propinquitatem suam primi modi ; *id est* consanguinitatis, communicat soli vxori , & in secundo modo , *id est* in affinitate , & idem facit vxor marito. Secunda regula est hæc : Affines mariti in primo genere sunt affines vxoris in secundo genere , & affines vxoris in primo genere , sunt affines mariti in secundo genere , inter affines autem mariti , & vxoris nulla est propinquitatis : Vbi licet videre matrem communicare vxori & vxorem marito propinquitatem affinitatis ita diminutè vt affinitas , quæ in communicante est in primo genere; in eo, cui communicatur fit in secundo. Per has autem regulas distinctio primi , & secundi generis affinitatis innotescit , & istæ regulæ à canone sunt desumptæ.

Possuntne proponi exempla ad has regulas explicandas? Resp. possu nt proponi tres casus, per quos omnis applicatio dictarum regularum apparebit.

Primus casus est , Titius & Berta sunt frater , & soror , Titius dicit vxorem Luciam , & moritur : Berta

Ca. super
his de con-
san. & af.

Ex eodem
Can.

acc
& M
pos
con
cum
frat
riti
con
qua
sed
quò
nis
& L
con
S
Titi
Petr
fint
secu
Titi
con
vxor
nere
do m
cia,
tur
affin
fe.
T
com
mori
Petr
& B
tur, B
habu
com
tum
Titi
nere.
Luci

accipit maritum Petrum, & moritur : quæritur an Petrus & Lucia sint affines in primo, vel in secundo genere, & an possint contrahere matrimonium? & Respondetur posse contrahere matrimonium, quia sunt affines tantum in secundo genere, & per regulam ostenditur sic: Titius est frater & consanguineus Bertæ, sit autem affinis Petri mariti ipsius Bertæ in primo genere: Cum ergo Titius non communicet Lucie suæ vxori propinquitatem affinitatis quam habet cum Petro marito sororis in primo genere, sed communicet in inferiori genere affinitatis, eueniet quod Lucia fiet affinis Petro in secundo genere, qui sit affinis per Titium affinem illius in primo genere. Petrus ergo, & Lucia erunt affines in secundo genere, ideo poterunt contrahere Matrimonium.

Secundus casus est. Titius, & Berta sunt frater, & soror: Titius ducit Luciam vxorem, & moritur: Lucia accipit Petrum maritum, & moritur. Quæritur an Petrus, & Berta sint affines, & in quo genere? Et respondetur esse affines in secundo genere tantum. Et ostenditur per regulam dictam. Titius enim frater Bertæ communicat propinquitatem consanguinitatis, quam habet cum Berta sorore Lucie vxoris suæ, ita vt Berta fiat affinis Lucie in primo genere affinitatis, cum ergo Lucia communicet Petro secundo marito hanc propinquitatem suæ affinitatis cum Lucia, sed non in primo genere, & tantum in secundo, sequetur quod Petrus; & Berta erunt affines in secundo genere affinitatis, & poterunt contrahere Matrimonium inter se.

Tertius casus est. Titius habet vxorem Luciam. Petrus committit fornicationem cum Lucia, & postea Lucia moritur: Titius velle ducere in vxorem Bertam sororem Petri: quæritur an possit? Respondetur posse, quia Titius, & Berta sunt affines tantum in secundo genere, & ostenditur, Berta soror Petri est affinis Lucie, cum qua Petrus habuit copulam fornicariam. Cum ergo Lucia vxor Titii communicet Titio marito suo hanc propinquitatem tantum in secundo genere affinitatis, sequitur quod inter Titium, & sororem Petri sit tantum in secundo genere. Titius enim sit affinis Bertæ, quia illa est affinis Lucie.

Sil. matr. 8.

n. 15. C.T.

ses. 74 c. 4.

R. m. 11.

D. T. 3. R. 9.

52. q. 1. 6.

sup.

Quomodo in affinitate reperitur impedimentum? Resp. secundum genus affinitatis nullum affert impedimentum. Primum genus affinitatis, quod oritur ex copula fornicaria, impedit vsque ad secundum gradum inclusiue: si verò oritur ex copula Matrimoniali, impedit vsque ad quartum inclusiue.

Quare impedimentum affinitatis introductum est: Resp. primo, quia affinitas valde accedit ad propinquitatem naturalem: dicit enim commixtionem, si non sanguinis, saltem seminis. Secundo quia maxime expedit, vt per hanc propinquitatem familia mariti maxime vniatur vxori, & ita familia vxoris marito. Tertio, quia iustissimum est, vt copula carnalis prohibeatur speciali ratione consanguineis mariti, cum vxore illius, & e contra: tum quia continuo habitant inter se, & sine hac prohibitione maximum esset periculum, ne fides coniugalis offenderetur, tum quia consanguinei mariti debent esse custodes pudicitie vxoris illius. Demum ob multas alias rationes iustissimum est, vt tale detur impedimentum.

Si forte coire nequibus. Num. 21.

N. cap. 22.

Num. 59.

Quod est hoc impedimentum? Resp. impotentie, quae perpetua sit: talis enim impotentia est contra bonum proles, & nimis prauidicialis alteri coniugum.

De impedimento aetatis. Num. 22.

3. p. 9. 5.

ar. 5. D. T.

C. R. nu. 3.

Effectus aetatis legitime dirimit Matrimonium? Resp. ita est, aetas autem dicitur legitima in masculo post decimum quartum annum, in femina post duodecimum.

Quare introductum est hoc impedimentum? Resp. quia ante illam aetatem non sunt potentes ad prolem habendam; secundo obligatio Matrimonii est maxima, & ideo requirit maturum, & sanum consensum, aetas autem ante dictos annos ordinarie illum non habet.

De impedimento Matrimonij clandestini

Num. 23.

C. T. sess. 4.

6. 1. R.

Haec circumstantia quod Matrimonium sit clandestinum, dirimit? Resp. post Conc. Trident. dirimit.

Quare introductum est hoc impedimentum? Resp. ait Conc. propter graua peccata, quae ex isdem coniugis ortum habent, & praesertim eorum, qui in statu damnationis permanent, dum priore vxore, cum qua clam contraxe-

De Sacramento Matrim. 283

rant relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio viuunt.

Quid est Matrimonium clandestinum? Res. illud, quod contrahitur sine presentia proprii Parochi, vel alterius sacerdotis de illius, aut ordinarij licentia, & non adsunt saltem duo testes.

De impedimento inter raptorem & raptam.

Num. 24.

Quid statuit Conc. Trid. de impedimento inter raptorem, & raptam? Res. sic statuit, Decernit sancta Synodus inter raptorem, & raptam quandiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere Matrimonium. Quod si rapta à raptore separata, & in loco tuto, atque libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat, & nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & fauorem præbentes, sint ipso iure excommunicari, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces, & si clerici fuerint de proprio gradu decendant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, siue eam uxorem duxerit, siue non duxerit, decenter arbitrio iudicis dotare.

Ses. 24. c. 6.
R.

Quare introductum est hoc impedimentum? Res. quia consensus in Matrimonium debet esse liber: hic autem adest vis, & coactio. Et hæc de sacramentis dicta sint.

COMPENDIUM DOCTRINÆ CONCILII, ET CATECHISMI.

De Sacramentis.

DOCTRINA Sacramentorum est necessaria; Res. Ses. 7. c. 4.
est, quia sine bono usu sacramentorum non est salus: nemo autem bene utitur, eo quod ignorat.

Quibus est necessaria? Respon. omnibus fidelibus magis

subdiaconis, plus diaconis: amplius sacerdotibus, confes-
sariis est necessaria ex acta cognatio de sacramento Pen-
nitentiæ, & Matrimonij, Parochis de omnibus, concio-
natoribus idem aliqua ratione.

Quid in singulis sacramentis debet considerari? Res,
Primo nomen, secundo definitio, tertio materia, quarto
forma, quinto efficiens, seu minister, sexto finis, seu ef-
fectus, septimo administratio, & bonus usus.

De Sacramentis in genere.

Cat. Ro. de
fac. in ge.
Nun. 2.
Ibidem.
Ibidem.
Etc.

Quid significat hoc nomen *sacramentum*? Res. apud
antiquos significabat iuramentum militare: a odò
accipitur pro eo quod significat rem sacram occultam.

Quæ differentia est inter mysterium, & sacramentum?
Res. p. mysterium significat rem sacram occultam: sacra-
mentum verò est signū rei sacræ occultæ: veluti si sacræ
reliquiæ reconditæ sunt in arca, in qua sit scriptum: *Sacra
reliquiæ*: ad significandum, quod ibi adsint: tunc ipsa arca
erit veluti sacramentum: Reliquiæ verò mysterium po-
terunt vocari, quatenus sunt res sacra secreta.

Nun. 4.

Quomodo definitur sacramentum? Respond. Primo sic,
Sacramentum est signum rei sacræ: secundo, & clarius sic:
*Est inuisibilis gratia: visibile signum ad nostram iustifica-
tionem institutum.*

Nun. II

Omnia signa rei sacræ, suntne sacramenta? Res. non
cruces enim, imagines, ceremoniæ, figurae veteris Testa-
menti, sunt signa rei sacræ, sed non sunt sacramenta.

n. 4 & II.

Quare non? Res. quia non sunt instituta ad iustifica-
tionem hominis, sacramenta autem ad talem iustifica-
tionem sunt instituta.

*De differentia inter sacramenta veteris,
& nouæ legis.*

C.R. n. 19.
& 29. C.T.
sess. 7. c. 8.

Quomodo differunt sacramenta veteris, & nouæ le-
gis? Res. primo illa significabant tantum gratiam,
ista iam efficiunt: Illa significant Christum venturum,
ista iam venisse illa fuere instituta à Deo: ista à Christo:
in illis conferebatur gratia ex opere operantis: id est, ob
actum fidei, quem faciebant suscipientes protestando se-
credere in Christum venturum. Ita conferunt ex opere
operato, id est, ex propria virtute tradita ipsi sacramen-
to operato à Christi passione,

Q
Qu
est sig
vexilla
Testa
Qu
est inf
Testa
sacram
Sacr
morat
accipit
confer
tura g
signum

Q
primo
Qu
confic
verbur
Quo
cation
bum a
Quo
& form
Qu
Christi
virtute
causa
tanqua
Min
causa
ta adm
animat
mentia
Qu

De Signo.

Quid est signum? Resp. est illud, quod significat aliquid *Num. 5.*
aliud à se, vt fumus significat ignem.

Quotuplex est signum? Res. aliud est à natura, vt fumus *Num. 8.*
est signum ignis; aliud ab hominibus, vt voces, picturæ,
vexilla; aliud à Deo vt sacramenta, & figuræ Veteris
Testamenti.

Quotuplex est signum à Deo institutum? Respon. aliud *Num. 9.*
est institutum ad significandum tantum, vt figuræ Veteris
Testamenti; aliud ad significandum, & efficiendum vt
sacramenta.

Sacramentum, quale signum est? Respond. est comme- *Num. 12.*
moratiuum passionis Christi præteritæ, à qua virtutem
accipit; est demonstratiuum gratiæ præsentis, quæ ab ipso
confertur, & est prognosticum, id est prænuntiatiuum fu-
turæ gloriæ, quæ per ipsum obtinetur, atque ideo triplex
signum est.

De causis Sacramenti.

Quæ est materia Sacramenti? Resp. est res tactu, vel *Num. 15.*
visu perceptibilis, & appellatur *elementum*, vt in Ba-
ptismo *agua*

Quæ est forma? Resp. illa verba, quibus Sacramentum *Ibidem.*
conficitur, veluti. *Ego te Baptizo*, &c. & ideo appellatur
verbum.

Quomodo fit Sacramentum? Resp. per debitam appli- *Ibidem.*
cationem formæ ad materiam; vnde dicitur, *Acedis ver-
bum ad Elementum & fit Sacramentum.*

Quot sunt partes cuiuslibet Sacramenti? Resp. materia, *Ibidem.*
& forma; ex quibus fit vnum Sacramentum

Quanam est causa efficiens Sacramentorum? Respon. *Num. 28.*
Christus, qui instituit illa, dedit etiam illis sua passio-
nem virtutem iustificandi, & gratiam efficiendi; fuit etiam
causa meritoria in sua passione, vt Deus per Sacramenta,
tanquam per instrumenta gratiam efficeret in hominibus.

Ministri suntne causa Sacramentorum? Respond. sunt *Num. 24.*
causa instrumentalis: quia in persona Christi Sacramen-
ta administrantur: & ideo Christus vitur illus tanquam
animatis instrumentis ad producendum effectum Sacra-
menti.

Quis est finis, & effectus Sacramentorum? Respond. est *Num. 25.*

vita spiritualis hominis, quæ confertur illi per gratiam iustificantem, & per characterem, qui sunt effectus sacramentorum.

De gratia, & charactere.

Num. 27.
 & 20.
 Rom. 2.

Quis est effectus Sacramentorum? Resp. gratia gratum faciens, & in aliquibus character.

Quid est gratia? Ref. est donum Dei, ideo dicitur gratia, quia est gratis data.

Quotuplex est gratia? Ref. duplex, gratis data, & gratum faciens.

12. q. 11.
 art. 1.

Quid est gratia gratis data? Respon. illa, quæ datur ad utilitatem aliorum veluti prophetia, donum linguarum, gratia sanitarum; & hanc possunt habere etiam illi, qui sunt in peccato mortali, vt Iudas, qui miracula fecit.

Ibidem:

Quid est gratia gratum faciens? Ref. illa, quæ facit hominem gratum Deo, & datur illi ad utilitatem sui ipsius & cum peccato mortali nunquam haberi potest.

Num, 30.

Quid est character? Resp. est signum quoddam animæ impressum, quod deleri nunquam potest, eique perpetuo inhæret.

Num, 13.

Quis est effectus characteris? Resp. duplex; primus est præbere potestatem suscipiendi, vel peragendi aliquid sacramentum: secundus est, vt aliqua nota alter ab altero inter noscatur, veluti character Baptismi duo facit, primò dat facultatem baptizato suscipiendi alia Sacramenta: secundò distinguit ab infidelibus Baptizatum.

De Sacramento, & re, & utroque.

Num. 15.

Quid est sacramentum tantum? Ref. materia, & forma Sacramenti; quia ista tantum significat.

Num. 10.

Quid est res Sacramenti tantum? Ref. gratia, quia ipsa in Sacramento significatur tantum, & non significat.

Num. 30.

& 31.1

Quid est res, & Sacramentum? Ref. est veluti character, qui significatur vt effectus, cum sit signum, in anima significat: ideo est signum, & res significata.

De numero sacramentorum.

Sess. 7, c. 1.

Quot sunt Sacramenta? Ref. septem, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Penitentia, Extrema-UNCTio, Ordo, Matrimonium.

Quæ imprimunt characterem:& sunt irreiterabilia? Resp. Sess 7.c. 5.
tria, Baptismus, Confirmatio, Ordo. *Ibidem.*

Quæ non imprimunt, & sunt reiterabilia? Resp. quatuor, Num. 20.
Eucharistia, Pœnitentia, Extrema-Vnctio & Matrimo- & 21.
nium.

Quare sunt septem? Resp. quia tot sunt necessaria ad vi-
tam spiritualem?

Qua ratione? Resp. sicut in vita corporali septem sunt *Ibidem.*
necessaria. Primò, Natiuitas. Secundò, augmentum. Tertio,
cibus: seu alimentum. Quartò medicina pro infirmitate.
Quintò restauratiuum virium amissarum, vel infirmitate,
vel senectute. Sextò, iudices, & magistratus publici. Septimò,
prolis propagatio. Ita in vita spirituali.

Quo modo Sacramenta in vita spirituali hoc præstant? *Ibidem.*
Resp. Baptismo habetur natiuitas spiritualis; per Confir-
mationem augmentum. Ab Eucharistia cibus, & alimen-
tum. A Pœnitentia medicina contra peccatum, quod est
animæ infirmitas. In Extrema-Vnctione restaurantur vi-
res amissæ infirmitate & tolluntur reliquæ peccati. In
Ordine constituuntur Ministri & Magistratus spirituales.
Per Matrimonium fidelis populus conseruatur, & multi-
plicatur.

*De necessariis in quolibet Sacramento: de necessitate
Sacramenti, & præcepti.*

Quæ sunt necessaria in quoque Sacramento? Resp. Num. 15.
Quædam sunt necessaria de necessitate Sacramenti, & 18.
& talia sunt ea, quæ si absint: Sacramentum nihil valet.
quædam sunt tantum de necessitate præcepti, & talia sunt,
quæ si absint valet quidem Sacramentum, sed omittens illa
scienter, & sine causa facit peccatum mortale.

Quæ sunt de necessitate Sacramenti? Resp. tria, materia, Num. 15.
forma, & intentio Ministri; id est, quatuor causæ Sacramen- Ses. 7.c. 11
ti, nempe materia, forma, minister & finis. Illud enim ter-
tium (intentio Ministri) significat tum causam efficientem,
id est ministrum, tum finalem, ad quam intentio ministri re-
fertur: intentio enim respicit finem.

Quæ intentio requiritur in Ministro? Resp. saltem fa- Ses. 7.c. 15
ciendi, quod facit Ecclesia.

Num. 8.

Quæ sunt de necessitate præcepti? Resp. Ritus qui ex præcepto Ecclesiæ sunt adhibendi.

De usu Sacramentorum.

Sacramenta profunt ei, qui non vitur illis? Resp. Nihil. Vfus potest esse bonus, & malus? Resp. Ita est.

Quis est malus? Res. accedere in peccato mortali, vel cum mala intentione aut irreuerentia, vel non seruando ea quæ ab Ecclesia præcipiuntur.

Quis bonus vus? Respon. accedere sine peccato mortali, cum deuotione, & reuerentia, & iuxta præscriptum Ecclesiæ.

Num. 3.

Qui malè accedit recipit Sacramentum? Resp. potest esse quod recipiat Sacramentum, & illum effectum, qui est character; attamen gratiam non obtinebit, & peccatum mortale sacrilegii committeret.

De Sacramento Baptismi.

Num. 5.

Quid significat Baptismus? Resp. Græcè significat ablu- tionem.

Quomodo definitur Baptismus? Resp. sic, *Baptismus est Sacramentum regenerationis per aquam in verbo id est per Baptismum homo regeneratur in vitam spiritualem mediante aqua, & verbo, id est, materia & forma Baptismi, in quibus Sacramentum positum est.*

Quotuplex Baptismus? Resp. triplex; primus fluminis, *id est*, qui fit per aquam; & hic est verus, & proprius: alter flumini, *id est*, per Spiritum sanctum, quo aliquando baptizantur, qui cupiunt Baptismum aquæ, & non possunt habere; tertius est sanguinis, *id est*, Martyrii, veluti si quis conuersus ad Christum statim ob hoc ducatur ad Martyrium ante Baptismum, iste dicitur sanguine baptizari: & isti duo ad primum reducuntur.

Num. 7. &
6.

Quæ est materia Baptismi? Res. aqua naturalis: & non artificialis, & hoc de necessitate Sacramenti; extra verò casum necessitatis decet esse consecrata de necessitate præcepti.

Num. 13.

Quæ forma? Resp. Ista verba: *Ego te baptizo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

Ibidem.

Quis minister? Resp. In casu necessitatis quilibet, vel dignior si plures adsint, extra illum proprius parochus.

Nu. 42. &c

Quis effectus? Resp. gratia, & character, *id est*, regenera-

tio, &

Q

id est

niten

ment

Q

Eccle

Q

lem, &

Qu

tum,

iam

Q

tum

Qu

te Ch

iu s

Qui

Qu

stos fa

Q

septen

Q

Qu

Sakra

com

Qu

tum?

Corpe

panis,

Qu

specie

cratio

Sangu

Euc

habet

tio, & natiuitas spiritualis.

Quis vsus? Respon. accedere cum fide, & sine fictione: *Num. 38.*
id est, cum intentione suscipiendi Baptismum, & cum poenitentia præteritorum peccatorum, non tamen quæ Sacramentalis sit.

Qui ritus in administratione seruandi? Res. Illi, qui ab Ecclesia præscripti sunt. *Num. 60.*

De Confirmatione.

Quid significat hoc nomen *Confirmatio*? Res. significat Deum confirmare: augere gratiam, & vitam spiritua- *Num. 1.*
 lem, quam in Baptismo dedit.

Quomodo definitur? Res. sic: *Confirmatio, est Sacramentum, quo homo confirmatus, & auge ut in vita spirituali iam in Baptismo suscepta.*

Quæ Materia? Resp. Chrisma ex oleo, & balsamo confectum & ab Episcopo consecratum. *Num. 7.*

Quæ forma? Resp. Ita, *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* *Num. 11.*

Quis Minister? Res. solus Episcopus.

Quis effectus? Res. perficere gratiam Baptismi, & robustos facere ad pugnandum contra diabolium. *Num. 13.*
 & 19.

Quis suscipiens? Res. Baptizatus, & in ætate saltem septem annorum constitutus: & sine peccato mortali. *Num. 17.*
 & 18.

De Eucharistia, ut est Sacramentum.

Quid significat *Eucharistia*? Res. idem quod bona gratia vel gratiarum actio. *Num. 3.*

Quot modis consideratur *Eucharistia*? Resp. primò, ut Sacramentum: secundò, ut Sacrificium: tertio, ut est communio. *Num. 4.*

Quibus in Eucharistia conuenit hoc nomen *Sacramentum*? Resp. tribus, nempe rei contentæ in Eucharistia, *id est* Corpori: Christi: secundò, communioni: tertio, speciebus panis, & vini. *Num. 8.*

Quid propriè dicitur Sacramentum Eucharistiæ? Resp. *Ibidem.*
 species seu accidentia illa visibilia panis, & vini post consecrationem, quia sunt signum rei sacræ, *id est* Corporis, & Sanguinis Christi.

Eucharistia est vnum Sacramentum? Resp. est vnum; sed *Num. 10.*
 habet duplicem materiam & formam.

Ibidem.

Quomodo aut hoc? Ref. ratione finis; sicut enim panis, & vinum duæ res sunt, & tamen vnâ cam faciunt refectiõnem, & alimentum; ta de corpore, & sanguine Christi dici debet quod faciunt vnâ refectiõnem spiritualem.

Num. 12.

13. 14. 15.

Quæ est materia? Resp. panis triticeus, & vinum de vuis est de necessitate Sacramenti, quod verò sit absque fermento; & quod vino aqua appolita sit, est de necessitate præcepti.

Num. 12.

c. 6.

Quæ est forma? Resp. forma consecrationis panis, est hæc (*Hec est enim corpus meum*) Tota de necessitate Sacramenti, excepta particula enim, quæ est de necessitate præcepti. Forma consecrationis vini est hæc. (*Hic est enim calix sanguinis mei noui, & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*) Omnia de necessitate Sacramenti excepta particula enim, quæ est de necessitate præcepti.

Num. 67.

Num. 10.

Quis est Minister? Resp. Sacerdos legitime ordinatus.

Quis finis, & effectus? Resp. gratia abundans, & refectio spiritualis

De consecratione, & Transsubstantiatione.

Num. 19.

Eucharistia quomodo efficitur? Resp. consecratione, quæ efficitur à forma.

Num. 40.

Quid est consecratio? Resp. generaliter sumpta est actio, qua non sacrum efficitur sacrum

Ses. 13. c. 4.

Num. 41.

Ses. 13. c. 4.

n. 37. c. 6.

Consecratio proprie in Eucharistia accepta quid est? Resp. est conuersio vera & realis totius substantiæ panis & vini in totam substantiam corporis & sanguinis Christi.

Quomodo appellatur ista conuersio? Resp. transsubstantiatio; quia est mutatio, & conuersio totius substantiæ in totam substantiam.

Ibidem.

Quare tota substantia panis, conuertitur? Resp. quia nihil omnino manet de substantia panis, quod non conuertatur.

Quare fit conuersio in totâ substantiam corporis Christi? Resp. quia quicquid est de substantia corporis Christi post consecrationem, verè & realiter reperitur.

Quomodo ista conuersio est consecratio? Resp. quia panis, qui non erat res sacra, fit corpus Christi quod est summè sacrum; ideo ex non sacro efficitur sacrum.

De speciebus sacramentalibus & contento sub ipsis.

IN pane, & vino quænam considerantur? Ref. duo, primo *Num. 26.*
 substantia panis, & vini: secundo, accidentia panis, & vini,
 vt quantitas, color, figura, &c. quæ etiam dicuntur species,
 & symbola.

In consecratione conuertuntur accidentia panis, & vini? *Ibidem.*
 Resp. non, sed eadem manent vt sensui patet; substantia verò
 illorum verè conuersa est.

Quid continetur sub speciebus seu accidentibus panis, &
 vini ante consecrationem? Ref. sola, & tota substantia panis,
 & vini, nihil penitus de substantia corporis, & sanguinis
 Christi. *Ses. 23. c. 1.*

Quid continetur sub speciebus panis, & vini post conse- *Ibidem.*
 crationem? Ref. tota, & sola substantia corporis, & sanguinis
 Christi, & nihil penitus de substantia panis, & vini.

Accidentia panis, & vini suntne tanquam in subiecto in *Num. 26.*
 corpore, & sanguine Christi? Ref. nulla omnino ratione: quia
 corpus, & sanguis Christi non possunt habere accidentia
 alterius substantiæ: ideo talia accidentia omnino absque
 subiecto sunt. *& 44*

Sub speciebus panis post consecrationem contineturne *Ses. 13. c. 3.*
 totus Christus, nempe corpus, sanguis, anima, diuinitas? Ref.
 continetur: sed ex vi Sacramenti seu verborum continetur
 tantum corpus: per realem verò concomitantiam continetur
 etiam sanguis, anima, & diuinitas.

Sub speciebus vini post consecrationem contineturne *Ibidem.*
 corpus, sanguis, anima, & diuinitas? Ref. continetur: sed san-
 guis ex vi verborum, reliqua per concomitantiam.

Quid ex vi verborum? Ref. est contineri ex eo quòd ver- *Num. 34.*
 ba significant, & efficiunt: cum enim forma consecrationis
 panis dicat: *Hoc est corpus meum*, hic significatur tantum
 adesse corpus, quia de sanguine, & anima nihil dicitur,
 vnde ex vi verborum efficitur tantum corpus: & idem de
 consecratione vini dicendum est.

Quid est per realem concomitantiam? Ref. quia corpus *Ses. 13. c. 3,*
 Christi viuum omninò debet esse cum sanguine, & anima,
 & amplius cum diuinitate, quæ corpori Christi: vnita est,
 ideo per realem concomitantiam vbi est corpus, ibi sanguis,
 anima, & diuinitas est.

Corpus Christi in Eucharistia estne omnino illud idem *Num. 26.*

quod fuit in vtero Virginis, & modò est in caeli? Resp. verè, & realiter, & omnino idem est.

Ses. 1. c. 33.

Estne in Eucharistia eodem modo, quo in caelo? Resp. quoad modum est aliqua diuersitas: Corpus enim Christi triplicem modum habet existendi; vnus est naturalis: & sic fuit visibile, palpabile, mortale, passibile. Alter est gloriosus, & sic est agile, subtile, impassibile, lucidum & regnat vbique. Tertius est Sacramentalis; & hic est, vt sit invisibile, velatum, & coopertum speciebus Sacramentalibus: vnde idem omnino est Corpus Christi: sed modus existendi diuersus est.

Potestne declarari exemplo? Res. potest, persona alicuius Regis eadem omnino mahens potest triplicem modum existendi subire: vnum personæ propriae priuatæ: alium personæ regiae, & in habitu, & decore regio: tertium veluti alterius personæ seruilis, sic Christus in hoc mundo se habuit iuxta modum existendi naturalem: in caelo modo existit iuxta modum existendi gloriosum: in Eucharistia sub speciebus panis, & vini latet. Et tamen vbique omnino, verè idem est Christus.

De Missæ Sacrificio.

Nomen Missæ vnde defumitur? Resp. à verbo *Mitto*, tum quia hostia, quæ in illa offertur, *id est* Christus, à Patre fuit ad nos missa: tum quia Sacerdos Sacrificium Altaris per Angelum mittit ad Deum.

Ses. 22. c. 1.
C. 2.

Quæ est illius definitio? Resp. hæc: *Missæ est Sacrificium incruentum Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus panis & vini cū representatione Sacrificij cruenti in passione Christi oblati*: Vel hæc: *Missæ est illud idem Sacrificiū quod Christus obtulit in Cruce sola offerendi ratione diuerso, & vtraque definitio idem dicit, & à Conc. Tr. defumpta est.*

Ibidem.

Quomodo differunt Sacrificium Missæ, & Passionis Chr. Resp. in hoc quod Sacrificium Missæ est incruentum, *id est* sine sanguinis effusione illud verò fuit cruentum, & cum sanguinis effusione.

Ibidem.

Quæ est materia Sacrificij Missæ? Resp. idem omnino Christus, qui in Cruce fuit oblati.

Ibidem.

Quæ forma? Resp. hæc forma tria dicit: primò quòd in ipso verè, & realiter Christus offertur Deo Patri per modum Sacrificij, sicut in Cruce fuit oblati: secundo, quòd

nunc

nunc sine sanguinis effusione offertur : tertio quod representat illam sanguinis effusionem, quæ in cruce peracta fuit.

Quodnam est offerens? Ref. ait Conc. Tr. Christus per manus Sacerdotis.

Cui offertur? Ref. Soli Deo.

Potest offerri Sanctis? Ref. Non, Sed potest offerri Deo *ibidem.*
in honorem, & memoriam Sanctorum.

Pro quibus offertur? Ref. vivis & defunctis.

Ibid. ca. 3.

Quis est finis huius Sacrificii? Ref. Triplex. primo cultus, seu gloria Dei, & Christi: secundo honor, & lætitia Sanctorum: tertio, utilitas, & gaudium vivorum, atque mortuorum.

Quot modis in Missa tribuitur cultus, & gloria Deo? Ref. Quatuor modis: primo, exhibendo illi laudem, & sic dicitur Sacrificium laudis, secundo satisfaciendo pro peccatis: & sic dicitur satisfactionis: tertio, gratias agendo pro beneficiis acceptis, & sic dicitur gratiarum actionis: quarto impetrando nova beneficia, & sic dicitur impetratorium.

Ses. 22. c. 1.

Ibidem.

Quomodo dat honorem Sanctis? Resp. offerendo illud in memoriam & honorem illorum.

Ses. 22. c. 1.

Ibidem. c. 2.

Quomodo affert utilitatem vivis, & defunctis? Respon. Dum offertur pro illis tanquam Sacrificium laudis, satisfactionis, gratiarum actionis, & impetrationis.

Hoc Sacrificium est-ne publicum, an priuatum? Resp. Publicum, & semper publicam affert utilitatem. *C. R. n. 80.*

De Communiene.

Eucharistia estne Sacramentum etiam si nullus illam suscipiat? Ref. Est veluti cum servatur in pixide. *Num. 9.*

Num. 4.

Quid est communio? Ref. Est sumptio Eucharistiæ, & usus illius.

Quare dicitur communio? Ref. Quia per talem sumptionem quis communicat de gratia, & vita Christi. *Ibidem.*

Quis est bonus usus? Resp. Accedere sine culpa mortali & cum debita deuotione, & reuerentia, & præmissa confessione, & hoc facere frequenter. *Num. 55.*

De Sacramento Pœnitentiæ.

Quid significat hoc nomen *Pœnitens*? Respond. id est pœnam tenens; quem enim pœnitet, ille voluntarie pœnam sui peccati tenet, & non coactè, vt fit in damnatis.

Num. 5.

Cap. 15.

Quotuplex pœnitentia? Resp duplex, vna interior, quæ dicitur Pœnitentia, vt est virtus; alia exterior, & hæc dicitur Sacramentum.

Num. 5.

Quomodo definitur Pœnitentia interior? Res. sic à Catechismo, est cum ad Deum nos ex animo conuertimus: & commissa à nobis scelera detestamur, & odio habemus; simulque illud nobis certum, & deliberatum est, malam vitæ consuetudinem, corruptosque mores emendare: non sine spe veniæ à Dei misericordia consequendæ, id est, Pœnitentia, interior est conuersio in Deum, cum detestatione peccati commissi, & proposito non committendi, & cum spe veniæ à Deo.

Sess. 14. c. 1.

Quomodo definitur Pœnitentia, vt est Sacramentum? Respond sic, Pœnitentia est Sacramentum, sine quo peccatum mortale post Baptismum commissum impossibile est remitti.

Sess. 14. c. 3.

Cap. 5.

Quæ est materia illius? Res. proxima materia sunt actus pœnitentis, contritio, confessio, & satisfactio: Remota sunt peccata: & hæc est duplex, vna necessaria, nempe peccatum mortale, quod necessarium est confiteri: alia sufficiens, & sunt venialia, quæ si quis confiteatur, sufficit vt quis possit absolui.

Quæ est forma? Res. Ista *Absoluo te.*

Sess. 14. ca.

Ibidem.

Ibidem.

cap. 10.

Quis finis, & effectus? Res. remissio peccatorum, & reconciliatio cum Deo.

Quis minister? Responderetur, Sacerdos habens potestatem ordinis, quam habent omnes Sacerdotes legitime ordinati, quibus dantur clauis scientiæ, & potestatis: sed amplius est necesse, quod habeat potestatem iurisdictionis siue ordinariam, id est per titulum, cui animarum cura annexa sit, siue delegatam, vel à summo Pontifice, vel ab Episcopo, vel alio hoc præstare valente.

De partibus Pœnitentiæ.

Quæ sunt partes integrales seu materiales, Pœnitentiæ? tres; Contritio, Confessio, Satisfactio. Quare dicuntur integrales? Resp. Quia omnes requiruntur, ut pœnitentia integra sit. *Ses. 14. c. 3. Ibidem.*

Quid est contritio? Respond. Est dolor, ac detestatio à ebriitate proueniens de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero, & cum spe veniæ, ac voto præstandi reliqua, quæ ad ritè suscipiendum Pœnitentiæ Sacramentum requiruntur. *Ibidem.*

Quid est attritio? Res. Est dolor, & detestatio, proueniens ex consideratione turpitudinis peccati, vel gehennæ, pœnitarum metu, qui dolor habetur de peccato commisso, cum proposito non committendi, & cum spe veniæ à Deo obtinendæ, & cum voluntate ritè suscipiendi Sacramentum Pœnitentiæ. *Ibidem.*

Quæ est differentia inter attritionem, & contritionem? Res. Per contritionem remittitur peccatum absque actuali susceptione Pœnitentiæ Sacramenti. Attritio non obtinet remissionem nisi realiter Sacramentum Pœnitentiæ suscipiatur: Contritio etiam est dolor perfectus, attritio imperfectus. *Ibidem.*

Quid est confessio? Res. Est peccatorum accusatio, (quæ ad Sacramenti genus pertinet) ea suscepta, ut virtute clauium veniam impetremus. *C. R. 2. § 9.*

Quid est satisfactio? Res. Est compensatio facta Deo pro offensis in illo perpetratis. *Num. 63 &*

Cur ista tria ad pœnitentiam requiruntur? Resp. Quia iustum est, ut totus homo pro peccatis Deo satisfaciat, qui totus etiam in eius offensam prorupit; ideo contritione satisfaciat corde. Confessione, lingua. Satisfactione verò opere, exteriori. *64. Num. 2. 2. 3.*

De Extrema-Vnctione.

Quid significat Extrema-Vnctio? Resp. Significat ultimam vnctionem, quæ homini in periculo vitæ conseruatio datur ex Christi ordinatione. *Num. 2.*

- Sess. 4. c. 3. exi. vñct.* Quomodo deffinitur? Ref. sic: est Sacramentum exequium, *id est* quod datur morituris, vt ex hac vita ad aliam mundi, & sine vlllo inquinamento accedant.
- Num. 5.* Quæ est materia? Ref. Oleum ab Episcopo consecratum?
- Ibidem.* Quæ forma? Ref. Hæc. *Per istam sanctam Vñctionem indulgeat tibi Deus quidquid oculorum, siue narum, siue tactus vitio deliquisti.*
- Num. 9.* Quibus datur? Ref. In periculo vitæ constitutis
- Num. 10.* Quæ partes vnguntur? Ref. Illæ quibus sensus, magis viget, à quo peccata procedunt, vt sunt oculi, aures, nares, os, manus, renes, & pedes,
- Num. 13.* Quis Minister? Ref. Proprius Parochus.
- Num. 14.* Quis finis? Ref. Conferre ægroto sanitatem animæ, & etiam corporis, si ita animæ expediat: conferre etiam homini omnia auxilia, quæ morituro sunt opportuna.
- 15. & 16.* Quis bonus vsus? Ref. Suscipere sine culpa mortali, cum fide, ac pietate.
- Num. 12.*

De Sacramento Ordinis.

- Ibidem.* Quid significat hoc nomen *Ordo*? Ref. dispositionem superiorum, & inferiorum rerum, quæ inter se ita aptæ sunt, vt vna ad alteram referatur, *id est* *Ordo* significat, & disponit, quæ personæ in Ecclesia Dei sunt superiores, & quæ inferiores.
- 3. qu. 34. art. 3. sup.* Quomodo deffinitur? Ref. sic: *Est signaculum Ecclesia per quod spiritalis potestas traditur Ordinato.*
- Ibidem.* Quæ materia? Ref. Illud quod ab Episcopo porrigitur Ordinato, vt tangatur ab illo.
- Ibid. ar. 4.* Quæ forma? Resp. Verba ab Episcopo prolata, cum materiam tangendam tradit.
- Num. 29.* Quis Minister? Ref. Episcopus.
- Num. 8.* Quis finis? Ref. Constituire Ministros in Ecclesia, qui sacras functiones rectè adimpleant.
- Num. 34.* Quis effectus? Ref. duplex vnus est character, quo traditur potestas sacras functiones peragendi: alter gratia, qua Minister fit dignus, & idoneus ad vtendum illa potestate, & ad sacras functiones peragendas. Reliqua de Ordine veluti de numero, distinctione, vsu, functionibus, &

aliis expedit videre vbi agitur de Sacramento Ordinis: de gratia verò, & caractere dictum est initio huius compendii.

De Matrimonio.

Nomen Matrimonii à quo desumptum est? Resp. A *Num. 2.*
matre, quia femina nubit, vt fiat mater.

Quomodo definitur? Resp. sic, *Matrimonium est viri, Num. 3.*
& mulieris maritalis coniunctio inter legitimas personas, *individua[m] v[er]a consuetudinem retinens.*

Quor[um] modis consideratur *Matrimonium*? Res. dupliciter, nempe vt est officium naturæ, & sic fuit ante Christum & modò est apud infideles: alio modo vt est Sacramentum; & sic modò datur inter fideles. *Num. 9.*

Quomodo definitur hoc Sacramentum? Res. sic: *Est maritalis, & sacramentalis coniunctio inter legitimas personas in diuiduam v[er]a consuetudinem retinens.* *Num. 15.*

Quæ est materia? Resp. legitimæ personæ, *id est*, vir, & mulier quos Ecclesia non inhabilitat ad illud contrahendum. *Num. 3.*

Quæ forma? Resp. Sacramentalis, & maritalis coniunctio, vel obligatio, seu vinculum, & nexus. *Ibidem.*

Quis finis? Resp. primò, sanctificatio mariti, & vxoris: secundò, maritalis, & charitatiua, & Christiana vnio inter illos. 3. legitima filiorum procreatio. 4. eiusdem prolis virtuosa, & pia educatio. 5. mutuus amor, & mutua officia inter coniuges. 6. vitatio fornicationis. *Catech. per totum.*

Quis effectus? Resp. gratia, cuius virtute omnia dicta obtinentur. *Sess. 24. ibi.*

Quid efficitur? Resp. consensus coniugum expressus per verba de præsentì, & consequenter ipsi coniuges suo consensu coniungunt, & obligant se. *Num. 4.*

Præsentia Parochi est necessaria? Resp. post Conc. Trid. necesse est quòd Parochus sit præsens, & duo testes, & alioquin Matrimonium erit clandestinum, & nullum. *Sess. 14. c. 1.*

Quis bonus vsus Matrimonii? Resp. de hoc, & de aliis dicitur in tractatu de ipso, vbi poterunt ista videri.

Si quid lectori in his obscurum, vel nimis breue videtur. videbat in lectionibus vbi tractatur de illa materia, & ibi magis distinctum reperiet.

DOCTRINA
 CAT. ROMANI
 IN SYMBOLVM
 Apostolorum.

*De Editione, & inscriptione
 Catechismi.*

VID significat hoc nomen *Catechismus*: Resp. Instructionem,

Cur dicitur *Romanus*: Resp. Quia Romæ editus est.

A quibus fuit compositus? Res. A Patribus, quibus à sacro Conc. Trid. mandatum erat,

Cur dicitur editus ex Decreto sacro-sancti Conc. Trid. Respon. Quia dictum Concilium non solum decreuit, vt fieret, sed Patres etiam delegit, qui facerent.

Quare dicitur editus iussu Pii V. Pontificis Maximi Resp. Quia iussit, vt ederetur.

Confertne hoc illi magnam authoritatem? Resp. Maximam. Authoritas enim Concilii Generalis & Sum. Pontificis in Ecclesia maxima est.

Quid continetur in Catechismo? Resp. Summa Euangelicæ doctrinæ.

Cur dirigitur ad Parochos? Respond. Quia ipsi potif-

finium hanc doctrinam docere debent.

Quare inscribitur instructio? Resp. Quia instruit Parochos. quomodo hanc doctrinam docere debeant.

Omnes Confessores: Concionatores, Lectores, Sacerdotes, & Clerici huic doctrinæ studere debent? Res. Omnino id facere conueniens est.

Expedite, vt facilius ratione doctrina Cat. proponatur? Res. Expediit, ne difficultate quis possit excusari, quo minus illi studendum non sit

De Præfatione in Catechismo.

IN quot partes diuiditur Catechismus? Resp. In duas, nempe in Præfationem, & Tractationem. Præfatio est breuis. Tractatio autem totum comprehendit opus.

Cur facta est Præfatio? Res. Vt lector reddatur docilis, & cupidus doctrinæ hic explicatæ.

De quam re agitur in Præfatione? Res. Primò, de doctrina reuelata: secundò, de doctore illius.

De doctrina diuinitus reuelata.

Num. 1.

Quid docet Cat. de doctrina reuelata? Respon. Quatuor.

Primò, quid sit.

Secundò eius necessitatem.

Tertiò, in quo contineatur.

Quartò, illius diuisionem.

Quid sit reuelatio, & doctrina reuelata.

Num. 2.

Quid est doctrina? Res. Est sapientia à doctore, vel docente proueniens.

Ex præfat.

Num. 1.

Quid est doctrina reuelata? Res. est doctrina per reuelationem data.

Ibidem.

Quid est reuelatio? Res. Est *occulta, & supernaturalis veritatis manifestatio.* Velare enim est quasi velo occultare: Reuelare est quasi velum, quo res occultabatur, leuare; propterea, cum veritates supernaturales nobis occultæ, atque velatæ sint, illarum manifestatio dicitur reuelatio.

A quonam fit reuelatio? Res. A Deo veritates supernaturales docente atque manifestante.

Præfat.

Propter quid Deus reuelat? Res. Vt homini manifestet

Ibidem.

Præf. n. 1.

quæ pro illius salute necessaria sunt.

Quid continet doctrina reuelata? Resp. Myſteria, quibus homo æternam ſalutem confequi poteſt.

Quenam ſunt iſta myſteria? Reſp. Myſterium Incarnationis Chriſti, & Paſſionis illius. In his enim fundamentum & medium noſtræ ſalutis poſitum eſt.

*De neceſſitate doctrina reuelata.**Num 3.**Num. 1.***M**ens, ſeu intellectus hominis poteſtne inueſtigare per ſe, ipſum, & naturali, virtute, multa, quæ ad rerum diuinum pertinent cognitionem? Reſ. Poteſt, ſed magno labore & diligentia.*Ibidem.*Poteſtne intellectus hominis naturali lumine illuſtratus obtinere cognitionem illorum, quibus æterna ſalus comparatur? Reſp. Ait Catec. maximam dictorum partem naturæ lumine cognoscere, aut cernere nunquam potuit, & illud verbum, *Maximam*, eſt notandum.*Ibidem.*

Nonne per creaturas inuiſibilia Dei, vt ait Apoſtolus, cognosci poſſunt? Reſp. Aliqua ait Cat. per creaturas de Deo cognoscuntur, ſed per illas cognoscere myſterium noſtræ Redemptionis impoſſibile eſt.

Ibidem.

Myſterium noſtræ Redemptionis, ſemper fuit abſconditum? Reſp. Quod attinet ad lumen naturale, vt ait Apoſtolus, ſemper à ſæculis, & generationibus abſconditum fuit.

*Conc. ſef. 1.
ca. 16.*

Cur ita abſconditum eſt? Reſ. Quia adeo humanam intelligentiam ſuperat, vt nullo ſtudio homo per ſe ipſum ad illius cognitionem venire poſſit.

Num. 1.

Homo ſine dicti myſterii cognitione ſaluari poteſt? Reſp. Non, quia fides in Chriſtum omnino ad ſalutem neceſſaria eſt.

Num. 1.

Cum fide, & cognitione dicti myſterii homo poteſt ſaluari? Reſp. Poteſt. Quia propter æternam ſalutem homo imprimis conditus, atque ad imaginem, & ſimilitudinem Dei creatus, mediante dicto myſterio ſaluari poteſt.

Ibidem.

Soluſ Deus poterat hoc myſterium manifeſtare? Reſ. Soluſ, quia ſibi ſoli cognitum erat.

Ibidem.

Quibus manifeſtauit? Reſp. Sanctis, quibus voluit diuinitæ gloriæ ſuæ reuelare.

De modo, quo à Deo doctrina reuelata est.

Nam. 4.

Quoniam modo Deus reuelauit ea, quæ ab æterno in illo abscondita sunt? Ref. Verbo, & lumine.

Num. 1.

Quomodo est hoc? Ref. Duo in reuelatione considerantur, vnum est verbum Dei, aliud est lumen supernaturale, quod dicitur lumen fidei per quod intellectus hominis illustratur, & eleuatur, vt supernaturales veritates cognoscere possit.

Ibidem.

Qua ratione diuina sapientia per verbum Dei manifestatur? Resp. Sicut homines sapientiam suam in mente occultatum verbis, & locutione aperiunt; & manifestant; Ita Deus verbis à se prolatis sapientiam suam reuelat.

Num. 1. Cap. 2.

Quomodo cum hominibus loquitur Deus? Resp. Olim per Prophetas ante Christum, nunc post Christi aduentum in ipso, & in Apostolis est locutus.

Num. 2.

De verbo Dei. Num. 5.

Vbi continetur doctrina à Deo reuelata? Ref. In verbo Dei, ait Conc. & Catech.

Num. 12.

Cur hoc? Resp. Quia sapientia in Deo abscondita per solum illius verbum manifestatur.

sess. 4. n. 3.
12.

Quæ sunt verba Dei? Resp. Illa, quæ Deus locutus est, siue in Filio, siue in Prophetis, siue in Apostolis.

De Veteri, & Nouo Testamento. Num. 6.

Vbi continentur verba, quæ Deus locutus est? Resp. In Veteri, & nouo Testamento.

Sess. 4. c. 1.

Quid est vetus Testamentum? Resp. Sunt illa verba quæ Deus ante Christi aduentum locutus est.

Ibidem.

Qui libri continentur in Veteri Testamento? Resp. Illi, quos enumerat Concilium Trid. sess. 4. nempe Genesis, Exodus, &c.

Quinam pertinent ad Nouum Testamentum? Resp. Libri ab eodem Concilio numerati, nempe quatuor Euangelia Actus Apostolorum, Epistolæ Canonice, & Apocalypsis.

Ibidem.

Suntne æqualis autoritatis Vetus, & Nouum Testamentum? Respon. Ait Concilium, suat, quia in vtroque idem Deus locutus est.

Ibidem.

Ibidem.

Quomodo appellatur verbum Dei prolatum in Nouo Testamento? Resp. Euangelium.

Ibidem.

Quid significat Euangelium? Resp. Bonum nuncium.

Ibidem.

Quomodo definitur Euangelium? Resp. Ex Concilio sic: *Est tanquam fons omnis, & salutaris veritatis, & morum disciplina, quod Christus proprio ore primùm promulgauit, deinde per suos Apostolos omni creatura prædicari iussit.*

Ibidem.

In hac definitione continenturne quatuor causæ Euangelii? Resp. Continentur.

Ibidem.

Quænam est materia Euangelii? Resp. Primò, veritates fidei, *d est illa doctrina, quæ illuminat, & dirigit intellectum circa ea, quæ credere, scire, & cognoscere debet, 2. disciplina morum, d est, illa doctrina, quæ præceptis, consiliis, promissionibus, minis, & aliis instruit; & dirigit, & adiuuat voluntatem ad bonas operationes, & bonos mores.*

Ibidem.

Quænam est forma? Resp. Esse fontem omnis veritatis fidei, & disciplinae morum. Item illa promulgatio, & prædicatio, quæ dicta est.

Ibidem.

Quæ est causa efficiens illius? Resp. Primò Christus, qui ore proprio illud promulgauit: deinde Apostoli tanquam ministri Christi. Isti enim à Christo missi, & à Spiritu sancto afflati Euangelium prædicarunt.

Ibidem.

Quis finis? Resp. Salus hominum? Ideo dicitur fons salutaris veritatis, &c. Salutare enim est illud, quod salutem efficere potest.

Ibidem.

Omnes veritates ad salutem hominum pertinentes continenturne in Euangelio? Resp. Omnes, Conc. enim ait: *Omnis, & salutaris veritatis, &c.*

De verbo Dei scripto, & non scripto, seu de Scriptura, & traditionibus. Num. 8.

Ibidem.

IN Euangelio reperiturne verbum Dei scriptum, & non scriptum? Resp. Reperitur.

Quid est verbum Dei non scriptum? Resp. Est illud, quod à Deo sola voce sine scriptura prolatum est.

Quid est verbum Dei scriptum? Resp. Est illud quod à Deo per scripturam prolatum est.

Quomodo appellatur verbum Dei scriptum? Respond. *Ibidem.*
 Sacra Scriptura.

Quomodo appellatur verbum Dei non scriptum? Resp. *Ibidem.*
 Diuina traditio.

Christus promulgauitne Euangelium verbo scripto, an *Ibidem.*
 non scripto? Resp. Non scripto.

Apostoli quonam verbo Euangelium prædicarunt? Resp. *Ibidem.*
 Partim scripto, partim non scripto. Aliqui enim Apostoli
 nihil scriptum reliquerunt. Aliqui partim scriptura, partim
 simplici verbo Euangelium docuerunt.

Quodnam verbum est maioris autoritatis, scriptum an *Ibidem.*
 non scriptum? Resp. Ait Conc. sunt æqualis, quia vutunque
 verè est verbum Dei.

De sacra Scriptura.

Num. 9.

Quid est sacra Scriptura? Resp. Est verbum Dei, quod *Ibidem.*
 scriptum est.

Vbi in Euangelio coninetur hoc verbum? Resp. In quatuor *Ibidem.*
 Euangelis, in Actibus Apostolorum, in Epistolis canonicis,
 & in Apocalypsi, vt dictum est.

Decreta Summ. Pontificum, & Conciliorum, necnon
 libri Doctorum Ecclesiast. suntne sacra Scriptura? Resp.
 Non, sed ex illa, & traditionibus sunt deriuata.

De Traditione diuina.

Num. 10.

Quid est Traditio diuina? Resp. Est verbum Dei non *Ibidem.*
 scriptum,

Quid docet hæc Traditio? Resp. Ait Conc. idem quod *Ibidem.*
 sacra Scriptura, nempe Veritates Fidei, & Morum disci-
 plinam.

Traditiones à quonam sunt deriuatæ? Resp. Ait Concil. *Ibidem.*
 Traditiones ab ipsius Christi ore acceptæ sunt ab Aposto-
 lis, vel eisdem à Spiritu sancto dictatæ fuerunt.

Quomodo in Ecclesia conseruantur? Resp. Ait Concil. *Ibidem.*
 conseruantur continua successione, quasi per manus tra-
 ditionem; sicut enim aqua fluminis à primo fonte fluens
 continua successione per alueum currit; ita doctrina à Chri-
 sto, & ab Apostolis deriuata omnia tempora quasi continuo
 cursu pertransit.

In quibus potissimum reperiuntur Traditiones? Resp.

In multis, sed præcipuè in his, quæ opere ipso exercentur veluti in sacramentis, & similibus. Talia enim melius, & faciliùs voce, & opere præsentibus, quam libris, & scripturis absentibus proponuntur.

Sacram.

Quonam modo est hoc? Resp. Apostoli, septem ministrabant Sacramenta iuxta formam, & modum à Christo illis præscriptum; & dum ministrabant, aliis dicebant sic, & non aliter Christus præcepit illa ministrare: ideo, curabant, ut ubique ita ministrarentur, ex quo introducta est consuetudo illa sic, & non aliter administrandi. Idco in traditione talis consuetudo firmata est.

De divisione doctrinae reuelata Num. ii.

In Præfat.

Num. 12.

Ibidem.

Conc. ses. 4.

cap. 1.

DOctrina, quæ in Scriptura, & Traditionibus continetur, potest diuidi, & ad capita quædam reduci? Ref. Potest.

Quomodo fit hæc diuisio? Resp. Conc. Trid. diuidit illam in duas partes; prima, continet veritates fidei, quæ intellectum dirigunt ad credendum: secunda disciplinam mortuum, quæ instruit voluntatem ad operandum. Hanc secundam Catech. subdividit in tria capita: primum, continet ea, quæ debet fieri, ut gratia, sine qua homo non potest saluari, obtineatur; & in hoc agitur de Sacramentis quæ media sunt ad hanc gratiam obtinendam. Secundum explicat ea, quæ pertinent ad bonum usum gratiæ obtentæ, seu ad conseruandam, & augendam illam per bona opera, & in hoc agitur de præceptis, & lege Dei. Tertium declarat, quanam debeant desiderari, sperari, & peti; & de hoc in Oratione Dominicali tractatio est: Atque ita ad quatuor tantum capita omnis doctrina in Euangelio reuelata reduci potest. Primum est Symbolum Apostolorum: secundum, Sacramenta: tertium, Lex Dei: quartum, Oratio Dominicalis. Et hæc diuisio ait Catec. à maioribus accepta est.

Num. 12.

Potestne reddi ratio huius diuisionis? Ref. Potest. Cum enim istæ tres virtutes, Fides, Spes, & Charitas sufficiant ad salutem; & Euangelium doceat ea, quæ ad hanc salutem opportuna sunt, sequitur, quod tota illius doctrina ad dictas virtutes reduci possit. Cum ergo Symbolum Apostolorum doceat ea, quæ pertinent ad fidem: Oratio Dominicalis, quæ ad spem: Reliquum erat, ut de charitate

doct.
est, q
char
uetur
Sacr
lata

IN
re
tract
C
doct
est.

Q
secun
doce

E
faria
timi
O
exer
debe

A
ait, n

C
Quo
De

M
mini
Mul

P
Pro
Cl

& à
O

T
Tab
C

A
Alic
Doc
P

doctrina traderetur: Duo autem ad charitatem; quæ idem est, quod gratia, pertinebant Primò, quomodo gratia, & charitas obtineatur. Secundo quomodo obtenta conferueretur, & augeatur, seu de bono vsu illius. Primum respicit Sacramenta. Secundum pæcepta, & legem Dei. Ideo allata diuisio admodum rationalis est.

De Doctore & doctrina reuelata. Num. 12.

IN præfatione Catech. tractatne de eo, qui doctrinam reuelatam docere debet? Respon. De hoc principaliter tractat.

Num. 2.
Gr. 6.

Cur hoc? Res. Quia potissimum ad Parochos, qui hanc doctrinam debent docere, hoc opus Catechismi directum est.

Quid tractat de tali Doctore? Res. Primò necessitatem: secundo, qualitatem; tertio, Libros: quarto, modum docendi.

Ibidem.

De necessitate Doctoris Num. 13

Estne necessarium vt semper in Ecclesia sit, qui hanc doceat doctrinam? Res. Catech. ait, Semper necessaria fuit ad æternam vitam consequendam Doctoris legitimi fidelis opera, ac ministerium.

Num. 2.

Omnis Doctor indifferenter potest munus docendi exercere? Respond. Catech. ait, non, sed legitimus esse debet.

Num. 1.

An quæcunque opera in docendo sufficit? Res. Catech. ait, non, sed debet esse fidelis. *Ibidem.*

Cur talis Doctor est necessarius? Res. quia Apostolus ait: *Ibidem.*

Quomodo audiunt sine predicante.

Deus in aduentum Christi semper tales Doctores hominibus dedit? Res. ait Catech. Ab origine mundi dedit: *Multifariam enim, multisque modis locutus est Patribus in Prophetis.*

Christus fuitne Doctor huius reuelatæ doctrinæ? Res. fuit, & à Deo hominibus datus. *Num. 3.*

Omnese tenentur illum audire? Res. Pater in monte Tabor iussit, vt ab omnibus audiretur.

Christus alios instituit Doctores? Respondeo. Instituit. Alios enim dedit Apostolos, Prophetas, Pastores, & Doctores. *Ibidem.*

Post mortem Apostolorum manente in Ecclesia Do- *Num. 4.*

doctores huius doctrinae? Respondeo. Manent, quia Apostolis, & Pastoribus à Christo institutis successerunt legitima successione alij, qui eorum docendi, & alia praestandi munus obirent.

De qualitate Doctoris. Num. 14.

Num. 4. **D**octor, qui non est legitimus, habetne auctoritatem docendi verbum Dei? Res. Nequaquam.

& 5.

Num. 4.

Quinam est legitimus? Respond. Ille qui legitima successione succedit Apostolis, & Pastoribus à Christo institutis.

Ibidem.

Legitimi Doctores quam habent auctoritatem? Res. Explicandi fidelibus verbum Dei.

Ibidem.

In hoc munere gerunt personam Christi? Res. Gerunt. Ideo Christus ait: *Qui vos audit, me audit: Qui vos spernit, me spernit.*

Ibidem.

Christus modò legitimis Doctoribus assistit? Res. De his potissimum intelligitur illud dictum à Christo: *Ecco ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi.*

Ibidem.

Verbum legitimi Doctoris debetne accipi, ut verbum Christi? Respond. Cum docet, vel explicat doctrinam in verbo Dei contentam, tanquam verè verbum Christi accipi debet.

De regula cognoscendi legitimum, & non legitimum Doctorem. Num. 15.

Num. 4.

Potestne dari regula ad discernendum, quisnam sit, vel non sit legitimus Doctor? Res. Potest.

Ibidem.

Quenam est? Res. Ex duobus cognoscitur, nempe auctoritate, & opera.

Ibidem.

Quomodo auctoritate? Res. Ille, qui non habet auctoritatem, non est legitimus; qui habet auctoritatem docendi, legitimus quoad hoc erit.

Ibidem.

Quinam habent auctoritatem? Res. Illi, qui legitima successione docendi munus obtinuerunt: tales autem sunt, qui à Rom. Pontifice, qui est legitimus Petri successor vel mediatè, vel immediatè facultatem obtinuerunt.

Num. 2.

4. & 5.

Quomodo ex opera & ministerio cognoscitur? Respon. Ille, qui habet auctoritatem docendi: si fidelem operam praestet, sanam & incorruptam doctrinam tradendo; legitimus doctor dicetur; si secus, non erit talis.

Num. 3.

Heretici concionatores sunt illegitimi ministri? Res.

Omnium
fidelium
Non m

PRa
hal
Qua
nam Ta
Secu
Tun
populi
Resp.
debet
vel cor
storis
opus ei

De

AD
st
Debe
dis? Res
multis
Qui l
Roman
Cur i
cendi a
tima do
Conc. T
Conc
ait. Gr
determ
Inter
Doctor
pulos e
Cat
Doctor
Quan

Ommino, tum quia auctoritatem non habent; tum quia fidelem operam non præstant, de illis enim intelligitur: *Hier. 23. Num. 21.*
Non mittebam Prophetas, & ipsi conturbant.

De fidei opera Doctoris legitimi.

Num. 16.

PRædicatio diuini verbi in Ecclesia debetne semper haberi: Ref. ait Cat. numquam debet intermitti. *Num. 5.*

Qualis esse debet? Ref. Primò debet continere doctrinam sanam, & incorruptibilem. *Ibidem.*

Secundò; debet esse talis, vt fructuosa in populis sit.

Tunc hæc prædicatio debet fieri maiori diligentia, cum populi ab Hæreticis per falsam doctrinam deprauantur? *Ses. 6. c. 2. R. Num. 2.*

Resp. Sicut cum lupus oves rapere conatur, pastor magis debet curare gregem: ita cum in populis corrupti mores, vel corrupta doctrina introducuntur, operâ legitimi Doctoris in vera doctrina, & sana motum disciplina magis opus est illos conseruari & contineri,

De libris sanam doctrinam continentibus. Num. 17.

AD hanc doctrinam explicandam libri absque delectu sunt accipiendi? Ref. nullo modo. *Num. 6.*

Debetne maxima cautio adhiberi in his libris delendis? Ref. debet, cum præcipue hæretici quibusdam libellulis multis multas hæreses disseminarint. *Ibidem.*

Qui libri sunt maximè adhibendi? Ref. Conc. Trid. & Cat. Romanus. *Num. 7. & 8.*

Cur isti? Ref. Quia fideliter docent, & legitimam docendi auctoritatem habent. Penes enim Concil. gen legitima docendi autoritas est. Catech. autem tum decreto Conc. Trid. tum iussu summi Pontif editus est. *Ibidem.*

Concil. completè tractat de doctrina reuelata? Ref. Cat. ait. Grauiora tantum quædam Catholicæ doctrinæ capita determinare intendit. *Num. 7.*

Intentio Concilij fuit, vt omnes legitimi Pastores, & Doctores doctrinam ex Cat. haurirent, & iuxta illum populos erudirent? Ref. ita ait Cat. *Ibidem.*

Cat. tradit doctrinam sufficientem ad vsum legitimi Doctoris? Ref. tradit. *Num. 12.*

Quare C. Trid. decreuit, vt fieret Catech. Resp. ad hoc *Num. 8.*

vt omnes idem dicerent, ac docerent, *id est* vt in toto fideli populo eadem doctrina haberetur.

Num. 9.

Catec. subtiliter explicat omnia Christianæ fidei dogmata, seu omnes scholasticæ Theologiæ materias, & tractationes: Ref. Non.

Ibidem.

Quam in sermo explicanda proponit? Ref. Primò, ea quæ ad fidelium captum accommodata sunt: secundò, illa quæ à Pastoribus, & legitimis Doctoribus, sunt explicanda, vt suo muneri satisfaciant: talia enim sunt, quæ à fidelibus sciri.

De modo docendi Euangelicam doctrinam.

Num. 18.

Num. 9. &
10.

Expediue, vt Parochi, seu legitimi Doctores. aut Concionatores sciant modum, quo Euangelicam Doctrinam docere debent? Ref. Necessarium est.

Num. 10.

Quis est iste modus? Ref. parochus debet sibi proponere tria; primò finem, quem in docendo habere debet; secundò medium, quo talem finem consequi possit; tertio vsus dicti medij; *id est*, quia ratione per medium propositum finem valeat obtinere.

De fine Doctoris legitimi, seu Parochi.

Num. 19.

Num. 10.

Quem finem Parochus sibi proponere debet? Ref. Docere omnem scientiam, quam homo fidelis pro sua salute consequenda habere debet.

Ibidem.

Sufficitne habere pro fine explicare tantum partem dictæ scientiæ? Ref. Non, quia vt munus suum adimpleat, totam scientiam opus est explicare.

De scientia qua ab homine Christiano haberi debet.

Num. 20.

Ibidem.

Omnis scientia, quæ ab homine Christiano haberi debet, potestne reduci ad vnum aliquod caput? Ref. Potest.

Ibidem.

Quodnam est illud? Ref. ait Cat. ad hoc reducitur. *Hæc est vita æterna, vt cognoscami te verum Deum, & quem misisti Iesum Christum.*

Ibidem.

Quid continent ista verba? Ref. Duo, vnum est cognitionem; seu scientiam Dei, & Christi esse necessariam ad vitam æternam consequendam: secundò, esse sufficientem, quia ait, per illam vitam æternam obtineri.

Quomodo

Quomodo cognoscitur Christus? Resp. Fide, Spe, & Charitate. *Ibidem.*

Qua ratione cognoscitur Fide? Ref. Si certa fide credatur, quod Christus sit Filius Dei, & pro nobis sit crucifixus, & per mortem crucis propitiatio sit pro peccatis nostris.

Quomodo cognoscitur ipse. Ref. Sperando, quod virtute passionis illius possimus saluari. *Ibidem.*

Quomodo charitate? Ref. Primò obseruando mandata ipsius. Secundò, & est idem cum primo, summo affectu, & amore Deo, necnon Iesu Christo eius Filio adhaerendo, in hac enim Dei dilectione amor quoque proximi continetur.

De intentione Ecclesiastici Doctōris.

Num. 21.

Quam intentionem debet habere ille, qui fidelem populum docet? Ref. Sequentem. *Ibidem.*

Primò suo ministerio excitare fideles ad actum fidei, id est, ad credendum in Iesum Christum crucifixum, ita vt summo affectu cupiant cognoscere, & seire illum. *Ibidem.*

Secundò excitare ad sperandum ipsum quia pro nobis mortuus est, vt per ipsam salui essemus. *Ibidem.*

Tertiò prouocare eosdem ad immensam erga Deum charitatem, ad obseruantiam mandatorum Dei, ad proximi dilectionem, ad vitam non in otio, & desidia, sed in operibus bonis, atque virtutibus degendam. In his enim Charitas Christi posita est. *Ibidem.*

De modo quo doctrina reuelata tradenda sit.

Num. 22.

Quodnam est medium quo doctrina reuelata proponi debet? Ref. Euangelium. *Num. 12.*

Cur hoc? Resp. Quia in verbo Dei, quod ore proprio Christus protulit, talis doctrina est. *Ibidem.*

Quomodo Parochi hoc medio vtentur? Resp. Debent aliquem locum Euangelij, vel Scripturæ accipere explicandum. Sententiam autem talis loci, vel ad Symbolum, vel ad Sacramenta, vel ad præcepta Dei, vel ad orationem Dominicalem reducent, sic illum iuxta doctrinam explicabunt Catechismi. *Num. 13.*

Omnia loca sacre Scripturæ ad dicta quatuor reduci possunt? Ref. Omnia. *Num. 33.*

310 Pars secunda Doctr. Con. & Cat.

Potest dari exemplum? Ref. Potest: Euangelium, in quo agitur de iudicio, reducitur ad septimum articulum. *Qui venturus est iudicare, &c.* Idem de Passione, & Resurrectione, & Incarnatione. Cum verò scriptura loquitur de virtutibus & vitijs, ad præcepta locus ille reduci debet. Cum loquitur de beneficijs, gratijs, promissionibus, ad Orationem Dominicalem. Cum de iustificatione, gratia, & remissione peccatorum, ad Sacramenta, atque ita de alijs fieri potest.

De modo doctrinam Euangelicam explicandi.

Num. 23

- Num. 22.** Quid expedit circa modum docendi considerare? Ref. Primò captum, seu capacitatem audientium: secundò, fructum, seu illorum vtilitatem.
- Num. 11.** Estne magni momenti huic capacitati se accommodare? Ref. Catec. ait maximi.
- Num. 12.** Quomodo cognoscitur hæc capacitas? Ref. Obseruando atatem, ingenium, morès, & conditionem audientium.
- Num. 11.** Quanam est differentia inter capacitatem vnus & alterius? Ref. Primò, aliqui sunt incipientes, & veluti modò geniti infantes, qui lacte opus habent, & illis prima, & faciliora fidei rudimenta sunt explicanda: secundò, alij sunt veluti adolefcentes, seu proficientes, qui solidiori verbo, & doctrina opus habent: tertio, alij sunt perfecti, seu capaces doctrinæ perfectionis.
- Ibidem.** Parochus debet se accommodare sapientibus, & insipientibus? Ref. Apostolus ita fieri debet.
- Ibidem.** Debetne omitti instructio paruulorum, vt exercitatis maior doctrina subministretur? Ref. Vtrique debet satisfieri, sed maioris est necessitatis instructio paruulorum.
- Ibidem.** Si Parocho molestum sit humiliora docere quid facere debet? Ref. Contemplari Christum, qui in medio fratrum factus est tanquam nutrix fouens filios suos, & eius exemplo ad humiliora docendum se excitare.
- Num. 13.** Quis modus tenendus, vt doctrina vtilis, ac fructuosa sit? Ref. Primò, debent omitti inutiles, & curiosæ questiones, necnon alia vtilitate carentia: secundò, illa sunt proponenda, quæ ad veram pietatem animos auditorum

valeat excitare:tertio, tali modo, & affectu illa proferre:vt vt in intimis cordibus imprimantur. Demum ita esse habeat, vt omnes Christo lucrifaciat & seipsum fidelem ministrum præbeat, vt dignus sit vt super multa in regno Christi constituatur.

TRACTATIO CATECHISMI,
In Symbolum Apostolorum.

TOta tractatio Catechismi in quot partes diuisa est? *Præfat. Num.II.*
Resp. In quatuor. Prima est, de Symbolo. Secunda, de Sacramentis. Tertia, de lege Dei. Quarta, de Oratione Dominicali.

Cur ita diuisa est? *Ibidem.*
Ref. Quia summa doctrinæ Euangelicæ à maioribus ad hæc capita reducta est? Hanc autem Doctrinam more maiorum docere Catechismus intendit.

Quare primo loco posita est doctrina de Symbolo? *Ibid. Cap. 12*
Ref. Quia sicut cognitio intellectus præcedit operationem voluntatis, ita cognitio veritatum fidei, quæ in Symbolo continetur, debet præcedere disciplinam morum, quæ in Sacramentorum usu, in obseruantia diuinæ legis, & in Oratione Dominicali posita est.

Quid in hac parte tractat Catech. Resp. Primò, ait de fide:secundò, de Symbolo: tercio, singulos articulos Symboli declarat, & explicat. *Cap.*

Cur agit de fide? Resp. Quia in Symbolo continetur summa eorum, quæ, per fidem cognosci: & credi debent, ideo tractatio de Fide, & Symbolo disiungenda non erat. *Num. 13.*

De Fide. Doctrina Catechismi.

Quid tractat Catechismus de fide? Resp. Primò. Quotuplex sit:secundò quid sit:tercio de illius necessitate:quarto, de illius certitudine:quintò de gradibus ipsius:sexto, de actibus:septimò, de obiecto. *Cap. I. p. I*

Quot modis accipitur fides. Num. 2.

Fides quot modis accipitur? Resp. Duobus, nempe pro actu credendi, & est idem, quod credere, seu habere fidem alicui: secundò pro virtute, seu habitu credendi, & hoc modo hic accipitur à Catechismo. *Exc. I. n. 2*

Quotuplex est fides? Respon. Duplex, alia humana; quæ creditur homini, veluti humanæ historiæ, aut huma- *Part. I. c. I. Num. 1.*

nīs scriptoribus. Alia diuina, qua creditur Deo, & sacra Scriptura.

Quid sit fides diuina. Num. 3.

Ibidem.

Quomodo definitur fides, qua credimus Deo? Resp. Catech. duas affert definitiones.

Ibidem.

Prima est. Fides est virtus, per quam assentimus iis, quae sunt diuinitus reuelata, id est, fides facit, vt credamus iis, quae à Deo sunt reuelata, nempe doctrinae per scripturam aut traditiones reuelatae.

Ibidem.

Secunda definitio est talis: *Fides est virtus, per quam id ratum habemus, quod à Deo traditum esse sanctissima matris Ec. lesia auctoritas comprobauit, id est, Per fidem credimus ea, quae sancta mater Ecclesia testatur à Deo fuisse reuelata, & hac definitio est eadem cum priori.*

Ibidem.

In hac definitione quanam explicantur? Resp. tria, primò habitus, secundò actus, tertio obiectum. Habitus est ipsamet fides, quae est habitus à Deo infusus & in ipso est vis, seu virtus, qua homo habilitatur: vt Deo credat. Actus est credere, seu assentiri, seu ratum habere. Obiectum est doctrina reuelata, sed à Deo tradita. Modò tamen Ecclesia testetur, quod à Deo tradita sit.

Ibidem.

Fides facit nos credere doctrinae reuelatae, antequam sciatur: quod sit reuelata? Resp. Non.

Arg. ibid.

Cur hoc? Respondeo. Quia non tenentur credere iis, quae dicuntur dicta à Deo nisi sciamus, quòd sint dicta ab illo, si enim Satanas fingat se esse Deum non est illi credendum.

Ibidem.

Quomodo certò scimus, quòd Deus aliquid dixerit aut reuelauerit? Resp. Tunc tantum, cum sancta mater Ecclesia ita esse affirmat.

De necessitate Fidei. Num. 4.

Ibidem.

Fides est necessaria ad salutem? Respon. Catech. probat auctoritate & ratione, quod necessaria sit.

Ibidem.

Quanam Auctoritate? Resp. Illa Apostoli. *Sine fide impossibile est placere Deo.*

Ibidem.

Quomodo ratione? Resp. sic: Finis hominis est beatitudo supernaturalis, quae in visione Diuinæ essentiae posita est; ad hunc finem non potest homo peruenire, nisi per media supernaturalia, sine cognitione autem finis, & mediolorum homo nihil efficere potest; vt dicta beatitudinem cõ-

sequatur : quod autem supernaturale est ab homine virtute naturali cognosci non potest. Igitur est necessarium aliquod lumen supernaturale à Deo concessum , per quod dictorum habeat cognitionem , & hoc præstat fides , ideo ad salutem omnino necessaria est.

De eruditione fidei. Num. 5.

Cognitio , quæ per fidem obtinetur , certa est ? Resp. *Ibidem.*
Certissima.

Cur ita certa ? Resp. Quia Deus ipsamet veritas est, veritas autem non potest mentiri : ideo nulla potest esse dubitatio in iis , quæ à Deo dicta sunt.

Fides , quæ habetur hominibus : aut humanæ historiæ, est omnino certa? Ref. *Omnis homo est mendax* ait Propheeta , ideo in dictis ab homine , vt homo est, plena certitudo esse non potest. *Ibidem.*

De gradibus Fidei Num. 6.

Fides habetne plures gradus? Ref. Habet.
Quid est habere plures gradus? Resp. Est quod fides maior sit in vno, quam in alio. *Ibidem.*

Datur hæc differentia ? Ref. Datur , Christus enim aliquando dixit, vir modicæ fidei quare dubitasti. Aliquando, magna est fides tua. Vbi autem reperitur magnum, & paruum , ibi gradus , & differentia ponenda est. *Ibidem.*

Fides potestne augeri? Ref. Potest , Apostoli enim dixerunt : *Auge nobis fidem.* *Ibidem.*

Fides cum operibus, & charitate estne maior illa, quæ sine ipsis existit? Ref. Est. *Ibidem.*

Isti gradus fidei dicuntne essentialem illius differentiam? Ref. Non, sed dicti omnes gradus eiusdem generis, & essentialis sunt, & illis conuenit iam allata definitio, differunt tantum in ratione magis, & minus. *Ibidem.*

De actibus Fidei, seu de fine illius.

Num. 7.

Finis, & effectus Fidei possuntne accipi pro eodem? Ref. Possunt, Fides enim ideo datur, vt per illam actus fidei à fidelibus eliciantur. *Arg. ibid.*

Qui sunt actus fidei? Resp. Alij sunt interni, alij, externi. *Ar. n. 4.*

Qui sunt interni? Ref. Primus, credere Deum : Secundus, credere Deo : Tertius, credere in Deum. *Ar. 2. q. 2.*

Ar. 2. ib.
Ibidem.

Quid est credere Deum? Res. Est credere Deum esse.
Quid credere Deo? Resp. Est credete his, quæ à Deo dicta, vel reuelata sunt.

Art. I. n. I.

Quid est credere in Deum? Resp. Est summo affectu credere in ipsum tanquam in vltimum finem.

Art. I. n. I.

Qui sunt actus fidei externi? Resp. Vnus est ore confiteri, quod sit verbis, vel scriptis, vel non scriptis. Aliud est opere profiteri, veluti suscipiendo Baptismum, vel subeundo martyrium, vel faciendo ea, quæ Christi fideles facere solent.

& 4. ↓

Præfat.

Num. I.

& p. I. c. I.

Num. I.

Isti actus fidei ad quid deseruiunt? Res. Primò, vt homo cognitionem obtineat de vltimo suo fine, & mediis: secundò, vt mediante tali cognitione ad media accedat, & per illa ad vltimum suum finem Deum contendat.

De obiecto Fidei. Num. 8.

P. I. c. I.

Num. I.

Quod est obiectum Fidei? Res. Doctrina à Deo reuelata.

Homo teneturne credere Deo aliquid dicenti? Resp.

Ibidem.

Quis dubitet ita esse.

Ibidem.

Statim ac Ecclesia determinauit quod Deus aliquid dixerit, vel reuelauerit omnes tenentur illud credere? Res. Omnia, Alioquin hæretici, vel infideles essent.

Fideles tenentur credere, quod Deus aliquid reuelauerit, cum aliqua persona particularis, excepto Romano Pontifice, qui caput Ecclesiæ est, dixerit fuisse reuelatum? Res. Non est necessitas credendi priuatæ personæ.

Præf. n. 12.

Summa doctrinæ reuelatæ vbi continetur? Resp. In Symbolo, modò explicatum erit.

De Symbolo Apostolorum.

Quot debent considerari de Symbolo? Res. tria; primò nomen, & definitio; secundò causæ illius: tertio fundamentum, & diuisio doctrinæ, quæ in illo continentur.

De nomine Symboli. Num. 1.

p. I. c. i. n. 3.

Quid significat hoc nomen *Symbolum*? Resp. Dicitur quasi signum, quo fideles ab infidelibus dignoscuntur? secundò *Symbolum* significat quali portionem

vel partem à multis sigillatim in vnum collatam, veluti si tres portionem suam farinae afferrent, vt communis panis efficeretur. Cum ergo Apostolorum singuli vnam sententiam, quae articulus vocatur, ad vnum quid constituendum in commune contulerint, merito hæc in vnum collecta doctrina Symbolum appellatur.

Cur dicitur Symbolum Apostolorum? Ref. Quia Apostoli Spiritu sancto afflati illud composuerunt.

De definitione Symboli. Num. 2.

Symbolum quomodo dèffinitur? Resp. Ex Catechismo *Ibid. nu. 2.*
sic.

Symbolum est vera formula fidei Christiana confitenda: *Ibid. nu. 2.*
Item sic, Est summa, vel cõpendiũ doctrina à Deo reuelata

Item sic, Est summa illius doctrina, quam homines *Ibid. nu. 4.*
Christiani scire tenentur.

Item sic, Est veluti nota, seu tessera, aut signum, quo *Ibid. nu. 2.*
veri fideles à falsis agnoscuntur.

Item sic, Est Christiana fidei, & spei legitima professio. *Ibid. nu. 3.*
Ex eo enim quod quis Symbolum fideliter recitat proficitur se doctrinam tenere Euangelicam secundum quod ab Apostolis tradita est, & ideo cognoscitur esse fidelis.

De causis Symboli. Num. 3.

Quæ est efficiens causa Symboli? Ref. Apostoli Spiritu sancto afflati. *Ibid. nu. 3.*

Quanam est materia Symboli? Resp. Doctrina à Deo reuelata. *Ibid. nu. 2.*

Quanam forma? Resp. Est ille modus, quo talis doctrina in Symbolo proposita est, iste autem modus, continet: primò breuitatem, quia breuissimè in Symbolo doctrina proponitur: secundò vnitatem, quia doctrinam Euangelicam in vnum fundamentum colligit, & reducit, & præbet modum, vt omnes fideles eandem doctrinam docere, & doceri possint: tertio perfectionem, quia summam doctrinae reuelatae proponit: quarto distinctionem, quia dictam doctrinam in partes, & particulas, vt dicitur, distinguit. *Ibidem.*

Quis finis Symboli? Ref. Ex Catèc. sequentes colligantur. *Ib. n. 2. 3. 5.*

Primus, Vt Doctrina Symboli omnium Apostolorum testimonio comprobaretur.

Secundus, Vt omnes Apostoli eandem doctrinam docerent.

Tertius, Vt omnes fideles per orbem dispersi in eadem doctrina conuenirent.

Quartus, Vt fideles facilius doctrinam Christianam tam breuiter collectam, addiscerent.

Quintus, Vt fideles recitantes Symbolum fidei, & spei Christianæ professionem facerent.

Sextus, Vt per dictum Symbolum fideles ab infidelibus distinguerentur.

Septimus, Vt Doctores ex principijs in Symbolum contentis plurima, quæ ad fidem Christianam pertinent, deducere possent.

Octauus, Vt per hanc fidei regulam occasio errandi in fide sublata esset.

De unitate, & diuisione doctrine in Symbolo contenta.

Num. 4.

IN doctrina reuelata, & in Symbolo contenta est vnitas atque distinctio: Ref. Est.

*Vbi infr. p.
I. c. I. n. 4.*

Quomodo est vnitas? Resp. Quia tota hæc doctrina in vno fundamento, ac summa fundata est nempe in mysterio sanctissimæ Trinitatis.

Ibidem.

Quomodo est distinctio? Resp. In Symbolo duplex est diuisio, vna in partes principales, alia in particulares, seu partes secundarias.

Ibidem.

Quomodo fit hæc doctrinæ vnitas atque distinctio? Ref. Tota doctrina reuelata est de Deo, & de operibus illius? Cum ergo in Deo tria considerentur, primò essentia, quæ vnitatis fundamentum est: Secundò, personæ, quæ tres sunt Pater, Filius, & Spiritus sanctus. Tertiò, operationes personarum, quæ ita distinguuntur, vt creatio Patri, Redemptio Filio, Sanctificatio Spiritui sancto tribuatur, efficitur, vt doctrina Symboli in tres partes principales diuisa sit, in quarum prima de persona patris, & opere creationis: in secunda de persona Filij, & opere Redemptionis: in tertia de Spiritu sancto, & de opere sanctificationis tractatio est.

Quomodo fit subdiuisio in particulares? Ref. Particula

appellat
tinet p
que vl
Cur
Sicut
hac fi
nobis
mus.

D
In p
ra? R
dictam
Que
octo,
à Dec
E

Q
opus,
enim
re del
Qu
fidei,
Deo,
Ita
Non,
perit
Sig
delite
Resp
Su
Resp
enim
ad fa
Qu
ritor
pecca

appellantur articuli, & fit talis subdivisio: prima pars continet primum articulum: secunda sex sequentes; tertia quinque ultimos, & sic articuli duodecim erunt.

Cur istæ particulae articuli appellantur? Resp. Catec. ait. Sicut corporis membra articulis distinguuntur: ita etiam in hac fidei confessione quidquid distincte, & separatim ab alio nobis credendum est, recte & apposite articulum dicimus.

Explicatio Primi Articuli. Num. 1.

DE quanam re tractatur in primo articulo? Resp. De persona Patris, & de opere creationis.

In primo articulo continentur tantum doctrina reuelata? Resp. Coniuncter tum ipsa, tum actus fidei quem fideles dictam doctrinam consentiendo efficere debent.

Quot dictiones, in primo articulo reperiuntur? Respond. octo, duæ primæ explicant actum fidei, reliquæ doctrinam à Deo reuelatam.

Explicatur prima, & secunda particula, Credo in.

Num. 2.

Quid explicat prima particula *Credo*? Res. Actum fidei, qui ait Catec. debent extendi ad cor, ad linguam, ad opus, sic, corde credo, ore confiteor, opere profiteor: totus enim homo in recitando Symbolo professionem fidei facere debet.

Quid explicat particula, *in*? Resp. declarat qualis sit actus fidei, nempe, non tantum esse actum credendi Deum, & Deo, sed etiam in Deum, qui perfectior est.

Ista vox, *Credo* significatne existimare, vel opinari? Resp. Non, sed significat maximam certitudinem, quæ in fide reperitur, vt supra dictum est.

Significatne, quod non sit curiosius inquirendum, sed fideliter credendum de his, quæ in Symbolo continentur? Resp. Ita ait Catec.

Sufficit credere corde absque eo, quod ore confessio fiat? Resp. Ait Catec. ex scriptura habetur non sufficere, dicit enim: corde creditur ad iusticiam, ore autem, confessio fit ad salutem.

Quid si in peccato mortali, potestne facere actum meritum credendi in Deum? Resp. Non, quia constitutus in peccato mortali, habet vltimum finem in creatura, qui

Ibidem.

Ibidem.

Par. 2 c. 1.

Num. 4.

Art. 1. n. 2.

Art. 5.

Art. 1. n. 1.

&c.

Art. 1. n. 1.

Num. 2.

Num. 3.

Num. 2.

Ex art. 1.

Num. 1.

autem credit in Deum in ipsum, vt in vltimum finem toto tendit affectu.

arg. Cat.
de orat.
Dominica.
Num. 21.

Qui est in peccato mortali, si recitat Symbolum peccatne, quia dicit mendacium, nempe se credere in Deum, cum verum non sit? Ref. Non, primò, quia recitat Symbolum in persona Ecclesiæ, quæ credit, in Deum; secundò quia petit à Deo, vt det illi actum credendi in ipsum. |

Explicatio tertia particula Deum. Num. 3.

Num. 6.

Quæ consideranda in hac voce *Deus*? Ref. Duo, primò quid significet, secundò, cur in singulari posita sit.

Num. 8.

Quid significat hæc vox *Deus*? Ref. Diuinam naturam seu essentiam.

Num. 6.

Philosophi quid de Deo cognouerunt? Ref. Vix tandem post multos labores de Deo cognouerunt quòd sit omnium rerum causa, & author, sit immaterialis, in seipso habeat copiam omnium bonorum, ita vt in seipso beatissimus sit, & quod ab ipso tanquam à primo, & inexhausto fonte in creatas res omnia bona procedunt, quod sit sapiens, veritatis auctor, amans, iustus, & beneficentissimus, quod summæ, & absolutæ sit perfectionis, demum quod infinita sua virtute omnem compleat locum, & attingat ea omnia, quæ sunt.

Ibidem.

Quonam modo Philosophi hæc cognouerunt? Ref. Lumine naturali ab effectibus, & ab ijs quæ sensibilia sunt, ideo vix ipsi Philosophi post multos labores etiam imperfectè dicta de Deo cognouerunt. simplices verò magna ex parte etiam tali cognitione caruerunt.

Ibidem.

Philosophia Christiana in quonam antecellit naturalem hominum cognitionem? Resp. In multis, primò respectu rerum, quas docet, plura enim explicat de Deo, & eius bratitudine, de beneficijs, de vnitare, aliisque multis: Secundò ex parte modi, quo docet, certius enim, & facilius, & perfectius docet, ita vt etiam simplices, & rudes altissima de Deo sine difficultate cognoscant: Tertio ex parte, docentis. Deus enim ipse reuelat, & docet! lumen fidei quod est altissimum, & diuinum infundit: quo maxime cognitiones de Deo illustrantur: Quarto ex parte finis; naturalis enim philosophia simpliciter de Deo cognitionem

exhibe
Deum
illum
illo bo

C
De

rati on

Quo

tur, D

fides,

Qu

ctissim

Illud

perfe

ctissim

non d

vel al

aliqui

ret pe

Deus

Cur

Prop

signif

reper

sunt a

Simp

fit do

Deum

cum l

P

re

uerfo

est, re

se on

Quo

Triu

expri

exhibet, at Christiana non solum facit cognoscere Deum, sed etiam nos permouet, ut illi adhaeramus, ad illum tanquam in vltimum finem tendamus. Demum in illo beati sumus.

De unitate Dei. Num. 4.

Cur in singulari dicitur *Credo in Deum*? Ref. Ad explicandam diuinæ essentiae unitatem. Num. 7.

Deus estne vnus? Ref. Ita esse Catec. auctoritate & ratione probat. *Ibidem.*

Quomodo Auctoritate? Ref. Deuter. 6. expressè dicitur, *Deus vnus est.* Ephes. 4. dicitur: *Vnus Dominus, vna fides, vnum Baptisma.* *Ibidem.*

Quomodo ratione? Sic impossibile est, quod perfectissimum, & absolutissimum ens sit plus quam vnus: Illud enim est perfectissimum, in quo omne, quod dicit perfectionem, reperitur: Si ergo essent duo entia perfectissima, vel omne, quod est in vno esset in alio, & tunc non duo, sed vnum esset: in nullo enim distinguerentur: vel aliquid esset in vno, quod non esset in alio, & tunc aliquid perfectionis deesset in vtroque, quia vnum caret perfectione alterius: Ens ergo perfectissimum, quod Deus est, vnum tantum esse potest. *Ibidem.*

Cur ergo sacrae litterae res creatas Deos appellant, cum Prophetas, & iudices Deos vocent? Ref. Factum est ad significandum, quod in illis aliqua excellens Dei virtus reperiebatur. Ideo participatiuè, non essentialiter Dij sunt appellati. Num. 8.

Simpliciterne, & absolute sacrae litterae quod Deus vnus sit docent? Ref. Simpliciter, & absolute quoad essentiam Deum esse vnum affirmant: respectu verò personarum cum hac unitate Trinitatem coniungunt. Num. 8. *etc.*

De Trinitate diuinarum personarum. Num. 5.

Potesne esse quòd in Deo sit vnitas, & Trinitas? Ref. respectu eiusdem impossibile est, respectu autem diuersorum possibile est: ita homo respectu personae, vnus est, respectu verò animae, & corporis, ex duobus constat omnes affirmant. Num. 8. *Ibidem.*

Quomodo in Symbolo exprimitur in Deo vnitates, ac Trinitas? Ref. Cum in Symbolo dicitur, *Credo in Deum*, exprimitur essentiae vnitas, cum verò dicit *Credo in Pa-*

rem, in Filium, in Spiritum sanctum, in personis diuinis confiteretur Trinitatem.

Ibidem.

Potestne dici, quod in Deo sit vnitas in Trinitate, & Trinitas in vnitate? Res. Reuera ita est.

Explicatur quarta particula, Patrem.

Num. 6.

Num. 9. & c.

Quot sunt consideranda circa hanc particulam, *Patrem*? Res. tria, primo quid significet, secundo de persona patris; tertio de distinctione diuinarum personarum.

Num. 9.

Num. 10.

Quot modis accipitur hæc vox *Pater* prout Deo conuenit? Respon. Tribus, primo enim *Pater* conuenit Deo quia est Creator, & Gubernator totius mundi, sicut enim, à quo familia propagatur, *id est*, filij geniti sunt, & gubernant, *id est*, imperat in domo dicitur pater familias. ita Deus, à quo mundus producit, & gubernatur *Pater* verè poterit appellari, & hoc modo etiam Philosophi Deum vt *Patrem* omnium cognouerunt: Secundo dicitur *Pater* respectu Christianorum, isti enim licet non sint filij naturales Dei, tamen filij Dei, & fratres Christi, ac coheredes illius sunt constituti, vnde Deus *Pater* illorum est adoptiuus: Tertio, dicitur *Pater* respectu; Vnigeniti Filij sui non adoptiuus, sed naturalis, qui Christus est, & hoc secundo, & tertio modo solo lumine fidei noticia de Dei paternitate haberi potest.

Num. 10.

Quonam modo in hoc articulo accipitur hæc vox, *Pater*? Respond. Verè accipitur primo, & secundo modo, sed magis principaliter, tertio modo. pro persona patris accipi debet.

Ibidem.

De persona Patris. Num. 7.

Quid propriè significat hæc vox *Pater*? Res. Significat illum, à quo filius genitus est.

Num. 10.

Conuenitne Deo filium sibi coæqualem generare? Res. Conuenit, quia Deus ita esse reuelauit.

Ibidem.

Vbi hoc reuelauit? Res. In scripturis, quæ passim hoc ita esse attestantur.

Deus ab æterno genuitne Filium? Res. Ita est, ideo Apostoli statim post verbum *Deum, Patrem* coniunxerunt, ad denotandum, quod numquam fuit Deus, quin fuerit *Pater*, ideo sicut ab æterno est Deus, ita *Pater*.

Ibidem.

Pater, distinguitur à Filio? Res. Distinguitur, quia

sicut nemo potest generare seipsum, ita nemo potest esse Filius sui ipsius.

De distinctione Personarum.

Num. 8.

HÆc dictio *Pater* significatne distinctionem personarum in diuinis? *Ref.* significat: persona enim Filii à persona patris, etiam in humanis distincta omnino est. *Ibidem.*

Quot sunt personæ diuinæ? *Ref.* Tres *Pater, Filius, & Spiritus sanctus.* *Ibidem.*

Cur credendum est esse tres? *Respond.* Quia Deus per scripturas hoc reuelauit. *Ibidem.*

Inter dictas personas estne distinctio? *Ref.* Est, non tamen respectu essentia. *Ibidem.*

Quomodo distinguuntur? *Resp.* ait *Catech.* proprietariibus: singulae enim personæ suam habent proprietatem. *Ibidem.*

Quæ in sunt istæ proprietates? *Resp.* *Proprietas Patris* est, quod sit ingenuus, ipse enim à nullo genitus est: *Proprietas Filii* est, quod sit genitus, ipse enim à Patre genitus est. *Proprietas Spiritus sancti* est quod à Patre, & à Filio procedat: *Pater enim, & Filius spirant, vel produciunt Spiritum sanctum.* *Ibidem.*

In quonam fundantur istæ proprietates? *Resp.* In duplici operatione Dei, vna est generatio Filii, alia productio Spiritus sancti. *Ibidem.*

Quomodo sunt dictæ operationes in Deo? *Resp.* In Deo, est intellectus, & voluntas, per intellectum *Pater seipsum* intuens ac cognoscens generat Verbum, seu Filium: Per voluntatem verò *Pater, & Filius se mutuo diligentes spirant Spiritum sanctum.* Quis autem poterit dubitare, quin in Deo sit intellectus, & voluntas, cognitio, & amor. *Ibidem.*

Estne aliquis ordo in. er dictas personas? *Respond.* Est ordo ille, quem Theologi appellant *Originis*, secundum quem persona Patris dicitur prima, Filii secunda, Spiritus sancti tertia. *Ibidem.*

Quomodo est hic ordo? *Respond.* *Pater à nullo est genitus, vel productus, ideo cum sit principium sine principio, id est, alia personæ habent principium à patre, ipse verò non habeat principium ab alio, verè respectu huius* *Ibidem.*

322 Pars secunda Doctr. Conc. & Cat.

Originis dicitur prima persona: Filius quia habet originem à Patre. dicitur secunda: Et Spiritus sanctus, qui à Patre & Filio procedit, dicitur tertia.

Ibidem.

Vna persona estne prior, vel maior, vel perfectior alia? Res. Nullo modo.

Ibidem.

Quid concludit Carech. de distinctione personarum? Resp. Primò ita ait, veneranda, atque confitenda est vnitas in essentia, distinctio in personis: secundò ait: In essentia vnitas, in personis proprietates, in maiestate, & Trinitate æqualitas piè, & sanctè colenda, atque credenda est: tertio docet de hoc mysterio non esse curiosius inquirendum, sed Deo fideliter esse credendum, ab ipso enim Deo hoc mysterium nobis est reuelatum.

Explicatur verbum, Omnipotentem. Num. 6.

Num. 6. & 7

Deus estne simplicissima substantia? Resp. Est supra quam dici potest.

Num. 11.

Cur sacræ literæ ita simplicem substantiam variis nominibus appellant? Resp. Hoc fit primò, vt doctrinam accommodent captui hominum, qui non valent immensam Dei maiestatem in sua simplicitate considerare. Secundò ad significandum multis nominibus immensitatem diuinæ maiestatis.

Dicta nomina quomodo à Theologis appellantur? Resp. Attributa Dei.

Num. 6. 11

Cur ita? Resp. Quia à sacræ literis Deo sunt attributa.

& 13.

Quæ sunt ista nomina, vt vocat Carech. vel attributa, vt Theologi appellant? Resp. Sunt veluti Omnipotentia, Sapientia, Bonitas, Iustitia, Misericordia, Veritas, & alia plurima, quæ à sacræ literis Deo tribuuntur.

Num. 14. &

Num. 10.

Possuntne reduci ad aliqua principalia? Resp. Possunt nempe ad hæc tria. Potentia, Sapientia, Bonitas: Iustitia enim ad potentiam, Veritas ad sapientiam: Misericordia ad bonitatem reduci possunt.

Omnia, & singula attributa suntne communia toti Trinitati, ita vt tum Patri, tum Filio, tum Spiritui sancto conueniant? Resp. Proprietates, quæ dictæ sunt, nempe esse, ingenitum, esse genitum, & procedere à genitore, & genito, non sunt communes toti Trinitati: sed sunt propriæ

singu

feu a

Trin

Qu

lio, B

dicta

niant

est. S

tens:

habe

Verb

sapie

buta

& Fil

bium

Qu

tens.

Qu

anim

non p

De

poter

re: R

De

care,

quia

A D

cunt

festi

Omn

Qu

ueni

nipo

nes i

Pri

sub h

quod

necur

quid

nequ

singularum personarum. Reliqua verò omnia nomina, seu attributa, vt scientia, bonitas, ternitas, & alia, toti Trinitati communia sunt.

Quomodo ergo Potentia tribuitur Patri, Sapiencia Filio, Bonitas Spiritui sancto? Resp. ait Carec erraret, qui dicta crederet ita conuenire vni personæ, vt non conueniant alteri, æquè enim omnibus conuenire dubium non est. Sed præcipua quadam ratione Patet dicitur omnipotens: quia ab ipso Filius, & Spiritus sanctus originem habent: Filio tribuitur sapientia, quia æternum Patris Verbum est: & à fecundo Patris intellectu producitur, sapientia autem intellectui quodam modo speciali tributa est: Bonitas verò Spiritui sancto datur, quia Patris, & Filii amor est, bono autem amore conuenire dubium non est.

Num. 14.

Quid significat hæc vox Omnipotens? Resp. Omnia potens.

Num. 11.

Quid est omnia posse? Resp. Est nihil omnino esse aut animo, vel cogitatione fingi posse, quod Deus efficere non possit.

Ibidem.

Deus potestne facere, vt omnia ad nihilum redeant, potestne etiam repente ex nihilo plures mundos creare? Resp. Hæc, & multo maiora facere potest.

Num. 12.

Deus potestne mentiri, aut fallere, aut falli, aut peccare, aut interire, aut aliquid ignorare? Res. Non potest, quia talia posse non est potestatis, sed infirmitatis.

Ibidem.

A Deo sunt illa omnia remouenda quæ aliquam dicuntur imperfectionem, vt modò dicta & similia, quæ perfectissimæ Dei essentia conuenientia non sunt? Respon. Omnia.

Num. 13.

Quare cum plura sint nomina, & attributa Deo conuenientia, Apostoli prætermisissis aliis hoc vnum de omnipotentia, in Symbolo posuerint? Res. Ob multas rationes id factum est.

Ibidem.

Prima est quia, qui cognoscit Deum omnipotentem sub hac cognitione multa alia de Deo cognoscit, veluti quod possit cognoscere omnia, & quod omnibus dominetur, demum innumerabilia facere possit: si enim aliquid scire, vel facere, vel velle, vel imperare non posset, nequaquam omnipotens diceretur.

Num. 5.

Ibidem.

Secunda, cognitio diuinæ omnipotentiae est maxime utilis, ac necessaria ad hoc, vt fideles admirabilia, & inexplicabilia de Deo credenda inducantur, ideo in primo articulo Symboli merito est collocata: Qui enim credit Deum omnipotentem, si audiat Deum fecisse aliquid ultra modum, & ordinem naturæ de facili crederet, quia omnipotenti nihil difficile est: Imo quo maiora de Deo audiet, eo libentius illa crederet.

Ibidem.

Tertia, talis cognitio maxime confirmat spem; cum enim aliquid etiam magnum, & admirabile proponitur, vt sperandum, petendum, expectandum à Deo, qui considerat illum omnipotentem, erigitur animo sperans non esse difficile Deo, vt talis & alia quoque maiora concedat. Quare hæc fide de Dei omnipotentia conuenit nos esse munitos. Cum admiranda aliqua opera ad proximorum vsum & vtilitatem edere cogimur, vel cum à Deo precibus impetrare aliquid volumus.

Ibidem.

Quarta, dicta cognitio nos homines ad omnem animi modestiam, humilitatem, & timorem Dei instituit. Qui enim Dei Omnipotentiam considerat, humiliatur sub potenti manu illius, discit non timere eos, qui possunt occidere corpus, sed Deum qui in potestate sua, & nos ipsos, & animam, & corpus & omnia nostra ita constituta habet, vt de ipsis possit facere, quod suæ iustitiæ conueniens est.

Ibidem.

Quinta, Hæc cognitio facit, vt immensa erga nos Dei beneficia cognoscamus eum facta sunt, & pro illis gratias agamus illo verbo videntes, *Fecit mihi magna qui potens est*: Ad futura verò beneficia nos præparamus, cogitantes Deum omnipotentem, inexhaustum esse beneficiorum fontem: ideo de præteritis humiles gratiæ illi agendæ sunt, in futurum autem confidenter alia, & sperari, & peti debent.

Explicatio verborum, Creatorem Cæli & Terræ.

Num. 10

Num. 15.

Quare post illud verbum *Omnipotentem* ponitur *Creatorem Cæli & Terræ*? Resp. Quia qui credit Deum Omnipotentem, facillimè crederet illum creasse Cælum, & terram.

Ibidem.

Quid significat hæc vox, *creare*? Res. Ex nihilo aliquid facere,

Deus

Deus potestne creare? Resp. Quia omnia potest, creare *Ibidem.*
etiam potest.

Deus etna crea or? Res. Deus ex nihilo totum mundum *Ibidem.*
creavit.

Quidnam Deum induxit ad creationem mundi? Resp. ait *Ibidem.*
Carech. Deus nulla vi aut necessitate coactus, sed sua spon-
te, & voluntate omnia creavit.

Deus creavitne mundum ob suam utilitatem? Respon. *Ibidem.*
Nequaquam; In creatione enim Deus dat quidem & com-
municat rebus; ab illis autem accipi nihil; deinde Deus
qui habet vitam in semetipso, nostro um bonorum non
eget.

Quid ergo Deum impulit ad creandum? Respond. Sola *Ibidem.*
ipsius bonitas: de natura enim bonitatis est, ut alius seipsum
velit communicare.

Quando Deus creavit mundum, habuitne, ut alii artifi- *Ibidem.*
ces habere solent, extra se aliquam ideam, aut formam,
aut exemplum, seu exemplar, ad cuius imitationem mun-
dum, ut mundus est, fabricaret? Res. Non habuit extra se.

Habuitne quæ dicta sunt intra se? Respond. Habuit, *Ibidem.*
quia rerum omnium exemplar, quod à Theologis mun-
dus archetypus, vel idealis appellatur, diuina intelli-
gentia continetur: Ideo Deus hoc exemplar in se ipso in-
tuens, ac veluti imitatus summa sapientia omnia procrea-
uit.

Per hoc quod Deus dicitur, *Creator*, debetne intelligi *Num. 21.*
tantum, quod res ab illo productæ sunt? Respon. Multa
alia intelligi debent: absoluto enim opere creationis,
Deus à rebus suam virtutem, & efficientiam non subtra-
xit.

Quæ sunt actiones Dei in mundum à se creatum? Resp. *Ibidem.*
Prima est *creatio*: secunda *conseruatio*, eadem enim vir-
tute insuata, qua Deus creavit omnia conseruat; tertia,
Gubernatio, nam gubernat, & regit omnia, suaque pro-
uidentia omnia necessaria illis suppeditat: quarta Deus
intima virtute ea quæ mouentur, & agunt aliquid, ita im-
pellit ad motum, & actio enim, ut quamuis secundarum
causarum efficientiam, & operationem non impediatur, præ-
ueniat tamen.

Opus creationis estne commune omnibus personis Tri- *Num. 23.*

nitaris? Respon. Commune est. Omnia enim opera Dei ad extra quæ Deus extra se agit toti Trinitati communia sunt.

Ibidem. Cur ergo patri tributum esse videtur? Resp. Quia ad creationem potentia maxime necessaria est, potentia autem Patri aliquo modo tributa est.

Explicatio particula, Cæli. Num. 1.

Num. 16. Quid per cælum intelligi debet? Resp. primò ipsum cælum, vt omnes cælos continet secundo illa, quæ in ipsis sunt, id est Angeli. Deus enim visibilium, & inuisibilium creator est.

Ibidem. Cæli suntne opera Dei? Respon. ait Propheta *sunt opera digitorum Dei.*

Ibidem. Quid est mirabile in opere cælorum? Respon. Primò, ipsi cæli in tali numero figura, qualitate, quantitate, incorruptibilitate: secundo ornatus Cælorum, Sol, Luna Sidera ita lucida, pulchra, & recto ordine distributa: tertio certus, & constans cursus cælorum, & syderum, quo perpetuo cursu nihil est mobilius, & mobilitate illa nihil certius; quarto effectus dictæ mutationis in distinguendis temporibus, diebus & annis: quinto effectus cælorum in hæc inferiora siue sit lumine, siue motu, siue influxu.

Num. 17. Deus creauitne Angelos? Resp. creauit & creatos in cælo collocauit.

Ibidem. Angeli suntne naturæ corporalis, an spiritualis? Resp. spiritualis.

Ibidem. Quare creati sunt? Resp. vt deo ministrarent, & assisterent.

Ibidem. Quot munera deus contulit illis? Respond. quatuor maxima & admirabilia illis dedit: primò naturam spiritua-lem, & incorruptibilem: secundo intellectum eminentem excellenti scientia præditum: tertio concessit potestatem magnam quia fecit illos potentes virtute: quarto largitus est illis gratiam suam cum bona voluntate, & amore casto.

Ibidem. Deus creauitne in gratia omnes Angelos, etiam rebelles? Resp. creauit, Angeli enim desertores dicuntur in veritate, seu gratia non stetisse.

Ibidem. Quare mali Angeli in infernum detrusi sunt? Resp. Quia defecerunt à deo suo.

Explicatio particulae. Terra. Num. 12.

Quid nomine *Terra* intelligi debet? Resp. Omne illud *Ibidem.*
quod infra caelos positum est.

Quanam in hoc opere Dei debent considerari? Respon. Num. 1.
Duo: primo terrae, & elementorum productio: secundo
hominis constitutio, atque formatio.

Quae circa elementa possunt considerari? Respond. Num. 18.
Innumerabilia, veluti, primo numerus elementorum, quanti-
tas, figura, qualitates, quod sint lucida, vel diaphana, vel
opera, quod sint contraria, alterabilia, miscibilia, & tamen
incorruptibilia: virutes illorum, situs eorundem, & praeci-
pue quod terra super stabilitatem suam fundata sit, &
quod in media mundi parte consistat: secundo partes ter-
rae, veluti quod in ea ascendunt montes, & descendunt cam-
pi, & quod aqua super illam sint, & terminos suos non
transgrediantur: neque conuertantur operire illam: tertio
quod sit ornata, & conuestita arboribus, & omni herbarum;
& florum varietate: quarto quod Deus illam compleuerit
innumerabilibus animalium generibus, sicut etiam in aere,
& aqua ab ipso effectum est.

Quidnam in homine debet considerari? Resp. Duo, anima, Num. 9.
& corpus, & ea, quae in ipsis mirabilia sunt.

Quid de corpore est considerandum? Resp. Primo, vilita- *Ibidem.*
tem materiae, ex qua formatum est, nempe de limo terrae, hoc
enim commendat artificis sapientiam: secundo admirabi-
lem illius structuram, pulchritudinem, agilitatem ad omnia,
membrorum multitudinem, varietatem, figuram, propor-
tionem, positionem, rectam figuram, demum manus, quae
organum organorum sunt appellatae: tertio quod hoc cor-
pus, quod per legem naturae corruptibile erat, diuino be-
neficio immortale, & impossibile factum sit.

Quanam circa animam consideranda sunt? Res. Primo *Ibidem.*
quod anima facta sit spiritalis, intellectualis, immorta-
lis: secundo quod per illa homo ad imaginem, & simili-
tudinem Dei formatus sit: tertio quod per illam homo
liberi arbitrij factus est: quarto, quod Deus Omnipoten-
s in hominis Creatione omnes motus, & appetitiones,
seu passiones animi ita temperauit, ut semper rationis
imperio parerent: quinto Deus originalis iustitiae admi-
rabile donum addidit,

Sextò deus omnibus animantibus præesse hominem voluit.

De utilitate doctrina sic explicata.

Num. 13.

Art. 1. n. 1. & seq. **Q**uæ utilitas potest accipi ex doctrina primi articuli sic explicata? Resp. duplex, vna pertinet ad intellectum, alia ad voluntatem.

Num. 1. 2. 3. &c. **Q**uænam spectat ad intellectum? Res. Primò per hanc doctrinam intellectus cognoscit, quia actus fidei, spei, & charitatis erga Deum à fidelibus sunt eliciendi. Item cognoscit altissima de vnitatem diuinæ essentia, & de persona Patris, nec non de attributo illius, *id est* omnipotentia, & per illam creationis mundi: Item ostenditur excellentia mundi, seu operis à Deo creati: secundò tali supposita cognitione intellectus eleuatur in admirationem mirabilium quæ dicta sunt, & per illam ad laudem, & gloriam Deo exhibendam excitatur.

Num. 11. 12. 13. &c. **Q**uæ utilitas aduenit voluntati? Res. Erigitur primò ad sperandum in Deo omnipotente, item ad timorem illius filialem: secundò ad diligendum, & colendum Deum: tertio ad gratias agendas de tantis beneficiis nobis collatis: totum enim mundum ad utilitatem hominis deseruire dubium non est.

Explicatio secunda partis Symboli. Articulus secundus, &c.

Num. 1.

Vbinam incipit, & terminatur secunda pars symboli? Respon. Incipit in secundo articulo, & terminatur in septimo.

Exc. 1. n. 4. post pr.

Quid continetur in hac secunda parte? Resp. Doctrina reuelata de persona Filij, quæ est secunda Sanctissimæ Trinitatis, nec non de mysterio Incarnationis, & redemptionis.

Art. 2. &c. **Q**uid nam tractatur à Catechismo in hac parte? Resp. Primò proponitur doctrina reuelata de mysterio Incarnationis, & Redemptionis, secundò necessitas, & utilitas talis Doctrinae.

Art. 3. &c. **Q**uid continet dicta doctrina reuelata? Resp. Præcipue quatuor; primò necessitatem Incarnationis; secundò doctrinam de secunda persona; *id est* Filij; tertio de mysterio Incarnationis; quarto de mysterio Redemptionis.

De necessitate Incarnationis. Num. 2.

Incarnatio filij Dei potest-ne dici necessaria ad saluandos homines? Res. Aliquo modo necessaria dici potest. *Art. 1. n. 3.*
Quomodo à Catec. explicatur hæc necessitas? Res. *Num. 2. 3.*
Primò declarat statum, in quo homo à Deo creatus est: secundò ruinam ab illo statu: tertio impotentiam creaturarum ad ferendum dicto casui remedium: quarto concludit Incarnationem filij Dei optimum fuisse remedium.

Quidnam explicat de statu primi hominis ante peccatum? Res. Appellat felicissimum tum ex parte animæ quia in iustitia, & sanctitate constitutus erat, tum ex parte corporis, quod immortalitatem obtrinebat, & alia vt supra in primo articulo dictum est: Ideo altissimus dignitatis gradus vocatur. *Ibidem.*

Quenam fuit hominis ruina: Res. Maxima ob duo: primo enim amisit plurima bona: secundò incidit in maxima mala à Concil. Trident. explicata. *Num. 2.*

Solus Adam qui peccauit subiitne hanc poenam peccati? Res. Non, ab ipso enim tanquam ex origine, & causa, vel femine, ad nos illius posteros dicta poena iure est deriuata. *Ibidem.*

Angeli poterant-ne suis in viribus subleuare, & reparare hominem ad pristinum statum, vel illum ab illata poena liberare? Res. Non poterant. *Num. 3.*

Poterantne homines? Res. Neque ipsi. *Art. 1. n. 3.*

Quod ergo remedium, vel subsidium dictæ tuinæ, & malis reliquum erat? Res. Incarnatio Filij Dei, qui sua infinita virtute infinitam peccati vim tollere valebat, & sic nos Deo Patri conciliare. *Ibidem.*

Fides, & confessio mysterij Incarnationis, & Redemptionis fuit ne semper ad salutem necessaria? Res. Semper. *Art. 2. n. 4.*

In Veteri Testamento Deusne illam præmonstrauit? Res. Sæpissimè & multis modis. *Art. 2. n. 5.*

Explicatio secundi Articuli. Num. 3

DE quantam re agitur in secundo articulo? Res. Primò de persona Christi: secundò, de actu fidei, qui in ipsum fieri debet.

Quot particule in hoc articulo sunt? Res. Nouem, tot eam verba in illo sunt.

Articulo 9. Quid facit prima particula, *Et* : Resp copulat illud verbum, *Credo*, sic, *Et Credo*, ideo in illa particula continetur actus fidei, qui in Christum fieri debet.

Num. 22. Quid facit secunda, *in* ? Res. Explicat qualis actus fidei sit faciendus, nempe tertius, qui est informatus charitate, & continet soli Deo, & est credere in Christum.

Articulo 1. Aliæ particulae quid significant ? Resp. Tertia particula significat, Iesum esse proprium nomen filij Dei, prout homo factus est : Iesus significat Saluator : fuit enim impositum à Deo per Angelum, fuit hoc nomen impositum aliis quasi per modum figuræ, sed proprium. Filij Dei Incarnati nomen, significat enim plenè humanam Redemptionem.

Num. 5. Quarta particula, *Christum*, significat vnctum, & attribuitur Filio Dei Incarnato ad significandam eius dignitatem, seu officium : cum enim tum Sacerdotes, tum Prophetæ, tum Reges vngerentur, ad significandum quod in Filio Dei triplex erat officium, vel dignitas, nempe Regis, sacerdotis, & Prophetæ, Christus, *id est*, vnctus appellatus est, Filius autem Dei non fuit vnctus opera hominum, sed caelestis Patris virtute : non oleo corporali, sed spiritali, quia in eius animam summa Spiritus sancti plenitudo effusa est. Christus fuit Propheta, quia docuit, fuit Sacerdos, quia seipsum obtulit Patri in ara Crucis. Fuit, & est Rex, quia Ecclesiam regit. Ab hostibus tuetur. Leges præscribit. Sanctitatem largitur. Vires ad bene agendum præbet. Regnat in toto mundo. dominatur in omnes homines præcipuè autem in iustos. Absolutam habet potestatem. Eius Regnum in terris inchoatur, in cælis perficitur. Nunc mundus illi incipit subijci, perfectè autem in die Iudicij subiectus erit.

Num. 8. Quinta *Filium*, denotat Christi personam esse secundam Trinitatis, ita vt in Christo non sint duæ personæ, vna hominis, alia dei, sed vna tantum, nempe illa, quæ in Trinitate Filius appellatur. Cum autem Christus non possit esse Filius nisi habeat Patrem : & non possit habere Patrem saltem naturalem, nisi sit, genitus ab illo : ideo rectè apponitur.

Ibidemi Sexta particula, *eius* scilicet *Dei Patris* ad docendum, ideo dici Filium, quia Patrem habet, qui est deus Pater

& est genitus à Patre; vnde hæc vox, filium eius, tria omnino includit.

Primò, quod Christus sit filius.

Num. 10.

Secundò, quod sit Filius Dei Patris.

& Art. 3.

Tertò, quod sit genitus ab illo.

Num. 5.

Septimas, *unicum* declarat, quod Christus sit filius Dei naturalis, non adoptiuus, aliquis enim dicitur filius naturalis alicuius, quando ab illo genitus est. Si verò ab alio genitus sit, & adoptretur in filium ab eo, qui non genuit, tunc Filius adoptiuus est. Cum ergo Deus Pater multos habeat filios adoptiuos, nempe homines iustos quibus dedit potestatem filios Dei fieri, vt declaretur hic non intelligi de adoptiuis, sed de naturali, additum est, quod *unicus* filius sit.

Octaua, *Dominum*, significat dominium, quod Christus habet in omnia, non solùm vt Deus, sed etiam vt homo Deus enim Christo, etiam vt homo est, omnem contulit potestatem in cœlo, & in terra, & meritò quia humana natura diuinæ naturæ in persona Filij vnica est.

Ibidem.

Nona, *nostrum*, explicat speciale dominium in fideles, & præcipuè in iustos qui eius legem obseruant. Illis enim Christus verè dominatur cum illi voluntariè eius imperio subfint, & obediant.

Ibidem.

De vtilitate doctrinæ sic explicatæ. Num. 4.

Quæ vtilitas oritur ex doctrina secundi articuli modò explicati? Resp. Primò, illuminatur intellectus, vt cognoscat eminentiam personæ Christi, infinitam eius dignitatem; dominium, quod in nos habet, immensa etiam beneficia, quæ ab illa in nos procedunt: secundò, excitatur, & mouetur voluntas, vt summo affectu eliciat actus fidei, spei, & charitatis erga Christum, ideo illum colat, diligat, & vt verò, ac summo Domino se totam humiliet, ac subdat.

Num. 12.

De duplici Christi Natiuitate diuina & humana. Num. 5.

Quotplex est Christi Natiuitas? Resp. duplex, vna æterna à Patre, alia temporalis ex Matre.

Art. 2. Num.

9. & 10.

Christus est vnus, & idem filius? Res. ait Catec. etiam si in Christo sint duæ Natiuitates, tamen vnus tantùm filius est, quia in Christo est vna tantùm persona, in quam diuina, & humana natura conuenit.

*De aeterna Christi generatione. Num. 6.**Ibidem.***Q**uare Christus est filius naturalis Dei Patris? Resp. Quia ab illo ab aeterno genitus est.*Art. 1. n. 8.*

Per quam actionem Pater genuit Filium? Resp. per generationem.

*Artic. 9.**Num. 10.**Ibidem**& art. 2. n.**8. & 9.*

Hæc generatio est-ne operatio intellectus, an voluntatis? Resp. Intellectus.

Quare productio, quæ fit in Deo per intellectum dicitur generatio? Resp. Quia in tali productione, res producta exprimit similitudinem producentis.

Quid est illud, quod, intellectus in sua cognitione producit? Resp. Verbum.

*Artic. 9.**Num. 9.**Ibidem.*

Quomodo generatio Filij cum productione Verbi similitudinem habet? Ref. sic mens humana cum cognoscit aliquid, exprimit similitudinem illius. In cognitione enim fit assimilatio inter intellectum, & rem intellectam, producit enim intellectus effigiem vel imaginem rei intellectæ, quæ imago, vel similitudo dicitur conceptus, seu verbum mentis. Cum ergo mens cognoscit seipsam, exprimit effigiem, vel imaginem, vel similitudinem sui, quæ dicitur Verbum. Cum ergo Deus Pater seipsum intelligit, verbum æternum generat, & hoc à sancto Ioanne filius appellatur. Valde enim diuersa est operatio Dei seipsum cognoscentis ab operatione humani intellectus. Diuinus enim intellectus substantia, & infinita est, ideo eius operatio est perfectissima, & talis vt productum per ipsum non accidens, sed substantia fit, in Deo enim accidentia esse non possunt.

*Explicatio Tertij Articuli Num. 1.***Q**uid explicatur in tertio articulo? Resp. Mysterium Incarnationis, & Natiuitatis Christi.

Quænam Cat. tractat de illis? Resp. Duo primò, explicat mysterium Incarnationis: secundò, proponit meditanda de illo.

*De Mysterio Incarnationis Num. 2.**Art. 1.**Num. 10.**& art. 3.**Num. 2.***Q**uæ differentia est inter Mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationis? Resp. Sanctissima Trinitas in eadem natura continet tres personas. Incarnatio verò contra in eadem persona continet duas naturas.

Quæ differentia est inter naturam, & personam? Ref. In

substantia rationali qualis est homo, Angelus, & Deus semper duo considerantur : ynum est persona vel vt Philosophi dicunt, suppositum, & est illud, quod in dictis substantiis operatur : vnde est illud dictum Philosophicum actiones sunt suppositorum. Aliud est essentia : & potest dici illud quo personæ suas exercent operationes.

Potest-ne declarari exemplo? Resp. Poesst, in homine duo considerantur. Primò, persona, *id est* ipse homo, veluti Petrus, Paulus : secundò, essentia hominis, *id est* anima & corpus homo seu Petrus est ille, qui operatur, scribit, currit, intelligit, anima, & corpus sunt illud quod talia facit.

Quæ explicantur à Carec. de Myserio Incarnationis
Ref. Sequentia.

Primò, quæ persona sit in Christo.

Secundò, quæ naturæ sint in illo.

Tertio, de vnione naturarum.

Quartò, de proprietatibus, & actionibus illarum.

Quintò, de communicatione proprietatum in persona.

Sextò, de fine Incarnationis.

De persona Christi. Num. 3.

Quid est Incarnatio? Resp. Est, quod Deus factus sit homo, seu caro. *Art. 5. n. 1.*

Natura diuina in Christo est facta natura humana? *Ibid. nu. 2.*
Resp. Non.

Natura humana est facta natura diuina? Resp. Non.

In Christo reperiuntur-ne persona, & natura? Resp. *Ibidem.*

Omnino,

Quot personæ sunt in Christo? Resp. Vna tantum, & est de fide. *Ibidem.*

Esset-ne hæreticum in Christo duas asserere personas?
Resp. Æset.

In Christo reperitur-ne persona humana? Respon. Est hæreticum hoc affirmare.

In illo reperitur-ne persona diuina? Resp. Ita est, & est vna ex personis Sanctissimæ Trinitatis. *Ex num. 8 art. 3.*

Persona Christi est ne persona Patris, vel Filij, vel Spiritus Sancti? Resp. Non est persona Patris, neque Spiritus Sancti, sed Filij. *Ibidem.*

Quomodo Christus dicitur homo, si non habet personam? *Num. 5. q. 2.*

nam humanam, vt habent alij homines? Ref. Vt dicatur homo, sufficit habere naturam hominis.

De duplici natura in Christo diuina, & humana.

Num. 4.

*Ar. 3. n. 4.
Ibidem.*

CHristus habetne naturam, & personam? Ref. Vtrumque haec, vt dictum est.

Sicut habet vnā personam, habetne vnā naturam? Ref. Eset hæreticum in Christo vnā tantum naturam affirmare.

Sym. Ath.

Cat. ar. 1.

Num. 9.

Quot habet naturas? Resp. Duas, diuinam, & humanam.

Quomodo Christus est vnus, si habet duas naturas? Ref. Est vnus, quia vnā habet personam, nam sicut anima rationalis & caro vnus est homo, ita Deus, & homo vnus est Christus.

Sym. Ath.

Quomodo natura diuina in Christo est? Ref. Essentia, seu natura diuina in tribus personis diuinis, & tres personæ diuinæ in essentia, & Deitate sunt, cum ergo persona Christi sit diuina, in illo natura diuina erit.

Ar. 3. n. 1. 1.

Sym. Ath.

Ibidem.

Quomodo in Christo natura humana est? Respon. Quia persona diuina Christi illam assumpsit.

Quanam ratione assumpsit? Respon. Persona Filij Dei in Christo facta est persona illius naturæ humanæ, quæ in eodem Christo est; id est, illud, quod facit persona humana in natura hominis apud omnes homines, illud facit persona Filij in natura hominis, quæ ab illo assumpta est.

Ex Symb.

Ath. ar. 3.

n. 2. & ar.

2. n. 9.

Quomodo Filius assumpsit naturam humanam? Respon. ad personam diuinam, id est, fecit vt naturam humana personam Filij diuinam haberet.

De vniōne naturarum in Christo.

Num. 5.

Art. 2. nu.

1. 4. art. 2.

Num. 9.

Persona Filij estne vnita naturæ humanæ ab illo assumpta? Respon. Ita est, quia persona semper vnita est illi naturæ, cuius persona est.

In Christo natura humana, & diuina sunt ne simul vnita? Ref. Ita est.

Art. 3. n. 2.

4. a. 2. n. 9.

& art. 3. n.

2. & 3.

Qua ratione? Respon. Hæc vniō duplici modo potest considerari; primo sic, quia simul sunt natura diuina & humana in persona Christi, efficitur vt in eadem persona vnita sint; secundo sic, vt intelligatur, quod in Christo natura

diuina, naturæ humanæ, quodammodo vnita sit. Exem- *Ex Symb.*
plum sit in homine, anima & corpus duplicem habent *Athan.*
vniocem, vna vnio est in persona hominis, alia est inter
animam & corpus, quia anima ipsi corpori modo quo-
dam particulari communicata est.

Catechismus docetne naturam diuinam, & humanam *Art. 2. n. 9.*
in Christo esse vnitas, quia vtraque in vnam conuenit *Et art. 3.*
personam? *Ref. docet. Num. 2.*

Explicatne plenitudinem spiritus Dei speciali ratione, *Art. 3. n. 4.*
in natura humana à Christo assumpta inesse, reperi-
tū, communicari? *Ref. Explicat, ideo ait, Christo non est da-*
tus spiritus ad mensuram sicut aliis hominibus: sed data
est illi plenitudo spiritus, ita vt nos de eius plenitudine
acciperemus.

De proprietatibus naturam in Christo. Num. 6.

Natura diuina in Christo suasne retinuit proprie- *Art. 3. n. 1.*
tates, & operationes? *Ref. Retinuit.*

Idem ne dicendum est de humana? *Ref. Idem. Ibidem.*

Quæ sunt proprietates naturæ diuinæ? *Resp. Quod sit* *Art. 1. n. 11*
æterna, increata, infinita, immortalis, creatrix, guberna-
trix, & alia multa.

Quænam sunt proprietates naturæ humanæ? *Respond.*

Quod sit finita, creata, mortalis, &c.

Potestne dici quod natura diuina in Christo sit creata, *Ibidem.*

vel finita? *Ref. Non. Art. 3.*

Potestne dici quod in illo natura humana sit infinita, *Num. 2.*

& increata? *Ref. Non. Ibidem.*

Cur non? *Resp. Quia vnio naturarum in Christo pro-*
prietates illarum non confundit.

De communicatione proprietatum in persona Christi.

Num. 7.

Omnes proprietates, & actiones naturæ diuinæ *Art. 2.*
conueniuntne personæ Christi? *Ref. conueniunt. Num. 11.*

Omnes proprietates, & actiones naturæ humanæ à *Ibidem.*

Christo assumptæ conueniuntne personæ Christi? *Ref. Ita est.*

Omnia attributa naturæ diuinæ & humanæ possuntne *Ibidem.*

attribui personæ Christi? *Ref. Possunt.*

Christus potestne dici Deus homo Creator, mortuus *Ibidem.*

alia? *Ref. Potest.*

Quomodo est hoc? *Resp. Quidquid conuenit naturæ, Arg. ibid.*

ex Symbol. conuenit etiam personæ illi, cuius natura est. Cum ergo
Ath. persona filij sit persona tum naturæ diuinæ, tum huma-
 næ sequitur, quod quidquid conuenit utrique naturæ,
 verè personæ Christi tribui potest.

Argu. ex Potestne declarari exemplo? Res. Potest tali, corpus,
Symbol. & anima sunt vnitæ in persona hominis, quidquid ergo
Athanas. verificatur de corpore, vel de anima hominis quatenus
 de illius natura sunt, potest de homine verificari, ideo si
 corpus dicitur mortuum, vel infirmum, vel claudum, ho-
 mo talis esse dicitur. Idem in alijs.

De fine incarnationis. Num. 8.

Art. 2. n. 3. **Q**uis est finis Incarnationis? Res. Primò, tollere infi-
 ritam vim peccati: Secundò, reconciliare hominem
 Deo, seu salus hominum, & liberare illum à miserijs, in
 quas propter peccatum incurrit: tertio, vt nos homines
 Filij Dei renasceremur.

De Christi Conceptione. Num. 9.

Arg. art. 3. **D**ifferunt ne Incarnatio, & Conceptio? Res. Aliqua
Num. 1. 2. potest assignari differentia, Incarnatio enim est
Ec. humanæ carnis susceptio; conceptio verò specificat mo-
 dum, quo caro assumpta effecta est.

Filius Dei potest ne dici conceptus? Res. Potest, illa
 enim particula prima tertij articuli, *qui*, refert sic. *Qui*
Christus filius Dei conceptus est. Quidquid enim conuenit
 naturæ, personæ, vt dictum est, tribui potest.

Art. 3. n. 1. Quid significat hoc nomen *Conceptio*? Res. Idem, quod
Ec. 4. carnis formatio.

Art. 3. 4. Vbi formata est caro, quam Filius Dei assumpsit? Res.
 In vtero Virginis.

Ibidem. Ex qua uiam re Christi corpus formatum est? Res. Ex
 purissimo Virginis matris sanguine,

Ibidem. Et tunc commune omnium hominum corporibus, vt ex
 matris sanguine formatur? Res. Est.

Ibidem. Quando formatum est Christi corpus? Res. Statim ac
 Beata Virgo dixit: *Ecco ancilla Domini. Ec.*

Ibidem. Quanto temporis spatio formatum est? Res. In instanti.
 Huic corpori quando anima vnita fuit? Res. In eodem
 instanti, in quo fuit formatum.

Natura humana in illo instanti fuit ne perfecta?
 Res. Ita est.

In eodem instanti diuinitas fuitne coniuncta ? tum ani- *Ibidem.*
mæ,tum corpori Christi:Resp.Fuit.

Christus in illo instanti potuitne dici perfectus Deus , & *Ibidem.*
perfectus homo?Resp.Fuit.

In illo instanti B. Virgo potuitne dici Mater Dei , & ho- *Ibidem.*
minis ? Resp.Potuit quia in illo momento Deum, & homi-
nem concepit.

Animæ Christi in illo instanti datæne fuit summa ple- *Ibidem.*
nitudo gratiæ, & Spiritus sancti ? Resp. Data est, ita vt de
eius plenitudine nos accipiamus.

Cuius virtute Christi conceptio effecta est?Resp. Virtute *Art. 1. n. 1.*
Spiritus sancti.

Solus Spiritus sanctus Christi conceptionem estne ope- *Art. 1. n. 1.*
ratus?Ref.Non solus, sed tota Trinitas. Opera enim Dei
ad extra toti Trinitati communia sunt, licet enim solus
Filius humanam naturam assumpserit,tamen Pater, Filius,
& Spiritus sanctus, authores illius fuerunt.

Cur ergo tribuitur Spiritui sancto?Ref. Quia Incarnatio *Art 3 n. 5.*
immensam Dei erga nos benignitatem,& amorem declarat,
ideo Spiritui sancto, qui Amor est,& cui adscribitur boni-
tas,attribui debet.

Conceptio Christi fuitne naturalis, aut supernaturalis:Ref. *Art. 3.*
Fuit utroque modo.

Quare naturalis? Respon. Quia de purissimo sanguine *Num. 4.*
matris caro formata est.

Quomodo supernaturalis?Resp. Primò, corpus Christi *Ibidem.*
in instanti formatum est, quod naturaliter, sine multo
tempore non contingit: secundò, in eodem instanti anima
fuit illi vnita;tertiò sine virili semine caro Christi formata
est:quartò Diuinitas corpori, & animæ vnita fuit: quintò,
operà Spiritus sancti ista omnia effecta fuere.

De Christi natiuitate temporali.

Num. 10.

CHristus estne natus ex Maria Virgine:Resp. Ita doce- *Ar. 5. n. 7.*
tur in Symbolo,& Euangelio.

Hæc natiuitas fuitne naturalis ? Resp. Non, sed super- *Ar. 3. n. 8.*
naturalis.

Qua ratione:Resp. Quia salua Mariæ Virginitate Chri- *Ibidem.*
stus natus est.

Maria fuitne semper virgo:Resp. Perpetuam, & incor- *Ibidem.*

Ibidem.

ruptam habuit virginitatem.

¶ Quomodo hoc est? Resp. Spiritus sancti virtus ita illi affuit vt illi fecunditatem dederit, & perpetuam Virginitatem conseruauerit.

Ibidem.

Potestne hoc esse? Resp. sicut de sepulchro clauso Christus egressus est, & clausis ianuis ad discipulos introiuit, & sicut Solis radij per vitri substantiam ita penetrant, vt non fragant, nec lædant; ita Christus sine vlllo maternæ Virginitatis detrimento edirus est.

Art. 3. n. 9.

In hoc partu Maria potestne dici secunda Eua? Ref. Illa potest dici secunda Eua, & Christus secundus Adam.

Ibidem.

Quomodo Christus est secundus Adam? Resp. Sicut in primo Adam omnes moriuntur, ita in secundo omnes renascuntur. Ille corporaliter, iste spiritualiter omnium verè dicitur parens.

Ibidem.

Quomodo Maria dicitur secunda Eua? Ref. Eua mortis, Maria vitæ autrix fuit: per Euam nascimur filij iræ, per Mariam accipimus Christum, per quem filij gratiæ regeneramur. Eua vitæ corporalis: Maria, spiritalis mater est. Eua cum dolore, Maria cum Virginitate, & cum summa læticia peperit.

Art. I. n. 10

Quæ figuræ Christi natiuitatem prænunderunt? Resp. Primò porta sanctuarij, quam Ezechiel clausam vidit: secundò, lapis de monte sine manibus, abscissus, vt est apud daniellem qui factus est magnus mons, & impleuit vniuersam terram, tertio, virga Aaron, quæ vna inter virgas Principium Israël germinauit: quarto, Rubum, quem Moyse vidit ardere, & non comburi.

M. ditanda circa mysterium Incarnationis. Num. II.

Art. 2. & 3.

¶ Vid fide les debent facere circa mysterium Incarnationis considerandum, atque colendum: Resp. Quædam intellectu, quædam voluntate facere debent.

*Artic. 2.**Num. 2. 3.**& 12.**Artic. 1.**Num. I. 6.**& 11.*

Quid intellectu? Ref. considerare: primò, infinitam peccati vim: secundò, inexplicabilia bona, tum animæ, tum corporis quæ homo propter peccatum amisit: tertio, quanta, & qualia mala vtriusque propter illud incurrit; demum immensam hominis miseriam: quarto, admirari infinitam remedij virtutem, & dignitatem, quinto, contemplari dici

remedii qualitatem, nempe, quid sit Incarnatio, Con-
ceptio, Natiuitas filii dei: sexto, infinita commoda &
utilitates quæ ad nos tali remedio proueniunt; septimo,
obstufecere tantum Filii Dei exinanitionem, & humilita-
tem, & alia.

Quid voluntate? Resp. Primo, laudare, & magnificare
hæc Dei opera mirabilia: secundo, de tantis beneficiis gra-
tias agere, tertio, tradere nos totos Deo, sicut Deus se to-
tum tradidit nobis: quarto, imitari Christum humiliando
nos, qui seipsum adeo humiliavit; quinto obedire Deo,
magna pati & facere pro illo, considerando quanta ille
prius pro nobis fecit: sexto, toto corde diligere Deum; qui
adeo dilexit nos, ut filium suum unigenitum daret pro no-
bis, septimo, nunquam offendere Deum, quia tam beni-
gnum, & beneficum Deum offendere, summa, & execrabi-
lis impietas est.

Ibidem.

Explicatio IV. Articuli. Num. 1.

Quid explicatur in quarto articulo? Resp. Opus Re-
demptionis.

*Art. 5. n. 1
Ar. 4. n. 10.
Etc.*

Quonam opere potissimum Christus redemit nos? Resp.
Passione & sanguinis effusione.

Quæ differentia est inter mysterium Incarnationis, &
Redemptionis? Respondeo: Redemptio est, veluti finis
Incarnationis; Christus enim factus est homo, ut redime-
ret nos.

De triplici officii Christi Num. 2.

Quotuplex est officium, vel munus Christi? Respon.

*Art. 7.
Num. 7.*

Triplex; primum est munus Redemptoris, & hoc
in terris fuit, præcipuè in passione peregit; secun-
dum est aduocari, & hoc in cælo modo pro nobis exercet;
tertium, Iudicis, & hoc in fine mundi adimplebit. Pri-
mum explicatur in quarto, & quinto articulo. Secundum
in sexto. Tertium, in septimo. Primum, ponit fundamenta
Redemptionis, & inchoat illam. Secundum auget, & perficit
in hac vita. Tertium, consummat illam in futura.

De opere Redemptionis. Num. 3.

Quid est redimere? Res. Est à seruitute, & captiuitate
& miseria liberare.

*C. T. ses. 5.
cap. 1.*

Homo eratne captiuus? Respon. Erat, tum peccati, tum
mortis, tum diaboli.

Ibidem.

Christus redemitne nos ab omni captiuitate? Resp. Ab omni.

Sess. 6. c. 1.

Quanam ratione potissimum redemit nos à tyrannide, & captiuitate, & miseria peccati? Respondeo. Passione, & morte.

art. 5. n. 12.

Quanam à tyrannide diaboli? Resp. Descensu ad inferos.

cap. 13.

Quanam à morte? Resp. Resurrectione.

Diuisio tractationis de Passione. Num. 4.

QUæ explicat Catech. circa articulum quartum? Resp. Tria.

Primò, verba articuli declarat.

Secundò, causas passionis explicat.

Tertiò, quid de illa docendum, & meditandum sit, proponit.

Explicatio verborum articuli. Num. 5

QUot verba sunt in articulo quarto? Resp. Quinque, vnum explicat circumstantiam iudicis, & temporis, nempe illud *sub Pontio Pilato*, reliqua declarant, quid in passione Christi factum sit.

Ar. 4. n. 3.

Cur exprimitur sub quo Præfide passus sit? Resp. Primò, quia actio; vel passio summe insignis sine circumstantia temporis exprimenda non erat; secundò: vt explicetur quod gentibus ad crucifigendum, sicut ipse dixit, traditus est.

Ar. 4. n. 1.

Quanam verba exprimunt passionem? Resp. *Ista, passus, crucifixus, mortuus, sepultus.*

Ibidem.

Quid exprimit illud verbum, *passus*? Resp. Omnes Christi irrationes & passiones.

Ar. 4. n. 4.

Quid *crucifixus*? Res. Genus supplicij specificat.

Ar. 4. n. 6.

Quid *mortuus*? Res. Mortem secutam esse ostendit.

Ibid. nu. 8.

Quid *sepultus*? Respon. Confirmat mortem per sepulturam.

De Christi crucifigione. Num. 6.

*Art. 4.**Num. 4.*

CUR Christus voluit crucifigi? Resp. Ait Catech. diuino consilio factum est. Primò: vt vnde mors oriebatur inde vita resurgeret, & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vincere: vt. Secundò, qua hoc genus mortis erat summae ignominia, & ideo ad maiorem humiliacionem, & peccati destructionem accommodatum.

De

De morte & sepultura Christi. Num. 7

Quid est mors? Respond. Est separatio animæ à corpore. *Art. 4. n. 6*

Quare Christus dicitur mortuus? Resp. Quia eius anima à corpore separata est. *Ibidem.*

Diuinitas fuitne separata ab anima? Ref. Non.

Fuitne separata à corpore? Ref. Non. *Ibidem.*

Christus, vt Deus, an vt homo mortuus est? Resp. Vt homo, non vt Deus. *Num. 9.*

Quomodo ergo verè dicitur quod Deus passus, mortuus, & sepultus est? Ref. si de natura sermo sit, sola humana passa est; sed quia, vt dictum fuit proprietates virtutumque naturæ personæ Verbi conueniunt, hæc autem persona verus Deus est, efficit vt respectu personæ, cui attribuantur omnia quæ in natura humana facta sunt, verè dicatur, *Deus est passus, mortuus, & sepultus*: sicut enim cum moritur corpus non dicitur quod anima mortua sit: & tamen homo verè mortuus perhibetur, ita, & de persona Christi dicendum est, *Art. 4. n. 8*
& 9.

Propter quid Christus mortuus est? Resp. vt vinceret mortem, & nobis vitam darèt.

Cur fit mentio de sepultura? Resp. vt magis confirmetur quod mortuus sit. *Art. 2. n. 6.*

Corpus Christi in sepulchro passumne est corruptionem? Resp. Propheta ait nullam. *Articul. 4. Num. 8.*

De materia Passionis Christi id est de eo, in quo Passio effecta est. *Ibid. n. 9.*

De materia Passionis Christi id est de eo, in quo Passio effecta est. *Num. 8.*

Quid est materia passionis Christi? Resp. Illud, in quo passio recepta est. *Art. 4. n. 2.*
& 3.

In quo fuit recepta? Resp. ait Cat. tum in anima, tum in corpore. *Art. 4. n. 9.*

Vnde habetur quod anima passa sit? Ref. Quia Christus dixit, *Tristis est anima mea vsque ad mortem.*

Quanam pars animæ passa est, superior, an inferior? Ref. Carechismus ait inferior. *Art. 4. n. 2.*

Quomodo natura humana personæ diuinæ vnita potuit pati? Ref. Per talem vnionem proprietates humanæ naturæ sublatæ non sunt. *Ibidem.*

De efficiente Passionis Christi. Num. 9.

Articulus 4.
Num. 11.

Num. 7.

Quinam fuerunt authores, & effectores passionis Christi? Resp. Primò, Deus pater pro nobis traditum: secundò ipsemet Christus pro nobis animam suam posuit, & tale genus mortis elegit, & oblatum est, quia voluit. 3. Gentiles illius mortis authores fuerunt. 4. Iudaei magis. 5. Iudas eum prodidit. 6. Petrus eum traiecit. 7. cæteri omnes deseruerunt, atque ita totus mundus in mortem Christi conspirasse videtur.

Articulus 4.

Num. 2.

Ibidem.

Quid impulit Christum, ut supplicium Crucis subiret? Resp. peccata hominum.

Qui fuerunt authores, & ministri mortis Christi? Resp. Illimet peccatores, pro quorum salute Christus patiebatur.

Articulus 4.

Num. 1.

Ec.

De forma, seu modo Passionis Christi. Num. 10.

Quot possunt considerari circa formam, & modum, quo Christus passus est? Resp. Multa, primò, acerbitas Passionis: secundò, indignitas respectu eius qui patiebatur: tertio indignitas respectu illorum qui ministri illius fuerunt: quartò immensa charitas, qua Christus passus est: quintò, infinitus valor dictæ passionis: sextò quòd hæc passio omnium virtutum perfectissimum est exemplum.

De acerbitate Passionis Christi. Num. 11.

Articulus 4.

Num. 13.

Quomodo potest considerari quanta fuerit acerbitas passionis Christi? Resp. Examinando extensionem, & intensionem dolorum, & passionum illius.

Num. 2.

Ec. 23.

Articulus 4.

Quomodo extensio? Resp. Primò cum corpus, tum anima passa sunt. In corpore qualibet pars passa est: pedes, & manus clavis cruci affixæ, caput spinis, punctum: & arundine percussum; facies sputis foedata, alapis caesa, totum corpus flagellis verberatum est; Secundò anima, & quoad omnes sensus passa est, visus vidit horribilia, auditus audiuit ignominias, gustus expertus est fellis amaritudinem: tactus ubique perpeffus est: Tertio passio fuit diuturna, & mors crucis prolixior, passionibus Christi extendebat. quartò, hæc passio ad multa loca, ad varios iudices, Reges, & ministros extensa est.

Articulus 4.

Quid potest considerari: circa intensionem? Resp. potest probari quod fuerit maxima: primò ex effectu: quia si sola cogitatio, & passionis representatio adeo Christum affli-

xit, vt factus fit in illo sudor velut gutta sanguinis decurrens in terram, quid fiet in reali passione: Secundò corpus Christi fuit perfectius, & temperantius quàm aliorum hominum corpora, ideo acriore quoque sentiendi vim habuit: tertio anima Christi fuit omnium nobilissima, & innocentissima, item, & purissimum corpus illius, ideo ignominias, & irrisiones cum maiori afflictione patiebatur. Quarto cæteris sanctis in tormentis sapientissimè Deus solamen, & lætitiã immittebat, at Christus Calicem amarissimæ passionis nulla suavitate permixta temperavit.

De circumstantijs, quæ passionis acerbicatem augebant.

Num. 12.

Quæ circumstantiæ augebant passionis acerbicatem? *Ar. nu. 10. 11, 12, 13.*
 Resp. Primò persona, quæ patiebatur Creator Dominus, Rex gloriæ, Filius Dei, Propheta, Sacerdos, Rex Secundò pro quibus patiebatur, pro seruis, inimicis, peccatoribus: Tertio, à quibus patiebatur, nempe ab omni genere, & ordine hominum, demum ab illis pro quorum salute patiebatur: Quarto cum modis, & circumstantijs loci, temporis, sociorum, & similia in summam ignominiam præ se ferentibus: & quis ista poterit explicare.

Quomodo passio Christi omnium virtutum magistra sit.

Num. 13.

Passio Christi est-ne magistra omnium virtutum? *Ar. 4. n. 13*
 Resp. Est, nam patientiam, & humilitatem, & charitatem eximiam, & mansuetudinem, & obedientiam & summam animi constantiam paupertatem etiam, & alia ita in summo gradu opere ipso declaravit, vt talis passio summa Christi prædicationis ad viuum relata dicenda videatur.

De valore passionis Christi.

Num. 14.

Passio Christi quanti valoris fuit? *Resp. Infiniti.*

Cur tanti? *Resp. Primò, quia persona Christi erat infinita, tota autem passio dictæ personæ tribuenda est, ideo ab illa recipit infinitatem: secundò, in Christo quadam ratione erat gratia infinita, per quem passio ipsa in infinitum grata Deo reddebatur, ideo valoris erat infiniti: tantus est enim valor rei, quanti res æstimatur, & grata existit: Passio autem Christi in infinitum Deo gratissima fuit.*

Ar. 4. c. 14

q. 15.

Art. 4. n. 1.

Passio Christi est-ne sufficiens ad integrè, & perfectè, & cum summo rigore iustitiæ satisfaciendum pro peccatis totius mundi? Resp. omninò.

Ibidem.

Est-ne sufficiens mereri pro omnibus hominibus vitam æternam? Resp. Ita est.

Ibidem.

Quomodo potest simul satisfacere, & mereri? Res. pretium, quod Christus in cruce pro nobis obrulit debitis nostris, non solum par. & æquale fuit, verum etiam ea longè superavit, ideo prout debitum soluit conuenit illi satisfactio, prout plus dedit meritum illi conueniens est.

*De fine passionis Christi. Num. 15.**Ar. 4. n. II*

Q Vis est finis passionis Christi? Res. est producere illos effectus, ad quos passio est ordinata.

Ibidem.

Ad quo effectus est ordinata? Res. aliqui sunt respectu Dei, alij respectu hominum, & alij respectu diaboli, moris, atque peccati.

*Ar. 4. n. III**12. 14. 15.*

Quos effectus facit respectu Dei? Res. Primò dat summam laudem, & gloriam illi, Secundò, satisfacit pro peccatis, & offensis illi illatis: Tertio reddit gratias pro collatis beneficiis: Quarto noua impetrat ab illo beneficia.

Quid facit contra peccatum, mortem, & diabolum? Res. destruit illa, & tyrannidem illorum.

*Ar. 4. n. 4.**De fructu passionis Christi erga homines. Num. 16.*

Q Væ commoda ex passione Christi hominibus proueniunt? Res. Primò liberat nos à peccatis: Secundò eripit à dæmonis seruitute, atque tyrannide: Tertio penam peccatis nostris debitam persoluit: Quarto Deo Patri nos reconciliauit, illique pro peccatis nostris satisfecit, & illum placatum nobis reddidit: Quintò meruit nobis vitam æternam, & paradisi ianuam per illam nobis apertam fuisse.

*De applicatione passionis Christi, & eius necessitate. Nu. 17.**Sess. 6. ca. 3.*

Christus-ne pro omnibus hominibus mortuus est? Resp. pro omnibus.

Omnes n. homines per Christi mortem salui fient? Res. non, infideles enim, hæretici, & mali Christiani, per illam salutem non consequentur.

Ibidem.

Cur hoc? Res. quia beneficium passionis Christi dictis non communicatur.

Cur non communicatur? Resp. quia meritum passionis illis non applicatur. *Ibidem.*
Ibidem.

Hæc applicatio est-ne omnino necessaria? Resp. omnino, de illa enim ita ait Concilium: Verum etsi ille pro omnibus mortuus est, non tamen omnes beneficium mortis eius accipiunt, sed ij dumtaxat, quibus meritum passionis eius communicatur.

Cur Deus vult hæc applicationem esse necessariam? Resp. quia rei natura ita requirit: Medicina enim non debet prodesse infirmo, cui non applicatur. *Art. ibid.*

Deus est-ne paratus illam omnibus applicare? Resp. non solum paratus, sed rogat. *Sess. 6. c. 5.*

Cur tot hominibus non applicatur? Resp. ex culpa ipsorum fit. *Ibidem.*

In quo est hæc culpa? Resp. quia nolunt facere quod debent, vt illis applicetur.

De modo obtinendi applicationem passionis. Num. 18.

Quid debet fieri, vt dicta obtrineatur applicatio? Resp. Duo, vnum est accedere ad Sacramenta: aliud est præparare seipsum, tum ad sacramenta, tum ad dictam applicationem suscipiendam. *Sess. 6. c. 5.*
¶ 6.

Quare oportet accedere ad sacramenta? Resp. quia sunt media, per quæ passio Christi hominibus applicatur. *Ibid. ¶ 14.*

In quo consistit præparatio, quæ dicta est? Resp. in fide, spe, charitate, & poenitentia.

Qua ratione? Resp. Primò oportet credere, quod passio Christi habeat vim, si sit applicata, faciendi quod dictum est, & credere quod applicetur per sacramenta: Secundò, sperare quod talem applicationem obtinebit, si cum Dei auxilio præparatus accedit: Tertiò velle diligere Deum, & odio habere peccatum. *Art. 4. n. 14.*
Sess. 6. ca. 6.

Hæc præparatio est-ne necessaria? Resp. In adultis omnino necessaria est. *Sess. 6. ca. 5.*

De exercitatione circa passionem Christi.

Num. 19.

Quid debent facere Parochi, confessores, & concionatores circa passionem Christi? Resp. debent summa diligentia conari, vt inducant fideles ad se exercendum circa passionem Christi sicut modò dicitur. *Art. 4. n. 9.*
¶ 10.

Fideles quid facere debent? Resp. aliquid debent præ-

Itaque, primò in intellectu: secundò in voluntate: tertio in corpore, ac sensu.

Art. 7. 2. 3 Quid in intellectu? Res. primò, intuitu infinitam vim peccati, & inexplicabiles miserias ex illo emanantes; secundò, certò sibi persuadere, quod meritum passionis Christi est unicam remedium peccati, & miseriarum illius: tertio, contemplari qualitatem, acerbitem, & circumstantias passionis, & præcipuè quis est ille, qui patitur: quartò, considerare necessitatem, & modum applicationis: quinto, necessitatem præparationis ad illam: sextò, in his omnibus infinitam dei misericordiam, & bonitatem admirari.

Art. 4. nu. 1
10. 11. 2. 13
14. 26 Quid debet facere voluntas? Res. primò, debet summo odio prosequi peccatum: secundò, summo amore diligere Christum, à quo tantum, & tale remedium nobis collatum est: tertio, procurare applicationem dicti remedij, ideo ad Sacramenta cum præparatione accedere: quartò, quotidie frequentius in corde memoriam passionis retinere: quinto, meditando passionem, omnes virtutes in illa ad discere: sextò, in tentationibus recurrere ad illam, ut illius virtute victor evadere possit.

Art. 5. nu. 2 Quid debet facere sensus? Res. aliquid quotidie pati in memoriam passionis Christi, veluti in sumendo cibo, potu, vestitu, labore, & similibus.

Explicatio Articuli Quinti.

De descensu Christi ad Inferos. Num. 1.

Ibidem. Quid per inferos significatur? Res. Non sepulchrum, ut quidam impiè opinati sunt, sed loca, & receptacula animarum, quæ infra terram abdita sunt.

Ibidem. n. 3 Quæ, & quot sunt dicta loca? Res. Primò datur infimus, & terrimus, & obscurissimus carcer, qui infernus, & abyssus; & gehenna appellatur, vbi dæmones, & damnati igne cruciati sunt: secundò purgatorium, in quo per ignem animæ piorum ad definitum tempus expiantur, & de hoc Scriptura, Apostolica Traditio, & Concilia fidem faciunt. Tertio, Sinus Abrahamæ, vbi ante Christi Adventum animæ sanctorum excipiebantur, ibique sine vllò doloris sensu quæta habitatione propter spem futuræ redemptionis fruebantur. Aliqui Doctores addunt quartum; *id est* locum vbi pueri sine baptismo ante usum rationis

cedentes excipiuntur, sed de hoc Catechismus nihil proponit.

Ad quem locum Christus descendit? Resp. Ad sinum Abrahamæ.

Quid descendit, anima, an corpus, an diuinitas? Resp. non descendit corpus, quia mansit in sepulchro, non descendit propriè loquendo diuinitas, quia hæc ubique est: Anima autem Christi est illa, quæ descendit.

Hæc anima descendit-ne tantum virtute, seu potentia, an potius verè, & realiter? Respon. Reali præsentia descendit.

Potest dici, quod Christus ad inferos descendit? Resp. potest, quia quidquid animæ, vel corpori Christi tribuitur, illud personæ ipsius tribuendum est.

Dum corpus Christi fuit in sepulchro, & anima in sinu Abrahamæ, potest dici, quod eadem Christi persona apud inferos fuerit, & in sepulchro iacuerit? Resp. potest, quia persona Christi nunquam ab anima, vel corpore etiam in triduo mortis separata est.

Diuinitas fuit separata ab anima, vel corpore in triduo mortis? Resp. non.

Minuit-ne de sanctitate, vel potestate Christi quod ad inferos descenderit? Resp. non minuit, sed auxit: Christus enim non vt captiuus, sed vt victor, ac inter mortuos liber aliosque liberaturus descendit.

Quando anima Christi descendit? Resp. postquam à corpore egressa est.

Quandiu ibi mansit? Resp. Deum corpus eiusdem in sepulchro fuit.

Propter quid Christus ad inferos descendit? Resp. Primò vt ereptis dæmonum spoliis animas SS. Patrum è sinu Abrahamæ liberaret, vt secum in cælum perduceret: secundò vt suam etiam apud inferos ostenderet potestatem.

Quid apud inferos fecit Christus? Resp. præter dicta sic ait Catechismus, statim illius aspectus clarissimam lucem captiuus attulit, eorumque animas immensa leticia, gaudiòque impleuit: quibus etiam optatissimam beatitudinem, quæ in Deo visione consistit, impertitus fuit: quo facto id comprobatum est, quo latroni promiserat illis verbis: *Hodie mecum eri in Paradiso.*

Be. tom. 2.
cont. 3. lib.

2. c. 6. art. 6
nu. 3. art. 5.
n. 4. & n. 1.

Ibidem.

Ar. 5. nu. 1.

Ibidem.

Ibidem.

Ar. 5. nu. 5

nu. 5. art. 1.

nu. 5. art. 6

ar. 5. nu. 10.

Ibidem.

Portæ Paradisi fuerint-ne apertæ alicui antequam Christus moreretur, ac resurgeret? Resp. Non, sed omnes vel in Sinu Abrahamæ, vel in purgatorio detinebantur.

De Resurrectione Christi. Num 2.

Ar. 5. nu. 7

Quid est resurrectio? Res. est reditus animæ ad corpus, à quo illa fuerat separata.

*Ibidem.**Ar. 5. nu. 2*

Resurrectio dicitur de anima, an de Corpore Christi? Res. de corpore, quia hoc solum fuit mortuum, & ideo per animæ vnionem ad vitam reuocatum.

Ar. 5. nu. 6.

Potest dici quod Christus resurrexit? Res. potest: quia quod tribuitur corpori Christi, & ipsi Christo tribuere opus est.

*Ibidem.**Art. 5. nu. 8.*

Quomodo Christus resurrexit? Res. per hoc quod iterum anima corpori vnita est.

Qua virtute resurrexit? Res. non aliena, vt alij, sed propria virtute, quod in Christo proprium est.

Ibidem.

Quomodo Christus potuit seipsum ad vitam reuocare? Res. diuina vis tum corpori in sepulchro, tum animæ apud inferos existenti coniuncta fuit, per quam, & anima potuit ad corpus redire, & corpus animæ coniungi.

Ibidem.

Nonne aliquando Scripturæ dicunt Christum à Patre suscitatum fuisse? Respon. Catech. ait: Christus vt homo à Patre dicitur suscitatus, vt verò Deus est, seipsum suscitauit.

Ar. 5. nu. 10

Quando Christus resurrexit? Res. tertia die postquam mortuus est.

Ibid. nu. 2.

Iti tres dies fuerunt ne integri, & completi? Res. secundus fuit completus alij non.

Ibidem.

In quo die resurrexit? Res. in Dominico, sed summo mane,

Ibidem.

Quomodo fuit tertia die si ante ortum solis die Dominico resurrexit? Respon. Diei computatio incipit à media nocte ad mediam noctem; cum ergo mortuus sit die Veneris hora nona, per reliquum illius diei mortuus mansit, similiter per totum diem Sabbathi; post mediam verò noctem Dominicus dies incipiebat, ideo in tertia die facta est resurrectio.

Ibidem.

Cur tertia die resurrexit? Res. ait Catech. Vt Christus suam Diuinitatem declararet, Resurrectionem ad finem sæculi differre noluit, vt verò homo crederetur, non sta-

tim p
spatiu
deba

Ol
iustit
morte

nostra
Terti
lutis

Christ
gens
amif

Qu
nium

Christ
sti res

illam
do cu

Quar
vitæ i
non m

non se
randi
Qu

faper
E

C
pleiui

Co
non,
ciend

Qu
tum e
pro n

Qu
Helia
Ha
Resp

tim post mortem, sed tertia die reuixit, quod temporis spatium ad veram mortem comprobendam, satis esse videbatur.

Ob quas causas Christus resurrexit? Res. Primò, quia iustum erat, vt Christus resurrectione exaltaretur, qui morte, & passione fuerat humiliatus. Secundò, vt fides nostra confirmaretur, quod resurrectione potissimum fit. Tertio, vt fides nobis resurgendi traderetur. Quarto, vt salutis, & Redemptionis nostræ mysterium absolueretur; Christus enim sua morte nos à peccatis liberauit; resurgens; verò præcipua nobis bona restituit, quæ peccando amiseramus. *Art. III. II*

Quæ utilitates ex Christi resurrectione ad nos proueniunt? Respon. Primò, intellectus noster illuminatur, vt Christi diuinitatem cognoscat, & credat. Secundò, Christi resurrectio nostræ resurrectionis causa fuit. Tertio, per illam docemur. qua ratione spirituali peccatis moriendo cum Christo ad nouam vitam resurgere debeamus. Quarto, docet nos, vt, postquam mortui sumus peccatis in vitæ innocentia perseueremus, quia *Christus resurgens, iam non moritur, & mors illi ultra non dominabitur.* Quintò non solum docet perseuerantiam, sed vim præbet perseuerandi. *Art. 5. III. 13. & 14.*

Quæ signa sunt spiritualis resurrectionis? Resp. vnum, sapere cælestia: aliud, despiciere terrena.

Explicatio Articuli Sexti. De Ascensione Christi.

Num. I

Christus antequam ascendit in cælum compleuit-ne Copus, & mysterium nostræ Redemptionis? Resp. compleuit, quia in passione pro nobis plene satisfecit. *Art. 6. III.*

Completa fuit-ne executio dictæ redemptionis? Res. non, sed multa tum à Christo, tum à nobis supererant facienda, vt hominis redemptio perficeretur. *Ibidem. Art. 1. II. I.*

Quid faciendum erat Christo? Resp. officium tum iudicis, tum aduocati. ideo ascendit in cælum, vt aduocati munus pro nobis adimpleret. *Art. 6. 2. Art. 7. II. 2.*

Qua virtute Christus ascendit? Respon. non aliena, vt Helias, & alij, sed propria virtute ascendit.

Hæc virtus fuit-ne Christi, vt Deus est, an vt homo? Resp. fuit etiam vt homo. *Ibidem.*

Ibidem.

Qua ratione? Ref. ait Catec. Quamvis enim naturaliter, id fieri non potuerit, tamen virtus illa, qua beata Christi anima prædita erat, corpus, ut libuit, mouere potuit, corpus verò quod iam gloriam adeptum erat, mouentis animæ imperio facile parebat.

Ar. 5. n. 11.

Christus ascendit-ne, ut Deus, an ut homo? Resp. ait Catec. Ut homo est, in cælum corpore, & anima ascendit: nam ut Deus est, nunquam ab eo absuit, ut qui diuinitate sua loca omnia compleat.

Ar. 6. n. 5.

Quibus, de causis Christus ascendit in cælum? Respon. Primo, quia eius corpori glorioso non terra, sed cæli domicilium conueniebat. Secundo, ut ibi apud Patrem aduocati pro nobis officio fungeretur. Tertio, ut ostenderet regnum suum non esse terrenum, & deficiens, sed cæleste, & æternum. Quarto, ut nos, mentesque nostras ad paradisi desiderium eleuaret, ac inflammaret.

Art. 6. nu.

6.7.8.9

Quæ utilitates ad nos ex Christi Ascensione prouenerunt? Ref: Primo, Spiritum sanctum in nos misit. Secundo, dum fungitur officio aduocati, infinita bona nobis obtinet. Tertio, datur nobis causa maximæ lætitiæ, & spei quòd tantæ autoritatis aduocatum in cælo habeamus. Quarto, portas cæli aperuit, ibique nobis locum præparauit, viamque munuit, per quam illuc perueniremus. Quinto, Prophetas, & sanctos Patres in Paradisum tanquam primitias generis humani introduxit. Sexto, datur nobis occasio maioris meriti circa fidem, dum in Christum non præsentem aspectui, sed absentem credimus. Septimo, confirmatur spes nostra, quod ubi est caput nostrum, ibi & nos membra esse illius ope possimus. Octauo, amor noster in cælum rapitur, quia ubi est Christus thesaurus noster, ibi, & cor nostrum esse debet. Nonò, mens nostra ad perfectiora erigitur, si enim Christus visibili præsentia apud nos permanisset, dum illum, ut hominem aspiceremus, quasi amore corporali diligeremus, nunc autem in cælo existens amorem nostrum reddidit spiritualement, & dum absentem illum cogitamus, ut Deum diligimus, & honoramus: Apostoli enim in Christo præsentem magis humanitatem, in absente magis diuinitatem dilexerit. Decimo, per Ascensionem Christi Ecclesia magis muneribus est dece-

tata:
& Cl
& sur
reliq
listas
feden
mun
ascen
virtu

C
Q
Prim
omn
Se
posit
feden
nem
lassit
Qu
mam
gem
do in
statis
man
De
ralia
illi c
Cur
sape
den
Qu
ait C
tribu
expl
fitem

raratam illi Spiritus sanctus, cum suis donis datus est, & Christus vniuersæ Ecclesiæ inter homines pastorem, & summum Antistitem Petrum Apostolorum Principem reliquit; Quosdam dedit Apostolos, Prophetas, Euangelistas, Pastores, Doctores, atque ita ad dexteram Patris sedens, aliis æquè diuersa dona semper impertiuit: Deum Ascensio Christi non solum nobis viam ad cælum ascendendi patefecit, ac demonstrauit sed etiam vim, & virtutem illuc perueniendi nobis largita est.

De sessione Christi ad dexteram Patris.

Num. 1.

Christus manetne in cælo cum magno honore? Resp. cum maximo. *Art. 6. n. 3.*

Quibus verbis explicatur tantus honor? Resp. tribus. *Ibidem.*
Primum, sedere. Secundum, ad dexteram. Tertium, Patris omnipotentis. *Ibidem.*

Sedere significatne hoc loco figuram, vel situm, vel positionem corporis Christi, ita vt corporaliter dicatur sedere? Resp. non; quia ita sedere corporibus ob lassitudinem concedi solet, in Christi autem corpore glorioso lassitudo cadere non potest.

Quid significat ergo sedere? Resp. Primò regiam, summamque potestatem ac gloriam; quia sedere apud Regem, summam indicat dignitatem, & maiestatem. Secundò indicat firmam, ac stabilem possessionem dictæ potestatis, ac gloriæ, qui enim sedet, quasi fixus atque quietus manet, ideo sedere indicat stabilem possessionem. *Ibidem.*

Deus habetne dexteram, vel sinistram? Resp. non, quia talia corporibus tribuuntur, ideo cum Deus Spiritus sit, illi conuenire non possunt. *Ibidem.*

Cur ergo tribuitur Deo? Resp. per metaphoram id fit, sæpe enim Sacræ literæ, vt se humano captui accommodent, Deo humana tribuunt membra, & affectiones. *Art. 6. n. 3.*

Quare Christus dicitur sedere ad dexteram? Resp. ait Catec. quia in humanis rebus ei maiorem honorem tribui existimamus, qui ad dexteram collocatur, ob id ad explicandam Christi gloriam ad dexteram sedere confitemur.

Ibidem.

Cur dicitur *Patris, & omnipotentis*? Resp. Vt significetur causa tantæ gloriæ, tum quia est Filius, tum quia est illius Patris, qui infinitam potentiam, & maiestatem habet, cum enim sit Filius hæres vniuersorum, quanta est gloria Patris, tanta & Filij maiestas confitenda est.

Explicatio Articuli Septimi De iudicio Christi.

Num. 1.

Art. 7. n. 2. **C**Hristus exercet officium Iudicis? Resp. non solum Redemptoris, & aduocati, sed etiam iudicis officium habet.

Art. 7. Quid circa iudicium Christi debet considerari? Respond. primò de iudice: secundò de iudicio: tertio de sententia iudicis: quartò, de utilitate, quæ ex dicto iudicio accipi potest.

Ibidem.

Quis est iudex viuorum, & mortuorum? Res. Christus.

Christus est-ne Iudex, vt Deus, an vt homo? Resp. ait Catec. Sacræ literæ declarant, quod non solum, vt Deus, sed etiam, vt homo à Deo Iudex est constitutus.

Art. n. 7. 5. Nonne potestas iudicandi omnibus personis sanctæ Trinitatis communis est? Res. Est, sed præcipuè tribuitur Filio, ea ratione, qua ipsi quoque sapientia tributa est.

Art. 6. 7. Cur potissimam Christo, etiam vt homo est, officium datum est iudicandi? Resp. Primò, decebat vt iudex hominum corporeis oculis posset videri, & eius sententia auribus percipi, & omnino quod iudicium illud sensibile esset. Secundò, iustissimum erat, vt Christus, qui vt homo iniquis hominum sententiis condemnatus fuit, omnium deinde iudex ab omnibus conspiceretur.

Art. 7. n. 2. Quando Christus hoc iudicium exercebit? Resp. in secundo aduentu, & in fine mundi.

Ibidem.

Quotplex aduentus Christi? Resp. duplex, vnus est cum carnem assumpsit, & homo factus est, secundus cum ad iudicandos homines in fine mundi venturus est, primus misericordiae, secundus iustitiæ tribui debet.

Art. 6. n. 3. Quotplex est iudicium Christi? Respond. duplex, vnum priuatum, & sit eum vnusquisque nostrum migrat è vita, statim enim ad tribunal Christi sistitur, vt de actibus cogit

dis, ori
in fine
presen
futurur

Quib
Resp. P

vel vtil
premiu
enim fr

alios su
ratione,
vniuersa

iniuste
iuste da
uentu h

est, vt f
ac vitij,
anima e

& poena
aliqua p
minus v

uant, &
& paup
Dei ius

nerali i
factum
penis n

terrentu
poena d

Quæ
Sacris li
Primu
Secun

los, seu
Tertio
generale

Qua
feret? R
tes intu
pronun

dis, oris & operis rationem reddat; alterum publicum, quod in fine mundi, vno die, vno in loco omnibus hominibus presentibus, & spectantibus, quid in æternum de singulis sit futurum determinabit.

Quibus de causis hoc iudicium vniuersale futurum est? *Art. 7. n. 4.*
 Resp. Primò, quia exempla, opera, & doctrina multorum vel vtile, vel damnum efficiunt; ideo ante finem mundi præmium, vel pœna illis decerni non poterat: parentes enim filios, doctores liberos, magistri discipulos? & alij alios successiuè sui imitatores relinquunt: vnde quadam ratione, vel boni, vel mali futuri causa sunt. Secundò per vniuersale iudicium satisfiet fama multorum piorum, quæ iniuste fuit offensa, & à multis auferetur gloria illis iniuste data, sine enim publico, & vniuersali hominum conuentu hoc fieri posse non videbatur. Tertio, quia iustum est, vt sicut corpora fuerunt consortia laborum, & virtutis ac vitij, ita essent præmij, ac pœnæ: conueniens fuit vt animæ corpora reassumerent, & post hoc vtriusq; præmia, & pœnæ decernerentur. Quarto, quia Deus nunc videtur aliqua permittere, quæ Diuinæ iustitiæ, & prouidentiae minus videntur conuenire, veluti quod impij pacificè uiuant, & diuitiis aliisque bonis abundant; iusti verò afflicti & pauperes sint, æquum erat, vt coram omnibus summa Dei iustitia atque prouidentia declararetur, quod in generali iudicio optimè fit. Quintò, optima ratione à Deo factum est, vt hominibus finale iudicium cum præmijs, & pœnis modò proponeretur, sic enim pij recreantur, impij terrentur, iusti in virtute confirmantur, mali à peccato metu pœnæ deterrentur.

Quænam signa generale iudicium præcedent? Resp. ex *Art. 7. n. 7.*
 Sacris literis habetur quod hæc tria.

Primò, prædicatio Euangelij per vniuersum orbem.

Secundò, discessio, *id est*, diuisio inter gentes, & populos, seu discessio à fide.

Tertio, Antichristus, Hæc tria cum fuerint, propè esse generale iudicium indicabunt.

Qualem, & quomodo Christus pro iustis sententiam feret? Respon. sic Christus lætis oculis pios à dextra stantes intuens: ita de illis iudicium summa cum benignitate pronuntiabit; *Venite benedicti Patri, possidere Re-* *Art. 7. n. 8.*

gnum, quod paratum est vobis à constitutione mundi. Quid hoc iucundius?

Art. 7. n. 4. Et quale iudicium in impios erit? Ref. ad hos qui à sinistra stabunt, Christus conuersus suam iustitiam in eos effundet, his verbis: *Discedite à me maledicti in ignem æternam, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius.*

Ibidem. Hæc sententia quidnam mali continet? Ref. Primò penam damni. Secundò, penam sensus,

Ibidem. Quid est pœna damni? Ref. Est carentia omnis boni, & præcipuè diuinæ visionis.

Ibidem. Quæ verba explicant pœnam damni? Ref. Illa *Discedite à me*, & illa *Maledicti*. Dum enim ait, *Discedite à me*, ostendit auersionem à Deo, separationem & carentiam visionis illius, absentia enim non videmus. Cum verò dicit, *maledicti*, declarat quod Deus non solum erit illis non amicus, sed inimicus, non solum non faciet illis bona sed faciet mala, non solum non diligit, sed odio habebit. Maledicere enim Dei est malum non solum dicere, sed facere.

Art. 7. n. 10. Quid est pœna sensus? Ref. est illa, quæ corporis percipitur sensu, vt in verberibus, & flagellis contingit, sed præcipuè ignis tormenta summi doloris sensum efficere solent.

Quibus verbis explicatur pœna sensus? Ref. Primò illo verbo *in ignem*. Secundò illo *æternam*. Tertiò illo qui *paratus est Diabolo, & Angelis eius*.

Primum declarat maximam pœnam. Secundum maximam durationem. Tertium: terrores crudelissimos, & summè inferos.

Art. 7. n. 11. Quæ utilitas oritur ex consideratione iudicii? Resp. Primò, cohibet homines à peccatis, & frenat prauas animi cupiditates. Secundò, iusti ad virtutem maxime incitantur, cum per illam vident tanta bona obtineri, & tanta mala vitari. Tertiò, mirificè iunat ad perferendas miseria, & iniurias, & calumnias iniuste illatas. Consolatur enim quod in tali iudicio omne occultum manifestum coram omnibus fiet. Et vnicuique quod suum est tribuetur.

D
nis no
sancto
nis, c
Qui
nomin
illius à
proced

Q
Sing
ritus fa
quia D
In a
sancto

Hoc
lem vi
sancti
Quan
lio ter
sancti
men at

Cur
& Fili
reperit
non po
Cur
quia P
autem
genito

S
Pat
sit prob
In oc
plicatu

Explicatio Ter: & partis Sym^{oli}.

DE quam re agitur in tertia parte Symboli? Resp. *Cat. c. 1. post prof. n. 3.*
 Primò, de Spiritu sancto, qui est caput, & fons omnis nostre sanctitatis. Secundò, de Ecclesia, quæ à Spritu sancto sanctificatur, & regitur. Tertiò, de quibusdam bonis, quæ per Spiritum sanctum Ecclesiæ collocata sunt.

Quid debet considerari de Spiritu sancto? Resp. *Art. 6. n. 1.*
 Primò, de nomine ipsius. Secundo, de persona. Tertiò, de processione illius à Patre, & à Filio. Quarto, de effectibus, qui ab ipso procedunt.

Explicatio Articuli Octavi.

De nomine Spiritus sancti. Num. 1.

Quibus convenit hæc vox *Spiritus*? Resp. convenit præcipuè animabus iustorum, Angelis, & Deo. *Ar. 8. nu. 2.*

Singulæ personæ Trinitatis, nempe Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, possunt dici Spiritus, & sanctus? Resp. possunt, quia Deus spiritus est. item, sanctus est. *Ibidem.*

In articulo octavo quomodo accipitur ista vox *Spiritus sanctus*? Resp. pro tertia persona Sanctissima Trinitatis. *Ar. 8. n. 2.*

Hoc nomen convenitne illi? Resp. omnino, quia spiritualem vitam in nos infundit, & toti Ecclesiæ fons, & caput est sanctitatis.

Quare Spiritui sancto nomen proprium sicut Patri, & Filio attributum non est? Resp. quia processioni; qua Spiritus sanctus à Patre, & à Filio originem habet proprium nomen assignatum non est. *Ibid. n. 3.*

Cur non est assignatum? Resp. quia illa actio, qua Pater, & Filius producunt Spiritum sanctum in humanis non reperitur, ideo à rebus creatis proprium nomen desumi non potest, sed communi vocabulo vti necesse est. *Ibidem.*

Cur Patri, & Filio proprium nomen est tributum? Resp. quia Pater per generationem producit Filium, generatio autem in humanis reperitur, & generanti nomen Patris, genito nomen Filii impositum est. *Ibid.*

De persona Spiritus sancti. Num. 2.

Spiritus sanctus estne Deus? Resp. omnino, æque ac Pater, & Filius, & Cat. per scripturas evidenter quod ita sit probat, & est de fide. *Art. 1. n. 1.*

In octavo articulo explicaturne quod Deus sit? Resp. explicatur, per illud verbum, *In.* *Ar. 9. n. 11.*

Ar. 9. n. 2. Qua ratione? Resp. credere In, excepto Deo, nulli re vel personæ creatæ potest conuenire, ideo qui credit in Spiritum sanctum, fatetur illum esse Deum, octauus autem articulus habet *Credo in Spiritum sanctum*.

Ca. 1. nu. 4. Spiritus sanctus estne vna ex Diuinis personis? Resp. est; nempe tertia; Pater enim est prima, Filius secunda; Spiritus sanctus tertia.

Pref. ar. 7. Cur tertia persona est? Resp. propter originem quia enim à Patre originem habet Filius, & à Filio ac Patre Spiritus sanctus, propter hanc originem, vt supra dictum est, dicitur quod Pater est prima persona, Filius secunda, Spiritus sanctus tertia.

Art. 8. n. 4. Propter hoc estne aliqua inæqualitas, ita vt Spiritus sanctus sit minor, aut posterior Patre ac Filio? Resp. nulla est omnino.

De processione Spiritus sancti. Num. 3.

Ar. 8. n. 3. **Q**uid significat hoc nomen processio? Resp. significat quod aliquid ab alio deductionem, vel emanationem, vel originem habeat.

Ibidem. Quot sunt in Deo emanationes, vel processionem? Resp. duæ, vna per intellectum, & dicitur generatio & per hanc producitur Filius à Patre: alia per voluntatem, & hæc proprium nomen non habet, sed congruo nomine dicitur Spiratio, vel processio, & per hanc Spiritus sanctus à Patre, & à Filio procedit.

Art. 8. n. 8. Catechismus quid docet de hac processione? Resp. ait in hac Deo seipsum totum vi amoris communicat: id est in processione, quæ fit in Deo, per intellectum Deus communicat se totum per modum Verbi: in hac autem communicat se totum per modum Amoris, quia producit Spiritum sanctum, qui Amor est.

Art. 8. n. 9. Quodnam est principium, à quo ista processio emanat? Resp. Pater, & Filius, qui considerantur tanquam vnum principium illius, non tanquam duo.

Art. 8. n. 1. Per quam potentiam Pater, & Filius producant Spiritum sanctum? Resp. per voluntatem amore inflammata.

Ibidem. Qua ratione producant? Resp. per modum amoris, id est eo modo, quo amor à voluntate productus est, non eo quo Verbum ab intellectu produci solet.

Quis

Quis producitur? Resp. Spiritus sanctus qui est idem plenè & per charitatis amorem à Patre, & Filio procedens, genitorem, & genitum, æterno atque indissolubili vinculo inter se connectens. *Ar. 6. n. 10.*

De effectibus Spiritus sancti. Num. 4.

Spiritus sanctus producitne aliquos effectus in nos? Resp. *Ar. 8. n. 7.*
producit.

Dicunturne effectus Spiritus sancti? Resp. Dicuntur, & illi *ibidem.*
vt proprii tribuuntur.

Dicti effectus à tota Trinitate producti sunt? Resp. ita *ibidem.*
est, quia opera omnia, quæ Deus extra se facit toti Trinitati communia sunt.

Cur ergo præcipuè Spiritui sancto appropriantur? Resp. *ibidem.*
quia Spiritus sanctus est amor diuinus, & bonitas illi à Sacris literis appropriatur, & tanquam perennis fons bonitatis, ideo effectus qui à diuina voluntate veluti amore inflammata in nos proficiscuntur, rectè Spiritui sancto quadam ratione appropriari debent.

Omnia bona, & beneficia à Deo accepta tanquam à Spiritu sancto data cognoscere debent? Resp. ita est, vnde Spiritus sanctus Donum appellatur. *Ar. 8. n. 7.*

Cur dicitur Donum? Resp. quia summus Dei in nos amor efficit, vt beneficia nobis collata benignè, & gratuito, & absque spe remunerationis tribuantur. *ibidem.*

Quæ differentia est inter Spiritum sanctum, & effectus illius? Resp. illa quæ est inter creatorem, & creaturam. *Ar. 9. 168*

Nonne aliquando effectus, vel dona Spiritus sancti dicuntur Spiritus sanctus; veluti dicitur spiritus sapientiæ, &c. Resp. ait Catech. dicuntur, & tamen dona Spiritus sancti ab eodem spiritu tanquam finitum ab finito sunt distinguenda.

Qui sunt isti effectus? Resp. primus est, vita spiritualis. *Ar. 8. n. 8.*
ideo in Symbolo Nicæno dicitur spiritus viuificans: facit enim, vt anima in Deo coniuncta sit, vt quodam modo quod vniat vita Dei dici possit. *69.*

Secundus est, quod omnia beneficia Dei, gratuito nobis data munera, dona Spiritus sancti vocari possunt.

Tertius, septem dona Spiritus sancti, nempe charitas, sapientia, &c. maxima cumulum beneficiorum collectura habent.

Quartus, gratia iustificans effectus Spiritus sancti est, & hanc sequitur comitatus virtutum, per illam efficiuntur participes diuinæ naturæ, ideo per eandem Filii Dei non solum nominantur, sed verè sumus.

Art. 8. n. 1.

Quæ utilitas homini prouenit ex hac cognitione? Resp. Primo, humiliatur homo considerando se esse fontem miseriæ, & omnia bona, quæ habet, ab hoc Spiritu sancto obtinuisse. Secundo, erigitur spes, vt à tam benigno datore omnia bona speret, petat, & obtineat. Tertio, prouocatur ad summum in Deum amorem, tantum enim benefactorem diligere iustissimum est.

Explicatio articuli Noni.

De sancta Ecclesia Catholica. Num. 1.

Quare post articulum de Spiritu sancto, ponitur articulus de Ecclesia? Resp. quia Ecclesia pendet à Spiritu sancto, à quo regitur, viuificatur, & sanctificatur.

*Art. c. 8.
Num. 23.*

In quot partes diuiditur articulus de Ecclesia? Resp. In duas: in prima, agitur de Ecclesia, in secunda, de communione Sanctorum.

De necessitate cognoscendi Ecclesiam. Num. 9.

Art. 9. n. 8.

Estne necessarium, vt omnes Ecclesiam cognoscant? Resp. ait Car. cum Ecclesia ab omnibus parendum sit necesse est, vt à singulis cognoscatur.

Estne necessarium, vt explicetur fidelibus quænam sit vera Ecclesia? Resp. Est, quia hæretici multa mendacia de Ecclesia disseminarunt, & ideo vera doctrina de illa tradenda est.

*Articulo 9.
Num. 1.*

Qui paratus est credere Ecclesiæ, potestne esse hæreticus? Res. Non potest.

De significatione huius nominis Ecclesia.

Num. 3.

Ibid. n. 2.

Ecclesia estne nomen Latinum? Resp. Non, sed Græcum est.

Quid significat? Resp. Euocationem, & à scriptoribus accipitur pro consilio, & concione, seu pro multitudine, quæ simul vnita sit.

Ecclesia accipiturne pro bonâ tantum, an etiam pro mala hominum multitudine? Resp. Aliquando Scriptura

accipit hanc vocem *Ecclesia* pro mala hominum veluti infidelium multitudine, sed ordinariè pro populo, & congregatione fidelium, & Christianorum accipisoleat.

Ante Christi aduentum fidelis populus quomodo vocabatur? Ref. Synagoga. *Art. 9. n. 3.*

Cur hoc? Ref. Quia Synagoga significat multitudinem vnitam. Hæc autem etiam animalibus conuenit, ideo ille populus significabatur tanquam pecudum more congregatur. *Ibidem.*

Cur Christianus populus dicitur *Ecclesia*? Resp. Vt ostendatur, quod à Deo ad cælestia, & diuina vocatus sit. *Ibidem.*

Ecclesiæ vox accipitur ne semper in Scripturis pro vniuersa fidelium multitudine? Ref. Non, sed aliquando accipitur pro sola parte fidelium veluti vnius ciuitatis: vnde Apostolus vocat *Ecclesiam* Corinthi congregationem fidelium, quæ ibi erat. *Articulus 9. Num. 10.*

Quando *Ecclesia* accipitur pro vniuersa fidelium multitudine; Ref. præcipuè cum apponitur hæc vox Catholica veluti; *Credo sanctam Ecclesiam Catholicam.* *Articulus 6. Num. 16.*

Quid significat hæc vox *Catholicam*? Ref. Idem quod vniuersalis. *Ibidem.*

De variis nominibus Ecclesia Catholica. Num. 4.

Ecclesia habet-ne plura nomina? Resp. habet, primò enim dicitur domus, & ædificium Dei: secundò, columna, & firmamentum veritatis: tertio, grex ouium Christi: quartò, sponsa Christi: quintò, corpus Christi mysticum.

De partibus Ecclesia Num. 5.

In quot partes *Ecclesia* diuisa est? Resp. In duas. Vna dicitur Triumphans, & est Beatorum qui de Mundo, Carne, & Diabolo triumpharunt. Alia dicitur Militans, & est hominum viatorum, qui cum Mundo, Carne, & Diabolo bellum habent. *Num. 5.*

Illi qui sunt in Purgatorio in quânam parte *Ecclesiæ* sunt? Ref. Doctores, fideles in Purgatorio penas lucentes appellant *Ecclesiam* satisfacientem, & sunt medij inter *Ecclesiam* Militantem, à qua recedunt, & Triumphantem ad quam accedunt.

Ecclesia Triumphans, & Militans sunt-ne duæ, an vna Ecclesia? Resp. Vna tantum ex vtraque enim tanquam ex duabus partibus vna Ecclesia fit. Triumphans enim præcessit, Militans sequitur, vt cum illa coniungatur.

Quid sit Ecclesia militans. Num. 6.

Num. 11.
Num. 2.

Illa pars Ecclesiæ, quæ dicitur Militans quomodo definitur? Resp. sic. Est populus fidelis per vniuersum quidem orbem terrarum dispersus, sed tamen sub eodem capite inuisibili Christo, & visibili Romano Pontifice coadunatus.

De membris Ecclesiæ. Num. 7.

Num. 7.
Num. 8.

Quænam dicuntur esse membra Ecclesiæ? Resp. Fideles. Boni, & mali homines modo sint fideles sunt-ne membra Ecclesiæ? Resp. sunt sed diuersa ratione.

Ibidem.

Quænam est hæc diuersitas? Resp. Boni, *id est*, qui in gratia Dei sunt membra viuæ esse dicuntur, mali in peccato mortali constituti membra mortua appellantur.

Num. 9.

Quinam ab Ecclesia excluduntur? Resp. primò infideles, qui nunquam fidem Christi susceperunt: secundò. hæretici, & schismatici; qui à suscepta fide defecerunt: tertio, excommunicati, qui à communione Ecclesiæ exclusi sunt.

Ibidem.

Ministri Ecclesiæ in peccato constituti suam retinent potestatem? Respond. Retinent, quia verè membra Ecclesiæ sunt.

De Capite Ecclesiæ. Num. 8.

Art. 9.
Num. 10.
Num. 11.
12. & 13.

Ecclēsia habet caput? Respond. Habet tum inuisibile, quod est Christus, tum visibile quod est Romanus Pontifex.

Cur caput visibile à Christo Ecclesiæ traditum est? Respondēdo, ob triplicem rationem: prima est, quia membris visibilibus, *id est*, fidelibus, & corpori visibili, quod est Ecclesia, caput visibile conueniebat: secunda, quia tanta hominum multitudo tam longè, latèque diffusa absque vnitæ visibilis capitis vniri non valebat: tertia, quia sicut Christus est Sacramentorum author, & inuisibilis, ac intimus prætor, & tamen homines externos Sacramentorum ministros instituit, qui in persona sua illa conferant: ita ipse Ecclesiæ inuisibile caput, & intimus rector est.

rens eidem hominem suæ potestatis Vicarium, & Ministrum præfecit.

Quid est esse caput Ecclesiæ? Res. Est habere potestatem in illam, & esse rectorem illius, talia enim caput habet in membra sua. *Ibidem.*

Quis primus post Christum fuit caput Ecclesiæ? Res. sanctus Petrus. *Ibidem.*

A quonam fuit institutus in caput illius? Res. A Christo, cuius Vicarius fuit.

Quando? Res. cum illi oves suas pascendas amplissimis verbis commendauit. *Ioan. 22.*

Quare Romanus Pontifex est caput visibile Ecclesiæ? Res. Quia est successor Petri.

Quare est successor Petri? Res. Quia sedet in cathedra Romana in qua Petrus vsque ad mortem sedit; ille enim succedit Petro, qui succedit in cathedra, in qua Petrus, dum federet mortuus est. Ita etiam Scribæ, & Pharisei super cathedram Moysi sedere à Christo dicti sunt. *Ar. 9. Ibidem.*

Cur successor Petri est Vicarius Christi, & caput Ecclesiæ? Res. Quia Christus Petrum reliquit Vicarium suum cum successoribus. *Ibidem.*

De proprietatibus Ecclesiæ. Num. 9.

Quænam sunt proprietates Ecclesiæ? Res. Ista: quatuor, prima quod sit vna: secunda, quod sit sancta: tertia, quod sit Catholica, quarta, quod sit Apostolica.

De vnitatē Ecclesiæ. Num. 10.

Quomodo Ecclesia est vna? Res. Primò est vna, quia habet vnum caput inuisibile Christum, visibile Romanum Pontificem: secundo, vnus est Spiritus, qui regit, & sanctificat Ecclesiam, & se habet ad illam sicut anima ad corpus, cui vnita est: tertio quia in Ecclesia est eadem fides, Deus idem, idem Baptisma, eadem lex, Sacramenta, & Sacrificium idem. *Ibid. Cap.*

De sanctitate Ecclesiæ. Num. 11.

Qua ratione Ecclesia dicitur Sancta? Res. Primò, quia Ecclesia est Deo dedicata, & consecrata: quæ autem diuino cultui sunt adscripta, vt vasa, vestes, & altaria sancta sunt, nec desinit esse sancta, quia multos continet peccatores, quia sicut illi, qui artem aliquam præ-

fiuntur licet præcepta artis non seruent, tamen artificii retinent nomen, ita illi, qui fide, & Baptismo Christo sunt consecrati, licet in multis offendant, & quæ polliciti sunt, non præstent, tamen fideles, & sancti, quia Christi membra sunt, vocari possunt: secundo, dicitur sancta respectu capitis sui, id est Christi, qui fons est sanctitatis, & à quo Spiritus in Ecclesiam effusus est cum donis suis; ideo quilibet fidelis ut est membrum Christi, sanctus vocari potest: tertio, dicitur sancta respectu eorum, quæ in Ecclesia reperiuntur, ipsa enim est corpus Christi mysticum, ipsa sanguine Christi aspersa est; in ipsa est lex sancta, sanctum Sacrificium, sancta Sacramenta, demum quicumque sanctus est extra hanc Ecclesiam esse non potest.

Quomodo Ecclesia sit Apostolica. Num. 12

Num. 16. **Q**uoniam fideles ad Ecclesiam pertinent, & membra illius sunt? Res. Omnes, qui ab Adam in hanc usque diem fuerunt quive futuri sunt, quamdiu mundus extabit, veram fidem profitentes, siue illi sint Barbari, aut Scithæ, siue liberi, siue serui.

Ibidem.

Qua ratione Ecclesia dicitur Catholica? Res. Primo, quia omnes continet fideles, ut dictum est: Secundo, quia omnes, qui salutem æternam consequi cupiunt, in hanc Ecclesiam, ut ingrediuntur necesse est, sicut enim tempore diluuij extra Arcam Noë nulla erat salus, ita extra Ecclesiam nemini salus esse potest.

Quomodo Ecclesia sit Apostolica. Num. 13.

*Art 9.
Num. 17.*

Quomodo dicitur Apostolica? Res. Primo, quia fundamenta est supra fundamenta Apostolorum, & Prophetarum: Secundo, quia doctrina, quam docet Ecclesia non est recens, neque nunc primum orta, sed ab Apostolis iam olim tradita: & per orbem terrarum disseminata usque nunc in Ecclesia est conseruata. Tertio, quia Spiritus sanctus primum quidem Apostolis tributus est; deinde verò semper in Ecclesia manet, ideo verè Apostolica appellatur.

Quod Ecclesia errare non possit. Num. 14.

Ibid num. 18

Ecclēsia potest ne errare? Res. Ecclesia, cum à Spiritu sancto gubernetur, in fidei, ac morum disciplina erranda errare non potest, quod idem etiam de Romano Pontifice, ut Christi Vicario, est asserendum.

De obligatione fidelium erga Ecclesiam.

Num. 15.

Quam obligationem habent fideles erga Ecclesiam, & Rom Pontif qui caput illius est? Respon. duplicem: unum credendi his, quæ ab illa determinata, vel approbata sunt. Ses. 6. c. 10

Secundò, obediendi præceptis, quæ ab illa, data sunt. Fideles tenentur credere Ecc. etiam esse? Resp. Omnino, est enim articulus fidei.

Quomodo est articulus fidei, cum fides sit: eorum quæ non videntur, Ecclesia autem res sit omnibus parens, & manifesta? Resp. Ecclesia quidem, *id est*, fidelium congregatio res visibilis est; sed mysteria, quæ in illa continentur sola fide concipi possunt; ideo articulus fidei esse potest. Art. 9. n. 20.

Quare in octavo articulo dicitur: *Credo in Spiritum sanctum*, in nono verò, nõ dicitur: *Credo in sanctam Ecclesiam*, sed *Credo sanctam Ecclesiam*. Resp. Quia credere in, soli Deo, & ultimo fini, non autem Ecclesie, vel creaturæ alii convenire potest. Ibid. n. 23.

Quæ mysteria sunt in Ecclesia, quæ credi debent? Resp. Primò, in ea sunt claves Regni cælorum, nempe, potestas remittendi peccata, excommunicandi, corpus Christi consecrandi, & alia. Ar. 9. n. 21.

De figuris, & Prophetiis Ecclesie. Num. 16.

In veteri Testamento præcesseruntne aliquæ figuræ de Ecclesia? Respon. præcesserunt potissimum duæ. Una est arca Noë, in qua salus; extra quam mors erat in diluvio; ita qui sunt in Ecclesia baptizati possunt saluari, extra illam nemini est salus; Altera fuit ciuitas Hierusalem, in qua sola erat Sacrificium, & Dei veri cultus. Ita etiam in sola Ecclesia est verum Sacrificium, & verus Dei cultus. Ar. 9. n. 19.

Prophetæ loquuntur de Ecclesia? Res. ait Catech. recte D. Augustin. Prophetæ planius, & apertius de Ecclesia, quam de Christo loquuti sunt: cum in eo multò plures errare, ac decipi posse; quam in Incarnationis Sacramento prouiderent. Deus enim significabat per Prophetas non defuturos impios, qui ad Simiæ imitationem hæreticos, Catholicos, & falsam Ecclesiam, veram affirmarent. Art. 9. n. 21.

De communione Sanctorum. Num. 17.

Art. 9.

Quid significat hæc dictio *Communio* ? Resp. Societatem, & participationem quandam.

Num. 23.

Ibidem.

Quare post sanctam Ecclesiam ponitur Sanctorum communio? Resp. Primò, quia hæc communio ab unitate provenit Ecclesiæ. Secundò, quin per illam quodammodo explicatur quid sit Ecclesia. Tertio, quia dicta societas, est veluti finis Ecclesiæ. Fides enim, & membra Ecclesiæ omnia faciunt, vt in hanc societatem recipiantur, & in illa constantissime vsque in finem perseuerent.

Ibidem.

Num. 24.

Quomodo communio ab unitate Ecclesiæ procedit? Respondemus, ait Catechismus Unitas Spiritus, à quo Ecclesia regitur, efficit, vt quidquid in ea collatum est commune sit.

Ibidem.

Quænam est materia huius communionis? Resp. Bona quæ sunt in Ecclesia: sicut enim bona alicuius familiæ communia sunt, ita cum Ecclesia sit tanquam vna Christi familia, omnia illius bona communia erunt.

Art. 9. n. 24

Quæ sunt ista bona communia? Resp. Primò: Sacramenta, quibus veluti sacris vinculis fideles connectuntur Christo, vt capiti, & quorum fructus vniuersis fidelibus communis est. In Baptismo autem magna est communio; quia omnes fideles illud idem recipiunt: perfectissima autem communio est in Eucharistia, in qua fideles Christo maxime uniti sunt, & ideo eius sumptio appellatur communio. Secundò, communes sunt omnes bonæ operationes quæ piè sanctèque à quocumque fidei suscipiuntur, iuxta illud. *Particeps ego sum omnium timentium te*. Ideo ieiunia, orationes, & alia pia opera fidelium, ad hanc communionem pertinere dicenda sunt. Tertio, gratiæ gratis datæ, veluti scientiæ, prophetia, donum linguarum, & miraculorum ad donum commune Ecclesiæ concessa sunt. Demum ait Cat. Nihil verè à Christiano homine possideretur, quod sibi cum cæteris omnibus commune esse existimandum non sit.

Art. 9. n. 25.

Potest hæc communio explicari similitudine? Respondeo. Potest. Corpus enim humanum hanc in membris indicat communicationem, in hoc enim corpore multa sunt membra, quæ tamen vnum corpus efficiunt, secundò, singula membra suum proprium munus habent, suntque dif-

feren
sing
vtili
hab
si v
& c
com
hab
non
statu
diue
Sup
dict
fitu

C

plic
& a

C

lium

C

mun

fruct

hom

tas,

esse

qui

iuua

qui

exen

pecc

Ex

Ex

Ex

Ex

Ex

Ex

Ex

Ex

Ex

Ex

Ex

ferentia in gradu honoris, dignitatis, & vtilitatis, & tamen singula cum suas exequantur operationes, non propriam vtilitatem, sed totius corporis commodum propositum habent: tertio, dicta membra, ita sunt inter se connexa, vt si vnum dolore afficiatur, cætera ob naturæ cognationem, & consensum condoleant, vt si verò benè affectum sit communis, sit omnibus ille iucunditatis sensus. Ita igitur se habet Ecclesia, in ipsa enim quasi diuersa membra sunt, non solum diuersæ nationes Iudæorum, Gentium, diuersi status, vt liberi, ac serui pauperes, ac diuites, sed etiam sunt diuersa ministeria, vt Apostoli, & Doctores, & Sacerdotes, Superiores & subditi, a quibus tamen omnibus cum iam dicta communione vnum corpus sub Christo capite constitutum est.

Quinam fruuntur dictis bonis, & participant de iam explicata communione? Resp. Illi, qui in gratia, & charitate, & amicitia Dei sunt constituti. *Ar. 9. n. 2*

Cur hoc? Resp. quia sunt membra viuua, & in corpore talium membrorum communio est. *Ibidem.*

Qui sunt in corpore mortali quid habent de hac communione? Resp. ondeo. Tales, cum sint membra mortua, fructuum communionis spiritualem, qui ad pios, & iustos homines peruenit, non percipiunt, aliqua tamen illis vtilitas, & communio concessa est. Primò enim non desinunt esse membra Ecclesiæ licet mortua sint. Secundò, à iustis, qui spiritu viuunt, ad amissam gratiam recuperandam adiuuantur Tertio, capiunt aliquos alios fructus quibus carent, qui ab Ecclesiæ præcisi sunt, veluti exhortationes, bona exempla, correctiones, & alia. Quarto, Gratiæ gratis, data peccatoribus quoque communes esse possunt. *Ar. 6. n. 26*

Explicatio Articuli decimi. De remissione peccatorum.

Num. 1.

Parochi debentne docere populos hunc articulum de remissione peccatorum? Resp. ait Catechis. ob duplicem causam illis incumbit necessitas hoc faciendi: prima est; quia talis remissio est res ad salutem maximè necessaria: secunda, quia Christus in particulari dixit, oportere in nomine ipsius prædicari poenitentiam, & remissionem peccatorum. *Ar. 10. n. 10*

Quæ debent considerari circa hanc remissionem? Res. Quatuor: primò, materia, *id est*, illud quòd remittitur, scilicet peccatum: secundo, forma, *id est*, modus, quo fit remissio: terriò, efficiens: quartò, finis.

De peccato, seu materia remissionis, Num. 3.

Ar. 9. n. 2.

Quamnam est materia remissionis peccatorum? Res. peccatum, & ipse peccator.

De pœnit.
Num. 14.

Quomodo peccatum est illius materia? Res. sicut ligna, quæ ab igne comburuntur, sunt materia combustionis: ita peccata quæ remittuntur, remissionis materia sunt.

ex Concil.
sess. 6. can.
Ar. 18 n. 5

Quomodo peccator materia est? Res. sicut peccator, qui absolvitur à peccatis materia est, absolutionis, ita & remissionis peccatorum materia erit.

Ibidem.

Quodnam peccatum remitti potest? Res. omne, nullo penitus excepto, etiam gravissimo.

Cui peccatori peccata remitti possunt? Res. cuicumque quantumvis improbo, & scelesto modo erratorum suorum verè illum pœniteat.

Ar. 10. n. 3

Quid est peccatum? Res. est offensa Dei, & mortale est offensa gravis, veniale levis.

Ibidem.

Quis est effectus peccati mortalis? Res. priuare hominem merito Christi, & gratia Dei.

Ar. 10 n. 3.

Quanam considerantur in peccato? Res. primò, culpa: secundo, pœna æterna: terriò, pœna temporalis.

De remissione, Num. 3.

Ar. 10. n. 8.

Quid est remissio? Res. est debiti relaxatio.

Ibidem.

Homo qui peccat fit-ne debitor Deo? Res. fit, qui enim peccat, offendit Deum, qui autem alium iniuste offendit, fit, debitor eius, cui iniusta offensa facta est.

Ibidem.

Quomodo remittitur offensa? Res. ex parte eius, qui offendit deletur satisfactione, ex parte offensi deletur remissione, vel relaxatione.

Et de pœnit.

Num. 23.

Ar. 1. n. 10.

Ar. 10. nu.

10. *ibid. de*

pœn. ib. 64.

Remissio peccatorum fit-ne semper mediante aliqua satisfactione? Res. ita est.

Ar. 10. n. 8.

Et 10.

Quanam re fit satisfactio? Res. merito Christi, sicut enim qui debet pecuniam furto sublatam, si illam non habens ab alio mutuo, vel dono accipiat, & reddat: creditori satisfacit: ita qui Dei gloriam violauit, si meritum Christi pro tali iniuria compensanda offerat, Deo offenso satisfaciet.

Quomodo fit remissio ex parte Dei? Ref. sicut creditor accepta pecunia sibi debita debitum remittit atque relaxat, ita, & Deus facit. *C.T. sess. 6. can. 7.*

Quanam re formaliter fit remissio peccati? Ref. Gratia Dei,

Qua ratione? Ref. peccatum cum sit offensa Dei, dicit quid Deo molestum, gratia dicit quid illi gratum, ideo contraria sunt: sicut ergo, cum manus frigida calefit formaliter à calore, frigiditas dissoluta est: ita cum in peccatore recipitur gratia, formaliter peccatum illius deletum est. *ibidem.*

Adueniente gratia deletur ne tota culpa, & tota poena peccati? Resp. Semper deletur tota culpa, & poena aeterna: temporalis autem poena non semper tota deleta est: In Baptismo enim semper deletur tota, in poenitentia vero non. *Sess. 14. c. 2.*

De causa efficiendi remissionis peccatorum.

Num. 4.

Quanam efficiunt remissionem peccatorum? Ref. primo, Deus: secundo, Christus: tertio, ministri: quarto, sacramenta: quinto, meritum passionis Christi. *Ar. 10. nu. 3. 5. 6. 7. 8.*

Quomodo meritum Christi efficit hanc remissionem? Ref. Sicut qui pecunia dono ab aliquo accepta satisfacit creditori, & per illam obtinet debiti remissionem, ita & de merito Christi pro nobis satisfaciente dicendum est. *Ar. 10. nu. 10. Ark. 10. nu. 3. 4. sess. 6.*

Quanam sacramenta efficiunt hanc remissionem? Ref. Baptismus, & Poenitentia. *c. 3. & 4. Ar. 10. nu. 6. 9. & 10.*

Quomodo hoc faciunt? Ref. Applicando peccatori meritum passionis Christi, ita ut per talem applicationem virtute etiam Sacramenti gratia in homine efficiatur.

Quis sacramentis dedit talem virtutem? Ref. Christus qui alia instituit.

De potestate remittendi peccata.

Num. 5.

SI datur remissio peccatorum, debet dari potestas illa remittendi? Ref. Necessè est, semper enim effectus ab aliqua causa produci debet. *Ar. 10. n. 2.*

Vbinam reperitur dicta potestas? Respondemus, primo & principaliter in Deo: secundo, in Christo: Tertio, in Ecclesia. *Ar. 10. 2. 8. 9. & 2.*

Ibid. n. 8.

Quare principaliter est in Deo? Resp. quia peccatum est offensa Dei, remissio autem offensæ proprie pertinet ad illum, qui fuit offensus, præcipue si superiore non habet.

Ibidem.

Potest-ne declarari exemplo? Ref. Potest, solus enim creator pecuniæ potest remittere debitum illius.

Ibid. n. 9.

Deus hanc potestatem dedit alicui creatæ naturæ? Ref. ante Christum nemini dedit.

Ibidem.

Christus habuit illam? Resp. Primus omnium illam habuit, etiam v. homo, dixit enim *vt sciat quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata*

Ibidem.

Christus propriæ autoritate remittebat peccata? Ref. Ita est.

Ibidem.

Christus hanc potestatem tradidit-ne Ecclesiæ? Ref. tradidit.

Ar. 10. n. 6.

Ecclesia absque Sacramentis potest remittere peccata? Ref. ait Cat. per sacramenta solum, si eorum forma seruetur, peccata remitti possunt. Aliter enim nullum ius à peccatis soluendi Ecclesiæ datum est.

Ar. 10. n. 3.

Quibus sacramentis fit peccatorum remissio? Ref. Baptismo, & Pœnitentia vt dictum est.

Ibid. n. 4.

Potestas remittendi peccata per Pœnitentiam quomodo appellatur? Ref. Clavis.

Ibid. nu. 9.

Quibus data est hæc potestas? Ref. Non omnibus fidelibus sed tantum Episcopis, & Sacerdotibus.

Ar. 10. n. 2.

Sacerdotes propria autoritate remittunt peccata? Ref. Non, sed tanquam Ministri Christi, *id est*, in personas illius, & tanquam instrumenta ipsius.

Sacerdotes possunt-ne vti ad libitum hac potestate? Ref. Non, sed secundum leges à Christo præscriptas vti debent, ideo ait Cat. Si ritè, & secundum leges à Christo Domino præscriptas Sacerdotes tali potestate vtantur, verè peccata remitti credendum est.

Ibidem.

Hæc Ecclesiæ potestas, est-ne aliquibus terminis circumscripta vel definita? Ref. Hæc potestas se extendit ad omnia peccata nullo excepto, ad omnes omninò peccatores, & nullum circa vsum illius tempus præfinitum est.

Num. 5.

De fine huius potestatis, seu remissionis peccatorum. Num. 6.

Articul. 10

Quis est finis huius remissionis peccatorum? Resp. Alius est respectu Dei, & Christi, alius respectu Ecclesiæ, alius respectu peccatorum.

Quis finis est, respectu Dei? Res. Manifestare suam infinitam bonitatem; posse enim sua bonitate malum infinitum, quale est peccatum à tota sua malitia euacuare, infinita, bonitatis signum est.

Ibid. n. 8.

Quis respectu Christi? Res. declarare infinitum valorem meriti ipsius. Cum enim possit satisfacere pro offensa, & debito infinito, quod infinitum valorem contineat necesse est.

Ibid. n. 10.

Quis respectu Ecclesiæ? Res. decorare illam vti sponsam Christi amplissima dignitate, potestate, beneficio: secundò illam sine macula, & ruga, Deo puram, & sanctam dedicare.

Ibid. n. 2.

Quis respectu Ecclesiæ? Res. salus, & vita ipsorum per usum tanti beneficii.

Ibid. n. 10.

De usu dicta potestatis. N. m. 7.

Quid debent facere fideles, vt rectè se habeant erga hanc potestatem? Res. Primò, debent estimare, quod concessio tantæ potestatis maximum, & diuinum beneficium sit, ideo & pro illo gratias agere debent. Secundò, studendum illis est, vt religiosè effectum tantæ potestatis ad suam vtilitatem conuertant, hoc est frequenter ad sacramentum Pœnitentiæ accedant ait enim Catech. Deus hanc potestatem dedit Ecclesiæ, vt omnes tali remedio vterètur, & vix fieri potest vt qui illo non vtitur illud contemnere non existimetur. Tertiò cauendum maximè est, ne ex tam ampla veniæ facultate, fideles vel ad peccandum faciliores, vel ad respiscendum tardiores reddantur, hoc enim esset maximum beneficium maxima ingratitude compensare.

Art. 10

De indulgentiis, Num. 8.

Indulgentiæ pertinent-ne ad remissionem peccatorum Res. Pertinent, noa tamen quoad culpam, vel pœnam æternâ, sed tantum quoad pœnam peccati temporalem.

D. T. 2. p.

qu. 25. n. 1.

Q. 5.

Quid debet considerari circa Indulgentias? Res. Primò, ipsæ Indulgentiæ. Secundò, consequutio illarum.

Quid circa indulgentias considerandum? Res. Materia, forma, efficiens, & finis.

Ibidem.

Quænam est materia Indulgentiarum? Res. Ex vna parte est thesaurus Ecclesiæ, ex alia est pœna temporalis debita peccato.

D.T. 3. p. 9.
25. art. 1.
& 5.

Ibidem.

D.T. 3. p. 9.
25. art. 1.
Ibidem.

Ibidem.

Bellar. de
Indulg.

D.T. 3. p. 9.
26. art. 1.
Ibidem.

Ibidem.

Art. 1. 2. 3.

Bellar. de
Indulg.

Quonammodo est hoc? Resp. In indulgentiis duo fiunt primo, applicatur thesaurus Ecclesie facienti hoc, vel illud, & respectu huius materia est thesaurus applicatus: secundo, per talem applicationem fit remissio poenae, & tunc illud quod remittitur, poena est.

Quenam poena remittitur per illas? Resp. Temporalis tantum.

De Theauris Ecclesie. Num. 9.

Quid est thesaurus? Resp. Est copiosissima collectio rerum preciosissimarum.

Quenam res in Ecclesia sunt pretiosissimae? Resp. opera, seu merita Christi, Beatissimae Virg. & omnium Sanctorum.

Quid est thesaurus Ecclesie? Resp. est collectio dictorum operum, seu meritorum, seu satisfactionum.

Quid sit Indulgentia. Num. 10.

Quid est Indulgentia? Resp. est applicatio thesauri Ecclesie pro remissione poenae temporalis debitae peccato.

In quacumque remissione peccatorum, fit-ne applicatio thesauri Ecclesie tam quoad culpam, quam quoad poenam aeternam, vel temporalem? Resp. Solum meritum Christi applicatur ad remissionem culpae, & poenae aeternae: ad remissionem autem poenae temporalis potest fieri applicatio etiam meritorum Beatiss. Virg. & Sanctorum.

De efficiente Indulgentiarum. Num. 11.

Qvis potest facere Indulgentias? Resp. Ille qui thesaurum Ecclesie dispensare potest.

Quis potest illum dispensare? Resp. Ille, qui habet claves, & est custos illius.

Quis habet dictas claves? Resp. Summus Pontifex, & ij quibus ipse illas committit.

Fideles possunt-ne sibi authoritativè applicare thesaurum Ecclesie? Resp. possunt per bona opera mereri sibi hanc applicationem, non tamen possunt authoritativè sibi applicare.

Summus Pontifex potest-ne applicare thesaurum Ecclesie vivis, & defunctis? Resp. potest.

Potest-ne relaxare poenas temporales per dictam applicationem vivis, & defunctis? Resp. Vivis potest relaxare

authoritatiuè, defunctis autem per modum suffragij.

Quomodo est hoc? Resp. Christus suo Vicario dedit *Ibidem.*
potestatem super terram, ligandi, & soluendi: illis ergo,
id est, viuis, qui sunt super terram, Pontifex potest appli-
cate thesaurum Ecclesiæ, potestatiuè relaxare pœnas
temporales. Defunctis verò, qui non sunt super terram
potest applicare thesaurum Ecclesiæ, & per talem appli-
cationem satisfacere pro pœnis temporalibus, ita vt
Deus misericorditer per talem applicationem relaxet pœ-
nas, & hoc est per modum suffragij.

De concessione Indulgentiarum. Num. II.

Quid requiritur ad hoc, vt aliquis indulgentias confe- *C.T. 3. p. q.*
quatur: Resp. Primò, debet esse in gracia, quia existens *27. ar. 1. c.*
in peccato mortali, velut membrum mortuum, non parti- *3.*
cipat communioni Sanctorum. Secundò debet facere om-
nia, quæ à concedente Indulgentias præscripta sunt.

Explicatio Articuli. XI.

De Resurrectione carnis. Num. I.

Quid proponitur in hoc articulo? Resp. Vt credatur *Art. 11. n. 2*
corporum resurrectio, quæ erit in fine mundi.

Cur dicitur carnis resurrectio? Resp. vt ostendatur, quod *Ibidem.*
anima est immortalis, & idem sola caro *id est*, solum corpus
dicitur resuscitandum.

Cur ista resurrectio fiet? Res. ne anima perpetuò separe- *Ibid. n. 5. c.*
tur à corpore, cui secundum naturam vnita esse debet, *8.*
quæ autem naturæ aduersantur, perpetua esse debent.

Secundò vt corpora, quæ fuerunt consortio meritorum, vel
demeritorum, participant etiam de præmiis, vel pœnis.
Tertiò, vt homo, & eius anima plenam habeant felicitatem,
quæ non potest deberi nisi animæ corpus vnitum sit, cum
enim pars à parte separata imperfecta sit, anima à corpore
diuisa perfecta esse non potest, neque pienè beata.

Quinam resurgent? Resp. Omnes omnino hominès: ante *Articulo 2*
iudicium enim omnes morituri sunt. *Num. 6.*

Eademne erit conditio resurgentium? Resp. Non, sed alia *ar. 2. n. 11.*
erit bonorum, alia malorum.

Vnusquisque in resurrectione recipietne idem proprium *Articulo 2*
& idem numero corpus suum? Resp. Ita est, quia vnusquisq; *n. 7.*

reddere debet rationem de eo quod fecit non in illo corpore, sed in suo.

Ibid. n. 12. Corpora etiam damnatorum resurgente incorruptibilia Res. Resurgent.

Ar. II. n. 9. Habebuntne omnia, quæ ad integritatem, & decentiam pertinent corporis humani? Res. Habebunt.

Ibid. nu. 9. Corpora resurgente cum defectibus, quos habuerunt, ita ut alia sint clauda, alia gibbosa, alia pueri, alia senis, alia grossiora, alia graciliora, & si milia? Res. Non, sed omnia erunt perfecta, quia opera Dei perfecta sunt.

Art. II. Num. 13. Corpora Martyrum resurgente mutilata, sicut per Martyrium facta sunt? Res. Non: sed tantum remanebunt vulnorum fulgentissimæ cicatrices.

Ibidem.

Quæ erunt dotes corporum beatorum? Res. primò, impassibilitas: secundò, claritas: tertio, agilitas, quarto, subtilitas.

Quæ utilitas ex consideratione provenit articuli huius Res. Primò, valet consolari fideles de morte eorum qui chari sunt, cogitando quod in fine mundi illa corpora mortua reuiuifcent, & cum illis erunt, si eiuſdem meriti sunt. Secundò, consolabitur iustos, qui castigant corpus suum, vel infirmitates, miserias, labores, & mala patiuntur in illis. Tertio, inducet ut corpora pura, & sine macula conferrentur, ne inter damnata existant, quibus grauissima, & æterna mala parata sunt.

Explicatio Articuli. XII.

De vita æterna, seu de Beatitudine.

Num 1

Num. 1.

Quid continetur in ultimo articulo? Res. Doctrina de Beatitudine.

Ibidem.

Ad quid prodest hæc doctrina? Res. Ad excitandos fideles, ut integrè opera bona efficiant, pro tanto enim præmio obtinendo quilibet magnus labor paruus videri debet.

Ibidem.

Quare post carnis resurrectionem vita æterna posita est? Res. Quia post dictam resurrectionem statim iusti Beatitudinem obtinebunt.

Ibidem.

Cur ultimo loco in Symbolo Beatitudo relicta est? Res. Quia vltimate est expetenda & omnia propter illam consequendam, sunt assumenda.

De nomine Beatitudinis. Num. 2.

Beatitudo habet-ne plura nomina? Resp. Habet quia unico nomine explicari non potest.

Num. 21.

Et 4.

Ibidem.

Quæ sunt ista nomina? Resp. Regnum dei, Regnum Christi, Regnum Cælorum, Paradifus, Sancta Ciuitas: Noua Hierufalem; domus Pacis, Beatitudo, & vita Aeterna.

Num. 22

Cur Apostoli hoc potiffimum nomine, *vitam aeternam* vti voluerunt? Respon. Quia sub hoc nomine maxima mysteria reposita sunt.

Hæc verba quid significant? Resp. Sicut sunt duo, ita duo significant, nempe, tum vitam, tum qualitatem vitæ.

Num. 2.

Et 3.

Ar. 3. Et 4.

Quid significat hoc nomen vita? Res. Vita est maximum bonum, imò fundamentum omnium bonorum, & sine quo nullum bonum habetur, si de vera vita sermo sit: præfens enim vita, quæ miseris plena est, quodam modo mors dici potest.

Ibidem.

In quo consistit perfectio vitæ? Res. In hoc, quod homo perfectè operetur; sanitas enim in qua posita est vis bene operandi, aliquo modo perfectio vitæ dici videtur.

Vbi habetur hæc facultas perfectiffimè operandi? Res. In cælo, & Paradiso.

Ibidem.

Beatitudo dicit-ne vitam, & operationem perfectam? Res. Perfectiffimam.

Num. 3.

Cur apponitur vox aeterna? Res. Primò, ad denotandum quod in rebus terrenis, & caducis hæc vita haberi non potest; in caduco enim aeternum fundamentum non habet. Secundò, ad declarandum, quod præfens vita, quæ mortem expectat, beata dici non potest; quia aeterna non est & ideo semper timorem coniunctum habet. Tertio, vt ostendatur, quod in sæculo, qui terrena despicit, & caelestia diligit, beatus est. Quarto, aternitas beatæ vitæ declaratur.

De Beatitudine, quid, & quoruplex sit. Num. 3.

Beatitudo quomodo definitur? Res. Primò sic: *Est desideriorum mentis plena, & aeterna satietas*, & hæc defumitur à parte cordis nostri qui enim beatus est, plenam habet cordis, & appetitus satietatem. Secunda sic: *Est omnium bonorum plena, & stabilis possessio, & omnium malorum perpetua liberatio*. Qui enim beatus est, debet a-

Num. 5. 3

rere omni malo, & abundare omni bono, & hæc definitio desumitur ab objecto.

Num. 6.

Quotplex est beatitudo? Res. Duplex vna dicitur essentialis, alia accidentalis, & in beatis vtraque reperitur.

De Beatitudine essentiali. Num. 4.

Num. 7.

Quid est Beatitudo essentialis? Res. Est clara visio, & plena fruitio diuinæ Essentia.

Quomodo est hoc? Res. Deus est fons omnis bonitatis, & perfectionis, & ideo in Deo omnia bona collecta sunt, omnia mala ab eo longissime absunt. Item in Deo est, vita felicissima, ac beatissima; propterea qui Deum videt, & illi inseparabiliter vnitur, omni bono abundat, & omni malo caret, ideo beatus est.

Num. 5,

Quæ differentia est inter visionem, & fruitionem Dei? Res. Visio pertinet ad intellectum, fruitio ad voluntatem.

Totum cor hominis continetur-ne in intellectu, & voluntate? Res. Ita est.

Totum desiderium intellectus satiatur-ne in visione Diuinæ essentia? Res. Totum: tum quia omnis pulchritudo in Deo collecta est, tum quia prima, & summa veritas est.

Ibidem.

Voluntas satiatur-ne plenè in fruitione Dei? Res. Plenè.

Num. 10.

nissimè, quia omnem fontem possidet bonitatis.

Beatitudo potest-ne dici aterna Dei possessio? Respon. Potest, Beatus enim possidet Deum,

Num. 7.

In quo potissimum consistit beatitudo essentialis; Res. Ex D. Ioanne epist. 1. c. 3. habetur, quod in duobus potissimum posita est, nempe primò quod Deum videamus si cupi est: secundò quod ita simus illi coniuncti & in illum transformati, vt veluti, Dij, ac similes illi simus.

De visione Diuinæ essentia. Num. 5.

Num. 8.

Diuina Essentia potest ab intellectu creato videri? Res. Naturali virtute non potest.

Deus videtur-ne eodem modo, quo cætera entia? Res. Non, sed diuerso.

Ibidem.

Quænam est diuersitas? Res. Creaturæ videntur per species, vt vocant Philosophi, Deus autem per dictas species videri non potest.

Ibidem.

Quid sunt istæ species? Res. Sunt quædam similitudines rerum, quæ cognoscenti immediatè representant rem, &

sunt magis spirituales, & immateriales, quam ipsæ res, & istæ ab obiectis delatæ ad cognoscentem efficiunt visionem.

Potestne declarari exemplo? Res. Potest. Pictura leonis est quædam similitudo leonis, ideo, qui nunquam vidit leonem, si inspicit picturam eius, aliquam obtinet cognitionem illius. Ita cum quis in speculo videtur inspicere rem, ideo hoc obtinet, non quia res sit in speculo: sed quia adest similitudo illius: si ergo mediante luce solis similitudo equi per aërem deferatur ad oculum, tunc species equi dicitur deferri, & oculus illam videbit. *Ibidem.*

Cur Deus non potest videri per speciem? Res. Quia similitudo Dei non esset Deus, ideo non esset ens increatum & infinitum, sed creatum, & finitum; ens autem finitum non potest adæquatè representare infinitum. Deinde Deo nihil potest esse purius, ac simplicius, ob hoc de eo non potest dari species, quæ illo purior sit. Quod si nihil extra Deum potest illum representare, sequitur quod per speciem Deus videri non potest.

Quid requiritur ad hoc, ut intellectus beati Deum videre possit? Res. Duo Primò: lucem gloriæ, Secundò, communicatio, seu coniunctio diuinæ Essentiæ in anima Beati. *Num. 9. 10.*

Quid est lumen gloriæ? Respondeo. Est quoddam lumen supernaturale infusum in intellectu Beati, quo corroboratur, & habilitatur, ut diuinam Essentiam videre possit. *Ibidem.*

Omnibus Beatis datur hoc lumen? Res. omnibus.

Vbi de eo loquitur Scriptura? Respon. Propheta ait *in lumine tuo videbimus lumen.*

Deus quomodo coniungitur spiritibus beatis? Res. Cat. explicat tali exemplo: quemadmodum, ait, ferrum admotum igni, ignem concipit, ita ut ignitum fiat, & ignis videatur, habeatque qualitates ignis communicatas, ut caliditatem, & lucem, talisque existens simile igni sit, illique coniunctissimum, tamen, cum tale existat, ferrum esse definit. Ita cum Deus, ad modum quo ignis, ferro, se beato communicet, efficitur, ut spiritus beatus, Deum habeat tumme coniunctum: illique similis efficiatur, & tamen quod est, esse non desinit.

Quomodo ex hac conjunctione Beatus videt Dei essentiam? Resp. Si intellectus, per hoc quod, similitudo rei illi coniungitur, ipsam rem cognoscit: cur non magis cognoscit si res eadem illi coniungitur? Et si ferrum cognosceret ignem, quando magis hoc fieret, quàm cum ferrum ignitum est. Ita Beati, cum Deum coniunctissimum habent, illum cognoscunt non per speciem, sed per ipsummet Deum illis coniunctum.

De fruitione divina essentia.

Num. 6.

Num. 7:

Quid est fruitio? Resp. Est actus voluntatis quo summa delectatione, & plena satietate in aliquo obiecto conquiescit.

Num. 3.

Hæc fruitio potestne reperiri in rebus terrenis? Resp. Non, talia enim voluntatem satiare non possunt.

*Num. 8. &
10.*

In Deone reperitur? Resp. Omnino, Deus enim non tantum Beatos, sed etiam seipsum penissimè satiat.

Quid requiritur ad hoc, vt homo Deo fruatur? Res. quod illi coniunctissimus sit, & per hanc coniunctionem ei similimus fiat.

Omnes Beati fruunturne Deo? Respond. Fruuntur in æternum.

De Beatitudine accidental. Num. 7.

Num. 11.

Quid est Beatitudo accidentalis? Resp. Sunt quedam bona creata, quæ beatitudinem essentialem consequuntur.

Ibidem.

Quæ sunt ista bona accidentalia? Resp. Primò æterna carentia omnium malorum, & miseriarum; ibi enim non erit neque mors, neque luctus, neque clamor. Secundò, maxima, & inexplicabilis gratia Beatorum; Beati enim maximo inuicem honore se afficient; Gloriosum etiam nimis est regnare cum Christo, & vocari à Deo non serui, sed amici, fratres ac filii. Tertiò, corpus, ibi non affligetur fame: sed anima cælesti conuiuio summa cum voluptate saturabitur. Quarto, in corpore erunt præclarissimæ dotes, quæ suprâ dictæ sunt, nempe impalsibilitas, agilitas, subtilitas, claritas. Quintò, si de vestibus agatur, omnes immortalitate, & splendore amicti, & sempiternæ gloriæ corona ornati erunt. Sextò quid autem de amplis, & magnificis domibus dicendum, cùm in cælo ipso quod à Deo

Num. 12.

claritat e vndique illustratur, illorum sic habitatio: De mundi
alia multa, quæ explicari non possunt.

Cur dicta bona non pertinent ad beatitudinem essentialem: Resp. quia hæc in solo Deo posita est. Quantum enim
ab essentia distant accidentia, tantum & magis distant bona
creata, à Deo, qui bonum est increatum.

De merito. Num. 8.

Quibus datur hæc vita beata? Respond. Illis, qui illam
meruerunt.

Omnes Beati æqualémne habebunt beatitudinis gradum?
Respond. non, sed ybi maius fuit meritum, ibi &
maius præmium adesse debet, ideo Christus dixit, *in domo
Patris mei mansiones multa sunt.*

Quomodo quis tantam beatitudinem mereri potest?
Resp. qui fide, spe & charitate præditus in oratione, & Sa-
cramentorum vsu, & aliis bonis operibus perseverauerit,
tantum bonum à Deo per eius misericordiam consequetur.

FINIS.

ORVSGVIVM

DE EXAMINE

A. D. O. R. D. I. N. E. S.

Ab Gontitione ad Guntum uniuersum
ad Baccos, & ad Gontione

Examinum in sacro Consi. Trident. Concilio
Rati. Consi. Rati. Rati. Rati.

Examinum

Examinum in sacro Consi. Trident. Concilio
Rati. Consi. Rati. Rati. Rati.

R. D. L. A. N. E. S. H. E. L. I. A. R. I. V. M.
Christum Reg. Corg. & Pala.

EXAMINUM
EXAMINUM

M. D. C. C. C.

OPVSCVLVM
DE EXAMINE
AD ORDINES,

Ad Confessiones ad Curam animarum,
ad Beneficia, & ad Conciones:

*Fundatum in sacro Concil. Trident. Catech.
Rom. Conciliis Prou. Med. & aliis
grauiff. Authoribus.*

Nec-non in praxi, quam Author Romæ, & alibi
vidit obseruari.

*Per R. D. IOANNEM BELLARINVM,
Clericum Reg. Congreg. S. Pauli.*

LVGDVNI,

Ex Typographia ANTONII BEAVJOLLIVS

M. DC. LXIV.

AD STUDIOſOS
LECTORES

AVTHOR.

*VM tradidiſſem hoc Opusculum de Examine, Sacerdotibus, & Clericis Collegii, & Seminarij Nouariensis, ea ratione, qua illis vtile futurum existimabam; illa scilicet omittendo, qua ad illorum institutionem non pertinebant. Nunc à multis persuasus, vt permitterem illud edi, illa, qua omiſſa fuerant, nempe, qua ad Examinatores pertinebant addenda existimaui. Sciet autem Lector, quod hoc Opusculum non minus in praxi, quàm in doctrina fundatum est. Cùm enim tum Roma, tum alibi fuerim exa-
minator, sæpè, & cum examinatori-
bus, & cum examiatis necesse fuit differe-*

re, & disputare, super quibus examen habē-
 dum esset; audiuique super hoc multorum
 examinatorum sententias, & eorum, qui
 examinati erant, querelas; unde mihi non
 difficile fuit stabili authoritate, & firma
 ratione, & grauiſſimorum virorum senten-
 tia de recta examinandi ratione; primò
 mecum, deinde in scriptura determinare:
 quod tamen non nisi post multos annos esse-
 tum est. Sciant etiam tum examinatores,
 tum examinandi, quòd hoc Opusculum uti-
 liſſimum illis futurum est: Cum enim exa-
 minatores voluerint se tueri à querelis eo-
 rum, quos examinarunt: qui ut suam excu-
 sent ignorantiam, sæpè rīgorosum fuisse
 examen proclamant, hoc Opusculum, tan-
 quam scutum, eorum querelis opponere pos-
 sunt. Similiter si examinandi cupiunt, ut
 omnium est, scire super quibus illorum exa-
 men habendum sit: statim ex hoc Opusculo
 intelligere possunt: magna est autem conſo-
 latio examinandi si cognoscat ad quem fi-
 nem suum studium sit destinādum. Benigne
 igitur hoc Opusculum Lectores accipere de-
 bent, & si Doctores aliquid addendum, vel
 detrahendum existiment, si firma autori-
 tas, vel ratio ita suadeat, facere possunt.

DECRETVM
 SAC. CONCILII
 TRIDENTINI
 DE EXAMINATORIBVS,

*Et de Officio illorum fideliter, & sincerè
 exercendo.*

XAMINATORES singu-
 lis annis in Diocesana
 Synodo ab Episcopo, vel
 eius Vicario ad minus sex
 proponantur, qui Synodo
 satisfaciant, & ab ea probentur. Aduen-
 ientè que vocatione cuiuslibet Eccle-
 siæ, tres ex illis eligat Episcopus, qui
 cum eo examen perficiant. Indè que
 succedente alia vocatione, aut eisdem,
 aut alios tres, quos maluerit, ex prædi-
 ctis illis sex eligat. Sint verò hi exami-
 natores Magistri, seu Doctores, aut Li-

centiati in Theologia, aut iure Canonico, vel alii Clerici, seu regulares, etiã ex Ordine Mendicantium, aut etiã sæculares, qui ad id videbuntur magis idonei. Iurentque omnes ad sancta Dei Euangelia, se, quacumque humanã affectione postpositã, fideliter munus executuros, Caueantque ne quidquam prorsus occasione huius examinis, nec ante nec post accipiant: alioquin Simonix vitium, tam ipsi, quã alii dantes incurrant: à qua absolui nequeant nisi dimissis beneficiis, quæ quomodocumque etiã antea obtinebant, & ad alia in posterum inhabiles reddantur. Et de his omnibus non solum coram Deo, sed etiã in Synodo Prouinciãli, si opus erit, rationem reddere teneantur, à qua si quid contra officium eos fecisse compertum fuerit, grauitèr eius arbitrio puniri possint.

II

A
I

hæc
ad
sim
re,
nisi
lab
etia
erit
pe
da

INOPVSCVLVM

DE EXAMINE.

Ad Sacerdotes, & Clericos Collegii, & Seminarii Nouariensis.

P R Æ F A T I O.

De fine huius Opusculi.

INTENTIO mea est (Reuerendiss. Sacerdotes, ac Fratres) vobis omnem scientiã tradere, quæ in promouendis ad Ordines, ad Beneficia, & ad Cõciones, seu ad Sermonem populis habendum, iuxta sacrorum Canonum, & Conciliorum decreta necessaria existimetur. Cum enim vos ad hæc munera, Deo (vt credo,) vocante, destinati sitis, ego autẽ ad vos erudiendos in gratiam harum functionum vocatus sim, meas arbitror esse partes, scientiam dictam colligere, collectãque cum breuitate, & facilitate vobis subministrare. Cum itaque hoc præstandum, & studium, & labor, & diligentia ex parte mea parata sint, quod idem etiam ex parte vestra adesse mihi comperum est, reliquum erit vt finem mihi, vobisque communem proponam, nempe, omnem illam scientiam, quæ ad dicta munera obeunda necessaria sit. Ad hunc enim finem, & vos vestra studia,

& ego mea dirigere debemus. Ante omnia igitur opus erat vt hanc scientiam vobis, quasi digito demonstrarem. Duabus porro de causis hoc Opusculum non de scientia, sed de de examine inscriptum est. Et prima quidem erit, quia sacra Concilia eatenus de scientia statuunt examinandum; quatenus decernunt, super quibus examen illorum habendum sit. Altera verò est, quia tractatio de scientia & de examine omnino eadem ratione se habet. Cum itaque animaduertentem, Ecclesiam ob duplicem finem examen instituisse, nempe, vt Cleium impelleret ad discendum, nec non vt experimentum fieret, an scientiam requisitam quis obtineret; existimavi summopere expedire, vt non de scientia, sed de examine tractationem haberem, sic enim futurum mihi videbatur, vt ex vna parte scientiam vobis necessariam demonstrarem, ex alia verò ad illam obtinendam, acquirendam, appetendamque inducerem, incitarem, impellerem. Talis itaque in hoc Opusculo scopus mihi propositus est.

De necessitate, & utilitate examinis.

Num. I.

*Ex Conc.
Tr. s. f. 5. 6.
& 2.
R. & sess.
24. c. 18.
& alibi.*

Initium autem huius operis ab utilitate, & necessitate examinis sumere decens est. Est igitur examen necessarium in Ecclesia Dei. Cum enim in ipsa sint plurimæ functiones, & munera quibus digni, & idonei Ministri sunt destinandi; nec possunt destinari, nisi constituentur: nec constitui, nisi eligantur, & non possunt eligi nisi cognoscantur, nec habetur cognitio nisi experimentum fiat, hoc autem experimentum examen est? patet, quòd in Ecclesia Dei, examen necessarium erit. Non solum autem necessarium, sed etiam utilissimum est, si tamen recta ratione habeatur. Vbi enim examen rectè instituitur, ibi Ministri boni eliguntur, quibus bene constitutis, omnes Ecclesiasticae functiones, & ministeria rectè exercentur: hoc autem est omnia in Ecclesia bene, & rectè se habere. Quis autem poterit explicare, quanta mala in populo fidei sequantur si examen malè sit constitutum? Hoc enim male dispositio, Ministri mali eliguntur qui malè ministeria Ecclesiastica exercentes, aut etiam illa in totum omittentes omnia perturbant, atque confundunt; & quod debet esse initium ordinis, principium est confusionis.

Examen igitur in Ecclesia Dei, & necessarium, & vtilissimum est, si recta ratione constituitur.

De necessitate tradendi doctrinam de examine. Num. 2.

SI itaque examen rectè constitutum immensam vtilitatem, & male dispositum summam perniciem affert, necesse erit tradere rectam rationem: vt per eam rectè examen constituitur. Ex triplici autem capite potest hæc necessitas demonstrari. Et primò ex parte examinis; hæc enim cum non sit res, quæ casu, seu ad libitum fiat, sed certam, propriam, & præscriptam rationem habeat, secundum quam fieri debet, omnino de illo, & cognitio, & doctrina tradenda est. Idem autem respectu examinerum dicere opus est. Quia enim multi ad examinandum electi egēt directione ac rectè munus suum exercendum: neque enim cuiuslibet examinatori concessum est, vel otium vel ingenium, vel facultas, vt possit per se ipsum colligere, quæ ad tantum suum munus exercendum sunt necessaria: dicere oportet quod summo opere expediat, vt in tanta re constituenda examinerum labor, & opera adiuetur. Sed & eadem ratio est respectu eorum, qui examinandi sunt: Debent enim scire quæ scientia in illis desideretur. si enim hoc ignorent, neque ad requisitam scientiam se præparare valebunt. Et si quis obiciat, quod examinandi scientes, super quibus debent interrogari, otiosi, & negligentes fient in addiscendo, dum cætera omnia omittentes curabunt addiscere tantum ea, super quibus credunt debere examinari: Respondebo quibusdam ita visum esse, sed re melius considerata, plurimis, & magis eruditis probatur expedire, vt examinandi sciant, super quibus debeant examinari: tum quia debent scire, quæ scientia ad munus suum requiratur: hoc autem est cognoscere, super quibus debeant examinari, tum quia hoc maxime illos excitat ad studiosè addiscendum, quod scire debent. Multi enim, vt experientia docet, hoc ignorantes vel nihil addiscunt, vel inutilibus tantum incumbunt, vel omnia, etiam scitu necessaria, confusè, & superficialiter attingunt, quod à vera scientia alienum est. Demum talis scientia requiritur in promouendis,

Arg. ibid.

quæ vt benè acquiratur, non paruum studium, ac diligentiam exoptulat. Neque etiam deeruat Examinatoribus modi ad excitandos desides in discendo. Videtur itaque expedire, vt examinandi sciant, super quibus debeant examinari, & hoc multò antequam fiat examen, vt requisitam scientiam suo muneri valeant obtinere.

Diuisio Tractationis. Num. 3.

IN sex capita debet diuidi ista Tractatio.
Primum erit de examine in generali.

2. De examine ad Ordines.
3. De examine ad Confessiones.
4. De examine ad Curam animarum.
5. De examine ad Beneficia.
6. De examine ad Conciones.

De examine in generalis,

Caput 1.

HÆc de examine in generali consideranda sunt.

Primò, tradenda est examinis definitio.

Secundò, causæ illius sunt explicandæ.

Tertiò, danda est regula generalis, qua cognoscatur qualenam in singulis examen habendum sit.

De definitione: examini.

Num. 2.

EXamen à fine sic definitur. *Est medium ad idoneos ministros in Ecclesia, tum eligendos, tum constituendos Vel sic Est ianua, per quã Ministri ad Ecclesiasticas functiones, & gradus introducuntur.* Magis autem attingit naturam examinis hæc definitio. *Est apta inquisitio ad iudicandum de scientia, & idoneitate al: cuius de quo consulatur, an debeat ad aliquod ministerium destinari.*

De fine examinis. Num. 3.

*Ex Concil.
Ibidem.*

FINIS examinis aliter debet considerari respectu Ecclesiæ, quæ illud instituit; aliter respectu examinerum, qui illud exercent: Finis Ecclesiæ est vt idonei Ministri eligantur, non idonei repellantur, & vt Clerus hac ratione ad discendum impellatur. Finis examinerum est cognoscere, & iudicare, an examinatus sit idoneus ad aliquod munus obeundum, vel si plures examinati idonei sint, quis magis idoneus sit. Potest etiam dici finis approbare, vel reprobare, iudicare enim an sit, vel non sit idoneus

nens ordinatur ad hoc, vt iuxta iudicium approbetur, vel reprobetur.

De materia Examinis. Num. 4.

Materia remota examinis est examinandus ; scientia, & idoneitas illius proxima materia erit. Fst autem differentia inter scientiam, & idoneitatem quia scientia dicit cognitionem, idoneitas verò, præter cognitionem dicit etiam plures alias habilitates, veluti legitimam ætatem, bonos mores, & similia. Debet autem examen esse de vtraque.

Ex Conc. Ibidem.

De forma examinis. Num. 5.

Forma examinis est apta inquisitio, vt possit fieri iudicium de scientia, & idoneitate alicuius. Et hæc inquisitio non fit eadem ratione de scientia, & idoneitate. Quoad ad scientiam enim interrogatur promouendus. Quoad idoneitatem sæpè alii ab ipso examinantur. De vita enim, moribus, & ætate ab aliis fit interrogatio.

Conc. Ibid. & sess. 3. c. 5. & alibi.

De efficiente examinis. Num. 6.

Efficiens examinis, quoad institutionem, est Ecclesia. Quoad executionem Episcopus, & alii ab ipso deputati. Sæpè autem contigit, quod alii de scientia, alii de idoneitate examinent : ideo quadam ratione duplex examen est; nunc autem de examine tantum quod ad scientiam pertinet, est dicendum.

Ses. 13. c. 5. & 7. R.

De regula generali ad quodlibet examen distinguendum.

Num. 7.

Regula generalis pro quolibet examine constituendo talis est.

Ex Conc. ses. 5. c. 1. & 2. & ses. 23. c. 7. & c. & ses. 24. c. 18.

Primò, debet considerari munus, vel officium, vel ministerium, vel ordo, vel gradus ad quem examinandus petit promoueri.

Secundo, quæ actiones debeant fieri circa ipsum tum suscipiendum, tum exercendum.

Tertiò quæ scientia requiratur ad dictas actiones rectè obeundas, & de illa quid à sacris Conc. & Canonibus statuarur.

Quartò, faciendæ sunt tales interrogationes, vt per illas cognosci possit de scientia, quæ dicta est.

Quintò debent obseruari responsiones interrogati, vt iudicetur, an habeat illam scientiam, & si habet, idoneus

est, & debet approbari, si non habet non est idoneus & debet reprobari. Hæc ad omnia examina regula generalissima est.

De divisione examinis. Num. 8.

*Ex Conc.
multis in
locis.*

Ses. 6. c. 7.

EXamen ad quinque capita solet reduci. Primum est, examen ad Ordines: secundum, ad Confessiones: tertium, ad curam animarum: quartum, ad Beneficia: quintum, ad Conciones. Et ut reddatur ratio talis diuisionis, præmittit opus est, quod finis Euangelij: ut habetur ex Conc. Trident. est hominis iustificatio, finis autem iustificationis est gloria Dei, & Christi, & vita beata hominum. Ad hunc finem obtinendum duæ principales in Ecclesia functiones introductæ sunt. Vna est verus Dei cultus, & hæc ad gloriam Dei principaliter destinatur: alia est recta directio populorum in æternam Beatitudinem, & hæc salutem, & vitam beatam hominum præten dit. Ad has verò operationes exercendas Ministri eliguntur, quorum aliqui ad Dei cultum, alii ad hominum directionem, alii ad vtrumque sunt destinati. Qui ad Ordines promouentur cultui Dei incumbere debent: Directioni verò populorum operam dant Prædicatores in generali. Confessores in particulari. Illi verbo, & doctrina: isti opere, & autoritate Parochi verò vtrumque præstant. Et Beneficiatorum, aliqui cultui Dei, alii populorum directioni sunt assignati. Quia ergo diuersum ministerium diuersam scientiam, & hæc differens examen requirit, factum est, ut in quinque capita, examen, ut dictum fuit reducatur.

De examine ad Ordines.

Caput I.

*Locis infra
cit. Ses. 4. c.
7. R.*

EXamen ad Ordines ita describi potest: Est apta inquisitione ad iudicandum de scientia alicuius ad Ordines promouendi, De illo autem primò in generali: secundò, in particulari dicere opus est.

De examine ad Ordines in generali. Num. 1.

EX Conc. Tr. & Cat Rom. & Conc. Prou. Med. & ex rationabili consuetudine habetur, quod hæc tria in quocunque Ordinando in examine sunt querenda.

Primò, quæ pertinent ad rectè suscipiendum Ordinem: Concilium enim expressè docet, vnumquemque fidelem debere scire ea, quæ pertinent ad bonum vsuum illius Sa-

ramenti quod suscipere debet.

Secundò, quæ pertinent ad illum rectè exercendum; ita *Ses* 23. c. i. 3
Conc. docet, & ratio suadet.

Tertiò, an spes sit scientiæ, quòd ad maiores Ordines *Ibidem.*
valeat promoueri, & hoc tertium in Ordinibus, qui infra *cap. II.*
Sacerdotium sunt, locum habet, & à Conc. Tr. manifestè
propositum est.

*Notanda pro intelligentiæ eorum, qua de examine
sunt dicenda. Num. 2.*

ANtequam proponam ea, quæ in quocumque exami-
ne sunt inquirenda, lectorem de sequentibus præ-
monere vtile visum est.

Et primò quòd circa promouendos sex possunt confide-
rari, nempe gradus seu Ordo, veluti Sacerdotium, secun-
dò, functiones, seu officium illius; tertio, scientia ad illas
functiones requisita: quartò, examen de tali scientia: quin-
tò, studium accommodatum, vt talis scientia acquiratur;
sextò, libri qui ad dictam scientiam, & studium sint oppor-
tuni.

Secundò, quod ista sex ita se inuicem consequuntur, vt
quale sit primum, tale sit secundum, & quale hoc, ita &
tertium, sicque de aliis. Qualis enim gradus est, talis &
functio; quævis functio, talis scientia; iuxta scientiam exa-
men se habet; & his studium, & libri conformes esse de-
bent. Amplius duo primi gradus, & functio sunt veluti
finis: duo sequentia, *id est*, scientia & examen sunt veluti
media ad hunc finem: duo vltima studium, & libri, sunt
veluti efficiens mediorum, quæ dicta sunt. Ex his igitur
sex licet intexere totum negotium, quod circa promouen-
dos agere opus est Gradus enim & functio erunt regula
ad cognoscendum quæ scientia, & quod examen requira-
tur. Scientia, & examen indicabunt, quod studium facien-
dum, & quibus libris vtendum sit. *Sess. 23. c. I.*

Tertiò, notandum, quòd sicut stella differt à stella in
claritate, ita scientia differens est à scientia in puritate,
Scientia autem, quæ à Conc. Tr. & Cat Romano tradi-
tur, purissima est. Concilium enim ait, quod sibi perpetuo
ante oculos proposuit, vt sub latis erroribus puritas ipsa
Euāgelij in Ecclesia conseruetur. Et Catechismus idem in
Præfatione dicit. Hæc igitur scientia potissimum in pro-

mouendis desideratur: & ab illis examinatores talem scientiam requirere vtilissimum est. In singulis enim ciuitatibus qualis scientia quaeritur in examine, talis à Clero, & obtinetur, & explicatur. Cum itaque finis huius Opusculi sit, non tantum scientiam in promouendis requisitam iudicare sed etiam purissimos fontes, vnde illa possit hauriri manifestare vtilissimum visum est esse, si postquam dictum est, quæ scientia in aliquo promouendo requiratur, simul etiam dicatur, an ex Concil. & Catec. & in quo loco accipi possit. Verum, quia sæpe in Concilio talis doctrina variis in locis dispersa est, & à Catechismo difficiliore quadam ratione traditam fuisse quibusdam videretur, expedire mihi visum est, vt in aliquo libro breuiter doctrina Concilij, & Catech. colligeretur, distingueretur, & ad faciliorem rationem reduceretur. Hoc igitur feci in libro, qui etiam inscribitur, Doctrina Sacr. Conc. Trid. & Catec. Romani de Sacramentis. Qua propter, vt cum examine, & scientia, studium, & libros coniungam, ita. Primò, doctrinam requisitam proponam, Secundò, in margine notabo, auctoritatem, ex qua habetur quòd talis doctrina requisita sit. Tertio, in fine talis propositæ doctrinæ locus apponetur vbi doctrina illa reperi possit. Præcipue autem notabo locum Concilij, vel Catec. si sit: postea locum dicti libri, qui inscribitur, Doctrina, &c. quod si in his non reperiat, alterius grauis auctoris locum proponam. Sic igitur fiet, vt promouendi non possint excusari, si non addiscant quod debent, & si doctrinam Concilij & Catec. non acquirant

Nota eorum qua in singulis Ordinibus sunt inquirenda.

Num. 3

3. de Exar. **C**oncilium Prouinciale Med. ait in singulis Ordinibus ista inquirenda.

Ses. 24. c. 9. Ref. Primò, An vim & naturam, ministeriaque Ordinis quem susceperit, noverit, id est an cognoscat, quæ sit materia, quæ forma, cum illarum significatione: & quis effectus Ordinis suscipiendis: veluti quis character imprimatur, quæ gratia conferatur. Fundatur quod dictum est in Conc. Trid. quod ait, de his etiam seculares erudiri debere De hoc habetur in Catec. de Sacram. Ord. & in Doctrina dem.

Secundò, An item ritus, & cæremonias, quæ ex lib. Pontificali adhibentur, cum initiantur. Fundatur in Concilio quo de Clericis in Seminario educatis dicitur, quòd rituum, & cæremoniarum formas addiscant: item ex sess. 22. cap. 5. & 8. vbi ait quòd cæremoniæ magnam habent eruditionem, & quòd fidelibus debent explicari. Fundatur etiam in Car. de Sacr. in gen. nu. 18. Dicta ex parte in Car. de Sacr. Ord. habentur omnia in Doctr. collecta ex Pontificali.

Sess. 23. c. 4.
Ref.

Tertio, An eorum rituum, & cæremoniarum significationes sanctiores norint. Fundatur in Con. & Carech. vbi supra. Habentur ex parte in Carech. de Ord. Omnia in Doctr. ibi

Quartò, an Sacramentum vestium, quibus induuntur, mysteria item, & significata. De his eadem est ratio, quæ de ritibus, In Doctr. de Sacr. Ordin. habetur numerus, & significatio vestium collecta ex D. Thom.

Quintò, An functionum notitiam habeant Ordinis, quo quisque initiandus est. Fundatur in Conc. Tri. sess. 23. o. 11. 13. 14. & alibi item in Catech. de Sacram. Ord. Semper enim requiruntur habeatur notitia functionum, quæ debent exerceri. De his functionibus habetur in Car. de Ord. & in Doctr.

Sextò, An earum functionum vsus, exercitationemque rectè teneat, cum in literis, tum etiam in cantu, in quo experimento adhibeantur cantus periti: Hoc videtur fundari in illis verbis Concilij. vbi de Subdiacono, & Diacono loquitur, dicens: Sint literis. & iis quæ ad Ordinem exercendum pertinent, instructi. Instructio enim videtur quandam notitiam practicam denotare.

Sess. 23. c.
13. R.

Septimò, idem Conc. Prou. ait, Examinatores pro prudentiæ suæ ratione, quæ in Ordinis inferioris examine, exploratione ve requiruntur, aliquando etiam perquirant ab iis, qui superiori Ordine initiantur. Hoc videtur fundari in ratione: quia superior gradus non debet ignoŕare ea, quæ ab inferiori cognosci debent. Et hæc sunt super quibus in singulis Ordinibus, præter ea quæ illis propria sunt, examinatores debent interrogare.

communem petitionem tenet. Et quoad literas Concilium videtur hunc Ordinem seruare. In prima tonsura dicitur qui non ignorent. In Minoribus, qui saltem Latinam linguam intelligant. In Maioribus, qui literis sint instructi. Concilium autem Prou. videtur illos iudicare literis Latinis instructos, qui construendo aliquem librum Latinum sciunt omnes partes orationis rectè colligere, & explicare; & non solum, hoc, sed etiam sensum ex verbis aliqua ratione excipere noint. Solet ergo tradi aliquis liber examinato, vt illum construat & de sensu aliquid dicat: aliqui tradunt Catechismum: alii lectiones Breuiarii de Sanctis: Alii alios; Romæ, dum ibi fui, tradebatur vna ex homiliis Breuiarii, quæ non esset ex difficilioribus: & hoc fiebat, vt haberetur experimentum in litteris Latinis, & in Ecclesiasticis. In homiliis enim ordinariè aliqua continentur, quæ ad Ecclesiasticam eruditionem reducuntur.

5. de Ord.

De Sacr.
Ord. n. 19.
20. & 25.

Secundò, Ex Catech. Rom. colligitur, quod debeant scire, Quid significet nomen Diaconi, & Subdiaconi? Quæ sit materia, & forma, & cur tales, & quid significant? Qui quot & quales effectu. Quæ onera, præcipuè Subdiaconi. Quæ munera, & functiones. Qui ritus in collatione seruentur, & quare. Et hæc omnia habentur in Catech. & in Doctr. de Sacram. Ord.

Conc. Prou.
ninc. 5. de
Ordin.

Tertiò, Conc. Prou. ait debere inquiri, quænam sit Maiorum, & Minorum Ordinum differentia. Quæ sint onera Subdiaconatus, & de voto continentia. Item de officio recirando, in quo ait experimenrum fiat. Idem de functionibus ab illis exercendis, de Sacramentorum doctrina saltem generatim, id est, de Sacramentis in genere, & hoc forte ait, quia promouentur ad Ordines Maiores, & sacros; item quia isti Ministri seruiunt administrationi Sacramentorum, magis tamen remotè Subdiaconus; ideo etiam ait exactius de illis Diaconos examinandos. De Diacono etiam ait, experimentum fiat de concionibus habendis, & hoc quia aliquando illi permiffum est verbum Dei annuciare; non tamen, ait Car. de superiori loco, neque etiam proprium illius officium est, Vestrum quoq; differentias: & significationem cognoscere debent. Ante omne autem Conc. Tr. requirit, vt distinctè, & propriè quod sit illorum

Ses. 23. ca.
52 R. m.

offic
gnos
aliq
Sacr
uend
& de
Sym

P
ea, q
mini
idon
quoc
adm
dubi
circa
cienc
ergo
liber
esse.
P
steri
habe
Se
Do
T
Dec
Q
tus
men
Se
nes.
fuffi
habe
teria
den
de si
no i

officiū, & quæ ad illud rectè exercendum pertinent, cognoscatur. De censuris ergo, & irregularitate summarie aliquid tangi potest. Hæc in Catec. & in doct. de Ord. & de Sacram. In genere habentur. Expediret ergo, vt isti promo- uendi studeant diligenter doceri, de Sacramentis in genere, & de Ordine in particulari, nec non in doct. Catech. de Symbolo. & aliis.

De scientia, & examine Sacerdotum.

Num. 7.

Primò, Conc. Trid. de hoc ita statuit. Ad Presbyterat- *Sess. 2. c. 14*
 rus Ordinem assumantur, qui ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad- ministranda Sacramenta diligenti examine præcedenti, idonei comprobentur. Vbi requirit diligens examen, & quod hoc sit circa duo, nempe ad docendum populum, & administranda Sacramenta. Inter hæc autem sacramenta dubium non est, quod maior in Sacerdotibus Ordinandis, circa Ordinem suscipiendum, & Eucharistiam confi- ciendam, & administrandam, instructio desideretur. Patet ergo ex Conc. quod examen debet esse circa ea, quæ qui- libet Christianus scire tenetur, quæ ait Catechif. quatuor esse.

Primò, Mysteria fidei contenta in Symbolo. Vbi de my- sterio SS. Trinitatis, & Incarnationis, de Ecclesia, & aliis habetur. Et de his Catec. in symbolo.

*In. Praef.
num. 12*

Secundò, bonus vsus sacramentorum. De quo Catec. & Doctr. de Sacram.

Tertiò, obseruantia diuinæ legis, de quo Catechif. in Dec.

Quartò, modus orandi, qui in Orat. Dominicali proposi- tus est. De quo Catec. in Orat. Dom. Super his ergo ad mentem Concil. aliquod examen fieri deberet.

Secundò, de sacramentis habendæ essent interrogatio- nes Iudicium est autem ab Examinatoribus Romæ, quod sufficiat si promo- uendi ad Sacerdotium compendiosam *Sess. 23. c. 5*
 habeant sacramentorum cognitionem, veluti quæ sit ma- teria, forma, Minister, & intentio singulorum. Hæc enim vi- dentur esse præcipua in administratione illorum, quæ sunt de substantia Sacramenti. Hæc autem compendiola tracta- tio in fine Doct. habetur.

communem peritiam tenet. Et quoad literas Concilium videtur hunc Ordinem servare. In prima tonsura dicit Qui non ignorent. In Minoribus, qui saltem Latinam linguam intelligant. In Maioribus, qui literis sint instructi. Concilium autem Prou. videtur illos iudicare literis Latinis instructos, qui construendo aliquem librum Latinum sciunt omnes partes orationis recte colligere, & explicare; & non solum, hoc, sed etiam sensum ex verbis aliqua ratione excipere noiant. Solet ergo tradi aliquid liber examinato, vt illum construat & de sensu aliquid dicat: alii tradunt Catechismum: alii lectiones Breuiarii de Sanctis: Alii alios; Romæ, dum ibi fui, tradebatur vna ex homiliis Breuiarii, quæ non esset ex difficilioribus: & hoc fiebat, vt haberetur experimentum in literis Latinis, & in Ecclesiasticis. In homiliis enim ordinariè aliqua continentur, quæ ad Ecclesiasticam eruditionem reducuntur.

5 de Ord.

De Sacr. Ord. n. 19. 20. & 25.

Secundò, Ex Catech. Rom. colligitur, quod debeant scire; Quid significet nomen Diaconi, & Subdiaconi? Quæ sit materia, & forma, & cur tales, & quid significant? Qui quot & quales effectu. Quæ onera, præcipuè Subdiaconi. Quæ munera, & functiones. Qui ritus in collatione seruentur, & quare. Et hæc omnia habentur in Catech. & in Doctr. de Sacram. Ord.

Conc. Prouinc. 5. de Ordin.

Tertiò, Conc. Prou. ait debere inquiri, quænam sit Maiorum, & Minorum Ordinum differentia. Quæ sint onera Subdiaconatus, & de voto continentie. Item de officio recitando, in quo ait experimentum fiat. Idem de functionibus ab illis exercendis, de Sacramentorum doctrina saltem generatim, id est, de Sacramentis in genere, & hoc forte ait, quia promouentur ad Ordines Maiores, & sacros; item quia isti Ministri seruiunt administrationi Sacramentorum, magis tamen remotè Subdiaconus; ideo etiam ait exactius de illis Diaconos examinandos. De Diacono etiam ait, experimentum fiat de concionibus habendis, & hoc quia aliquando illi permissum est verbum Dei annunciare; non tamen, ait Cat. de superiori loco, neque enim proprium illius officium est, Vestrum quoque differentias: & significationem cognoscere debent. Ante omne autem Conc. Tr. requirit, vt distinctè, & propriè quod sit illorum

8. 23. ca. 52 Rom.

offi
gno
aliq
Sacr
uen
& d
Sym

P
ea,
min
idor
quo
adm
dub
circ
cier
ergo
libe
esse
P
ster
hab
S
Do
De
C
tus
mer
S
nes
fuff
hab
teri
der
de
uo

officiū, & quæ ad illud rectè exercendum pertinent, cognoscatur. De censuris ergo, & irregularitate summarie aliquid tangi potest. Hæc in Catec. & in doct. de Ord. & de Sacram. In genere habentur. Expediret ergo, vt isti promouendi studerent diligenter doceri, de Sacramentis in genere, & de Ordine in particulari, nec non in doct. Catech. de Symbolo. & aliis.

De scientia, & examine Sacerdotum.

Num. 7.

Primò, Conc. Trid. de hoc ita statuit. Ad Presbyteratus Ordinem assumantur, qui ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda Sacramenta diligenti examine præcedenti, idonei comprobentur. Vbi requirit diligens examen, & quod hoc sit circa duo, nempe ad docendum populum, & administranda Sacramenta. Inter hæc autem sacramenta dubium non est, quod maior in Sacerdotibus Ordinandis, circa Ordinem suscipiendum, & Eucharistiam conficiendam, & administrandam, instructio desideretur. Patet ergo ex Conc. quod examen debet esse circa ea, quæ quilibet Christianus scire tenetur, quæ ait Catechif. quatuor esse.

Sess. 2. c. 14

Primò, Mysteria fidei contenta in Symbolo. Vbi de mysterio SS. Trinitatis, & Incarnationis, de Ecclesia, & aliis habetur. Et de his Catec. in symbolo.

In. Praef. num. 12

Secundò, bonus vsus sacramentorum. De quo Catec. & Doctr. de Sacram.

Tertiò, obseruantia diuinæ legis, de quo Catechism. in Dec.

Quartò, modus orandi, qui in Orat. Dominicali propositus est. De quo Catec. in Orat. Dom. Super his ergo ad mentem Concil. aliquod examen fieri deberet.

Secundò, de sacramentis habendæ essent interrogationes. Iudicatum est autem ab Examinatoribus Romæ, quod sufficiat si promouendi ad Sacerdotium compendiosam habeant sacramentorum cognitionem, veluti quæ sit materia, forma, Minister, & intentio singulorum. Hæc enim videntur esse præcipua in administratione illorum, quæ sunt de substantia Sacramenti. Hæc autem compendiosa tractatio in fine Doct. habetur.

Sess. 23. c. 5

Tertiò, de Ordine Sacerdotali, nec non de sacramento Eucharistiæ, & de sacrificio Missæ potissimum examinari debere, & vsus, & ratio, & authoritas docet. Hæc enim præcipue ad officium pertinent sacerdotis.

Porro Catech. hoc ita ait : Præterea in sacerdote non solum ea cognitio requirenda est, quæ ad sacramentorum vsus, & tractationem pertinet, sed etiam sacrarum literarum scientia ita instructum esse oportet; vt populo Christiano fidei mysteria, & diuinæ legis præcepta tradere; ad virtutem, & pietatem excitare; à vitiis reuocare fideles possit. Sacerdotis enim duo sunt munera, quorum alterum est, vt Sacramenta rite conficiat, & administret; Alterum, vt populum fidei suæ commissum iis rebus, & institutis, quæ ad salutem necessaria sunt, erudiat, Malachias enim ita testatur: *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirens ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est* Vt igitur in horum altero, si mediocri cognitione sit, ornatus, præstare, quod debet, possit: alterum certe non vulgarem, sed exquisitam potius doctrinam desiderat. Quamuis æquè ab omnibus Sacerdotibus summa reconditarum rerum scientia non exigatur, sed quæ ad suscepti officii, & ministerii functionem vnique satis esse possit. Hæc Catech. Vbi apparet quod talis scientia in Sacerdote desideratur.

1. Vt mysteria fidei cognoscat. Cat. in Symb. 4.
2. Vt sciat præcepta diuinæ legis. Cat. in Decal.
3. Vt virtutum, & vitiorum notitiam habeat dictaque docere sciat. (Ibid.)
4. Vt ea, quæ pertinent ad vsus, & administrationem sacramentorum cognoscat. Cat. de Sacr.
5. Vt specialem notitiam habeat Eucharistiæ, & Sacrificii Missæ, quæ conficere, administrare, & Deo offerre debet (Cat. de sacer. Doct. ibid.)

Demum Conc. Prou. inhærendo statutis à Conc. Tr. & traditis à Cat. Rom. de hoc examine ita proponit.

Primò, sacerdotem scire debere, quid sit Sacrificium Missæ (Conc. Trid. sess. 22. c. 2. Cat. de Euch. n. 70 Doct. de Euc. part. 3. c. 1.)

Secundò, quis sit illius Sacrificii effectus, Conc. sess. 22. c. 1. & c. Cat. de Euch. 78. & c. Doct. de Euch. 3. par. c. 34

Tertiò, quæ partes (Doct. de Euch. part. 3. cap. 4. ex D. Thoma)

Quartò, quæ mysteria in eo sint. (Doct. de Euch. 3. par cap. 4. & 5.)

Quintò, quæ sacramentum vestium significationes. (Doctr. cap 5. n. 6 de Euch. par. 3)

Sextò, quæ in eo sacrificio offerendo requirantur (Doctr. de Euch 3 part. per totum.

Septimò, vbi, & quando illud fieri non licet (Doctr. ibid cap. 5 n. 7. & 8.

Octauò, quæ dubia aliquando incidere possint, (ibid. Doct cap. 7.)

Nonò, Qua explicacione opus habeat, vt rectè illud fiat

Existimo de Canonis explicacione, sed multo magis de verbis consecrationis loqui (Doct. de Euch. par. 1. c. 2. & 3 part. c. 1. Conc. & Car vbi notatur.)

Decimò, An sacræ Confessionis aliquam peritiam habeant.

Vndecimò, An ad alia item sacramenta rectè, ritèque ministranda idoneus sit.

Duodecimò, An eorum cognitionem & explicacionem habeat, (Doct. in fine Comp. de Sacr.)

Decimò tertio, An doctrinam item teneat, quia verbum Dei rectè tractare, concionem vt habere possit.

Decimoquarto, An de re sacra, de Christianarum virtutum officiis, atque de omni re ad salutem necessaria aptè populum instituere, aut docere possit (in Car. per totum.)

Ex his omnibus colligitur, quod promouendus ad sacerdotium super his debet examinari.

Primò, circa literas Latinas ea ratione, qua de Subdiacono, & Diacono dictum est.

Secundò, circa Sacramenta, sufficit compèdiosa cognitio, vt in fine Doctrinæ habetur. De Penitècia in particulari, quoad quatuor causas summatim inquiri potest.

Tertiò, De sacra Eucharistia tum conficièda, tum ministranda. Doct. de Eucharist. part. 1. In hoc examen diligens esse debet. Ideo opus est inquirere quæ sit apta materia Eucharistiæ, quæ forma Cõsecrationis corporis & sanguinis : quæ sint de necessitate sacramenti; quæ de necessitate præcepti quid sit consecratio, & transubstan-

tiatio. De contento sub speciebus panis, & vini, antè, & post consecrationem, & quid ex vi sacramenti, vel per realem concomitantiam, & similia, (Hæc habentur in Concil. Trident. sess. 13. Catec. de Euchar. Doct. de Euch. part. 2.

Quartò, de Sacrificio Missæ; Diligenter, vt in Concil. Prou. propositum est. (De hoc Conc. sess. 12. Catec. de Euc. in sine Doctr. in 3. par. Euchar.)

Quintò debet interrogari de his, quæ pertinent ad re-
tam susceptionem, & executionem ordinis sacerdotalis. Quæ susceptionem, vel executionem impediunt, vt censura & irregularitates. Item quæ sit materia ordinis Sacerdotalis & quotuplex, & quid significet: Quæ, & quotuplex forma, quis character, & effectus, vestium significationes, Cæremoniæ, quæ in eius collatione fiunt. Quod illius officium. Quæ, & quotuplex potestas illi detur, & quando; Quæ claus illi tradantur: Quis illarum legitimus vsus. (De his Conc. sess. 23. Cat. de Ord. Pontif. de ordinatione, In Doct. omnia collecta vbi de Ord.

Conclusio de congruentia examinis constituti.

Num. .8.

DEclarare quod examen de ordinibus constitutum, etiam, seclusa Conc. & Catech. autoritate, congruum, & rationabile sit, vtilissimum esse videtur. Itaque in duas partes examen diuisum est, nempe tum circa literas latinas, tum circa literas Ecclesiasticas.

Quod atinet ad latinas, ita statutum est: Clerici primæ tonsuræ non ignorent legere, & scribere. Minores intelligent linguam latinam. Ordines sacri requirunt, vt sint literis latinis instructi. Quid hoc ordine facilius, & congruentius? Cùm enim scientia, & eruditio Ecclesiastica literis latinis tradita sit, & illi, qui ad ordines promouentur talem doctrinam scire, & populis explicare debeant, erat summè conueniens, vt paulatim & per genus, & cum tali ordine requireretur.

Porrò circa literas Ecclesiasticas, in prima tonsura requiritur cognitio doctrinæ Christianæ, & ipsius tonsuræ. In minoribus, cognitio magis exacta eiusdem doctrinæ, & notitia eorum, quæ ad ordinem pertinent suscipiendum: In Subdiaconatu, cognitio de sacramentis in

genere, & de ordine suscipiendo, & exactius de doctrina Christiana. In Diacono idem, sed maiori quadam ratione. Demum in sacerdotio requiritur scientia de sacramento ordinis suscipiendi. De Eucharistia ab illo suscipienda, & administranda; De sacrificio Missæ celebrando. De Sacramentis ab illo administrandis: & demum notitia eorum, de quibus omnes fideles doceri debent. Quid hoc ordine conuenientius: Studere enim sacramento ordinis, & Eucharistæ in quo etiam agitur de sacrificio Missæ; Compendium, item doctrinæ Sacramentorum; & his, quæ ab omnibus sciri debent, qui nimis difficile esse dicet? Cur sacerdos non debet scire ea, quæ omnes scire tenentur. Quæ difficultas, ut quis studeat his tribus, sacramento Ordinis, sacramento Eucharistiæ, & Compendio aliorum sacramentorum. Ad hæc enim quatuor, summa eorum, quæ à sacerdote, & ab aliis sciri debent reduci possunt. Neque igitur conqueri debent ordinandi; si super his interrogantur. Neque examinatores debent declinare à ratione examinandi, quæ proposita est. Vnum est tamen quod hoc loco admonere congruum est, nempe, explicare, ut aliqui examinatores antequam ad examen ordinandorum accedant videant. Primò, quid à Conciliis de quo libet genere examinis sit statutum. Secundò, ut percurrant materias super quibus examen ab illis faciendum sit. Si enim materiam, super qua debent examinare familiarem non habeant, neque sciant opportunas de illa facere interrogationes & consequenter neque de scientia examinati iudicare. Similiter examinandi multò ante, quàm illis ad examen accedendum sit, debent studere his, quæ ab illis discenda sint. Examen igitur propositum, & difficile non est, & recta ratione est constitutum.

De Examine ad Confessiones.

Caput. III.

Negotium de examine Confessoriorum statuendo difficillimum est, & magnam requirit indaginem, & in illo errare non sine magno periculo est: exactius ergo discuti debet. ideo hæc tria examinanda sunt.

Primò de officio, & munere confessorii.

Secundò, De scientia, quæ ad tale munus obeundum necessaria est.

Tertio, de modo examinandi, & de iudicio in hoc examine faciendo.

De munere Confessarii. Num. 2.

*C.T. es. 14.
cap. 5.
Catech. de
pœnit. 57.
D.T. 1. p. 9.
17. sup.
Na. can. 5.
num. 1. Ex
D.T. Ibid.
Sess. 14. c. 5.
locis citatis*

Quod attinet ad munus Confessarii, ex Nauar. D. T. Cat. Conc. Tr. habetur quod illius officium duplex est; nempe Iudicis, & Medici, & ad hæc duo omnes actus Confessarii reduci possunt.

Ad munus quidem iudicis, quatuor actus requiruntur, & duo primi pertinent ad clauem scientiæ, duo ultimi ad clauem potestatis.

Primus actus est examinare conscientiam pœnitentis, seu, vt ait Conc. Trident. causam illius: ita aiunt Nauar. D. Thomas Cat. & alii, qui fatentur aliquando sub peccato mortali ad hoc teneri. Ratio est quia confessor tenetur, antequam iudicet causam pœnitentis, cognoscere illam: sapissimè autem euenit: vt hanc cognitionem habere non possit, nisi examinet pœnitentem, ideo hoc examen aliquando necessarium est: & hæc ratio in Conc. Trid. fundata existit.

*Cons. Trid.
Gatechism.
D. Thom.
Nau. ibid.*

Secundus actus est iudicare de examinatis, seu de conscientia, & causa pœnitentis: veluti an possit absolui, vel non: & si potest absolui, qua ratione sit absoluedus: debet ergo iudicare, quæ peccata sint mortalia, quæ habeant annexam excommunicationem, vel reservationem, vel obligationem restituendi: Ratio est; quia iudex, vt iuste iudicet, prius omnino debet cognoscere causam iudicandam, & hæc quoque ratio in Conc. Tr. fundata est, sicut etiam ipsa conclusio.

*C.T. Ibid.
iaid. can.
9. & 15.*

Tertius est absoluere à peccatis.

Quartus est ligare, *id est*, obligare ad aliquam pœnam luendam; vel satisfactionem, aut restitutionem faciendam; vel ad aliquam occasionem vitandam, & similia. Ita Conc. & omnes.

*Ses. 14. c. 5.
& 8. Cat.
de pœnit.
Num. 57.*

Quod attinet verò ad Confessarii munus prout Medicus est; Catechismus, & alii docent pertinere ad ipsum, quòd det remedia peccatis: quæ remedia sunt in duplici differentia: quædam sunt curatiua, nempe, quæ sanant à peccato commisso: alia sunt præseruatiua, quæ præseruant pœnitentem, ne iterum incidat in peccata: ita Cat. & alii Doctores affirmant.

De scientia Confessarii. Num. 3.

NAV. CA. 4.
NUM. 8.

DICTO de numere confessarii, dicendum de illius scientia: ex illo enim istud cognosci potest. Est autem, vt ait Nauarrus, duplex scientia confessarii: vna perfecta, alia sufficiens, & necessaria: perfecta est, ait si præter illa quæ pertinent ad casus conscientia, calleat partem Theologiae, quæ est de sacramentis, & de moribus, id est, virtutibus, vitiis, & habeat peritiam vtriusque iuris, & norit Constitutiones Synodales regionis, vbi debet audire confessiones: Sufficiens est, quæ sufficit ad hoc, vt confessor actus, qui dicti sunt, rectè, & sine errore exercere possit: Et quænam sit hæc, (modo enim de perfecta dicendum non est) determinare oportet. Itaque de illa sententia Doctorum proponere opus est.

Sententia Nauarri de scientia Confessarii.

Num. 4.

NAUARRUS ait, Confessarium debere ista scire.

Cap. 4. 6.

Primò, Quam habeat iurisdictionem: & facultatem absoluendi.

5.

Secundò, Quomodo conscientiam pœnitentis, iuxta statum sibi subditorum, debet examinare.

Nau. c. 4.

6. 5. an.

C. 4. nu. 8.

Tertiò, Quæ peccata sunt mortalia, quæ venialia, ex his, quæ à suis pœnitentibus committi solent.

Ibidem.

Quartò, Quæ circumstantiæ snt necessariò confitendæ, & quod confiteri numerum mortalium est necesse.

Ibidem.

Ibidem.

Quintò, Quibus criminibus annexa sit excommunicatio.

Ibidem.

Sextò Quæ sint peccata reseruata.

Ibidem.

Septimò, Quæ peccata restitutionem expostulent, vel saltem dubitare.

Ibidem.

Octauò, Quomodo incurratur irregularitas, si clericos auditorus sit vel saltem dubitare.

Ibidem.

Nonò, Quando septem vitia capitalia sint mortalia, & quando non.

Num. 21.

Decimò, Quando differant maior, & minor excommunicatio.

Ibid. nu. 9.

Ibidem.

Vndecimò, Quod voluntas deliberata peccandi mortaliter, sit peccatum mortale, etiam si opus non sequatur.

Ibidem.

Duodecimò, Quod sciat dubitare circa suspectos contractus; & circa ea, quæ alij mediocriter versati rectè intel-

Ibidem.

ligunt, vt cum opus est, alios consultat.

Num. 8.

Demum, quando possit, vel non possit absolueri: Hæc ex Nauarro.

Sententia D. Thoma de scientia Confessarii.

Num. 5.

3. p. q. 37. sup.

Diuus Thomas loquitur in generali de scientia confessarii, & ait opus esse, vt sciat.

Primò examinare conscientiam pœnitentis.

Secundò, Iudicare an pœnitens possit: vel non possit absolui: & quomodo sit absoluedus, & in his duobus virtualiter continetur, quidquid à Nauarre dictum est.

Doctrina Catechismi de scientia Confessarii.

Num. 6.

De p. n. 35.

Catechismus ait, Confessarium scire debere.

1. Quod iurisdictio ordinaria, vel delegata omnino illi necessaria sit.

2. quomodo peccata inuestigare possit, iuxta cuiusque statum.

3. Quomodo debeat iudicare inter varia genera peccatorum, quæ magis grauias, vel leuias sint.

4. Quæ cuique peccato pœna conueniat.

5. Quæ remedia respectu tum præteriti, tum futuri danda sint.

6. Quando debeat absolueri, quando ligare.

7. Quod sciat, quantum in suo officio ponderis, ac momenti sit.

Doctrina Concilii Trident. de scientia Confessarii.

Num. 7.

Sess. 13. c. 5.

Concilium Trid. de scientia Confessarii ponit quatuor sequentes conclusiones.

Ibidem.

Prima est, Confessarius debet cognoscere causam pœnitentis; ait enim, constat Sacerdotes iudicium hoc incognita causa exercere non posse; si ergo debet cognoscere causam, ergo debet habere scientiam, vt dictam causam cognoscere possit.

Ibidem.

Secunda est, tunc sacerdos cognoscit causam pœnitentis, cum cognoscit omnia peccata mortalia, non solum in genere sed etiam in specie, nec non circumstantias mutantes speciem, cum numero, tum peccatorum, tum circumstantiarum

constantiarum, quæ dicta sunt. Hoc Concilium aperte docer declarando etiam esse de iure diuino.

Tertia est, Confessarius debet cognoscere quas penas æquum sit imponere, cuiuslibet pœnitenti, iuxta cognitionem habitam de causa sua. *Ibidem.*

Quarta est. Necessarium esse quod Confessarius sciatur, qua ratione vtendum sit clauibus sibi traditis ad retinenda, vel remittenda peccata; ait enim. Quod pro potestate clauium remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam pronuntiet. *Ibidem.*

Decretum Conc. Prouinc. Mediolan. de scientia, & examine Confess. vii. Num. 8.

Concilium Prouinc. Mediol. ex Summistis, Theologis, Canonistis, Catech. Rom. & sacro Conc. Trident. colligit, & explicat, qualis scientia, & quod examen ad confessiones requiratur. Et quia forma examinandi ab illo tradita ferè vbique, sed præcipuè in hac Prouincia seruatur: ideo distinctè proponam interrogationes, quæ in eo explicantur, & postea vbi dicta doctrina possit inueniri subiungam. Doctrinam autem Conc. Trid. & Catech. Rom. cum certum sit aliis debere proponi, ideo vbi in dictis libris possit reperiri adnotabo. Quod si locum, vbi, in libro à me edito, qui inscribitur, vt dixi Doctr. Conc. &c. apponam, hoc ideo factum esse lectores intelligent, vt doctrina simul collecta, & magis explicata, ad examen magis accommodata proposita sit,

*C. Prou. 5.
de ex. ca.*

Verùm & hoc loco lectorem admonere optimum visum est. Quod cum scientia Confessorii ad duo potissimum capita reduci possit, nempe ad sacramentum Pœnitentiæ, & ad Casus conscientia: De sacramento autem Pœnitentiæ à Sacro Concilio, & à Catechismo doctrina sufficiens, imo completa tradita sit: de casibus verè conscientia, non item, euenit, vt necessariò apponi debeat, in quo alio libro doctrina de casibus valeat inueniri: Sed qualis orietur confusio, si Doctorum, & librorum varietas, & multitudo hic lectori proposita sit? Melius itaque mihi visum est, si in aliquo paruo libro tota hæc de casibus materia facili quadam ratione collecta, atque distinctè proposita sit. Sic enim fiet, vt ex duobus non magnis libris scientia, quæ in confessario diseratur, haberi possit Si-

cut ergo ex Sacro Conc & Catechismo in vno libro doctrinam de sacramentis collegi, ita & materiam de casibus conscientia ex Sūmistis, & Theologis in alio libro colligendum curavi. Quod quidem duplici ratione factum est: In vno enim libro, qui inscribitur: *Memoriale per li Confessori*, summam, & compendiosè doctrinam quæ Cōfessario necessaria est colligere studui. In alia verò qui inscribitur: *Comparimento di tutta la coscienza*, magis distinctè eadē scientia collecta esse videtur: In vtroque autē libro notatur in margine vbi doctrina in illis proposita apud alios Doctores valeat reperiri: Vt itaque declaretur, quod doctrina, quæ in Cōfessario requiritur non est adeo vasta, seu difficilis, vt in paucis, & non admodum magnis libris valeat reperiri, nec nō mediocri quodam studio obtineri vbi in dictis libris, reperitur hic annotatū erit: Quod si quis in alio libro versatus, velit in illo inuenire, quod dictum est: consideret, de qua materia sit sermo, veluti an de Vsurā, vel Restitutione, vel alio & vbi de dictis in illo agitur querat; & inueniet. Nunc agitur quod à Concilio Prou. de examine Confessarii statutum est proponitur. Ait itaque Confessarium debere examinari.

Primo De Sacramenti Pœnitentiæ necessitate. De hoc Conc. Trid. sess. 14. cap. 1. Car. de poen. n. 1 Doct. de pœn. num. 1.

Secundo, Quare sit institutum, & à quo.

De hoc Conc. Trid. sess. 14. c. 1. Car. de poen. nu. 11. Doct. de Poen. c. 1. num. 2.

Tertio, quæ huius Sacramenti materia, & forma.

De hoc Concil. Trid. sess. 14. c. 3. Catec. de poen. nu. 14. 15. Doct. de poen. cap. 2.

Quarto, Quis illius effectus.

Conc. sess. 14. c. 3. Catec. de poen. n. 19. 20. 21. Doct. de poen. c. 2. n. 7. 8.

Quinto, Quis minister.

Conc. sess. 14. c. 6. Catec. de poen. nu. 55. &c. Doct. de poen. cap. 4.

Sexto, Quæ conditiones in eo requirantur. Conc. Cat. Doct. ibid.

Septimo, Quæ regulæ ad discognoscendū, & distinguē-

Hum peccatum mortale à veniali.

Tolet. Inst. de mort. c. 1. & c. Nau. prælud. 9. Com. par. 1. Instr. cap. 3. nu. 3.

Octauò. Quæ pœnitentiæ partes.

Conc. Tri. sess. 4. cap. 3. Catech. de pœn. num. 22. 23.

Doct. de pœn. cap. 2. nu. 3. & 4.

Nonò. Quæ earum parium ratio Catech. & Doct. ibid.

Decimò. Quid contritio Conc. sess. 14. cap. 34. Catech. de pœn. nu. 24. & c. Doct. de pœn. c. 3. n. & 4.

Vndecimò. Quæ ad veram contritionem sint necessaria Conc. Catech. Doct. ibid.

Duodecimò. Qui contritionis effectus, & utilitas.

Conc. sess. 14. cap. 4. Catech. de pœn. num. 35. Doct. de pœn. cap. 3. nu. 13.

Decimotertiò. Qua quisque ratione se ad contritionem exercere possit.

Conc. sess. 6. cap. 6. Catech. de pœn. nu. 9. & 36. Doct. de pœn. cap. 1. nu. 2. & cap. 3. nu. 14 & 15.

Decimoquarto. Quæ signa sint veræ contritionis.

Catech. de pœn. n. 18. Doct. de pœn. cap. 2. n. 5.

Decimo quinto. Quæ confessionis natura sit atque substantia.

Conc. sess. 14. cap. 5. Cat. de pœn. nu. 37. Doct. de pœn. cap. 4.

Decimosextò. An diligenter inquirere sciat, & peccatoris circumstantias, & peccati item. His paucis verbis multa, & magna proponuntur de scientia, & examine Confessoris.

De hoc distinctè Memoriale Confess. cap. 3. & 4. Et Comp. par. 2. per totum.

Decimo septimò. Quæ circumstantiæ mutant speciem peccati, & quæ in confessione explicandæ sint.

Conc. sess. 14. cap. 5. Catech. de pœn. nu. 43. Doct. de pœn. cap. 4. nu. 9. Compar. par. 2. per totum.

Decimooctauò. Quæ restitutionem expostulent, Quæ radices; causæ vel restitutionis.

Doct. vbi de restitutione Compar. par. 1. cap. 7. & par. 2. practica. 7.

Decimononò. An dubios suspectosve contractus no-

Doctores vbi de contractibus. Comp. par. 1. c. 7. & par. 2. practica. 7.

Vigesimo. Quibus criminibus annexæ sint censuræ Doct. vbi de censuris Comp par. 2. pract 1. c. 3. &c.

Vigesimoptimo. An item illarum peritiam teneant Doctores Memor. Compatt. ibid

Vigesimo secundo. An casus in quibus irregularitatis macula contrahitur.

Doctor vbi de irregul. Comp. par. 2. practica 3. Memor. Confess cap. 6.

Vigesimotertio. An saltem in iis omnibus, & aliis, quæ ad verum, perfectumve huius sacramenti poenitentia ministrum pertinent, sciant dubitare, & nouerint consulere peritos, quomodo agendum sit id, quod in dubitationem adducunt.

Vigesimoquarto. Qui item ritus, & sacrae caeremonia confessionis Catech. de poen. nu. 43. doct. de poen. cap. 4. num. 6.

Vigesimoquinto. Quæ conditiones ad confessionem veræ poenitentis necessariae.

Conc. sess. 14. cap. 5. Catec. de poen. nu. 47. &c. Doct. de poen cap. 4 nu 10.

Vigesimosexto. Quis ordo confitendi: quando quis statim confiteri debeat: quando item confessionem iterare.

Catec. de poen. num. 45. 46. &c. Doct. de poen. c. 4 Mem. Confess. cap. 1. nu. 14.

Vigesimosseptimo. De satisfactione, quæ tertia pars poenitentia est, queratur.

Vigesimo octauo. Quæ satisfactionis partes.

Concil. sess. 14. c. 9. Catec. de poenit. 64. &c. Doct. de poen. cap. 6. num. 7.

Vigesimonono. Quis satisfactionis finis.

Conc. sess. 14. c. 8. Catec. de poen. nam 65. &c. Doct. de poen. 6. nu. 5.

Trigesimo. Qui fructus, quæve utilitates satisfactionis Conc. sess. 14. cap. 8. Catec. & Doct. ibi.

Trigesimo primo. Quæ in satisfact. requirantur.

Conc. ibid. Catec. de poenit. n. 74. Doct. de poenit. c. 6. nu. 6.

Trigesimosecundo. Qualis ac quanta poenitentia poenitenti imponi debeat.

Conc. sess. 14. cap. 8. Catech. de poen. nu. 80. &c. Doct. de poen. cap. 6. num. 9.

Trigesimotertio. An salutarès, & conuenientes satisfactiones pro grauitate criminum, & poenitentium facultate iniungere sciant

Ex Conc. sess. 14. cap. 8. ex Catech. de poen. n. 64. &c. Doct. de poen. cap. 6.

Trigesimoquarto. An item ex Innocentij III. prescripro more periti Medici sciant infundere vinum, & oleum vulneribus fauciati, & quale debeant præbere remedium, aut consilium.

Ex Conc. ibid. Catech. de poen. num. 53. &c. per tot Doct. de poen. bap. 5 & 6.

Trigesimoquinto. An præterea Canones poenitentiales rectè teneant.

Isti canones in Rituali habentur, & de illis aliqua, Doct. de poen. cap. 6. num. 9.

Trigesimo sexto. Quæ differentia sit satisfactionum, atque poenitentiarum.

Ex Cone. sess. 14. ca. 9. ex Catech. de poen. nu. 46. 75. 76 &c. Doct. de poen. cap. 6.

Trigesimosextimo De absolutione indageretur.

Conc. sess. 14. c. 3. Cat. de poen. nu. 15. 46. &c. Doct. de poen. cap. 5.

Trigesimooctauo. Quæ verborum formula requiratur. Conc. ibid. Catech. de poenit. nu. 54. Doct. de poenit. 2. num. 6.

Trigesimonono. Quæ preces, orationesve præterea adhibeantur.

Conc. ibid. Catech. de poenit. num. 16.

Quadragesimo. Quis ordo obseruandus in absolvendo tam à peccatis, quam ab excommunicatione suspensione. Nau. cap. 26. nu. 7. &c.

Quadragesimoprimo. De sigillo item confessionis plura querantur, ac præsertim quæ vis: & quanto sigilli. Cat. de poen. n. 53. doct. de poen. c. 5. nu. 5.

Quadragesimosecundo. Quæ sub illud cadant. Cat. de poen. n. 58. Doct. de poenit. ibidem.

Ex dictis autem apparet, quod omnis scientia in confes-
fore requisita ad illud spectat, vt rectè sacramentum peni-
tentiæ administretur. Patet etiam, quod examen à Conc.
Prou. propositum in firmissima sit fundatum, & auctoritate,
& ratione: Cùm enim confessarius debeat sacramentum
Pœnitentiæ administrare, omnino debet illa scire, quæ ad
rectam illius administrationem sunt requisita: Hæc autem
& nihil aliud in proposito examine continentur; ideo recta
ratione constitutum esse dicendum est.

Conclusio de scientia Conf. s. s. Num. 9.

Hucusque propositæ sunt authorum sententiæ de
scientia Confessarii: Existimo autem quàm maxi-
mè expedire, vt dictis conclusiones quædam determina-
tæ de scientia, & examine confessarii proponantur: nisi
enim examen recta, & distincta & ordinata ratione habeat-
tur, maxima confusio in examinando & maior in iudican-
do oriri potest: quatuor igitur conclusiones ex dictis Au-
thoribus acceptas de examine, & scientia confessariorum
subiungam.

*Ex Aut.
relatis.*

Prima est hæc: Confessarius debet scire omnia, quæ per-
tinent ad substantiam sacramenti Pœnitentiæ, qualia sunt
ea quæ pertinent ad integram, & præcisam rationem ma-
teriæ, formæ, efficientis & finis: patet ratione: quia est mini-
ster huius sacramenti: cui si desit aliquid essenziale, non re-
ctè confertur. Patet ex Conc. Prou. à quo omnis scientia
Confessarii reducitur ad ea, quæ pertinent ad Sacramen-
tum Pœnitentiæ, demum est Conc. Trid. & Catech. & om-
nium Doctorum hæc conclusio.

Secunda est talis. Confessor debet cognoscere omnes
modos principales, & magis ordinarios, quibus potest
peccari contra præcepta Dei, & Ecclesiæ; & hoc tali ra-
tione cognoscere debet, vt habeat certas regulas quibus
in singulis modis distinguat, quando peccatum mortale
sit, & quando illi annexa sit reseruatio; vel causa vel ir-
regularitas, vel obligatio restituendi, aut aliquid aliud fa-
ctiendi: Non dixi autem omnes casus, quia innumerabiles
sunt. Dixi autem modos principales quia isti ad sum-
mum circa triginta sunt, & ex illorum cognitione pen-
det notitia omnium peccatorum, & circumstantiarum
quæ mortalia sunt. Hæc conclusio probatur ratione, quia

sicut iudex non potest cognoscere causas accusatorum, seu reorum, nisi sciat tum leges, tum transgressiones illarum: neque enim sciet, quod iste transgressus sit legem, nisi sciat quod datur talis lex, & quod tali actione sit contra illam, ita confessarius non potest scire, quod iste, vel ille transgressus sit legem Dei, nisi sciat legem, & transgressiones illius: si enim ignorat, quod furtum vel periurium, vel odium sit mortalis transgressio legis, neque sciet, an iste, qui furatus est, & peieravit, peccauerit contra legem. Cum ergo Conc. Trid. dicat oportere, quod confessarius cognoscat causam penitentis, distinguendo omnia peccata mortalia, & circumstantias mutantes speciem, & hoc esse dicat de iure diuino, & cum appareat, quod confessarius non poterit omnia peccata mortalia, & circumstantias illorum cognoscere, nisi sciat modos iam dictos cum regulis suis, manifestè sequitur, quod istos modos scire omnino debet.

Tertia Conclusio est. Non sufficere, quod confessarius cognoscat omnes modos iam dictos, sed etiam oportere, vt sciat inuestigare, & examinare latitudinem, & profunditatem conscientie penitentis, iuxta illius statum, ad hoc, vt cognoscat: quæ qualis, quot & quanta peccata contra Dei legem ab illo commissa sunt. Per latitudinem autem conscientie intelligo, quod inquisitio fiat super omnia præcepta, quatenus opus est. Per profunditatem intelligo, vt inquiratur, an fuerit consensio rationis, an peccatum sit ex malitia, habitu, consuetudine: vel ex ignorantia, & infirmitate & alijs, quæ pertinent ad cognoscendum, an peccatum fuerit mortale, & quem graue. Hæc conclusio probatur authoritate vt supra, Nauarri, D. Thomæ, Concilii Prouincialis, Catech. & aliorum multorum Doctorum. Patet etiam ratione fundata in sacro Cone. Triden. ait enim Confessarius debet cognoscere causam penitentis, *id est*, crimina illius, ergo peccata debet intueri non tantum in lege, sed etiam in conscientia penitentis: Sicut enim iudex non iudicat leges, sed reos, & Medicus non sanat infirmitates sed infirmos: ita confessarius iudicat peccata non legis, sed penitentis. Quod verò debeat cognoscere profunditatem conscientie patet: quia Concilium Trid. ait debere cognoscere, an

Ex eisdem

412 *De Examine ad Confess.*

Ses. 14. a. 5

peccata sint mortalia & quàm gratia: de latitudine etiam apparet, dum dicit omnia mortalia, non solum in genere, sed etiam in specie, & numero cognosci debere. Demùm Concilium Trident. de poenitente ait, ipsum debere explicare omnes sinus, & latebras conscientia: profunditas intelligi potest, hoc autem ad Confessarium transferri posse, dubium non est Conclusio igitur posita vera erit.

Ex eisdem.

Quarta Conclusio, est. Confessarius debet scire omnia impedimenta matrimonii, tum non dirimentia, in quibus committitur peccatum mortale, vt votum simplex sponsalia, & interdictum: tum ea, quæ dirimunt & præcipue ea, quæ frequenter contingunt, veluti *cognatio, crimen, ligamen honestas, si si affinis*. Probatur primò ex communi vsu, quia vbique super his examinatores interrogant: deinde ratione, cum enim pleriq; homines in statu viuunt coniugali, dicta autem impedimenta sæpe in hoc statu contingant, & contingunt, secum plurima afferunt inconuenientia, quibus prouideri non potest, nisi confessarius sciat quid fieri debeat: omaino videtur rationale vt dicta ab illis cognoscantur. Ad hæc quatuor ergò omnis scientia confessarii reduci potest,

De scientia, qua requiritur in Confessario circa Sacramentum Matrimonii. Num. 10.

Nunc magis distinctè iuxta quatuor positas conclusiones, de scientia Confessarii est proponendum. Et quoniam attinet ad Sacramentum Matrimonii, Confessarius debet scire præcipue ea, quæ sequuntur.

Primò, debet cognoscere impedimenta non dirimentia, in quibus committitur peccatum mortale, sicut in quarta conclusione dictum est.

De his habetur in Doctor. (de Sac. Matrim. c. 9. n. 2.)
Comp. part. 2. prat. 4. c. 7. Mem. conf. cap. 8.

Summitæ vbi de Matrimonio.

Secundò debet scire, vt dictum est impedimenta dirimentia, & præcipue iam dicta, quæ frequentius contingere solent.

De his agitur. (Doct. de Matrim. ca. 9. num. 3. & c. Compat.)
part. 2. prat. 4. c. 7. Mem. conf. c. 8.

Summitæ, vbi de Matrimonio.

Tertiò debet scire, quæ peccata possint committi ante contractum Matrimonium, in contrahendo, & post contractum.

De scientia, qua requiritur in Confessario circa Sacramentum Pœnitentiæ Num. I I.

Quod attinet ad Sacramentum pœnitentiæ, Confessarius debet scire ea, quæ pertinent ad quatuor causas illius, nempe efficiens, materiam, formam, & finem, & hæc à Conc. prout supra distinctè sunt explicata, summam autem modo hæc eadem proponuntur.

Primò igitur debet scire, Quis sit huius sacramenti minister. Quod illius officium, quæ eiusdem conditiones: Hæc enim pertinent ad causam efficientem.

De hoc (Doct. de pœn. c. 5. Mem. conf. c. 2.)

Secundò debet habere notitiam de peccato, & de circumstantiis illius, quæ hæc est materia remota. Item de contritione, attritione, confessione, & illius circumstantiis præcipue necessariis, & de satisfactione, quia materia proxima sunt.

De his in Doct. de pœn. Memor. cap. I. & 5.

Tertiò, de formâ absolutionis (Mem. cap. I.)

Quartò, de fine, effectu, & necessitate huius Sacramenti. Item de intentione ministri. (Mem. cap. I.)

Ratio cur ista debent sciri est, quia ad productionem cuiuscunque rei quatuor causæ omnino necessariae sunt: & si quid desit in aliqua illarum, impossibile est quod res illa bene produci possit. Cum ergo Confessarius debeat rectè administrare Sacramentum Pœnitentiæ, omnino dictarum causarum notitiam habere debet: & de his summam (in Matrimoniali confess.) traditum est.

De scientia qua requiritur in Confessario circa modos peccandi contra legem Dei.

Num. I 2.

Fortassis nimis vastum, & nimis arduum cupiam videri potest, quod Confessarius teneatur scire omnes modos peccandi contra legem Dei, cum regulis, de quibus supraddictum est, vnde etiam examen de tali scientia constitutum, ut nimis rigorosum à multis poterit iudicari: Si enim casus conscientiae sunt innumerabiles, & penè infiniti, si de illis etiam doctrina admodum diffusè,

& nimis sparsim tradita est, profectò videbitur ferè impossibile, vt confessarij de omnibus cum regulis dictis notitiam habere possint. Et reuera prima facie res ita esse videtur. Sed, re melius considerata apparet, quòd dicta scientia non solum possibilis sed etiam facilis sit. Etsi enim casus conscientiae innumerabiles sint, & de singulis distinctam habere notitiam multis impossibile sit, non tamen modi peccandi in tanto numero sunt, sed ad paucos illòsque distinctos, & ordinatos reduci possunt. Sicut enim omnia praecepta, vt ait Catec. Rom. cum D. August. ad Decalogum reducuntur: ita omnes modi peccandi ad illud reduci debent: Omnes autem modi peccandi contra decem praecepta, & praecipue qui principales sunt, circa triginta constitui possunt: qui numerus non adeo excessiuus est: Si qui ergo ita affirmet, omnia praecepta ad Decalogum reducuntur. Huius Decalogi decem praecepta sunt, quae tamen ad octo reduci possunt. Contra vnum quodque dictòrum octo praeceptorum quatuor modis, & non pluribus, nec paucioribus peccare contingit, vnde ad summum triginta duos modos enumerare contingeret: Quòd si dicti modi colligantur, & recto ordine iuxta praecepta distinguantur & de singulis regulae propriae tradantur, quis dicet, quod illos addiscere, vel memoria retinere aut impossibile, aut nimis difficile sit? Hos igitur omnes modos cum regulis suis vt colligerem, distinguerem, ad ordinem redigerem summo studio curavi. Sicque collectos, & ordinatos magis diffusè in libro inscripto, (*Compartimento di tutta la Conscienza*) & compendiosè in alio, qui inscribitur (*Memoriale per li Confessori*), explicare curavi: idque lingua vernacula, vt etiam poenitentibus deseruiret. Hoc autem à me ideo factum est, vt scientia de modis peccandi, quae dicta est & possibilis, & facilis, vobis non solum ostendatur, sed etiam exhibeatur. Nunc igitur modos magis communes, & vsitatos peccandi contra legem Dei proponam, & vbi in dictis libris de illis agatur annotabo;

Circa itaque primum praeceptum Confessarius debet scire.

Primò, De Doctrina Christiana, *id est*, Quanam sint ea quae quilibet Christianus tenetur scire cum obliga-

gion
igno
est.

Se

quan

D

T

denu

D

C

ber s

De

& an

D

D

liu: C

tus ci

caf. i:

De

gnose

Quae

laur

ista re

De

pract.

Cir

Qu

liter p

obseru

De

De

malè

offen

bona

& iuri

morta

ciendi

pract.

De

gione ad mortale, & qua regula cognoscatur, quando ignorantia dictorum mortalis sit. Materia hæc quotidiana est.

De hoc. Compar. I. cap. casu. I.

Secundò De superstitione cum regula cognoscendi quando mortale; Materia quotidiana.

De hoc. Comp. par. I. cap. I. casu. 5.

Tertiò, De hæresi, de dubiis fidei, de libris hæreticis. De denunciandis suspectis de hæresi cum regulis.

De hoc. Comp. par. I. cap. I. casu. 3.

Circa secundum præceptum quilibet Confessarius debet scire tres materias valde frequentes.

De blasphemia, & verbis contra Deum, &c. cum regulis, & an sit casus referuatus.

De hoc. Compar. I. cap. 2. casu 6. &c.

De iuramento, quid, & quotuplex sit. Qui comites illius. Cum regulis quando mortale sit; An sit casus referuatus cum est in iudicio. De hoc Compar. part. I. & cap. 2. cas. I. I. & part. 2. cap. 7.

De voto, quid, & quotuplex sit. Quibus regulis cognoscatur. Quando mortaliter peccetur contra illud. Quæ causæ excusent ab obseruantia voti. Quomodo tollatur irratione, commutatione, dispensatione, & quæ ad ista requiruntur.

De hoc Compar. parte I. capit. 2. cas. 3. 4. 5. & parte 2. pract. I. capite 8.

Circa tertium præceptum debet scire.

Quæ sint generalia præcepta Ecclesiæ, quando mortaliter peccetur contra illa; quæ causæ excusent ab illorum obseruatione.

De hoc Compar. par. I. capite 3. cas. I. 8. &c.

De Sacramentis Ecclesiæ, quando mortaliter peccetur malè administrando, vel suscipiendo. Item de iniuriis; & offensis contra res, loca, & personas sacras; Item contra bona Ecclesiastica, vel contra libertatem, immunitatem, & iurisdictionem Ecclesiasticam; Cum regulis, quando mortale, & si sit excommunicatio, vel obligatio satisfaciendi De hoc. Comp. part. I. cap. 3. cas. 6. & sep. part. 2. pract. 3.

De censuris, & irregularitate. Quid sint. Quomodo pec-

416 De Examine ad Confessiones.

ctetur mort. circa illas. quæ pœnæ transgredienti appositæ; in quibus casibus incurrantur.

De hoc. (Comp. part. 1. c. 3. cas. 2. 6. & c. & 2. par. pract. 3. c. 7. Mem. conf. c. 5. n. 10. & c. 6. n. 2. & c.)

Circa quartum præceptum, quod datur superioribus, & inferioribus debet sciri. quando excessus amoris, vel timoris inter illos sit mortale. Idem de defectu amoris, *id est* cum inuicem non faciunt, quæ facere debent. Similiter de offensis contra eosdem, cum regula, quando adsit circumstantia mutans speciem, veluti est, si filius matrem percutiat. De hoc. (Comp. par. 1. c. 4. part. 3. pract. 4.)

Ad quartum præceptum reducitur status coniugatorum, de quo supra dictum est.

Quintum præceptum habet hunc sensum: Non occidas animam, neque corpus siue tuum, siue proximi. Ideo circa illud debet sciri, quomodo peccetur, primo, contra animam, secundo, contra corpus suum, & proximorum.

Contra animam proximi peccatur, non faciendo opera misericordiæ spiritualia, ideo debet sciri quando illorum ommissio sit mortalis. Item dando illi scandalum: ideo debet cognosci quando est mortale, vel adsit obligatio satisfaciendi, (& de hoc vbi infra.)

Contra animam suam peccatur, non faciendo illi dicta opera, & permittendo illi occasionem proximam peccati. Ideo de illis cognitio haberi debet.

Peccata in Spiritum sanctum, quia sunt contra animam, ad hoc præceptum reduci possunt, sed ista raro contingunt.

De his. (Compar. part. 1. cap. 5. & par. 2. pract. 5.)

Contra corpus suum, & proximi peccatur, non faciendo opera misericordiæ corporalia, ideo cognoscendum, quando illarum ommissio sit mortalis: Item inferendo in corpus offensam, quod contingit. Primo, *ore*. Secundo, *lingua*. Tertio, *opere*, ideo habendæ sunt regulæ, quibus cognoscatur non solum peccatum, sed etiam obligatio restituendi, pacem petendi, offensam remittendi, cum aliis, quæ debet facere Confessarius cum his qui inimicitias habent.

De his habetur. (Comp. part. 1. c. 6. & part. 2. pract. 6.)

Se
bet s
Pr
dele
cund
cane
quom
quo.
speci
in ho
fione
oblig
De
Sep
tunæ.
Mo
quatu
dus d
iniustu
fensa
factio
gnitio
oblig
De
mor
O
Qu
cessus
fectus
tio, ob
satisfac
cognit
ne.
De h
pract
No
adsept
Ad
quæ m
n Mer

Sextum præceptum prohibet peccata luxuriæ, ideo debet feri.

Primò, Quomodo peccetur, corde, siue desidetio, siue delectatione morosa, cum regula, quando sit mortale. Secundò, quomodo lingua, legendo, loquendo, audiendo, canendo turpia, & inhonesta, cum eadem regula. Tertiò, quomodo sensibus, vt visu, tactu, conuersatione, colloquio, & similibus. Quartò, quomodo opere ipso, & in hoc species luxuriæ sunt distinguendæ Quintò, quomodo quis in hoc peccato det scandalum aliis, vel sibi accipat occasionem proximam peccandi, cum regula de peccato, & de obligatione satis faciendi.

De his omnibus, (Compart. par. 1. c. 6 & par. 1. pract.)

Septimum præceptum prohibet peccata circa bona fortuna.

Modi autem, quibus circa dicta bona peccatur sunt quatuor. Primus excessus amoris, veluti auaritia. Secundus defectus amoris, vt prodigalitas, vel non impedire iniustum damnum facultatis alterius. Tertius, iniusta offensa, vt furtum, vel rapina. Quartus omisso debite satisfactionis, vel restitutionis. De his modis debet haberi cognitio cum regulis, quando adsit peccatum mortale, vel obligatio restituendi.

De his (Compart. par. 1. c. 7. & part. 2. pract. 7. Memor conf cap. 7.)

Octauum præceptum prohibet peccata circa famam.

Quatuor modis peccatur circa illam. Primus est, excessus amoris, vt superbia, vel ambitio. Secundus, defectus amoris, vt non tueri iustam famam alterius. Tertio, offensa, vt detractio, calumniæ, iniuria. Quarto, non satisfacere offensæ iam factæ. De his modis habenda est cognitio cum regulis de peccato mortali, & satisfactione.

De his modis (Compartim. part. 1. cap. 8. & part. 2. pract 8.)

Nonum præceptum reducitur ad sextum, & decimum ad septimum.

Ad hos modos omnia peccata reduci possunt, saltem quæ magis communia sunt, & de his omnibus summam, in Memoriali, magis distinctè in Compart. dictum est.

De scientia, quæ requiritur in Confessario pro examine conscientia. Num. 13.

IN hoc particulari, dum^s fui examinatus, inueni plures Confessarios non rectè sentientes, imo grauiter errantes. Multi enim solummodo audiebant peccata, quæ à penitentibus dicebantur: & illis auditis passim nullo factò examine absoluebant. Alii de modo examinandi conscientiam penitentis nullam penitus peritiam habebant. Nonnulli Confessarii ad hoc examen faciendum non teneri arbitrabantur. In multis quoque Ciuitatibus comperiri, ab examinatoribus. Confessarios super hoc examine nihil interrogari: Hinc fiebat vt dictum examen, & ignoraretur & omitteretur: illoque omisso, multa indidcussa in confessione requirerentur, quod à rectè sentientibus merito error maximus iudicatur. Confessarios igitur teneri ad habendam de illo peritiam pro certo statuendum est. Quod si quis de hoc dubitet, legat ea, quæ in Comp. 2. in initio proposita sunt, nempe in instructione pro Confessario. Hanc igitur cognitionem confessarius debet habere, & idè scire.

Primo, Quid sit conscientia, & hoc explicatur: Comp. in præf. & Memor. Conf. cap. 3. nu. 2.

2. Quid sit latitudo conscientia. Quod explicatur, Compar. in præf. & Memor. conf. cap. 3. nu. 1.

3. De modo examinandi latitudinem conscientia super decem præcepta iuxta statum penitentis, ita vt sciat in singulis præceptis iudicare de quanam re hic, vel ille debeat interrogari: veluti circa præceptum non furandi quomodo examinabit seruum, filium, agricolam, mercatorem, & ita de aliis: De hoc autem data est theoria, praxis, in Compar. part. prima & secunda. Item in Memoriali capite tertio.

4. De modo examinandi profunditatem conscientia propter quod debet scire, quomodo cognoscatur, an puer habeat vsum rationis. Item quomodo ratio consentiat, vel non consentiat peccato, quando quis peccet ex ignorantia, vel infirmitate, vel consuetudine, vel malitia. Item quæ conscientia dicitur cæca vel erronea, vel scrupulosa. Item de causis, & radicibus peccatorum, & alia huiusmodi.

De quibus in Memor. conf. c. 4. & Compar. parte secun-

da, præfat. capite tertio. Et hæc de scientia Confessarii dicta sint.

De ratione examinandi ad Confessiones.

Num. 14.

Dicto de officio, & de scientia Confessarii, dicendum de examine illius: quatuor autem sunt attingenda. Primo, de fine examinatorum. Secundo de materia examinis. Tertio, de modo examinandi. Quarto, de iudicio.

Finis examinatorum debet esse inuestigare an examinatus habeat conuenientem scientiam illorum quatuor quæ dicta sunt, nempe, Sacramenti Pœnitentiæ & Matrimonij, modorum peccandi contra legem Dei, & modi examinandi conscientiam pœnitentis. Ad hæc enim quatuor examen est dirigendum.

Materia examinis erunt quatuor iam dicta.

Modus examinandi erit, facere opportunas interrogationes super iâ dictas: Et primò examinare de pœnitentiâ conueniens est, nisi aliud melius iudicetur. Nō est autē necesse interrogare omnia, quæ de singulis dicta sūt, sed sufficit inquirere de his, quæ magis cōmunia, vel necessaria iudicantur: demum in quacumque materia debent fieri interrogationes, donec possit fieri iudicium, an interrogatus sciat, vel ignoret materiam illam facto iudicio, ad aliam materiam, si in illa approbetur, transitus esse debet, si reprobetur, examen dimitti potest. Qui enim notabiliter ignorat vnam ex quatuor dictis materiis, nulla ratione admittendas esse videtur.

Hinc autem apparet, nō rectè facere illos examinatores qui super vna tantum materia, veluti vsura, restitutione, aut alia interrogat, & ex illa iudiciū ferūt de scientiâ examinati: ad hoc enim vt quis habeat scientiam in confessario requisitam, requiritur vt sciat, quæ dicta sunt, examen autem dictum non indicauit, quod dictorum habeat cognitionem.

Apparet etiam, non rectè fieri, si casus aliqui proponantur, & nulla fiat inquisitio de regulis, quibus peccata iudicantur. Vt enim cōfessarius habeat scientiâ de peccatis non satis est, vt naturali iudicio sciat casibus respondere: hoc enim multi illiterati faciunt: sed opus est, vt teneat

regulas, & illas sciat casibus applicare :scientia enim confessorii in hoc potissimum sita est, vt habeat regulas generales, & quod sciat applicationem illarum, ita vt aptus sit transire à regulis ad casus, & ab istis ad illas. Sicut enim aromatorius potest metiri, & ponderare merces, tum libra, & ponderibus, tum sine illa, & solo iudicio naturali, & cum vitur libra, cum certitudine iudicat, cum faciat sine illa probabiliter tantum credit, & potest errare : ita si confessorius velit sine regulis, quæ sunt veluti pondera aromatarii resolvere casus, probabiliter tantum, & cum periculo erroris, hoc faciet. In ordine ergo ad regulas examen fieri debet.

Quod attinet verò ad iudicium, quod in examine fieri debet, examinatores rectè facient, si cum tali syllogismo procedant. Ille, qui est sufficienter instructus in quatuor iam dictis, potest admitti ad Confessiones. Iste est, vel non est sufficienter instructus in dictis materiis, ergo iste potest, vel non potest ad Confessiones approbari. Maior est clara ex dictis, minor potest fieri evidens ab examine sic. Iste interrogatus super dictis quatuor non errauerit in re notabili, & conuenienter ad interrogata dedit responsa, ergo sufficienter instructus est. Vel è contra sic. Ille in tali materia toties errauit, multa ignorauit, ergo non est instructus, ergo nec admittendus.

De modo studendi ad confessiones accomodato.

Num. 15.

Circa studium Confessoriorum quatuor sunt consideranda, finis, materia, libri, & studendi modus.

Finis debet esse addiscere rectè quatuor illa quæ dicta sunt.

Materia studii Confessoriorum debent esse eadem quatuor modò explicata.

De libris determinare magnum negotium est. An multis, an paucis, an istis, vel illis sit studendum difficile dictum est. Nec breuitas tractationis permittit discussionem : sufficiat itaque dicere hoc, quod si parum quis viget ingenio, & modicum sibi est otium, vel tempus ad studendum, & non habet eruditionem alias comparatam, tamen necesse est illi; vt ad confessiones audiendas se præparet; tunc paucis libris vti debet, & illis qui dictas materias

materias breuiter colligunt, & resolutiue pertractant omittendo ea, quæ minus necessaria sunt Inter hos libros videntur valde ad hoc accommodati illi, qui dicti sunt; nempe Doctr. Sacr. Concil. Compart. confic. & Memor. Confess. In his ergo vel similibus magna diligentia videntur. Primò, de Pœnitentia. Secundo, de Matrimonio. Tertio, de modis peccandi contra legem Dei. Quarto, de modo conscientiam pœnitentis examinandi: in hisque quatuor materijs iuxta contenta in illis libris diligenter se exercebit, donec saltem mediocrem illorum obrineat cognitionem. Si verò quis ingenio pollet, & otium, ac tempus habet, poterit in quocumque voerit libro abdiscere, quæ ad dictas materias pertinent; modò tamen nihil de scitu necessarijs omittat: sunt autem necessaria, quæ antea dicta sunt. Rectius tamen fiet, si doctrina sacri Con. Trid. & Catech. Rom. de Sacramento Pœnitentia, vel ex ipso fonte hauriatur, vel Doctrina dicta ab ipsis collecta accipiarur. Existimo etiam vtilissimum fore, si modus examinandi conscientiam pœnitentis à libris dictis acceptus sit: ibi enim speciali quadam ratione ad praxim accommodata traditus est. Et hæc examine ad confessiones dicta sufficiant.

De examine ad curam animarum.

Cap. IV.

NVnc de examine ad curam animarum dicendum est, *Sess. 14. cap. 18. R.* Finis autem illius, ait Conc. Trident. est, vt populis digni, & idonei Ministri præficiantur: Quod autem sit magnæ vtilitatis, vt digni Parochi eligantur, Concil. Trident. ita declarat. Expedit maximè animarum saluti. à dignis, & idoneis parochis gubernari: Vbi illud verbum. Expedit maximè, summum designat gradum vtilitatis. Primò, agitur de officio, & scientia Parochi; deinde de illius examine est dicendum.

De officio, & scientia Parochi.

Num. 2.

Concilium Trident. ait ad officium Parochi quatuor *Sess. 23. cap. 1. R.* pertinere. Primò, Sacrificium offerre pro animabus sibi commissis. Secundo, Ministrare Sacramentum Pœnitentia. Tertio, Conferre alia Sacramenta, Baptismum, Eucha-

D d

422 De Exam. ad Curam animarum

ristiam, Matrimonium, Extremam vnctionem.

Quartò, docere populum ea quæ sunt de necessitate salutis.

Ex his autè, quæ ad illius officium pertinent, manifestè colligitur, quòd talis scientia in illo desideretur, nempe, Primò, vt sit sacerdos, & habeat scientiam, quæ tali ordini necessaria est.

2. Vt instructus sit de iis, quæ ad audiendas pertinent confessiones.

3. Vt sciat ea, quæ attinent ad vsum & administrationem aliorum Sacramentorum.

4. Vt aptus sit docere Populum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem.

Hinc fit, vt examen Parochorum in tres partes diuisum sit; prima est de examine pro officio Sacerdotis: secunda, pro administratione Sacramentorum: tertia, pro sermone ad populos habendo.

De examine pro officio Sacerdotis.

Num. 3.

*Ex sess. 22.
cap. 4.*

Promouendus ad Curam animarum, vel est Sacerdos, vel non est Sacerdos; si non est, debet fieri illud examen, quod fieret; si deberet ad Sacerdotium promoveri. Cum enim nõ possit esse Parochus, nisi sit Sacerdos, & non possit esse Sacerdos, nisi habeat scientiã tali ordini requisitam, omnino necesse est, vt de dicta scientia examen habeatur. Si verò Sacerdos sit, sufficit ab eo inuestigare an sciat obligationem, quam habet offerendi Sacrificiũ Deo pro quibus sibi commissis; seu fungendi officio mediatoris inter Deum & populum sibi datum.

De examine pro administratione Sacramentorum.

Num. 4.

Ex sess. 23.

c. 1. R. Sef.

22. c. 4. R.

Conc. Prou.

3. de exam.

¶ 1.

Examen pro administratione Sacramentorũ diuiditur in duas partes. In vna fit circa administrationẽ Sacramenti Pœnitentiæ, & est illud idem quod de Cõn- fessariis dictum fuit. In alia fit circa administrationem aliorum Sacramentorum, & in hac secunda parte Conc. Prou. ait ista debere inquiri.

Primò, quæ vniuscuiusque sacramentorum materia, quæ forma; ita Catech. & Doctr. de sacram.

2. Quæ eorum efficiẽs causa, & principalis, Catech. ibid.

3. Quæ causa efficiens instrumentalis, ibid.
4. Quæ causa finalis, ibid.
5. Quæ eorum differentia, ibid.
6. Qui effectus, quive fructus, ibid.
7. Qui eorum ritus, quæve caeremonia, ibid.
8. An maximè omnium peritiam teneant audiendæ sacræ confessionis.
9. Quos huius generis libros, atque adeo summas habeant.

Ratio, cur à Parochis ista debent quæri est, quia cum isti debeant conficere Sacramenta, illaque administrare, & populos de illorum bono usu docere, quæ dicta sint illos cognoscere opus est; autoritate etiam Conc. Trid. probatur. Si enim vult, quod promovendi ad Sacerdotium ista sciant, cur non magis Parochos quorum officium esse administrare Sacramenta Conc. Trid. affirmat.

Ex ses. 2.
c. 5. 2° ses.
13. c. 1. 2°
14. ses. 24.
c. 7.

De examine pro sermone ad populos habendo.

Num. 5.

Dvo in hoc examine requiruntur. Primò, inquisitio circa materiam sermonis; Secundò, circa modum, & formam illius.

Concil. Trid. de materia sermonis à Parochis habendi *Ses. 5. c. 8.* ista proponit.

Primò, Ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, materiam illius esse debere. De his Catechismus in Symbolo.

Ses. 24. ca. 4. R.

2. Legem Dei, Catech. in Decalogo.

3. Virtutes, ac vitia, ibid.

Ses. 5. c. 2. R.

4. Mysteria Sacrificij Missæ Catech. & Doctr. de Eucharistia.

5. Vin, & usum Sacramentorum: Cat. & Doctr. de Sacrament. in gen.

Ses. 22. c. 8

6. Præmium virtutum, & pœnam vitiorum: Catech. in primum præc.

Ses. 24. ca. 7. R.

Catech. ad quatuor capita reducit ea, quæ à Parochis sunt explicanda, nempe.

Ses. 5. c. 2.

Primò, Mysteria fidei: Quæ in Symbolo sunt contenta Catech. in Symb.

in Præfat.

2. Bonum usum Sacramentorum, & de ipsis Sacramentis: Cate. & Doctr. de Sacr.

Num. 12. Ibidem.

424 De Exam. ad Confess.

Ibidem.

3. Obseruantiam diuinæ legis, seu virtutes, & vitia. Catech. in Decal.

Ibidem.

4. Modum orandi. De quo in Oratione Dominicali.

Ibidem.

Quod attinet ad modum docendi Conc. Trid. in sess. 23. c. 1. mone Parochi ista requirit.

R.

Primò, Quod Parochi finis, & intentio sit pascere oues suas diuini verbi prædicatione.

Ibidem.

2. Quod cogitet, ac sciat se teneri ad hoc ex diuino præcepto.

ses. 5. c. 2.

R.

3. Quod accommodet se ad captum audientium, id est, pro sua, & illorum capacitate loquatur.

Ibidem.

ses. 25. c. 2.

R.

4. Quod inutiles quæstiones postponat.

5. Vt studeat tali modo loqui, vt in omnium cordibus verba inserat salutaria.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

6. Quod sermo sit breuis.

7. Quod vtatur facilitate sermonis.

8. Quod pro materia sermonis magis necessaria, & vtiliora eligat.

9. Quod frequenter hoc officio fungatur, nempe festis Dominicis diebus, & festis solennibus.

ses. 24. ci. 4.

R.

Ex dictis ergo apparet, quod examinatores possunt reducere quærenda de hoc sermone ad quatuor causas illius: nempe, de intentione, & obligatione Parochi quod pertinet ad finem & ad efficiens. Deinde de materia, tum de forma, & modo: Circa autem materiam, in qua magis examen debet immorari, sciendum est quod cum illa ad quatuor capita Catec. tota reducatur, vt breuius fiat examen, offunt examine, cum interrogabunt i Parochum de Sacramentis, & de modis peccandi contra legem Dei; habere, animam etiam ad inuestigandum an sciat dictas materias in sermone accommodare: duo enim capita in illis continentur. Sufficit ergo in materia sermonis attingere aliquid de mysterijs fidei, & de oratione, quæ alia duo capita respiciunt. Ita Parochi ex hoc possunt intelligere quam materiam pro sermone habendo sibi debeant comparare: primò enim de Sacramentis; secundo, de vitijs, & peccatis contra legem Dei, necnon de virtutibus, seu de actibus qui in illa præcipiuntur: tertio de mysterijs fidei; quarto, de oratione. Duo autem prima quoti-

die Parochi in manibus habent: ideo sufficit illi confidere, quomodo in sermone rectè de illis loquatur, quod difficile non est: loqui enim de contritione, attritione, confessione, odio, superstitione, inuidia, iuramento, & alijs non difficile est. In Sacramento etiam ordinariè tria explicari possunt. Primò, quid sint, veluti quid contritio, & similia. Secundò, quæ vis illorum, *id est*, quem effectum producant. Tertiò, quis vsus, veluti quomodo contritio acquirenda, & exercenda. Ita ex Concil. Trid. habetur. De virtutibus quoque, & vitijs ordinariè tria possunt declarari, nempe. Primò, quid sint, veluti quid sit temperantia, & quid intemperantia. Secundò, meritum, & peccatum, veluti quanti meriti sit temperantia, & quando intemperantia peccatum mortale sit. Tertiò, motiua ad sequendam virtutem, & fugiendum peccatum: veluti præmium, & poena, passio Christi, utilitas virtutis, damna vitij, mors, & similia. Quoad reliqua verò de mysterijs fidei, & oratione, Dominicali ex Catechismo addiscere possunt, quæ ad materiam reducentur, si tria fiant. Primò, explicetur mysterium, vel actus orationis. Secundò, si erga tale mysterium proponatur aliqua virtus exercenda, vel vitium fugiendum. Tertiò; si motiua ad hoc afferantur. Et hæc de examine ad curam animarum dicta sint.

Sess. 4. c. 7.
R.

De examine ad Beneficia. Cap. V.

PRO constituendo examine ad Beneficia. Primò debet considerari, quale sit beneficium. Secundò, quæ scientia requiratur ad illud. Et hinc de examine apparebit.

De quadruplici genere Beneficiorum.

Nam. 2.

Primò, Aliqua beneficia dicuntur simplicia, & sunt ea, *vt sess. 5. c. 1. R. & sess. 23. cap. 17. R. sess. 6. c.* quæ non requirunt residentiam personalem: vel non habent annexam aliquam obligationem, vel si habent, veluti quod tot Missæ celebrentur, huic obligationi per aliam personam satisfacere licet.

2. R. & sess. 22. c. 4. R.

2. Aliqua beneficia requirunt residentiam personalem: ita vt beneficiatus per seipsum debeat obligationi, quæ beneficio annexa est, satisfacere, & hæc sunt in duplici differentia.

Quædam enim habent annexum aliquem ordinem vel sa-

426 De Exam. ad Beneficia.

ctum, vel non sacrum, vel uti tenentur canere Epistolam, vel Euangelium, vel in clericali ministerio deferuire. Alia habent annexum non ordinem sed aliquod onus, veluti canendi, grammaticam docendi, sacram Scripturam, vel casus conscientia legendi, officium penitentiarij exercendi. Alia habent annexum vtrumque, vt in prabendis Theologalibus ordinariè contingit.

Sess. 24. ca.

18. A.

Sess. 24.

cap. 11.

1877. 1. 10

3. Alia habent annexam curam animarum.
4. Alia habent annexam aliquam dignitatem; veluti Archidiaconatus, vel Archipresbyteratus, vel alia iuxta consuetudinem Ecclesiarum: Et hæc est præcipua differentia beneficiorum, quibus aliquando adiungitur, quod sint in Cathedrali, vel Collegiata insigni, vel quod habeant vocem in Capitulo, & similia. Et ex his colligi potest, quid de examine, & scientia statuendum sit.

De examine ad Beneficia.

Num. 3.

Cap. præc.

Primò, Examen ad curam animarum se habet, vt dictum est.

Arg. ex sess.

22. c. 4.

2. In examinando ad beneficium simplex requiritur peritia recitandi diuinum Officium, ad quod obligatus est, & ex consequenti: viderur requiri, vt linguam Latinam intelligat, saltem tantum, vt cognoscere possit, quæ in rubricis Breuiarij continentur. Debet etiam scire, in quod peccatum: & in quam penam satisfaciendi iuxta Bullam Pij V. incurrat, si Officium dicere omittat.

Ex Conc.

Prou. 5. de

ex rat.

Sess. 22. c. 4.

A.

3. Ad beneficium habens ordinem annexum, ad minus requiritur eadem scientia, quæ ad ordinem illum opus est, & si esset in Cathedrali, vel haberet vocem in capitulo, viderur desiderari aliquid amplius.

Ibidem.

4. Ad beneficium habens onus legendi, vel canendi, &c. requiritur scientia, & peritia, quæ ad illud munus obeundum sit necessaria.

Conc. ibd.

5. In beneficio habente annexam dignitatem regula examinandi desumi potest ex cap. 12. Concil. Trid. sess. 22. de Reform.

Sess. 22. c. 4.

In his autem omnibus examinatores scire debent quod grauiissimo Decreto Conc. Trid. prohibetur, ne sub spe futuræ scientiæ, aut habitariis aliquis inhabilis ad beneficium, cui annexus sit ordo, vel aliud, admitratur: Ita enim ait lo-

quando de tali prouisione: Nec aliis in postenum fiat prouisio, nisi iis, qui iam ætatem, & cæteras habilitates integrè habere dignoscantur: Alia irrita sit prouisio. Et hæc de examine ad beneficia.

De examine ad Conciones. Cap. VI.

Dvplex est scientia, quæ requiritur in Concionatore: Alia perfecta, alia sufficiens. Perfecta notatur in Concilio Prouinciali & est vt sit versatus in Theologia, tum Scolastica, tum Mystica; In iure Canonum, in Conc. Prouin. Diocæsanis, & Generalibus. In Decretis Pontificum: In sacra Scriptura, & expositionibus: In traditionibus Apostolicis, & Ecclesiasticis: In scriptis sanctorum Patrum: In casibus conscientiæ. Sufficiens verò explicatur à Conc. Trident. & Catech. Rom. sicut de Parocho dictum est; Nunc igitur de examine iuxta scientiam sufficientem dicendum est.

Conc. Prouinc. 5.

Cap. Prac.

De regula constituendi examen Concionatoris. Num. I.

Finis ob quem, examen Concionatorum est introductum, optima regula est ad determinandum, quale examen illorum faciendum sit. Habetur autem ex Concilio Trident. quod ob triplicem finem est introductum. Et primus est, ne errores in doctrina disseminentur, & hoc manifestè declarat in sess. 5. cap. 2. de Refor. Secundus est, vt doceantur, quæ debent doceri, & ob hunc finem examen fieri de scientia Sacerdotis ad populos docendos, Concilium ait sess. 23. cap. 14. Tertius finis est vt modus Concionandi sit cum fructu, & ædificatione populorum, ideo in sess. 5. cap. 2. statuit vt fiat examen non solum circa doctrinam, sed etiam quoad vitam, & mores Concionatorum, vt iudicetur an cum pietate munus suum sint exequuturi. Ex quo manifestè sequitur circa tria examen esse debere.

Primò, circa ea in quibus Concionator, habita ratione temporis, & loci, posset errare.

2. Circa ea, quæ Concionator debet docere.

3. Circa modum docendi.

De examine circa ea in quibus posse errari.

Num. 3.

Conc. Prou.
vinc. 5.

QVia his temporibus multæ hæreses fuscitatæ sunt, quas sacrum Concil. Trid. damnauit, & veritates illis conc.arias determinauit, à cuius determinatione Concionator deuiare non debet, merito Concil. Prou. statuit, vt de sequentibus Concionatores interrogentur, vt pote à Concil. Trid. determinatis,

- Primò, de Canone sacrae Scripturae, sess. 4. cap. 1.
2. De peccato originali, sess. 5. cap. 1.
3. De iustificatione, sess. 6. per totam.
4. De Sacramentis, sess. 7. per totam.
5. De Sacrificio Missæ generatim, sess. 12. ex magna parte.
6. De Purgatorio, sess. 25. in initio, cap. 1.
7. De inuocatione & ueneratione Sanctorum, sess. 25. cap. 2. in initio.
8. De sacris Reliquiis, ibid.
9. De imaginibus Sanctorum, ibid.
10. De Indulgentiis, sess. 25. in fine, id est, continuatio, sess. cap. 1.
11. De potestate, & autoritate Papæ, sess. 14. cap. 7. & sess. 25. in fine.

Hæc & similia veluti de Ecclesia, de membris illius, uiuis, mortuis, & abscissis. De capite Ecclesiæ uisibili & inuisibili. De communionem Sanctorum. De thesauro Ecclesiæ. De primatu Romanæ Ecclesiæ, & aliis, inquirenda esse uidentur.

De examine circa ea, qua debent doceri.

Num. 4.

- P**rimò, Quid sit Euangelium: Hoc enim illis est explicandum, sess. 5. cap. 1.
- Ex sess. 4. c. 1. Ibid. & sess. 5. cap. 1. & 2. R.**
2. Qui, & quot sint sensus S. Scripturae & quomodo differant. In his enim explicatio Euangelii posita est. D. Thom. 1. part. 1. qu. 1. art. 10.
 3. Quænam sint ea, quæ quilibet fidelis teneatur scire. Talia enim omnino docere debent, (per Catechism. in Symbol.)
 4. De peccato originali, & actuali, & de peccatis, ac damnis illorum. A peccato enim retrahere fideles, munus con-

Ex sess. 5.
cap. 2.

Ex sess. 5.
cap. 2. R.

cio
8
Ch
hib
fess.
6
con
7
ctio
8
qui
bis f
9-
med
10
debe
11
rum
bere
12
calog
13-
debe
14
obfe
calog
15
mort
gend
De
Sup
an ap
betur
plicat
V
ex C
Pr

cionatoris est. Conc. Trid. sess. 5.

5. De remedio peccari seu de merito, vita, passione Christi, & illius applicatione. Ad hoc enim remedium adhibendum inducere fideles Concionatoris est. Conc. Trid. sess. 5 & 6. *Arg. ibid.*

6. De conuersione peccatoris: Quomodo fiat, hanc enim concionator prætereundum debet sess. 6. cap. 6. *Ibidem.*

7. De iustificatione illius, quomodo fiat, hæc enim perfectio est conuersionis, sess. 6. cap. 7. *Ibidem.*

8. De gratia, & libero arbitrio: Moraliter enim de his loqui debet declarando quid à Deo petendum, & quid à nobis faciendum, sess. 6. multis in locis. *Ibidem.*

9. De Sacramentis, & illorum vi, effectu, & vsu, sunt enim media nostræ salutis, sess. 7. *Ibidem.*

10. De contritione. Ad illam enim concionator inducere debet. sess. 14. cap. 4. *Ibidem.*

11. De virtutibus, tum Theologicis, tum moralibus, & illarum præmio. Conc. enim Trid. ait sess. 5. c. 2. ista doceri debere. Catec. in Decalog. *Ibidem.*

12. De vitiis, & illorum pœna. De hoc Catech. in Decalogo. *Ibidem.*

13. De mysteriis fidei, seu de his, quæ omnes fideles scire debent. Catech. in Symb. *Ibidem.*

14. De præceptis Dei, & Ecclesiæ; & de obligatione illa obseruandi. Concil. sess. 6. cap. 11. & cap. 20. & Catec. in Decalogo. *Ibidem.*

15. De merito, & de differentia operum quæ dicuntur mortua, mortifera, mortificata, & viuæ; populi enim sunt dirigendi ad meritum vitæ æternæ *Ibidem.*

De hoc sess. 6. cap. 15. 16. Doctr. de iust. cap. 4.

Super his, & similibus debet fieri examen, vt cognoscatur, an aptus sit docere ea de quibus fideles sunt erudiendi. Habetur ex Concilio dicente necessaria ad salutem debere explicari.

De examine circa modum concionandi.

N. m. 5.

VT cognoscatur de modo concionandi, super quatuor causas prædicationis aliquid debet interrogari, ita ex Conc. Prou. habetur. *Arg. sess. 5. c. 2. R. Sess. 24. c. 7. R.*

Primum, igitur potest quæri de fide & intentione concio. *alibi.*

natoris: nempè quem finem sibi proposuerit in concionando. An conciones accommodauerit ad captum audientium: An intendat tantum docere intellectum, vel etiam mouere voluntatem. Demum quid in tota sua prædicatione facere intendat.

*Ex Conc.
Prom. 5.*

Idem.

2. Circa materiam: An explicet Euangelium An de virtutibus, & vitiis loquatur. An illas laudet, ista reprehendat, & in qua parte, vel in prima, vel in secunda. An doctrinam scholasticam, vel moralem proponat. Item, vbi, & qua ratione doceat mysteria fidei, quæ ab omnibus sciri debent.

Idem.

3. Circa formam, & modum concionandi; Veluti quibus motiuis, vel locis vtatur, vt auditorum animos excitet ad Dei amorem vel ad cælestis Patriæ desiderium, vel ad virtutum studium, vel ad detestationem, vel contritionem peccatorum, vel ad fugam vitiorum: quomodo sciat vti memoria extremorum, mortis iudicii, inferni, Paradisi ad has affectiones inducendas. Quomodo item exemplo vitæ & passionis Christi, & Sanctissimæ Virginis, & aliorum Sanctorum ad idem. Quomodo item incipiat, sequatur, & terminet concionem. Quomodo totam Concionem ordinet, atque disponat.

Quartò circa efficiens, velut an remissè, vel nimia agitatione concionetur: An bene pronunciet. An dilucidè, distinctèque narret. An in tota concione pro cuiusque rei, de qua agit ratione cum decore, & congruentia agat: An affectuosè loquatur, & accomodatè ad animos excitandos. Et hæc de examine ad Conciones.

Conclusio de usu huius Opusculi.

PRO conclusione dictorum de examine dicendum aliquid de vsu huius Opusculi. Talis ergo erit Promouendus; primò considerabit, ad quid debeat promoueri, secundò inueniet caput in hoc Opusculo, vbi agitur de examine ad illud munus, ibique notabit, quæ scientia ad illud requiratur; tertio, de scientia, de libris, & de studio cogitabit; inspiciat autem quænam sit sua capacitas, & habilitas, an ad multa, vel ad pauca addiscenda: Item an longum, vel breue tempus, ad multum, vel parum otii illi concessum sit: & si inueniet tenue ingenium, & tempus

breue esse, statuet librum accipere, in quo necessaria scientia cum breuitate, facilitate, & ordine collecta sit, illique studium diligens & assiduum adhibebit.

Quod si per studium contingat omnem illius scientiam obtinere, poterit ad maiores libros se conferre, vt ampliet doctrinam iam acquisitam: Si verò ingenium sit excellens, & tempus longum, libris, qui fufius illam scientiam tractant, studendum erit, & tamen ex parte libris, qui collectam scientiam tradunt, operam dare vtilissimum est. Concil. item Tridentino, & Catechismo Romano studere optimum erit. Demum admonendi sunt Lectores, quod aliud est videre scientiam in libro, aliud in mente illam collocare, sicut aliud est videre aquam in fonte, aliud illam vase, & ore haurire, & in ventre reponere. Qui studet ergo debet curare, vt scientiam in libro scriptam hauriat ex illo, & in sua mente reponat. Hoc dictum sit quia plurimos obseruauimus non approbatos in examine, quia multa quidem legerant, pauca autem addiscerant. Ideo maxime expediet studentibus dare illud monitum Diui Thomae. Non multa, sed multum. Hæc de examine dicta sufficiant.

A P P E N D I X

AD PROBANDVM

*Quod examen hic propositum in sacro
Concilio Trid. & Catech. Rom.
fundatum sit.*

INEXPLICABILE est, quantæ sit utilitatis in Ec-
clesia Dei, si in singulis Ciuitatibus examen re-
ctè sit constitutum. Impossibile est autem, vt re-
ctè constituatur, nisi Episcopi, & Examinatores
in quorum manibus positum est, de recta illius ratione per-
suadeantur. Et quia aliqui sunt, qui examen à Conc. Prou. nc.
Mediol. propositum nimis exquisitum, & rigorosum iudicat:
nec in Concilio Tridentino aut Catechismo Romano fun-
datum putant; vnde fit, quod magnam partem illarum
interrogationum, quæ ab iplo proponantur, omittant; & cum
aliquid ad examen pertinet illius autoritate confirmatur,
sibi parum persuaderi patiuntur: Existimauimus maximè expedi-
re, vt clariùs & fusiùs probetur, ac declaretur, quomodo
examen hic propositum, non solum super Concilij Pro-
uincialibus sed etiam super Sacro Concilio Triden-
tino firmatum sit: Antea verò aliqua sunt expli-
canda.

*Ex Cath. in
Præf. n. 7.*

Et primum est, quod tam magnæ Concilij generalis, vt
Trident. dignitati non conueniebat, vt notam contexeret
earum interrogacionum, quæ ab Examinatoribus essent,

habendæ: Grauiora enim, tantum, air Cate th. Roman- in
Concilijs Generalibus, & præcipuè Tridentino, propofita
funt.

Secundò sciendum est, quod in examine tria confide- *Arg. fess. 32*
rantur, primò quidem illius institutio veluti à quo, & *c. 4. 1. 13. 13*
quare fit institutum: secundò, quædam conclusiones ge- *R. & Sess.*
nerales, à quibus instituti examinis ratio desumenda fit. *22. ca. 6. R.*
Et hæc duo ad Conciliũ generale quadam ratione per-
tinere videntur: Tertium est extensio, & ampliatio illa-
rum conclusionum generalium, ita vt explicetur distinctè,
quid in illis virtualiter sit contentum, & hoc in Conci-
lio generali præstare conueniens non erat. In Catechismo
autem, & in Concilio Prouinciali, rectè admodum fieri
debit: ita tamen, vt dictæ extensiones, & ampliationes
in Concilio Tridentino fundamentum haberent, & ratio-
nem.

Tertium est, quod extensio conclusionum, & ratio exa- *Arg. fess.*
minis, ad hoc, vt dicantur fundari super doctrina Conci- *22. c. 4. &*
lij Tridentini, non est necesse, quod fundetur super his *fess. 13. & 13.*
tantum, quæ Conciliũ ne ipsomet examine expressè dic- *& c. 14. R.*
cit, sed sufficit etiam, si firmetur super his, quæ docet:
non quidem de examine, sed tamen ad examen pertinent
& ad examen rectè transferri possunt. Quod vt rectius
intelligatur, repetendum est quod supra dictum fuit.
Hæc quatuor inter se adequatè conuenire, nempe primò,
gradus, vel ordo; secundò functiones; tertio, scientia;
quarto, examen: qualis enim ordo, talis functio: qualis
functio, talis scientia, qualis scientia, tale examen. Quid-
quid ergo dicitur de vno horum, omnino ad aliud trans-
ferri potest. Vnde si Concil. aliquid dicat de gradu, vel
de actione, vel de scientia, omnino de examine idem in-
telligere opus erit. Sit exemplum: Conc. Trident. statuit,
quòd parochi doceant ea, quæ scire omnibus necessarium
est ad salutem. Hic loquitur de functione parochi, de
scienria verò, & examine nihil dicit: Si itaque ego affir-
mem, parochum debere examinari super his, quæ neces-
sario debet docere, & asseram meum dictum in Concil.
Trident. fundari, verum dicam, si enim debet facere,
ergo scire, nemo enim rectè facit, quod ignorat: si tene-
tur scire, ergo de his debet examinari: si enim examen

parochi est inquisitio de scientia in parcho requisita, & dicta scientia requiritur in parcho: ergo debet fieri examen de illa. Hoc autem in multis aliis intelligit debet.

Quartò notandum, quod in singulis examinibus tria possunt, vt dictum est, considerari: primò, institutio examinis: secundo, conclusiones generales: tertio, ampliatio, & extensio conclusionum. Et modo intentio est probare, quod hæc tria in sacro Concilio Tridentino fundata sunt. Primò, igitur de examine ad ordines hoc præstatur.

*Quomodo ad ordines hic propositum in S. Conc. Trident.
fundamentum sit. Num. 1.*

Quod institutio huius examinis sit à Conc. Tr. aperte habetur, sess. 23. c. 11. & c.

Quatuor conclusiones generales propositæ sunt.

*Sess. 24. c. 4.
11. 13. R.*
Prima est hæc: initiandi ad primam Tonsuram, scient legere & scribere, Ad minores intelligant saltem linguam Latinam: Ad maiores literis Latinis sint instructi. Est aperte Concilij.

*Sess. 23. c.
11. R.*

Secunda est: Promouendi ad Ordines, qui infra Sacerdotium sunt, debent ita examinari, vt cognoscatur, an spes sit scientiæ, quod ad vltiores, & maiores Ordines valeant promoueri. Est aperta in Concilio quoad minores: quod verò ad Subdiaconum, & Diaconum ad mentem Concilij debeat transferri, ipsamet verba declarant; loquitur enim in plurali ad maiores qui tres sunt: Demum si in minoribus debet esse spes, vt possint ad Sacerdotium ascendere, cur non magis in Subdiacono, & Diacono.

Hanc conclusionem Conc. Trid. non extendit: Extenditur autem, vt exactius de doctrina Christiana interrogentur; Ab aliqua enim re debet desumi iudicium dictæ scientiæ. Igitur vel circa literas Latinas: at hoc Concilium iam determinauit, nec aliud de hoc repetere opus erat: vel circa literas Ecclesiasticas, & quid mitius dici poterat, quam vt de doctrina Christiana interrogentur. Si Concil. hoc requirit in prima Tonsura, & quid amplius vt in minoribus, ergo exactius vult in Doctrina Christiana interrogari.

Q
diacon
men
ne m
à Cat
nam
possi
Ter
instru
Hæc
lio: C
Conc
minor
offici
lius e
Ha
quæ p
est ex
illius,
in Mis
habeat
quirat
stolan
ctione
quæ m
gendi
rectè
illarum
huius
irregu
corpor
tur, qu
tinet a
vt Phi
ea, qu
nò vul
nebunt
Qu
nia qu
tia. Ha

Quod si in minoribus locum habet, multò magis in Subdiacono, & Diacono. Quid igitur magis esse videtur ad mentem Concilii Trid. quàm vt in maiori gradu, & ordine maior cognitio doctrinæ Christianæ nempe illius, quæ à Catechismo tradita est requiratur? Hanc enim doctrinam aliqui compendiosè, alii magis diffusè addiscere possunt.

Tertia conclusio est: Quilibet promouendus debet esse instructus, in iis quæ ad ordinem exercendum pertinent. *Sess. 13. c. 23. R.*

Hæc de Subdiacono, & Diacono apertè habetur in Concilio: Quod etiam de aliis intelligi debeat, & ratio suadet, & Concilium declarat. Præcipit enim vt omnes se exercent in minoribus susceptis: ergo vult: vt omnes sint instructi de officio, & functionibus suis. Hac autem re quid rationabilius esse potest?

Sess. 13. c. 21

Hæc conclusio extenditur, vt cognoscantur omnia, quæ pertinent ad quatuor causas illius functionis, quæ est exercenda: *id est*, vt cognoscatur, quæ sit materia illius, quæ forma, siue modus illam producendi. Quæ in Ministro requirantur, vt dignè exercent illam. Quem habeat finem illa actio, & quæ intentio in Ministro requiratur. Exemplum functionis Subdiaconi est legere Epistolam, sic debet esse instructus de his quæ ad hanc functionem rectè exercendam pertinent, necesse est, vt sciat, quæ materia talis actionis? Quis finis? Quis modus legendi aut canendi? quæ in ipso ad hoc requirantur, vt rectè ministret. Igitur potest interrogari de vestibus, & illarum significatione De his quæ impediunt exercitum huius functionis. An peccatum mortale, an Censura, & irregularitas. Ad quid legatur Epistola; an ad instructionem corporis mystici Christi, *id est*, Ecclesiæ & similia. Probat, quod extensio sit ad mentem Concilii. Nihil magis pertinet ad aliquam actionem producendam, quàm causæ illius, vt Philosophi dicunt, ergo si Concilium vult vt sciantur, ea, quæ pertinent ad exercendas functiones ordinis, omnino vult, vt sciantur ea, quæ ad quatuor illius causas pertinebunt.

Arg. ibid.

Sess. 13. c. 23.

13. R.

Quarta conclusio est: Promouendus debet scire omnia quæ ad rectam susceptionem Ordinis sunt pertinentia. Hæc fundatur in Concilio: Ait enim *sess. 13 capite 7.*

Non decet ad sacras vllas actiones, accedere, nisi sanctè : & in sessione vigesimaquarta, cap. 7. ordinat, & præcipit vt seculares, cum suscepturi sunt Sacramenta, erudiantur de iis quæ ad dignam susceptionem disponat : ideo vult, vt explicetur vis, & vsus illorum Sacramentorum: si ergo talem cognitionem in secularibus desiderat, manifestum omnino est, quod multo magis in promouendis hoc debet requiri. In hac enim promotione Concilium magnam requirit præparationem, ideo statuit exercitia ordinum, interstitia, examen de vita, & moribus, & scientia. Demum in ordinandis maior. scientia & probitas desideratur.

Sess. 23. c. 5.
7. 11. &
alibi.

Ses. 24. c. 7.
R. sess. 22.
c. 5. & 8.
R. sess. 23.
18. R.

Extensio quoque huius conclusionis à Concilio accipi potest : ait enim, fideles de vi, & vsu Sacramentorum doceantur. Ait, Clerici qui in Seminario erudiantur, de ritibus, & cæremoniis Ecclesiasticis instruantur. Ait, ritibus & cæremoniis, eleuari mentes fidelium in altissimarum rerum contemplationem, & vult à Parochis explicari, & de hoc multa in Catechis. Ergo apparet ex Concilio quod promouendi debent scire; Quæ sit materia, & forma ordinis suscipiendi : Quæ illarum significatio ; Quæ vis, Quis effectus, Quid gratia, Quid character, & qualis. Hac enim omnia ad naturam, & vim Sacramenti pertinent. Similiter quæ munditia, & probitas, & deuotio, & intentio, & finis & præparatio in promouendo requiratur. Item vestium qualitas, & significatio. Item quæ cæremoniæ in collatione ordinis adhibeantur, & quid significant. Item, quæ impediant susceptionem gratiæ, & characteris. An peccatum mortale; An censuræ, & similia. Hac enim ad bonum vsu, *id est*, bonum susceptionem ordinis pertinere dubium non est.

Cùm itaque ex his quatuor conclusionibus ita extensio nota eorum accipiatur, de quibus examinandi ad ordines debent interrogari, & ipsæ conclusiones cum suis extensionibus in Concilio Tridentino fundatæ sint; manifestum erit, quod examen hic propositum de ordinibus in sacro Concilio Tridentino fundatum sit.

Quomodo examen ad Confessiones à Concilio
Tridentino acceptum habeatur.

Num. 3.

DE institutione huius examinis apertè habetur sess. 23.
cap. 15.

Conclusiones generales quatuor sunt.

Prima est, Confessarius tenetur scire omnia, quæ perti-
nent ad rectam administrationem Sacramenti Pœnitent-
tiæ, & de illis debet examinari. Habetur ex Concilio ubi
loquitur de Sacerdote, qui debet ministrare hoc Sacra-
mentum, vt sess. 14. cap. quinto, & sexto. Ait etiam in sess.
23. cap. 14. quod Sacerdos examinetur circa administratio-
nem Sacramentorum hac de causa, quia illa debet admini-
strare: ergo sequitur tale examen à Concil. in confessore
requiri: hic enim Sacramenti Pœnitentiæ ab illo dicitur esse
minister.

Hæc quoque conclusio debet extendi ad quatuor causas
Pœnitentiæ, vt facit Concilium Prouinciale sicuti dictum
est supra: quia administratio cuiuscumque Sacramenti in
eo posita est, vt quatuor causæ rectè adhibeantur: ideo di-
citur, tria esse de necessitate Sacramenti, materia, forma, &
intentio ministri; & hoc tertium illo verbo, *incentio*, expli-
cat finem; illo, *ministri*, efficientem, extensio igitur ad men-
tem Concilii esse dicitur, quæ à Concilio Prouinciali tra-
dita est.

Secunda conclusio est confessarius debet scire impedi-
menta Matrimonij tum non dirimentia, in quibus potest
committi peccatum mortale; tum dirimentia præcipuè,
quæ magis frequentia sunt. Hæc ex Concilio deducitur.
Ait enim, Confessarius tenetur cognoscere causam pœ-
nitentis, & scire, quæ sint peccata mortalia, & circum-
stantiæ, & occasiones illorum; & debet discernere quan-
do opus sit absoluere, vel ligare: Cùm itaque circa dicta
impedimenta sint speciales difficultates; & sæpe respectu
illorum opus est non soluere, sed ligare, & plurimi in sta-
tu Matrimoniali viuunt; & sæpissimè circa dicta impedi-
menta peccatur, & datur occasio peccandi: ad mentem
Concilij esse videtur (vt communiter Examinatores iudi-
cant) quod Confessarius talia debeat scire.

Sess. 14. c. 5.

E c

Ibidem.

Tertia erit, Confessarius tenetur scire omnes modos magis ordinarios peccandi contra præcepta Dei, & Ecclesie, cum regulis cognoscendi, quando in illis sit culpa mortalis, vel circumstantia mutans speciem, vel censura, vel reservatio, vel obligatio restituendi. Fundatur in Concilio: Ait enim, Confessarius est iudex, & in Pœnitentiæ Sacramento sententiam fert. Et hæc sententia debet esse iusta, & Confessarius non potest dare sententiam iustam nisi cognoscat causam pœnitentis; *id est*, omnia peccata, & circumstantias mutantes speciem, quæ mortalia sunt, & hoc non solum in genere, sed etiam in specie. At hæc non potest cognoscere, nisi prius dictorum modorum, & regularum notitiam teneat: ergo ad mentem Concilij talem cognitionem debet habere.

Ibidem.

Quarta conclusio est magni momenti, nempe hæc: Confessarius tenetur scire examinare tum latitudinem, tum profunditatem conscientiæ pœnitentis: fundatur in Concilio: Ait enim, Confessarius tenetur cognoscere causam pœnitentis, sed cognoscere hæc causam est cognoscere latitudinem, & profunditatem conscientiæ illius quoad peccata mortalia, & circumstantias, & numerum, sapissimè autem Confessarius non potest ista cognoscere, nisi examinet: si ergo tenetur cognoscere causam, & non potest sæpe illam cognoscere sine examine, sicut nec Medicus infirmitatem aegræti, nec iudex delicta rei sine examine cognoscere valent: tenebitur omnino scire examinare totam conscientiam pœnitentis, & hoc ad mentem Concilij. Ergo totum examen Confessarij in autoritate Concilij fundatum est.

*Quomodo examen ad Curam animarum à
Concilio desumptum sit?*

Num. 4.

*Sess. 13. ca.
x. R.*

Institutio huius examinis habetur in Concilio sess. 24. cap. 18.

Conclusiones generales quatuor sunt.

Prima est: Promouendus ad Curam animarum, si non est Sacerdos, tenetur habere illam scientiam, quæ in Sacerdote necessaria est, si est Sacerdos, tenetur scire obligationem, quam habet offerendi Sacrificium pro animabus suæ curæ commissis. Hæc conclusio fundatur in Con-

cilio. Ait enim parochum debere Sacerdotis officium exercere, ergo tenetur esse Sacerdos, & habere scientiam illi necessariam: præcipuè cum Concilium dicat sessione vigesima secunda, cap. 4. quòd nulli beneficium conferatur, nisi habeat integrè habilitates, quæ ad onera illius requiruntur.

Secunda conclusio est. Parochus debet examinari super his, de quibus quaeritur à Confessario. Est Concilij, quod ait parochum esse Ministrum penitentiarum omnibus suis: ergo illam scientiam tenetur habere, quæ in Confessario necessaria est.

ibidem.

Tertia est. Debet examinari super administratione Sacramentorum. Est Concilij dicentis Parochum illa administrare, & populos docere de vi, & usu illorum, ideo tenetur scire naturam, vim, & usum Sacramentorum, sicut requirit Conc. Prou.

*ibidem.**ess. 24. c.**7. R.*

Quarta conclusio est. Examen debet fieri super iis, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem: Est Concilij dicentis, talia à parochis explicari debere. Totum igitur examen parochi in Concilio fundatum est.

*sess. 5. c. 1.**R.*

Quomodo examen ad beneficia à Concilio desumptum sit. Num. 5.

DE institutione huius examinis habetur in Concilio *sess. 2. cap. 4.*

Conclusio vnica est talis. In beneficijs debet considerari, an habeant annexum vel ordinem, vel aliquod munus, vel dignitatem; & si habent examen iuxta scientiam requisitam in ordine, vel munere, vel dignitate fieri debet. Hæc conclusio expressè habetur in Concilio *sess. 22. cap. 4. sess. 24. cap. 12.*

De examine Concionatorum.

Num. 6.

Institutum est *sess. 5. cap. 2.* & de illo tres sunt conclusiones.

Prima est, Concionator debet examinari super iis, in quibus potest errare; patet ex fine examinis proposito à Concilio *sess. 5. cap. 2.* Extenditur, vt fiat de dogmatibus à Conc. Trid. determinatis, ratio fundatur in Concilio, à quo iudicatum est opus esse, talia, ne erretur, determinare.

Secunda, Concionator debet examinari super doctrina, de qua populi sunt erudiendi, & præcipuè de illa, quæ à Concil. Trident. proposita est. Habetur ex Concilio vt modo dictum est.

Tertia, Examen debet fieri circa modum docendi : Ex Concilio habetur ibidem.

Conclusio.

TOtum igitur examen à Concilio Prouinciali Mediolanensi propositum, & hic explicatum in Sacro Concilio Tridentino fundatum est : ideo secundum hanc formulam ab examinatoribus fieri debet. Et Examinandi, cum ad aliquod munus promoueri debent, ante omnia opus est, vt scientiam, quæ hic proposita est, studeant obinere; quòd si cognouerint se illam non habere, etiamsi alia multa sciant, tamen sibi debent persuadere, non posse tuta conscientia ad illud munus promoueri, existimabunt que rectius fieri, si scientiam à sacro Concilio requisitam plenè possideant, quàm si non solùm hanc, sed alia multa superficialiter attingant. Et hæc de examine dicta sufficiant.

DOCTRINA
CATECHISMI
ROMANI
IN
ORATIONEM DOMINICALEM

FIDELITER COLLECTA, DISTINCTA,
& ubi opus est explicata.

PER IOANNEM BELLARINVM,
Clericum Reg. Congreg. S. Pauli

Die prima Augusti 1651.

Attenta Approbatione D. Leonardi
Griphij, Imprimatur.

F. Desiderius Inquisitor Generalis Me-
diolani.

Guillelmus Vidonus Theologus S. Na-
zarii, pro Illustrissimo D. Cardinali
Archiepiscopo.

Vidit Saccus pro excellentiss. Senatu.

DOCTRINA
CATECH. ROMANI
IN ORATIONEM
DOMINICALEM.

*De ordine, materia, & fine huius
tractationis.*

VMMA sancti Euangelij in quot partes diuisa est: Respond. Ait Catechis. in quatuor, nempe in Symbolum Apostolorum, in Sacramenta, in Decalogum, & in Orationem Dominicalem

*In prefat.
Num. 12.*

-Quare Catechismus tractationem de oratione ultimo loco ponit? Respond. Quia perfectio Christiani hominis præcipue in oratione quæ nos vnit Deo posita est: perfectionem autem res non in principio, sed in fine accipere solent.

*Ex Cat.
part. 4. c. 3.
Num. 4.*

Quis finis huius tractationis? Resp. Dirigere Parochos, vt veram, & populis accommodatam, de ordine doctrinam tradant.

*Cat. part. 4.
cap. 1. n. 1.*

Quenam materia illius? Respond. Vera, & Catholica Doctrina, & explicatio de Oratione, præcipue Dominicali.

Ibidem.

In quot partes diuiditur hæc tractatio? Resp. in duas principales, quarum prima est de Oratione in genere, secunda de oratione Dominicali.

*Part. 4. c. 3.
& sequ.*

Quid considerat Catec. de oratione in generali? Resp. primo, agit de oratione: secundo, de vsu illius.

Ibidem.

In quot capita potest diuidi tract. de oratione in communis? Resp. in sequentia.

1. Erit de nomine, deffinitione; & diuisione orationis.
2. De fine, necessitate, ytilitate, & fructu orationis.
3. De materia orationis, & de partibus illius.
4. De forma, & modo orandi.
5. De efficiente, & motiuis ad orandum.
6. De vsu orationis, atque præparatione.
7. De oratione Dominicali, & saluatione Angelica.

De Oratione in generali. Cap. 1.

Quid significat hoc nomen Oratio? Resp. Idem quod oris actio, seu oratoris actio.

Quot modis accipitur Oratio? Resp. Multis: Aliter enim à Grammatico, aliter à Rhetore, aliter à Philosopho, aliter in sacra Scriptura oratio accipi solet.

Par. 4. c. 8. Quomodo accipitur à sacra Scriptura? Resp. Accipitur pro illa loquutione, quam homo siue corde, siue ore cum Deo habet.

De deficiente Orationis. Num. 2.

Quomodo definitur oratio pro vt modò accepta est? Resp. Habet plures deffinitiones, sed præcipuæ sequentes.

*Cap. 2.
Num. 4.*

Prima est hæc: *Oratio est eleuatio, vel ascensus mentis in Deum.* In oratione enim homo per mentum in Deum est eleuatus. Et hæc deffinitio à materia, & forma desumpta est. Illud enim quod eleuatur, est mens, vel homo per mentem. Illud, quo eleuatur, est ipsa eleuatio: sequentes verò deffinitiones à fine, & ab effectu orationis acceptæ sunt.

*Catech. c. 1,
n. 1. de Or.
Ibidem.*

2. Est hæc: *Oratio est instrumentum necessarium ad id quod optamus, à Deo consequendum.*

Ibidem.

3. Est hæc: *Oratio est optima indigentia nostra apud Deum interpres.*

*Ex Pref. n.
12. & hic
de Or. c. 1.*

4. Est talis: *Oratio est optima apud Deum conciliatrix eorum, quibus egemus.*

5. Sic: *Oratio est Euangelica actio ad miseriam hominis subleuandam ordinata: Est enim vna, ex quatuor rebus, vel actionibus, in quibus summa facti Euangelij posita est.*

De diuisione Orationis. Num. 3.

*Catech. hic
c. 3. & seq.*

Quomodo diuiditur Oratio? Resp. Habet plures diuisiones, nempe ex parte efficientis, materia, forma, & suis.

Quomodo diuiditur ex parte efficientis: Ref. Sic, alia est mentalis, alia vocalis.

Quomodo ex parte materia: Ref. Sic, Oratio alia est laudans, alia gratiarum actionis: alia impetrationis, alia humilitationis, & similia. *Catech. c. 3. cap. 3.*

Qua ratione, ex forma? Sic, alia est deuota, vel assidua, vel grata Deo, vel publica, vel priuata: item alia est meditatio, alia contemplatio, & similia. *Cat. de Or. c. 2. & seq.*

Quo pacto ex fine: Ref. Sic, Oratio alia intendit laudare Deum, alia Sanctos, alia studet impetrare, alia gratias agere, alia veniam peccatorum obtinere, pro illisque Deo satisfacere, *Cat. de or. c. 3. & seq.*

De fine Orationis. Caput II.

Quis est finis Orationis: Ref. Illud idem, quod est finis Euangelii.

Argum. in pref. gen. Num. 12.

Quare hoc? Respond. Quia Oratio est vna ex quatuor partibus, vt sic dicam, sancti Euangelij, est enim vltima ex quatuor contentis in ipso.

Quis est finis Euangelij? Ref. Ex sacro Conc. Trid. colligitur, quod sit gloria Dei, & Christi, ac vita aeterna, id est, Euangelium habet pro fine, vt Deus, & Christus glorificentur, & homines vitam aeternam consequantur. Ideo hoc erit finis Orationis. *Sess. 6. c. 7.*

Quomodo per Orationem datur gloria Deo: Ref. In Oratione homines meditantur, & contemplantur diuinam bonitatem, vitam Christi, beneficia Dei, humanam miseriam, propterea peccata, & sic ad Deum glorificandum, orandum, laudandum excitantur. *Cat. de or. cap. 3 n. 1: 2. 3. &c.*

Quo pacto oratio deseruit ad vitam beatam hominum? Ref. In Oratione petimus a Deo, vt auferat a nobis omnia mala, & concedat omnia bona tum in praesenti, tum in futura vita: in hoc autem beata vita posita est. *De Orat. c. 1. 2. &c.*

Quis sit orandus. Num. 2.

Quis est orandus? Ref. Primò, & principaliter Deus: secundò, Beata Virgo, & Angeli; atque Sancti. *Catech. de Orat. c. 6.*

Vnde habetur, quod Deus sit orandus? Ref. ait Catech. primò, ipsa natura vis insita in hominum mentibus ita esse suader: secundò Deus hoc praecipit dicens: *Inuoca me in die tribulationis*: tertio, Quia Deus est primus, & pater- *Cap. 6. n. 1. Psal. 49. c. 1. num. 1.*

nis fons omnium bonorum, & in quo solo vera felicitas reperitur: quartò, Quia oratio est argumentum honoris, & religionis, ideo cum Deus maximè sit colendus, ad illum præcipuè oratio est dirigenda.

Cal. 2. n. 2.

Ob quem finem, & qua intentione orandus est Deus? Resp. Primò, vt demus gloriam illi: Secundò, vt omnia nobis opportuna per orationem obtineamus,

Caput. 6.

Num. 2. 3.

4. & 5.

num. 7. 8.

Cap. 5.

Num. 8.

Debemus in oratione recurrere ad B. Virginem? Resp. Omnino, quia ipsa est mater misericordiae, & fidelis populi aduocata.

Qua confidentia ad illam est confugiendum? Resp. Maxima ob multas causas: ipsa enim cum sit mater Dei plurimum potest apud ipsum: illa ob præstantissima sua merita Deo gratissima est, illa est mater gratiæ, mater misericordiae, & summam voluntatem iuuandi humanum genus habet.

Caput. 6.

Num. 2.

Ibid. nu. 3.

Debemus confugere ad auxilia Sanctorum, qui in caelo sunt, & illis effundere preces? Resp. ait Cat. Pijis nulla de hoc est dubitatio.

Eodemne modo Deum, & sanctos imploramus? Resp. Non ait Catec. sed diuerso.

Ibidem.

Quenam est hæc diuersitas? Respondeo. Ait Catech. Deum precamur, vt ipse vel bona det, vel liberet à malis: à Sanctis autem petimus, vt nostri patrocinium suscipiant, vt nobis à Deo impetrent ea, quorum indigemus.

Ibid. nu. 3.

& 4.

Possumus eadem formula vti precando Deum, & sanctos? Resp. ait. Cat. Duæ sunt formulæ differentes: ad Deum enim propriè dicimus: *Miserere nobis: Adiuua nos. Ad Sanctos: Orate pro nobis.*

Cap. 6. n. 4.

Possumus petere à Sanctis, vt nostri misereantur? Resp. ait Cat. cum sint maximè misericordes, possumus precari eos, vt conditionis nostræ miseri, sua nos apud Deum gratia, & deprecatione iuuent.

Ibidem.

Esset error tribuere Sanctis, quod proprium est Dei? Respond. Effet, ideo Cat. ch. ait, Maximè cauendum est omnibus, ne quod Dei proprium est, cuiusdam præterea tribuatur.

Ibidem.

Licet ad imaginem alicuius Sancti orationem Dominicæ pronuntiare? Resp. Ait. Cat. Licet cum hoc sensu, vt petat

tur ab
in Dor
repre
Qu
ctos r
afficer
rum c
terced
respici
Pe
Deo:
eius.
repor

F
li
tend
Pro
vlla e
id est
fide
Cu
Deus
offici
iuxta
hom
Q
luc
De
Apo
anin
quan
fide
O
tur?
dur
C
runt
vt ip
Q

tur ab illo Sancto, vt secum oret, sibi que postulet ea, quæ in Dominica oratione continentur; & demum vt sui sit interpretes, & deprecator apud Deum.

Cap. 5.
Num. 7.
Cap. 8. Cap. c.
6. n. 3. Cap. 4
Cap. 5. n. 7.

Quid potissimum in oratione erga B. Virginem, & Sanctos facere debemus? Resp. Duo, primò quidem laudibus afficere Sanctos, id est merita, victorias, & triumphos illorum celebrare; secundò, petere, vt pro nobis apud Deum intercedant. Primum dat illis honorem, secundum nostram respicit vtilitatem.

Per orationem factam Sanctis daturne laus, & gloria Deo? Resp. Ita est, iuxta illud: *Laudate Dominum in Sanctis eius.* Sancti enim victorias de hostibus suis Dei benignitate reportarunt.

Pro quibus orandum sit. Num. 3.

Finis orationis respicitne tantum propriam orantis vtilitatem? Resp. Non, sed ad vtilitatem multorum se extendere debet oratio.

Ca. 5. nu. 1

Pro quibus orandum est? Resp. Ait Cat. Pro omnibus sine vlla exceptione vel inimicitiarum, vel religionis, vel gentis, id est etiam pro inimicis, & Hæreticis, Turcis, Iudais, & infidelibus est orandum.

Ibidem.

Cur hoc? Resp. Quia omnes dicti proximi sunt, & quia Deus iubet vt proximos diligamus; orare autem pro aliquo officium amoris est. Sequitur quod pro illis orandum sit, iuxta illud Apostoli, obsecro fieri orationes pro omnibus hominibus.

Ibidem.

Quid debemus petere proximis nostris? Resp. Primò salutem animæ, secundò bona corporis.

Ibidem.

Debemus æqualiter orare pro omnibus? Resp. Ait Cat. Apostolus docet, quod primò orandum est pro Pastoribus animarum, secundò, pro Principibus; tertio, pro iustis; quarto, pro peccatoribus, siue amicis, siue inimicis etiam infidelibus.

Ca. 5. nu. 2
3. 4.

Orandum est pro mortuis, vt ab igne Purgatorij liberentur? Resp. ait Catech. Apostoli docuerunt, quod ita faciendum sit.

Ibidem.

Cur primò pro Pastoribus est orandum? Resp. Quia gerunt curam animarum, & maximè expedit hominum salutem, vt ipsi in eorum ministerio à Deo dirigantur.

Ibidem.

Quare secundus locus Principibus datur? Resp. Quia ma-

Ibidem.

xime expedit publico bono , vt Principes iusti , & pij habeantur.

Ibidem.

Cur pro bonis , & pijs orandum ? Resp. Quia etiam ipsi egent precibus aliorum , Deo sit disponente , ne iuperbia efferantur dum intelligunt , se inferiorum , & aliorum precibus indigere.

Ibidem.

Num. 1.

Ibidem.

Quare pretari debemus pro calumniantibus , & persecuentibus nos ? Resp. Quia Christus nos ita docuit , & est opus perfectissimum , & Deo gratissimum.

Cur preces faciendæ pro iis , qui ab Ecclesia alieni sunt nempe infideles , Idolatriæ , Iudæi , Hæretici , atque Schismatici ; Ref. Ait Cat. Quia ex multis Sacræ Scripturæ exemplis habetur , quod preces pro illis factæ maximam vim , si fiant ex animo , habent , ad hoc vt à suis erroribus liberentur , & ad lumen veritatis reducantur.

Ibidem.

Num. 5.

Debetne fieri Oratio etiam pro iis , qui peccant ad mortem ? Ref. Ait Cat. In istis vix quidquam precibus , votisque proficitur : Veruntamen est Christianæ charitatis & precari pro illis , & lacrymis conari , vt Deus illis reddatur placatus.

Ibid. n. 6.

Si etiam pro peccatoribus est rogandum , cur ergo sancti homines in scripturis contra impios vtuntur grauibus execrationibus & malorum imprecationibus ; Ref. Ait Catech. Tales imprecationes ex Patrum sententia adhibentur vel contra peccatum , vt saluis hominibus peccati vis intereat ; vel vt prædictiones eorum , quæ peccatoribus euentura sunt non eueniant.

De necessitate Orationis. Num. 4.

Ca. nu. 2.

Ibidem.

Ibidem.

O Ratio est actio necessaria ad salutem ; Ref. Est.

Vnde prouenit hæc necessitas ; Ref. Cat. affert plures rationes.

Prima est , quia de Oratione à Christo præceptum datum fuit , cum dixit : *Oportet semper orare.* & Ecclesia cum in illo procmio orationis Dominicalis ait , *Præceptis salutaribus moniti* : ostendit orationem cum necessitate præcepti à Christo Domino institutam esse. Quod recta ratione factum est , cum inter primas partes S. Euangelii continetur.

Cap. 1. n.

1. & n. 2.

Secunda , Apostoli docuerunt orationem , vt rem salutem necessariam à Christo traditam esse : & tum ipsi , tum Chri-

stus

afflic

T

bet,

to iu

Mul

& ip

Q

num

quid

nio,

Q

impe

Qu

nemp

Qu

rare.

Q

Q

Catec

gume

tur.

Qu

tioner

bonor

dicam

mitati

bere

Qu

D. Au

oratio

Cælu

habea

Qu

anima

ritum

Fidei

flus omnes tum verbo, tum exemplo ad orandi necessariam assiduitatem adhortati sunt,

Tercia, tali ratione probatur; Deus nihil cuiquam debet, ergo si quid à Deo est obtinendum, illud non ex debito iustitiæ, sed ex humilitate precum est impetrandum: Multa autem obtinere à Deo nobis necessarium est, ideo & ipsa oratio necessaria dicenda erit.

Quarta ratio est, quia homo non potest fugere infernum, & obtinere Paradisum, nisi diabolus vincat: sed quidam Dæmones non possunt vinci, & expelli sine ieiunio, & oratione, ideo oratio necessaria est.

De effectibus Orationis. Num. 5.

Qui sunt effectus Orationis? Respon. Innumeri, sed principales sunt duo, primus, honorare; secundus impetrare.

Quare sunt duo? Respon. Quia duæ res sunt finis orationis, nempe gloria Dei, & utilitas hominum.

Quis effectus correspondet gloriæ Dei? Respon. Honorare.

Quis utilitati hominum? Respon. Impetrare.

Quomodo honorare est effectus Orationis? Respon. Ait Catech. Orationis est quoddam Religionis, & honoris argumentum: ideo in sacris litteris incenso comparatur.

Quomodo oratione Deum honoramus? Respon. Per orationem primò nos Deo subiectos esse profiteamur: secundò bonorum omnium illum authorem esse agnoscimus, & prædicamus: tertio, declaramus non illum solum unicum incolumitatis, salutisque nostræ præsidium, atque perfugium habere.

Quare effectus orationis est impetrare? Respon. Quia ut ait D. August. Orationis iusti clavis est Cœli: Nam ascendit, inquit, oratio, & descendit Dei miseratio. Licet alta sit terra, altum Cœlum, audit tamen Deus hominis linguam, si mundana habeat conscientiam.

Quid impetramus in oratione? Respon. Omnia bona, tum animæ tum corporis: imò impetramus, ut Deus nobis Spiritum sanctum ducem, & adiutorem adhibeat: obtinemus Fidei consecrationem, incolumitatem, vitiationem poena-

Cap. de or.

Cap. 1. n. 5.

Ibid. n. 4.

Cap. de or.

c. 3. n. 2.

Ex cap. 2.

c. 3.

Et ex

Conc. sess.

6. c. 11. c.

2. n. 1. ibi.

n. 2. c. 2. n. 5.

Cap. 2. n. 4.

Cat. de

orat. c. 2.

Num. 2.

Cap. 2. n. 3.

c. 5. n. 1.

rum. diuinum patrocinium in tentationibus, & ex diabolo victoriam.

Cap. 2. n. 3. Benignitas Dei est ne prompta, vt occurrat hominum petitioni? Resp. ait Catec. Nullus est dubitandi locus: Quia Deus in sacris litteris sapissimè hoc testatur, ita vt dicat, *Antequam elament, ego exaudiam, adhuc illis loquentibus, ego audiam.* Quod etiam innumeris ex scriptura exemplis manifestè apparet.

Ibidem. Num. 4. Nonne interdum fit, vt quæ petimus à Deo non impetremus? Resp. Ita est, sed sapè hoc Deus facit ob nostram vtilitatem nempe.

Ibidem. Primò, vt alia bona maiora, & ampliora nobis concedat.

Ibidem. Secundo, quia quod petimus nec necessarium, nec vtile nobis est.

Ibidem. Tertio quia res postulata superuacanea, & pestifera fortasse nobis sit, iuxta illud S. August. *Quadam negat Deus propitius, quæ concedit iratus.*

Ibidem. Quarto, indebitus modus orandi causa esse potest, vt petita non obtineantur. Si quis enim nocua petat, vel ita remissè, & negligenter oret, vt ipsemet non attendat quid dicat: ille verborum sonitus, quia à mente non dirigitur in Deum, oratio dici non potest: ideo nec impetrare dignus erit.

Cap. 2. n. 3. Deus est liberalis in concedendo, quæ diligenter & debito modo postulantur? Resp. ait Catec. Deus iuste petentibus multò plus tribuit, quàm ipsi petant: Quod testatur Apostolus in Epist. ad Ephesios; & exemplo filij prodigi demonstratur, cui humiliter pauca petenti multa concessa sunt.

Ibidem. Deus est-ne liberalis tantùm in copiosè dando, an etiam in celeriter tribuendo? Resp. ait Catec. Etiam celeriter tribuit, si ita expedit; illud. *Desiderium pauperum exaudiuit Dominus, preparationem cordis eorum audiuit auris tua, id est antequam peterent ore, exaudisti.*

Cap. 2. Num. 4. Nonne Deus aliquando differt concedere, quod postulamus? Respon. Differt ob rationes, quæ antea dictæ sunt.

O
vbe

Pr
hono
limus

2. I
imper

3. E
sanct

4. P
Hilar

tandi

5. C
est er

qui e
que v
sunt.

6. C
etiam

tutum
quis

subdi

7. I
ma lu

iore l
quò p

mus

8. C
discip

obtin
& pro

9. C
uati i

centia
magi

10. C
tione

O Ratio affert aliquam utilitatem? Resp. ait Catec. *Cap. 2. n. 1.*
iucundissimam utilitatem, & ex se fructus parit
vberrimos; precipue autem, qui sequuntur.

Primus fructus est, quia Deo, vt dictum fuit, cultum, &
honorem exhibemus, & oratio est medium, quo Deum colimus, & honoramus. *Cap. 2. n. 2.*

2. Fructus amplissimus, & iucundissimus est postulata *Ibidem.*
impetrare, vt dictum est.

3. Est, per orationem obtinemus adiutorium Spiritus *Ibidem.*
sancti.

4. Per illam diaboli victores euadimus, vt enim ait S. *Ibidem.*
Hilarius, *contra illum orationum nostrarum sonitus certandum est.*

5. Oratio maximum cumlum gaudij nobis affert: necesse
est enim illum valde letari, qui per orationem in Deum, *Ibidem.*
qui est pater omnis gaudij, & consolationis, eleuatur, illi-
que vnitur: ita enim Magi, inuento Christo, valde letati
sunt.

6. Orando virtutes animi non solum exercemus, sed *Ibid. nu. 6.*
etiam augemus, ita vt oratio quodammodo omnium vir-
tutum mater, & nutrix sit; virtus enim in eo posita est, vt
quis diuinæ legi subdatur, oratio autem hominem Deo
subditum facit.

7. Per illam augetur fides, quia cum Deus sit veluti ani- *Ibidem.*
mæ lux, & sol, qui per Orationem in illum eleuatur, ma-
iore lumine ad veritates fidei cognoscendans illustratur &
quò propius accedimus ad Deum, eò perfectius cognosci-
mus illum.

8. Augetur spes, quia impetratis iis, quæ postulamus,
discimus posse non omnia à Deo per humilem orationem *Cap. 2. n. 6.*
obtinere, ob magnam eius erga nos benignitatem, curam, *7. 8. & 9.*
& prouidentiam.

9. Augetur etiam charitas, tum quia per orationem ele- *Ibid. n. 8. 9.*
uati in Deum vnimur illi, eiusque bonitatem, & benefi-
centiam gustamus, & experimur, ideo eius beneficijs affecti
magis ad illum amandum incitamur.

10. Animus noster ieiunus, & angustus per exercita- *Ibid. n. 9.*
tionem, & assiduitatem Orationis in desiderio eius, quod

peritur, dilatatur, unde fit capax, & dignus vt ampliora à Deo bona obtineantur.

Ibidem.

11. Humilitas per operationem ampliatur: quia per illam cognoscimus, quod ex nobis nihil possumus, omnia autem ex Dei benignitate sperare debemus.

12. Per orationem mereatur vitam æternam.

Sess. 6. c. 31

Sess. 14. c. 13

pen.

Ca. 2. n. 10.

13. Per illam possumus satisfacere pro peccatis, & pro peccatis debitis illis.

14. In Oratione cum relinquentes terrena ad Deum accedamus, obtinemus innocentie voluntatem, vt omni labe delictorum nostrorum amputatione purgemur,

Ibidem

Num. 11.

15. Iræ diuinæ resistit Oratio: Nihil enim est, quod æquò Deum leniat iratum, aut etiam paratum ad plagas sceleratis inferendas retardet, & reuocet à furore, ac preces piorum hominum, vt de Moyse sacrae literæ testantur.

De materia, & obiecto Orationis.

Cap. III

Quid est materia orationis? Resp. Materia illius sunt primò subiectam Orationis: *id est*, illud, in quo recipitur Oratio: secundò, obiectum illius, id est, illud, circa quod versatur Oratio

Ex g. 2. n. 4

Quoniam est subiectum Orationis? Resp. Mens, hæc enim in Oratione eleuatur.

Quid per mentem intelligendum est? Potissimum debent intelligi tres potentie anime rationalis, nempe intellectus, memoria, & voluntas: aliquo tamen modo etiam phantasia, & sensus interior, & irascibilis, & concupiscibilis quia à mente regulantur, & illi deseruiunt, intelligi possunt.

Quomodo dicte potentie sunt materia, seu subiectum Orationis? Resp. In Oratione intellectus cogitat de Deo, & de rebus ad illum pertinentibus, memoria recordatur illius: voluntas diligit illum: irascibilis odit peccata contra Deum: concupiscibilis delectatur in rebus diuinis: phantasia cogitat de vita Christi & de beneficijs Dei: sicque eleuatur in Deum, quod est esse subiectum dicte eleuationis, quæ est Oratio.

De

Quot sunt partes Orationis? Resp. Oratio potest di-
vidi.

Primò, in tres partes quasi integrales, sic, prima præpara-
tio seu initium Orationis: secunda Oratio, seu medium
Orationis; tertia conclusio seu finis illius. *Ex c. 79. & 17.*

Secundò, potest diuidi ex sancto Paulo in quatuor par-
tes, quæ sunt, Obsecratio, Oratio, Postulatio, Gratiarum
actio; quæ a Catechismo ad duas reducuntur sequentes. *Cap. 3. n. 1.*

Tertiò ex Catech. potest diuidi in duas partes principales
quæ sunt petitio, & gratiarum actio, & istæ sunt præcipuæ
partes Orationis. *Ibid. nu. 2.*

Petitio & gratiarum actio habent eandem materiam? *Ex cap. 3.*
Resp. Non, sed diuersam, quia gratiarum actio respicit
præterita, petitio verò futura.

De obiecto Orationis. N. 3.

Quid est obiectum Orationis? Resp. Est illud, circa quod
occupatur oratio.

Obiectum potest dici materia? Resp. Obiectum aliud
est materiale, aliud formale, & materiale potest dici ma-
teria, formale verò aliquò modo ad finem pertinere vi-
detur

Quodnam est obiectum materiale orationis? Resp. Ob-
iectum remorum sunt personæ, obiectum proximum sunt
res vel bona, quæ de illis personis considerantur. *Ex ca. 4. 50.*

Quod est obiectum formale orationis? Resp. Ista duo
gloria dei, & vita beata hominum: omnia etiam conside-
rata in oratione ad hæc duo reduci debent. *Arg. ex. c. 3.*

Quænam personæ sunt obiectum materiale orationis?
Resp. Primò, deus: Secundò, B. Virgo, Angeli, & Beati, qui
sunt in Cælo: Tertiò, nos ipsi: quartò, proximi nostri tum
vivi, tum mortui qui in Purgatorio sunt. *Cap. 5. & 6.*

Quid de deo considerandum? Resp. Primò, debet con-
siderari ipse deus cum suis attributis, nempe infinita boni-
tas, sapientia, potentia, maiestas, misericordia, benigni-
tas, providentia, amor, iustitia, & alia multa, quæ illi con-
ueniunt; secundò, consideranda eius immensa opera, mun-
di creatio, gubernatio, conseruatio, & alia: tertiò, illius
infinita beneficia erga genus humanum. *Cap. 5. n. 7. & cap. 7. nu. 3. & 4.*

Cap. 7. n. 4. Quid de Christo? Ref. Tota vita Christi, & singula illius mysteria, passio, mors, resurrectio, meritum, redemptio, demum omnia beneficia in nos collata.

Ex cap. 5. n. 7. & 8. Quid de B. Virgine, & Angelis, & Sanctis? Resp. Primò illorum sanctissimas operationes, merita, virtutes, prælia, victorias triumphos, & alia honorifice ab illis gesta: secundo, beneficia, patrocina intercessionis auxilia, & alia nobis, ab illis, vel per illos collata.

Ibidem, Num. 1. 9 &c. Ad quos homines oratio nostra se debet extendere? Ref. Ex S. Paulo ad omnes homines, nempe qui proximi sunt, siue viui, siue defuncti; ideo orandum est pro omnibus, sed præcipue ait. Cat. ex sancto Paulo pro Prælatiis, Principibus, iustis, inimicis, & alijs, vt dictum est.

Ibidem. Quid considerandum de illis? Resp. Sua, & nostra indigentia, vt petamus à Deo, quæ illis, & nobis necessaria, & opportuna sunt.

Pro quibus gratia agenda sint,

Num. 4.

De tra. c. 6. & cap. 5. Num. 7. **Q**uamnam est materia gratiarum actionis? Ref. Quod attinet ad personas sunt Deus, humanitas Christi, B. Virgo, Angeli, & Sancti. Quod pertinet ad res de illis consideratas materia, erunt illa omnia, quæ aliquo modo ad illorum gloriam, & honorem valeant pertinere.

Hymno Angelico. Arg. ibid. c. 2. n. 1. & ca. 5. n. 7. 8. & ca. 6. Ibidem. Ca. 5. n. 7. Arg. c. 5. n. 7. & 8. Arg. ibid. Ecclesia censuit ne gratias agere Deo de gloria ipsius: Ref. Ita est, iuxta illud: *Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam.*

Gratix nonne aguntur tantum de beneficijs? Ref. Gloria Dei manifestata hominibus maximum beneficium est.

Omnia, quæ pertinent ad laudem Dei, possunt esse materia orationis, & gratiarum actionis? Resp. possunt.

Idem dicendum de B. Virgine: Angelis, & Sanctis? Ref. Idem.

Habetur ne specialis obligatio gratias agendi pro beneficijs acceptis? Respon. Habetur.

Quid est beneficium? Resp. Est benefactum, ideo omnia facta à Deo, & à Sanctis ex quibus nostra pendet utilitas, beneficia sunt.

Quæ sunt ista beneficia? Resp. Gloria Dei nobis manifestata, imo ipsemet deus nobis reuelatus, creatio, gubernatio, conseruatio mundi, & eorum omnium, quæ in ipso sunt.

omnia mysteria, & merita vitæ Christi, vitæ, merita, virtutes, prælia, victoriæ, triumphus, orationes, intercessiones, patrociniæ: B. Virginis, Angelorum, atque sanctorum: Anima, corpus: Demum omnia bona, quæ à Deo, etiam per sanctos, accepta fuerunt. Hæc, & alia huiusmodi beneficia dicenda sunt.

De iis qua petenda sunt. Num. 5.

Quamnam est materia petitionis? Ref. Illa, quæ in oratione petuntur; item illi pro quibus aliquid petendum est. Cap. 4.

Quenam in oratione petenda sunt? Ref. Catec. ait loquendo, in generali sequentia,

Primo ait, iusta, & honesta petenda sunt, ne orantibus dicatur, *Nescitis quia petatis*. Quidquid autem rectè optari, & desiderari potest, petere licet, ideo ubi desiderium est iustum, ibi petitio iusta esse potest. Cap. 4. n. 1.

Secundo, ait, primum optatum, & desiderium nostrum debet esse de summo, & maximo bono, nempe Deo, qui summus, & maxime optari, & diligere debet; ideo supra omnia gloria Dei, & desiderari & peti debet. Cap. 4. n. 2.

Tertio ait Catec. post summi boni desiderium, debent optari illa omnia quæ cum Deo maxime nos coniungunt, & omnis nostra cupiditas debet se abstinere ab iis, quæ nos separant à Deo: vel aliquam causam afferunt disunctionis ab illo. Ibidem.

Quarto ait, illa tantum sunt bona, quæ nos Deo coniungunt: illa mala, quæ nos à Deo disjungunt: ideo ex hac coniunctione, ac disunctione, omnis regula optandi, atque petendi accipi debet. Ibidem.

Quinto ait, bona corporalia, quæ vocantur externa, vt sanitas, robur, pulchritudo, diuitiæ, honores, & gloria, quia facultatem, ac materiam sepe dant peccato, non omnino pie & salutariter sine aliqua conditione peti possunt, ideo illorum petitio his finibus præscribenda est, vt necessitatis causa postulentur: Sic enim Iacob, & Salomon postularunt. Si dederis mihi panem ad vendendum, & vestimentum ad induendum: & Salomon tribue tantum vitæ meo necessaria. Ibid. n. 2.

Sexto ait, cum Deus benignè suppeditat temporalia Ibid. n. 4.

homo debet curare, & studere, ne cor suum ad illa nimium colloquet sed recordari, quod ab Apostolo dictum est. *Qui enim aut tanquam non possidentes, & qui uiuunt hoc mundo tanquam non uiuantur: praterit enim in figura huius mundi.* Item illud, *diuitia si affluant nolite cor apponere.*

Ibidem.

Septimò, ait, Homo debet cogitare, quod fructus tantummodo, & usus bonorum temporalium illi concessus sit: Deus enim illorum omnium Dominus est. Item quod Deus illa nobis concessit, ut nos quoque eadem aliis communicans, proximis nostris opera misericordiae imperiando.

Ibidem.

Octauò, ait, si ualeamus, si reliquis externis & corporis bonis abundamus, cogitare debemus, ad eum finem illa nobis esse tributa, primò, ut facilius seruire possimus secundo, ut proximis dicta bona commodemus.

Cap. 4.

Num. 5.

Ibidem.

Nonò ait bona, & ornamenta ingenij, ut artes, atque doctrinam petere licet, sed ea tantum conditione si nobis ad Dei gloriam, & ad nostram salutem profutura sunt.

Decimò ait, *Quod omnino, & sine ulla conditione optandum, quærendum, & postulandum est, illud est Dei gloria: postea illa omnia, quæ nos Deo coniungere ualent, ut fides, timor Dei, amor illius, & alia de quibus in particulari, cum explicabuntur petitiones, dicetur.*

De forma Orationis. Cap. VI.

Cap. 8.

Cap. 8. n. 1.

Quid est forma Orationis? Resp. Est *recta ratio, uel modus, quò in oratione uti debemus.*
 Expedit habere cognitionem huius modi? Resp. ait Cat. maxime refert, ut cognoscatur.

Ibid. n. 5.

Cur ita expedit? Respond. ait, quia etsi oratio bonum sit salutare, tamen nisi rectè adhibeatur, minime prodest: ideo sæpè homo non consequitur quod petit, quia non bene petit.

Ibidem.

Parochi debent ne docere populum hanc optimam orandi rationem? Resp. ait Cat. Debent.

Ibidem.

quis docuit hanc veram orandi rationem? Resp. Ipsemet Christus.

Ibidem.

Quænam est illa? Resp. Hæc. Orandum in spiritu, & ueritate. Ioan. 4.

Cur hæc oratio optima est? Resp. Quia, vt Christus docuit, placet deo. Ait enim: *Pater celestus tales querit, qui adorent eum in spiritu, & veritate.* Adorare autem, & orare eodem modo fieri debent, Ioan. 4.

Ibidem.
Num. 1.

Quinam orant in spiritu, & veritate? Ref. Illi qui in orando intimum, & flagrans animi studium adhibent, *id est*, illi, qui magno cordis affectu orant.

Ibidem.

Quid est orare spiritu? Resp. Est orare non tantum labiis corporis, sed etiam mente; spiritu, animo, & affectu: in oratione enim mens ad deum leuari debet. Item orare spiritu est in oratione sequi impulsu Spiritus sancti, qui ad orandum inducit.

Ibidem.
Cap. 7.
Num. 5.

Quid est orare in veritate? Ref. Est orare non tantum apparenter, vel externe, vel superficialiter, vel solis labiis, sed etiam ex animo, & intimo cordis affectu. Item orare in veritate, est orando verum, & optimum modum adhibere, orando pro quibus, quando, & quomodo oportet.

Ibidem.

Hæc forma orationis potest conuenire vocali, & mentali? Resp. Vtrique conuenit.

Quæ oratio melior? Ref. Mentalis primum locum tenet, quia primò conuenit illi, vt fiat in spiritu, & veritate: vocalis enim à mentali hoc obtinere solet.

Cap. 8.
Num. 1.
Ibidem.

Deus magis audit orationem cordis, vel oris? Resp. ait Cat. Cordis. Quia Deus conqueritur de illis qui labiis illum honorant, corde autem longè ab illo. sunt.

Ibidem.
cap. 1. n. 4.

De virtutibus ad orandum requisitis.

Num. 2.

IN quo consistit principaliter forma orationis? Respond. In virtutibus, quæ ad orandum sunt requisitæ, virtutes enim sunt regula, & modus cuiusque bonæ operationis.

Ex cap. 7.

Quæ virtutes principaliter in oratione requiruntur? Ref. Ista quatuor Fides, Spes, Charitas, & Religio, per has enim mens hominis, & ipse homo in Deum eleuatur.

Ibidem.
Ibid. nu. 3.
& Cap. 1.
n. 4.

Quomodo Fides adiuuat orationem? Resp. Primò intellectus lumine fidei illustratur, & corroboratur, vt possit Dei cognitionem obtinere sine qua impossibile est orare: secunda, Fides dirigit nos, vt cognoscamus ex vna parte

nosttam miseriam, & infirmitatem, & indulgentiam; ex alia infinitam Dei potentiam, bonitatem, & benignitatem erga nos, vnde fit, vt animus cupiat, sicut conigit, filio prodigo, recedere à suis miseris, & ad Deum eleuari, vt diuina benignitate consoletur. Demum per fidem homo de Deo, de Christi humanitate, de B. Virgine & Sanctis cognoscit ea, sine quibus oratio esse non potest, ideo ad formam orationis maximè spectat.

Cap. 3. n. 4.

Cap. 7. n. 3.

Cap. 4.

Spes quomodo perficit orationem? Res. In oratione quinque sunt gradus: primus est, cognitio boni: secundus desiderium illius: tertius, spes obtinendi: quartus, petitio: quintus, impetratio, post quos debet sequi laus, & gratiarum actio. Fides ergo dat cognitionem boni: Caritas excitat desiderium: Spes producit fiduciam obtinendi; & ideo inducit ad peccandum, & impetrandum. Demum caritas excitat ad laudandum, & gratias agendum. Hic est primus effectus spei: alius est effectus adiuuare mentem vt in Deum possit eleuari: cum enim ferri in altum difficile, ac laboriosum sit, efficitur, vt humana infirmitas non possit sine auxilio Dei in Deum eleuari, quia habitat in altissimis; per spem autem homo diuino auxilio inniti potest.

Ibidem.

Quid facit caritas? Res. Facit vt diligamus Deum sancto, nos ipsos, & proximos; ideo per talem dilectionem impellit, vt Deo, ac Sanctis laudem & honorem, & gratiarum actionem tribuamus nobis verò, ac proximis bona à Deo petamus.

Cap. 2. n. 1.

Religio virtus quid facit? Res. Prescribit, & determinat, & regular actum ipsum orationis dirigendo, vt cum deuotione, humilitate, reuerentia, assiduitate ore, tum publice, tum priuare, tum ore, tum corde, Oratio enim proprie religionis actus est.

Quomodo istæ quatuor virtutes perficiunt actum orandi? Respond. Quatuor ad orandum requiruntur, sicut & in aliis actionibus: primo, scire orare, nempe quid orandum, quando, pro quibus, quomodo, & similia: secundo posse sic orare: tertio velle orare: quarto ipsa actualis oratio. Fides ergo dat scire; Spes dat posse; Caritas dat velle: Religio ipsam dirigit orationem: Amplius fides eleuat intellectum in Deum: Spes adiuuat sensum, & carnem, & humane nature infirmitatem per memoriam & recorda-

tionem diuini auxiliij Charitas adiuuat, & eleuat voluntatem; Religio totum hominem dirigit in Deum.

Gratia pertinet ad formam orationis? Resp. Pertinet, sed reducitur ad charitatem. *Cap. 3. n. 4.*

De gradibus Orationis. Num. 3.

Ratio habet-ne plures gradus? Resp. Cat. distinguit Orationem in partes, & gradus. *Cap. 3.*

Quae sunt partes? Resp. Petitio, & gratiarum actio, ad quas aliae partes reducuntur. *Cap. 3. n. 2.*

Quae reducuntur ad petitionem? Resp. Obsecratio, postulatio, & oratio. Et obsecratio est petitio per inuocationem rei sacrae, veluti si per merita Christi petatur; Oratio dicitur petitionem pro seipso; postulatio potest dici petitio pro alijs. *Arg. cap. 3. Num. 2. 2.*

Quae partes orationis reducuntur ad gratiarum actionem? Resp. Laus, adoratio, benedictio, contemplatio, meditatio, & similia. *Cap. 3. Num. 2.*

Quinam sunt gradus Orationis? Res. ait Cat. quatuor sequentes.

Primus, & optimus, & summus precationis modus, & gradus est ille, quo vruntur homines pij, & iusti, & perfecti, nempe qui praediti sunt fide, spe charitate, & religione, & cum his virtutibus orant; & quod perfectiores habent has virtutes, eo perfectior illorum oratio erit. *Cap. 3. Num. 4.*

Secundus gradus est illorum, qui non habent gratiam, sed sunt in peccato mortali, & ideo in oratione adhibent fidem, spem, & religionem, sed non charitatem. *Ibid. n. 5.*

Tertius est illorum, qui nondum fidei lucem acceperunt, ideo sine fide, & gratia orant. *Ibid. n. 6.*

Quartus est eorum, qui sunt impenitentes, & sceleribus icelera cumulant, & tamen eos non pudet petere a Deo veniam peccatorum, in quibus volunt perseverare. *Ibid. n. 7.*

Iusti homines quomodo eleuantur in Deum? Resp. Primo firmanur in verae fidei stabili fundamento, vbi Dei potentiam, & bonitatem contemplari possunt. Secundo aliud ponunt spei certissimum fundamentum, & exultantes ex diuina promissione se consecuturos diuinum auxilium, & alia bona a Deo promissa, si pie, & ex animo a Deo petant. Tertio, Anima per fidem eleuata ad Dei cognitionem, per spem in fiduciam diuinae misericordiae. *Ibid. n. 8.*

diæ quasi duabus alis ardentis studio se mouet in Deum, ad quem perueniens intimæ charitatis affectu, Deum colit, adorat, veneratur: De acceptis beneficijs gratias agit, & quasi vnicus filius charissimo parenti, quid sibi sit opus, non dubitanter exponit. Quid modus orandi, & petendi à facris litteris dicitur effusio, iuxta illud, Effundite coram illo corda vestra.

Cap. 3. n. 4. Quid significat hæc cordis effusio? Res. Nihil reticere, nihil occultare, sed omnia, quæ in corde sunt magna fiducia, & pietate Deo aperire.

Ibidem. A quo prouenit hæc cordis fiducialis effusio? Resp. A Fide, Spe & Charitate iuxta illud, S. Augustini, Quod fides credit, spes, & charitas orat.

Ibid. & 5. Qui sunt mortiferis peccatis oppressi, possunt in Deum mente, & oratione leuari? Res. Ait Catec. Tales ea fide, quæ dicitur mortua nituntur se erigere, & ad Deum ascendere: sed propter intermortuas vires, summamque fidei imbecillitatem se altius à terra tollere non possunt. Veruntamen, sua peccata recognoscentes, & eorum conscientia, ac dolore cruciati, humiliter, ac demissè ex illo maximè longinquo loco poenitentes, scelerum à Deo veniam, & pacem implorent.

Ibidem. Oratio dictorum apud Deum obtinet-ne locum? Resp. Ait Cat. Eorum preces à Deo audiuntur, imò verò huiusmodi homines liberalissimè misericors Deus inuitat. *Venite*, inquit, *ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos*, De horum numero fuit ille Publicanus à Deo iustificatus.

Cap. 3. n. 6. Orationes infidelium, cum sine fide, & charitate fiant à Deo adiuantur, & exaudiuntur? Res. Ita est, vt exemplo Cornelij Centurionis apparet.

Ibidem. Qualis debet esse illorum oratio? Res. Ait Catec. Si naturæ exiguo lumine vehementer ad studium, cupiditatemque veritatis excitati, in illaque permanentes summis precibus, vt illam veritatem doceantur, petant, Dei clementia illorum studium non repudiatur.

Cap. 3. n. 7. Oratio illorum qui in voluntate peccandi perseverant à Deo exauditur? Resp. Ait Catec. Non; idco vehementer tales adhortandi sunt, vt verè, & ex animo poeniteant, neque ad Deum se conuertant.

Quodnam est efficiens orationis? Respondemus, Illud *Ex cap. 1. num. 2.*
quod producit actum orationis, vel quod adiuuat ad
productionem.

Quenam produunt orationem? Resp. Cor, & lingua, *Cap. 8. n. 1.*
vnde oratio mentalis, & vocalis.

Quomodo cor? Resp. Cùm intellectus cogitat de Deo, *Ex cap. 5. n. 7. 7. & 8.*
de vita Christi, & aliis; ita memoria recordatur; voluntas
delectatur in Deo vt laudet illum, tunc cor dicitur in Deum
cleuari, & ideo orare.

Quomodo lingua? Resp. Cùm homo ore, & verbis laudat *Cap. 8. c. 1.*
Deum, vel deprecatur illum.

De vocali oratione. Num. 2.

Oratio vocalis est utilis, & necessaria? Respondemus, *Cap. 8. n. 2.*
Ait Catech. Habet vocalis oratio propriam utilita-
tem & necessitatem.

Quenam est orationis vocalis utilitas? Resp. Inflammat *Ibidem.*
animum, & deuotionem orantis.

Expediit addere orationi mentali etiam vocalem? Resp. *Ibidem.*
Ait Catechismus expediit ob triplicem causam; Prima est
quia ex S. Augustino verbis; & signis exterioribus potest
aliquando excitari, & augeri affectus, & desiderium cordis
interni. Secunda est, quia cùm in corde excitata est magna
pietas, & deuotio; æquum est vt ex abundantia cordis os
loquatur; & exultante corde læticia æquum est, vt lingua
quoque verba proferat exultationis. Tertia est, quia totus
homo debet se in cultum Dei declinare; ideo tum anima,
tum corpus in eius laudibus se debet occupare.

Oratio tam priuata, quam publica debet esse vocalis? *Ibid. & 3.*
Resp. Priuata potest esse vocalis ob rationes iam dictas;
Publica autem, quia ad incitandam fidelis populi religio-
nem instituta est, & hoc quia sine officio linguæ fieri non
potest; merito vocalis esse debet.

De adiuuantibus orationem. Num. 3.

Quamnam adiuuant hominem ad orandum? Responde- *Cap. 3. n. 3.*
mus, Omnia, quæcumque sunt in mundo adiuuant
hominem, vt rectè oret: præcipuè autem adiuuant illum
quæ sequuntur.

Primò, Deus, & Angeli, ac Sancti in cælo existentes.

Secundò, Ecclesia militans.

Tertiò, Virtutes Theologicæ, Fides, Spes, Charitas.

Quartò, Omnes sensus hominis, visus, auditus, odoratus, gustus, & tactus.

Quintò, Omnia bona, & mala hominis, tum animæ, tum corporis, externa, & interna

Sextò, Eleemosyna, & ieiunium adiuant orationem.

Septimò, Lectio Sacræ Scripturæ, & librorum spiritualium.

Octauò, Omnia entia mundi, Paradisus, Terra, Purgatorium & Infernus.

Cap. 7. n. 4. Quomodo Deus adiuvat orationem? *Resp.* Ex vna parte Deus proponit homini inexplicabiles diuitias suæ bonitatis & pulchritudinis: ex alia dat Spiritum adoptionis filiorum Dei, nempe Spiritum Sanctum, qui fit dux, author, & promotor nostræ precationis, in quo clamamus, Abba Pater, & sic Deum deuotè oramus.

Cap. 1. n. 2. Christus adiuvat nostram precationem? *Resp.* Quam maximè; Ipse enim ex vna parte sua vita, & passione amplissimam meditandi materiam præbet; ex alia dat exemplum assiduè orandi; Præcipit orationem; Inuitat; & prouocat nos ad postulandum; Vult, vt in nomine suo petamus; Est aduocatus in cælo nostræ petitionis; Docuit nos orare: Adiuuat nos ad bene orandum.

Cap. 5. n. 7. Quid facit Beata Virgo, Angeli, & Sancti? *Respondemus,* Etiam ipsa sua vita, suis prælis, victorijs, triumphis, dant materiam meditandi, & gratias agendi: Suo exemplo ad orandum nos prouocant: Adiuuant nos, vt oremus: Nostras apud Deum offerunt orationes, vt efficaces euadant.

ca. 1. n. 12. Quid facit Ecclesia militans? *Respondemus,* Orat pro filiis suis; Continuo publicas, & sæpe solennes proponit orationes, vt excitet filios suos ad orandum: Per Doctores, Concionatores, Scriptores dirigit, & impellit ad orationem: Fideles in persona Ecclesiæ orant; Per Ecclesiam omnium fidelium orationes vnitæ sunt: Per eandem, fideles inuicem de fructu orationum suarum communicant; ideo per illam oratio max imè adiuuatur.

articulo 6. Quid possunt orationi, virtutes Theologicæ? *Resp.* De hoc dictum est capitulo præcedenti.

Ieiunium quid confert orationi? Respond. Primò corporali ieiunio Deus vitia comprimit, mentem in oratione eleuat, virtutem, seu fructum orationis largitur, & præmia. Secundò sicut per crapulam, & cibum homo oneratur, & grauior redditur, vnde difficillimè potest in Deum leuari; ita ieiunio & abstinentia à dicto onere subleuatur, vnde faciliorem accessum ad Deum habet.

Quid facit eleemosyna? Resp. Ipsa est amicissima orationis: Oratio unim potissimum à charitate perficitur eleemosyna autem potest filia dici charitatis: Amplius qui bene facit proximo, dignus est, vt impetret, quod à Deo illi bene fiat.

Quare ista tria, oratio, ieiunium, & eleemosyna adeo inter se amica & coniuncta sunt? Resp. Quia sunt remedium contra omnia peccata: Oratione enim potissimum satisfit peccatis contra Deum perpetratis: Ieiunio eisdem contra nosmetipos commissis; & eleemosyna redimit peccata, quæ contra proximum facta sunt.

Quomodo sensus hominis adiuuant orationem? Resp. Singuli sensus ordinati sunt ad vtendum maximis Dei beneficiis: ideo possunt multis, vel abundare, vel agere, si abundant, dant occasionem gratias agendi, si egent, hominem impellunt ad petendum: hoc autem est inducere ad orandum: Et idem de corpore dici potest. Si enim caro potitur sanitate, diuitiis, cibis, vestibus, filiis, amicis, honoribus, & aliis, debet stimulare ad agendum gratias. Si priuatur dictis: debet prouocare ad petendum. Ita cum oculus videt tot corpora à Deo propter hominem creata. Auditus percipit sonos, vel audit verba, quæ de Deo, & eius operibus dicuntur; Gustus, & tactus vtuntur cibis, & aliis à Deo datis; debent hominis mentem ad orationem leuare: Et idem fieri debet, cum quis legit sacram scripturam, in qua Dei mirabilia proponuntur.

Quomodo mala, miseria nostræ ad orationem nos inducunt? Respondemus, Mala, quæ nos hîc premunt, ad Deum nos ire compellunt, vt ab illis obtineamus liberationem.

Quomodo bona faciunt, vt oremus? Resp. Beneficia beneficiato, vt gratias agat, suadent.

Cap. 3. n. 3.

Quo pacto omnia entia mundi excitant ad orandum? Respondemus. Quia infernus prædicat Dei iustitiam, & potestatem; Purgatorium tum misericordiam, tum iustitiam. Terra hæc nostra, tum misericordiam, tum sapientiam: Paradisus bonitatem, & maiestatem: efficitur, vt ab illis prouocetur homo, vt se erigat ad timendum, laudandum, & deprecandum ipsum Deum. Item cum singula entia mundi sint quædam Dei beneficia, vt calum, Sol, Luna, astra, ær, nubes, pluuia, venti, aqua & pisces, terra & arbores, herbae & animalia, oculi, os, aures, manus, & pedes, diuicia, fanitas, honor, filij, & alia; beneficia autem postulant, vt gratiæ agantur benefactori: euenit, vt dicta omnia ad Deum laudandum de præteritis, deprecandum de futuris, nos inducant; hoc autem orare est.

De motiuis ad orandum Num. 4.

Prochi debent eniti, vt inducant populos ad orandum? Resp. omnino.

Quomodo hoc præstabunt? Resp. Primò docebunt populos, ea, quæ pertinent ad orationem: Secundò proponent motiua, quibus populi ad orandum induci possunt.

Quanam sunt ista motiua? res. Præcipua sunt quæ sequuntur.

Primò, necessitas orationis, sicut antea dictum est.

Cap. 1.

Secundò, Vtilitas, & fructus iam explicati.

Cap. 2.

Tertiò facultas, cum tot auxilia ad orandum homini data sint.

Cap. 1. n. 2.

Quartò, Iustitia, quia iustum est, vt in oratione homo Deum colat, illi subiiciatur & gratias agant.

*Cap. 2. n. 1.**Cap. 2. n. 2.*

Quintò, Iucunditas, quia res iucundissima est Deo vniri, illi adherere, illo frui.

*Ca. 1. v. 3.**cap. 5. n. 2.**Ibidem.*

Sextò, Honestas, qua oratio est actio honestissima, dignissima, angelica, & ideo maximè expetenda.

Septimò, Præceptum Dei nos obligat ad orandum.

Octauò, Exempla Christi, & Sanctorum ad illam nos prouocant.

*Cap. 1. n. 4.**Cap. 2. n. 6.*

Nonò, Oratio, dæmones fugat, superat tentationes.

decimò, Oratio omnes virtutes fouet; ac nutrit, vitiaque contundit, ac reprimit.

De Oratione in genere. 465

Ca. 1. n. 2.
Ca. 2. n. 1.
Ep. 13.

Vndecimò, Oratio fores Cœli aperit, & potest mereri vitam æternam.

Duodecimò. Est res Deo gratissima, & quæ Deum propitium nobis reddere valet. Hac & alia multa motiua sunt.

De vsu orationis. Cap. V.

VSus orationis distinguitur ab oratione? Resp. Sicut aliud est panis, aliud vsus illius, ita aliud est oratio, aliud vsus orationis.

Quid est vsus rei? Resp. Est applicatio illius ad debitum finem.

Vsus potest esse bonus, & malus? Resp. Potest,

quando vsus est bonus? Resp. Quando res applicatur ad legitimum, & verum finem & dicta applicatio fit debito modo.

Quando vsus est malus? Resp. Quando res vel non applicatur ad debitum finem, vel si applicatur ad illum, non fit debito modo.

Ad quem finem dirigenda est oratio? Resp. Primò ad gloriam Dei, Secundò ad virtuosam hominum utilitatem, vt antea dictum est. Cap. 2.

Quinam est debitus modus dirigendi orationem ad dictum finem? Respond. Hic modus à quibusdam virtutibus determinatur.

De virtutibus ad vsum orationis requisitis.

Num 2.

QVibus virtutibus dirigitur homo ad bonum vsum orationis? Resp. Sicut per fidem, spem, & charitatem forma & essentia perficitur orationis; ita per iustitiam, temperantiam, fortitudinem, & prudentiam, dirigitur bonus vsus illius.

Quid determinat iustitia de vsu orationis? Resp. Determinat iustissimum esse, vt homo frequentissimè per orationem Deum colat, illi gratias agat, saepe Dei beneficia, vitam Christi, B. Virginis, & Sanctorum consideret, atque meditetur: Stet, oret pro omnibus proximis suis, tam viuus quàm defunctis. Cap. 1. n. 2.
Cap. 2. n. 1.
Cap. 3. 6.
Ep. 7.
Cap. 15.
Ep.

Quid docet temperantia: Respond. Abstinentum esse à vitis, à voluptatibus, à crapula, vel ebrietate, ab otio, à nimio somno à superfluis occupationibus, & aliis, quæ hominem ab orando retrahere: vel certè difficilior

Cap. 3. n. 4.

illi reddere orationem valent.

Quid facit fortitudo? Resp. proponit innitendum esse diuino auxilio, vt illo adiuti possimus omnes tentationes, difficultates, renitentias, quæ in orando reperiuntur superare.

Ex cap. 1. &c.

Quid facit prudentia? Resp. Determinat tempus, locum, & modum orandi: docet quis orandus, quid, & pro quibus orandum; Demum omnia, quæ ad orandum pertinent rectè disponit.

Dictæ quatuor virtutes quomodò disponunt vsus orationis? Resp. Duæ nempe iustitia, & prudentia dirigunt orationem: Iustitia enim antecedit illam, vt illi orationis finem, & obiectum ostendat: Prudentia sequitur, vt tanquam gubernator nauis, vel auriga cursum orationis regat; ac moderetur: Duæ remouent impedimenta: temperantia enim quasi à sinistris remouet voluptuosa: quæ impediunt: Fortitudo quasi à dextris superat laboriosa, atque ita dictis virtutibus vsus orationis perficitur, & completur

De bono, & malo vsu orationis. Num. 3.

Quis est bonus vsus orationis? Resp. Ille, quo consequimur finem illius, id est gloriam Dei, & virtuosam hominum vtilitatem.

Quando erit hic bonus vsus? Res. Cùm iam dictis virtutibus oratio fiet.

Quando erit malus vsus? Resp. Quando aliqua dictarum virtutum abest.

In quot partes potest diuidi vsus orationis? Resp. In tres, quarum prima dicitur initium, seu præparatio: Secunda medium, seu oratio: Tertia finis, seu conclusio.

Valde expedit, vt oratio bonum habeat initium? Res. Ita est, iuxta illud, *Dimidium facti, qui bene capit habet*, & prudentia ita faciendum docet.

Præparatio requiritur ad orationem? Res. Omnino, Actiones enim eminentes, dignissimæ, & nobilissimæ, qualis est oratio: sine præparatione esse non debent: ideo in Eccl. habetur. *Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse quasi homo, qui teneat Deum.*

Eccl. 18.

Quando quis in oratione dicitur tentare Deum? Resp. Ait Catech. Tentat Deum, qui cum bene orat, male agit, & cum loquatur cum Deo, à precibus animus eius aberrat, præcipue si voluntarie, & ex negligentia id fiat.

De preparatione ad orationem. Num. 4.

In quo consistit preparatio ad orationem? Respond. Ex. cap. 7. In duobus, quorum primum est, ut amoveantur ea, quæ impediunt orationem, vel fructus, & effectus illius: Secundum est, ut illa procurentur, quæ orationem adiuuant, & fructus ipsam reddunt.

Quænam sunt impedimenta orationis, vel fructus illius? Respond. Ait Catech. Sequentia scelera maximè obstant, quominus postulationi nostræ concedantur, quæ petimus.

Primo cædes, crudelitas, violentia manuum; Deus enim ait *auertam oculos meos ab oratione illorum, quorum manus sanguine plena sunt.* *Esai. c. 1. & 59.*

Secundo, ira & dissidium seu contentio, & rixa, magnopere impediunt, ne preces audiantur; Ideo Apostolus ait: *Vos vos orare in omni loco levantes puras manus sine ira, & discipatione.* *Cat. c. 7. num. 2. 2. Tim. 2.*

Tertio, qui nolunt iniurias remittere, & re conciliari proximo suo: sicut nolunt remittere hominibus, sic nec Deus illis remittere, vel benefacere vult. *Cap. 7. n. 2.*

Quarto, illi, qui sunt duri & inhumani egentibus, qui- que obturant aurem suam ad clamorem pauperis, & ipsi clamabunt, & non exaudientur. *Ibidem.*

Quinto, superbia maximum impedimentum est, iuxta illud, *superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam.* *Ibidem.*

Sexto, si quis contemnat audire verbum Dei, Deus contemnet audire verbum illius, quia scriptum est, *Qui de cilitat aures suas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis:* Hæc vitia, & impedimenta ab oratione sunt remouenda.

Quænam adiuuant orantem, ut cum fructu, & vtiliter ore? Resp. Ait Catech. Sequentia: *Cap. 7.*

Primus gradus ad orationem erit verè humilis, ac demissus animus. *Cap. 7. nu. 1.*

Secundus suorum scelerum recognitio, ita ut quis *Ibidem.*

intelligat, se non solum non esse dignum, vt impetret: Sed neque, vt in conspectum Dei veniat oraturus: Quod ex Publicano, & Magdalena, & Filio prodigo apparet; Et idem sacrae litterae testantur iuxta illud. *Respexit in orationem humilium, & Oratio humiliantis se nobis penetrabit.*

- Cap. 7. n. 1.* Tertio, Est dolor, & contritio peccatorum: vel saltem dolor, & displicentia, quod quis non possit de peccatis dolere: & hoc in orante valde desideratur, quia peccatum impedit fructum orationis, Contritio autem tollit peccatum,
- Cap. 2. 7.* Quarto, Maxime disponit ad orandum cognitio, & consideratio, tum potentiae, tum misericordiae Dei: Potentiae vt sciamus, quod potest nobis benefacere: Misericordiae quod sit propensus ad benefaciendum: & fides ad hanc cognitionem adiuuat nos.
- Cap. 1. n. 3.* Quinto, Valde adiuuat orationem cognitio, & consideratio nostrae infirmitatis, miseriae, & indigentiae: Miseriae, vt sciamus quibus malis abundemus: Infirmitatis, vt cognoscamus non esse in nostra potestate, vt nos a dictis malis liberemus.
- Cap. 7. n. 3.* Sexto, Maxime praeparat ad orandum, & ad impetrandum quod petimus, stabilis, ac firma fides, certaque spes, quod Deus semper paratus sit ad praestandum, quod petimus, si ita expediat; & si nos quoque recte petamus.
- Cap. 7. n. 8.* Septimo, Filialis affectus erga Deum considerando quod Pater noster vult appellari, multum prodest, vt mens nostra erigatur in Deum.
- Cap. 8. n. 9.* Octavo, Mortificatio carnis, abstinentia, & ieiunium praeparant ad orationem.
- Ibidem.* Nono, Contemptus sui, & rerum temporalium hominem valde liberum & expeditum faciunt, vt in Deum possit eleuari.
- Cap. 7. n. 6.* Decimo, Oblivio iniuriarum, & benevolentia, ac benefica voluntas in proximos, ait Catech. imprimis est necessaria ad impetrandum. Haec de oratione in generali,

De oratione Dominicali & Saluatione Angelica.

Cap. VII.

Quid considerandam de oratione Dominicali? Resp. *Cap. 9. n. 1.*
Nomen, definitio, causa diuisio, & vsus.

Quod est nomen huius orationis? Respond. dicitur *Pater noster*, quia tale est initium ipsius. Vocatur etiam *Oratio Dominicalis*, quia à domino nostro Iesu Christo facta est.

Quomodo definitur? Resp. Sic. *Est formula Christiana & precatiois à Christo Domino instituta.*

De causa finali orationis Dominicalis.

Num. 2.

Quis est finis orationis dominicalis? Respon. Summa gloria dei, & perfecta utilitas hominum. *Cap. 2.*

Quomodo finis illius est gloria dei? Res. Omnis oratio ut ductum est; habet pro fine gloriam dei; ideo etiam hæc; Sed additur quod in hac gloria dei postulatur. *Cap. 2. n. 1.*

Vnde habetur quod summa dei gloria sit finis illius? Resp. Ex tribus potissimum primis petitionibus, in quibus ante omnia petitur gloria dei; sed præcipue hoc habetur ex illis verbis *Sicut in celo & in terra*, ubi petimus talem dei gloriam in terra, qualis in celo est: Ibi autem perfectissima gloria est. *Pet. 1. 2. 3.*

Quomodo habet pro fine perfectam hominum utilitatem? Resp. Quia petit, non vni tantum homini, sed omnibus hominibus concessionem omnium bonorum & liberationem ab omnibus malis animæ, & corporis in hac, & alia vita. *Ibidem.*

Quis effectus huius orationis? Res. Primò gratias agere ex vna parte & petere ex alia. Item honorare, & impetrare, ut antea dictum est. *Cap. 3.*

De causa materiali orationis Dominicalis.

Num. 3.

Quamnam est materia huius orationis? Resp. Tria pertinent ad materiam illius: Primò res ipsæ, quas petimus: Secundò ipsæ petitiones: Tertiò verba quibus petimus: quæ omnia supra quam dici potest dignissima, & amplissima sunt.

Quam perfectionem habet hæc oratio respectu eorum quæ petimus? Res. Omnia bona tam diuina quam humana, *Cap. 1. n. 2.*

tam spiritualia, quam corporalia, tam presentia, quam futura, tam nostra, quam omnium proximorum, hic postulatur, & idem est de liberatione ab omnibus malis.

Ibid. c. 2.

Quare petitio perfecta est? Resp. Quia omnino nihil omittitur, quod peti possit.

Quæ perfectio est in verbis? Resp. Singula verba orationis Dominicalis fuerunt in corde, & in ore Christi, Ideo in mundo nihil illis dignius esse potest.

De forma, & efficiens orationis Dominicalis.

Num. 4.

Quænam est forma orationis Dominicalis? Resp. Forma est illa, quæ dat esse rebus; & quæ determinat materiam sub tali oratione particulari, ideo forma orationis Dominicalis est ille modus, quo materia illius disposita est.

Quomodo fit hæc determinatio? Resp. Hæc dispositio explicatur his quinque verbis, collectio, diuisio, ordo, breuitas, facilitas.

Quid facit collectio? Resp. Colligit perfectissimè omnia petenda, nullo penitus omisso.

Quænam efficit diuisio? Respondemus. Primò, Oratio Dominicalis diuiditur in Proæmium, Orationem, & Conclusionem, Secundò ipsam orationem diuidit in septem petitiones.

Quis ordo? Resp. Primò ponitur proæmium. Secundò petitiones. Tertio conclusio: Inter petitiones talis ordo seruatur, tres primæ pertinent ad gloriam Dei, quatuor ultimæ ad utilitatem hominum.

Qualis est breuitas, & facilitas? Resp. Sunt septem verba, ideo magna breuitas, ac facilitas est.

Quodnam est efficiens huius orationis? Respondemus Christus.

Qua occasione illam composuit? Resp. Rogatus à Discipulis vt doceret illos orare.

Hoc confert illi magnam dignitatem? Resp. Maximam, ideo summè Deo gratissima est.

De perfectione, & usu huius orationis.

Num. 5.

Hæc oratio est perfectissima? Resp. Omnino, quia habet materiam, formam, efficiens, & finem, nempe pe or-

res causas suas perfectissime constitutas vt dictum est.

Quinam debent vti hac oratione? Resp. Omnes homines quia omnes Dei auxilio egent.

Cap. 1. n. 1.

Et 2.

Cap. 1. n. 2.

Quando debent vti? Respond. Quotidie, quia continuo debent Deo gratias agere, & ab illo impetrare: Ideo Christus dixit. *Oportet semper orare.*

Quo affectu dicenda? Ref. Maximo affectu, quia Deus maxime est glorificandus, & nos dei beneficiis maxime egemus.

Cap. 9. n. 1.

Quis modus in vsu illius seruandus? Ref. Ille qui antea dictus est nempe cum fide, spe, charitate, religione, & alijs iam dictis virtutibus.

Cap. 8.

Quae intentio habenda? Ref. Gloriae dei, & hominum utilitatis.

Caput 2.

Quo nomine dici debet? Ref. In nomine Christi, ac etiam Ecclesiae.

Cap. 7. n. 4.

Quinam fructus ex illius vsu proueniunt? Ref. Omnes, qui supra dicti sunt.

Cap. 2.

Verba huius orationis debent memoria comprehendi? Ref. Omnino vt dici possint.

Cap. 1. n. 1.

Sufficit verba memoria retinere? Resp. Non, sed opus est etiam sententijs, seu sensum verborum animo, & intellectu percipere.

Ibidem.

De saluatione Angelica, & de illius vsu.

Num. 6.

Quis est finis saluationis Angelicae? Resp. Honorare B. Virginem, & nobis illius intercessionem impetrare.

Cap. 5. n. 7.

Et 8.

Cur dicitur Saluatio Angelica? Ref. Quia continet saluationem, quam Angelus B. Virgini fecit.

In quot partes diuiditur? Respondemus. In duas, & in prima laudamus Beatam Virginem, & deo gratias agimus, quod illam omnium caelestium donorum munere cumlauerint; ipsique Virgini singularem illam gratulamur felicitatem: In secunda rogamus vt apud Deum pro nobis intercedat.

Cap. 5. n. 8.

A quo facta est? Ref. Ab Angelo, Gabriele, & à S. Elisabeth, & à Matre Ecclesia.

quando dicenda? Ref. Praecipue post orationem dominicalem.

Ibidem.

Cur sic? Ref. Quia oratio Dominicalis est veluti supplicatio, qua à Deo petimus beneficia; & B. Virgo nostra est aduocata: ideo talis supplicatio in manibus eius est porrigenda, vt̄ facilius quod petitur obtineatur.

Ibidem.

Homines debent sæpe recurrere ad intercessionem B. Virginis: Ref. Ait Car. Assidue misericordiae matrem inuocare debemus, cuius & præstantissima merita apud Deum esse, & summam voluntatem iuandi humanum genus: nemo nisi impiè & nefariè dubitare potest.

De virtute spei in oratione Dominicali considera.

Num. 7.

*In præf. n.
12.*

AD quam virtutem præcipue pertinet oratio Dominicalis: Ref. Ad spem.

Ibid. Arg.

Debet his aliqua considerari de spe: Ref. Expedi gratiam dictæ orationis.

Quid est spes? Ref. Potest habere varias descriptiones, sed præcipue sequentes.

Prima Spes est virtus eleuans affectum hominis ad Deum vt̄ summum bonum adipiscendum.

*Ex cap. 3.
Num. 4.*

Secunda, Spes est virtus, quia inuocatur auxilio Dei, vt̄ ad Deum accedamus.

Ibidem.

Tertia, Spes est quasi dextera ala orationis, Fides enim est veluti sinistra, his enim duabus alis mens hominis eleuatur in Deum.

Arg. ibid.

Quarta, Spes est veluti manus vt̄ens clauem calis, id est, oratione ad aperiendum illud.

*Ibidem. &
cap. 2. n. 2.*

Quinta, Spes est veluti nutritrix iusti desiderii; Desiderium enim maxime spe nutritur.

Sexta, Spes est veluti mater petitionis: Illa enim tantum petimus quæ obtinere speramus.

Septima, Spes est veluti magistra orationis Dominicalis quia per spem docemus, qua ratione nos in dictæ oratione exerceamus.

Octaua, Spes est verum refugium humana miseria, & infirmitatis.

Quis est finis spei? Respond. Gloria Dei, & vtilitas hominum.

Quomodo gloria Dei? Resp. Quia per spem glorificatur Dei potentia, & misericordia.

Qua ratione? Respond. Homo per spem sperat. Primò

quod Deus possit illum adiuuare, & sic potentiam honorat: Secundò quod velit, & sic Dei misericordia glorificatur.

Quo pacto vtilitas hominum? Respond. Per spem homo impetrat à Deo, quæ petit, & sic eius miseria, & infirmitas subleuatur per Dei potentiam, atque misericordiam.

Fideles debentne magna spe, & fiducia recitare orationem Dominicalem? Resp. Debent maxima.

Cur hoc? Res. Quia Christus ita docuit, & præcepit,

De motiuis ad vsum orationis Dominicalis.

Núm. 8.

Quibus motiuis fideles possunt induci ad deuotum, & frequentem vsum orationis Dominicalis, & Angelicæ Salutationis? Resp. Sequentibus.

Facilitas.

Breuißima est, ideo facilis.

In nomine, & persona Christi pronunciat.

Spiritus sanctus interius nos adiuuat, vt rectè illam proferramus.

Ecclesia tum triumphans, tum militans nobiscum vnitur, *Iucunditas*

& nos adiuuat.

Res iucundissima est frui Deo, vniri illi, loqui cum illo.

Filio sapienti maximè iucundum est patris erga se experiri benignitatem.

Iustum est Deo honorem à Christo institutum exhibere.

Iustissimum, Deo pro acceptis beneficiis gratias agere. *Iustitia.*

Iustissimum, creaturas subdi creatori, & filios patri.

Christus huius orationis præcipit vsum.

Necessitas.

Sine illa non possumus à multis malis, & miserijs liberari.

Sine illa plurima beneficia à Deo non licet impetrare. *Vtilitas.*

Hæc Oratio clavis est cæli, quia per illam cælum nobis aperitur.

Hæc Deum iratum placat, nobisque illum propitium reddit.

Excellentia.

Hæc Dæmones fugat, nosque illorum victores facit.

Hæc oratio à Christo dæmones fuit instituta, ideo omnium excellentissima est.

Virtus.

Hæc Apostoli, & fideles, & Ecclesia semper vsi sunt.

Hæc vti oratione, actio tum Christiana, tum Angelica examinanda est.

Hæc oratione possumus mereri vitam æternam.

Hæc oratione, possumus satisfacere Deo pro peccatis.

Per hæc nos ipsos in virtutibus exercemus: Ideo hæc oratio res facilis, iucunda, iusta, necessaria, utilis excellens & virtuosâ erit, & ideo cum reuerentiâ, & deuotione frequentanda est.

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In Proœmium Orationis Dominicalis.

De fine, utilitate, & diuisione huius tractationis.

QUODNAM est subiectum huius tractationis?
Ref. Proœmium Orationis Dominicalis.

quis finis? Resp. Tradere veram, & fructuosam explicationem illius.

Ad quid utilis est tractatio? Ref. Utilissima ad hoc, vt Oratio Dominicalis maiori cum deuotione dicatur.

Parochi debent ne populis illud explicare; Ref. Ait Catec. Officium Parochi est illud distinctè, dilucidèque declarare

In quot capita hæc tractatio diuidi potest? Resp. Tria faciendâ sunt: Primò dicendum de hoc proœmio: Secundò verba ipsius sunt explicanda: Tertiò de vsu eiusdem aliquæ sunt dicenda: Ideo in sex capita diuidi potest.

*Cap. par. 9.**ca. 9. n. 1.**Ibidem.**Ibidem.**Ibidem**Ex Catec.**par. 4. c. 6.**n. 1. & seq.*

Primum, est de Procemio.

Secundum, Est de explicatione primæ particulæ; *Pater.*

Tertium, De explicatione secundæ particulæ, *Noster.*

Quartum, De explicatione tertiæ particulæ, *Qui es.*

Quintum, de explicatione quartæ particulæ, *In cælis.*

Sextum, De usu illius procemij.

De procemio orationis Dominicalis. Cap. I.

Quid considerandum de hoc procemio? Ref. *Definitio, Arg. ibid. & causæ illius. Num. 4.*

Quinam vtuntur procemio? Ref. *Sapientes, cum de re graui ibidem. locuturi sunt.*

Quis finis procemij? Resp. *Disponere, & præparare, tum oratorem ad dicendum, tum auditorem ad audiendum.*

Quæ materia procemij? Resp. *Illæ, quæ ad dictum finem consequendum valent deferuire. Ibidem.*

Quomodo definitur Procemium? Resp. *Sic, Est præparatio Ibidem. ad sermonem.*

Hoc Procemium quomodo definitur? Resp. *Sic: Est formula Christianæ ad orandum præparationis. Ibidem.*

De fine huius procemij. Num. 2.

Quis est finis huius Procemij? Resp. *Præparatio ad orationem Dominicalem. Ibidem.*

Hæc præparatio requiritur ex parte Dei audientis, an hominis loquentis? Resp. *Ex parte vtriusque, Ibidem. 1.*

Quare ex parte Dei requiritur præparatio? Resp. *Quia nisi Deus audiat, non exaudiet, vt aurem audiat, opus est curare, vt attendat iis, quæ dicuntur. Ex seq. ex c. 2. b. 4.*

Quomodo Deus inducitur ad benignè audiendum? Resp. *Si oratio humilem, & deuotum affectum præ se ferat. Ibidem.*

Quomodo præparatur homo ad orandum? Respond. *Si ante orationem dictum humilem, & deuotum affectum assumat. Cap. 6. n. 1.*

In hoc procemio efficitur præparatio tum Dei, tum hominis? Ref. *Efficitur, quia dictus humilis, & deuotus affectus in illo propositus est. Ex locis citatis.*

De materia huius procemij. Num. 3.

Quænam est materia huius procemij? Resp. *Sunt primò verba illius, Secundò sententiæ, vel inysteria, vel res, quæ ab illis significata sunt. Cap. 6. n. 1.*

Quænam sunt verba? Resp. *Ait Carech. Si in hoc procemio Ibidem.*

mio verba spectes, breuissimum est; si res æstimes, grauissimum, mysteriorumque plenissimum: verba igitur sunt ista. *Pater noster, qui es in cœlis.*

Quor sunt ista verba? Respondemus. Quatuor, Primum *Pater*, Secundum *Noster*, Tertium *Qui es*, Quartum *In cœli.*

Quanam mysteria sub illis continentur? Resp., De hoc in explicatione ipsorum dicitur.

De forma huius proœmij. Num. 4.

Ibidem.

Quanam est forma huius proœmij? Ref. Ille modus quo a Christo propositus est.

*Ibid. nu. I.
& seq.*

Quis est iste modus? Resp. Hic modus explicatur sic: Primò, verba huius proœmij præcedunt petitionis: proœmium enim semper primum locum obtinere debet: Secundò, Hæc verba paucissima sunt; semper enim proœmium debet esse multo breuius oratione: Tertio, Hoc proœmium est valde accommodatum, vt dicitur, ad finem ipsius obinendum,

Ibidem.

Quod efficiens illius? Resp. Christus ideo sapientissima ratione factum est.

De explicatione prima particula. Pater.

Cap. II.

Cap. 9. n. I.

Quodnam est primum verbum orationis Dominicalis? Resp. Hoc, *Pater.*

Ibidem.

Cur Christus instituit, vt hæc vox prima esset? Respondemus, Ait Catec. Etsi Saluator noster in principio huius precatationis potuisset aliquod verbum, quod plus maiestatis haberet, collocare exempli causa Creatoris, aut Domini, tamen hæc omisit, quæ timorem simul nobis afferre possent, illud autem adhibuit, quod orantibus, & aliquid à Deo penitentibus, amorem fiduciamque conciliat quid enim iucundius est Patris nomine, quod indulgentiam sonat, & charitatem.

*Cap. 9. n. 2.
& seq.*

Quibus rationibus hoc nomen Patris conuenit Deo? Ref. Tribus potissimum nempe, Primò ex creatione, Secundò ex gubernatione, Tertio ex redemptione.

Ibid. nu. 2.

Deus est Pater omnium creaturarum etiam irrationalium? Ref. Dicitur Pater hominum, non autem irrationalium animantium.

Cur hæc differentia? Respon. Quia Deus hominem ad

imaginem suam creavit, nec illam cæteris animantibus impertuit: Pater autem filium semper sibi similem, ut experientia docet, producere solet. *Ibidem.*

Deus dicitur pater omnium hominum etiam infidelium? *Ibidem.*
Respon. Ita est, quia omnibus hominibus suam imaginem impertuit.

De providentia Dei. Num. 1.

Quid præcipuè significatur hoc nomine Patri? Respon. *Ibid. nu. 3.*
Paterna Dei erga homines providentia.

Quid significat hoc nomen *Providentia*? Respon. *Providere Ex S.Th. 1. p. q. 22.*
derivatur, vel à *Præ*, & *videre*, ut significet Deum ante videre: vel à *Pro*, & *videre* ut declaret Deum *Pro*, id est, ad utilitatem hominum videre, & vigilare.

Quare *Providentia* dicitur ante *videntia*? Respon. Quia *Ibid. S.Th.*
Providentia semper est de futuris.

Quare dicitur *Pro* seu utilis *videntia*? Respon. Quia semper *Ibidem.*
futuram prospicit utilitatem.

Quid est *Providentia*? Respon. *Est ratio ordinis rerum in proprios fines.*

Qui sunt effectus *providentia*? Respon. Principales, sunt *Ibidem.*
duo: Primus est ordinare rem ad aliquem proprium finem: *Ibidem.*
Secundus est tradere, & providere illi rei omnia, quæ ad dictum finem obtinendum non solum necessaria, sed etiam vtilia sint.

Deus hoc facit erga homines? Respon. Omnino, & maxima *Ibidem.*
benignitate.

Quare *Providentia* Dei dicitur *Paterna*, vel *Patris*? Respon. *Cat. nu. 1. & seq.*
Ad declarandum, quod maxima sit; Patres enim maximam filiorum *providentiam* habere solent. *Ibid. nu. 2.*

De providentia Dei in creatione. Num. 3.

Deus in creatione habuit *Paternam* hominum *Providentiam*? Respon. Habuit.

Qua ratione? Respon. Primò Sicut pater dat esse filio *Ibid. nu. 2. & seq.*
ita Deus in creatione dedit esse hominibus Secundò sicut Pater filium producit similem sibi, ita Deus hominem creavit ad imaginem suam. Tertiò Deus in creatione destinavit homines ad duos, ut sic dicam, altissimos fines, & primus est gloria Dei, secundus hominum in eodem Deo vita beata Quarto Deus in creatione omnia, tum vtilia, tum necessaria ad dictos fines consequendos ho-

miini cumualatè suppeditauit. Ideo in creatione Deus hominum habuit prouidentiam, & illa verè paterna fuit.

De prouidentia Dei in hominis gubernatione.

Num. 4.

Ex Cat. in Symbol.

Quot sunt partes, seu gradus diuinæ prouidentiaæ erga humanum genus? Respond. Sunt tres, nempe, Prima *Creatio*, Secunda, *Gubernatio*, Tertia, *Glorificatio*.

Catech. in symbo art. 1 n 15. 21. 22 & art. 12.

Quæ differentia illiarum? Respond. Creatio tria circa hominem facit, nempe dat illi esse, seu existentiam; dat finem proprium; & dat media illi flui opportuna: Gubernatio non dat dicta, sed supponit iam data: Superaddit verò duo, nempe conseruationem eorum, quæ in creatione data sunt; nec non directionem ad bonum vsus mediocorum & ad congruam tendentiam in debitum finem: Glorificatio supponit iam dicta, & superaddit consequentem finis, *id est*, non dat tendentiam in illum, sed realem, & actuaalem vnionem cum illo, & firmam, ac stabilem possessionem illius: Creatio ergo est initium prouidentiaæ Dei; Gubernatio est progressus, & medium: Glorificatio est vitimum complementum.

Art. 5. n. 15. & seq.

Catechismus hic agit de prouidentia Creationis? Resp. Non, quia de hoc in prima parte, vbi de Symboli primo articulo, considerauit.

Art. 1. n. 21

Tractat hic de glorificatione? Resp. Non, quia de illa articulo duodecimo egit.

Cat. bart. 3. can. 1.

Quid de gubernatione Dei potest considerari? Respondemus: Primò posset considerari de conseruatione: & de hoc Catechismus egit articulo primo: Secundò de gubernatione & directione ad finem per legem naturalem, scriptam, & euangelicam; & de hoc considerauit super Decalogum: Tertio, de custodia Angelorum & hoc modo agitur: Quarto, de redemptione, & hic summarie explicatur.

De custodia Angelorum.

Num. 5.

Cat. p. 4. c. 9. nu. 4. Expar. 3. in Doct. c. 1.

Deus gubernat ne tantùm homines per seipsum, andeciam per secundas causas? Res. Primò per seipsum deinde per secundas causas illos gubernat.

Quomodo gubernat per seipsum? Resp. Dando illis les

gem naturalem, scriptam & Evangelicam: Item curam immediatam in illos exercendo.

quomodo per secundas? Respond. Deus vitur *Cat. ar. 8.*
Caelis, & astris, & elementis tanquam instrumentis, & secundis causis ad hominum corpora regenda: Vitur Angelis tanquam ministris ad homines custodiendos, & ad rectum finem dirigendos: Vitur magistratibus tum secularibus, tum Ecclesiasticis ad rectam hominum directionem.

Catechismus tractat hinc de regimine magistratuum? Ref. Non, quia de hoc egit in tractatu de Sacramento Ordinis, agit autem hinc de custodia Angelorum. *De sacr. ord. & prac. 3. & de sacr. ord.*

Quanam est materia huius custodiae? Resp. Res custodita nempe homines, & res ad illos pertinentes, anima, corpus, fama, & facultates. *De sacr. ord. & prac. 4. Ca. hic. nu. 4. & seq. nu. 4. c. 9.*

Custoditurne tantum humanum genus in generali; an singuli homines in particulari? Ref. Custodiuntur & in generali, & in particulari. *Ibid. num.*

quis finis huius custodiae? Ref. Virtuosa hominum utilitas, nempe ut per hanc custodiam ab homine amoveantur mala, nec non bona illi collata sint. *Ibid. & seq. Arg. Ioid.*

Quae mala per hanc custodiam remouentur? Respond. Ait Catechismus. Per illam fit, ne homines grauius aliquod detrimentum accipiant: Per illam furim paratos ab hostibus laqueos vitamus, & factos in nos à Dæmonibus horribiles impetus repellimus, & errores à fallaci aduersario objectos, ut nos de recta via deducat, detegimus, & vitamus: Demum innumerabilia mala per hanc custodiam Angelorum quotidie ab hominibus remouentur.

Quorum bonorum hæc custodia nobis causa est? Respond. Ait Catechismus Angeli custodiunt humanum genus, & singulos homines: Singulis hominibus præsto sunt, illisque assistunt: si infesta, & periculosa sit huius vite via, nostri sunt adiutores: In periculis sunt defensores: Illorum ope, ac diligentia regimur, ut tuti in hoc itinere ad caelestem patriam contendamus: Per illos ad reportandam victoriam de inimicis nostris mundo, carne, diabolo habiles reddimur: Ipsi sunt nostri duces, ut rectam virtutis semitam à vitio declinantes teneamus: Illi

sunt interpretes, & internuncij inter Deum, & nos; aliâque innumerabilia bona per illos nobis confertur ex historia Tobia, & liberatione S. Petri è carcere patere potest.

Quæ forma huius custodiæ? Resp. Catech. exprimit illam his verbis: Custodire, præsto esse, adiuuare, tegere, ducere, illuminare, defendere, docere, apud Deum officio interpretis, & internuncij fungi, & hoc ab instanti natiuitatis nostræ.

Ibidem.

Quod efficiens huius custodiæ? Resp. Primum efficiens est Deus, ipse enim Angelis suis mandauit de nobis, ipse illos destinauit, hoc est opus paternæ suæ erga nos prouidentia. Secundum uero efficiens sunt Angeli ipsi, qui, ut iussa Dei impleant, nos custodiunt.

De maxima Dei erga homines cura, & prouidentia.
Num. 6.

Cap. 9. n. 8.

Quid præcipue debet de prouidentia Dei erga homines explicari? Res. Ait Catech. Parochus in primis diuinita benignitatis Dei in humanum genus declarabit.

Ibidem.

Quomodo declarabit? Res. Ait Catech. Docebit, quod etsi Deum ab initio mundi usque modò innumerabilibus flagitiis, ac sceleribus offenderimus, retinet tamen in nos charitatem, neque præcipuam & paternam de nobis curam deponit: Quod si quis existimat Deum hominum obliuisci, amens est, & in Deum iacit indignissimam contumeliam; Et infra. Fideles ait, à nefaria illa opinione deterrendi sunt, quod Deum capiat hominum obliuio: Et Catech. hoc autoritate scripturæ probat, quæ docet Deum sapius conquestum esse de hominibus, quod talem de illo aliquando habuerint opinionem: ut Esai. 7. Ezech. 8. Isaia 49.

Num. 7. 8. 9.

Potest dici quòd propter peccata hominum Deus obliuiscatur illorum, ita ut de illis curam, & prouidentiam deponat? Resp. Ait. Cath. Nullo modo.

Ibidem.

Nonne Deus irascitur contra peccata, & punit, atque castigat peccatores, ueluti de primis parentibus, & aliis hominibus apparet? Respon. Verum est, Sed verissimum etiam est, quòd nulla hominum quantumuis grauissima iniuria, aut peccato Dei benignitas, ac prouidentia euacuetur; quia de illo scriptum est; *Neque continebit in ira*

sua misericordia
quod c
ficeret
nicas p
Non
à Deo
spoliati
& Dei
immen
net en
exhaust

De au

Quod
& gub
minum
prionis
Paréns
benefic
Pop
Catech
nostræ
culcar
Qua
Omne
Quo
guine
quæ
nos re
qu
ac vita
diatus
filioru
Chr
Ita ai
qua
Ait C
merit

sua misericordias suas, & de primis parentibus scriptum est, quod cum Deus iratus ex vna parte illos multis poenis afficeret, ex alia tamen curam illorum retinuit, ideo & tunicas pelliceas illis fecit.

Nonne videtur, quod iusti aliquando arbitrantur, quod à Deo sint derelicti, adeoque periti: & Dei praesidio spoliati? Resp. Ait Catechif. Cum perditos nos maxime, & Dei praesidio spoliatos arbitramur, tunc maxime pro immensa sua bonitate nos quaerit, & curat Deus: Sustinet enim in ira gladium iustitiae, nec cessat effundere inexhaustos misericordiae thesauros.

De argumento providentia Dei ex redemptione. Num. 7.

Quodnam est maximum argumentum paternae Dei erga homines providentiae? Ref. Ait Catech. Creatio, & gubernatio praecipua Dei in amando, tuendoque hominum genere rationem demonstrant; sed opus redemptionis ita eminet inter illas, ut beneficentissimus Deus, Patrisque noster summam in nos benignitatem tertio hoc beneficio cumulatam illustrarit.

Populi debent de hoc beneficio edoceri? Respond. Ait Catech. Parochi assidue debent auribus fidelium hanc nostrae redemptionis praestantissimam Dei charitatem inculcare.

Quenam est materia huius redemptionis? Respond. Num. 10. Omnes homines.

Quod efficiens? Resp. Christus, qui nos pretiosissimo sanguine suo redemit.

Quenam forma? Resp. Christus sua passione, & morte nos redemit.

quis finis? Ref. Ex Concil. Trid. Gloria Dei, & Christi ac vita aeterna sunt ultimus finis redemptionis; sed finis medius ex eodem est iustificatio, vel regeneratio, vel adoptio filiorum Dei.

Christus pro omnibus hominibus mortuus est; Respon. Ita ait sacrum Concilium

quare ergo non omnes homines salvi fiunt? Respond. Ait Conc. quia non omnes faciunt quod facere debent, ut meritum passionis Christi illis communicetur.

Ioan. cap. 1 Per redemptionem homines filii dei effecti sunt? *Ref. Ait*
& Cat. nu. Sanctus Ioannes, *Quoique qui receperunt eum dedit eis pote-*
10. *statem filios Dei fieri.*

Ibidem. Quinam filij dei efficiuntur? *Resp. Ait S. Ioannes* : illis,
qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, sed ex
Deo nati sunt.

Cat. art. 2. Quot modis quis potest ex Deo nasci? *Ref. Duobus*, vel
& hic nu. per naturam, seu per naturalem generationem : & sic Chri-
16. & 11. stus solus ex Deo natus est : & ideo dicitur filius Dei natu-
 ralis; vel per gratiam, seu per spiritualem generationem, &
 sic homines iustificati ex Deo nati sunt, & ideo dicuntur fi-
 lij, non tamen naturales, sed adoptiui.

Ca. nu. 10. Qua ratione nascimur, vel generamur filij Dei? *Respond.*
Et num. 11 Hæc regeneratio duplicem causam habet, vnam inter-
cap. 9. nam, & occultam, nempe Spiritum sanctum, & gratiam:
 aliam externam, & sensibilem, & hæc est Baptismus, quæ
 est redemptionis nostræ, primum pignus, & monimen-
 tum.

Cat. ibid. Vnde hoc habetur? *Resp. Ex Euangelio, dicente*, *Nisi quis*
renatus fuerit ex aqua : Ecce sacramentum Baptismi? *Et*
Spiritu sancto : Ecce gratia Dei : *Non potest introire in re-*
gnum Dei.

Cat. ibid. Ex hac filiatione Dei, quinam fructus proficiuntur? *Ref.*
 Non potest, explicari, Patres enim omnia bona sua filiis
 suis liberalissimè communicant, concedunt, donant : Ideo ex
 illa infinita bona nobis proficiuntur.

De providentia Dei in castigatione. Num. 8.

Num. 12. **D**eus fugitivæ officio patris peccata hominum casti-
& num. 13 gando? *Resp. Proprium officium est Patris filios eru-*
 dire, corrigere, & castigare.

Ibidem. Quænam est materia diuinæ castigationis? *Respond.*
 Peccata hominum, quod si Deus dicatur homines, &
 filios castigare, ideo hoc est, quatenus illi sunt peccato-
 res.

Ibidem. Quibus modis Deus castigat? *Ref. Rebus aduersis, & ca-*
 lamitatibus, veluti peste, fame, bello, grandine, infirmitate,
 morte charorum, & aliis huiusmodi.

Num. 12. & 13 Cùm Deus hæc mala hominibus infligit, estne signum

In Procœmium Orat. Domin. 483

hostilis animi Dei in nos, & prorsus abalienatæ à nobis diuinæ voluntatis? Res. Ait Catec. nullo modo, & qui ita sentiret, grauissimè contra Deum peccaret & Parochi vt fideles à peruersitate talis sententiæ deterreant, summo studio curare debent.

Fideles quid in pœnis à Deo inflictis, vel in malis ab illo permissis cogitare debent? Resp. Quòd Deus non hostiliter dicta mala vel infligit vel permittit, sed percutiendo sanare, & plagam à Deo venientem non esse plagam; sed medicinam; sæpissimè enim quod corporis plaga est, animæ medicina existit.

num. 12. & 13.

Quem modum tenet Deus in nostra castigatione? *Ibidem.*

Resp. Ait Catech. *Deus visitat in virga iniquitates nostras, & in verberibus peccata nostra, misericordiam autem suam non auferet à nobis.* Demum in castigando paternam seruat charitatem, iuxta illud Iob: *ipse vniuersat, & medatur; percutit, & manus eius sanabunt:* & idem habetur Hier. 1. & Tob. cap. 11. & Hebr. 12. dicitur: *Deus, quem diligit, castigat. Flagellat autem omnem filium, quem recipit, idem aibi.*

Quis est finis diuinæ castigationis? Resp. Gloria Dei, & vtilitas hominum.

Arg. *ibid.*

Quomodo gloria Dei? Respond. Quia Deus sic exaltat iustitiam & potentiam suam, & exercet don inium, quod in homines habet, & incutit timorem, vt homines illi subditi sint, demum vindictam sumit de offensis in illum collatis.

Ibidem.

Quomodo vtilitas hominum? Respondemus: Ait Catec. Deus castigat peccatores, vt ea disciplina meliores faciat, & præsentis animaduersione redimat ab exitio sempiterno

Ibidem.

Si quis, cum aliqua pœna aut incommodo afficitur, aut aliqua calamitate affigitur, existimet Deum id ignorare, erraret? Respondemus: Talis in maximo esset errore, & Parochi summo studio curare deberent, ne quis ita de Deo existimaret.

Num. 13.

Quod est efficiens diuinæ castigationis? Res. Deus omnes enim pœnæ, & calamitates à Deo vel propriè, vel permissiue procedunt.

num. 7. 8. 9

12. 13. & c.

Quænam propriè, Respon. Illa, quæ à deo immediatè

signum

Prac. 5. ca.
20. & 21.
Ibidem.

infiicta sunt, vel de eius mandato à secundis causis profiscuntur.

Quomodo permissiue? Resp. Cùm Deus videt aliquam secundam causam malum infligere alicui, & cùm possit impedire, non impedit, sed permittit, vt fiat.

Ib. & h. c.
Num. 14.

Omnes aduersitates à Dei manu sunt accipiendæ? Resp. Ira est, sicut de Iob, & Tobia, & alijs sanctissimis viris apparet.

Ibidem.

Hoc habet locum etiam tunc, cùm diabolus, vel aliquis homo mala intentione nos offendit? Resp. Habet. Licet enim Deus non approbet malam intentionem nos offendentis, tamen illam molestiam, & offensionem sua prouidentia in bonum dirigit, vt patet de malis, quæ à diabolo in Iob collata sunt.

Prac. 5. n.
20. & 21.

Quid debet cogitare homo cùm iniuste ab aliquo offensus est? Resp. Debet considerare, quod offendens Dei instrumentum est ad nostram exercitationem.

Ses. 14. c. 13

Si quis patienter ferat mala à Deo vel directè, vel permissiue inflicta potest ex hoc mereri, vel satisfacere pro peccatis? Respondemus Sacrum Conc. Triid. determinat de fide, quod potest, vt de Iob, atque Tobia manifestè scriptura docet.

De explicatione secunda particula. Noster.

Caput III.

n. 1. & seq.
Num. 14.

Licet ne hominibus dicere Deo, *Pater noster*? Respon. Licet.

Quare conuenit illis dicere, *Noster*? Respond. Quia homines filij Dei vocari possunt, filijs autem conuenit dicere eorum Patri *Pater noster*.

n. 14. 15. 16

Hæc vox *Noster*, quam habet significationem? Resp. Tria significat nempe primo quod homines sunt filij Dei; Secundo, Quod sint inter se fratres; Terrio. Quod Christus hominum frater verè dicatur, & sit.

Ibidem.

Quare ita significat? Respond. Qui dicit, *Noster*, significat aliquid suum, & aliorum, ideo cùm orans dicit, *Pater noster*, affirmat Deum esse suum patrem, & aliorum hominum: cùm autem illi, qui habent eundem patrem sint fratres, sequitur, quod qui dicit Deo *Pater noster*, affirmet alios homines esse suos fratres, & cùm Christus sit homo quod ipse *Pater noster* sit.

In Proœmium Orat. Dominic. 485

De gradibus filiorum Dei. Num. 2.

QVot sunt gradus filiorum Dei? Resp. Ait Cat. quatuor *Art. 1.*
esse, nempe.

Primus & infimus creationis & gubernationis, & sic totus *Ca. 9. n. 2,*
mundus dicitur habere! Deum Patrem, & de hoc Catech. *Et n. 1. n. 7.*
egit articulo primo.

Secundus gradus maior primo est, quod Deus dicitur
Pater hominum, quia in lis suam imaginem impertit: Ideo
omnes homines, vt supra dictum est, Patrem deum habere
dici possunt.

Tertius gradus est per adoptionem, & per gratiam & *Art. 1. n. 9.*
hic conuenit tantum Christianis, qui in gratia dei sunt.

Quartus est, per naturam, & generationem: & hoc mo- *Art. 1. 10.*
do solus Christus dicitur filius dei naturalis, & genitus à
Patre ab æterno, vnde in secundo articulo habetur: *Et in*
Iesum Christum filium eius unicum.

Quem gradum filiationis, explicat verbum, *Noster*: Resp. *Ex n. 2. Et*
Explicat aliquo modo omnes. *seq.*

De gradibus fraternitatis.

Num. 3.

QVot sunt gradus fraternitatis? Respondemus. Hæc *Catec. art.*
tria, *Paternitas, Filiatio & Fraternitas* aliqua ratio- *1. num. 9. |*
ne eodem modo se habent, ita vt ibi vnum est, etiam alia *seq. & hic*
esse possint: Vt enim aliquis possit dici *Pater*, necesse est vt *Num. 4.*
habeat subditos, qui filialem subiectionem illi habeant: *Et seq.*
vbi autem sub eodem patre plures sunt filij, fraternitas
reperitur. Tot igitur quadam ratione sunt gradus fraterni-
tatis, quot filiationis & ideo primus gradus, & infimus est
coniunctio, quam omnes creaturæ sub eodem deo illarum
authore habent: secundus est hominum inter se vnio: ter-
tius est propinquitas fidelium, qui filij dei sunt adoptiui:
quartus explicat fraternitatem quam habent filij adoptiui
cum vnico, & naturali filio dei, *id est Christo* & hæc fra-
ternitas supra quam dici potest, honorabilissima est.

De triplici Christianorum necessitudine.

Num. 4.

QVomodo Catechismus appellat dictam fraternita- *Num. 14.*
tem, & filiationem? Resp. Christianam necessitu-
dinem.

Quid est necessitudo? Respond. Est quædam fortis, & *Num. 14.*
Et seq.

H h

amorosa unio, atque coniunctio. Scriptores enim videntur hac voce ad significandam carnis propinquitatem, seu consanguinitatem, item valde familiaritatem inter amicos consuetudinem, atque conuersationem,

Ibidem:

Quotuplex est hæc necessitudo? Resp. Ait Catech. Triplex; prima est ad Deum tanquam ad Patrem, & hæc dicitur filiatio; secunda est inter fratres adoptiuos, & hæc dicitur fraternitas, vt sic dicam miror; tertia est inter filios adoptiuos, & filium naturalem, *scilicet*, inter fideles, & Christum, & hæc maxima fraternas dici potest.

De effectibus Christianæ necessitudinis.

Num. 5.

Num. 16.

Nu. 14. 5.

16. 17. 18.

Quænam est causa Christianæ necessitudinis? Resp. Conuenientia omnium fidelium in eadem origine; nempe quod ex Deo omnes nati sunt.

Qui sunt effectus, seu fructus dictæ necessitudinis? Resp. Catechismus enumerat multos.

Primus. Est maxima nobilitas, nempe quia sunt Filij Dei, & fratres Christi.

Secundus. Inexplicabilis utilitas, nempe quia sunt hæredes Dei, cohæredes autem Christi.

Num. 15.

Num. 16.

Tertius. In hac necessitudine fundata est Ecclesia, quia per illam omnes fideles in unitate Ecclesiæ veluti membra in corpore sunt congregati.

Art. 9.

Quartus. Communio Sanctorum ab eadem dependet, vt articulo nono dictum est.

Num. 16.

Quintus. Hæc necessitudo omnes fideles inter se fraternâ charitate, & mutuis officiis coniungit, atque connectit.

Ibidem.

Sextus, Hæc facit vt fidelis quisque in orando notantem pro seipso, sed etiam pro aliis petat, & studeat impetrare

Considerationes circa patrem, Noster.

Num. 6.

Num. 14.

& seq.

Quare Christus instituit vt dicatur, *Pater*, non *meus*, sed *noster*? Respondemus, Quia *meus*, significat quidem filiationem hominis ad Deum, sed non explicat fraternitatem, quam fideles habent inuicem, & cum Christo.

Num. 14.

Christus fuit-ne frater noster tantum dum fuit in hac vita

les inter se fratres sunt: & quod vnus Deus & patens, & Dominus omnium est, tam diuitum, & Regum, & Principum, & potentium, & Græcorum, & Iudæorum, quam pauperum, & subditorum, & infirmorum: Et quod vna est nobilitas omnium, vna dignitas, vnus splendor generis, & ordinis spiritualis.

Num. 16.

Nonne in Ecclesia diuersi sunt officiorum, munerū, & dignitatum gradus, vnde vnus alio maior dicendus sit? Respon. Catechismus ait, sunt, sed ea is varietas graduum fraternæ, & Christianæ coniunctionis necessitudinem minimè tollit sicut enim in hominis corpore varius vsus, & diuersa functio membrorum non facit, quod hæc, vel illa corporis pars membri munus, & nomen amittat ita diuersi in Ecclesia gradus fraternam fidelium coniunctionem non tollunt, sed amittunt.

Num. 16.

Num. 17.

Ad quem finem Parochus hanc ordinabit explicationem? Resp. Ait Catechismus, Ad hoc vt fideles huius necessitudinis memores inuicem amanter, & fraternè se gerant, neque alij alijs se præferant insolentius: Item ad confirmandos & sustentandos inopes & abiectos homines: Nec non ad coercendam, & comprimendam arrogantiam locupletum atque potentum. Cum enim se inuicem considerabunt fratres, eueniet, vt neque infirmi deprimentur, neque potentes indebitè efferantur.

Num. 19. 18.

Hæc consideratio utilis est ad vitia fugienda, & ad virtutes sectandas? Res. Ait Catech. utilissima, Docet enim quod cuiuslibet fideli danda sit opera, vt talem se præbeat, qualem esse decet Dei filium. *id est*, vt oratio & actiones suæ indignæ non sint diuino genere, quo nos dignari voluit beneficentissimus Deus.

De explicatione tertia particula, Qui es.

Caput IV.

Num. 18.

Ioan. 4.

Quid explicat tertia particula *Qui es?* Res. Dei existentiam seu diuinum esse, cum enim dicat, *Qui es*, ostendit Deum modo quodam eminentissimo esse.

Esse conuenit magis Deo quam creaturis? Resp. Soli Deo propriè, & per se conuenit esse, Deus enim existit & habet vitam in semetipso, cætera omnia ideo sunt quia à Deo producantur, & conseruantur.

In Prooemium Orat. Dominic. 489

Deus vult, vt omnes sciant quod ipse solus Est? Resp. *Ex eod. 33*
Vult, Ideo cum Moyses interrogauit Deum, quod esset nomen eius. Deus respondit. *Ego sum, qui sum, & hoc est nomen meum*: Et dixit illi Deus, vt diceret populo Hebræo. *Qui est in se me ad vos.*

Omnes creaturæ accipiunt esse à Deo? Respond. Ait S. *Cat. art. 1.*
Thom. as. Esse cuiuscumque rei Dei effectus proprius est, ab ipso omnia in esse producantur, & conseruantur, ideo dicitur *per ipsum, cum ipso, & in ipso, sunt omnia, & in ipso uiuimus, & mouemur, & sumus.*

De perfectione diuina existentia. Num. 2.

Existencia Dei est perfecta? Resp. Perfectissima. *Hic nu. 18.*
E Quomodo explicatur hæc perfectio? Resp. Christus *Ioan. 5.*
sic illam explicauit, sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio vitam habere in semetipso: vbi apparet: quod solius Dei est existere in semetipso.

Quid est viuere, & existere in semetipso? Resp. Est ita habere esse in seipso, & à seipso, vt nulla penitus extrinseca re egeat ad existendum. *Cate. art. 1. Num. 15.*

Deus eget hoc mundo ad existendum? Respond. Non eget; deus enim ab æterno ante mundi creationem sine mundo extitit in seipso. *Ibidem.*

Deus uiuit in seipso? Resp. Viuit & beatissima vita. *Ib. & 10.*

Quenam est vita Dei? Resp. Hæc consistit in duplici operatione, & vna est intellectus, qua Deus cognoscit, intuetur, & contemplatur suam infinitam pulchritudinem: alia est voluntatis, qua diligit, & fruitor sua immensa bonitate. *Cat. art. 1. nu. 8. n. 10.*

Quare eius vita est beatissima? Resp. Quia fruitor sua infinita pulchritudine, & bonitate, & ideo infinita semper potitur delectatione. *Ibidem.*

De æternitate diuina existentia. Num. 3.

Esse Dei est tempore, an in æternitate? Respond. In *Ibidem.*
æternitate.

Quid est Æternitas? Respond. Sic definitur, *Est interminabilis vita tota simul, & perfecta possessio*: dicitur, *Vita*, quia in deo vita est: Est enim fons vitæ. dicitur *vita interminabiliter*, quia vita dei non habet terminum, *id est*, principium, vel finem: dicitur, *possessio* *1. p. 9.*
vita: vt significetur vitam à deo firmiter, & inamissibili. *Cate. art. 1. Num. 15.*

ter possideri, & cum pleno dominio illius. Dicitur, *Perfecta possessio*, quia vita Dei perfectissima & firmissima est, Dicitur, *et simul*, quia vita Dei non habet illas successiones ætatum, quas habent homines, velu i infantiam pueritiam & alias, sed eius vita temper perfectissima, & absolutissima est.

Ioan. 5.

Cat. a. 1. n.

15.

Ibidem.

Ex pet. 1.

n. 2.

Cat. pet. 1.

Num. 2.

Post creationem mundi Deus magis, quam antea beatus effectus est? *Res.* Non Deus enim non viuit de mundo, sed bene mundus Deo viuit.

Nonne gloria Dei per creationem mundi augmentum accepit? *Res.* Aliud est vita, & beatitudo Dei, aliud gloria ipsius: Creatio mundi auget gloriam Dei, non iamen illius vitam, seu beatitudinem.

In quo differunt gloria, & beatitudo? *Res.* Beatitudo dicit internam felicitatem; gloria verò dicit honorem, qui ab externo exhibitus sit; ideo pauper ignotus, sed intus felix & contentus beatus erit, sed non gloriosus: Rex verò potens, sed in animo tristis, gloriam sine beatitudine obtinebit.

De auro & tempore. Num. 4..

Quid est tempus? *Res.* Est duratio rei habentis principium, & finem.

Quid est æuum? *Res.* Est duratio rei habentis principium, sed non finem.

Creaturæ sunt æternæ? *Res.* Nulla creatura est æterna, quia omnes à Deo principium habuere.

Omnes creaturæ sunt in tempore? *Res.* Corruptibiles mensurantur tempore, quia tunc existunt, & durationis, principium, & finem habent, incorruptibiles, vt Angeli & animæ hominum non tempore sed æuo mensurantur.

De imperf. ctione humana existentia.

Cat. atr. 1.

Potestne dici, quod creaturæ viuant in seipsis? *Res.* Non, quia earum esse, vel vita, vel existentia est ex Deo, in Deo, & per Deum; sicut enim fons viuus dicitur habere aquam à semetipso, & in semetipso riuuli verò dicuntur illam habere à fonte: ita cum deus sit fons vitæ & omnis existentia, omnis existentia à deo, vt à primo fonte, diuina est.

Conc. ses.

pe per. arg.

Existencia hominis viatoris imperfecta est? *Respond.* Imperfectissima post peccatum Adæ: tum quia morti

subiacet, & principium, ac finem habet: tum quia parum durat, & dum existit infinitis miseriis, & mutationibus obnoxia est: tum demum, quia potest peccare, & male operari, & aliis etiam de causis.

De homine potestne dici, *Qui est?* Resp. Verius de illo diceretur, *Qui non est*: Homo enim continuo tendit ad non esse, iuxta illud, *Omnes morimur, 19c.* Cat. a. 1.

Existencia hominis dependet à Deo? Resp. Dependet in productione, in conseruatione, in gubernatione, & demum omnino, & in omnibus.

Consideratione circa particulam. Qui es.

Num. 6.

Fideles cum pronunciant illam particulam, *Qui es*, quid debent considerare? Resp. Ex vna parte Dei perfectissimam existentiam, eiusque aternitatem; ex alia suam continuam defectibilitatem, mutabilitatem, miseriam atque infirmitatem. Num. 19.

Ad quid proderit hæc consideratio? Res. Inducet infideles, vt ex propriis miseriis radio affecti ad Deum qui omnis existentia vitæ, & felicitatis æternus, & verus fons est; magno animo, & desiderio accedant. Item efficiet, vt cognoscant homines, quanta ex parte sui humilitas, & ex parte Dei reuerentia in oratione sit adhibenda, quod erit ad bene orandum illos disponere, & præparare. Ibidem.

De explicatione quartæ particulæ, In Coelis.

Caput. V.

Deus ante creati onem mundi ubi erat? Resp. In seipso. Ioan. 5.
Cat. art. 1 n. 15.

Post creationem mundi ubi est? Res. In seipso.

Potest dici, quod Deus modo sit in mundo? Resp. Verius dicitur mundum esse in Deo, quam Deum esse in mundo, nihilominus verè dicitur, quod Deus in mundo sit. Ibidem.

Deus est vbique locorum, vbique genitum? Res. Omnibus ita esse constat. Cat. c. 9. n. 18.

Deus est distributus in partes, ita vt vna pars e locum vnum, & alia alium occupet, ac tueatur? Responden.

Non, quia Deus spiritus est, omnis expers diuisionis: deo totus est in toto mundo, & totus in qualibet parte ipsius. Ibidem.

sicut etiam Philosophi de anima dicunt, quod tota est in toto corpore, & toto in qualibet parte illius.

Ibidem.

Deus potest loci alicuius fidelibus circumscribi? Respondeo Theologi dicunt, Deus non est in loco circumscripturæ, id est, ita ut à loco circumscriptus sit, quia cum sit ens infinitum circumscribi non potest: dicitur tamen esse in loco definitiue, quia potest dici quod Deus in loco isto, vel illo sit.

Ibidem.

Nonne Deus ipse dixit, *Cælum, & terram ego impleo?* Res. Ait Car. Deus cælum, & terram ideo implet, quia omnia quæ cælo ac terra comprehensa sunt, vi sua, ac virtute complectitur, non tamen dici debet, quod Deus vlllo loco contineatur.

Ibidem.

Nonne deus adest omnibus rebus? Res. Adest vel creans ipsas, vel conseruans creatas, nulla tamen regione, nullis finibus, vel circumscriptus vel ita definitus est, quominus, & naturam potestatem suam præsens vbique constituat.

Ibidem.

Deus est vbique per præsentiam, potentiam, & essentiam? Res. est, quia omnia deo nota sunt: vbique etiam deus suam exercet virtutem, & potestatem, & ipsius essentia in qualibet mundi parte reperitur.

Ibidem.

Deus etiam in inferno suam exercet potestatem, ibique est? Respon. Ita ait scriptura, *si descendero in infernum, aedes: illic enim sua potentia, & iustitia Dæmones, atque damnatos punit.*

Ibidem.

Quare si deus præsens adest in omnibus rebus, & locis, ita ut nullis terminis sit definitus, sæpe in diuinis scripturis dicitur habere domicilium suum in Cælo? Res. Ait Catec. Hoc ideo factum est, quia cæli, quos suscepimus, sunt nobilissima mundi pars, iidemque maneat incorrupti, præstantes vi, magnitudine ac pulchritudine cæteris corporibus: certisque, ac stabilibus moribus præditi, ideo deus, ut hominum animos excitaret ad contemplandam infinitam suam potestatem, ac maiestatem, quæ maxime elucet in opere cælorum, se in diuinis scripturis habitare dicit in cælo, cum tamen sæpe scriptura declarat, nullam esse mundi partem, cui natura, & potestas dei præsens non sit.

Cur Christus in hoc proœmio ex vna parte proponit

fidel
illius
techi
ora
tem
quoc
lum
oster
non
cæle

C
nita
Q
mò
appl

can
ctu

mi
ctu

ling
C
fum

fen
tell

dit
C

fini
hor
&

dit
ger
fit

qu
di

fidelibus paternam Dei benignitatem, ex alia caelestem illius potentiam, ac maiestatem? Respondemus. Ait Catechismus. Hoc facit. Primò, vt Patris nomine: & fiduciam, oranti afferret, caelestis verò maiestas Christianam pietatem & humilitatem erga Deum efficeret. Secundò docuit quod omnis nostra cogitatio, & omne desiderium ad caelum vbi nostra felicitas collocatur, sic diligenda. Tertiò ostendit, quod nostra postulatio: vt digna sit Christiano, non debet esse tantùm de his terrenis bonis: sed etiam de caelestibus, quia illa verè bona sunt.

De vsu huius proemij. Cap. VI.

Quid est vsus rei? Resp. Est applicatio illius ad aliquem finem, veluti applicatio medicinae ad obrinendam sanitatem est vsus illius.

Quae requiruntur ad bonum vsum? Resp. Duo, nempè, primò vt res applicetur ad proprium finem. Secundò vt hæc applicatio debito modo fiat.

Quomodo quis bene vtetur hoc proemio? Resp. Applicando illud ad debitum finem, & hoc debito modo, vt dictum est.

Quid debent facere fideles: vt bene vtantur hoc proemio? Resp. Primò quaedam facienda sunt memoria & intellectu; Secundò quaedam voluntate: Tertiò alia ore, & lingua.

Quid debent facere memoria Resp. Verba, & illorum sensum addiscere, & retinere.

Quid intellectus? Resp. Primò ex dictis rectè percipere sensum verborum: Secundò finem huius proemii rectè intelligere: Tertiò dicta sæpè considerare, contemplari, meditari.

Quis est finis huius proemii? Resp. Vltimus, & communis finis est perfecta Dei gloria, & summa, tum sui, tum aliorum hominum vtiuitas: Proprius finis est præparare ad virtuosè, & efficaciter postulandum.

*Cat. nu. 1.
& seq.*

Quam præparationem hoc proemium efficere intendit? Respondeo. Tres nititur in animis fidelium affectus generare: & primus est charitatis erga Deum, qui cum sit pater à filiis diligi debet: & erga Christum, quem tanquam fratrem, & Primogenitum inter fratres summa dilectione prosequi iustum est. Demum erga omnes

Ibidem.

homines, quia Fratres, & proximi nostri sunt. Secundus est Spei, fiducia; Filij enim erga Patrem amantissimum, & Fratres erga Primogenitum inter fratres delectissimum, maximam debent habere fiduciam, quæ peccata, obtinent di. Tertius est humilitatis, pietatis, timoris, ac reuerentiæ Dei, castem considerando maiestatem: Hæc tria valde præparant hominem ad efficaciter orandum.

n. 2. *¶* seq. Quid debet facere voluntas? Ref. Primò debet proponere sibi rectam intentionem, nempe se velle summam Dei gloriam, & suam, aliorumque hominum virtuosam utilitatem, iuxta modum à Christo Domino nostro præscriptum, postulare. Secundò debet magna diligentia studere, vt tres dictos affectus charitatis spei, & humilitatis adipiscatur. Tertio tali affectu, & intentione debet linguam, & totum corpus ad orandum diligere, impellere, promouere,

n. 17. *¶* 18 Quid à lingua faciendum erit? Ref. Seipsam præbebit instrumentum intellectus, & voluntatis ad verba Dominicalis orationis, qua decet deuotione, ac reuerentia, non semel, sed quotidie ac sæpius, proferenda.

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In primam Orationis Dominicæ petitionem.

OST Proœmium debent sequi petitionem? Respond. Iustum est, vt proœmium sequatur oratio.

Quænam est materia huius tractationis? Ref. Prima orationis Dominicæ petitio.

Quis finis? Respondemus. Illam fideliter, & fructuosè explicare.

In qu
sequen
Prim
Secu
Tel
Qua

Q
etiam
ter, res
Qu
postu
Qua
obtin
Qui
fideric
Quo
petitio

Q
detab
Qui
Peti
quia
Qu
caren
Qu
riam
vtili a
Lic
aliis?
Lic
Licet
de
Ait C
potes

In quot capita hæc tractatio diuidi potest? Ref. In quatuor sequentia.

Primum est. De petitionibus in generali.

Secundum, De prima petitione in particulari.

Terrium, De explicatione verborum primæ petitionis.

Quartum, De vii dictæ petitionis.

De petitionibus in generali. Cap. I.

Quid est petitio? Ref. Est interni desiderii manifestatio *Petit. 1.*
Num. 1.
cum affectu rem impetrandi desideratam; vel sic etiam definitur: *Petitio est nostri desiderii nuncia, & inter, res.*

Quænam est materia petitionis? Resp. Res desiderata, seu postulata. *Arg. ibid.*

Quæ forma? Resp. Manifestatio desiderii, nec non affectus obtinendi. *Ibidem.*

Quis finis? Resp. Impetrare, obtinere, & suo satisfacere desiderio. *Ibidem.*

Quod efficiens? Ref. Ille qui petit: Item Christus; qui has petitiones instituit. *Ibidem.*

De numero, & causis petitionum Num. 2.

Quot sunt petitiones in hac oratione? Ref. Septem.

Quænam materia illarum? Ref. Omne bonum desiderabile tam diuinum, quàm humanum.

Quid est desiderium? Ref. Est appetitus rei non habitæ. *Arg. ibid.*

Petitio semper comitem habet desiderium? Resp. Semper, quia non petimus, quæ non desideramus. *Ibidem.*

Quænam sunt desiderabilia? Ref. Omnia illa bona, quibus caremus, & egemus. *Ibidem.*

Quæ sunt ista bona? Resp. Alia sunt diuina, nempe gloria dei; alia sunt humana, nempe nostra, seu hominum utilitas. *Ibid. num. 1. & 2.*

Licetne tantum desiderare, & petere bona nobis, an etiam aliis? Ref. Nobis, & aliis.

Licetne desiderare, & petere aliqua bona à deo? Respond. Licet. *Cap. 9. n. 1.*

Deus potestne carere, & egere aliquo bono? Respond. Ait Carech. Nec verò deo, sed eius naturæ fieri accessio potest, aut augeri vlla re diuina substantia, quæ in explicata. *pet. 1. n. 1. & 2. pet. 1. n. 2.*

Ibidem.

bilem in modum est omni perfectione cumulata.

Quo modo ergo possumus Deo aliquid petere, vel desiderare? Respon. Aut Catech. Ea, quæ perimus à Deo & ipsi Deo non sunt intrinseca illi, ita ut eius naturæ, aut substantiæ, aut vitæ, aut felicitati addita sint: Deo enim ad intra nulla accessio, vel augmentum fieri potest. Sunt autem ad extrâ, *id est*, extra naturam, substantiam & vitam Dei

Ibidem.

Quænam sunt ista extrinseca Deo, quæ nos illi cupimus, & postulamus? Resp. Illa quæ ad æternam Dei gloriam pertinent. Gloria enim, ut antea dictum fuit, non intrinseca, sed extrinseca res est.

Quænam ad Dei gloriam pertinent? Resp. Potissimum tria, nempe, Primò cognitio, Secundò subiectio, Tertio obedientia: his enim tribus gloria Dei continetur, & manifestatur.

Ibidem.

Quæ bona nobis possumus desiderare, & petere? Resp. Hæc bona aliâ sunt animæ, aliâ corporis, aliâ famæ, aliâ facultatum.

petit. I. n. I.

Ista omnia bona diuina, & humana sunt ne materia petitionum? Resp. Sunt.

Ibidem.

Quænam est forma petitionum? Respond. Hæc forma continet. Primò desiderium bonorum dictorum. Secundò manifestationem dicti desiderij. Tertio affectum impetrandi. Quarto voluntatem grâtiâs agendi de obtentis & impetratis.

Ibidem.

Quis finis harum petitionum? Resp. Finis proximus est impetrare & obtinere; hunc finem sequitur alius, qui est satisfacere desiderio suo. Vltimus finis est summa dei gloriæ, & maxima hominum utilitas, ut antea dictum est.

De conuenientia, diuisione, & ordine petitionum.

Num. 3.

Istæ septem petitiones conueniunt in aliquo? Respond. Omnes conueniunt in causa efficiente, quia omnes à Christo institutæ sunt. Item in causa formali, quia omnes dicunt desiderium, & effectum impetrandi: In vltimo etiam sine conueniunt, quia omnes gloriam dei & hominum utilitatem prætendunt.

Differunt in aliquo? Resp. Differunt, in materia, & in fine particulari.

Quomodo differunt in fine? Resp. Tres primæ petitiones habent pro fine gloriam Dei coniunctam cum hominum utilitate; quatuor vltimæ aliquo modo habent pro fine utilitatem hominum coniunctam cum Gloria Dei Item tres primæ habent pro fine gratias agere: quatuor vltimæ impetrare. *Arg. ibid.*

Quomodo distinguuntur ex parte materiæ? Resp. Tres primæ habent pro materia bonum diuinum extrinsecum *id est* gloriam Dei, Quatuor vltimæ pro materia habent bona animæ, corporis, famæ, & facultatum, vt dictum est. *Pet. 1. n. 1. Cap. 2.*

Quomodo primæ inter se distinguuntur? Respondeo. Materia primæ petitionis est cognitio Dei; Secunda est subiectio Deo, vt Regi; Tertiæ est obedientia illi, vt Domino omnium. *ex. petit. 1. Num. 2.*

Quo pacto quatuor vltimæ distinguuntur? Resp. Quarta petitio habet pro materia omnia bona animæ, corporis, famæ, & facultatem, seu possessionem illorum. *ex petit. 4. 5. 6. 7.*

Quinta intendit obtinere liberationem à malis præteritis animæ, quæ sunt peccata. Sexta habet pro materia liberationem à malis animæ futuris, *id est*, à peccatis. Septima petit liberationem ab omnibus malis corporis, famæ, & facultatum.

Quæ ratio ordinis harum petitionum? Respondemus: *Petit. 1. n. 1.* Illa, quæ primò sunt appetenda, prius etiam sunt postulanda.

Quid primò est appetendum? Respon. Deus, qui cum solus sit in seipso suum bonum, iure est præcipuo, ac singulari amore diligendus: ita vt omnibus alijs rebus, ac bonis eius honor, & gloria sit proponenda. *Ibidem.*

Homo debetne magis diligere Deum, quàm seipsum? Resp. Plus seipso, & omnibus suis. *Ibidem.*

Gloria Dei ante omnia est postulanda? Respond. Ait Christus. *Primum querite regnum Dei, & iustitiam, & hæc omnia adiicientur vobis* *Ibidem.*

De prima petitione. Caput II.

Quenam est prima petitio? Resp. Hæc, *sanctificetur nomen tuum sicut in celo, & in terra,* *Petit. 1. n. 1.*

Ibidem.

Cur dicitur prima petitio: Res. Dicitur petitio, quia in ipsa perimus: dicitur prima, quia primo loco posita est.

Arg. ibi.

Quomodo definitur? Res. Sic, *Est formula petendi Christianam de Deo cognitionem.*

Num. 4. & seq.

Quanam est materia illius? Res. Generalis, & perfecta, & gloriosa cognitio de eo, & de Ecclesia. Dicitur generalis, ut significet ut optaret, & peti quod omnes obtineant Dei cognitionem: item quod cognoscant omnia quae de illo cognoscendae sunt. Dicitur perfecta, ut declararetur optari non qualemcunque, sed perfectam cognitionem cum laude contentam, dicitur de Deo, & de Ecclesia, quia de his cognitio habenda est.

*Arg. p. 1.**Num. 1.*

Quanam est forma huius petitionis? Res. Optare, sperare, petere, impetrare, gratias agere sicut antea dictum est.

*Num. 12.**& seq.*

Quis finis? Res. ei. Gloria Dei, & Christi: Item utilitas & salutatio generis humani. Hic enim primus, ut totus mundus de Deo perfectam obtineat cognitionem.

*De perfectione Christiana cognitionis.**Num. 2.*

Quid significat *Perfektio*? Res. Idem quod plena affectio & perfectum: idem quod plenè factum.

Quomodo definitur *Perfektum*? Respond. Sic ab Aristotele: *Perfektum est in nihil deest, eorum: quae sunt eius*: Id est quod habet omnia, quae pertinent ad ipsum: sic enim domus dicitur perfecta, si habet omnia, quae ad domum sunt pertinentia.

Quando res dicitur habere omnia, quae pertinent ad ipsam? Respond. Cum integrè habet omnia, quae pertinent ad quatuor causas ipsius, nempe materiam, formam, efficiens & fidem.

*Conc. ses. 4.**Cap. 1.**Catec. in**prafas.*

Quanam sunt causae Christianae cognitionis? Respond. Materia est Sacrum Euangelium: In hoc enim continentur omnia, quae à Christiano cognosci debent, Forma est modus cognoscendi nempe mediante lumine fidei: Efficiens sunt homines, qui cum auxilio Dei dictam cognitionem elicere debent. Finis est gloria Dei, & Christi.

Quomodo perficitur Christiana cognitio: Respon. Sequenti-
bus conditionibus.

Catech. &
Conc.
Ibidem.

Primò debet cognosci totum Evangelium: & singula
eius partes, quæ sunt, *Symbolum, Pater noster, Sacramenta*
& *Decalogus*: Si quis enim partem Evangelij ignoraret,
tunc aliqua in materia cognitionis Christianæ imperfectio
posita esset.

Secundò modus cognoscendi debet esse non superficialis
& communis, sed eminentis, & quoad fieri potest perfectus,
quia sic forma perfecta erit.

Catech. p. 1.
Num. 3.

Tertiò, ad perfectionem Christianæ cognitionis ex
parte efficientis requiritur, ut sic dicam quod omnes ho-
mines tam infideles, quam peccatores & iusti hanc obti-
neant cognitionem in illaque proficiant ad perfectio-
nem.

Ibidem. &
seq.

Quartò, Finis illius debet esse non curiositas, aut vana
sui ingenij ostentatio; sed gloria Dei, & Christi, ac vita
æterna.

Catech. p. 1. n.
12. & seq.
pet. 1. n. 5.

In hac prima petitione postulamus, ut omnes infideles,
& Iudæi, & Hæretici de Deo, de Christo, de Evangelio, &
de Ecclesia veram obtineant cognitionem? Resp. Ait Cat.
Ita est.

Ibid. n. 6.

Idem petimus pro peccatoribus, qui inter fideles sunt nu-
merati? Respondemus, Ait Catechismus: Duplex est Chri-
stiana cognitio: Vna est simplicis fidei & intellectus: &
hæc est imperfecta ex parte modi & formæ: Alia tum
intellectus tum voluntatis: est enim affectuosa quadam, &
deuota, & sancta cognitio vna cum fide charitatem con-
iungit: & hanc pro peccatoribus hic petimus, quia hæc sola
perfecta est.

Petimus iustis aliquam cognitionem diuini nominis? Resp.
Postulamus illis augmentum, & perfectionem cognitionis,
quam habent: semper enim in hac cognitione proficere
licet.

Num. 7.

In hac petitione postulamus à Deo omnem cognitionem,
tum fidei, tum scientiarum, tum facultatum, & artium? Resp.
Ita est: Ad Dei enim cognitionem deferunt, & toto hu-
mano generi vtilia sunt, licet cuilibet homini cognitio om-
nium scientiarum necessaria non sit.

Ibidem.

Petimus, ut Deus nobis concedat cognitionem de seip-

so, id est de Sanctissima Trinitate, de Christi humanitate de Euangelio, de partibus illius, de Ecclesia, de Sacramentis, demum de vitimo nostro fine, & de medijs ad illum obtinendis? Resp. Perimus.

Num. 7. Postulamus cognitionem omnium virtutum, vt illas sectemur: & vitiorum, vt illa fugiamus? Resp. Postulamus.

Num. 2. Cur tanta huius petitionis extensio, & ampliatio facienda est? Resp. Quia Christus perfecta præcipit: & ita ex verbis dictæ petitionis percipi potest.

De explicatione verborum huius petitionis.

Cap. 11.

Quot particulae sunt in hac petitione? Respondeo. Quinque, Prima, *Nomen*, Secunda, *Tuum*, Tertia, *Sacrosanctetur*, Quarta, *sicut in caelo*, Quinta, *Et in terra.*

*Nu. 4. &
seq.
Ibidem!*

Hæc vos, *Nomen*, hoc loco quid significat? Resp. Notitiam, & cognitionem.

Hac significatione vtuntur Scriptores? Res. Vtuntur, Veluti dicunt: *Nomen Romanorum* celebre a quod omnes est: Item peruenit ad omnes nationes, & fines terræ. Demum proprium nominis est persona, cuius nomen est, indicare.

Nu. 5. & 8

Per nomen Dei intelligiturne ipse Deus, an nomen ipsius, seu vox ipsum significans? Resp. Debet intelligi vtrumque quia nomen ordinariè accipitur pro re nominata; ideo nomen Dei significat Deum ipsum prout voce, & nomine alijs notificatur.

Num. 4.

Quid potissimum per nomen Dei intelligi potest? Respondeo, Deus habet plurima nomina. Sed duo potissimum continent magnam de Deo cognitionem; & primum est Sanctissimæ Trinitatis, in qua vltimus finis hominis constitutus est, & in cuius nomine nempe *P. tris, & Filij, & Spiritus sancti*, omnes baptizati sumus: Aliud est Christi quod significat Incarnationem, & alia media, quibus ad vltimum finem tendimus, iuxta illud, Non est, aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo nos oporteat saluos fieri nisi, nomen Christi: ideo Christus dixit, *Hac est vita aeterna, vt cognoscant te verum Deum, &*

*Nu. 4. &
seq.*

quem misisti Iesum Christum. Quid significat illa dictio, *tuum*? Resp. Explicat petitionem.

simam, & generalem notitiam, & cum laude cognitionem, quam Angeli, & Beati in cælo habent de Deo, & de Sanctissimo nomine ipsius: quod incessabili voce Sanctificantes nunquam desinunt proclamare Sanctus, Sanctus, Sanctus.

Num. 3. & 4. Quare pronuntiatur hoc exemplum? Res. Vt homines, illud imitentur.

Ibidem. Homines possunt in hoc Beatos imitari? Res. Non in opere, & in effectu: sed bene licet ex charitate, & animi studio desiderate, vt ita agatur: multo plura enim homo desiderare, quam facere potest.

Num. 3. & 4. Qualis est sanctificatio, quæ à beatis diuino nomini datur? Res. Explicatur his tribus verbis, generalissima, perfectissima, & continua seu æterna: Omnes enim Beati nullo excepto, hoc nomen Dei sanctificant: Idque perfectissima ratione, & in sæcula sæculorum indefinenter faciunt.

Ibidem. Quid significat vltima particula. *Et in terra?* Respond. Expl. cat. desiderium nostrum vt Dei nomen ita cognoscatur, lauderetur, & gloria afficiatur in terra, sicut in cælo; *id est,* vt ab omnibus hominibus, & continuo, & perfectissimè, si non actu, saltem desiderio sanctificetur, atque honoretur.

Num. 3. 3. Illa verba, *Sicut in cælo & in terra* addenda sunt Primæ & Secundæ & Tertæ petitioni? Res. Ita ait Catech.

Num. 3. Qua ratione Bz. Quia tres primæ petitiones postulant & desiderant gloriam Dei, ideo quod in fine dicitur de vna iustum est, vt de alia intelligatur: recipiè cum dicta particula rectè singulis petitionibus accomodetur.

De usu huius petitionis. Cap. V.

per I. nu. 1. & seq. **Q**uis est vsus huius petitionis? Respon. Christianus debet. Primò addiscere verba. Secundò considerare, & intelligere significatum, & sensum illorum. Tertio optare quæ ab illis significatur. Quarto Optata sperare. Quinto, Sperata postulare, recitando hæc petitionem. Sexto. Humiliter recipere in petrata. Septimò Gratias agere de impetratis. Octauò, Hæc omnia ad Dei gloriã, & totius mudi utilitatè ordinare: Amplius iustum est gaudere de omni gloria, quæ in cælo, & in terra diuino nomi-

nj data est, datur, & in futurum danda est: Demum tristari,
& dolere de omni iniuria, & irreuerentia, quæ huic Sanctissi-
mo nomini ab impiis hominibus dari contingat.

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In secundam petitionem.

Vanam est materia huius tractationis Ref. Se-
cunda petitio.

Cap. I. n. 1

Quis Ordo? Ref. Post tractationem de prima
recte sequitur tractatio de secunda.

Ibidem.

Quæ utilitas? Ref. Maxima, quia ad ea, quæ in hac petiti-
one postulantur, omnis E uangelii prædicatio refertur, ac ter-
minantur.

Num. 1.

Quæ diuisio? Ref. In capita sequentia.

Primum. Erit de Regno Dei.

Secundum. De miseris hominum.

Tertium De Secunda petitione.

Quartum. De explicatione verborum.

Quintum. De vsu huius petitionis.

De Regno Dei. Cap. I.

Vnde sumitur hæc vox *Regnum*? Ref. A rege, vel à re-
gendo, quia regnum habet Regem, à quo regatur.

Ex nu. 21.

Quid est *Regnum*? Ref. Est multitudo populorum ab alio
Rege legibus, ac magistratibus gubernata.

Ex nu. 2.

Quænam est materia Regni? Ref. Populi, qui à Rege sunt
gubernati.

Arg. ibid.

Ibidem.

Quæ forma? Resp. Leges, ac magistratus, in quibus forma, & modus gubernandi posita est.

Quod efficiens? Resp. Rex, qui dat leges, instituit magistratus, & totam regni gubernationem moderatur.

Ibidem.

Quis finis? Resp. Bonum commune totius regni.

De regno Christi. Num. 1.

Num. 1.

Deus est-ne Rex? Resp. Est, quia omnia regit, ideo scriptura dicit, *Regi saeculorum &c.*

Num. 8.

Christus est-ne Rex? Resp. Est quia regit mundum, & præcipue Ecclesiam, ideo scriptum est de illo, *Ego autem constitutus sum Rex ab eo.*

*Psal. 8.**Arg. n. 1.*

Regnum Christi est vnum? Resp. Aliquo modo, & vnum & triplex dici potest.

*&c.**Num. 7.*

Quomodo vnum? Resp. Quia vnus est mundus, qui gubernatur, vnus Rex, nempe Christus; qui gubernat, & vnus finis gubernationis diuina gloria.

*Num. 8.**9. & 10.*

Qua ratione triplex? Resp. Quia aliud est regnum naturæ; aliud gratiæ, aliud gloriæ.

De regno natura. Num. 3.

Num 7.

Quid est regnum naturæ? Resp. Est totus mundus, prout legibus naturæ gubernatur.

*Cap. II.**Num. 7.*

Quæ materia huius regni? Resp. Absolutè totus mundus, & singulæ partes illius, Angeli, homines, animalia, plantæ, cæli, & elementa.

*Cap. II.**Num. 5.**Num. 7.**Cap. 12. n.*

3.

*Ex sess. 6.**c. 7.**Cap. II.**Num. 7. 3.*

Quis finis? Resp. Gloria Dei, & Christi principalis; vtilitas creaturarum secundarius.

Quod efficiens? Respondeo Deus, qui est author naturæ, & Christus etiam vt homo institutus à deo Rex super omnia.

De regno natura. Num. 4.

*Num. 8. 9. 11**& 12.*

Quid est regnum gratiæ? Resp. Est populorum multitudo legibus gratiæ à Christo institutis gubernata, quæ multitudo Ecclesia Catholica appellatur.

Ibidem.

Quæ materia? Res. Primò, irrationabilia ad hoc regnum primariò non pertinent, Secundò, omnes homines aliquo

modo etiam si infideles, vel hæretici sint, ad illud referuntur, quia omnes ad illud vocati sunt, iuxta illud. *Euanes in mundum vniuersum predicare Euangelium omni creatura.* Tertiò, propriè loquendo sola Ecclesia Catholica vera materia huius regni est, quia hæc sola veris gratiæ legibus gubernatur.

Quæ forma? Resp. Lex gratiæ, seu Euangelij: Item magistratus à Christo instituti. His enim duobus forma Ecclesiasticæ gubernationis contenta est. *Num. 8. Ex Sess. 7. Cap. 7.*

Quis finis? Resp. Vltimus, gloria Dei, & Christi: Item vita æterna: Mediatus finis sunt hominum conuersio, iustificatio, & meritum, & vitæ æternæ consequutio.

Quod efficiens? Resp. Christus, qui Ecclesiam ædificauit, leges illi dedit, magistratus instituit, totam denique Ecclesiæ gubernationem moderatur. *Num. 8.*

De Euangelio Christi.

Num. 5.

Euangelium Christi est idem, quòd Regnum gratiæ? Resp. Vno modo idem, alio diuersum dici potest.

Quid est Euangelium? Respond. Ait Sacrum Concil. Tridentin. Est tanquam fons omnis, & salutaris, veritatis, & morum disciplinæ, quod Christus ore proprio primum promulgauit, deinde per Apostolos omni creaturæ prædicari iussit. *Ar. Sess. c. 1. Sess. 4. c. 1.*

Quor sunt partes Euangelij? Respond. duæ, vna, fides, seu doctrina. Alia lex, seu gratia: prima docet, & illuminat intellectum veritates fidei explicando. Secunda dirigit: & regulat voluntatem, leges, & auxilia illi præbendo. *Ibidem.*

Euangelium in quo distinguitur à regno gratiæ? Resp. Præcipue in parte doctrinæ.

Qua ratione? Resp. Sicut vis medicinæ non est corpus hominis, nec sanitas, nec infirmitas, nec remedia: sed est cognitio, & doctrina doctorum: ita doctrina sancti Euangelij non est regnum Christi, sed doctrina de regno Christi, tum naturæ, tum gratiæ, tum gloriæ: Item de Ecclesia, de Magistratibus, de legibus, de ipso Rege Christo. Hæc enim omnia in Euangelio sunt explicata. *Ar. huic. Num. 1. Ar. Sess. 4. c. 1. & Cat. Cap. 1. n. 2. Ex c. huic par. 4.*

Quomodo Euangelium est idem, quod regnum gratiæ? Resp. Est idem, quia est lex gratiæ, & ipsa: gratia: Christi. *Num. 8. & c.*

stus enim in Evangelio ex gratia elegit Ecclesiam sibi sponsam: Illi legem gratiæ; item sacramenta, & Magistratus dedit: ideo aliqua ratione idem esse videntur.

Ex cap. II. Num. 1. Evangelium, prædicatio illius idem sunt? Res. Sicut aliud est lex, aliud promulgatio legis, ita aliud est Evangelium, aliud prædicatio illius.

Art. ibid. n. 1. & 7. & c. Evangelium potissimum tractat de Regno Dei, tum naturæ, tum gratiæ, tum gloriæ? Res. ait Catec. S. Ioannes Baptista potissimum à regno Dei suam inchoavit prædicationem; Matth. 3. Idem fecit Dominus noster, Marci 1. Demum ex scripturis apparet, quod in Evangelio de regno Dei potissimum tractatio, & fermo est.

Catec. in. Præf. Num. 12. Ad quot capita potest reduci summa totius Evangelij? Res. Ait. Cat. Ad quatuor, nempe ad sequentia.

Primum est Symbol. Apostolorum in quo veritatis Fidei, *id est*, de ultimo fine hominæ, & de mediis ad illum consequendum sunt explicatæ.

2. Sunt Sacramenta in quibus meritum passionis Christi communicatur: Magistratus per Ordinem, & sacrificium per Eucharistiam data sunt.

3. Sunt præcepta Decalogi, præcepta Ecclesiæ, & consilia Evangelica.

4. Est oratio Dominicalis, ad quam omnes aliæ orationes reduci possunt.

Ibid. Cat. In his quatuor summa, & perfectio regni gratiæ, & Evangelij posita est? Res. Ita esse pro certo tenendum est.

De regno Ecclesia Militantis.

Num. 6.

Num. 12. Ecclesia potest dici regnum Christi? Respondeo Christus sæpe illam regnum Cælorum vocavit, veluti in similitudine sægenæ, & virginum, & agri, atque aliarum.

Omnes homines pertinent ad Ecclesiam? Res. Omnes, sed diuersa ratione.

Arg. n. 12, hic. nu. 12. 13. & ar. 7. Quænam est hæc diuersitas? Res. Dantur tres gradus hominum: primus, & infimus gradus est infidelium. Iudæorum, Hæreticorum, & Schismaticorum; Isti enim extra Ecclesiam sunt nempe membra illius existunt, sed tamen ad illam vocati sunt Secundus, & maior primo est Christianorum fidelium, qui profitentur se velle seruare leges

Euangelij, & Ecclesiae, sed de facto non seruatur mortalia crimina perpetrantes, & hi membra sunt Ecclesiae, sed mortua, & sunt in regno gratiae, & Euangelij, non quia habent gratiam, sed quia habent fidem & spem, & legem Euangelij, & ac gratiae profitentur: Tertius, & summus gradus est illorum, qui in gratia sunt iusti, & isti verè in regno gratiae sunt, & membra Ecclesiae vita existunt, & Christus dominatur illis per fidem, spem, & charitatem, & de hoc articulo nono dictum est. *Hic. num. 7.*

Quomodo Christus regnat in membris Ecclesiae? Resp. Ait Catec. dupliciter, nempe tum in interiori, tum in exteriori. *Ex num. 9. & art. 9.*

Quo pacto in interiori? Resp. Ait Per virtutes intimas fidem, spem, charitatem, per quas fideles partes quodammodo regni gratiae efficiuntur, & Deo peculiari quadam ratione subijciuntur, & ad eius cultum, & venationem consecrantur. *Hic. nu. 6.*

Quomodo in exteriori? Ref. Per Sacramenta, per sacrificium, per leges, per Magistratus, per Angelos, quae exteriora homini sunt, & per illa homo gubernatur. *Art. 9.*

De regno gloria. Num. 7.

Sacrae litterae faciunt mentionem de regno gloriae? Ref. Num. 10. Faciunt, vt apud S. Math. Christus vocat iustos ad Regnum patris sui, & idem saepius alibi, vt Lucae 23. Ioan. 1. Ephes. 5. Math. 13. & 12.

Regnum gratiae praecedit regnum gloriae? Respon. Ait Num. 11. Catech. tempore omnino praecedit, quia in nullo potest regnare Dei gloria, nisi illius gratia prius in eodem regnauerit, dignitate autem eminet regnum gloriae.

Quid est gratia? Ref. Ait Catec. Ex Salvatore. *Fons aqua salientis in vitam aeternam.*

Quid est gloria? Ref. Ait Gratia quaedam perfecta, & absoluta. *Num. 1. Num. 11.*

Quae materia huius regni? Resp. Angeli, & Beati. *Ibidem.*

Quis finis? Ref. Aeterna visio, & fructio diuinae essentiae. *Ex nu. 10.*

Quae forma? Ref. Ex parte beatorum perfectissima Deo subiectio Ex parte Dei perfectissima sui communicatio. Ex parte vtriusque aeterna & beatissima vnio. *Arg. ibid. & art. 12. Art. 12.*

Vbi Catec. tractat de hoc Regno? Resp. In duodecimo articulo

In sym. a.

11.

Num. 11.

Regnum naturæ, & gratiæ ordinantur ad regnum gloriæ? Resp. Omnino, tanquam minus perfecta ad maximè perfectum.

De miserijs hominum Cap. II.

Num. 6. & 6.

nu. 1. nu. 4.

& 6.

Quare hoc loco de miserijs considerandum? Respon. Quia regnum Dei humanarum miseriaturum remedium est.

Quid de illis debet examinari? Res. Primò, ipsæ miseriæ considerandæ: Secundò, causæ illarum: Tertiò, remedium.

Quid est miseria? Res. Est præsentia mali nocivi, & molesti, vel absentia boni necessarij, seu desiderari: veluti infirmo febris est miseria, quia præsentia mali; & pauperi famines vel nuditas miseria, quia absentia boni.

Arg. art. II.

& hic.

Nu. 4. 5. 6.

Ex Catec.

in Decal.

Ad quot capita reducuntur omnia bona, & mala hominum? Res. Ad quatuor, nempe. Primò, ad bona animæ: Secundò, corporis & ista dicuntur interna: Tertiò, famæ; Quartò, facultatum, & ista dicuntur externa.

Quæ sunt miseriæ animæ? Res. Carentia gratiæ, verborum, donorum Dei, item ignorantia, malitia, peccatum, tentatio, peccandi occasio, fomes, concupiscentia, inclinatio, vel habilitas ad peccandum, mali habitus, prava consuetudo, rebellio sensus, aliæque multa.

Quæ corporis? Res. Dolores, infirmitates, fames, sitis, nuditas, carcer, & alia.

Quæ famæ? Res. Iniuriæ, calumniæ, superbia, invidia, utilitas, aliæque multa.

Quæ facultatum? Res. Paupertas, lites furta, sollicitudines, curæ, timores & alia.

Num 4. 5.

Quænam miseriæ potissimum à Catech. enumerantur? Res. sequentes.

Ibidem.

Prima est loci, nempe moramur in hac valle lachrymarum, & miserijs plena.

Ibidem.

2. Sumus hic tanquam exules, & in loco poenæ, atque maledicti onis.

Ibidem.

3. Ait: Hic habitant dæmones quorum odium in nos nulla ratione mitigari potest, nam sunt infestissimi, & ini-

placit

4. M

quod

run:

tim

derer

hoc e

5. A

tiona

à nar

ne de

ne fer

disce

mult

mum

cogit

abie

tenti

que

Hæ

redd

Q

Prin

gno i

dum

fectu

tus e

2. E

mal

item

seru

3.

simu

eius

4. E

cato

5.

placibiles in genus humanum.

4. Maxima miseria domesticum, & intestinum praelium, *ibidem.*
quod inter se corpus, & anima, caro, & spiritus assidue gerunt: quod perpetuo timendum est, ne concidamus; imo statim consideremus, nisi propugnaculo diuinæ dextræ defenderemur, ita vt Apostolus Rom. 7. *In foelicem hominem in hoc corpore appellauerit.*

5. At. Bestiæ agræ estes plantæ, elementa, omnia denique irrationabilia raro à propriis actionibus, item à sensu, vel motu à natura insito ita declinant, vt à proposito, & constituto sine defleant. Cælum enim ita motu, & perpetua conuersione fertur, vt ne minimum quidem à præfinita diuinitus lege discedat; à qua etiam terram, & reliquam vniuersitatem, aut multa, aut exigua ex parte deficere videre licet. At miserimum hominum genus sæpissimè labitur; raro quæ recte sunt cogitata persequitur; plerumque susceptas bonas actiones abiicit, atque contemnit: quæ modò placuerat optima sententia, subito displicet: & illa reiecta ad turpia consilia sibi que perniciofa dilabitur.

Hæc, & alia plurima malam, & miseram hominis vitam reddunt.

De causis miseriarum. Num. 2.

Quam sunt causæ tantarum miseriarum? Res. Præcipuæ causæ sunt sequentes.

Prima, & potissima est diceffus à Deo, & dominio, seu regno ipsius: quod exemplo filii prodigi maximè apparet: dum enim fuit in domo patris omnibus abundabat: sed profectus in longinquam regionem omnibus miseris repletus est. *nu. 6. & 12*

2. Est peccatum primorum parentum, per quod mors, & mala innumerabilia corporis: item priuatio ordinalis iustitiæ, item fomes, & concupiscentia, & alia mala illi aduenerunt, seruus etiam peccati effectus est. *S. s. 5. & hic num. 17*

3. Et imperium tyrannicum diaboli, qui homini inimicissimu: tyrannidem suam crudelissimè exercet in illos, qui eius imperio se subdunt. *Nu. 5. n. 14 19.*

4. Est infirmitas liberi arbitrii, quod post naturam ex peccato corruptam in peccata facilliter dilabi solet. *1. x. sess. Car. c. 12. nu. 3. per. 3.*

5. Et nolle Dei præceptis obedire, deo subditum esse, *Num. 6.*

Num. 6.

eius iussa contemnere, demum discedere à regno Dei, vt peccando in regnum diaboli proficiatur.

De remedio humana miseria.

*Num. 3.**Ibidem.*

Quodnam est remedium humanæ miseriæ? Res. Vnicum remedium est recedere à regno peccati, atque diaboli, vt in regnum Christi tendatur.

*Ibidem.**Num. 2.*

Quare hoc est remedium? Res. Quia vt Deus regnat ibi omnia bona sunt, sicut etiam omnia mala excludi à regno dicuntur.

Ibidem.

Christus promisit hoc? Res. Promisit, quando dixit: *Primum querite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiuuentur vobis.* Ecce vbi est regnum Dei, ibi omnia opportuna tradita sunt.

Ibidem.

Potest afferri aliquod exemplum? Res. Potest, veluti Dauid, qui dixit *Dominus regit me, & nihil mihi deerit.* Ecce nihil deest ei, super quem Deus regnat. Item filius prodigus in domum patris reuersus non solum abundantiam panis, sed maximum conuiuium, & alia bona adeptus est.

Ibidem.

Potest confirmari ratione? Respondeo. Potest: Si enim Patres, & Reges terreni omni cura student salutem, & incolumitati suæ familiæ vel regni consulere: quis non videt, Deum, qui totius mundi suam prouidentiam habet, non permissurum, vt iis, qui in regno suo existunt desint ea, quæ curiæ illius sunt?

*Ex cap. 2.**Num. 4.*

Nonne videmus multos iustos, & bonis carere, & malis abundare? Res. Si aliqui iusti, vt Iob, vel Tobias, vel alij, aliquando miseris repleti esse videntur, existimandum est illas miserias esse illorum diuitias, atque felicitates quia ex illis meritum, & gratiæ augmentum à Deo iusti consequi solent.

De secunda petitione. Cap. II

Cap. II. n. 1

Quamnam est secunda petitio? Res. Hæc, *Adueniat regnum tuum sicut in Cælo & in terra.*

Ibidem.

Cur dicitur. Secunda petitio? Res. Quia secundo loco posita est.

Cap. I. n. 1

Quare post primam collocatur? Res. Quia ratio ordinis ita requirit.

Cap. 10. n. 1
Et c. 12. n. 1.

Quænam est hæc ordinis ratio? Resp. Ordo petendi ordinem desiderii sequi debet. Primò autem opus est desiderare cognitionem de regno Dei. Secundò, aduentum ipsius regni. Tertio, opere adimplere ea, quæ in tali regno fieri debent. Ideo prima petitio petit, & desiderat cognitionem de regno Dei. Secunda, petit vt veniat dictum regnum. Tertia vt fiat voluntas Regis, quæ in legibus explicata est,

Quomodo definitur secunda petitio? Resp. Sic. Est forma mala petendi Christianam professionem. Arg. ibid.

Quænam est materia illius? Respondeo. Illud quod desideratur, speratur, & petitur, nempe Christiana professio, id est, vt omnes homines profiteantur esse de regno Dei. Ca. 10. n. 1.

Quæ forma? Resp. Ille effectus, vel modus, quo desideramus, speramus, ac petimus Dei regnum, seu Christianam professionem de tali regno. Arg. ibid.

Quis finis? Refe. Gloria Dei, & Christi, nec non utilitas, & vita beata hominum. Ex Sess. 6. cap. 7.

Quare gloria Dei? Resp. Quia regnare actio gloriæ est, ideo quid petit regnum Dei? gloriam quoque ipsius postulare dubium non est. Arg. ibid.

Quomodo utilitas hominum? Resp. Quia regnum Dei omnia bona concomitantur, ideo qui petit regnum dei, omnia etiam bona cum illo postulare existimandus est. Hic. n. 2.

Explicatio de materia secunda petitionis.

Num. 2.

Quid potissimum de materia huius petitionis considerandum est? Ref. Eius amplitudo consideranda, nempe quam multis in ea petamus, quam magna, & multa petantur. Quam plenè, & perfectè postulemus. Num. 4. Et n. 6. 1.

Quomodo potest declarari amplitudo eorum, quæ in secunda petitione postulemus? Ref. Sic.

Primò, petimus regnum Dei in generali, ideo petimus omne regnum tum naturæ, tum gratiæ, tum gloriæ: & hoc vbique in Angelis, in hominibus, in toto mundo. Nu. 7. Et c.

Secundò, postulamus augmentum, & perfectionem dicti regni, & singularum partium ipsius, nempe perfectionem naturæ, gratiæ, & gloriæ: veluti petimus, quod corrupta hominis, & per hominum peccantem elemento- Arg. c. 10. nu. 3. Et hic c. 11.

Num. 1.
& seq.

rum natura à Deo post peccatum maledicta reparetur, ac perficiatur; gratia in habentibus illam augeatur: non habentibus detur; demum per gratiam gloria hominibus conferatur.

Num. 5.

Tertiò rogamus, vt dentur nobis ea omnia bona, quæ regnum Dei consequi solent: ait autem Catechif. Omnia bona hoc regnum consequuntur, iuxta illud Prophetæ, *Dominus regu me, & nihil mihi deerit* & iuxta illud Christi, *primum querite regnum Dei, & alia omnia adiucentur vobis*. Ideo ait Car. In hac petitione omnia omni bona postulantur, quia regnum Dei omnia bona consequi solent.

Num. 4.

Quartò rogamus, vt omnia illa media, vel instrumenta nobis concedantur, quibus regnum Dei rectè quæritur, & inuenitur iuxta illud de Virginibus fatuis, & prudentibus, quarum prudentes, quia oleum habuerunt, fatuis exclusis regnum dei ingressæ sunt. Ideo hic petimus omnia quæ ad conuersionem, & iustificationem peccatoris, item ad perseuerantiam, & ad meritum, necnon consequitionem vitæ æternæ pertineant.

Num. 11.
14. 18. 19.

5. Postulamus vt deus destruat, euellat, eradicet dominium, tyrannidem diaboli, mortis, atque peccati. liberetque nos à captiuitate, & seruitute illorum.

Num. 12.

6. Ait Catec. Petimus, vt regnum Christi, quod est Ecclesia, propagetur, nempe, vt ad illius communionem & gremium conuertantur Infideles, Iudæi, Hæretici, & Schismatici, ita vt de illa verificentur dicta per Esaiam cap 54. *Dilata locum tentorij tui*, &c. Item cap. 60. *Leua in circuitu oculos tuos, & vide, & omnes isti congregati sunt, venerunt ibi*, &c.

Num. 13.

7. Ait Petimus, vt deus peccatores, qui per fidem sunt in Ecclesia, sed propter peccatum dæmon in illis habitet ac dominatur tanquam in proprijs domicilijs, radijs diuinæ lucis illustret, vt in gratiam dei, & pristinam filiorum ipsius restituantur dignitatem.

Ibidem.

8. Ait. Postulamus, vt deus arcam Ecclesiæ ab offensionibus, & causis errorum purget, quo deo cultum piè, sanctèque exhibeat, & quicta, ac tranquilla pace perfruatur.

Non
Deus,
victor
testare
10. A
tatem
ciantur
que ho
Vnde d
gnat v
11.
per gra
pronci
riam a
multis.

Q
n
nat. Q
Hæc
quatio
qui reg
& eius
pe lege
regno.
Qui
hic non
que ter
piendas
ria totu
naturæ
regno n
tia. Ef
gloria,
est.
Per T
tuni gra
Thum, s

Nonò ait, Petimus vt solus in nobis viuat solus regnet Deus, & vt amplius morti locus non sit, sed abiorbeatur in victoria Christi, qui dissipato omni hostium principatu. potestate, & virtute, suo omnia subiiciat imperio,

Num. 4.

10. Ait, Petimus, vt Deus hominibus fidem, & charitatem conferat, per quas homines perfectissimè Deo subiiciantur, ita vt sensus rationi, & ratio Deo subdita sit, totusque homo ad Dei cultum, ac venerationem consecratur; Vnde cum Apostolo dicere possit, *regno ego, iam non ego, regnat verò, & uiuit in me Christus.*

Num. 6. & n. 4.

Num. 9.

11. Deum meritum, & consequutionem regni cælestis per gratiam Dei postulamus, orantes, vt de gradu in gradum proficientes ad summum fastidium regni Dei, *id est* ad gloriam æternam perueniamus. Et ex dictis, quàm multa, quàm multis, & quàm perfecta petamus innotescit.

Num. 10. & seq.

De explicazione verborum secundæ petitionis.

Caput IV.

Quot sunt verba secundæ Petitionis? Res. Quinque. Primum *Regnum*. Secundum, *Tuum*. Tertium, *Adueniat*. Quartum, *sicut in celo*. Quintum, & *in terra*.

Cap. 11. n. 5

& c. 18. n. 3.

Arg. n. 1. 2

& seq.

Hæc vox *regnum*, quid significat? Respond. Denotat quatuor causas regni nempe efficientem, quæ est Rex qui regat, & gubernet: Materiam, *id est*, populos, qui Regi, & eius legibus, ac magistratibus subditi sint: Formam nempe leges, ac magistratus, Finem, *id est*, bonum commune regno.

Quid significat illa dictio *Tuum*? Respond. Exprimit hic non esse sermonem de regno hominum temporali, atque terreno, sed de cælesti atque diuino: ideo hic accipiendas esse quatuor causas, regni diuini, quæ sunt. Materia totus mundus, & omnes illius partes. Formas leges tum naturæ, tum gratiæ, tum gloriæ. Item secundæ causæ in regno naturæ: & magistratus à Deo constituti in lege gratiæ. Efficiens Deus ipse, & Christus. Finis summa Dei gloria, & maxima hominum utilitas, vt antea dictum est.

Num. 1. 2.

& c.

Per *Tuum*, intelligitur omne regnum Dei tum naturæ tum gratiæ, tum gloriæ? Resp. Cum in generali dicatur: *Tuum*, de omni regno intelligere iustum est.

Quare n. 7.

8 & c.

Num. 8.

Hoc loco, *Tuum*, accipitur eodem modo, quo de aliis Regibus dici solet: Respond. Non, sed diuerso. Duobus enim modis de aliquo rege potest dici quod regnum sit suum; Primus est sic. Hoc regnum est tuum, non quia illud habes à te ipso, ab alio enim illud accepisti, nempe vel hæreditate, aut successione: vel quia ab hominibus ad illud electus es: sed dicitur, tum quia in illo tu regis, ac dominaris. Secundò sic hoc regnum dicitur, tum quia tu in illo dominaris, & hoc ius non habes ab alio, sed à te ipso; & hoc modo soli Deo conuenit, qui solus à seipso summum regnandi ius habet.

Ibidem.

Illi, qui per vim, & iniuriam, & tyrannicè regnant: possuntne dici regnare à seipso? Resp. Tyrannus nec dominium, nec regnum dici potest habere, ideo nullo modo regnum usurpatum dicitur esse suum.

Num. 12.

Quid significat verbum: *Adueniat*? Resp. Idem quod *Ad nos veniat*.

Nu. 15.

Hoc loco quid per dictum verbum significatur? Resp.

16. & 19.

Primò, denotat, quod nos magni facimus, & existimamus regnum Dei, è contra vero despiciamus, & contemnimus diaboli, & peccati, tyrannidem. Secundò, quod optamus, cupimus, diligimus, hoc Dei regnum aliis contemptis, & neglectis. Tertiò, quod speramus illud obtinere, seu fieri de illo regno, Quarto quòd primus & vt Deus dominetur nobis, & nos subiiciamur vt Regi Deo. Quintò, quod gratias agimus Deo, quòd in nobis aliquo modo regnare dignatus sit.

Aug. ibid.

Hoc verbo exprimitur odium regni diaboli: Ref. Exprimatur, cum enim regnum Christi, & diaboli simul esse non possit, qui optat, & elegit vnum, quod aliud contemnat necesse est.

*Ca. 10. n. 3.**Ec. 11. n.**10. & 11.*

Quid exprimit illud verbum, *Sicut in caelo*: Resp. Representat nobis ex vna parte maximam Dei gloriam, & maiestatem, qua Deus regnat in caelo communicando seipsum foelicissimè beatis quibus visionem, & fruitionem propriæ essentiae impertitur. Ex alia declarat maximam subiectionem, qua beati Deo foelicissimè subduntur, ita vt omnes: & semper, & omnino illi vniti, & coniuncti, & subditi sint, & in hoc vita beata est.

ca. 10. n. 3.

Quid significat illud verbum, *Et in terra*: Ref. Exprimit,

nos de
gnet in
nibus,
semper
nos de
Deus r
ordina

Q
ta sit in
& quan
ximun
dum il
li has l
faciend
peruen

Quar
rium r
rum q
riis ple
vbi dor
cta. Se
pater e

Hoc
à Chris
lorum
dignum
mo gau
enim in
mari, at

Hoc
O nos
vt illan
ipse reg
daremu
Suff
petere

Quo

nos debere toto corde, & affectu desiderare, vt Deus ita regnet in terris sicut regnat in beatis, *id est*, vt regnent in omnibus, & semper, & gloriofissime, & quod omnes homines, & semper, & perfectissime Deo subditi sunt. Declarat etiam nos desiderare illud aeternum regnum paratum iustis, quo Deus regnat in caelis, & ad quod regna naturae, & gratiae sunt ordinata.

De usu huius petitionis. Cap. V.

Quid parochi debent facere circa hanc petitionem? *Num. 1.*
Ref. Ait Cat, Primò debent populis explicare, quanta sit in hac petitione vis, ac necessitas, *id est*, quam magna, & quam necessaria petamus. Secundò, debent in populis maximum desiderium excitare de regno Dei. Tertiò, explicandum illis est, quibus cogitationibus, & meditationibus populi has Deo preces pie facere possint. 4. Inducendi sunt ad faciendum ea, quae opus est, vel ad regnum caeleste valeant peruenire. *Num. 15.*

Quanam considerationes excitabunt fideles ad desiderium regni Dei? Ref. Primò, consideratio nostrarum miserationum quod sumus infirmi, fragiles ad peccata inclinati, miseris pleni, quod caro spiritui contrariatur, quod Dæmones, vbi dominantur acerbissima mala inducunt, & alia iam dicta. Secundò, quam maximum bonum sit regnum Dei, vt pater ex dictis. *Num. 4.*
Num. 17.

Hoc desiderium magnum esse debet? Ref. Maximum: quod à Christo ita traditum est. illa similitudine, qua regnum caelorum thesauro abscondito in agro comparatur, vbi docet, dignum agrum, & thesaurum tanti faciendum esse, vt summo gaudio omnia debeant vendi, vt ille ematur. Omnia enim in comparatione illius tanquam stercora debent aestimari, atque contemni. *Num. 15.*

Hoc desiderium valde hominibus prodest? Resp. Ait Cat. *Num. 16.*
O nos foelices si tantum luminis nobis praeberet Christus, vt illum videre possemus diuinæ gratiae margaritam! quae ipse regnat in suis nam & nostra omnia, & nos ipsos venundaremur, vt emptam illam tueremur.

Sufficit si quis caelorum, regnum desideret? Ref. Non, sed *Num. 1.*
petere etiam opus est.

Quomodo petendum? Resp. Ait Catech. Demissio, & ab- *Num. 17.*

iecto animo sumus oportet, & nostra oratio debet esse plena Christianæ humilitatis, ita vt more Publicani de nobis diffidentes ad diuinam benignitatem confugimus, cogitantes qui sumus, nempe Adam progenies, iure à Paradiso electi, & exules, quorum indignitas, ac peruerfitas summum Dei odium, ac sempiternas penas postularer. I deo humiliter ad Dei misericordiam est confugiendum.

- Num. 3.* Sufficit cum desiderio iuncta petitio: Resp. Non, sed opus est, ait Catech. sulcipere illam curam, quid agendum, quid contra vitandum sit, vt ad cæleste regnum peruenire possimus. Quid à Deo non ad otium, & ad inertiam vocati sumus, quinimo scriptum est *Regnum calorum vim patitur, & visienti rapiunt illud: Et si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Deus autem nobis dat maxima auxilia, vt illud regnum obtinere possimus.

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In tertiam petitionem.

Cap. 12. n. 1

Ibidem.

Vænam est materia huius tractationis
Ref. Tertia petitio.

Quis ordo? Resp. In prima petimus cognitionem regni Dei; in secunda postulamus possessionem, & adueatum iam cogniti regni, in tertia rogamus pro executione eorum, quæ in hoc regno præcepta sunt.

Cap. 10. 11

& 12.

Quodnam est huius ordinis fundamentum? Resp. Natura hominis in operando talis est: vt ante omnia præcedat cognitio, & consultatio: post hanc sequatur velle seu deliberatio

deliberatio : demum hanc sequi debet executio. Hoc autem in his petitionibus observatur. Prima enim petit veram cognitionem & consultationem de Deo, & de regno illius. 2. Postulat plenam deliberationem, quæ dici potest professio de regno dei. 3. Rogat de opere, & executione, quæ in obediendo regi, & legibus eius posita est

Hæc tractatio in quot capita dividi potest? Respon. In sequentia.

- Primum est, de voluntate Dei.
- Secundum de voluntate, & libero arbitrio hominis.
- Tertium, de obedientia hominis erga Deum.
- Quartum, de tertia petitione.
- Quintum, de explicatione verborum.
- Sextum, de usu huius petitionis.

De v. luntate Dei. Cap. 1.

IN Deo est vita? Respondeo. Deus est fons omnis vitæ *Psal. 35.*
Id est, Deus tanquam fons vius habet vitam in semetipso : & à semetipso : cætera omnia habent tanquam rivuli vitam à Deo derivatam, atque communicatam. *Ioan. c. 5.*

Quid est vita? Respon. *Est principium operandi in seipso*, ideo soli, quia nihil operatur in seipso, sed tantum extra seipsum, nempe in res, quas illuminat, non dicitur habere vitam : plantæ verò, & animalia, quia operantur in seipsis vitam habere dicuntur. *Ar. de anima. D. T. I. p. q. 18. art. 1 & 2. 1. p. qu. 18. 19. &c.*

Quæ sunt Dei operationes, per quas dicitur vitam habere in seipso? Resp. Sunt duæ tantum, sed nobilissimæ omnium, nempe vna intellectus, alia voluntatis.

Quenam est operatio intellectus? Resp. Scientia, & cognitio, per quam deus cognoscit, primò seipsum: secundò, omnia quæcumque fecit, vel facere potest. *1. p. qu. 14.*

Quenam est operatio voluntatis? Resp. Amor & dilectio, per quam deus diligit, primò seipsum, nempe suam essentiam, & bonitatem: secundò omnia bona, quæ ab ipso creata sunt. *1. p. qu. 1. & 2.*

Ad has duas operationes reducuntur omnia attributa, quæ deo conveniunt? Respondeo. Ita est: Ad cognitionem enim reducitur, Sapientia, Veritas, Lux, Reuelatio, Fides, *id est*, diuinæ scientiæ communicatio, & alia huiusmodi. Ad voluntatem pertinent amor, ira, odium boni. *Ex. 1. p. q. 4. & c.*

518 *Doctr. Catechismi Romani.*

ras, misericordia, iustitia, potentia, punitio, creatio, & alia.

1. p. qu. 14. Quid est diuinus intellectus? Resp. Est primus fons omnis luminis, scientiæ, & cognitionis, & veritatis.

Cap. pet. 3. n. 8. & 24. Quid est diuina voluntas? Resp. Hæc potest habere plures definitiones.

1. d. qu. 19. ar. 6. & 7. Prima est, hæc. Voluntas Dei est primus, & perennis fons omnis bonitatis, iustitiæ, & sanctitatis, & charitatis.

2. 1. art. 1. Secunda est, voluntas Dei est causa vniuersalis omnium rerum iuxta illud: *omnia quacumque voluis fecit.*

Num. 22. n. 8. & 2. Tertia est, voluntas dei est ipsamet iustitia, & bonitas, *id est*, voluntas Dei per seipsum iusta est, reliqua omnia ideo iusta sunt, quia huic voluntati conformia existunt.

Num. 8. & 2. Quarta est particularis quoad homines sic, voluntas dei est prima, & summa regula omnium actuum humanorum; Omnes enim actus humani voluntati dei tanquam primæ regulæ debent conformari.

Num. 11. Quare voluntas Dei est prima regula omnium actuum hominum? Resp. Quia cum Deus sit dominus omnium vt potè, qui omnia ex nihilo, creauit: illa etiam conseruat, & gubernat; ad dominum autem spectat seruis imperare, qui debent in omnibus iustæ voluntati dominorum suorum obtemperare; sequitur, quòd omnes homines in suis operationibus voluntati Dei debent conformari, quòd est ab illa regulari.

Num. 22. Quare voluntas Dei est ipsamet iustitia? Resp. Quia quodcumque vult Deus, iustissimum est, iustè enim deus quod sibi licet de rebus à se creatis facere potest.

De voluntate Dei beneplaciti, & signi. Num. 2.

1. p. q. 19. art. 11. Voluntas Dei est vna? Resp. Est vna? sed variis modis à nobis considerata in voluntatem beneplaciti, & signi distingui solet.

Ibidem. Quid est voluntas beneplaciti? Resp. Est voluntas Dei considerata absolute, & in seipsa etiam si hominibus manifesta non sit.

Ibidem. Quid est voluntas signi? Resp. Est voluntas Dei per ali-
Ibid. ar. 12. at. hic nu. 11. quod signum hominibus declarata.

Quæ sunt signa, quibus voluntas Dei hominibus ma-

nifestatur? Res. Ait S. Tho. quinque, primum præceptum secundum prohibet o; tertium consilium, quartum operatio, quintum promissio: hæc enim diuinam indicant voluntatem; quia impossibile est, quod Deus, vel præcipiat, vel prohibeat, vel horretur, vel permittat, vel operetur, nisi ita ab eius voluntate determinatum sit.

Lex Dei, & præcepta ipsius possuntne dici voluntas Dei? *Ibidem.*
 Resp. Possunt, quia præceptum, seu lex Dei idem est, quod voluntas Dei per legem, vel præceptum manifestata.

Hoc loco accipitur voluntas pro voluntate beneplaciti, an signi? Respond. Signi, homines enim non possunt facere voluntatem Dei, nisi prius illis per signum fuerit manifestata. *Ioan. 5.*

Accipitur hic voluntas pro præcepto, & consilio? Resp. *Ibidem.*
 Accipitur, quia dicere fiat voluntas tua, idem est quod dicere fiat præceptum tuum.

De voluntate hominis. Cap. I.

Quid est voluntas hominis? Resp. Est potentia, qua homo ad actus, & obiecta, seu ad finem, & ad media moraliter determinatur. *D. Th. 1. 2. q. 8.*

Quid est determinari moraliter? Res. Est determinari cum liberalitate & sub ratione virtutis, & vitii, meriti, vel demeriti laudabilis, vel vituperabilis. *Aristot. 3. Ethic. 1. 2. q. 74.*

Voluntas est principium omnis virtuosæ & vitiosæ operationis? Resp. Ita est: unde impossibile est: quod homo qui habet bonam voluntatem, sit malus, & qui habet malam voluntatem, sit bonus: iuxta illud Saluatoris; *Non potest arbor mala fructus bonos facere, neque arbor bona fructus malos facere*; Per arborem enim Doctores. intelligunt voluntatem. *art. 1. q. 20. a. 2. ad 1.*

Quod est obiectum voluntatis humanæ? Resp. Finis, & media ad illum. *Cat. 4. pe. 9 n. 11. 12. q. 8. 1. 2. q. 20.*

Quænam est bona voluntas? Resp. Illa quæ rectè se habet ad finem, & ad media: id est quæ habet bonum finem & bene vititur mediis ad illum obtinendum. *art. 1. q. 20. Ibid.*

Quæ dicitur mala voluntas? Res. Illa quæ habet malum finem, vel si finem habet bonum, non rectè tamen vititur mediis ad illum.

De fine hominis. Num. 2.

I. 2. q. 1.

Quid est finis hominis? Ref. Est illud, ad quod homo seipsum & suas res, atque operationes debet ultimatè determinare, & ordinare.

Cat. nu. 3.

Ad quem spectat hunc homini statuere finem? Ref. Ad Deum, qui illum creavit; semper enim agens rem quam producit, ad proprium finem debet determinare; unde artifices semper res ordinant productas ad finem illarum.

Ex sess. 6. c. 6.

Quem finem deus homini constituit? Resp. Primò, gloriam dei, secundò vitam hominum beatam.

Arg. ibid.

Hic finis est naturalis, an supernaturalis? Resp. Est tum naturalis, tum supernaturalis.

Ibid. Gr. 1.

3. q. 1. Gr. 1.

Qua ratione? Resp. Homo in vno gradu per naturam potest dare gloriam deo & in illo suam obtinere beatitudinem, sicut quidam Philosophorum professi sunt: Sed per gratiam admodum altiori gradu dictam gloriam, & beatitudinem consequi potest, ideo possunt, esse finis naturalis & supernaturalis.

*De medijs ad dictum finem obtinendum. Num. 3.**Arg. hic. n. 3.*

Quis debet determinare media ad dictum finem obtinendum? Resp. deus, quia ad eundem spectat determinationis finis, atque meliorum ad illum.

Quæ sunt ista media? Resp. Alia sunt naturalia, quibus obtinetur finis naturalis, alia supernaturalia ad finem supernaturalem determinata.

Arg. Ibid.

Quæ media sunt naturalia? Resp. vt sic dicam, duo, nempe Lex naturalis, & ipsa natura.

Ibid. n.

Quænam est lex naturalis? Resp. Illa, quæ in decalogo continetur, si de hominibus loquamur.

Par. 3. c. 1. Num. 11.

I. 2. q. 100. art. 2.

Quid facit hæc lex? Resp. distinctè præscribit omnia, quæcumque homo vel facere, vel omittere debet, vt det gloriam deo, & ab illo sibi obtineat vitam beatam. Item dicta lex explicat voluntatem dei, cui se homo conformare tenetur.

Arg. hic. Num. 3.

Quid est natura? Resp. Est principium, quo homo impellitur, & dirigitur, & adiuuatur ad integram obseruantiam legis naturalis homini datae.

Quomodo natura impellit ad obseruantiam legis? Ref. pondeo, Natura hominis per Synderesim dat intellecta.

cognitionem preceptorum Decalogi, vt in tertia parte dictum est; Per conscientiam vero impellit intellectum & voluntatem. Primò, ad bene consultandum de vltimo fine, & medijs iuxta illud, quod à lege Decalogi præscriptum est: secundo, ad bene eligendum: tertio ad bonam executionem exercendam.

1. p. 9. 7. P.
art. 12. &
13.

Quanam sunt media supernaturalia? Resp. vt sic dicam Duo. Euangelium, & gratia Dei.

Quid coninet Euangelium? Resp. Primò veram Doctrinam de vltimo fine supernaturali, & de medijs ad illum obtinendum: secundo, tradit, & determinat dicta media nec non bonum vsu illorum.

Conc. Trid.
Sess. 6. cap.
2. & c.
Sess. 4. ca. 1.

Quid facit gratia? Resp. Excitat, adiuuat, impellit, mouet, dirigit ad omnia illa cognoscenda, eligenda exequenda, quæ in Euangelio contenta sunt.

De libero hominis arbitrio. Num. 4.

DEus omnibus creaturis indiditne propensionem, inclinationem, & appetitum proprii sui finis, atque mediolorum? Resp. indidit.

Sess. 6. c. 5.
& c.

Creaturae possunt ab hac naturali propensione declinare? Res. Ait Catech. Non declinant, nisi obiecto extrinsecus impedito.

Catec. hic.
num. 3.

Hæc vis, & natura expetendi finem, & media à Deo ordinata fuit à deo homini ingenita? Resp. Ait Catech. Fuit, & eò præclarior, & præstantior, quod homo esset compositionis, atque consilij.

Ibidem.

Creaturae irrationales hunc appetitum naturaliter ingentum conseruarunt? Resp. Ait Catech. Sicut initio natura bonæ creatæ fuerunt: sic in eo statu, & conditione manserunt hodieque manent.

Ibidem.

Homo permanet in eo statu, in quo à deo creatus est? Respon. Ait Catech. Miserum hominum genus cursum à deo illi præstitutum non tenuit.

Ibidem.

Quare solus homo declinat à lege sibi à deo data? Res. Ob liberum arbitrium ipsius.

Homo habet liberum arbitrium? Res. Est de fide quod habet, licet post Adæ peccatum in illo sit viribus attenuatum, & inclinatum.

Sess. 6. ca. 6.
Ibi. ca. 1. &
can. 5.

Quid est arbitrium? Resp. Est facultas dissentendi, si velit, Dei motioni, & ordinationi, & item illi motioni,

Ex sess. 6.
can. 41

quæ ab obiectis, & secundis causis fit.

Quare Deus hanc facultatem dissentiendi non dedit irrationabilibus, homini verò dedit? Resp. Primò ob gloriam suam: secundò propter hominis utilitatem.

Quomodo hoc tendit ad gloriam Dei? Respondeo, Quia sic Deus manifestat, quòd in seipso beatissimus est, & ideo non eget hominis honore, vel servitute: Deus enim quasi sic loquitur: Ego, ò homo in meipso beatissimus sum, & non ego hic in aliquo: quod si ordinavi te ad glorificandum me, hoc feci quia iustitia exigebat: ut autem scias quia non egeo, volo in manu, & potestate tua relinquere, ut possis dissentire à mea ordinatione & non solum me honorare, sed etiam contra me peccare, si velis.

Qua ratione tendit ad utilitatem hominis? Res. Primò est magna dignitas hominis, quòd dominus actuum suorum sit constitutus: secundò: Per liberum arbitrium efficitur quòd homo in actibus suis potest agere virtuosè, & laudabiliter, & meritoriè, ubi enim non est libertas, ibi virtus, nec meritum esse potest: vilissimum est autem homini, quòd vitam æternam mereri possit.

De proclivitate humani arbitrii, ad malum.

Num. 5.

*Sess. 5. c. 1
& Cat. hic*

Arbitrium hominis modò est proclive ad malum. Resp. De hac proclivitate ad malum multa docent sacrum Conc. Trid. & Catech. Rom. præcipuè autem sequentia.

Num. 3.

Primò sacrum Concil. Primus homo Adam post peccatum statim sanctitatem, & iustitiam originalem amisit: quæ iustitia præcipuum virtutis studium homini conferebat.

Ibidem.

Secundò ait, per illud peccatum incurrisse iram & indignationem Dei, item mortem, & cum morte captivitatem diaboli, totumque Adam secundum corpus, & animam in deterius commutatam.

Ibidem.

Tertiò, ait, Adam dicta mala in posteros transtulisse.

Ibidem.

Quartò ait, Modò in hominibus etiam baptizatis, & iustificatis manere fomitem, & concupiscentiam, quæ dicuntur esse peccatum, quatenus ex peccato sunt, & ad peccatum inclinant.

Quintò ait, liberum arbitrium post peccatum mansisse viribus attenuatum, & inclinatum.

Sess. 6. c. 1.
lb. & ca. 1.

Sextò ait. Impossibile est, quod arbitrium possit per vires naturæ sine gratia Dei ab his malis se liberare. Et Catec. iam dicta fufius explicat sic.

Primò ait, Catech. per peccatum homo non solùm amittit iustitiam originalem, quæ erat donum supra naturam, sed etiam naturale virtutis desiderium in illo obscuratum est.

Num. 3.

Secundò ait, de homine dictum est, *omnes declinauerunt, simul inuiles facti sunt, non est, qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.*

Ibidem.

Tertiò, ait. Sensus, & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua, vt inde facilè intelligi possit, neminem per se salutariter sapere, sed omnes ad malum esse propensos, innumerabilesque esse hominum prauas cupiditates, dum procliuës sunt, & flagranti studio feruntur ad iram, ad odium, ad superbiam, ad ambitionem, ad omne ferè malorum genus.

Ibidem.

Quartò ait. Quamquam homo in malis assiduè versatus, tamen tanta est humani generis miseria, vt permulta sint mala, quæ nobis talia non videantur: Quod insignem arguit hominum calamitatem: qui cupiditatibus, ac libidinibus obcæcati non vident, quæ salutaria opinantur plerumque esse pestifera: Imo verò ad illa perniciofa mala tanquam ad optabile, & expetendum bonum rapiantur præcipites: & ab iis, quæ verè bona sunt, & honesta tanquam à contrariis rebus abhorreant. Quam opinionem, corruptumque iudicium detestatur Deus illis verbis, *vah qui dicitis, malum bonum, & bonum malum,* &c.

Num. 4.

Quintò ait. Diuinæ litteræ, vt humanas miseras subiciant oculis nostris, comparant nos iis, qui verum gustandi sensum amiserunt, quibus contigit, vt à salubri victu, & cibo alieni sint, appetantque contrarium. Item comparant nos ægotis, qui nisi morbum depellant sanorum hominum officia exercere non possunt. Tertiò, comparant nos stultis, qui suo relictæ arbitrio, temerè morantur ad omnia ludicris sermonibus, & inanibus actionibus attendentes:

Num. 5.

Num. 5. & 6

Sexto ait, Homo actiones, quæ deo gratæ sunt, suscipere sine diuinæ gratiæ auxilio non potest: quod si aliquas exerceamus: illæ sunt leues, & ad consequendam cælestem beatitudinem parum, vel nihil momenti habent.

Num. 6.

Sepimò ait deum, vt par est, amare & colere maius quidam & altius est, quàm vt nos humi strati humanis viribus assequi possimus; ideo nunquam poterimus, nisi adminiculo diuinæ gratiæ subleuemur.

Num. 8.

Octauò ait, Si quis discussa diuinitus animi caligine has hominum videat miseras: & legem membrorum, nec non sensuum cupiditates spiritui repugnantes recognoscat: omnemque inspiciat naturæ nostræ propensionem ad malum: non poterit facere: quin opportunum tantis malis remedium quærat, desideret, concupiscat.

*De obedientia. Cap. III.**Ibidem.*

Reperitur aliquod remedium iam dictis tot, tantisque malis? Respon. Reperitur.

Ibidem.

Quodnam est illud? Res. Obedientia diuinæ voluntati.

Quare hoc? Resp. Ait Catech. Cum ob abiectam obedientiam, & Dei voluntatem neglectam in has miseras incidimus, vnum illud tantorum malorum remedium nobis diuinitus impositum est, vt ex Dei voluntate, quam peccando contempnimus, aliquando viuamus: omnesque cogitationes, & actiones nostras ea regula metiamur, quæ sola rectas facit nostras operationes, dei nempe voluntas.

Quid est obedientia? Resp. Hæc potest habere plures definitiones

2. 2. q. 104.

2. ad.

Prima est hæc. *Obedientia est veluti mater omnium virtutum*, virtus enim est quædam conformitas actus humani cum lege Dei, cuius conformitatis obedientia causa est.

Num. 8.

Secunda est. *Obedientia est conformitas, vel confirmatio voluntatis humana cum ege, & voluntate Dei.*

Num. 24.

Tertia est. *Obedientia est virtus, qua homo in beneplacito Dei sicut in tutissimo portu conuiescit.*

Num. 8.

Quarta est. *Obedientia est optimum remedium humane ad malum procliuittatis.*

In iij. Orat. Dom. petitionem. 525

Quinta est, *Obedientia est via qua homo ad finem, & ad media sibi à Deo præstita contendit.*

Quænam est materia obedientiæ? Resp. Totus homo, *Arg. ibid. nu. 8. &c.*
rota hominis voluntas, omnes hominum operationes.

Quæ forma? Resp. Conformatio dictorum cum lege Dei *Ibidem.*
ac superiorum.

Quod efficiens? Resp. Deus, qui sua gratia adiuuat ad *Ibidem.*
obedientiam, item hominis voluntas, quæ diuinæ se subiicit
voluntati.

Quis effectus? Resp. Dirigere hominem ad finem & ad *Arg. ibid.*
media sibi à Deo præstita.

Quis finis? Res. Primò gloria Dei, Deus enim per obe- *Hic per 10-*
dientiam honoratur: secundo utilitas hominis, quia per *um.*
obedientiam maxima homini bona collata sunt.

De gradibus obedientiæ.

Num. 2.

Obedientia habet plures gradus: Resp. Habet præcipuè *Ex num 8.*
sequentes.

Primus est mortificatio propriæ voluntatis: vt enim ho- *Num. 14.*
mo Dei voluntatem faciat, opus est, vt suam mortificet, &
cõhibeat voluntatem in eo, quod Deo contraria est.

Secundus est indifferentia voluntatis, *id est*, voluntas de- *Num. 12.*
bet esse indifferens ad omnia, quæcumque voluerit Deus:
Si enim magis propenderet in hoc, quam in illud contra
Dei voluntatem, esset impedimento, ne promptè deo obe-
dire valeret.

Tertius est resignatio, *id est*, voluntas nostra debet se to- *Num. 12.*
tum collocare sub voluntate Dei permittendo, vt voluntas
Dei moueat nostram, quandocumque, & quomocumque
voluerit.

Quartus est, conformitas nostræ voluntatis cum volun- *Num. 12. 24.*
tate Dei: & est cum nostra voluntas vult omnia illa quæ-
cumque Deus vult, quod illa velit,

Quintus est, actualis obedientia; seu realis exequutio *Num. 11.*
eorum omnium, quæ à Deo siue præceptis, siue consiliis,
siue per se, siue per Ecclesiam homini proposita sunt.

De tertia petitione.

Dap. IV.

Quamnam est materia tertiæ petitionis? Resp. Illud,
quod petimus.

326 *Doct. Catechismi Romani*

Quæ forma? Respon. Desiderium, spes obtinendi, ipsa petitio.

Quis finis? Resp. Ex vna parte impetrare, ex alia gratias agere.

Num. 18.

Quid potissimum in hac petitione postulamus? Respon. Ait Catechismus sequentia.

Num. 14.

Primò, vt totus orbis terrarum diuinæ voluntatis, per Christum manifestatæ cognitionem accipiat.

Secundò, vt Deus det nobis auxilium & potestatem tum per gratiam, tum per naturam, vt per eam possimus cohiberi à prauis cupiditatibus, & ad omnia, quæ Deus vult applicari.

Num. 12.

Tertiò, vt Deus det non solum facultatem ad obediendum, sed etiam actualem, & perfectam obedientiam, *id est* mortificationem, indifferentiam, resignationem, conformitatem, & veram executionem eorum omnium, quæ à Dei voluntate nobis proposita sunt.

Num. 14.

Et.

Quartò, vt Deus faciat nos verè, & ex animo detestari omnia, quæ diuinæ voluntati contraria sunt, nempe opera carnis, fornicationem, immunditiam, impudicitiam, luxuriam, idolorum seruitutem, veneficia, & alia his similia.

Ibidem.

Quintò, Perimus, ne sinat Deus ea nos perficere, quæ sensus, quæ cupiditas, quæ imbecillitas nostra suaserit, sed vt nostram voluntatem sua voluntate moderetur.

Num. 16.

Sextò, Rogamus, ne concedatur nobis à Deo, quod ipsi nostra sponte cupimus, consistentes in hac petitione quod studium, & appetitus, & voluntas nostra deprauata sunt.

Ibidem.

Septimò; Ne Deus concedat nobis ea, quæ ad suasionem, & impulsus dæmonis, qui se fingat Angelum lucis postulamus.

Num. 17.

Octauò; Neque solum precamur, ne Deus concedat malum, aut quod mali speciem habet, sed etiam postulamus, vt fiat voluntas non nostra, sed Dei in iis quæ reuera mala non sunt: veluti cum naturali inclinatione appetimus ea quæ naturam conseruant, vt cibus, somnus, & alia, aut cum reiciimus illa, quæ naturæ nostræ contraria esse videntur, vt dolores, atque infirmitates.

In iij. Orat. Dom. petitionem. 527

Nonò petimus, vt Deus nobis concedat, quod omnia peccata fugiamus, quia illa diuinæ voluntati contraria sunt.

Num. 14.

Decimò, vt concedat nobis omnes virtutes, quia Dei voluntati conformes sunt.

Num. 12.

Vndecimò, vt donet nobis in virtute, & obedientia perseverantiam omnibus diebus vitæ nostræ.

Ibidem.

Duodecimò, vt passiones nostras, vitiosas, fomitem quoque, & concupiscentiam comprimat.

Num. 18.

Decimotertio, vt appetitum rationi obedientem efficiat.

Ibidem.

Decimoquarto, vt naturæ nostræ firmitatem, & corruptionem gratia sua foueat.

Ibidem.

Decimoquinto, vt nos totos ad suam conformet voluntatem. Hæcque omnia perfectissimo modo, sicut in beatis existunt, nobis quoque concedat.

Ibidem.

Quare tam paucis verbis tot, tantæque postulamus. &c.

Quia qui petit, vt fiat à nobis voluntas Dei: omnino etiam petit, ne fiant ea, quæ diuinæ voluntati vel sunt contraria, vel conformia non sunt. Item petit omnia, quæ sunt vel opportuna, vel necessaria ad hoc, vt plenè Deo obediamus. Item postulat, vt illa omnia auferantur, quæ impediunt, vel difficultant obedientiam quæ dicta est, sicque non est mirum, quod hæc postulatio ad tanta se extendat.

Et nu. 19.

Et cap. 1.

Iustis, & iis, qui in gratia Dei sunt constituti, conuenit hæc postulatio: Ref. ait Cat. etiam ipse vehementer petendum est, vt ab ipsis Dei voluntas fiat.

Nonne in animis eorum regnat Deus, & gratiæ beneficio Dei obtemperant voluntati: Ref. ait Catec. verum est; sed tamen ideo hanc debent frequentare petitionem: Primò, quia sine Dei auxilio peccata vitare non possunt; Secundò quia in ipsis propriæ cupiditates aduersantur propter procliuiratem admodum insitam in hominum sensibus, vnde periculum est, ne abstracti & ilecti à concupiscentiis de via salutis deflectant; neque enim iusti ita dominos habet carnis affectus, vt nunquã illi postea excitentur. Gratia enim sanat quidẽ illorum mentem, non etiam carnem, peccati enim fomes dũ vivimus incola nostri corporis est: vnde perseverantia in

Nu. 9. Et 18.

Num. 18.

nu. 9. Et 10.

iustitia, & gratia, vt docet Concilium, speciale donum Dei est.

De explicatione verborum tertia petitionis.

Caput V.

Quot voces sunt in tertia petitione? Res. *Quinque*. Prima, *voluntas*; Secunda, *tua*; Tertia, *fiat*; Quarta, *sicut* in *caelo*; Quinta: *Et in terra*.

Quid significat *voluntas*? Res. Exprimit voluntatem, quæ in substantiis intellectualibus perfectissima potentia est.

Quid significat illa vox, *Tua*? Respond. significat: Hic esse sermonem, non de voluntate creaturarum, & nostra: quæ ad peccandum procliuus est: sed de Dei voluntate, quæ non solum iustissima existit, sed ipsamet iustitia est.

Quid exprimit dictio *Fiat*? Res. Declarat: nos desiderare & petere: vt in toto mundo ab omnibus, & in omnibus Dei voluntas fiat, ita vt omnium hominum voluntates illi subiciantur, illique obediant.

Num. 19. Quid significet illa vox, *Sicut in caelo & in terra*? Res. Declarat nos desiderare, vt voluntas Dei eodem modo, & eadem animi perfectione, fiat in terra, sicut fit in caelo.

Num. 21. Ista verba *sicut in caelo & in terra* habent plures explicationes: Res. Ait Cat. habent tres.

Nam. 9. Prima est hæc, quæ est literalis. Ita fiat voluntas Dei in terra, sicut in caelo fit.

Num. 21. Secunda est ex S. Cypriano, & est moralis, nempe per cælum intelliguntur homines pii, & iusti, qui terrena despicientes, & cælestia diligentes, cælum dici possunt per terram accipiuntur mali, & impii, qui cum terrena diligant, terra dici possunt: vnde petitio erit, vt peccatores ita obediunt Deo sicut & iusti.

Num. 21. Tertia est moralis, ex eodem S. Cypriano, nempe: quod per cælum intelligatur spiritus, seu ratio, & portio hominis superior; quia cælestia diligere solet: per terram caro, & corpus, & sensus accipiuntur, quia ordinariè terram diligant: vnde erit petitio, quod ita caro obediat Deo, sicut spiritus solet illi obtemperare.

Num. 22. Verba huius petitionis exprimunt illam partem ora-

tionis, eum pe nos val colatur est sum opera i à qua n actioni Qui nobis i biguita militat ems.

Peti rem: R

Qua luntatis mo cu diunt e & in sa ratur

Volu terribu obedi nem, t est refe tas est dientia fuerit

Si q mium pietate tiam, Catec in hac terra.

tionis, quæ dicuntur gratiarum actio: Resp. Exprimunt: Quia eum petimus Dei fieri in omnibus voluntatem, declaramus nos valde cupere, vt hæc voluntas ab omnibus non solum colatur, & honoretur, sed etiam, vt adimpleatur: Hoc autem est summis laudibus illam celebrare, nec non omnia illius opera iustissima æstimare, illamque omnis bonitatis fontem, à qua non nisi bona proueniunt, confiteri, quod gratiarum actionis officium est.

Quid faciendum, quando iustitia diuinæ voluntatis nobis ignota est? Respondeo. Ait Catechismus. Omni ambiguitate, & hesitatione de Dei bonitate reiecta cum humilitate ad illud Apostoli confugiendum, *inuestigabiles viæ eius.*

Petimus hic perfectam obedientiam erga Dei voluntatem? Res. Petimus, quia talis in Cælo est.

Qualis est obedientia, & subiectio beatorum diuinæ voluntati? Res. Ait Cat. primò illi sponte, & voluntati, & summo cum affectu, & voluptate obediunt Deo: secundo obediunt omnes nullo penitus excepto: tertio, obediunt semper, & in sæcula sæculorum: & talis obedientia in nobis desideratur.

Voluntas Dei est à nobis facienda propter æternæ vitæ retributionem? Res. Ait Catechismus. Etiam si possumus in obediendo diuinæ voluntati æternam sperare retributionem, tamen, & hæc quoque spes in diuinam voluntatem est referenda: nempe, vt nos ideo operemur, quia Dei voluntas est, vt talem spem habeamus, cum amor, & obedientiæ nostræ mercedem æternam beatiitudinem proposuerit.

Si quis obediat deo, & diligat illum non propter præmium ab ipso promissum; sed tantum ex charitate, & pietate nihil spectans nisi diuinam bonitatem, atque iustitiam, talis obedientia perfectior erit? Respondeo. Ait Catec. Erit perfectior, & talem habent beati, & illam in hac petitione desideramus illis verbis, *Sicut in celo, & in terra.*

Ibidem.

Num. 19.

&c.

Ibidem.

Num. 20.

& 12.

Num. 20:

& 21.

Num. 23.

Fideles, quid debent facere, ut bene utantur hac petitione: Ref. Ait. Cat. sequentia.

Ibidem.

Primò debent sibi continuò ante oculos ponere infinitam bonitatem, atque iustitiam diuinæ voluntatis.

Secundò considerare vim nostræ cupiditatis diuinæ voluntati repugnantem, quæ in natura nostra insita est, per quam in Dei faciendâ voluntate vincimur à naturis omnibus de quibus scriptum est, *omnia seruiunt tibi*, & sumus adeo imbecilles, ut nullum opus Deo gratum non modò non percipere, sed instituere quidem possimus, nisi Dei adiutorio subleuemur.

Ibidem.

Tertiò, Ex hac consideratione debemus induci, ut demisso, & humili animo in hac pronunciandâ petitione nos frequentissimè exercèamus.

Ibidem.

Quartò, debemus summo affectu desiderare, ut Deo perfectissimè obediamus semper in viis Domini ambulantes, eiusque præcepta obseruantes, nihil animo agitantes, vel actione suscipientes, quod diuinæ voluntati, conforme non sit.

Num. 24.

Quintò, Debemus in simplici, & absoluta Dei voluntate conquiescere.

Ibidem.

Sextò, Nostrum iudicium debemus subicere Dei voluntati, qui nobis melius consulit, quàm ipsi optare possumus.

Ibidem.

Septimò, Certò statuendum est, nihil sine Dei voluntate, quæ summa omnium ratio, & regula est, nobis accidere posse: ideoque non debere nos grauius commoueri, sed inuictò animo esse, si quid aduersum, vel molestum nobis contingere videatur.

Num. 24.

Octauò, qui arbitratur, se inferiori loco esse, quàm dignitas postulet, debet à quo animo ferre conditionem suam, ordinem suum non deserere: manere in ea vocatione, in qua vocatus est: omnia ad beneplacitum diuinæ voluntatis referendo.

Ibidem.

Nonò, Si angustia rei familiaris, si corporis valetudine, si persequutionibus, si aliis molestiis, & langoribus premimur, omnia de manu Domini sunt accipiendâ, dicentes cum beato Iob *Sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum.*

Deci
à Deo
caso p
est,

Q
Pri
fiat.

Sec
& hon

Ter
præcep

Qua
Qu

Patris
mater

lenticæ

Sex
homin

Sept
Oct

uocant
Non

morre
Dec

cabiliu
Vnd

omniu
Duc

ad be
Augu

est cui

Decimò. Si prospera, & optata nobis contingant, omnia à Deo sunt acceptanda, & ideo gratiæ illi agendæ, & occasio promptius obediendi, & magis, amandi sumenda est. *Num. 12.*

Motiva ad obediendum Deo.

Num. 2.

Quibus motiuis homo potest induci ad obediendum in omnibus Deo: Resp. sequentibus. *Num. 21.*

Primò. Iustissimum est, vt Dei voluntas in omnibus fiat.

Secundò Omnes creaturæ irrationales Deo obediunt, & homo magis ad hoc obligatus est. *Num. 23.*

Tertiò. Necessarium est, omnino ad salutem obedire præceptis Dei, & Ecclesiæ. *Sess. 6. c. 20.*

Quartò. *Seruire Deo, & illi obedire, regnare est.*

Quintò. Christus dixit, *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in Cœlis est, ipse meus frater, & soror & mater est*: id est cum illo sum omnibus amoris, & benevolentia vinculis coniunctissimus. *Num. 13. Ibidem.*

Sextò. Sola hac obedientia infirmitas arbitrij, & miseria hominis sanari potest. *Num. 8.*

Septimò. Hac obedientia meremur vitam æternam.

Octauò. Exempla omnium sanctorum ad illam nos prouocant. *Sess. 6. c. 16. Num. 13.*

Nonò. *Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*. *Num. 8.*

Decimò. Inobedientia Luciferi, Adam, & aliorum, inexplabilem malorum illis causa fuit. *Num. 13. Cap. 9.*

Vndecimò voluntas dei ipsa est iustitia, & prima regula omnium actuum nostrorum est.

Duodecimò deus Pater noster est, ideo eius voluntas ad benefaciendum nobis promptissima est: Denum S. *Num. 24.*

Augu. ait: *voluntas Dei recta est: tua autem curua. Illa non est curuanda ad tuam: sed tua corrigenda ad illam.*

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In IV. Orat. Dom. petitionem.

Par. 4. c. 13

Ibid. nu. 1.

Vanam est materia huius tractationis? Resp. Quarta petitio. in qua bona temporalia à Deo postulamus

Quis ordo inter hanc, & priores petitiones? Respon. Ait Carec. Habet hunc ordinem precatio Dominica vt postulationem rerum diuinarum consequatur

earum rerum petitio, quæ ad corpus, & ad hanc vitam tuendam pertinent. Nam vt ad Deum tanquam ad vltimum finem referuntur homines, sic humanæ vitæ bona ad diuinam eadem ratione diriguntur.

Quæ diuisio tractationis facienda? Respon. Potest diuidi in capita sequentia.

Primum. De vita corporis, & de rebus illis necessariis.

Secundum. De vita animæ, & de bonis ad illam requisitis.

Tertium. De quarta petitione.

Quartum. De explicatione verborum.

Quintum. De vsu huius petitionis.

De vita corporis humani. Cap. I.

Quid de corpore hominis considerandum? Respond. Primò, de fine corporis humani: Secundò, de ritu, & operationibus illius: Tertio, de bonis ad hanc vitam requisitis: Quarto, de bono vsu dictorum bonorum.

De fine

De fine, & vita corporis humani. Num. 2.

Quis est finis corporis humani? Ref. Est esse instrumētum animæ ad seruiendum deo, & ad alia multa virtutum o pera exercenda. *Num. 1. 2. 3.*

Corpus datum est homini, vt in otio viuat? Ref. Non; sed ad laborem est destinatum. *Num. 3. 1. 1.*

Homo potestne quiescere in voluptatibus corpori? Ref. Non; sed totus homo; & totum hominis corpus ad deum, & ad virtutem est referendum. *Num. 3.*

Homo debet vti corpore ad glorificandum Deum? Resp. Omnino. *Num. 1. 2. 3.*

Qua ratione hoc debet præstare? Ref. Oculis debet vti ad inspicienda opera, & beneficia Dei, vt inde sumat occasionem Deum glorificandi: Item debet oculis inspicere imagines sacras: Item legere sacram Scripturam, vt inde Dei obtineat cognitionem: item inspicere illa omnia, quæ ad actionem corporis valent peruenire: Auribus vtendum est ad audiendum verbum Dei; quo homo ad cultum Dei directus est: Item ad audienda seniorum, & maiorum consilia, & monitiones, Linguâ homo debet vti ad laudandum Deum, & proximum in via virtutis dirigendum; Manus ad omnia opera virtutum efficienda datæ sunt: Pedes ad peregrinationem, & translationem virtuosam de loco ad locum deseruiunt: Totum corpus ieiuniis, abstinentiis, vigiliis, aliisque multis deo deseruit. *Cap. 3. n. 3. Cap. 10. Num. 7. Hic arg. n. 1. 2. 3. & c.*

Quenam debent esse operationes corporis humani? Resp. Exercere se in cultu Dei, & in aliis virtuosis operationibus, secundum quod ab anima illi præscriptum sit. *præcep. 3. Catech.*

Potest has operationes præstare sine vita? Resp. Impossibile est. *Num. 2.*

Potest habere, & conseruare vitam sine adminiculo rerum externarum? Ref. Non potest. *Num. 7.*

De bonis externis ad vitam corporis necessariis.

Num. 1.

Quæ bona ad vitam corporis nostri necessaria sunt? Resp. Totus mundus corporeus. *Cap. 3. n. 3. & cap. 10.*
Quomodo totus mundus vitæ corporis deseruit? Respond. Notum omnibus est quod omnes cæli, omnia elementa lapides, herbæ, plantæ, & animalia ad vitam *Num. 7.*

corporis nostri tuendam deseruiunt.

*Ex Sancto
Ambr. de
Arca Noe.
Num. 5.*

Totus mundus corporeus ad corpus hominis est ordinatus? Respond. deus totum mundum corporeum ad hominis corpus ordinavit, hoc verò ad dei cultum, & gloriam est ordinatum.

Corpus humanum eget aliis corporibus ad se ordinatis? Ref. Omnino.

De indigentia corporis ante peccatum & post peccatum.

Num. 4.

Ioan. 5.

Corpus hominis habet eandem indigentiam post peccatum, quam habuit ante peccatum? Resp. Valde diversa est indigentia.

Ibidem.

Quam indigentiam habuit corpus hominis in statu innocentiae? Resp. Cat. ita ait. Etsi in illo statu necesse habuisset adhibere cibum ad reficiendas vires, tamen non ei opus fuisset vestibus ad tegumentum, non tecto ad perfugium, non armis ad defensionem, non remediis ad valetudinem non aliis multis quorum subsidio nos ad hanc naturæ imbecillitatem tuendam egemus: Satis tunc fuisset ad immortalē vitam ille fructus quem, felicissima vitæ arbor nullo hominis labore præbuisse,

Ibidem.

Homo in tantis paradisi deliciis futurus erat otiosus? Ref. Ait Cat. Non, quia deus hominem ad operandum in eo voluptatis domicilio collocarat: verum nulla opera tunc fuisset molesta, nullum officij genus tunc non iucundum fuisset. Homo etiam perpetuò ex cultura felicitum hortorum tulisset suauissimos fructus, nec cum vnquam opera, aut spes fessellisset.

Num. 3.

Modò post peccatum quomodo res se habet? Resp. Cat. ita ait.

Ibidem.

Primò, nunc fructu arboris vitæ priuati sumus.

2 Nunc contra homines talis sententia prolata est: *Maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ: spinas, & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ in sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec reuertaris in terram, de qua sumptus es, quia puluis es, & in puluerem reuertes.* Itaque versa sunt omnia & mutata in deterrimam partem.

Ibidem.

3. Ait, Illud grauiissimum est, quod maximos sumptus, summum laborem, ac sudorem sæpissimè nullus fructus

consequitur; cum fruges datæ sin deteriorem ðsegetem vel succrescenti agræstium herbarum asperitate opprimuntur, vel in nobis, vento, grandine, vel, rubigine perculæ, & prostratæ intereunt: vt omnis anni labor, exiguo tempore aliqua cæli, vel terræ calamitate, rec. dat ad nihil lum.

De difficultate acquirendi bona corpori necessaria.

Num. 5.

Modò adest magna difficultas obtinendi bona corpori necessaria? Resp. Maxima. *Ibidem.*

In quo hæc difficultas posita est? Resp. Præcipuè in sequentibus.

1. Imò Nunc homo multò pluribus eget bonis, quàm ante peccatum eguisset, vt dictum est.

2. Modò operari multò difficilius hom ni est, quia sine sudore, & labore non fit: necessaria autem corpori sine proprio labore nemo non obtinebit. *Num. 4. 5. & 6.*

3. Terra nunc multò minores, & pauciores fructus reddit, & maiori ramenturâ eget, tribulosque, & spinas germinare consuevit. *Ibidem.*

4. Fructus à terra datos sæpe aliqua extrinseca causa confundit, & auferit. *Ibid. nu. 5.*

Demum sola hominis opera sine Dei fauore, atque benedictione vana, & inutilis est. *Ibidem.*

De causa tanta difficultatis, & de illius remedio.

Num. 6.

Quænam est causa tantæ iam dictæ difficultatis? *Num. 6.]*

Ref. Ait Cat. Hoc accidit immanitate nostrorum scelerum, nostræque culpa in has miseras, & angustias incidimus, quia Deus iustè à nobis auersus nostris minimè benedicit operibus, sed horrenda manet sententia, quam de nobis, vt dictum est, prouinciauit, *in sudore vultus tui vesceris pane tuo.*

Quodnam harum miseriarum remedium? Vnicum est, quòd Deus bened. cat nobis, nostrisque operibus, quia Deus est ille qui dat incrementum, & cum aperit *marum suam implet omne animal benedictione.* *Ibidem.*

Quonam medio hæc à Deo obtinetur benedictio? Resp. Humili, & deuota petitione, vt in filio prodigo aperte significatum est. *Num. 7.*

De bono usu temporalium. Num. 7.

Num. 12. **H**omo potest ne bene & male uti temporalibus?
 Resp. Ita est,

Petit. 1. Quis est bonus usus? Resp. ex Catechismo talis.

Num. 7. 1. Omnia bona de manu Dei sunt accipienda. Si quid luce sua sol, si quid sidera motu, & cursu proferunt: si circumfuso hoc alimur aëre: si terra frugum, & fructuum ubertate sustinet omnium vitam: si operam magistratum quiete, ac tranquillitate firmamur: a Deo ista omnia sunt accipienda, quod si secundæ causæ aliquid pro nobis efficiunt, illas tanquam Dei manus quibus nobis sua bona distribuat interpretari debemus.

Num. 3. 2. In bonis temporalibus desiderandis, utendisque maxime curandum est, ne à Dei præscriptione vlla ex parte discedamus.

Ibidem. 3. Ait Cat. Si quis terrena desideres, & petat eo animo, ut illa omnino bona existimet, & in illis tanquam in optato sine cōquiescens nihil præterea requirat, neque illorum usum ad Deum referat, iste nec bene desiderat, nec bene petit, nec bene utitur.

Ibidem. Quarto, S. Augustinus ait. *Non petimus temporalia hæc tanquam bona nostra: sed tanquam necessaria nostra*, id est non illa desideramus, ut in illis quiescamus sed ut per illa ad Deum tendamus, cum ad hoc nobis necessaria sint.

Ibidem. Quinto, ait Catec. Omnia, que spectant ad usus vitæ necessarios, ad Dei gloriam referenda sunt, ex Apostolo, qui ait: *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.*

Num. 6. Sexto, ait. Si desint temporalia: Si labor requiritur in illis comparandis, homines debent cogitare, sua culpa in has miseras, & angustias incidisse.

Ibidem. Septimo, ait. Homines cogitare debent: Desudandum quidem, & elaborandum nobis esse in parandis iis, quæ ad viuendum sunt necessaria: veruntamen nisi laboribus nostris benedixerit Deus, fallacem, & inanem fore omnem nostrum conatum.

Num. 10. Octavo, ait. Ad virtutem pertinere, ut non abundantem, nec exquisitam ciborum, ac vestium copiam, sed ne-

cessariam, ac simplicem appetamus iuxta illud Apostoli: *Habentes alimentum, & quibus tegamur, his contenti simus.*

Nonò, ait bona ad vitam necessaria debent accipi non aliena, sed nostra, id est, à nobis sunt acquirenda, non inauria fraude, aut furtu, sed proprio labore, & industria. *2. Tim. 6. Num. 12.*

Decimò, ait. Quæ nobis malis artibus conciliamus, non nostra sunt sed aliena; sæpiusque illorum calamitosa est vel adeptio, vel possessio, vel certe iactura. Contra verò honestis ac laboriosis piorum hominum lucris tranquillitas inest, & magna felicitas, iuxta illud Prophetæ: *labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es, & benè tibi erit.* *Ibidem.*

Vndecimò, iis, qui iusto labore victum quærunt, fructum suæ benignitatis pollicetur Deus, Deut. 28. *Emitte Domine benedictionem super cellaria tua, & super omnia opera manuum tuarum, Benedicè tibi.* *Ibidem.*

Duodecimò, ait. Bona mens à Deo petenda, & desideranda, vt rectè partis, rectè ac prudenter vti possimus. *Ibidem.*

Decimotertiò, ait, diuites meminert facultates suas, & copias deo acceptas referre; cogitèntque, se idcirco illis bonis esse cumulatos, vt illa distribuunt indigentibus; ideo vt discant, non sublime sapere, neque sperare in incerto diuitiarum, sed in deo viuo, qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum. Alia de bonis temporalibus, & de vsu illorum dicta sunt præcepto septimo. *Num. 13. Num. 13. 1. Tim. 6.*

De vita anima. Cap. II.

Quænam de vita animæ consideranda? Respondeo. Primò, quid sit anima. Secundò, finis illius. Tertiò, operationes ad finem. Quartò, vita ad operandum. Quintò, bona necessaria ad vitam. Sextò, vsus dictorum bonorum.

Quid est anima? Respond. Est pars hominis dignior ad seruiendum destinata; sic. Est illud, quo homo vivit, & operatur. *Ex art. 1. 7. Num. 19. Ex sess. 7.*

Quis finis animæ? Resp. Gloria Dei, Christi, nec non vita beata. *cap. 7. Ex Conc.*

Quæ sunt media ad dictum finem obtinendum? Res. Duo. Primum est, debitus cultus Deo. Secundum meritum vitæ. *f. 4. & 6.*

æternæ. Ad hæc autem obtinenda medium necessarium est. S. Euangelium, nempe obedire illi, & seruire illius præcepta. Quæ sunt animæ operationes? Res. Illæ quæ ab Euangelio præscriptæ sunt, quæ ad quatuor capita reducuntur, nempe ad Symbolum, ad Sacramenta, ad Decalogum, & ad orationem Dominicalem.

Arg. s. 4.
Cap. 1.

Arg. ibid.
Ex Cat.
in Prefat.

Num. 12.
Nu. 2. & 3
pet. 3. n. 3.
Ec.

Quid est vita animæ? Res. Est facultas exercendi operationes illas, quæ à S. Euangelio præscriptæ sunt.

De bonis anima ad operandum necessarijs.

Num. 2.

Anima potest ne iuxta finem suum operari absque ad-
miniculo bonorum externorum? Res. Non potest.

Nonne habet intellectum ad cognoscendum Deum & voluntatem ad illum diligendum: & item naturam, quæ animam dirigit, & impellit ad congruas hominis operationes exercendas? Res. Habet, sed per peccatum valde deteriora sunt, & homo ad peccandum procliuus factus est.

Ex nu. 1.
Ec.

Ex S. Amb.
de arca, Ec.
Noe.

Deus prouidit animæ opportuna ad operandum? Res. Sapientissimè prouidit.

Quæ sunt ista? Res. Potest dici sequentia.

Primò, Omnia corpora ordinauit ad corpus hominis, hoc autem ad animam ordinatum est, vt esset instrumentum, quo illa vteretur ad suas operationes exercendas.

Rom. 1.

Ex cap. 3.

Num. 3.

Ex Decal.
Ec. s. 6.

Ex s. 4.

Ec. Catec.

hic nu. 18

hic. nu. 18.

hic. nu. 19.

2. Totus mundus adiuuat animam vt Dei potentiam, sapientiam, & bonitatem cognoscat. Inuisibilia enim Dei per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur.

3. Deus dedit animæ legem naturæ, legem scriptam, & legem gratiæ, quibus anima completè ad operationes suas dirigeretur.

4. Sacra scriptura proponit, & explicat animæ omnia opera Dei: Item docet illam multis modis omnia opera virtutum, confert illi verbum Dei in suauissimum panem, & animæ cibum.

5. Vita Christi plena inexplicabilibus mysterijs est veluti Paradisus animæ, in quo illa potest meditatione, & contemplatione maximè deliciarì, & aliquo modo idem est de vita B. Virginis, atque sanctorum.

Catec. de.

6. Deus proponit animæ, Septem sacramenta, quibus

vita spiritualis producitur, atque nutritur. Baptismus enim dat natiuitatem Confirmatio augmenta gratiæ Eucharistia cibum. Pœnitentia medicinam, Extrema vñctio, vires debilitatas restaurat. Ordo dat Magistratus, Matrimonium legitimam prolem.

Sacram. in genere. Num. 20.

7. Deus animæ dedit excellentissimum Missæ Sacrificium.

8. Deus per virtutes Theologicas seipsum communicat animæ donans per fidem sapienciam suam, per spem potentiam, per charitatem suam bonitatem. Per virtutes verò morales, & per dona Spiritus sancti animam ornat, perficit, & ad operandum habilem reddit.

De Sacram. Euchar. Sess. 8. c. 7.

9. Dat Magistratus seculares, & Ecclesiasticos, item Angelos quibus homo ad benè, & virtuosè, & pacificè, ac iucundè viuendum directus est.

Petit. 1. Num. 7. Art. 1. n. 22.

10. Dat naturam, qua mouetur, & impellitur ad operationes naturales:

11. Dat gratiam, qua natura sanatur, perficitur, & homo ad finem, & ad operationes supernaturales est eleuatus.

Sess. 6. c. 7.

12. Dat Ecclesiam à Christo ædificatam, inexplicabilibus priuilegijs decoratam, in qua homines membra Christi effecta sunt.

Art. 6.

13. Merita Christi animæ multis modis communicata sunt.

Sess. 5. c. 3.

14. In Ecclesia datur Communio Sanctorum, in qua thesaurus inexplicabilis fundatus est.

Eccl. Art. 9.

15. De us aliunde effudit Spiritum sanctum in Ecclesiam, qui docet illam omnem veritatem, & est principium omnis vitæ & sanctitatis,

Art. 8.

Demum inexplicabilia sunt bona, quæ à Deo animæ ad benè, beatèque viuendum data sunt.

De usu horum bonorum.

Num. 3

DEUS adiuvatne hominem ad usum horum bonorum? Res. Adiuvat & impellit.

Homo potestne diuinæ motioni dissentire si velit? Res. Ex libero arbitrio potest.

Ex nu. 2. 2. Sess. 6. c. 4.

Quis est bonus usus dictorum? Res. Bonus usus consistit in hoc, vt fideles illis vtantur ad finem, & ad operationes, quæ ab Euangelio illis præscriptæ sunt.

De quarta petitione. Cap. III.

- Num. 8.** **Q**uamnam est quarta petitio? Res. Hæc: *Panem nostrum quot dianum da nobis hodie.*
- Q**uæ materia illius? Res. Omnia omnino bona, tum animæ, tum corporis, quæ ad benè, beatèque viuendum sunt necessaria, vel vtilia, vel opportuna, non solum sibi, sed omnibus hominibus, qui in mundo sunt.
- Ibidem.** Quare sunt remedia? Res. Quia sunt illud, quod petimus.
- Num. 9.** Licetne Christianis hominibus à Deo petere terrena huius vitæ bona? Respondeo. Ait Catechis. Ex communi Patrum sententia, & ex sacris Scripturis licet, si recta ratione fiat.
- Num. 12.** Petimus hoc loco bonum vsus dictorum bonorum? Res. Omnino.
- Q**uæ forma, & quis modus petendi? Res. Cat. ita illam declarat.
- Num. 3. n. 22** Primò, ait. Petitio harum rerum ad præscriptum diuinæ voluntatis est referenda. Idè enim statim post illam postulationem, *Fia voluntas tua:* sequitur hæc: *Panem nostrum,* &c: In qua bona temporalia postulamus.
- Num. 12. 3.** Secundò, ait, Dicta bona licet petere & desiderare, quatenus sunt necessaria, vel vtilia ad gloriam Dei, vel nostram salutem consequendam, & non aliter.
- Num. 22.** Tertio, ait, Petens hæc bona debet exitum sui desiderij, ac petitionis diuinæ committere voluntati, nempe, vt illa, si placeat, concedat: si non placet, neget, Quod si concedantur, gratias agere: si non dentur, sibi persuadere, nec salutare illud esse, nec vtile, quod pijs à Deo negatur, cui magis curæ est nostra salus, quam nobis ipsis.
- Num. 12.** Quarto Petitio debet esse cum spe obtinendi, si ita expediat: & cum voluntate, & animo gratias agendi, & bene vtendi, si obtineat.
- Num. 14.** Quintò, Hac petitione debemus recognoscere Deum omnium dictorum bonorum benignum authorem, atque datorem.
- Num. 16.** Quis finis huius petitionis? Res. Primò impetrare sibi, ac toti mundo. Secundò, Deo pro impetratis gratias agere. Tertio, bene vti bonis à Deo datis.
- Num. 12.**

Q
s. No
Q
quod
Qu
litter
præci
ad co
quid
mune
He
Ait C
Prim
regen
caro,
habita
sioner
Secu
cibus
teriali
ore De
Te
tellect
merita
parant
Qu
Christi
dedit
Qu
mus.
Prim
Pioph
Secu
stra pa
Terti
bis iur
parand

Quot particulae, sunt in hac petitione? Res. Sex, prima, *Panem*. 2. *Nostrum*. 3. *Quotidianum*. 4. *Dominice*. 5. *Nobis*. 6. *Hodie*.

Quis finis illarum? Res. Explicare, quid petamus, & quomodo peramus.

Quid significat haec vox, *panis*? Res. ait Cat. in divinis litteris, *Panis* nomine multa significatur, sed illa duo praecipue. Primum; quod quid in victu, caeterisque rebus ad corpus vitamque tuendam adhibemus. Deinde quid nobis ad spiritus, & animae vitam, ad salutem Dei munere tributum est. Num. 3.

Haec vox *panis* significat aliquid in particulari? Res. Ait Catech. significat sequentia. Num. 3.

Primo, Omnia vitae corporalis subsidia, & vestes ad tegendum, & cibum ad vescendum, siue panis is sit, siue caro, siue piscis, siue quodcumque aliud: item domos ad habitandum, medicinam ad sanitatem, arma ad defensionem & alia huiusmodi similia.

Secundo, ait *Panis* significant verbum Dei quod est cibus animae, iuxta illud: *Non in solo pane*, scilicet materiali, *viuit homo, sed de omni verbo, quod procedit de ore Dei*. Num. 18.

Tertio, Christus est panis, & cibus animae, quia intellectus noster pascitur meditando vitam Christi: & merita ipsius, Coenam, & Conuiuium magnum animae parant. Num. 19.

Quarto, Eucharistia verè animae panis est, & ita à Christo appellatur, & Christus hunc panem caelestem dedit nobis ad vescendum. Num. 20.

Quid significat haec vox, *Nostrum*? Res. Ait Catechismus.

Primo dicitur, *Nostrum*, quia nobis necessarius est: quia ait Propheta, omnia à te expectant, vt des illis escam, &c. Num. 21.

Secundo, dicitur, *Nostrum*, quia nobis illum opera nostra parare sine Deo possumus.

Tertio, ait, dicitur, *Nostrum*, ad significandum, quod à nobis iure est acquirendus, non iniuria, si fraude, aut furto parandus: & quod panis alienus est dimittendus: & quod

non in otio, sed in laboribus, bonis artibus vita nostra est transigenda.

Quid explicat hæc vox, *Quotidianum*? Resp. Ait Catechimus.

Num. 4. Primo. declarat parsimoniam, & frugalitatem circa bona temporalia, dum postulamus non exquisitissima ciborum, & viorum genera: sed illa, quæ communia, & quotidiana sunt, & quæ necessitati satisfaciant.

Ibidem. 2. Ostendit horum bonorum desiderium moderatum esse debere, dum prouiso corporaliu bonorum petitur non ad annos, vel menses, sed ad dies, iuxta illud, sufficit diei malitia sua.

Ibidem. 3. Dicitur panis quotidianus, quia vescimur eo ad reficiendum vitalem humorem, qui quotidie consumitur vi naturali coloris.

Ibidem. 4. Dicitur, etiam quotidianus ad declarandum, quod quotidie, & assidue debemus illud petere, vt continuo in hac consuetudine amandi, & colendi Deum retineamur.

Num. 4. Quid significat dictio, *Da*? Resp. Deum recognoscendum authorem omnium bonorum, qui cum aperit manus suas implet omne animal benedictione, in cuius manu sunt omnia. Nam vnus Dei nutu cuncta distribuuntur, conferuntur, & augentur, & falsissimum est Satanæ dictum cui volo do illa. Item vox, *Da*, significat nos tantum desiderare panem, sed illum concupiscere de manu Dei, quia sic valde salubris, & salutaris erit vt animæ, & corpori proficit.

Num. 16. Quid declarat vox, *Nobis*? Resp. Ait Catech. Non dicit, *mibi*, sed, *Nobis*, ad significandum, quod panem pro omnibus postulamus. Item, quod panis nobis à Deo concessus ideo nobis datus est, vt illum cum aliis quoque communiceamus.

Num. 17. Quid significat verbum *Hodie*? Resp. Ait Catech. Hæc vox admonet nos nostræ infirmitatis, nempe, quod cum Deus iusserit, vt quotidie panem ab ipso petamus, declarat non esse sine ipso, in nostra potestate, vt saltem per diem panem nobis obtineamus, quanto igitur minus poterimus illum ex nobis ipsis in menses, annos comparare? Item ostenditur iusta de causa petendus quotidie panis, quia

In
in singulis
Eucha
Dicitur p
Deo, &
quoridie
quoad ei
Quid
raribus h
Ambrosi
annum i
profit, Si

IN quo
hoc, qu
nostra ci
ta sint.

Qua r
sequentib

Primo
rabiles, q
insuauer

2. Con
post pecc
quoab an
3. Infr
res ad vit

4. Quo

3. Quo
bito mod

6. Quo
bona nob

7. Quo
paterna p

8. Quo
Dei contr

9. Quo
vel inor

luxuriöse

In singulis diebus illo egemus.

Eucharistia dicitur panis quotidianus? Ref. Ait Catech. Dicitur primò, quia ab Ecclesia quotidie in Missa offertur Deo, & datur pie, sanctèque postulantibus. Secundo, quia quotidie sumenda est, vel certè ita vivendum, vt quotidie, quoad eius fieri possit, dignè sumere queamus.

Num. 2. 2

Quid dicendum illis, qui sentiunt longo intervallo salutaribus his animæ epulis vesci oportere? Ref. Ait cum S. Ambrosio opponendum. Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis: Accipe quotidie quod quoti die tibi profuit, Sic vine, vi quotidie merearis accipere.

Ib. dem.

De usu, & fructu huius Petitionis. Cap. V.

IN quo consistit bonus vsus huius petitionis? Resp. In hoc, quod per illam desiderium, affectus, spes, postulatio nostra circa bona temporalia secundum virtutem moderata sint.

Num. 3.

Qua ratione hæc fiet moderatio? Resp. Catechif. docet sequentibus.

Primò, Persuadendum nobis est, esse penè res innumerabiles, quæ si nobis desint vel vitam amittimus, vel agimus insuavem.

Num. 7.

2. Considerandum, quàm maxima sit indigentia nostra post peccatum primi parentis, tam quoad corpus, quàm quoad animam.

Nu. 4. & 5

Num. 6.

3. Infirmitas nostra examinanda, qui sine Deo nullo modo res ad vitam necessarias parare possimus.

4. Quod à solo Deo ista bona sunt expectanda.

3. Quod Deus est paratissimus dare cum expedit, si debito modo petantur.

Ib. & n. 7.

6. Quod solus Deus cognoscit, quando, & quomodo ista bona nobis profutura sint.

Num. 22.

7. Quod est liberalissimus in illis concedendis ex sua paterna providentia.

Num. 7.

8. Quod culpa hominum fit, vt in illis concedendis manus Dei contracta sit.

Num. 6.

9. Quod iustè Deus manum contrahit, cum homines, vel inordinate hæc bona diligunt: vel vitiose, & luxuriosè illis abutuntur: vel illi à Deo non recognos-

Ibidem.

cunt : aut illi gratias non agunt : aut conuenienter illa non petunt.

Num. 3.

10. Homines debere summa cura studere, vt animum suum iuxta præscriptum diuinæ voluntatis componant in desiderandis, seperandis, petendis, atque vtendis iis bonis quæ à Deo sic postulantur.

Num. 1. 2

11. Præcipuè recta intentio procuranda, vt omnia ad Dei gloriam referantur.

3.

12. Maxima indigentia horum bonorum nos ad humilitatem inducere debet.

Ibidem.

13. Idem efficere debet infirmitas nostra ad illa ex nobis ipsis comparanda.

Num. 7.

14. Nostra indigentia, & infirmitas debet nos impellere, vt dicta à Deo petamus.

15. Iustissimum est, vt de acceptis gratiæ agantur, ac referantur.

16. Exemplum Christi, B. Virginis, atque Sanctorum ita faciendum esse docent.

17. Vtilissimum est, si ita fiat, quia bona de manu Dei accepta magis iucunda, & salubria, & salutaria sunt.

18. Iustum est, vt cum petitione nostros quoque coniungamus labores, quia ad otium vita homini data non est.

19. Maximè iucundum est, vti bene patris & de paterna dei manu datis.

20. Facillima res est, tam breuis, & iusta, & necessaria & virtuosa petitio: ideo, & quotidie & deuotè pro nobis, & pro toto mundo ista bona petenda sunt.

C A

In

Quæ
cabile m
Qua
ram De
coniunc
gitation
Dei pot
fecto est
in nos c
sterium.

Quon
Ref. Aic
tur, est
Esaia 2

omnis fr
Hec
Ref. Aic
plurimu
Hac tr
Primu
2. De r

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In quintam Orat. Dom. petitionem.

VID continet quinta pet̄tio? Res. Ait Cat. *Part. 4. ca. 14. n. 2.*
Summam quandam eorum bonorum, quibus per Iesum Christum cumulatam est humanum genus.

Quædam est hæc summa? Res. Ait Catechis. Inexplicabile mysterium Passionis Christi.

Qua ratione? Respond. Ait. Quia etsi multa infinitam Dei potentiam cum pari sapientia ac bonitate coniunctam significant, ita vt quocunque oculos cogitationemve conuerteris certissima signa immensæ Dei potestatis, ac benignitatis occurrant: nihil profectò est, quod suum eius amorem, & admirabilem *Ibidem.*
in nos charitatem declaret, quàm Christi passionis mysterium.

Quomodo passio Christi ad hanc pertinet petitionem? Res. Ait Cat. Quia remissio peccatorum, de qua hic agitur, est proprius effectus passionis Christi. iuxta illud *Num. 1.*
Esaie 27. & 53 *Dimittetur iniquitas domus Iacob, & iste omnis fructus, ut auferatur peccatum eius.*

Hæc pet̄tio est accuratè ac diligenter explicanda? *Ibidem.*
Res. Ait ita est, quia ad cælestem vitam consequendam plurimum valere omnes intelligunt.

Hæc tractat in quot capita diuidenda? Res. In sequentia

1. Primum est, de peccato.
2. De remissione peccatorum.

3. De requisitis ad remissionem peccatorum.
4. De remissione iniuriarum.
5. De explicacione huius petitionis.
6. De vtu huius petitionis.

De peccato. Cap. I.

*Ex Cat. in
Præf. n. 12.*

Catechismus quibus in locis agit de remissione peccatorum? Res. In tribus potissimum, nempe in Articulo decimo, & in Sacramento Pœnitentiæ, & in hac quinta petitione.

*Num. 4.
& seq.*

Qua ratione in illis habet tractationem? Res. Homo circa hanc peccatorum remissionem tres actus elicere potest, & primus est fidei credendo ipsam remissionem; & de illo tractatur in Symbolo, in quo summa fidei cōtenta est. Secundus est spei, nempe sperare, & petere, illam, & de hoc in præsentī petitione dīcendum est. Tertius est efficaciter dictam remissionem obtinere: & de hoc, ubi de Pœnitentiā dicendum fuit.

Ibidem.

Quznam hoc loco de peccato consideranda? Res. Illa, quæ fidelem populum ad summopere desiderandam, & petendam remissionem peccatorum inducere possint.

Quæ sunt ista? Res. Turpitudine culpa, macula, reatus, & damna peccati, item consideratio, recordatio, confessio, & detestatio dictorum.

De turpitudine peccati. Num. 2.

Num. 6.

Turpitudine peccati est magna? Res. Est maxima supra quam dici vel explicari potest.

Ibidem.

Parochi debent illam explicare? Res. Omnino, quis ad expectandam remissionem peccati deseruit.

Qua ratione poterit declarari? Res. Catech. proponit, quæ sequuntur.

Ibid. & 7.

Primò. De Deo considerandum est, quod in ipso est, infinita bonitas digna omni amore, summa maiestas dignissima altissimo honore: altum dominium, & potestas cui continet plena obedientia, atque subiectio demum ipse est, qui creat nos, & omnia: a quo innumerabilia, & maxima continuo accipimus beneficia.

2. De nobis cogitandum, quod nihil sumus, nisi putida caro, nisi summa sceleritas, & ideo summa ignoantia est, si Deum summum bonum, & benefactorem offendamus.

T
teneb
illos
rimus
4. D
no, Pa
5. I
m'itat
6. P
repu
7. E
fundi
in nol
8. E
huma
9. E
violat
10. I
est qu
tem i
11. M
pitali
tum v
12. N
lum co
illum
13. I
Deo in
14. S
Deus
peccat
15. I
cis, &
Deu
macul
quam
E
Xp
sol

In V. Orat. Dom. petitionem. 547

Terriò. De diabolo considerandum, quod princeps sit tenebrarum, & rex super omnes filios iupe bix, suaque illos opprimat tyrannide, illisque tanquam hostis acerrimus crudelissimè dominetur. *Num. 7.*

4. De peccato, quod sit ab alienario à Deo summo bono, Patre nostro, Creatore, benefactore. *Ibidem.*

5. Peccatum est abiectio diuinæ obedientiæ, conformitatis, & resignationis à Dei voluntate. *Num. 1.*

6. Peccatum est contemptus Dei, quia dimittitur, & repudiatur ipse, ut alia ab ipso obtineantur. *Num. 6. 7. 8.*

7. Est perturbatio ordinis diuinæ sapientiæ, quia confundit ordinem rebus à Deo datum, quantum est situm in nobis. *Num. 11.*

8. Est repugnancia, & plena contrarietas voluntatis humanæ cum voluntate Dei. *Num. 8. 9.*

9. Est actio hominis, qua Dei maiestas offenditur, ac violatur. *Num. 11.*

10. Peccatum non solum est alienatio à Deo, sed etiã est quedam rebellio ab eius Dominio, & imperio, quantum in nobis est, quia nolumus illi parere. *Num. 7.*

11. Non rebellio tantum, sed rebellio ad inimicos capitalissimos Dei, & nostri nempe dæmones: unde peccatum vera, & aperta hominis dementia est. *Ibidem.*

12. Non solum peccator fit rebellis Deo, sed etiã bellum contra Deum gerit, quia a sceleribus incredibiliter illum offendit, ut supra de Pœnitentia dictum fuit. *Num. 8.*

13. Peccatum est odium Dei, quia peccando quis vult Deo inferre offensam, & malum. *Ibidem.*

14. Sicut peccator bellum gerit contra Deum, ita, & Deus contra illum, quia ira Dei ita persequitur semper peccatum, sicut umbra corpus. *Ibidem.*

15. Peccatores assimilantur claudis, surdis, mutis, cæcis, & omnibus membris captis. *Ibidem.*

Deum ait, actio peccati transit, sed remanet culpa, macula, & reatus illius. Et ex his licet considerare, quàm maxima in peccato deformitas sit. *Ibidem.*

De malis, qua peccatum consequuntur.

Num. 3.

Expedit ne considerare mala que peccatum consequi solent? Resp. ait Car. Omnino, quia si minus mouent 8. *Num. 7. 8.*

cor hominis, turpitude peccati, & rupta fœdera charitatis qua tanquam amabilissimo modo parenti deo spiritus noster adstringitur, saltem moueant calamitates, & ærumnæ, in quas per peccatum incidimus.

Num. 3. Quæ sunt ista mala? Res. Catechismus enumerat sequentia,

Ibidem. Primò ait Sanctitas animæ, quam Christo desponsatam esse scimus, violatur.

Ibidem. Secundò. Profanum fit templum Domini, & Spiritus sancti, de quo scriptum est, quod si quis illud violauerit disperdet illum Deus.

Ibidem. Tertiò, ait innumerabilia sunt mala, quæ peccatum inuexit in hominem; ita vt tunc infinita pestis à Dauide sit appellatum his verbis; *Non est sanctitas in carne mea à facie iræ tuæ, non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum, id est,* tanta est vis plagæ peccati, vt nullam hominis partem suo pestifero veneno intactam relinquat.

Ibidem. Quarto, ait venenum peccati peruadit vsque ad ossa ex Propheta; quia etiam rationem & voluntatem, quæ sunt veluti ossa animæ, *id est,* partes illius maximè solidæ inficit.

Ibidem. Quintò peccatum priuat totum hominem sanitate, & aggrauat illum infirmitate, ideo peccatores claudi, surdi, cæci, & muti, vt dictum est, in scriptura sunt appellati

Ibidem. Sextò, ex Apostolo, ira, & indignatio, tribulatio, & angustia in omnem animam hominis operantis malum; & ex hoc infinita mala consequuntur.

Ibidem. Septimò post peccatum culpa manet in voluntate; quæ est deformitas, monstruositas, obliquitas, & iniustitia, cum voluntati Dei contraria sit.

Ibid. nu. 4. Octauò, manet macula, tum quia anima recedendo à Deo, quia illius sol est, fit tenebrosa, tristis, tum quia adherendo rebus fœdis, & turpibus maculatur, fœdatur, contaminatur, deturpatur ab illis; iuxta illud, qui tangit, picem, inquinabitur ab illa.

Ibidem. Nonò. Manet reatus, *id est,* obligatio, & necessitas soluendi penas, quæ peccato debite sunt.

Ibidem. Decimò. Per peccatum homo subiicit se crudelissimæ seruituti

seruituti diaboli, & priuatur priuilegiis, & bonis, quæ filii Dei concessa sunt.

De peccato veniali. Num 4.

IAm dicta conueniunt peccato veniali? Respondeo, Sic. *Sess. 6. c. 11. Cai. n. 14. Et nu. 14. Et num. 5.* Sicut peccatum veniale dicitur leue peccatum, ita aliquid iam dicta non grauitur, sed leuiter conuenire illi dicendum est.

Quænam est turpitudine peccati venialis? Respondeo, Hoc peccatum non est contra voluntatem Dei, sed præter illam, *ibidem.* id est, declinat quidem aliquantulum ab eo, quod Deus vult, sed tamen non facit contra voluntatem illius, ita non habet illam plenam rationem deformitatis, quam habet mortale.

Iusti, & sancti incidunt in hæc peccata venialia? Resp. Ita *ibidem.* aiunt Concilium, & Catech.

Quid de illo ait Concilium? Respond. Ait. Licet in hac mortali vita quantumuis sancti, & iusti in leuia saltem, & *Sess. 6. c. 12.* quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur peccata, quandoque cadant, non propterea desinunt esse iusti: Nam iustorum illa vox est humilis, & verax. *Dimitte nobis debita nostra.*

Quid dicit Catechismus? Respondeo, Ait: Ex Mileitano Concilio habetur sic: *Placuit, ut quicumque verba ipsa Domini in orationis, ubi dicimus, Dimitte nobis debita nostra, ita volunt à Sanctis dici, ut humiliter non veraciter hoc dicatur, anathema sit: Quis enim ferat orantem, & non hominibus, sed ipsi domino mentientem, qui labiis sibi dicit dimitte velle, & corde dicit, quæ sibi dimittantur debita non habere.* *Num. 5.*

Ex dictis quid colligitur? Resp. Primò, peccata venialia dici leuia: Secundo, dici quotidiana, quia quotidie homines in illa incidunt. Tertiò, Quòd etiam iusti quandoque in illa incurrunt. Quarto quòd per illa non amittitur gratia & amicitia Dei: Quintò, quòd dicantur venialia, quia facillima sunt ad impetrandam veniam. *ibid. Con. Catech.*

Sextò, Quòd quotidie deus pro illorum remissione non solum humiliter, sed etiam veraciter etiam à iustis, & sanctis rogari debet.

Num. 4.

Fideles debentne hoc loco considerare, quanta res sit remissio peccatorum? Resp. Debent, quia ad recte petentium valde deseruit.

Art. 10. de pen. n. 4.

Hoc à Catech. est explicatum? Resp. Explicauit hoc articulo decimo, & illuc lector est remittendus; ad quod etiam faciunt, quæ de Sacramento poenitentiae dicta sunt.

Estne aliquid modò de illa dicendum? Resp. Expedit duonunc declarare, nempe quantopere desideranda sit hæc remissio, & quanta spes de illa concipienda sit.

Num. 1. & seq.

Fideles summopere debent hanc remissionem desiderare? Resp. Non potest explicari, quam maximo affectu illam desiderare conueniens sit. Cum enim ex peccato infinita mala homini adueniant? ex remissione autem non solum mala a peccato prouehentia auferantur; sed etiam bona dictis malis contraria conferuntur, desiderium autem de malo vitando, & bono obtinendo tantum esse debet, quantum est bonum, & malum dictum; sequuntur, quod desiderium de remissione peccatorum, si fieri posset infinitum esse deberet.

Num. 4. &c.

Fideles debent concipere magnam spem, hanc remissionem obtinendi? Resp. Debent, ea tamen conditione si ipsi faciant, quod facere debent.

Quid debet fieri, vt remissio peccatorum obtineatur? Resp. Hoc explicabitur capitulo sequenti.

*De requisitis ad remissionem peccatorum.**Cap. III.**Num. 1. n. 4. & art. 10.*

Quam requiruntur ad remissionem peccatorum? Resp. Quædam requiruntur primò ex parte Dei; secundò, ex parte Christi; tertio, ex parte Ecclesie; quarto, ex parte peccatoris.

Ex C. ses. 6. Ex C. art. 10. & hic.

Quam ex parte Dei? Resp. Necessè est primò, quod Deus velit remittere peccata: cum enim peccatum sit offensa Dei, ad ipsum solum spectat remittere illam. Secundò, quod velit conferre peccatori gratiam suam quia sine gratia Dei peccata remitti non possunt: tertio, quod determinet media, quibus gratia homini peccatori conferri possit.

Art. 11.

Deus vultne remittere peccata? Resp. Ait Catech. Sub hæc

petitione omnino illa est subiecta sententia, sic esse in nos affectum Deum, vt verè pœnitentibus libenter ignoscat. Declarat enim quod Deus est noster beneficentissimus pater, qui non modò possit, & velit omnia peccata condonare, sed etiam impellit homines, vt à se veniam petant, & quibus verbis id faciant, docet.

Deus vult hominibus gratiam suam conferre? Res. Ait Catech. Ex dictis nemini dubium esse potest, quin ipsomet Deo auctore, in nostra sit potestate nobis illius gratiam conciliare. *Num. 11.*

Deus determinauit media, quibus gratiam ipsius obtinere? Resp. Determinauit, & primum, ac principale est meritum passionis Christi, sine qua nemo vnquam veniam peccatorum, aut gratiam Dei impetrauit: Aliud sunt Sacramenta, quibus meritum passionis Christi hominibus communicatur. *Sess. 6. Cap. 7. Can. 2. Cap. 13.*

Quid fecit. Christus pro remissione peccatorum? Respondeo, primò in sua sanctissima passione, à quo omnis tum merendi, tum satisfaciendi ius, & ratio tanquam ex fonte profuxit: Deo Patri pro peccatis nostris satisfecit: gratiamque suam nobis promeruit. Secundo, Sacramenta instituit, ad quæ si realiter, vel saltem studio, ac desiderio accedamus: pretium illud à Christo in Cruce perfolutum nobis communicatur, ita vt nobis impetret, & efficiat, vt nostra peccata remittantur. Tertio, Ecclesiæ dedit potestatem Sacramenta administrandi, item peccata remittendi. *Num. 13.*

Quid facit Ecclesia? Res. Ministrat Sacramenta, & potestate sibi tradita peccata remittit. *Art. 16.*

Quid debent facere peccatores pro remissione peccatorum tum petenda, tum obtinenda? Res. Ait Catechismus sequentia. *Ibidem.*

Primò, debent peccata sua in memoriam, & recordationem reuocare. *Norm. 4.*

Secundò, turpitudinem, & fœditatem, & damna illorum considerare. *Num. 6.*

Tertiò, Item maximam hominum in peccando indignitatem. *Ibidem.*

Quartò, inexplicabilis offensa Deo facta à peccatore consideranda est. *Ibidem.*

Ibidem. Quintò, Contritio, dolor, & detestatio de peccato habenda.

Num. 10. II. Sextò, spes veniæ à Deo impetrandæ obtinenda.

Num. I. Septimò, Recursus ad misericordiam Dei pro venia humiliter impetranda

Ibidem. Octauò, Recursus ad meritum passionis Christi, vt per illud iustitiæ Dei, cuius est retinentissimus Deus, satisfaciamus.

Ibidem. Nonò, Accessus ad Sacramenta, saltem desiderio, vt per illa meritum Christi nobis applicatum sit.

Ibidem. Decimò, Hoc meritum nobis communicatum offerre diuinæ iustitiæ, vt sic satisfacta pro offensa; plënam nobis peccatorum tribuat remissionem.

Num. 15. Vndecimò, Peccata nostra debemus non excusare, sed accusare, & confiteri, & veniam postulare.

Num. 22. Duodecimò, In posterum cautio est adhibenda, vt occasiones peccatorum auferantur.

Num. 23. Decimotertiò, Remedia contra peccata, nempe Pœnitentiam, & Eucharistiam frequenter abhibenda.

Ibidem. Decimoquartò, Eleemosynæ pro facultate faciendæ, quia eleemosyna purgat peccata, & facit inuenire misericordiam.

Ibidem. decimoquintò, Demum obliuio iniuriarum, & bona voluntas erga eos, qui rem, vel existimationem, seu famam, vel corpus suum, aut amicorum violauerit, seu offenderit ad obtinendam à Deo misericordiam, & remissionem peccatorum maxime potest,

De remissione iniuriarum.

Cap. IV.

Num. 17. **Q**uare hoc loco de remissione iniuriarum dicendum est? Resp. Quia Christus cum remissione peccatorum illam coniunxit.

Ex nu. 23. Quid est iniuria? Resp. est dictum, vel factum contra ius in aliquem illarum.

Ibidem. Quæ materia iniuriæ? Resp. Materia remota sunt hæc quatuor, anima, corpus, fama, & facultates: proxima est dictum vel factum, contra illa.

Ibidem. Quæ forma? Resp. Esse contra ius, & iustitiam.

Ibidem. Quis effectus? Resp. Offensa iniusta vel animæ, vel corporis, vel famæ, vel facultatum.

Quo efficiens? Resp. Ille, qui scienter afficit iniuria, seu *Ibidem*
iam dicta offendit.

Iniuria quot modis fit? Resp. Duobus, ore, & opere, id est *Arg. ibid.*
dicto & facto.

Quod est contrarium iniuriæ? Resp. Beneficium, præci- *Ex n. 23.*
piè gratuitum, & sine obligatione.

Iniuria fit Deo, & hominibus eadem ratione? Resp. Aliquo
modo ytraque iniuria dicit verbum vel factum contra ius,
atque iustitiam illarum.

Homo debet remittere iniurias, sicut & Deus remittit? *Num. 19.*
Resp. Omnino.

Quid facit Deus in remissione iniuriarum? Res. Primò, *Sess. 6. c. 7.*
remittit peccatum, secundò confert gratiam.

Debet hoc facere homo? Resp. Iustissimum est. *Nu. 19. &*
2. n. 17. & 8

Quos actus virtutis potest facere homo in remissione
iniuriarum? Resp. Sequentes.

Primus ex Catec. est obliuio iniuriarum, & pertinet ad cor: *Ibidem.*
& per hunc actum radicibus euellitur ex corde iniuria, &
vindicta, & memoria illius.

Secundus est remissio iniuriæ, siue interna, siue externa: &
hæc potest fieri corde, ore, & opere. *Num. 23.*

Tertius, est bona voluntas, seu amor erga illum, qui nos
iniuria affectit. *Nu. 17. & 8*

Quartus est Beneficium operis collatum ei, à quo iniu-
ria affecti sumus. *Ibidem.*

His actibus remittitur iniuria, & confertur gratia, seu
beneficium? Res. Ita est, nam duo primi interne, externe
remittunt iniuriam; tertius amorem, & quartus beneficium
conferunt ei qui iniuria remissa est. *Num. 17.*

De motiuis ad remissionem iniuriarum. Num 2.

Quibus motiuis homines ad remissionem iniuriarum
induci possunt? Resp. Multis, quorum aliqua præcep-
to quinto allata sunt, & Catechismus his proponit se-
quentia:

Primum est utilitatis, quia si nos dimittimus, & Deus no-
bis dimittet. *Ibidem.*

Secundum necessitas, quia si nos non dimittimus, nec
Deus dimittet nobis.

Tertium est. Naturæ lege sancitum est, vt tales nos alii
præbeantus, quales eos in nos esse cupimus: ita vt vere *Ibidem.*
Num. 18.

impudentissimus ille sit, qui speret à Deo veniam, quam ipse aliis concedere nolit.

Luca 17.

Ca. 7. 18.

Quartum est, Deus iubet, si peccauerit in te frater tuus, increpa illum, & si pœnitentiam egerit, dimitte illi, & si septies in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit ad te, dicens, Pœnitet me; dimitte illi: Idem Matth. 5. & Marc. 11.

Num. 19.

Quintum Magnum est argumentum quod aliquis sit filius Dei, si facile remittat iniurias; & inimicos diligat ex animo

Ibidem.

Sextum est. Elucet in eo, quod inimicos diligimus similitudo quædam cum parente Deo, qui sibi inimicissimum genus humanum filij sui morte ab æterno exilio redemptum reconciliauit.

Ibidem.

Septimum est. Demum Christus ita imperauit dicens: *Orate pro persequentibus, & calumniantibus vos, ut sicut filij Patris vestri qui in cœlis est.*

Num. 10.

Octauum est. Si quis secundum carnem non possit omnem eradicare iniuriæ memoriam, non desperet, sed hoc præstet in ratione, quæ est dignior hominis pars.

Ibidem.

Quid docet Catech. de difficultate remittendi iniurias? Resp. Docet sequentia.

Num. 20.

Primò ait. Non vulgaris Pastorum prudentia requiritur in curando, ne quis considerata difficultate, ac necessitate huius præcepti salutem desperet.

Num. 20.

Secundò, ait, Sunt qui cupiunt, & pro viribus faciunt, ut iuxta præceptum Dei vniuersam iniuriarum memoriam è corde euellant; sed hoc plene præstare non posse sentiunt quia resident in animo quædam reliquiæ simulateatis: quamobrem magis agitantur conscientia fluctibus, verentes, ne partim simpliciter, & candidè positus inimicitis Dei iussu non obediant. Quibus Pastores explicabunt contrarietatem inter carnem, & spiritum: nam sensus carnis est ad vindicationem procliuus, ratio autem ad ignoscendum propensa est: vnde inter ipsos perpetua turba, & rixa procedit, sed minimè saluti esse diffidendum docebunt: Si recalcitrante naturæ corruptæ appetitu, ratio, & spiritus perstent in voluntate, & in officio remittendi iniurias, & proximum diligendi,

De explicatione quinta petitionis.
Cap. V.

Quænam est materia quintæ petitionis? Resp. Venia à Deo peccatorum, & proximis nostris remissio iniuriarum: in ipsa enim petimus, vt Deus remittat nobis peccata, & det facultatem, vt nos aliis iniurias remittamus. Num. 1. & c.

Quis finis? Res. obtinere à Deo, quæ dicta, sunt. Item gratias agere de obtentis. Ibidem.

Quæ forma? Res. Desiderare, sperare, & petere, sicut antea dictum est. Num. 9. & c.

De Explicatione verborum.

Num. 2.

Quot particulæ sunt in hac petitione? Resp. Sex, prima *Debita*, secunda, *nostra*, tertia, *Dimittite*, quarta, *Nobis*, quinta, *Sicut, & nos*, sexta, *Dimittimus debitoribus nostris*. Num. 12.

Quid per *debita* est intelligendum? Resp. Ait Cat. Homo duplî modo habet debita erga Deum, nempe primò debet illi exhibere amorem, cultum, & obedientiam: & ista debita nequaquam petimus, vt nobis remittat: quia potius sunt confirmanda, quam relaxanda. Secundò, per debita intelliguntur peccata, quia per illa Deus fuit offensus, & sic accipitur hoc loco, vt habetur, Luca 7. & 11. Num. 12.

Quare peccata dicuntur debita? Resp. Quia, qui peccat, fit debitor ad pœnas peccato indictas luendas, vel ad deo alia ratione satisfaciendum. Num. 12.

Homò potest satisfacere hisce debitis? Resp. Peccator non potest satisfacere Deo pro pœnis sibi debitis, nisi ad meritum passionis Christi confugiat. Num. 12. & c.

Christus satisfecitne pro debitis nostris? Resp. Satisfecit, iuxta illud: *Quia non rapui tunc exoluebam*. 13.

Per debita debent intelligi peccata tantum venialia, an etiam mortalia? Resp. Ait Catech. De vtrisque intelligendum est. Psal. 68.

Quid significat vox *Nostra*? Respond. Ait Catech. Aliter dicamus *panem nostrum*, aliter *debita nostra*: Panis enim dicitur noster, quia nobis à deo datus est, vel quia illo opus habemus; at peccata dicuntur nostra, quia illorum culpa residet in nobis: & quia verè à nobis nostra. Num. 12.

Num. 14.

Num. 15.

Num. 15.

Num. 15.

Num. 15.

Num. 15.

Num. 15.

Num. 15.

Num. 15.

Num. 15.

Num. 15.

Num. 15.

Num. 15.

Num. 15.

Num. 15.

Num. 15.

Num. 15.

Num. 15.

voluntate sunt perpetrata : quia peccati vim non haberent , nisi essent voluntaria. Item illa voce , *Nostra* constituimus nos reos peccatorum , confitentes peccata esse nostra , & non excusantes illa, causam illorum in alio transferentes ; sicut primi homines Adam , & Eva fecerunt.

Num. 26.

Quid explicat vox, *Nobis*? Resp. Ait Catechismus.

Primò confitemur quod nos sumus Peccatores dum petimus remitti nobis.

Num. 5.

Secundò. Optamus remissionem non tantùm nobis sed omnibus proximis , ideo non dicitur, *mibi*, in singulari, sed *Nobis*, id est omnibus in plurali

Num. 16.

Quare pro omnibus postulamus? Resp. Ait Catech. Quia fraterna necessitudo , & charitas quæ inter omnes homines intercedit, postulat, vt cùm quis orat pro se, pro aliis quoque non desinat deprecari.

Num. 16.

Christiani debent omnia peccata etiam ab aliis perpetrata detestari, & odio habere? Resp. Omnino, tum quia filio debent displicere non minus offensæ , quas ipse Patri fecit, quàm illæ, quæ ab aliis in patrem suum illatæ sunt; alioquin patrem diligere non dicitur. Tum quia Christus de hoc nobis exemplum reliquit, qui Patri pro aliorum peccatis satisfecit, & idem Moyses, & Sanctus Paulus fecerunt, tum demum quia fraterna charitas requirit, vt de fratris nostri malo doleamus.

Art. 10.

Quid significat vox, *Dimitte*? Resp. Declarat, quod solus Deus est causa efficiens principalis remissionis peccatorum. Christus verò sua sanctissima passione fuit causa meritoria; quod si Ecclesia dicitur habere potestatem remittendi peccata, talis potestas à Deo per Christum illi collata est. Hæc

Ses. 6. c. 7.

Hic n. 10.

vox explicat Deum esse promptum ad dimittenda peccata, quia nisi hoc esset , Christus talem formulam petendi non præscripsisset.

Num. 17.

Quid explicat particula *sicut & nos*? Ref. Ait Cat. Primò, habet vim similitudinis, sic, *Dimitte sicut dimittimus*: Secundò habet vim conditionis sic, *Dimitte, si nos quoque dimisimus*: & utroque modo illa particula declarat necessitatem dimittendi.

Num. 17.

Quid declarant illa verba, *Dimittimus debitoribus nostris*

Ref.
Etun
In
tate
rum
Pe
sti?
Pol
est, &
tùm

Q
fion
Secu
funt
Qu
cata
Si
remi
terit
talen
re ef
Qu
ci ran
ro pr
in Ec
torib
quia
conc
cto l
Q
quia
Si
cogi
ne v
recip
nita
Ille
Etio

Ref. Explicant remissionem iniuriarum, sicut antea dictum est.

In hac petitione rogamus Deum, vt det nobis facultatem faciendi omnia, quæ ad remissionem peccatorum necessaria, & opportuna sunt; Ref. Rogamus. Num. 27.

Petimus, vt applicetur nobis virtus passionis Christi? Resp. Omnino. Ex no. 213

Postulamus facultatem remittendi iniurias? Resp. Ita est, & hoc etiam, sicut & alia dicta, non pro bonis tantum, sed pro toto mundo. Ibidem.

De vsu huius petitionis Cap. VI.

Quis est vsus huius petitionis? Resp. Primò intellectus debet considerare ea quæ pertinent ad remissionem peccatorum, & iniuriam, sicut antea dictum est. Secundò voluntas debet ea, quæ ab intellectu cognita sunt, adimplere. No. 4. & seq.

Quinam debent vti illa? Ref. Omnes, quia omnes peccata saltem venialia committunt. Num. 5.

Si quis animum suum nondum inducere potuerit ad remissionem iniuriarum, & ad dilectionem inimici, poterit vti hac petitione? Ref. Ait Carec. Si quis opinetur, talem non posse illa vti in grauissimo, & exitioso errore est, & Parochi à tali errore fideles eripere debent. Num. 27.

Qua ratione Parochi hoc præstabunt? Resp. Ait duplici ratione. Prima est, quia quicquid vnus est fidelium numero preces has facit, totius Ecclesiæ nomine illas facit: in Ecclesia autem necesse est aliquos pios esse, qui debitoribus, & inimicis suis iniurias remittant. Secunda est, quia hac petitione postulamus à Deo facultatem reconciliandi nos illis, quos odimus: Ideo etiam à iam dicto hæc deprecatio fieri potest. Num. 21.

Quando vtendum est hac precatioe? Ref. Quotidie quia quotidie peccamus. Num. 22.

Si quis haberet cor durum ad pœnitendum, vel nihil cogitaret de pœnitentia, sed in peccatis voluntarie sine vilo dolore moraremur, deberet hanc petitionem recitare? Ref. Omnino ratione iam dicta, quia petit pœnitentiam. Arg. n. 21.

Ille qui magis eget remissione peccatorum, & inductione ad pœnitendū, maiore affectu deberet hæc peti- Arg. ibid.

tionem frequentare? Res. Iustissimum est, vt quo magis quis eger medicina vel alio remedio, maiori etiam studio, & diligentia illud requirat, ideo tales frequentius, & maiori affectu hanc petitionem reiterare debere conueniens est.

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In sextam Orat. Dom. petitionem.

*a. p. a. c. 15.
Num. 4.*

Num. 1.

Sess. 6. c. 13.

*Num. 1.
Ses. 6. c. 2.*

UIS finis huius tractatus? Resp. dirigere peccato-
chos ad rectam huius petitionis explicationem;

Quem ordinem habet hæc petitio cum præcedentibus? Resp. Post impetratam dei cognitionem, Regni Christi professionem: nostræ cum dei voluntate confirmationem, & obedientiam, item præteritorum peccatorum remissionem; rectè sequitur, vt perseverantiam in iustitia accepta postulemus quam per victoriam temptationum certum est obtineri: ideo modo rectè postulatur.

Quare post acceptam iustitiam, & remissionem peccatorum victoria temptationum; & perseverantia est desideranda, ac postulanda? Res. Quia tunc ait Car. humani generis hostis parat, vt illos oppugnet: ita vt verendum sit, ne labefactata, & mutata sententia rursus in vitia dilabantur longèque deteriores, quàm antea fuerint, euadant, ideo tunc potissimum, vt ad Dei auxilium, & patrocinium confugiant, illis necessarium est.

In quot capita tractatio est diuidenda? Respond. In sequentia.

Primum erit, De temptatione.

Secundum. Quare, & quomodo Deus permittat tentationem.

Tertium. De causa, & modo vincendi tentationem.

Quartum. De explicatione, & vsu sextæ petitionis.

De tentatione. Cap. I.

Quid est tentare? Respon. ait Carech. Est periculum, seu experimentum, facere de eo, qui tentatur, vt ab ipso, quod cupimus elicientes, verum exprimamus, ideo tentatio erit experimentum, vt quod cupimus de aliquo cognoscamus. *Num. 9. c. 1. 50*

Quanam est materia tentationis? Resp. illud, de quo experimentum fit. *Ex n. 9.*

Quæ forma? Resp. Ipsum experimentum.

Quis finis? Respondeo. Hic potest esse triplex: Primus est cognitio de aliqua re nobis ignota: veluti, si quis dubitat, an possit ferre tale onus, vt cognoscat, si possit, tentat imponendo illud humeris suis. Secundus est manifestatio non dico cognitio bonitatis, vel malitiæ alicuius: & hæc manifestatio potest habere finem bonum, & malum: veluti Deus tentat iustos, vt illorum iustitia manifestetur ad ædificationem: diabolus tentat manifestare vitia ad scandalum. Tertius est non cognitio, nec manifestatio, sed effectus, veluti Deus tentat inducere peccatorem ad penitentiam, & diabolus iustum ad peccandum. *Ibidem. Ibidem.*

Quod efficiens tentationis? Resp. Ille, qui tentat, seu experimentum facit. *Ibid. c. 9.*

Quot sunt genera tentationum? Resp. Tria, iuxta tres fines dictos: Prima tentatio est ad cognitionem. Secunda ad manifestationem. Tertia ad opus seu affectum. *Ibidem.*

De tentatione ad cognitionem. Num. 2.

Deus vtitur ne tentatione ad cognoscendum? Resp. Non, quia omnia nuda, & aperta sunt oculis eius. *Num. 9.*

Diabolus tentat, vt cognoscat? Resp. Sæpissimè, quia plurima ignorat, veluti Christum tentauit eo animo, vt cognosceret an filius dei esset. *Ibidem.*

Homines ita tentant? Respon. Sæpè apud homines hoc contingit. *Ibidem.*

De tentatione ad manifestationem. Num. 3.

Quamnam est materia huius tentationis? Resp. Materia remota est persona, quæ tentatur: proxima est virtus. *Num. 9.*

vel virium, de quo tentatur, veluti Iob de patientia, Iudas de avaritia tentati sunt.

Ibidem.

Quæ forma illius? Resp. Experimentum de virtute vel de vitio, vt dictum est.

n. 9. & 10.

Quis finis? Respondeo, Manifestatio virtutis, vel vitij est finis proximus: sed alius finis est, ad quem talis manifestatio ordinatur, & potest esse in bonam, & in malam partem.

Num. 9.

Quando erit in bonam partem? Respon. Cum ea intentione tentatur alicuius virtus vt illa perspecta, & cognita commodis, & honoribus augeatur, eiusque exemplum cæteris imitandum proponatur, vt sic ad Dei laudes excitentur.

Ibidem.

Deus vtitur hac ratione tentandi? Respon. vtitur iuxta illud Deut. 13, *Tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non* Ita Deus tentavit de obedientia Abraham, cum præcepit, vt immolaret filium: Ita de Patientia Iob, & Tobiam. Idem est cum probanda patientiæ causa populos inopia, morbo, & aliis calamitatibus premit ad ædificationem aliorum, vel ad proprium meritum ipsorum.

n. 9. & 10.

Quando tentatio erit in malam partem? Resp. Cum ad malum finem directa est.

De tentatione impulsiva. Num. 4.

Num. 10.

Quid est tentatio impulsiva? Ref. Est studiosus impulsus ad bonum, vel ad malum: vel sic, Est experimentum de impellendo aliquem ad bonum, vel ad malum.

Deus tentat inducere homines ad bonum? Resp. Omnino, veluti tentat p̄r tribulationes inducere ad pœnitentiam, per beneficia ad amorem Dei

Num. 9.

De quânam tentatione hic est sermo? Ref. De mala id est de impulsu ad malum.

Num. 10.

Quid de illa considerandum? Resp. Quatuor causas, nempe: primò quis tentet: secundò quis tentetur: tertio quomodo tentet: quartò ad quem finem tentet.

Quod Deus non tentet et ad malum. Num. 5.

Num. 11.

Deus tentat ad malum? Resp. Nullo modo, *Deus enim tentator malorum est.*

Ibidem.

Potest dici, quod Deus intenet ad malum permissivè, nempe non prohibendo tentationem, cum illam possit

prohi
sed p
missio
stir
fiere
Qu
Catec
sua g
occul
bis ip

D
Vn
illam
Prin
imma
tra no
possi
Secu
Satha
Te
Ador
cribr
ni os
Qu
menf
dixit
circu
esse d
nostr
quer
Qu
tenta
carne
adue
tuali
Di
tur p

prohibere? Resp. Deus quidem aliquando non prohibet sed permittit, tum bonos tum malos tentari: sed eius permissio nunquam ad malum, semper ad bonum finem existit: veluti Deus permisit Adam tentari, & vinci, non vt fieri t malum: sed vt ex malo eliceret bonum.

Quomodo Deus permittit bonos tentari? Respond. Ait Catec. Deus pius, & bonos tentari quidem finit, veruntamen sua gratia sustentatos non deserit; licet interdum iusto, & occulto Dei iudicio, nostris id sceleribus postulantis, nobis ipsi relictis concidimus.

Ibidem.

De diaboli tentatione. Num. 6.

Diaabolus tentat ad malum? Resp. Tentat.
Hæc tentatio magna est? Resp. Maxima.

Num. 10.

Vnde hæc magnitudo cognosci potest? Resp. Catech. ita illam declarat.

Num. 4. 56

Primò ait magnæ sunt dæmonum vires: innictus animus: immane in nos & infinitum odium: bellum perpetuum contra nos gerunt: vt nulla pax esse cum illis, nullæ induciæ fieri possint.

Num. 5.

Secundò ait. Quantum dæmones audéant, declarat illa vox Sathanæ. *In Cælum conscendam, Es. 14.*

Num. 6.

Tertiò, ait Aggressus est primos homines in Paradiso. Adortus est Prophetas: Appetiuit Apostolos, vt illos cibaret sicut triticum. Ne ipsum quidem Christi Domini os erubuit.

Ibidem.

Quartò ait. Inexplicabilem diaboli cupiditatem, imensam in tentando diligentiam S. Petrus expressit, cum dixit: *aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens, quem deuoret*: Vbi patet finem tentationis esse deuorare; tentatorum esse veluti rugientem leonem, & nostrum aduersarium: Modum tentandi esse circuire, & querere, *id est* omnia cum diligentia tentare.

Ibidem.

Quintò ait Apostolus grauitatem huius tentationis, & tentatoris declarat sic. *Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem: sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in caelestibus*

Num. 2.

Dicuntur principes, ob naturæ excellentiam, vocantur potestates, quod naturæ vi, & potestate nos supe-

Num. 4.

rant; Appellant rectores mundi tenebrarum; quia non clarum, & illustrem mundum regunt, id est bonos, & pios; sed obscurum, & caliginosum, nempe malos homines, qui duce tenebrarum diabolo delectantur. Nuncupantur Spiritualia nequitia, quia duplex est nequitia, vna carnis, quæ incendit ad libidines: alia spiritus, quæ superiorem animæ partem ad mala studia inclinat. Dicitur, in celestibus, ad declarandum finem colluctationis esse priuare nos æterna hereditate.

Num. 6.

Sextò ait. Non vnus modo Sathan tentat homines, sed gregatim interdum dæmones in singulos homines impetum faciunt: vt ille dixit: *Legio mihi, nomen est*: nempe dæmonum multitudo, quæ illum miserum diu vexarat; & de alio scriptum est: *Assumis septem alios spiritus secum requiores se, & intrantes habitant ibi, & sunt nouissima hominis illius peiora prioribus*

De alijs tentatoribus ad malum. Num. 7.

PRæter diabolum sunt alij, qui homines tentent ad malum? Resp. Catec ait sunt.

Num. 10.

Primò ait, Diabolus nonnunquam ad tentandum habet homines perditos tanquam emissarios, & excussores; qui homines conciliis, exemplis, & alijs vijs tentent ad malum.

Num. 17.

Secundò ait. Imprimis habet hæreticos; qui sedentes in cathedra pestilentia, malarum doctrinarum mortifera semina dispergunt, vs homines per se procliuēs ad malum nutantes, ac præcipitantes impellat.

Num. 4.

cap. 14. 22.

Tertio ait Caro, & muudus vndique nos oppugnant. Quartò Multæ sunt occasiones, quæ nos ad peccatum impellunt veluti Choreæ, comedix, malæ societates, praua exempla, atque consilia, pompæ, vanitates, libri impudici, & alia huiusmodi.

Num. 9.

Quintò. Ex tribulationibus aliqui ad peccandum occasiones accipiunt.

Num. 12.

Sextò. Quòd peius est, aliqui beneficijs Dei veluti abundantia rerum, copia, & diuitijs ad peccandum abutuntur dum ad luxuriam, crapulam, vanitatem, superbiam, & pauperum oppressionem illa adhibent.

Num. 4.

Seff. 5.

Septimò. Nostræ passiones contra nos maximum bellum gerunt,

Octauò. Concupiscentia, & fomes homines ad peccandum *Num. 6.*
inclinant.

De ijs qui tentantur, & de modo, quo tentantur. *Num. 8.*

Quinam homines tentantur? Ref. Diabolus omnes ten- *Num. 1.*
tat; tentauit enim primos parentes, Prophetas, Aposto-
los, & ipsum merum caput nostrum Christum, est enim omnibus
hominibus infestissimus.

Quomodo tentat? Ref. Catech. de hoc ita ait.

Primò. Diabolus omnes artes excogitat, omnes machinas *Num. 2.*
ad tentandum parat.

Secundò. Diabolus tentat, vt hostis astutissimus, & laqueos *Num. 2.*
vbique tendit vt illis irretiiti teneamur.

Tertiò. Multa hominibus ab hoste Diabolo in singulas ho- *Num. 2.*
ras pericula intenduntur.

Quartò. Graues, & exitiales casus multorum, grauitatem *Num. 3.*
tentationum declarant.

Quintò ait. Vndique à tentationibus impugnamur, eorum *Num. 4.*
qui habitant, & viuunt nobiscum.

Sextò ait, Quid ira, quid cupiditas in nobis possit, quis *Num. 4.*
magno suo malo non experitur? Quis non his laesitur sti-
mulis? Quis hos non sentit aculeos? Quis subiectis non vritur
ardentibus facibus? Et quidem tam varij sunt iclus, tam
diuersa tentationes vt difficillimum sit grauem aliquam
plagam non accipere.

Séptimò. Ab Apostolo tentatio appellatur cum diabolo *Num. 4.*
collocutio.

Octauò ait, accedunt ad intimas pugnas externi impetus, *Rom. 5.*
& impressiones dæmonum, qui & apertè nos petunt & per
cuniculos insunt in animas nostras, vt vix ab illis cauere
possimus.

Nonò ait Sathanæ nequitia maximè spectat illuc, vt cæ- *Num. 5.*
lesti nos hereditate priuet.

Decimò ait, Bellum diaboli contra nos perpetuum est, & *Num. 6. & 7.*
iustis per singula temporis momenta struit insidias.

Vndecimò ait. Adam, Dauid, Salomon, & alii innume-
rabiles experti sunt dæmonum violentos impetus, & calli-
dam astutiam, cui resisti non possit consilio, & viribus ho-
minum.

Duodecimò ait. Diabolus eo animo tentat, vt decipiat, *Num. 7.*
agatque præcipites.

Num. 10.

Decimotertiò ait. Diabolus h's suis tentationibus modò intimos nobis admouet stimulos, animæ affectiones & commotiones adhibens administrat: modò nos exagitat extrinsecus extrinsecis rebus vtens vel prosperis ad superbiam, vel diuersis ad iram.

Num. 17.

Diabolus tentatne magis bonos, an malos? Resp. Ait Cat. Multi peccatores, impulsus, atque impetus dæmonum in se minimè sentiunt, ideo dicta de tentatione falsa arbitrantur.

Ibidem.

Quare mali minus impugnantur? Resp. Primò, quia sponte, & sine bello diabolo se subdunt: Secundò, quia in illis non est pietas, nec vlla virtus Christiano homine digna: vnde non opus est tentatione, vt à virtute dimoueantur: Tertiò in peccata facillimè deducuntur, in illisque conquescent, ideo non est opus magno impulsu ad peccandum.

Ibidem.

Quare boni magis tentati sunt? Resp. quia diabolum odio habent: eius legibus non obedunt: illius tentationibus resistunt: peccata fugiunt; virtutes sequuntur, & ad cælestem patriam tendunt.

*Num. 8. 6.**De permissione tentationis.*

II.

*Cap. II.**Arg. Ibid.*

Deus potest prohibere diabolum, ne tenter? Resp. Potest si velit.

Num. 8.

Potuisset Deus omnem prohibere tentationem? Resp. Potuisset.

Ibidem:

Diabolus potestne tentare sine permissione Dei? Resp. Non potest, vt de Iob patet.]

Ibidem.

Potestne tentare quantum, & quandiu vult? Resp. Non potest.

Omnis potestas diaboli Dei nutu, & permissu gubernatur: Res Ita est, ait Cat. quia nisi de Iob dixisset Deus. *Ecce vniuersa, qua habet in manu tua sunt: nihil eius Sathanas attigisset: Contra verò nisi addisset. Tantum in eum ne extendas manum tuam*, vno Diaboli ictu ipse cum filiis, & facultatibus concidisset. Item ait, ita alligata est dæmonum vis, vt ne in porcos quidem nisi deo permittente inuadere potuissent.

*Ibidem.**Ibidem.*

Deus permittit diabolo vt tenter? Res Permittit.

Ad quem finem? Respondeo Primò ad gloriam suam: Secundò

Secundò ad utilitatem hominis : Tertiò , ad confusionem diaboli.

Quomodo ex tentatione oritur gloria Dei? Resp. Vel tentatus vincit, & non peccat, & tunc glorificatur Deus, in cuius virtute vicit: vel vincitur à diabolo, & tunc oritur gloria Dei ex eo, quod peccatum illius, vel punit, vel pœnitentia debet. Demum maximè glorificatur Deus, qui, non obstante astutia, & conatu diaboli, ita homines moderatur in tentationibus; vt diabolum vincere possint.

Num. 18.

Num. 8.

Num. 16.

Qua ratione utilitas hominum? Resp. Tentatio seruit ad morum, ad victoriam, ad coronam; *neque coronabitur, nisi qui legitimè certauerit.*

Num. 14.

Quo pacto ex tentatione oritur confusio diaboli? Resp. Maxima illi est confusio, quod tam superbus, astutus, potens, & maximè sollicitus in tentando à teneris, pueris, ac puellis, à mulierculis, à rusticis, & debilibus prostratus, & victus sit.

Num. 15.

26. 17. 18. 19.

De victoria tentationis. Cap. III.

Quid debet considerari circa victoriam tentationum? Resp. Primò imbecillitas hominum, vt tentationi resistent: Secundò, Casus, & inductio in tentationem: Tertiò, victoria tentationis: Quartò perseverantia in virtute.

Num. 3.

De imbecillitate hominis ad tentationi resistendum.

Num. 2.

Quid docet Catechismus in imbecillitate hominis, vt tentationi resistat? Res. sequentia.

Ibidem.

Primò: ait vilissima est consideratio nostræ imbecillitatis, quia ex illa cognoscimus, quantopere egeamus diuino adiumento.

Ibidem.

Secundò ait. In homine esse imbecillitatem, *id est*, defectum virium, & infirmitiam, seu ignorantiam, *id est*, defectum cognitionis, vnde & vinci, & decipi potest.

Ibidem.

Tertiò. Illa Domini nostri sententia, Spiritus quidem promptus est; caro autem infirma, nostram infirmitatem in superandis tentationibus valde declarat.

Ibidem.

Quartò. Eandem imbecillitatem demonstrant graues, & exitiales, impellente dæmone, hominum casus in scriptura connumerati, & quotidie re ipsa cogniti.

Ibidem.

Quintò ait. Quod illustrius esse possit humanæ infirmi-

Ibidem.

tatis exemplum, quam sacer ille Apostolorum chorus, qui magno antea animo cum esset primo quoque obiecto terrore, relicto Salvatore diffugerunt.

Ibidem.

Sexto ait. Et illustrius etiam est illud Principis Apostolorum qui in tanta professione singularis fortitudinis, & amoris in Christum Dominum, cum paulò antea sibi bene fidens ita dixisset. *Si oportuerit me mori tecum non te negabo* Statim vnus voce mulierculæ perterritus se Dominum non nosse iureiurando affirmavit: Nimirum illi in funna spiritus alacritate non respondebant vires.

Ibidem.

Septimò. Si viri sanctissimi humane nature fragilitate, cui confidebant, grauiter peccauerunt, quid non timendum est cæteris, qui ab eorum sanctitate abijunt longissime.

Nu. 9. & 7

Octauò. Potentia, astutia, & multitudo tentantium difficillimam homini victoriam reddunt, quia Dæmones superiores viribus illo sunt.

Nu. 7.

Nonò ait. Plena est historia diuinarum literarum, quod diabolus sanctos homines forti etiam animo stantes, vel vi, vel fraude peruerit: Nam Adam, David Salomon, & alii quos enumerare difficile est, experti sunt dæmonum vehementes impetus, & callidam astutiam, cui resisti non possit concilio, aut hominum viribus.

Ibidem.

Decimò concludit. Quis igitur se suo præsidio satis tutum existimabit.

De casu, & inductione in tentationem. Num. 3.

Num. II.

Quid est induci in tentationem? Resp. Est succumbere tentationi & vinci ab illa.

Ibidem.

Quo modis qui dicitur induci in tentationem? Resp. Duobus, scilicet effectiue & permissiue.

Nu. 10. II.

Quomodo effectiue? Resp. Cum aliquis incidit in peccatum ex eo, quod à Dæmone, vel alio ad illud impulsus sit. Ideo effectiue inducere in tentationem est actualiter impellere ad peccandum.

Num. II.

Quid est permissiue inducere in tentationem? Resp. Si quis non tentet ipse, neque operam det, vt alius tentet seu impellat ad peccatum: sed tamen, cum possit prohibere, ne nos tentemur, aut ne tentationibus sapere.

mut, non impedit, ille dicitur permissiue inducere in tentationem.

Potest dici, quod Deus permissiue homines tentet, & *Ibidem*, aliquando etiam inducat in tentationem? Resp. Certum est, quod Deus permittit homines tentari, & aliquos etiam in tentatione vinci.

Cum Deus alicui confert plurima beneficia, vt diuitias *Num. 12.* honores, & alia, per quæ homo in superbiam eleuatur, & ex illis occasionem accipit luxuriosè viuendi: potest dici, quod illum hominem per dicta beneficia in tentationem inducat? Res. Ait Catech. Deus nos in tentationem inducere dicitur, cum eius beneficiis, quæ nobis ad salutem dedit, abutimur ad perniciem: & patris substantiam, vt prodigus iste filius, dissipamus viuendo luxuriosè: sed culpa nostra id fit.

Hæc inductio dicitur-ne permissiua, an effectiua; Resp. *Ibidem.* Permissiua, quia vt ait Catechismus. Deus, dat beneficia ad salutem non autem, vt quis illis abutatur; permittit tamen, vt homines, si velint illis ad suas cupiditates abuti possint.

Item dicendum de tribulationibus, quas Deus sæpè *Num. 9.* hominibus immittit: ex quibus illi occasionem accipiunt peccati, & non salutis? Res. idem.

Nonne aliqua loca scripturæ videntur significare, quod *Num. 13.* Deus actiue, & non tantum permissiue aliquos inducat in tentationem veluti. Exodi 4. & 7. *Indurabo cor Pharaonis.* Isaïæ 6. *Excitauit cor populi huius.* Ro. 1. *Tradidit illos Deus in possessiones ignominia, & in reprobum sensum,* & alia huiusmodi? Resp. Ait Catech. In dictis locis aliisque similibus, non id omnino esse actum à Deo, sed tantummodo esse permissum intelligendum est.

De victoria tentationum. Num. 4.

AD quem finem ordinatur tentatio? Res. Tentatio est *n. 14. & 15* quoddam cum diabolo bellum, quod à Diabolo ordinatur ad hominis interitum, à Deo verò dirigitur ad eiusdem hominis victoriam, atque vtilitatem.

Quid est victoria? Resp. Est hostis in bello superato. *Num. 8.*

Quomodo obtinetur victoria? Res. Superando in bello *Num. 18.* hostes suos.

In quibus quis tenetur superare hostem suum, vt illum

- Arg. nu. 3. n. 17 & 8. Num. 4.*
vincat? Respondeo. In duobus, nempe: primò in peritia bellandi: secundò in viribus ab bellandum; qui enim in his duobus superat hostes suos, sine dubio præliando victor euadet.
- nu. 3. & 7.*
Homo potest in dictis dæmones superare? Resp. Ex natura sua impossibile est.
- Num. 26.*
Qua ratione ergo homo diabolum vincet? Res. Subdendo, & iungendo se aliis qui Diabolo fortiores, & sapientiores sunt.
- Num. 16. 17. & 18. Num. 7. Ex nu. 16.*
Qui sunt isti? Res. Deus, Christus vt homo, B. Virgo, Angeli, Sancti.
His adiutoribus homo diabolum poterit superare? Res. Omnino.
Quo pacto illorum obtinebimus patrocinium? Respon. Oratione, & petitione.
- Nu. 4. & c.*
Quid debet facere homo vt in tentatione victor euadat? Respon. Primò debet facere aliqua intellectu vt peritiam bellandi obtineat: Secundò voluntate, & opere; vt in certamine rectè se gerat.
- Ibidem. n. 3. & 16.*
Quid intellectus considerabit? Res. Potissimum sequentia.
Primò. Grauitatem, assiduitatem, & pericula tentationum.
Secundò. O dium, astutiam, fortitudinem, multitudinem tentatorum.
Tertiò. Propria imbecillitatem, infirmitatem, & infirmitatem.
- Num. 3. nu. 3. n. 18. Num. 16.*
Quartò. Certus casus, & exitium, si solis viribus suis fidat.
Quintò. Considerare necessitatem confugiendi ad diuinum auxilium, & patrocinium.
- Num. 14. 16. & 18.*
Sextò. Cogitare quàm multos in Dei auxilio confidenter ex hiantibus Sathanæ faucibus liberarit Deus. Ioseph, ex ardentibus insanæ mulieris faucibus liberauit. Susannam, ne sententiis nefariis interficeretur, seruauit incolumem Iob de mundo, carne, & Sathana triumphauit, Item plurimi alij.
- Septimò. Considerare, quod in tentationibus ducem habemus Christam Dominam, qui vicit diabolum, & incomparabiliter est illo fortior, & sapientior: Dicitur Léo

vince
daret
ab ill
O
pas
runt
mera
frequ
alia c
Q
cere a
tentat
Q
Hom
Dei a
ximar
mun
tis se
simili
Q
spem
rios fi
na ob
retine
iufine
Q
ctus: S
peccat
fessior
futuro
fit. Si
tius:
num
diuina
gratia
rem p
cælo
scribu
xilio
debet

vincens: & exiisse, vt vinceret, & nobis vincendi facultatem, daret, iuxta illud: *Confidite ego vici mundum*: Item premia ab illo victoribus preparata.

Octauo, Considerare insignes illas ab Apostolo descri-
ptas victorias sanctorum hominum, qui per fidem deuice-
runt regna, obturauerunt ora leonum, &c. Et alias innu-
merabiles quæ, si sub aspectum caderent oculorum, nihil
frequentius, aut gloriosius accidere iudicaremus: Hæc, &
alia consideranda.

Quid debet homo facere voluntate? Resp. Quadam fa-
cere ante tentationem, quædam in tentatione, nonnulla post
tentationem.

Quid ante tentationem, seu in initio tentationis? Resp.
Homo viribus proprijs, diffidere debet: Summo affectu ad
Dei auxilium & patrocinium confugiendum illi est: Ma-
ximam spem in Dei auxilio collocare. Signo Crucis nos
munire: Memoriam passionis Christi recolere: Sacramen-
tis se stabilire, Tentationum principijs resistere: & alia
similia præstare debemus.

Quid in medio, vel progressu tentationis? Resp. Renouare
spem in Dei auxilio. Continuare iam dicta. Cogitare va-
rios fines, si vincat, aut vincatur: Victor enim plurima bo-
na obtinebit; victus in maxima incidet mala: Memoriam
retinere Mortis, Inferni, Iudicij, & Paradisi: aliæque hu-
iusmodi sunt facienda.

Quid in fine præstandum? Resp. vel fuit victor: vel vi-
ctus: Si victus, non desperabit: Humiliabit se Deo; veniam
peccati ab illo petet; Actum contritionis eliciet; Ad con-
fessionem opportunè accedet. Ex casu discet, quomodo in
futurum adueniente tentatione magis cautus, & vigilans
sit. Si fuit victor; Non sibi placeat: Non se efferat intolenti-
us: Non poret, se posse suis viribus in futurum dæmo-
num tentationes, impetusque sustinere; Omnia turbat
diuina benignitati, ac potestati: vni Deo pro victoria
gratias habeat, & agat; Christum victoriæ suæ autho-
rem prædicet: sicut in Apocalypsi legitur, quod beati in
cælo regnantes victorias suas Christo omnium duci, ad-
scribunt. Demum obtenta victoria ad fidentius de Dei au-
xilio in futurum sperandum occasionem homini tribuere
debet.

Num. 6!

Ex nu. 16!

Ec.

Num. 16!

Num. 14,

Ec.

Num. 17. 16!

Ec. 19.

Ses. 6. c. 13.

Ses. 6. c. 10.

11. c. 13.

Quid est perseverantia? Resp. Est permanentia in Christiana virtute, & iustitia vsque ad finem.

Quid debet facere homo, ut post acceptam iustitiam in illa perseveret? Res. Sacrum Concil. Trident. docet, quod primò præcepta Dei sunt observanda, secundò studendum, ut accepta iustitia augetur eundò de virtute in virtutem, tertio, quòd donum perseverantiæ à solo Deo humiliter sperandum, atque petendum est; quartò, si contingat quòd iustitia accepta per peccatum mortale amittatur, per penitentiam recuperanda est.

Ses. 6. c. 13.

Quid docet sacrum Concilium de perseverantia? Resp. sequentia.

Ibidem.

Primò. Docet sic. Perseverantia aliunde haberi non potest, nisi ab eo, qui potens est eum, qui stat, statuere, ut perseveranter stet; & eum qui cadit statuere.

Ibidem.

Secundò. Docet; Nemo de perseverantia sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur tamerò in Dei auxiliò firmissimam spem collocare, & reponere omnes debent.

Ibidem.

Tertio. Deus enim ait (nisi ipsi illius gratiæ defuerint) sicut cepit opus bonum, ita perficiet operans vel, & perficere.

Ibidem.

Quartò. Docet: Qui se existimant stare, videant ne cadant: & cum timore, ac tremore salutem suam operentur in laboribus, in vigiliis, in elemosynis, in orationibus, & oblationibus, in ieiuniis, & castitate: Formidare enim debent scientes, quod in spem gloriæ, nondum in gloriam, renati sunt.

Ibidem.

Quintò. Docet de pugna, quæ superest cum carne, cum mundo, & cum diabolo, in qua victores esse non possunt nisi cum Dei gratia Apostolo obtemperent dicenti, *Debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus: Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.*

Num. 17.

Sextò. Catech. ait, Vincitur autem Sathanas non orio, somno, vino, commestatione, libidine: Sed oratione, labore, vigilia, abstinentia, continentia, castitate: ideo dictum est: *Vigilate, & orate, ut non intretis in tenta-*

tionem, & qui iis armis ad pugnam utantur in fugam conuertunt aduersarios: qui enim resistunt diabolo, is fugiet ab eis.

Septimo. Ait: Vires, quibus profternimus Sathanae satellites, dantur à Deo: *Qui ponit, vt arcum arcum brachia nostra; Cuius beneficium arcus fortium superatus est; & infirmi accincti sunt robore. Qui docet manus nostras ad praelium, & digitos nostros ad bellum..* Num. 18.

Octauo. Ait: Cat. vt viriliter fideles dimicent, vincant, ad perseverantiam se disponant, debent considerare, a Deo paratas coronas, & constitutam victoribus sempiternam pramiorum amplitudinem: Scriptum est enim. *Qui vicerit, non laedetur à morte secunda: Item, Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis, & non delebo nomen eius de libro vitae: Item, Qui vicerit, faciam eum columnam in templo Dei mei, & foras non egrit diebus: Item, qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: Item, qui vicerit possidebit hac & ero illi Deus, & ipse erit mihi filius.* Num. 9. Apocal. 2. 3. & 21.

De explicatione. & usu sexta petitionis. Cap. IV.

Quamnam est materia sextae petitionis? Resp. Illa omnia, quae pertinent ad victoriam tentationam: & ad perseverantiam in accepta iustitia; ideo ait Catechismus, Peccamus, ne diuino praesidio defermi, vel tentationibus decepti assentiamur vel cedamus affecti: Item, vt praesto sit vobis Dei gratia, quae cum defecerint nos propriae vires, in malis recreet, ac reficiat.

Num. 14.
Num. 15.

Quis finis? Resp. Primò obtinere dictam victoriam & perseverantiam; Secundò, Gratias Deo agere de iam à Deo per Iesum Christum victoriis obtentis.

Num. 16.
&c.

Quid significat illa vox *tentatio*? Resp. Impulsus demonum ad malum.

Num. 10.

Quid exprimit illa dictio. *Ne nos inducas in tentationem*? Resp. Ait Cat. Non petit ne omnino tentemur; quia tetatio, est utilis, & fructuosa hominum generi tum ad meritum; tum ad humilitatem; sed postulamus, vt Deus non permittat nos vinci à tentatione, sed illius nos reddat victores.

Num. 14.

Quid significat illa particula *Nos*? Resp. Quod nostra ad omnes homines se extendit petitio.

Ex cap. 14.
Num. 16.

*De usu huius petitionis. Num. 2.**Ex Num. 6.*

Quam debent uti hac petitione? Resp. Omnes, quia diabolus tentat omnes.

Num. 1. &c.

Quando? Ref. Assidue, frequenter, quia continuo, tantat, potissimum verò cum aliqua graui premimur tentatione, siue ex prosperis, siue ex diuersis proficiatur.

Num. 25.

Sufficit generalem Dei opem in tentationibus implorare? Resp. Ait Catec.

Expedit, vt cum aliqua particulari tentatione affligimur, nominatim contra illam auxilium à Deo postulemus. Sic enim David Propheta facit. Nam contra mendacium rogauit: *Ne auferas de ore meo verbum veritatis vsquequaque*: Contra auaritiam: *Inclina cor meum in testimonia tua, & non in auaritiam*: Contra vanitates: *Auerte oculos meos, ne videant vanitatem*. Idem in aliis.

Num. 17.

Sola petitiõ est adhibenda? Resp. Cum illa coniungenda sunt ieiunium, cleemosyna, continentia, & alia opera virtutum, quæ dicta sunt.

Num. 1. &c.

Quo affectu petendum? Resp. Maximo, quia de re maxime necessaria postulatio est.

Num. 2.

Christus instituit, vt hac petitione vteremur? Ref. Ait Cat. Primò huius petitionis præceptum dedit vt quotidie nos Deo commendemus, eiusque paternam curam & præsidium imploremus: Deinde sub ipsum mortis tempus cum Apostolos mundos dixisset, his verbis admonuit: *Orate, vt non intretis in tentationem*. Ex quo magnam huius petitionis necessitatem colligere licet.

Ioan. 1.

C
In
quinta
hæc pe
Cum
Hæc p
me illa
sunt: C
S. Cyp
contra
stabile
In q
sequer
Prim
2. I
3. I
Q
Qui
prim
Qu
Qui

DOCTRINA
CATECHISMI
ROMANI.

In septimam Orat. Dom. petitionem.

Vrs finis huius tractationis? Resp. Explicare *Num. 2.*
septimam petitionem.

Quis ordo inter hanc, & precedentes pe- *Ibidem.*
titiones? Resp. Quatuor primæ petunt bona:
quinta, & sexta, postulant liberationem à malo cultus;
hæc petit liberationem à malo pœnæ, & ab omni malo.

Cur hæc petitio ultimo loco posita est? Res. Ait Catec. *Ibidem.*
Hæc petitio est instar omnium petitionum, & quasi epi-
tome illarum summam amplectens omnia, quæ peti pos-
sunt: Cum enim liberationem à malo impetrauerimus, ex
S. Cypriano nihil remanet, quod ultra petamus: quia tunc
contra omnia, quæ diabolus, & mundus operantur, securi
stabimus, & tuti.

In quot capita hæc tractatio diuidenda est? Respondi In
sequentia.

Primum, Erit de malo.

2. De remediis malorum.

3. De explicatione huius petitionis.

De malo. Cap. 1.

Quid est bonum? Resp. Est illud, quod prodest alicui *Num. 6.*
ad proprium finem obtinendum.

Quid est malum? Resp. Est illud, quod nocet, ne pro- *Ibidem.*
prium finem obtineat.

Quotplex est malum? Resp. Culpæ, & pœnæ. *Num. 12.*

Quid est culpa? Resp. Est deordinatio hominis à pro- *Ex p. 5. n.*

prio fine, & à medijs illius.

Pet. 5. n. 6. Quid est malum culpæ? *Resp.* Est omne illud, quod per se deordinat, vel cooperatur deordinationi hominis à suo fine, & medijs.

Sess. 6. c. 7. Quis est finis hominis? *Resp.* Deus, nempe gloria Dei & vita beata in illo.

Sess. 6. c. II. Quæ media? *Respond.* Observantia S. Evangelij, seu diuinæ legis.

pet. 6. n. 10. Quid est per se deordinare? *Resp.* Est ex inuentione à recto sine deuiare.

pe. 6. n. 12. Quæ deuiant à recto sine præter intentionem agentis dicuntur, ne per se deordinare? *Ref.* Non, beneficia enim Dei, item pœnæ illius aliquibus hominibus occasiones peccati sunt: id tamen, quia non est ex intentione diuinæ bonitatis, sed ex illorum sita nauitate, non per se, sed per accidens deordinare dicuntur.

Nu. 6. ibid. Quid est pœna? *Resp.* Est castigatio culpæ.

Quid est malum pœnæ? *Ref.* Est res ad castigationem culpæ homini data.

De multiplici malo pœnæ. Num. 2.

Art. 7. n. 9. **Q**uotplex est malum pœnæ? *Ref.* Hoc malum malis modis ex partæ materiæ & formæ diuisum est: præcipuæ autem diuisiones sunt sequentes.

et n. 10.

Prima. Malum pœnæ aliud dicitur damni, aliud sensus: Malum damni est priuatio vel finis, vel eorum, quæ sunt utilia ad finem: Malum pœnæ est inflictio rei molestæ, & afflictio ad culpæ castigationem.

Arg. ibid. Secunda diuisio. Malum tum damni, tum sensus aliud est in hac vita, aliud in alia vita.

Art. 8. n. 9. Tertia. Malum pœnæ in alia vita est quadruplex. Primum est malum damni, & pœnæ æternæ, & hoc est in damnatis, qui ex vna parte priuantur visione Dei, ex alia cruciatur igne & hoc in æternum. Secundum est malum damni, & pœnæ temporalis; & hoc est in purgatorio.

Art. 5. n. 3.

Tertium est malum damni tantum, sed æterni, & est pœna infantium, qui moriuntur sine baptismo. Quartum est; Malum damni tantum, sed temporale; & hoc fuit in suis Sanctorum Patrum, qui priuabantur quidem visione Dei, sed aliquæ pœna non cruciabantur.

Quarta. Malum pœnæ in hac vita est quadruplex nempe

l.

pe. Priuatio
Quartum
esse tur
finem c
statiua

Quin
aliorum
ipsa po
na, mal
si pro
exequu
in pœn

De

Q

Primus

calo in
minum

Secun
fissimè

Tert

uiuens
egredin
quam i

Quat
molesti

stus di
cruccem

Q

Primus

tur: qu
ille sti

adiuua

Secu
volupt

Tert
Deus i

sed cri

pe. Primum animæ. Secundum corporis. Tertium fama. *Ex pet. 5.*
Quartum facultatum; Et vnum quodque illorum potest *Num. 23.*
esse tum damni, *id est*, privatio boni convenientis, & ad *et pet. 7.*
finem opportuni: tum sensus, *id est*, rei molestæ, contri-
statiuæ.

Quinta. Malum pœnæ in hac vita siue sit animæ, siue *Num. 9.*
aliorum dupliciter potest considerari, nempe, vel pro
ipsa pœna, vel pro auctore pœnæ: si accipiatur pro pœ-
na, malum erit omnis tribulatio, & angustia, & punitio,
si pro auctore tunc diabolus dicitur malum: quia est
exequutor, & minister Dei ad infligenda illa mala, quæ
in pœnam sunt.

De his, qui in hac vita mala patiuntur. Num. 3.

Quid docet Catechismus de his, qui mala prædicta
patiuntur? *Resp.* Docet sic.

Primo ait. Nemo ferè est, qui tum suo, tum alieno peri- *Num. 2.*
culo intelligat, quot, & quantis miseriis subiecta sit ho-
minum vita.

Secundo ait Sacri, & profani scriptores ita esse copio- *Ibidem.*
sissime demonstrarent.

Tertio, lob ita habet. *Homo natus de muliere breui* *Ibidem.*
uiuens tempore repletur multis miseriis, qui quasi flos
egreditur, & conserit, & fugit velut umbra, & nun-
quam in eodem statu permanet.

Quarto ait. Nullus dies præterit, qui propria aliqua *Ibidem.*
molestia, aut incommodo notari non possit: ideo Chri- *Matth. 8.*
stus dixit: *Sufficit diei malicia sua: Et alibi; Nos quotidie* *Luca 9.*
crucem sumere, & illum sequi oportere.

De utilitate tribulationum. Num. 4.

Quid explicat Catechismus de utilitate tribulatio-
num seu malorum pœnæ? *Resp.* Sequentia.

Primo ait. Sunt quædam quæ communiter mala putan- *Num. 6.*
tur: quæ tamen sunt illis fructuosa, qui ea patiuntur vt
ille stimulus, qui Apostolo erat adhibitus, vt Dei gratia
adiuante virtus in infirmitate perficeretur.

Secundo ait. Dicta, & cognita sit eorum vis, summa *Num. 6.*
voluptate pios afficiunt.

Tertio ait. Nos, qui in hac peregrinatione versamur, *Num. 8.*
Deus minime vult esse solutos ab omnibus incommodis
sed eripit à quibusdam.

Ibidem.

Quartò ait. Ea solatia quæ dat Deus interdum iis, qui rebus prementur aduersis, sunt instar liberationis malorum omnium; ideo Propheta illis consolabatur dicens: *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuas lætificauerunt animam meam.*

*Num. 9.**Ibidem.*

Quintò ait. Deus vitur diabolo ministro in repetendis peccatis è sceleratis, & facinorosis.

Sextò ait. Deus dat omne malum hominibus, quod illi peccati causa patiuntur, iuxta illud. *Si erit malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit.*

Num. 10.

Septimò ait. Mala, quæ in nos à proximioribus proficiscuntur, diabolo assignamus tanquam auctori, & impulsori: quate odium, & iracundiam in ipsam Sathanam conuicere oportet, à quo homines ad iniuriam inferendam impelluntur.

Ibidem.

Octauò ait. Si te aliquare læserit proximus, cum preces facis patenti Deo pete, vt non modo te liberet à malo, *id est*, ab iis quas tibi proximus imposuit iniuriis: sed illum ipsum eripiat proximum ex diaboli manu, cuius impulsu homines in fraudem inducuntur.

Num. 11.

Nonò ait. Si in precibus, & votis non liberamur à malis, sciendum, debere nos quæ premunt ferre patienter, intelligentes placere Deo, vt toleranter ea patiamur.

Ibidem.

Decimo, Minimè nos indignari, aut dolere par est si, Deus nos cura petimus, à malis non liberat: sed omnia ad eius votum, ac voluntatem sunt referenda existimantes id esse vtile, & salutare quod Deo placet, etiam si nobis aliter videatur.

Num. 12.

Vndecimò. Homines, dum in hoc vitæ curriculo versantur ad omne incommodum, & calamitatum genus non solum æquo, sed etiam gaudenti animo ferendum paratos esse debere iustum est: quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

Ibidem.

Duodecimò. Non est æquum seruum esse maiorem domino suo. Sicut turpe est ex S. Bernardo, *membra esse delicata sub spinoso capite.*

Ibidem.

Decimotertiò. Sicut Machabæi casus aduersos cõstanter & fortiter tulerunt: & sicut Apostoli, qui cõtumeliis, cruciatibus, & verberibus affecti vehementer lætabantur,

Im
quod p
bemus,
feramus

Q
lur
sunt nat

Quæ
alia mul
alijs m
compara

Quæ
tura: sed
veluti de
viuendi,

Quæ
Catechi

Prim

Secun

Terti

pcene p

Quar

luntate I

M
E
S

Quæ r
& alioru

Quæ

Quis

Quis

fit applic

Quoc

aliis dar

hominan

Deum q

sum vti

quod pro Christo paterentur: sic nos ita dispositi esse debemus, vt aduersa summa cum animi voluptate patienter feramus.

De remedio malorum poena. Cap. II.

Quanam sunt remedia ad mala poena? Respond. Haec sunt in triplici differentia, quaedam enim remedia sunt naturalia, quaedam artificialia, nonnulla spiritalia.

Ex n. 2. & seq.

Quanam sunt naturalia? Resp. Talia sunt medicinae, & alia multa, quae nos ab infirmitate, famae, siti, frigore, & alijs miserijs liberare possunt: & sunt a natura homini comparata.

Num. 4. & 5.

Quanam sunt artificialia? Resp. Illa, quae non solum naturalia, sed etiam ex hominum industria, & opera obtinentur, veluti domus, vestes, lucrum, negotiatio, exercitium, regula viuendi, amicitiae, & alia huiusmodi.

Ibidem.

Quae sunt spiritalia? Resp. Ex sacro Conc. Trid. & Catechis. sunt quatuor.

Num. 2.

Primum est, fiducia, & virtuosa petitio.

Secundum est, Patientia in aduersis.

Sess. 14. c. 8

Tertium est, Voluntaria, & spontanea susceptio maiorum poena propter Deum.

Ex 9. &

cap. 13.

Quartum est, conformitas voluntatis nostrae cum voluntate Dei etiam in aduersis.

Num. 11. &

12.

De remedio medicinarum, & usu illius.

Num. 2.

Medicinae sunt: remedium aliquorum malorum? Ref. Sunt, nempe infirmitatum. Num. 4.

Quae materia medicinae? Resp. Virtus lapidum, herbarum, & aliorum. Ex num. 4.

Quae forma? Resp. Habilitas ad sanandum.

Ibidem.

Quis finis? Resp. Sanare ab infirmitate.

Quis effectus? Ref. Ipsa sanatio, si recta ratione medicina sit applicata. Ibidem.

Quod efficiens? Resp. Primo, natura, quae herbis, & alijs dat virtutem sanandi. Secundo, Ars, seu industria hominum, per quam medicina recte paratur: Tertio, Deum qui creauit medicinam, & facit illam operari quantum vult. Num. 4.

Num. 3.

Quid docet Catechismus de usu medicinarum? Resp. Docet sequentia.

Primo ait. Fideles valde diuerso modo debent vti medicinis, quam faciant infideles.

Num. 4.

Secundo ait. Infideles maxime capiunt, vt possint ex morbidis, & vulneribus conualescere, sed praeceptum iam spem liberationis ponunt in remediis natura, vel hominum industria comparatis: Item sibi datum à quouis medicamentum etiam si incantationibus, veneficiis & Dæmonum opera confectum sit sine vlla religione adhibent, modo aliqua valetudinis spes ostendatur.

Ibidem.

Tertio ait. Christiani in morbis & in omnibus aduersis habent summum perfugium, & praesidium solum Deum vnum illum omnis auctorem boni, & liberatorem suum agnoscunt, ac venerantur.

Ibidem.

Quarto ait. Pro certo habent vim, quæ medicinis inest, à Deo insitam esse, & medicinas à Deo datas esse hominibus, quibus morbi sanarentur, iuxta illud. *Altissimus creauit de terra medicinam, & vir prudens non abhorrebit illam* Item existimant tantum medicinas ægrotis prodesse, quantum voluerit ipse Deus.

Ecl. 32.

Num. 4.

Num. 44.

Quinto ait. Christiani non in medicinis summam spem recuperandæ sanitatis reponunt: Sed ipsi Deo medicinæ auctori maxime confidunt: quod si per medicinas sanitatem recipiunt, illam à Deo acceptam referunt.

Sexto ait. In diuinis litteris reprehenduntur ij qui medicinæ fiducia nullum Dei auxilium requirunt.

Num. 5.

Septimo ait. Qui legem Dei obseruant, abstinent se ab omnibus remediis, quæcunque corstet, quod à Deo ad curationem adhibita non sint: ideo incantationes, & dæmonum artificia abhorrent, etiam si ex illorum usu explorata sit spes sanitatis.

Petit. n. 7.

Octauo ait. Secundas causas sanitatem conferentes reluti manus Dei esse accipiendas.

Ex num. 6.

Quod dictum est de medicinis, debet intelligi etiam de aliis bonis, vt cibo, potu, domo, veste, & aliis, quibus à malis liberamus? Res. omnino, quia bona omnia de manu Domini sunt accipienda? Ab illo enim creata sunt, & ipse per naturam dedit illis virtutem ab bonum, & sine Deo nihil efficere possunt.

Q
esse,
gratuit
eos à n

Qui
nis; Res

Prin
que mi
lotum l

Secu
orand
illos pr

Terti
natura:

illud:
tuum l

Qua
recta ra

Qui
sum vt

Sexte
die trib

pè, vt p
nes hab

ad post
Septi

luit:
la ab in

tia: om
tunt, vt

Christi
Dei.

Oct
maloru

Dauid
iecit. Q

no aut

Non

De remedio virtuosae petitionis. Num. 4.

Q Vis docuit virtuosam petitionem esse remedium ab omnibus malis. Resp. Christus non solum docuit ita esse, sed etiam exemplo confirmavit, quia ex hac vita migraturus, sic Patrem pro discipulis rogavit: *Rogo, ut liberet eos à malo.* Num. 1.

Quid docet Catech. de virtute, & efficacia huius petitionis; Resp. Docet sequentia.

Primò ait. Si populus fidelis cognoscat, quot, quantifque miseris exposita sit hominum vita, facile intelliget malorum liberationem à Deo implorandam esse.

Secundò ait. Nulla re magis adducuntur homines ad orandum, quàm cupiditate, & ipe liberationis à malis: quæ illos premunt, & impendent. Num. 2.

Tertiò ait. Talis in animis hominum insita est ratio, & natura: vt in malis statim ad Dei auxilium confugiant iuxta illud: imple facies eorum ignominia & querent nomen tuum Domine. Num. 3.

Quartò ait. Minimè expedit docere populos, quanam sit recta ratio petendi à Deo, vt liberet nos à malis. Num. 2.

Quintò ait. Non defunt qui contra Christi Domini iussum veniunt præpostero ordine orationis. Num. 3.

Sextò ait. Christus, qui iussit nos confugere ad Deum in die tribulationis, orationis etiam ordinem præscripsit, nempe, vt priusquam petamus liberari à malo, sex alias petitiones habeamus, inter quas primum locum habent illæ, quæ ad postulandam Dei gloriam sunt institutæ. Num. 3.

Septimò ait quidam. Si caput, si latus, si pes condoluit: si rei familiaris iacturam faciunt: si minæ, si pericula ab inimicis intenduntur: in fame, in bello, in pestilentia: ommissis aliis petitionibus, quæ sunt priores, tantum petunt, vt ex illis eripiantur malis: Cui consuetudini repugnat Christi Domini iussum dicentis. *Primum querite regnum Dei.* Num. 3.

Octauò ait. Qui rectè preces faciunt, cum deprecantur malorum propulsiōem, id referunt ad Dei gloriam: sic David cum dixit, *Domine ne in furorē tuo arguas me,* subiicit. *Quoniam non est in morte, qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi.* Ibidem.

Nonò ait. Christiani in omnibus aduersis summum per- Num. 4.

fugium habent Deum, quem vnicum authorem omnium bonorum, & liberatorem omnium malorum agnoscunt, & venerantur.

Num. 5.

Decimò ait, Christus qui iussit, vt liberationem malorum peteremus, præcepit etiam, vt spem impetrationis habeamus. Petitiò enim in spe impetrandi fundari debet.

Ibidem.

Vndecimò, ait innumcrabilia exempla in vtroque Testamento proponuntur eorum, qui ex maximis malis per orationem erepti sunt iuxta illud. Clamauerunt iusti & Dominus exaudiuit eos, & ex omnibus tribulationibus eorum liberauit eos.

Num. 6.

Duodecimò ait, Christiani tantum petere debent liberationem ab illis malis: quæ nullam animæ utilitatem afferre possunt: non autem ab his, vnde aliquis fructus prouenit nobis.

Num. 7.

Decimotertiò ait. Licet petere, vt à peccato, & à tentationis periculo liberemur; vt ab inimicis, externisque malis eripiamur: vt tuti simus ab aqua, ab igne, à fulgure, ne quando noceat frugibus, ne ammonæ charitate, seditionibus, bello laboremus: vt Deus morbos, pestem, vastitatem arceat: vincula, carcerem, exilium, prodiciones, insidias, cæteraque omnia prohibeat incommoda, quibus maxime terreri, ac premi solet hominum vita: Item vt omnes flagitiorum, & facinororum causas auertat.

Ibidem.

Decimo quartò ait. Non solum licet petere, vt ab illis liberemur, quæ omnium iudicio mala sunt: sed insuper petere debemus, ne illa, quæ penè omnes boni confitentur, diuitiæ, honores, valetudo, robur, hæc ipsa vita ad malum, & ad animæ nostræ exitium conuertantur: tunc enim non bona; sed mala sunt.

Num. 5.

Decimoquintò ait. Oramus, in hac septima petitione, vt Deus liberet nos ab omnibus dictis malis: quatenus mala sunt: Item oramus, ne morte opprimamur tepentini: ne in nos ira Dei concitetur; ne, quæ impios manent, supplicia subeamus: ne igne purgatorio torqueamur: à quo, vt alij liberentur, piè, & sanctè precamur.

D
Cce
 recurr
 uerfis,
 Quil
 standu
 Prim
 à bonis
 quæ vo
 hoc sci
 bona,
 mala a
 Secu
 minæ v
 templa
 Ter
 ber me
 satisfac
 Qu
 possibile
 Quin
 omnium
 supra a
EX
 ad
 lent po
 Ref. E
 Qui
 quenti
 Prim
 perè à
 satisfac
 Secu
 nes po

De patientia in aduersis, & conformitate cum Dei voluntate. Num. 5.

Christiani quid facere debent tunc, cum Deus ad preces illorum à dictis non liberat malis? Ref. debent recurrere ad alia duo remedia, quæ sunt, patientia in aduersis, & conformitas cum Dei voluntate. *Num. 11.*

Quibus motiuis homines induci poterunt ad hoc præstandum-Resp. Sequentia adiuuabunt. *Num. 6.*

Primò cogitare. Quod non debeamus velle liberari à bonis: sed à malis: cum autem non possimus iudicare, quæ verè bona, vel mala sint, Deus autem perfectissimè hoc scit: persuadendum nobis est, illa non esse mala, sed bona, à quibus Deus non vult nos liberare: ideo talia non vt mala abhorrenda, sed vt bona amplectenda sunt. *Num. 11.*

Secundò. Iustissimum est, vt homines conforment se diuinæ voluntati; ideo, qui voluntatem Dei in aduersis contemplantur: ad patienter illa ferenda de facili inducitur. *Ibidem.*

Tertiò. Patientia in aduersis maximum apud Deum habet meritum, atque remunerationem, & plurimum valet ad satisfaciendum Deo pro peccatis à se commissis.

Quartò. Christus dixit Apostolis, *in patientia vestra possibilebitis animas vestras* *Num. 12.*
Sess. 14. c. 8.

Quintò. CHRISTI, BEATÆ VIRGINIS, & SANCTORUM omnium exempla ad dictam patientiam nos adhortantur: supra autem omnia passio Christi, hoc nobis suadet. *Et 9.*
Luca 11.
Act. 4. v. 16.

De pœnitentijs sponte susceptis.

Num. 6.

Expedi' Christiano populo vt non solum patienter ferat aduersa; sed etiam vt aliqua pœnæ mala, quæ dici solent pœnitentiæ, sponte assumat, voluntariè que illa patiatu: Ref. Exempla Sanctorum ita esse nos docent. *Sess. 4. c. 8.*
Et 9.

Quid expedit de his pœnitentijs considerare? Resp. Sequentia à Sacro Conci. Trident. determinata.

Primò Sacrum Conci. docet sic: Procul dubio magno perè à peccato reuocant, & quasi freno quodam coërent hæ satisfactoriæ pœnæ. *Sess. 14. c. 2.*

Secundò ait. Cautiores vigilantioreque in futurum homines pœnitentes faciunt

Ibidem.

Tertiò docet, Medentur quoque peccatorum reliquijs, & vitiosos habitus male viuendo comparatos contrarijs virtutum actionibus tollunt.

Ses. 14. c. 8. Quartò. Docet sic, Neque verò securior vlla via in Ecclesia Dei vnquam existimata fuit ad amouendam imminentem à Domino poenam, quam vt hæ poenitentia opera homines cum vero animi dolore frequentent.

Ioan. 5.

Quintò Item ait. Accedit ad hæc, quod dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Iesu qui peccatis nostris satisfecit ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficitur, certissimam quoque inde partem habentes, quod si compatimur, & conglorificabimur.

Ses. 1. c. 13.

Sextò: Determinat sic. Si quis dixerit, pro peccatis, quod ad poenam temporalem minimè Deo per Christi mèrita satisfieri poenis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel à sacerdote iniunctis: sed neque sponte susceptis, vt ieiunijs, orationibus, elemosynis, vel alijs etiam pietatis operibus, anathema sit.

*De explanatione septima petitionis.**Cap. III.**Num. 1. c. 7.*

Quis finis septima petitionis? Resp. Primò impetrare à Deo, liberationem ab omnibus malis præteritis, præsentibus, & futuris, si ita expedit, & deo placeat: secundò, gratias agere pro accepta in præteritum ab illius liberatione.

Num. 7.

Quæ materia? Resp. Illud, quod petimus. Quid petimus? Res. Primò liberari ab omnibus malis supra dictis, nempe bello, fame, & alijs: secundò, liberari ab authore mali, id est, diabolo. Tertiò liberari ab occasionibus malorum: quartò, liberari à malo vsu illorum, quæ videntur bona; sed per abusum fiunt mala: quintò, liberari ab ijs, quæ animæ, & propriæ saluti nociua sunt, etiam si nobis bona videantur: sextò, Petimus patientiam in aduersis, moderationem in prosperis, & in omnibus conformari diuinæ voluntati.

Num. 45.

Quæ forma petendi? Respond. Primò debemus petere cum spe, & desiderio obtinendi, si ita expedit, & Deo placeat: secundò, debemus ita esse affecti, vt si deus con-

cedat. cum gratiarum actione accipiamus: si neget, diu-
nae voluntati conformemur.

De explicatione verborum.

Num. 1.

Quid significat *liberari*? Resp. Significat multa. Pri-
mo liberatur quis a malo, cum praeservatur a ma-
lo; ut si prohibeatur, ne malum illi adueniat; Secun-
do liberatur etiam ille a malo: cui permittitur, ut ma-
lum adueniat, sed efficitur, ne imminens malum illi no-
cere possit: & postquam liberatus dicitur, si efficiatur, ut
ex malo illi bonum adueniat: Tertio, liberatur etiam a
malo ille a quo malum iam praesens amouetur. Veluti
quis potest liberari a malo infirmitatis, vel prohiben-
do, ne infirmetur; vel permittendo infirmitatem, sed effi-
ciendo, ne illi noceat; vel demum a praeterita illum li-
berando infirmitate.

Num. 8.

Quid significat vox *a malo*? Res. Significat a malo pe-
na: id est ab inferno, a Purgatorio, a malis huius vitae,
Item ab authore mali poenae, nempe diabolo ministro
illius vel ab ira Dei prima origine poenarum: Item ab
illis, quae occasiones malorum sunt.

Num. 9.

Quid explicat dictio *Nos*? Res. Primo, nos ipsos; secun-
do, omnes proximos viatores: tertio, omnes proximos,
qui in purgatorio detenti sunt.

Num. 7.

De usu huius petitionis. Num. 1.

Quam vinam debent uti hac petitione? Res. Omnes quia
omnes mali subiecti sunt.

Num. 10.

Quando? Res. Frequenter, continuo, quia semper mala
nos premunt.

Ex num. 2

Quo affectu? Res. Magno, quia stimulus misere
valde nos premit.

Ibidem.

Qua ratione petendum? Res. Virtuose, iuxta illa, quae
antea dicta sunt.

Ibidem.

Quid agendum, si Deus exaudiat? Res. poenitentiae illi
agendae sunt.

Num. 3.

Si non exaudiat? Res. Mala patienter pro Dei gloria
sunt toleranda.

Ibidem.

Num. 11. 12

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In conclusionem Dominicae Orationis.

Num. 1.

Vis est finis huius tractationis? Ref. Explicare conclusionem Dominicae orationis.

Quænam est hæc conclusio? Ref. Illa particula, *Amen*; quam S. Hieronymus appellat: *signaculum, & conclusionem Dominicae orationis, & ultima*

pars illius est.

Ibidem.

Expedit, ut fidelibus detur cognitio illius? Ref. Ait Car. Sicut necessarium est, ut detur cognitio de præparatione, quæ orationem præcedere debet, ita opus est, conclusionis, & finis orationis causam, orationemque explicare.

Ibidem.

Quid circa hoc tractandum? Ref. Primo proponenda causa, & finis huius conclusionis. Secundo explicanda significatio huius vocis, *Amen*. Tertio de usu, & utilitate huius conclusionis.

De causa, & fine huius conclusionis. Num. 2.

Ex num. 1

Quare hæc conclusio posita est? Ref. Quia oratio habet principium, & medium, finem, ideo ut esset perfecta in procæmio de principio, in petitionibus de medio, hic de fine dicendum erat.

Num. 2.

Expedit valde, ut oratio bene claudatur? Ref. Car. Non plures est diuinas preces diligenter ordiri, quam religiosè absoluerè, *id est*, tanti valet bonus finis, ad bonum principium.

In Conclusionem Orat. Dom. 585

Quomodo differunt principium, medium, & finis orationis? Ref. In principio introducimur ad Deum, ut petamus; in oratione petimus, & obtinemus; in fine colligimus, & custodimus obrenta. Ex n. 1. 2. 3

Quis est finis, & conclusio orationis Dominicæ? Ref. Num. 4. Dei.

Qua ratione? Ref. Postquam filius rogauit patrem, finis petitionum debet expectari non à filio, sed à Patre, ad quem spectat concedere, vel negare, quod postulatum est. Ex num. 4.

Hæc particula, Amen, est responsio à Deo data? Ref. Num. 4. Ait Carec. ex perpetua Ecclesiæ Dei consuetudine intelligitur, quod hæc vltima particula pro responsione Dei, accepta sit. s. 13 20

Vbi habetur hæc consuetudo? In Missa, in qua post orationem dominicam particula, Amen, non dicitur à ministro, sicut fit in illis orationibus, sed reservatur sacerdoti, qui locum Dei tenet, & statim summissa voce dicit, Amen, ad significandum, quod est Dei responsio, & ideo ab illo, qui tenet locum Dei proferri debet. Num. 4.

De explicacione particulae, Amen. Num. 2.

Quid docet Carec. de hac particula Amen? Ref. De Num. 4. Illius significacione ait Carechismus.

Primo ait. Hæc vox Hebræa adeo frequens fuit in ore Saluatoris, ut Spiritus sanctus voluerit, quod in Ecclesia Dei retineretur. Ibidem.

Secundo ait. In illa sunt significata & inclusa multa quasi semina affectionum & cogitationum, quæ in oratione, dum orat, à Deo producta sunt. Ibidem.

Tertio ait. Hæc vox significat, scito tuas auditas esse preces. Ibidem.

Quarto ait hæc vox vim habet Dei respondentis, & illum cum bona gratia dimittentis qui precibus, quod velint impetrarit. Ibidem.

Quinto ait. Cum Sacerdos in Missa illam profert, tanquam Dei, & hominum interpres Deum exoratum esse populo responder. Rom. 5.

Sexto ait. In illis precibus vox, Amen, consensum tantum, & desiderium significat: In hac verò responsio est, Deum orantis postulatione consensisse. Num. 6.

Num. 6. Septimò ait Variè à multis vox, *Amen*, interpretatur, Septuaginta interpretes verunt *Fiat*. Alii interpretantur. *Verè* : Aquila à r significare, *Fideliter* : Quocunque modo sit, illam, quæ dicta est respondentis Dei habet significationem.

Ibidem. Octauò ait Apostolus 1. Corinth. 1. *Amen*, significare, veritatem, & permanentiam, diuinarum promissionum

Nonò ait. Hæc vox in fine posita, si fortè animus orantis in oratione aliò diuersus sit, repetit; & confirmat omnia, quæ antea sunt postulata

Ibidem. Decimò ait. Hanc vocem, *Amen*; in fine proferimus, quasi intelligentes nos impetrasse omnia, ac veluti sentientes præsentem vim diuini auxilii canimus cum Propheta, *Eccè enim Deus adiuvat me, & Dominus susceptor est anima mea.*

De utilitate huius conclusionis. Num. 3.

Num. 1. **Q**uid docet Catechismus de utilitate huius conclusionis: *Ref. Sequentia.*

Primò ait. Sciat fidelis populus, multos esse, & vberes fructus quos ex orationis Dominicæ sine percipimus: omnium vberimus, ac lætissimus fructus est eorum impetratio, quæ postulauimus.

Num. 2. Secundò ait. Qui piè Deum orant, quodammodo cum iis, quid ad ignem accedunt, comparari possunt: qui si algent, calefcunt: si calent, æstuant. sic illi assistentes ad Deum pro modo pietatis ac fidei ardentiores euadunt: inflammatur eorum animus ad Dei gloriam: mens illustratur: & homo cumulatatur diuinis muneribus: hæcque dum quis orat, augentur: vnde in fine orationis maiora fiunt: & orans magis illa in fine cognoscit, & confitetur illo verbo, *Amen*, quasi exultans, & Deo gratias agens.

Num. 2. Tertiò ait. Sicut Moyses à Dei congressu, & colloquio descendens diuino quodam fulgore colucebatur: ita Israëlita eius oculos & os intueri non possent: sic iis, qui orant, in fine orationis & in discessu à Deo fieri sæpe contingit.

Num. 1. 4. Quartò ait. Dauid sæpe initio orationis timorem & cordis angustiam ostendit: in fine verò magnam læticiam, spem, & cordis dilationem aperte declarat.

De usu huius conclusionis Num. 4.

Quam debet uti hac conclusione: Resp. Omnes Quo affectu, & intentione: Res. Primò ad exprimen- dam, petem impetrationis eorum, quæ postulata sunt. Secun- do, Ad gaudium præ se ferendum ex colloquio cum Deo habito Tertio, ad gratias agendas de obtentis. Quarto, ad stabiliendam voluntatem in custodiendis gratiis, & virtuti- bus, & donis, quæ in oratione obtenta sunt.

Num. 16.

COMPENDIUM DOCTRINÆ CATECH.

R O M A N I.

In Symbolum Apostolorum.

Vis finis huius compendii: Resp. Summatim colligere doctrinam Catechismi Romani, quæ in Symbolo Apostolorum proposita est.

Quid in illo considerandum? Resp. Primò, de Catechismo: secundo, de sancto Evangelio, & de Verbo Dei: tertio, de fide: quarto, de Symbolo: quinto, de singulis est dicendum.

De Catechismo, & de causis illius.

Cap. 1.

Quid significat hæc vox *Catechismus*? Res. Idem quod instructio.

Quænam materia seu res tractata à Catechismo? Res. Sanctum Evangelium, seu summa illius.

Quis modus tractandi? Resp. Accommodatus Clero, præcipuè Parochis.

Quis finis illius? Resp. Tradere veram explicationem Sancti Euangelij, vt illam omnes tum doceant, tum ad discant.

Quod efficiens Carechismi? Res. Ex decreto sacri Concilij Trident. & iussu Pij V. Summi Pontificis editus est.

De Euangelio, & de verbo Dei, & de causis illorum.

Cap. I I.

Hoc nomen *Euangelium* quid significat? Res. Bonum nuncium.

Quomodo definitur? Resp. Sic. *Est Doctrina à Christo Domino, ore proprio promulgata.*

Vbi continetur Euangelium? Resp. In Verbo Dei

Quid est Verbum Dei? Resp. Est illud quod Deus locutus est, siue in Prophetis, siue in Apostolis siue in proprio Filio.

Quotuplex est Verbum Dei? Res. Duplex, scriptum, & non scriptum: Et scriptum appellatur Sacra Scriptura: Non scriptum appellatur Diuina Traditio.

Quid est Verbum Dei scriptum? Res. Est illud, quod cum scriptura tum in Veteri, *id est*, ante Christum tum in Nouo Testamento: *id est*, post Christum, Deus locutus est.

Quid est Verbum Dei non scriptum? Res. Est illud, quod deus sine scriptura locutus est: Christus enim & multi Apostoli ore tenus, & sine scriptura à Deo inspirati locuti sunt.

Quare hoc verbum dicitur *Traditio*? Resp. Quia non per scripturam, sed quasi ore ad os successiuè in Ecclesia traditum est.

Quod est efficiens Euangelij? Respon. Deus per Iesum Christum.

Quæ materia illius? Res. Summa eorum, quæ homines debent facere, vel omittere, vt saluentur.

Quæ forma? Res. Illa promulgatio, quæ è Christo Domino facta est.

Quis finis? Res. Gloria Dei & Christi, nec-non æterna hominum salus.

Summa S. E uangelij in quot partes diuisa est? Resp. In quatuor: Prima continetur in Symbolo: Secunda, in Sa-

camentis : Tertia, in Decalogo : Quarta, in oratione Dominicali.

Est necessarium obedire S. Euangelio? Ref. Omnino ad salutem necessarium est.

De Fide eiusque causis.

Cap. III.

Quid est considerandum de fide? Resp. Primò quid, & quoruplex sit, deinde de illius necessitate, certitudine, gradibus actibus & obiecto.

Quoruplex fides? Ref. Duplex, alia humana quia creditur homini: Alia diuina, quia creditur Deo.

Quid est fides? Ref. Catechismus illam sic deffinit: *Fides est virtus per quam assensimus ijs, quæ à Deo sunt reuelata.*

Fides est necessaria ad salutem? Ref. Omnino: quia *sine Fide impossibile est placere Deo.*

Fides diuina, habet certitudinem cognitionis: Resp. Ita est, Quia Deus est ipsamet veritas, & ideo quia non potest mentiri, cum maxima certitudine illi credendum est.

Fides habet-ne plures gradus? Resp. Habet, quia potest esse maior in vno, quam in alio: item potest in eodem augeri, isti tamen gradus non differunt essentialiter, sed tantum secundum magis, & minus.

Qui sunt actus fidei? Ref. Alij sunt interni, alij externi:

Qui sunt interni? Resp. Primus credere Deum: *id est* Deum esse. Secundus credere Deo, *id est* ijs, quæ à Deo dicta sunt. Tertius credere in Deum, *id est* per fidem, & charitatem tendere in Deum, tanquam in vltimum finem.

Qui sunt externi? Resp. Primus est oris, & dicitur Fidei Confessio: Alius est operis & dicitur Fidei Professio; quæ tripliciter fit: Primò suscipièdo Baptismum: Secundò perferendo Martyrium: Tertio faciendo opera illa, quæ à Christo in Euangelio præcepta sunt.

Quod est obiectum Fidei? Ref. Veritates, quæ in Euangelio reuelata sunt.

Quæ sunt istæ veritates? Ref. Sunt duæ principales. Vna est de vltimo fine hominis: alia est de medijs, quibus ad vltimum finem peruenitur: De hoc enim potissimum in Euangelio tractatio est.

Quid prodest homini Fides? Ref. Docet illum quid debeat facere, vt saluetur.

De Symbolo Apostolorum, & illius causis, Cap. IV.

Quid debet considerari de Symbolo? *Res.* Nomen, definitio, causæ diuisio.

Quid significat hoc nomen Symbolum? *Res.* Dicitur Symbolum quasi signum, quo fideles ab infidelibus dignoscuntur. Item Symbolum significat quasi portionem à multis sigillatim in vnum colatam: veluti si tres portionem suam farinæ afferrent, vt communis panis efficeretur: & quia singuli Apostoli suam sententiam attulerunt vt summa Euangelicæ doctrinæ explicaretur. Symbolum Apostolorum appellatum est. Symbolum quomodo definitur? *Res.* Catech. affert plures definitiones.

Prima est hæc; Symbolum est vera formula fidei Christianæ consistendæ.

Secunda, Symbolum est summa, vel compendium doctrinæ à Deo reuelatæ.

Tertia, Symbolum est summa illius doctrinæ, quam homines Christiani scire tenentur.

Quarta, Symbolum est signum, quo veri fideles à falsis dignoscuntur.

Quinta, Symbolum est Christianæ fidei, & spei legitima professio.

Quod est efficiens Symboli? *Res.* Apostoli Spiritu sancto afflati.

Quæ materia illius? *Res.* Doctrina à Deo reuelata.

Quæ forma? *Res.* Modus, quo talis doctrina tradita est, nempe cum breuitate, & distinctè.

Quis finis Symboli? *Res.* Plures sunt fines, nempe, Primò, vt omnes fideles in eadem doctrina conuenirent, & sic ab hæreticis, & infidelibus distinguerentur: Secundò, vt fideles faciliùs doctrinam tam breuiter collectam addiscerent. Tertiò, vt fideles, cum recitant Symbolum, fidei, & spei Christianæ professionem facerent.

Quenam diuisio fit in Symbolo, & in doctrina illius? *Res.* Primò diuiditur in partes: Secundò in particulas.

Quenam est diuisio partium principalium? *Res.* Hæc diuisio tripliciter fit.

Prima, à Theologis sic: Tota doctrina Symboli est de vltimo fine hominis, qui est Sanctissima Trinitas, & de medio ad dictum finem quod est Sanctissima Incarnatio

Ideo

Se

pales

ope

lii, &

Te ri

ne, qu

mo a

in qu

Ter

parte

cont

de Ec

Quo

& Sic

quâ i

li i:

Deo

ti. Ita

perfo

Q

Quo

intra,

ad ea.

In D

verus

Qu

Velut

tar ex

Qua

ctus, c

vel fa

sum, &

Qu

re. pr

muni

deind

Ideo de his duobus in Symbolo tractatio est.

Secunda, ex Cat. sic: Symbolum in tres partes principales diuisum est & prima est de persona Patris, & eius operatione, quæ est Creatio. Secunda est de persona Filii, & eius operatione, quæ est incarnatio, & Redemptio. Tertia est de persona Spiritus sancti, & eius operatione, quæ est sanctificatio: Prima pars continetur in primo articulo; Secunda in sequentibus articulis: Tertia in quinque ultimis.

Tertia Diuisio est ex S. August. sic: Symbolum in duas partes diuisum est: in quarum prima agitur de Deo & continetur in octo primis articulis: In secunda, tractatur de Ecclesia & in quatuor ultimis articulis contenta est.

Quomodo partes principalis diuiduntur in particulas? & Sicut manus est pars, quæ in digitos, & articulos tanquam in minores particulas diuisa est, ita partes Symboli in articulos, seu particulas distinguuntur: quia de Deo octo articuli, & de Ecclesia quatuor sunt constituti. Ita de persona Patris vnus: de persona Filii, sex: de persona Spiritus sancti quinque positi sũt, vt dictum est.

De Deo & vita illius.

Cap. V.

Quid est Deus? Res Est summum bonum, à quo omnia bona dependent.

Quot modis consideratur Deus? Res Duobus, primò ad intra, *id est*, in seipso: secundò ad extra, *id est*, in ordine ad ea, quæ extra se operatur.

In Deo est vita? Res. Non solum in illo est vita, sed est verus fons.

Quid est vita? Res. Est principium operandi in seipso: Veluti formica operatur in seipso, ideo viuit, Sol operatur extra seipsum non in seipso, ideo non viuit.

Quæ sunt operationes Dei? Res. Duæ, vna est intellectus, qua Deus cognoscit seipsum, & omnia quæ facit, vel facere potest; Alia est voluntatis, qua diligit seipsum, & vult facere omnia, quæ facit.

Quomodo Deus est fons vitæ? Res. Proprium fontis vt primò repleat seipsum aqua, deinde eandem communiceat aliis: Sic Deus primò habet vitam in seipso; deinde illam communicat aliis.

De unitate, & Trinitate Dei. Cap. VI.

Quodnam est principale mysterium fidei Christiane?
 Ref. Mysterium Sanctissime Trinitatis.

Quid significat hoc mysterium? Ref. Significat in Deo esse unitatem, & Trinitatem.

Quare in Deo est unitas? Ref. Quia in Deo est vna tantum essentia, seu natura, seu diuinitas, hæc enim tria nomina idem significant.

Quare in Deo est Trinitas? Ref. Quia in Deo sunt diuinæ personæ, PATER, FILIUS, & SPIRITUS SANCTVS.

PATER, est DEVS? Ref. Est.

FILIUS, est DEVS? Ref. Est.

SPIRITVS SANCTVS, est DEVS? Ref. Est.

Sunt tres DEI, an vnus DEVS? Ref. Vnus Deus, quia omnes personæ eadem essentiam, seu naturam habent. Potest declarari exemplo: Potest Anima hominis esse vna, tamen habet tres potentias, intellectum, memoriam, & voluntatem: ita sæpissimè videmus, quod in arbore eadem reperitur vnus tantum truncus, & in illo tres rami reperiuntur, & tamen dicitur vna tantum arbor, non tres arbores, licet tres rami sint: ita diuina essentia est vna, & personæ sunt tres, & ideo dicitur vnus.

Quare prima personæ dicitur Pater? Ref. Quia generat ab æterno FILIUM.

Quare secunda personæ dicitur FILIUS? Ref. Quia generatur à PATRE.

Quanam operatione PATER æternus generat FILIUM? Ref. Operatione INTELLECTVS, ideo in Scripturis Filius appellatur Verbum quia aliqua simili ratione producit VERBUM.

SPIRITVS SANCTVS quare sic appellatur? Ref. Quia à Patre, & à Filio per modum amoris, & per operationem voluntatis procedit.

Personæ diuinæ inter se distinctæ sunt? Ref. Sunt.

Quomodo distinguuntur? Ref. Proprietatibus.

Quæ sunt istæ proprietates? Ref. Proprietas Patris est, quod sit ingenuus, id est quod neque à Filio neque à Spiritu sancto: ne ab vilo alio procedat: Proprietas Filii est, quod sit genitus, id est quod tantum à

Patre
 tum à
 ter &
 modum
 Ista
 coorte

Quod
 assum
 Qu
 sona P
 da Sa
 Quo
 carna
 Qu
 nemp
 Si qu
 nam,
 Qu
 alia h
 Chr
 ram d
 chris
 caro

Quod
 Prim
 Symb
 fidel
 citur
 Sec
 Deu
 quod
 Ter
 nitat
 eer e
 Q

Patre genitus sit : proprietas Spiritus sancti est , quod tum à Patre, tum à Filio procedat. Ex eo enim quod Pater & Filius diligunt se , ab ipsis Spiritus sanctus per modum amoris productus est.

Istæ tres personæ inter se sunt omnino æquales , & coæternæ: Resp. Omnino.

De mysterio Sanctissimæ Incarnationis.

Cap. VII.

Quid explicat Mysterium Sanctissimæ Incarnationis. Res. Explicat quod vna ex personis diuinis assumpserit carnem, & naturam humanam.

Quænam persona diuina incarnata est? Res. Non persona Patris, neque Spiritus sancti, sed Filii, quæ est secunda Sanctissimæ Trinitatis.

Quomodo appellatur hæc persona Filii quatenus incarnata est? Res. Christus.

Quot personæ sunt in Christo? Res. Vna tantum, nempe secunda Sanctissimæ Trinitatis.

Si quis diceret in Christo duas esse personas, vnâ diuinam, aliam humanam, erraretne? Res. Esset hæreticus.

Quot naturæ in Christo sunt? Res. Duæ, vna, diuina, alia humana, quæ in eadem persona Filii vnitæ sunt.

Christus est Deus, & homo? Res. Est, quia habet naturam diuinam & humanam.

Christus est vnus? Res. Est, quia sicut anima rationalis, & caro vnus est homo, ita, Deus, & homo vnus est Christus.

De explicatione primi articuli. Cap. VIII.

Quænam explicantur in primo articulo? Res. Quatuor sequentia.

Primo actus fidei, qui fieri debet fidelibus cum recitant Symbolum, explicatur illo verbo, *Credo in* ; qui declarat fideles debere facere illum tertium actum fidei, qui dicitur *Credo in Deum*.

Secundò, Vnitas diuinæ essentiæ explicatur illo verbo *Deum*, quia cum non dicat Deos, sed Deum, declarat quod vnus tantum Deus sit.

Tertio, Persona Patris, quæ est prima sanctissimæ Trinitatis explicatur illis verbis: *Patrem omnipotentem*: Docet enim Patrem esse Deum, & omnia posse.

Quartò, vltimæ particulæ, nempe, *Creatorem Cali, &*

terra: explicant operationem, quæ Deo Patri tribuitur, nempe creationem.

Quot modis Deus dicitur Pater? Resp. Tribus primò, per creationem, & gubernationem, & sic Deus est Pater omnium, quia omnia creauit, atque gubernat: secundo, per adoptionem, & sic est pater Christianorum, quibus dedit potestatem filios Dei fieri, & dicuntur filii Dei adoptiu: tertio per generationem, & sic est Pater tantum unigeniti filii sui.

Quomodo accipitur in hoc articulo, Pater? Resp. Tum primo tum secundo modo, sed propriè tertio. Cum Deus sit omnipotens, potestne dici de illo, quod possit peccare, vel mentiri, vel aliquid ignorare? Resp. Non quia talia posse non est potentia, sed infirmitas.

Potentia conuenitne soli Patri? Resp. Non, sed Filio etiam, & Spirituo sancto, quia eadem potentia & sapientia: & bonitas in omnibus est.

Cur ergo in hoc articulo attribuitur Patri? & Attribuitur, non quia illi soli conueniat, sed quia præcipua quadam ratione illi conuenit, ex eo quod Filius, & Spiritus sanctus ab illo procedant: & sic etiam Filio tribuitur sapientia, quæ conuenit intellectui, quia Filius à Patre per operationem intellectus procedit: similiter Spiritui sancto tribuitur bonitas, quæ pertinet ad uoluntatē, quia à Patre, & à Filio per modum amoris procedit.

Creatio conuenitne soli Patri? Resp. Non, quia omnia opera Dei ad extra, seu ad creaturas totæ Trinitati communia sunt.

Cur ergo Patri modo tributa est? Res. Quia ad creationem potentia maxime necessaria est; ideo sicut potentia tribuitur Patri, ita & creatio.

De creatione. Cap. IX.

Quid est creare? Res. Est ex nihilo aliquid facere. Solus Deus potestne creare? Res. Solus, quia solus est omnipotens, ideo solus mundum creauit.

Quid induxit Deum ad creationem mundi? Respond. Deus nulla vi aut necessitate coactus, sed sua sponte, & uoluntate omnia creauit.

Deus creauitne mundum ob suam utilitatem? Resp. Nō, quia in creatione Deus dat esse rebus, non autē recipit ab illis: & Deus nostrorum bonorum non eget.

Quid impulit Deum ad creationem? Resp. Sola illius bonitas, quia de natura bonitatis est, vt aliis seipfam velit communicare.

Ad quem fidem Deus creauit mundum? Resp. Primò, ad gloriam suam, nempe, vt suam declararet immensam bonitatem illam aliis communicando: secundo, ad rerum ipsarum, quibus diuina bonitas communicatur, vtilitatem.

Quid creauit? Resp. Cælum & terram, & omnia, quæ in illis continentur.

Post creationem Deus aliquid operatur circa mundum? Resp. Illum conseruat, gubernat, regit omnesque partes illius ad proprios fines, & operationes dirigit.

De explicatione secundi articuli Cap. X.

DE quânam re tractatur in secundo articulo? Resp. De persona Domini nostri Iesu Christi. Item de nomine ipsius, & de domino, quod habet in nos.

Quid explicat de nomine illius? Resp. docet, quod nomen illius proprium est Iesus; quod significat idem quod Saluator; Dicitur verò Christus, quia hæc vox significat vinctum, ad denotandum, quod Dominus noster fuit sacerdos, Rex, & Propheta, quia isti vngebantur. Fuit autem Sacerdos, quia seipsum obtulit Patri in ara crucis: Fuit Rex, quia mundum regit. Fuit Propheta, quia docuit Euangelium, & prædixit ea, quæ futura sunt.

Quæ verba explicant personam Christi? Resp. Illa tria *Filium eius vnicum*. Dicit enim *Filium* ad denotandum, quod est secunda persona, quæ dicitur Filius in Sanctissima Trinitate: Dicitur *eius*, scilicet Patris, ad declarandum quod Filius æterni Patris est: dicitur, *unicum*, ad explicandum, quod est Filius non adoptiuus, vt sumus nos homines, sed naturalis: Deus enim Pater plures habet filios adoptiuos, vnicum habet naturalem?

Quæ differentia est inter filium naturalem & adoptiuum? Resp. Ille filius dicitur naturalis alicuius, quando ab illo genitus est: Sed si quis ab alio genitus, & adoptetur, seu accipiat in filium ab eo, qui non genuit illum, tunc filius adoptiuus illius erit.

Quid docet de dominio Christi in nos? Res. Explicat, quod sit dominus noster, quia habet dominum in cælo & in terra, sed potissimum in Christianos, qui voluntariè eius imperio subsunt, & obediunt.

De explicatione tertii articuli. Cap. XI.

DE quantum re tractat tertius articulus: Ref. De Incarnatione, & Natiuitate Christi.

Quid docet de Incarnatione: Ref. Explicat, quod vnigenitas Filius Dei factus est homo, & assumpsit carnem nostram, & fuit conceptus opera Spiritus sancti.

Quid explicat de Natiuitate: Ref. Ait, quod de Maria Virgine natus est, ita vt ante partum, in partu, & post partum Maria Mater illius fuerit Virgo.

Quotuplex est Christi Natiuitas: Ref. Duplex, vna æterna qua à Patre ab æterno genitus est, alia temporalis, qua in terris de Virgine natus fuit, & sic Christus in Cœlis habet Patrem sine matre; In terris habet matrem sine patre.

De explicatione quarti articuli. Cap. XII.

Quid explicat quartus articulus: Ref. Opus redemptionis, quod in Incarnatione sit inchoatum, in passione autem consummatum.

Quare illud verbum appositum est *Pontio Pilato*: Respon. Quia res adeo insignis, qualis est Passio Christi, cum circumstantia iudicis, & temporis exprimenda erat.

Quæ verba exprimunt passionem: Resp. Passus, crucifixus, mortuus, & sepultus.

Quid exprimit illud verbum, *Passus*: Ref. Omnes Christi passiones, & irrisiones.

Quid *Crucifixus*: Ref. Genus supplicij specificat.

Quid *Mortuus*: Ref. Mortem sequutam esse ostendit.

Quid *Sepultus*: Ref. Confirmat mortem per sepulturam.

Quare Christus voluit crucifigi: Resp. Primò, vt vnde mors oriebatur, inde vita resurgeret: & sicut in ligno peccatum commissum est, ita & pœna peccati in ligno constitueretur: Secundò, quia hoc genus mortis erat maximæ ignominia, ideo ad destructionem peccati valde accomodatum.

Quid est mors: Ref. Est separatio animæ à corpore.

Quare Christus dicitur mortuus: Ref. Quia eius anima à corpore separata est.

Diuinitas fuitne separata ab anima: Ref. Non.

Fuitne separata à Corpore Christi: Ref. Non.

Christus vt Deus an vt homo mortuus est: Ref. Vt homo non vt Deus.

Non

Nonne dicitur quod Deus est crucifixus, mortuus, & sepultus? Res. Dicitur, sed non est intelligendum, quod diuinitas, seu natura diuina mortua sit, quia hoc est impossibile: illud enim quod dicitur mori, est natura humana; sed quia hæc humana nostra habet in Christo personam diuinam, quæ est Filius, ideo quod conuenit naturæ humanæ, veluti mori attribuitur Christo, qui est Deus, cuius illa natura est, & ideo Deus id est Christus dicitur mortuus.

Quare Christus mortuus est? Res. Ut vinceret mortem & nobis vitam daret.

De Passione Christi Cap. XIII.

Quid considerandum de Passione Christi? Res. Triaprimum ipsa passio, secundò meritum, & valor ipsius, tertio applicatio eiusdem.

Quenam fuit materia passionis Christi? Res. Totum corpus, sed & anima quoque.

Quare anima? Res. Quia Christus dixit, Tristis est anima mea vsque ad mortem.

Quomodo totum corpus? Res. Pedes, & manus clauis affixæ: Caput spinis compunctum, & arundine percussum; facies sputis fœdata, alapis cæsa: totum corpus flagellis verberatum: lancea latus perforatum: Visus vidit horribilia: Auditus audiuit ignominias, gustus expertus est fellis amaritudinem: Tactus vbique perpeffus est.

Qualis fuit acerbitas huius passionis? Res. Maxima primò respectu eius, qui patiebarur: secundò respectu illorum à quibus patiebarur: tertio respectu circumstantiarum loci, temporis & modi, & aliorum innumerabilium.

Valor, & meritum passionis Christi quale, ac quantum fuit? Res. Infinitum, quia persona Christi erat infinita, & Christus aliquo modo cum gratia infinita passus est: ideo eius passio Deo in infinitum gratissima fuit.

Hæc passio est sufficiens ad satisfaciendum pro peccatis totius mundi, & ad merendum vitam æternam omnibus? Res. Est.

Quis finis passionis Christi? Res. Maxima gloria Dei, & æterna hominum salus.

Christus pro omnibus hominibus mortuus est? Res. Pro omnibus.

Quare ergo non omnes homines salui fiunt? Res. Quia

culpa ipso um meritum passionis Christi illis non communicatur.

Hæc applicatio estne necessaria ad salutem? *R.* Omnino, sicut enim medicina vel cibibus nihil prosunt illi, qui talia sibi, nõ applicaverint, nõ recte applicat: ita medicina passionis, Christi nihil prodest illis, quibus non applicatur.

Deus est paratus applicare omnibus meritum dictæ passionis? *Ref.* Non solum est paratus, sed rogat.

Quid debet fieri, ut dicta obtineatur applicatio? *Resp.* Duo, vnum est accedere ad sacramenta, per quæ talis fit applicatio; aliud est preparare se tum ad sacramenta, tum ad dictam applicationem suscipiendam.

In quo consistit hæc preparatio? *R.* In fide, spe, charitate & pœnitentiâ, quia opus est credere, & sperare, quod per merita passionis Christi in sacramentis applicata homo iustificetur; item oportet diligere Deum, & pœnitere de peccatis: Ideo qui tenuit hæc facere non saluatur.

De explicatone quinti articuli. Cap. XIV.

Quid tractatur in quinto articulo? *R.* De descensu Christi ad inferos, & de illius resurrectione?

Quid significat hæc vox *inferos*? *Ref.* Loca quædam, quæ infra nos, & sub terra sunt.

Quæ sunt ista loca? *R.* Quatuor: Infimus est infernus, ubi dæmones ac damnati; Supra illum locum est Purgatorium; Supra hunc Sinus Abrahæ, ubi Sancti Patres ante Christi descensum desinebantur. Et quartus secundum aliquos Doctores est locus, ubi pueri ante vsum rationis sine Baptismo decedentes recipiuntur.

Ad quem locum Christus descendit? *Ref.* ad sinum Abrahæ, ut inde sanctos Patres liberaret.

Quid descendit illuc? *Ref.* Non corpus quod mansit in sepulchro, non diuinitas quia est ubique; sed anima verè, & realiter illuc descendit.

Diuinitas fuitne separata ab anima, & corpore Christi in triduo mortis? *Ref.* Non.

Quando anima Christi descendit? *Ref.* postquam è corpore egressa est.

Quandiu ibi mansit? *Ref.* Dum corpus Christi in sepulchro fuit.

Quid apud inferos fecit Christus? *R.* Sanctos Patres cla-

rissima luce illustravit, illis beatitudinem, & Dei visionem concessit; unde verificatum est promissum factum Latroni, *Hodie mecum eris in Paradiso.*

De Resurrectione.

Quid est resurrectio? Resp. Est reditus animæ ad corpus à quo per mortem fuerat separata.

Quid resurrexit, anima an Corpus Christi? Resp. Corpus, quia hoc mortuum erat.

Qua virtute resurrexit? Resp. Non aliena, vt alij, sed propria, quod soli Christo conuenit.

Quando resurrexit? Respon. Tertia die postquam mortuus est.

In quo die resurrexit? Res. In die dominico.

Ob quas causas Christus resurrexit? Resp. Primò vt Christus humiliatus exaltaretur. Secundo vt spes nobis resurgendi traderetur. Tertio vt bona, quæ per peccatum amiseramus, nobis restituerentur.

Christi resurrectio quas nobis attulit utilitates? Resp. Primò nostræ resurrectiois causa fuit: Secundo fidem in Christi diuinitatem affert: Tertio ad resurrectionem spiritualem nos inuitat: Quarto docet nos, vt mortui peccato in vitæ innocentia perseueremus.

De explicatione sexti articuli seu de Christi Ascensi. ne.

Cap. X. P. III.

Quot officia Christus pro nobis suscepit? R. Tria, primum Redemptoris, & hoc exercuit in passione: secundum Aduocati apud Patrem, & hoc suscepit in Ascensione: Tertium Iudicis: & hoc præcipue complebit in die iudicij.

Quæ differentia est inter Ascensionem, & Assumptionem? Res. Ascensio fit propria virtute: Assumptio autem non propria, sed aliena effecta est.

Qua virtute Christus ascendit? Res. Non aliena, vt Helias, & alij, sed propria virtute.

Hæc virtus, fuit-ne Christi, vt Deus est, an vt homo? Resp. Fuit etiam vt homo.

Christus ascendit vt Deus, an vt homo? Res. Vt homo, quia vt Deus vbique erat.

Quò ascendit? Resp. Ad cælos, quia supra omnes cælos eleuatus est.

Quare ascendit? Res. Primò quia corpori Christi glorie

so non terra, sed Cælum conueniebat: secundò vt in cælis officio Aduocati pro nobis fungeretur: tertio vt nos, mentesque nostras ad Paradisi desiderium eleuaret.

Quæ utilitates ex Christi Ascensione nobis proueniunt? Ref. Cæli portas aperuit: nobis locum in cælo præparauit: Spiritum sanctum ad nos misit: Officio Aduocati pro nobis fungitur: Et innumerabilia bona nobis concessit.

De sessione Christi ad dexteram Patris. Cap. XVII.

Quare Christus dicitur sedere ad dexteram Dei Patris omnipotentis? Ref. Ad significandum maximum honorem, qui a deo Patre Christo in cælis datus est.

Sedere significat ne quod Christus in cælo corporaliter sedeat: Ref. Non, quia sessio corporibus ob lassitudinem, quæ in Christi corpus non cadit, concedi solet.

Quid significat? Ref. Regiam, summamque potestatem, & gloriam, quia sedere apud regem maxime dignitatis est, sedere etiam significat stabilem dictæ dignitatis possessionem, quia qui sedet quasi fixus & immobilis manet.

Deus habet ne dexteram, vel sinistram? Ref. Non: quia Deus non est corpus, sed spiritus: per metaphoram autem sacræ Literæ, vt se humano capiti accommodent, deo humana tribuunt membra, & affectiones.

Quid significat Christum sedere ad dexteram? Ref. Locus dexteræ est magis honoratus, ideo ad exprimendum maximum Christi honorem, dicitur ad dexteram dei sedere.

Cur dicitur *Patris omnipotentis*? Ref. Ad exprimendum causam tantæ gloriæ esse, quia Christus est filius illius Patris qui infinitam potentiam, & maiestatem habet: filius enim omnium, quæ sunt Patris, hæres esse debet.

De explicatione articuli septimi, seu de iudicio Christi.
Cap. XVIII.

Quotuplex est aduentus Christi in carnem? Resp. Duplex, vnus misericordiæ ad saluandum, nempe cum factus est homo, alius iustitiæ ad iudicandum in fine mundi.

Quos homines in fine mundi Christus iudicabit? Resp. Viuos, & mortuos, id est, omnes.

Christus est ne iudex vt Deus, an vt homo? Ref. Non solum vt Deus, sed etiam vt homo.

Quare vt homo? Ref. Quia iudex hominum debet posse ab illis videri, eius sententiæ auribus percipi? Deinde sicut

Christus, vt homo, condemnatus est, ita æquum erat, vt ab omnibus iudex a Deo constitutus videretur.

Quotuplex iudicium Christi? Res. Vnum, p̄tium statim potest mortem, aliud generale in fine mundi.

Quæ signa præcedat iudicium generale? Res. Primò prædicatio Euangelij in toto mundo: Secundo, Discessio inter gentes: Tertio, Antichristi aduentus.

Quotuplex sententia? Res. Vna pro iustis ad gloriam, alia pro impijs ad infernum.

Quæ pœna dabitur impijs? Res. Vna erit damni, alia sensus pœna damni est carentia diuinæ visionis, & omnis boni, & explicatur illis verbis, *Discedite a me maledicti* ita sensus, quæ percipitur sensu, & explicatur illis verbis, *in ignem æternum.*

Quare hoc iudicium vniuersale futurum est? Res. Primò ad gloriam Christi: secundo, vt spes iustis, & terror impijs afferatur: tertio, vt mala, & bona, quæ sequuntur ex bonis & malis exemp̄is parentum, & aliorum post mortem: præmium, vel pœnam habeant: quarto, vt satisfiat famæ multorum piorum, quæ iniuste offensa fuit, & à multis auferatur gloria, quæ iniuste illis data est.

De explicatione octauis articuli, seu de Spiritu sancto.

Cap. XIX.

Quibus conuenit hæc vox *Spiritus*? Res. Deo, Angelis, & animabus hominum.

Singulæ personæ Sanctissimæ Trinitatis possuntne dici Spiritus sanctus? Res. Possunt, quia Deus, & Spiritus, & Filius Sanctus est.

Quare tertia persona Sanctissimæ Trinitatis dicitur Spiritus sanctus? Res. Quia spiritalem vitam in nos infundit, & toti Ecclesiæ fons est sanctitatis.

Spiritus sanctus est deus? Res. Est, ideo articulo octauo dicitur *Credo in spiritum sanctum*, Credere autem in, soli Deo conuenire potest.

Spiritus sanctus à quo producitur? Res. A Patre, & à Filio, vt dictum est.

Per quam operationem? Res. Voluntatis, & per modum amoris.

Qui sunt effectus Spiritus sancti in nos? Res. Primus est vita spiritualis, ideo dicitur spiritus viuificans: secun-

us. Omnia beneficia Dei effectus illius dici possunt: tertius, Septem dona Spiritus sancti: quartus, Gratia iustificans, quem omnes sequuntur virtutes.

De explicatione noni articuli, seu de Ecclesia.

Cap. X X.

Quare post articulum de Spiritu sancto ponitur articulus de Ecclesia? Resp. Quia Ecclesia regitur, viuificatur & sanctificatur à Spiritu sancto, ideo dependet ab illo.

In quot partes hic articulus diuisus est? Res. In duas, prima est de Ecclesia, secunda de communione Sanctorum.

Ecclesia, quid significat? Resp. Græcè significat *multitudinem unam*.

Quæ differentia est inter Synagogam, & Ecclesiam? Res. Synagoga fuit populus à Deo electus ante Christum, Ecclesia est populus electus post Christum.

Ecclesia accipitur-ne pro tota fidelium multitudine? Resp. Aliquando accipitur pro vna parte fidelium, veluti cum dicitur Ecclesia Corinthiorum. Cum verò dicitur Ecclesia Catholica de tota fidelium multitudine intelligi debet: *Catholicum* enim significat *uniuersale*.

Ecclesia habet-ne plura nomina? Res. Habet, dicitur enim Domus Dei, Grex ouium Christi, Sponsa Christi, Corpus Christi mysticum, & alia huiusmodi.

Quot sunt partes Ecclesiæ? Respond. Dux, vna dicitur Triumphans, & est Beatorum; alia dicitur Militans, & est hominum viatorum.

Quid est Ecclesia militans? Res. Est populus fidelis per totum orbem dispersus, & sub Romano Pontifice capite Ecclesiæ visibili coadunatur.

Quæ sunt membra Ecclesiæ? Resp. Fideles tam boni, quam mali, sed boni sunt membra viua, mali verò membra mortua, *id est sine gratia sunt*.

Quinam ab Ecclesia excluduntur? Res. Infideles, hæretici, schismatici, excommunicati.

Ministri Ecclesiæ in peccato mortali existentes retinent suam potestatem? Resp. Retinent.

Ecclesia habet-ne caput? Res. Habet, & Christus est caput inuisibile, Romanus Pontifex caput visibile est.

Cur caput visibile Ecclesiæ datum est? Respon. Primò quia corpori visibili caput visibile conueniebat: secundò

ut multitudo fidelium sub dicto capite uniretur.

Quid est esse caput Ecclesie? Est habere e potestatem in illam; Caput enim habet in membra sua potestatem.

Quis primus post Christum fuit caput visibile Ecclesie? Res. S. Petrus a Christo institutus.

Quia e Romani Pontifices pro tempore sunt caput Ecclesie? Res. Quia successores S. Petri, sanctus enim Petrus fuit Episcopus Romæ & mortuus est ibi cum illa dignitate; ideo ille est successor S. Petri, qui succedit illi Romæ in dicta dignitate.

Quænam sunt Ecclesie proprietates? Res. Sequentes.

Prima est, quod sit una, quia sub vno capite visibili coadunata est.

Secunda est, quod sit sancta: quia habet caput Christum sanctum, & multa membra sancta.

Tertia est, quod sit Catholica, id est generalis, quia omnes fideles comprehendit.

Quarta est, quod sit Apostolica, id est sup. a fundamentum Apostolorum authenticata.

Quinta est, quod a Spiritu sancto regatur, doceatur, vivificetur.

Sexta est, quod non possit errare in fide, ac morum doctrina tradenda.

Septima est, quod omnes teneantur credere, & obedire illi: non licet tamen credere in Ecclesiam, quia talis actus fidei soli Deo convenit; sed opus est credere Ecclesiam, & Ecclesiam.

Octava est, quod ille non potest esse hereticus, qui Ecclesie Catholice credit.

De communione Sanctorum. Cap. XXI.

Quid significat hæc dictio *Communio*? Res. Societatem, & participationem quandam.

Quare post sanctam Ecclesiam in eodem articulo ponitur de *Communione Sanctorum*? Res. Quia hæc communio est quedam proprietates Ecclesie ab illius unitate proveniens.

Quænam est materia huius Communionis? Res. Omnia opera bona, quæ fiunt in Ecclesia, ieiunia, orationes, & alia; Unus enim fidelis potest participare de operibus bonis, quæ fiunt ab aliis.

Quænam est causa huius Communionis? Res. Unitas

Ecclesie: Sicut enim multi fratres indiuisi in eadem domo manentes omnia bona communia habent. Et sicut membra corporis inuicem suas communicant operationes ob vnionem, quam in corpore retinent: vnde oculus videt pro manu, & pede. & os loquitur pro illis: Ita ex vnione, quam fideles inuicem in Ecclesia habent, oritur Communio bonorum, quæ dicta est.

Quibusnam concessa est hæc Communio? Res. Illis, qui sunt in gratia, qui tales sunt membra viua, qui verò sunt in peccato mortali, quia sunt membra mortua, fructum Communione spiritualem non percipiunt: licet non desinant esse membra Ecclesie, & ex hoc etiam aliquas utilitates accipiant.

De thesauro Ecclesie & de Indulgentiis.

Cyp. XXII.

EX Communione Sanctorum sequitur aliquod bonum in Ecclesia? Res. Sequitur maximum bonum, quod Thesaurus Ecclesie appellatur.

Quid est thesaurus? Res. Est copiosissima collectio rerum preciosissimarum.

Quanam res in Ecclesia sunt preciosissime? Res. Opera, seu merita Christi, Beatissime Virginis, atque Sanctorum.

Quid est thesaurus Ecclesie? Res. Est collectio meritorum, & satisfactionum Christi, & Sanctorum, ab Unitate, & Communionem fidelium proueniens.

Quid fit de hoc Thesauro? Res. Dispensatur fidelibus.

Qua ratione? Res. Meritum Christi dispensatur per sacramenta, merita, & satisfactiones Sanctorum potissimum per indulgentias dispensari solent.

Quid est Indulgentia? Res. Est applicatio thesauri Ecclesie pro remissione poenæ temporalis debitæ peccato.

Quis potest facere Indulgentias? Res. Summus Pontifex, quia ipse habet clauis, & est custos illius, & ideo potest thesaurum dispensare, nec non aliis, vt Episcopis tradere facultatem dispensandi.

Quid requiritur ad hoc, vt aliquis indulgentias consequatur? Res. Primò debet esse in gratia: secundò debet facere omnia, quæ à concedente indulgentias præscripta sunt.

De exp

Qui

Pro

Qui

offensa

Quis

nem me

Qua

mò, Cu

lis.

Quid

relaxat

Quo

Primus

duis est

Deus

faction

Quan

Pro cul

Deo pe

pena v

Sancto

Quan

Omnis

nibus v

Qui

eundò,

menta

Qua

rum: Re

Qui

Ref. D

fuit fen

Deus

re Chri

primus

lam, co

In Ecc

copi, &

De explicatione Decimi articuli, seu de remissione peccatorum. Cap. XXIII.

Quanam est materia remissionis peccatorum? Resp.

Peccata. Quid est peccatum? Resp. Est offensa Dei, mortale est offensa grauis, veniale leuis.

Quis est effectus peccati mortalis? Resp. Priuare hominem merito Christi, & gratia Dei.

Quanam considerantur in peccato mortali? Resp. Primo, Culpa, secundo, poena aeterna; tertio, poena temporalis.

Quid est remissio peccati? Resp. Est offensa Deo factae relaxatio.

Quomodo remittitur offensa? Resp. Duobus modis. Primus est, si ille, qui offendit, satisfaciat offenso; secundus est, si ille, qui fuit offensus, remittat offensam.

Deus remittit offensam sibi factam absque ulla satisfactione? Resp. Non facit.

Quanam ratione quis potest satisfacere Deo? Resp. Pro culpa mortali, & pro poena aeterna illi debita satisficit Deus per merita Christi, quae sunt infiniti valoris, pro poena vero temporali potest satisfieri etiam per merita Sanctorum.

Quanam re fit remissio peccati? Resp. Gratia Dei.

Omnia peccata possuntne remitti? Resp. Omnia, & omnibus vere poenitentibus.

Quis potest remittere peccata? Resp. Primo, Deus, secundo, Christus, vt homo; tertio, Ministri; quarto, sacramenta.

Quanam sacramenta efficiunt remissionem peccatorum? Resp. Baptismus, & Poenitentia.

Quis primo habet potestatem remittendi peccata? Resp. Deus quia remissio offensa pertinet ad illum, qui fuit fensus, Deus autem offenditur à peccato.

Deus hanc potestatem dedit alicui creaturae? Resp. Ante Christum nemini dedit, Christus autem, vt homo primus omnium illam habuit, qui postea Ecclesiae illam, concessit.

In Ecclesia quinam habent hanc potestatem? Resp. Episcopi, & sacerdotes quatenus ministri Christi sunt.

Quomodo appellatur hæc potestas? Ref. Clavis, de quo in Sacramento Pœnitentiæ, & Ordinis dictum est. *De explanatione undecimi articuli, seu de carnis resurrectione. Cap. XXIV.*

Quid est resurrectio? R. Est reditus animæ ad corpus. Cur dicitur carnis resurrectio? Ref. Ut ostendatur, quod anima hominis est immortalis, & ideo sola caro; & corpus resurgere debet.

Quam nam resurgent? Ref. Omnes omnino; Ante iudicium enim omnes morituri sunt.

Resurrectio erit, in proprio corpore, ita ut idem numero sit? Ref. Erit, quia homo debet reddere rationem de eo quod fecit, non in alio corpore, sed suo.

Omnia corpora resurgent incorruptibilia? Ref. Omnia, etiam damnatorum.

Habebunt omnia, quæ ad integritatem corporis humani pertinent? Ref. Ita est; Ideo corpora, quæ fuerunt clauda, vel gibbosa, vel crassiora, vel graciliora, vel pueri, vel senes, sine his defectibus resurgent.

Corpora Martyrum resurgent mutilata sicut per martyrium facta sunt? Ref. Non, sed tantum remanebunt vulnere fulgentissimæ cicatrices.

Quæ erunt dotes corporum Beatorum? Ref. Prima, Impassibilitas, secunda Charitas, tertia Agilitas, quarta Subtilitas.

Quare ista resurrectio fiet? R. Primò ne anima perpetuò separetur à corpore, cui naturaliter vnita esse debet: secundò, ut corpora, quæ fuerunt consortia meritorum, & demeritorum, participent etiam de præmiis, & pœnis: tertio, ad perfectonem hominis, vel felicitatem, vel miseriam.

De explanatione duodecimi articuli, seu de beatitudine. Cap. XXV.

Quid est beatitudo? Ref. Est omnium bonorum plena, & stabilis possessio.

Quotplex beatitudo? Ref. Duplex, vna est essentialis, alia accidentalis.

Quid est beatitudo essentialis? Ref. Est clara visio, & plena fructio diuinæ essentiæ.

Quæ differentia est inter visionem, & fruitionem Dei

Ref. V
Diu

Natu

stanti

tunc

sentia

Dei

fimili

enim i

munic

Ex h

Beati

eadem

Qu

na cre

luti ca

summ

Qu

Per op

atema

C

D

Q

quod

Cu

quasi

Ref. Visio pertinet ad intellectum, fructus ad voluntatem.

Diuina essentia potest ab intellectu creatio videri? Ref. Naturali virtute non potest, sed si Deus infundat se in substantiam beati, & eius intellectui conferat lumen gloriæ tunc tali virtute supernaturali poterit videre diuinam essentiam.

Deus communicat se beatis? Ref. Communicat, quasi simili ratione qua ignis ferro ignito se communicat, ferrum enim ignitum manet ferrum, & tamen de natura ignis communicat? Ita & beatis se Deus communicabit.

Ex hac coniunctione quid fit? Ref. Fit, quod intellectus Beati videt diuinam essentiam, & voluntas fruatur felicissimè eadem essentia.

Quid est beatitudo accidentalis? Ref. Sunt quædam bona creata, quæ beatitudinem essentialem consequuntur, veluti carentia omnium malorum, Dotes corporis gloriosissimi summa lætitia: ac gloria, societas beatorum, & alia.

Quomodo hæc beatitudo ad hominem obtinetur? Ref. Per opera meritoria vitæ æternæ. Hæc enim beatitudo vitæ æternæ est appellata.

COMPENDIUM DOCTRINÆ CATECH.

IN DECALOGVM.

CAPVT I.

Quid significat hæc vox *Decalogum*? Ref. Decem verba. *Deca* enim græcè significat *decem*, & *logos*, idem est, quod *sermo*, seu *verbum*.

Cui ita vocatur? Ref. Quia decem breuissima præcepta quasi decem verba continet.

Quomodo definitur? Resp. Primò sic, *Decalogus est summa, & epitome omnium legum*: secundò sic. *Est prima, & summa regula omnium actuum humanorum obligans ad sui obseruantiam.*

Quis est author Decalogi? Resp. Deus qui illum dedit primò, per naturam: secundò, per scripturam: tertio, per gratiam, ideo dicitur lex naturalis, lex scripta, & lex Euangelica.

Lex decalogi quibus data est per naturam? Res. Omnibus hominibus tam fidelibus, quàm infidelibus, quia naturaliter hæc lex in cordibus eorum scripta est.

Quibus dedit Deus legem Decalogi scriptam? Resp. Moyli, & populo Hebræo.

Vbi? Resp. In mente Sina, & cum maxima maiestate, atque terrore,

Quare illam dedit? Res. Quia lex naturalis per peccatum obscurata erat.

In quonam scripta fuit? Res. In duabas tabulis lapideis digito Dei, & prima tabula continebat tria prima præcepta, quæ ad cultum Dei pertinent: alia sex vltima, quæ in ordine ad proximos data sunt, in secunda continebantur.

Quis est finis legis? Resp. Gloria dei, & vtilitas hominum.

Quomodo Gloria Dei? Res. Quia Deus dando hominibus legem, declarat se illorum esse dominum, & gubernatorem: homines verò obseruando legem Dei, & potissimum tria prima præcepta maximo honore Deum afficiunt.

Qua ratione vtilitas hominum? Resp. Quia destinari per tria prima præcepta ad cultum Dei vtilissimum & honorabilissimum homini est: sex verò vltima præcepta nihil aliud nisi hominum vtilitatem disponunt.

Quanam materia huius legis? Resp. Primò, materia remota illius sunt omnes homines totius mundi. Item omnes potentia, & partes, & sensus illorum: secundò, materia minus remota sunt omnes hominum operationes siue animæ, siue corporis, siue intellectus, siue voluntatis, siue cordis, siue oris, siue operis: tertio Materia proxima sunt omnes virtutes, vitia, quæ in humanis operationibus re-

periri
est.

Qu
oblig

Qui
æterna

Qu
duas t

matiu
tes &

sunt.
Om

Resp.

Qu
Resp.

contra

Ap
Præm

Q

coram
demun

illius

Qu
prohib

specie

Qu
homin

Qu
colen

Q
potiss

alia n
bus a

Q
quæ

Q
Me r

Q
serat

periri possunt: de his enim omnibus à lege Decal. depositum est.

Quæ forma huius legis? Resp. Illa ratio præceptiua, & obligatiua.

Quis effectus huius legis? Resp. dirigere homines ad æternam vitam consequendam.

Quomodo diuiditur hæc lex? Resp. Prima diuisio est in duas tabulas, vt dictum est: Altera est in præcepta affirmatiua, & negatiua: Affirmatiua enim præcipiunt virtutes & actus virtuosos: A negatiuis omnium vitia prohibita sunt.

Omnes homines tenentur ad huius legis obseruantiam? Resp. Est de fide, quod ita sit.

Quæ bona adueniunt iis, qui hanc legem obseruant? Resp. Innumerabilia tum in hac vita, tum in alia, sicut è contra iis qui illam non obseruant, infinita mala eueniunt.

Apposita sunt huic legi præmium, ac pœna? Respond. Præmium vitæ æternæ, & pœna Inferni apposita sunt.

De explanatione primi præcepti. Cap. II.

Quænam est materia primi præcepti? Resp. Corda omnium hominum nec non omnes operationes illorum corum, tam virtuosæ quàm vitiosæ in ordine ad Deum: demum diuinus cultus qui ad cor hominis spectat, materia illius est.

Quæ forma? Resp. Præcipere omnes actus virtuosos, & prohibere vitiosos, qui ad cor hominis in ordine ad Deum spectent.

Quis finis? Resp. Gloria Dei, & Christi, nec non vtilitas hominum.

Quis effectus? Resp. Dirigere cor hominis ad Deum rectè colendum.

Quanam virtutes ab illo præcipiuntur? Resp. Quatuor potissimum, nempe tres Theologicae, Fides, Spes, Charitas, alia moralis, quæ dicitur religio. His enim quatuor virtutibus ab hominibus colitur Deus.

Quæ vitia ab hoc præcepto prohibentur? Resp. Illa omnia quæ quatuor dictis virtutibus contraria sunt.

Quod præceptum affirmatiuum datum est? Resp. Hoc: *Me verum Deum toto corde coles*

Quod negatiuum? Resp. Hoc: *Non habebis Deos alienos coram me.*

Quinam violant hoc præceptum? Resp. Qui Fidem, spem, vel Charitatem non habent: qui in hæresim labuntur: qui somnis, & auguriis fidem habent, qui de Dei misericordia desperant; qui res creatas cum Dei offensa diligunt; & alia plurima talia committunt.

Quinam illud obseruant? Resp. Qui in actibus dictarum virtutum exercent.

Cultus debent ne dari tantum Deo, an etiam Sanctis? Resp. Etiam Sanctis, & illorum reliquiis atque imaginibus, vt de fide determinatum est.

Angelis honor est exhibendus? Resp. Idem quod de Sanctis dicendum est.

Possumus inuocare Angelos, & Sanctos, vt pro nobis intercedant? Resp. Ita est.

De explicatione secundi præcepti.

Cap. III.

Quanam est materia secundi præcepti? Resp. Remota sunt linguæ omnium hominum, item verba illarum in ordine ad Deum, proxima sunt omnes virtutes, & vitia, quæ in lingua respectu Dei considerari possunt.

Quis effectus huius præcepti? Resp. Dirigere linguam ad Deum rectè colendum.

Quod est præceptum affirmatiuum? Resp. *Deus ore, & lingua colendus est.*

Quod est negatiuum? Resp. Hoc. *Nemo diuinum nomen contemnat aut in vanum ore assumat.*

Quinam obseruant hoc præceptum? Resp. Illi, qui ore Deum laudant: & qui verbo Dei operam dant; qui sapè de Deo, & de vita Christi meditantur, vel legunt, vel addiscunt, vel audiunt: qui de beneficiis acceptis gratias agunt, qui Dei auxilium implorant, & alia huiusmodi præstant.

Quinam hoc præceptum violant? Resp. Qui de Deo irreuerenter loquuntur: vel laudes illius celebrare negligunt: Qui malè iurant, qui vota facta non obseruant: Qui blasphemant, vel irreuerenter nomen Dei assumunt.

Quid est iuramentum? Resp. Est inuocatio Dei in testem. Potest ne iurari sine peccato? Resp. Potest, si recta ratione iuretur.

Quanam est hæ recta iurandi ratio? Resp. Tria requi-

runtur
verum
stum.
neces
hæc t
rum de
Que
primò
tiam i
cum;
iurand
Que
plende
Qua
blasph
Ling
debet
ni verb

Q
sentus,
x ma s
Dei ex
Quid
pit sic
præcip
itreuer
tem in
Quid
Deo di
Sabbati
alii die
Est ne
à corpo
no secc
Que
minicu
de Dies
Quic

runtur ad illam. Primò veritas, *id est*, vt, quod iuratur verum sit. Iustitia, *id est*, vt nihil iuretur, quod sit iniustum. 3. Iudicium, *id est*, vt cum prudentia: ex causa, & necessitate, & cum iudicio orationis iuratum sit. Vbi hæc tria ad iuramentum licitum est. Si vnum illorum desit, illicitum, & cum peccato erit.

Quot modis peccatur circa iuramentum? Res. Tribus, primò, contra veritatem iurando falsum. Contra iustitiam iurando facere rem iniustam, veluti occidere inimicum; sine causa, & reuerentia, & iudicio, & necessitate iurando, *veluti* si quis sine necessitate, per Deum iuret.

Quomodo peccatur contra votum? Res. Non adimplendo, quod voto promissum est.

Qua ratione peccatur blasphemia? Res. Dei nomen blasphemando, vel cum irreuerentia assumendo.

Lingua creata est vt Deum laudet? Res. Ita est, ideo debet custodiri, vt hoc obseruet, abstinendo se ab omni verbo de Deo otioso, vel iniurioso.

De explicatione tertii præcepti. Cap. IV.

Quamnam est materia huius præcepti? Res. Materia remota sunt corpora omnium hominum, item sentus, & operationes illorum in ordine ad Deum: proxima sunt omnes virtutes, & vitia, quæ circa cultum Dei exteriorem considerantur.

Quid præcipit, & prohibet hoc præceptum? Res. Præcipit sic *Memento vt diem Sabbati sanctifices*, *id est*, Deum præcipue in die festo colas. Prohibet sic, *Cave ne vllum irreuerentiæ signum contra Deum facias*. Præcipue autem in die festo ab opere seruili abstinerebis.

Quid significat dies Sabbati? Res. Diem festum, *id est*, Deo dicatum; qui dies apud Hebræos appellatur dies Sabbati, modo dies Dominica vocatus est: licet etiam alii dies festi in lege veteri & noua instituti fuerint.

Estne ex lege nature, vt aliquis dies status sit in quo à corpore exterior cultus Deo exhibitus sit? Res. Omnino secundam naturam est.

Quæ differentia est inter diem Sabbati, & diem Dominicum? Res. Dies Sabbati est vltimus dies hebdomadæ. Dies Dominicus est primus illius.

Quid est hebdomada? Res. Sunt septem illi dies, in

quibus Deus creauit caelum, & terram.

A quibusnam mutatus est dies Sabbati in diem Domini- cum? Ref. A Sanctis Apostolis.

Quare hoc fecerunt? Resp. Quia sicut primò die hebdomadae lux orbi terrarum illuxit: ita per Christi resurrectionem: quæ fuit eo die, lux spiritualis, & aditus ad vitam æternam nobis concessus est.

Alii dies festi à quibus instituti sunt? Ref. Multi ab Apostolis, alii ab Ecclesia instituti fuere.

Quid prohibetur fieri die festo? Resp. Potissimum opera seruilia, quia per illa exterior Dei cultus præcipue impeditur.

Quæ opera in die festo facienda sunt? Resp. Primò ad Dei templum accedendum est. Secundò, ibi interesse Sacrificio Missæ. 3. Sacramenta crebrò adhibere, & præcipue peccata confiteri, & Eucharistiam sumere. 4. Sacras Conciones audire. 5. In oratione, & diuinis laudibus se occupare. 6. Ad doctrinam Christianam, vel docendam, vel addiscendam, accedere. 7. In operibus misericordiae erga proximos se exercere.

De explanatione quarti præcepti. Cap. V.

Quænam est materia huius præcepti? Resp. Omnes superiores, & inferiores. Item omnes operationes virtuosæ, vel vitiosæ, quæ inter illos esse possunt.

Qui sunt isti superiores, & inferiores? Ref. Omnes ad quinque capita reducuntur Primum est, Maritus & Vxor. 2. Pater & Mater. 3. Dominus, & Seruus. 4. Magistratus seculares, & subditi. 5. Magistratus Ecclesiastici, & illis subiecti.

Quinam ex dictis sunt superiores? Ref. Maritus Vxori, Pater Filio, Dominus Seruo, Magistratus Subditis superiores sunt: alii verò sunt inferiores.

Quibusnam hoc nomen, Pater, conuenire potest? Resp. Primò iis, qui nos genuerunt: Secundò, Sacerdotibus & Prælatibus Ecclesiasticis. 3. Iis, qui in alios habent imperium, vt Domini, Mariti, Magistratus seculares. 4. Illi qui curam aliorum exercent, vt Tutores, Curatores, Pædagogus, Magistri. 5. Seniores.

Quid est honorare? Ref. Est de aliquo honorificè sentire, & magni facere omnia, quæ illius sunt.

Quænam

Quænam honori coniuncta sunt? Resp. Amor, & timor reuerentialis in corde, obseruantia verò, obediencia, & cultus in exteriori.

Hoc præceptum quid imperat Superioribus? Respond. Quod inferiorum curam gerant; illis benefaciant, & contra iustitiam illos non offendant.

Quid præcipit inferioribus? Resp. Vt Superioribus obediant, illos diligant honore afficiant, illis benefaciant, ab omni iniuria, & offensa abstineant.

Parentes, & superiores, æquè ac Deus sunt diligendi Resp. Si quis hoc faceret, maximum admitteret scelus.

Quænam differentia inter amorem Dei, & sui, ac proximorum constitui debet? Respon. Deus propter seipsum, & non alterius rei causa est diligendus. Item cum sit infinitum bonum, toto corde, & sine modo, vel mensura, infinito, si fieri posset, amore est diligendus. Modus enim diligendi Deum, ex S. Bernardo, est diligere sine modo. At omnes creaturæ minus quàm Deus, & propter Deum diliguntur.

Quot modis peccatur in dilectione sui, & suorum, & rerum aliarum? Respon. Duobus, primus est excessus amoris, veluti si quis diligit Patrem plusquam Deum, vel æquè ac Deum: secundus est, defectus amoris, veluti si non obediatur Patri, iusta præcipienti, vel iniuria illi inferatur.

Parentes debent-ne magis diligi, quàm alii homines? Resp. Debent diligi minis Deo, plus aliis hominibus quia ab illis, vitam institutionem, educationem, alimenta, aliâque multa accepimus bona.

Filij quid debent facere erga parentes? Res. Primò, filij debent ita in exteriori honorare parentes, vt possint cognoscere quòd ex animo, diliguntur, & quòd filiis suis chari sunt. 2. Debent Deum orare, vt parentibus omnia apud Deum, & homines fœliciter eueniant. 3. Illis obedire. 4. Illorum rectè facta, moresque imitari. 5. Sequi illorum iusta consilia. 6. Illis ea impertiri quæ ad victum necessaria sunt. 7. Maxima obsequia exhibenda cum periculosè ægrotant. 8. Illorum funus, & exequias cohonestare Nonò, Sacrificia anniuersaria curare; illorum legata persolvere, & frequenter pro illis orare, & elemosynas elargiri.

Quis honor Sacerdotibus. Episcopis, & Ecclesie Prælati, exhibendus? Resp. Observantia, & obedientia illis est exhibenda. Sacerdotibus illa suppeditanda, quæ ad victum, & Dei cultum necessaria sunt.

Quomodo honorandi Seculares Magistratus, Reges, & alij Superiores? Res. Honore, observantia, & obedientia. Tributa etiam illis persolvenda sunt.

Si sint homines mali, & iniusti, vel nobis inimici, honorandi sunt? Res. Ita est, non tamen ut mali: sed ob auctoritatem quæ illis à Deo collata est.

Si iniusta præcipiant, & contra legem Dei, est obtemperandum? Res. Non, quia Deo magis obediendum est.

Parentes quid debent facere erga filios? Res. Paternam curam illorum habere; erga illos nimis acerbos non esse, non nimis severos: In castigatione, & obiurgatione necessaria nimis remissi non sint: Magis studere, & operam dare ut filij virtuosii, quàm diuites fiant.

Quo præmium datur iis, qui parentes honorant? Res. Longitudo, scælicitas vitæ.

Quare ergo interdum iis, qui maiorem pietatem parentibus præstiterunt, & brevior vita data esse videtur? Res. Id contingere solet ad ipsorum utilitatem, vel quia, si longius viverent, ex bonis mali fierent: vel quia tales in futurum immineant calamitates, & periculosa tempora, ut ante illa mori res optabilis sit. *De explanatione quinti præcepti. C.V.*

Q. *Quod est quintum præceptum?* Res. *Non occides.*

Quid finis illius? Res. Tueri, & defendere vitam tuam animæ, tum corporis omnium hominum.

Quæ materia illius? Res. Remota sunt anima, & corpus nostrum, & proximorum proxima sunt actus virtuosii, & vitiosi circa iam dicta animam, & corpus.

Quid prohibet hoc præceptum? Res. Omnem iniustam offensam tum animæ tum corporis siue nostri, siue proximorum.

Cur ergo loquitur tantum de occisione? Res. Quia hæc est maxima offensa, ideo de illa speciatim prohibitio facienda erat.

Anima potest occidi? Respon. Potest, quia peccatum mortale mors illius est, ideo qui inducit in tale peccatum mortis animæ causa erit.

Quomodo quis inducit animam ad peccatum? Respon. Scandalo, & occasione peccandi.

Quot modis occiditur corpus? Res. Primò corde per odium

Secundò, ore per maledictionem, seu imprecationem mortis: tertio manu, & opere veluti percussione.

Quæ cædes prohibita non sunt? Ref. Primò, licet bestias occidere, illisque vesci. Secundò magistratus ex publica potestate facinorosis hominibus iuxta leges possunt inferre necem. Tertio, in bello iusto pro bono publico hostibus viam adimere licitum est. Quartò, idem licet ob iustam, & moderatam sui defensionem.

Ille qui casti, & fortuito hominem occidit, reus est huius præcepti? resp. Non, nisi in duobus casibus, quorum primus est, si rei illicitæ operam dabat; veluti mulierem gravidam pugno percutiebat. 2. Si non omnibus circumspexit negligerenter; & incaute aliquem occiderit.

Quæ cædes hoc præcepto prohibentur? Ref. Primò, nullis priuata autoritate occidere licet, siue sint Domini, siue parentes, siue mariti, siue alii. 2. Nemini licet occidere seipsum 3. Nullo modo licet occidere, non veneno, non baculo, non consilio, ope, auxilio, aut alio quocumque modo.

Ira estne peccatum? ref. Cum est iniusta, peccatum est.

Homicidium est maximum peccatum? ref. Maximū quia homicida quantum in se est, destruit non solum perfectissimum dei opus quale homo est, sed totum vniuersum; quia totus hic mundus corporeus propter hominem factus est.

Hoc præcepto quid proponit deus vt faciamus? ref. Tria; Primò, vt pacem cum omnibus habeamus. 2. cuncta incommoda patienter feramus 3. Vt concordi charitate inimicos complectamur. Est opus deo gratum patienter & sine vindicta iniurias illatas perferre: Resp. Gratissimum.

Hoc præceptum imperat, vt proximis beneficiamus? Ref. Cum prohibeat offensam, ex consequenti, fit quod præcipiat officium, & beneficium.

Quod est præceptum officium beneficentiæ, & charitatis? Ref. remissio, & obliuio iniuriarum, & ex corde cum inimicis reconciliatio. Quibus rationibus potest qui induci, vt iniurias illatas remittat? Ref. Sequentibus.

Primò, omnes iniuriæ, & aduersitates de manu dei, sicut fuit Iob, accipi debent: quia nemo absque perm. su. dei nobis nocere potest; ideo qui nos lædunt quasi satellites, & ministri dei sunt æstimandi.

2. Quia qui alijs offensas remittunt à deo suorum obtinent remissionem peccatorum.

3. Quia res nobilissima, & maximæ perfectionis, & Deo gratissima, & in qua Deus sapissimè se exercet est, iniurias condonare.

4. Quia odium, & appetitus vindictæ est veluti venenum, & carnifex cordis, & simile vulnere, cui telum infixum sit.

5. Quia ex odio plurima peccata proficiuntur, nempe suspiciones, iudicia temeraria, iræ, rixæ, invidiæ, detractiones, iniuriæ, aliæque multa.

6. Exemplum Christi, qui pro persecutoribus exoravit, ad hoc inducere debet.

De explicatione sexti præcepti. Cap. VI.

Quod est sextum Præceptum? Respond. *Non mœchaberis.*

Quæ materia illius? Res. Remota, corporum voluptates, proxima virtutes, & vitia quæ circa dictas voluptates ab hominibus exercentur.

Quid prohibet hoc præceptum? Res. Omnes venereas, & illicitas voluptates, crapulam, libidinem, gustus, otium, luxuriam, & præcipuè adulterium.

Quid præcipit? Res. Animi, & corporis castitatem.

Quid est adulterium? Res. Est legitimi tori iniuria, seu violatio.

Quare de adulterio prohibitio specialis facta est? Res. Quia peccatum grauissimum est, & maximè nocivum humanæ societati.

Quanam considerationes possunt inducere ad fugiendam libidinem, & ad colendam castitatem? Res. Sequentes.

Primò, Quanta sit huius peccati turpitudine.

2. Memoria nouissimorum, Mortis, Inferni, Iudicij, Paradisi.

3. Consideratio, & memoria passionis Christi.

4. Exemplum Christi, qui non solum fuit Virgo, sed ex Virgine nasci voluit.

5. Poenæ huic peccato inflictæ, & mala, quæ ex illo proficiuntur.

Quanam remedia pro hoc peccato vitando deseruiunt? Res. Multa, vt sequentia,

Primum, Vitare otium, & amplecti laborem,

2. Sobrietas, & fuga crapulæ.

3.
pecca
4.
alio
5.
chor
6 C
carni
7. F
milia,

Q
quæ
xima,
quis
tes.
quid
sensam
quid
vt in p
nem
quot
Auarit
bus. 4.
nam, q
qui
nam, v
qui
næ inu
qui
alienæ
qui
mum h
causa,
sive al
qui fun
adhibe
cedis,
des do

3. Oculorum sensuumque custodia : & vitare occasiones peccati.
4. Vitare exquisitum ornatum vestium , capillaturæ , & aliorum.
5. Abstinerè à turpi sermone , vel cantu, vel lectione , à choreis & ludis.
- 6 Oratio, item elemosyna, & ieiunium, & peregrinatio, & carnis mortificatio.
7. Frequens vsus Confessionis , & Eucharistiæ: aliæque similia,

De explicatione septimi præcepti. Cap. VIII.

Quid est septimum præceptum? Resp. *Non furtum facies.*

quæ materia illius? Ref. Remota, diuitiæ, vel facultates proxima, virtutes, & vitia circa illas.

quis finis? Resp. Tueri, & custodire hominum facultates.

quid prohibet hoc præceptum? Ref. Omnem iniustam, offensam alienæ facultatis.

quid præcipit? Ref. Bonum vsum nostrarum facultatum; & vt in proximo benigni; ac liberales simus. Item restitutionem eorum, quæ malè possidentur,

quot modis peccantur contra hoc præceptum? Ref. Primò, Auaritia. 2, Furto; & Rapina. 3. Abutendo propriis facultatibus. 4. Non restituendo aliena. 5. Non faciendo elemosynam, quando fieri debet.

quid est auaritia? Ref. Est appetitus inordinatus diuitiarum, vel facultatum.

quid est furtum? Ref. Est occulta contrectatio rei alienæ inuito domino.

quid est rapina? Ref. Resp. Est manifesta contrectatio rei alienæ inuito domino.

quinam peccatum furti committunt? Ref. Primò, qui animam habet furandi, licet opère non furentur. 2. qui aliis causa, vel occasio furandi sunt, siue consilio, siue auxilio, siue alia ratione. 3. Qui occultè aliena accipiunt, veluti qui furto sublatas res emunt, qui in contrahendo fraudes adhibent, & mendacia operarii, & artifices, qui plus mercedis, quam opus mereatur, exigunt. Serui etiam & custodes dominorum infidi: Qui fallaci mendacitate pecuniam

extorquent. Qui susceptum officium non adimplent, & mercedem accipiunt. Qui rebus alienis damnum inferunt.

4. Qui aliena qui restitunt, veluti res inuentas, occupatas, ademptas retinent, & alia similia.

Quinam rapinæ peccatum incurrunt? Resp. Qui debitam operariis mercedem non persolunt. Qui Ecclesiæ præsidibus, & Magistratibus tributa, vel decimas debitas non reddunt. Qui fornerantur, Iudices nummarii, qui venalia habent officia, & muneribus ad iniustitiam deflectuntur: Fraudatores creditorum, qui fidem non seruant: Creditores qui acerbius pignora à creditoribus exigunt, necessaria etiam ad tuendum corpus auferentes: qui congregant, vel abscondunt frumentum, & alia ad victum necessaria, vt carius illa vendant. Idem de aliis dicendum erit.

Quinam sunt actus ad virtutum circa hoc præceptum? Ref. Primus est restituere aliena. 2. Moderatè vti suis, vt possit etiam aliis benefacere. 3. Manibus operari vt sua industria sibi, & aliis prouidere possit. 4. Eleemosynas pauperibus elargiri.

Quinam tenentur ad restitutionem? Ref. Illi, qui iniuste aliquid acceperunt, vel alienum apud se retinent, vel causa furti, aut rapinæ fuere.

Quinam inducere possunt ad fugiendam auaritiam, Resp. Meditatio mortis: Exemplum paupertatis Christi; necessitas restituendi, & alia.

De explicatione octauæ præcepti. Cap. IX.

Quod est octauum præceptum? Ref. *Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.*

Quenam materia huius præcepti? Resp. Remota est honor, vel fama sui & proximorum; proxima sunt virtutes, & vitia, quæ circa famam exercentur.

Quis finis? Ref. Famam sui, & proximorum tueri,

Quid præcipit? Resp. Ne iniuste famam alicuius offendamus, sed omnibus debitum honorem, vt par est exhibeamus.

Quis dicitur proximus? Resp. Quicumque eget opera nostra, siue ille propinquus sit, siue alienus, siue ciuis, siue advena, siue amicus, siue inimicus.

Poterit aliquis offendere propriam famam, & dicere con-

tra se falsum testimonium? Resp. Non.

Licet ne dicere falsum testimonium ad vtilitatem alicuius, veluti ad tuendam vitam eius, qui in iudicio accusatus est: Resp. Non.

Omne mendacium hoc loco prohibetur? Resp. Ita est.

Hoc præceptum prohibet iudicibus, aduocatis, procuratoribus, accusatoribus, reis, notariis, & aliis ne in iudicio aliquid iniuste agant: Ref. Prohibet.

Prohibet omnem iniuriam, verborum detractionem, murationem, calumniam, improprium, derisionem, & similia: Ref. Omnino.

Prohibet, ne quis audiat detractores? Ref. Ita est.

Prohibet assentationes seu adulationes, libellos famosos, fallaces sanitatis promissiones, quæ sæpè cum mendacio ægotantibus fieri solent: Ref. Prohibet.

Mendacium iocosum, vel vtile est admittendum? Resp. Non.

Quinam actus virtutum in hoc præcepto inclusi sunt? Resp. Primò de omnibus quo ad fieri potest bene loqui, & opinari. 2. Famam vniuscuiusque, vt par est, tueri, & conseruare. 3. Cum omnibus sincere, & ex animo tractare. 4. Veritatem in omnibus loqui, & omnia mendacia vitare.

De explicatione noni, & decimi præcepti.

Cap. X.

Quænam est materia noni, & decimi præcepti? Resp. Cordis concupiscentia.

Quoruplex concupiscentia? Resp. Duplex, vna quæ respicit voluptatem, seu libidinem, & hæc prohibetur in nono præcepto: Alia quæ pertinet ad vtilitatem, seu ad facultates, & de hac in decimo tractatio est.

Nonne de vtraque sextum, & septimum Præceptum datum est? Ref. Ita est, sed ad maiorem declarationem sicut illa de opere, ita ista de corde data sunt.

Quid est concupiscentia? Resp. Est animi commotio ad res iucundas, quas non habemus appetendas.

Hæc concupiscentia semper est peccatum? Resp. Non: quia à Deo homini indita est; sed post peccatum Adæ de-

prauata est, ita vt naturæ fines transiliat & ideo ad peccatum inclinet.

Quid prohibet hoc præceptum? Res. Abusum huius cupiditatis, nempe ne contra iustitiam concupiscamus, res, vel mulieres alienas, non adulteria, fornicationes, ebrieta-tes, furta, & alia quæ illicita sunt: Itémne inordinato affectu res terrenas, seu diuitias diligamus, seu desideremus?

quid præcipit? Res. Vt hanc concupiscentiam cohibeamus & sub regula rectæ rationis nos contineamus,

quinam peccant contra hoc præceptum? Res. Luxuriosi, Auari, Gulosi, Superbi; illi etiam qui ludis, pompis, choreis, venatione, & alis immoderatè vtuntur, vel delectantur: Item qui malas concupiscentias non cohibent rationis imperio: Aliâque huiusmodi diligunt, vel appetunt inordinatè.

Quanam adiuuant ad hanc concupiscentiam edomandam? Res. Memoria mortis, & aliorum nouissimorum: Memoria Passionis, & vitæ Christi: Oratio, ieiunium, elemosyna, corporis afflictio, custodia oculorum, sensum, & cordis, carnis mortificatio, aliâque huiusmodi multa.

COMPENDIUM DOCTRINÆ CATECHISMI ROM.

In Orationem Dominicalem.

Quid tractandum de Oratione? Res. Primò, dicendum de Oratione in generali. Secundò, de Oratione Dominicali.

Qu
Nom
illius.

Q
Ho
loqu
bet.

qu
in De
nostra
qu
quæ h

Q
quor
honor
qua
homo

qui
Deum
Deo. I
tilitat
quis
Angeli
Eod

Deum
A Sanc
sint.

Licet
cam pr
apud D
quæ
laudibu
interce
Pro q
eis, hæ

Quid considerandum de Oratione in generali? Resp. Nomen, definitio, quatuor causæ, diuisio, quintum usus illius.

De nomine, definitione, & diuisione Orationis.

Cap. I.

Quid significat hæc vox Oratio? Resp. Idem quod oris, vel oratoris actio.

Hoc loco, quomodo accipitur? Resp. Accipitur pro illa loquutione, quam homo siue corde, siue ore cum Deo habet.

quomodo definitur oratio? Res. Sic. Est eleuatio mentis in Deum, vel sic, oratio est optima apud Deum indigentia: nostræ interpres.

quomodo diuiditur Oratio? Resp. Sic. Alia est mentalis, quæ fit corde, alia vocalis, quæ ore.

De fine orationis. Cap. II.

Qvis est finis Orationis? Resp. Gloria Dei, & utilitas hominum.

quomodo gloria Dei? Resp. quia in oratione Deum honoramus, & glorificamus.

quæ ratione utilitas hominum? Resp. quia per orationem homo multa bona à Deo obtinet.

qui sunt effectus orationis? Resp. Duo, primus est laudare Deum, & gratias agere illi. 2. Est petere, & impetrare à Deo. Primus respicit gloriam Dei. Secundus hominum tilirat em.

quis à nobis est orandus? Resp. Primò Deus. 2. B. Virgo, Angeli, & Sancti.

Eodem-ne modo Deum, & Sanctos precamur? Resp. Non Deum enim oramus vt ipse bona det, vel liberet à malis A Sanctis autem petimus, vt nostri apud Deum intercessores sint.

Licet ad imaginem alicuius Sancti orationem Domini- cam pronunciare? Resp. Licet, cum hoc sensu, vt ille Sanctus apud Deum noster deprecator sit

quæ oratio ad Sanctos habenda est? Resp. Primò Sancti laudibus sunt celebrandi. 2. Petendum ab iis, vt pro nobis intercedant.

Pro quibus orandum est? Resp. Omnibus, etiam inimicis, hæreticis infidelibus, quia omnes proximi nostri sunt.

Quid illis debemus petere? Resp. Primò salutem animæ. 2.
2. Bona corporis.

Debemus æqualiter orare pro omnibus? Resp. Primò,
orandum est pro Pastoribus animarum. 2. Pro Principi-
bus. 3. Pro Iustis. 4. Pro peccatoribus. Orandum item pro
animabus fidelium defunctorum.

Oratio est necessaria ad salutem? Res. Est, quia Christus
illam præcepit, & sine illa multa nobis necessaria à Deo
obtinere non possumus.

Deus est promptus nostras exaudire orationes? Respon.
Quàm maxime, ita ut ipse dicat, *antequam clament, ego
exaudiam.*

Nonne interdum fit, ut quæ petimus non impetremus;
Res. Ita est, sed sæpè deus ob nostram vtilitatem hoc fa-
cit, iuxta illud S. Augustini: *Quadam Deus negat propitiis,
qua concedit iratus.* Potest etiam euenire culpa nostra vel
quia mala, & nociua petuntur, vel quia bona indebita ratione
postulantur

deus est liberalis in concedendo? Resp. Iuste petentibus
sæpissimè multò plus tribuit, quàm ipsi petant.

Quas vtilitates ex oratione homines percipiunt? resp.
Plurimas, deum enim honorant. Ab illo multa, & magna
impetrant diabolum oratione vincimus. Per illam magna
læticia afficimur. In illa omnes virtutes exercemus: nempe
fidei, spei, charitatis, religionis, humilitatis, deuotionis &
aliam: per illam meremur vitam æternam: fatiscimus
pro peccatis & demum iræ dei resistimus.

De materia & partibus & obiectione orationis. Cap. II.

Quid est materia orationis? res. Illa, circa quæ oratio
versatur, quæ duo sunt; vna res respicit gloriam dei: alia
nostram vtilitatem.

Quæ sunt partes orationis? res. Duæ, vna est gratiarum
actio, quæ pertinet ad gloriam dei. Alia est petitio, quæ
nostram postulat vtilitatem.

Quænam est materia gratiarum actionis? Resp. Omnia
beneficia, & opera Dei. Omnia mysteria, & merita vitæ
Christi Omnia merita B. Virginis, & Sanctorum.

Quænam est materia petitionis? Res. Omnia bona ani-
mæ, corporis, famæ, & facultatum.

Hæc bona possunt absolutè peti? Res. Non, sed tantum

De Oratione in genere. 623

ea conditione, si ad Dei gloriam, vel ad salutem nostram profutura sint.

De efficiente Orationis. Cap. IV.

Quamnam est vera forma orandi? Res. Illa, quam Christus docuit Ioan. 4. nempe quod orandum sit in spiritu & veritate.

quid est orare in spiritu, & veritate? Res. Est orare non solum labiis & verbis, sed ex animo, & intimo cordis affectu, & pietate, quia opus est.

Quae virtutes ad orandum requiruntur? Res. Fides, Spes, Charitas, & Religio: Fides enim docet, quæ petamus; Spes dat fiduciam obtinendi: Charitas excitat ad petendum: Religio docet modum, quo nobis orandum sit.

quotuplex est oratio? Res. Duplex, mentalis, & vocalis.

Quae perfectior? Res. Mentalis.

Quot sunt gradus Orationis? Res. Quatuor. Primus est eorum, qui orant in gratia, id est cum Fide, Spe, Charitate & religione. Secundus est illorum, qui sunt in peccato mortali, & orant cum fide, spe, & religione, sed absque charitate. Tertius est infidelium, qui sine fide, & charitate orant. Quartus est, illorum, qui in peccato mortali sunt obstinati.

Oratio omnium dictorum à Deo exauditur? Res. Iusti à Deo exaudiuntur. Peccatoris non obstinati, & infidelis, ut de Cornelio Centurione patet, saepe orationes audiuntur cum rectè fiunt. Obstinos in peccato Deus non audit.

De efficiente Orationis. Cap. V.

Quod est efficiens orationis? Res. Homo qui orat, & Deus qui adiuvat.

Quomodo orat homo? Res. Corde, & lingua. Cor autem dicit intellectum, memoriam, & voluntatem; ideo ille corde orat, qui intellectu cogitat de Deo, memoria recordatur de illo, veluti de vita Christi, voluntas elicit actum dilectionis Dei, & similia.

Quanam adiuvant orationem? Res. Deus, Angeli, & Sancti. Item ieiunium, elemosyna, & oratio. Item Fides, Spes, Charitas, & gratia Dei.

Quæ pertinent ad usum Orationis? Resp. Initium medium, & finis.

Quale debet esse initium orationis? Ref. Præparatio.

Quid facit præparatio? Resp. Amouet impedimenta, & præcurat adiuuantia.

Quæ impediunt orationem? Resp. Superbia, Odium, Vindicta; Crudelitas; quia qui aliis crudelis est, non meretur Deum habere benignum.

Quæ adiuuant orationem? Ref. Humilitas, dolor peccatorum, lectio, meditatio, cognitio sui, ac Dei, deuotio, & alia.

DE ORATIONE DOMINICALI.

Caput VII.

Quod est nomen huius Orationis? Resp. *Pater noster*; quia sic incipit: Dicitur etiam, *Oratio dominicalis* quia à domino nostro instituta est.

Quomodo potest deffiniri? Ref. Sic, est formula *C^bristiana* præceptionis à Christo Domino instituta.

Quis finis eius orationis? Resp. Summa gloria Dei, & perfecta utilitas hominum.

Quis effectus illius? Ref. Gratias agere, seu honorare ex vna parte, & petere, seu impetrare ex alia.

In quot partes diuiditur hæc oratio? Ref. In tres prima est, proœmium, quod illis verbis continetur, *Pater noster qui est in cælis*. 2. est oratio, & sunt septem petitiones 3. est conclusio, & est illa particula, *Amen*.

Quænam est materia Orationis Dominicalis? Resp. Illa, quæ petimus, nempe omnia, quæ pertinent ad gloriam Dei & ad utilitatem nostram.

que forma? Res. illa maxima breuitas, & facilitas.

quod efficiens? Res. Christus. In cuius nomine etiam dicenda est

quinam debent vti hac oratione? Res. Omnes, quia omnes egent beneficiis Dei, & quia semper egent, frequentius illa vti conueniens est.

Ad quam virtutem spectat hæc oratio? Res. potissimum ad spem, quia nemo petit ab aliquo, nisi spem habeat obtinendi.

De proœmio Orationis Dominicalis.

Cap. VII.

Quod est proœmium orationis Dominicalis? Res. illa prima verba, *Pater noster qui es in cœlis*, vt dictum est.

quibus finis huius Proœmii? Res. Præparare ad vsum orationis Dominicalis.

quomodo præparat? Res. Proponendo Dei benignitatem, & maiestatem: illa enim verba, *Pater noster*, ostendunt Dei erga nos paternam benignitatem; Illa verò: *Qui es in cœlis*, declarat diuinam maiestatem,

quare Christus voluit, quod primum verbum sit, non *creator*, vel *Dominus*, sed *Pater*? Res. quia hoc nomen ad spem excitandam maximè valet.

quot modis hoc nomen, *Pater*, conuenit Deo? Res. Tribus, nempe primo, Creatione. 2. Gubernatione. 3. Redemptione. *Pater* enim filio dat esse, illum gubernat, & liberum, non seruum esse vult: Sic Deus creat, gubernat, & à seruitute redemit nos.

quid potissimum significat hæc vox *Pater*? Res. Prouidentiam Dei erga homines.

De prouidentia Dei erga homines, seu explicatio particulae, *Pater*. Cap. IX.

Deus habetne prouidentiam hominum? Res. Et hominum, & aliorum.

qui sunt actus huius prouidentiae? Res. Creatio, Gubernatio, Redemptio.

quomodo Deus hominem gubernat? Res. Tum per seipsum, tum per Angelos.

qua ratione per Angelos? Res. quia illos ad custodiam hominum destinauit.

Quid nobis efficiunt Angeli custodes: Ref. Remouent mala, & bona conferunt.

Quae mala amouent: Resp. Demonum insidias, & multa aduersantia auertunt.

Quae bona faciunt: Resp. Custodiunt, praesto sunt, adiuuant, regunt, ducunt, docent, illuminant, defendunt: apud Deum officio internuncij funguntur.

Potestne dici, quod Deus aliquando obliuiscatur hominum? Ref. Nullo modo.

Nonne Deus irascitur contra peccata, & punit illa: Ref. Ita est, sed nunquam Deus deponit hominum curam, & providentiam: & si quis hoc diceret, maximam iniuriam illi afferet.

Nonne aliquando videtur iustis, quod à Deo sint derelicti: Ref. Videtur, sed reuera tamen in afflictione tunc maxime nos curat Deus.

Quare Deus homines castigat: Ref. Quia proprium Patris est filios castigare.

Quibus modis castigat: Ref. Rebus aduersis, & calamitatibus, veluti peste, fame, bello, grandine, infirmitate, & aliis.

Fideles quid in penis à Deo inflictis cogitare debent: Ref. Quod Deus est Pater, & quod plaga Patris, non est plaga sed medicina.

Omnes aduersitates de manu Dei sunt accipiendae: Ref. Ita est quia deus, vel effectiue, vel permissiue illas infigit, vt à Job factum fuit.

Quod est maximum argumentum diuinæ erga homines prouidentiae: Ref. Opus humanæ redemptionis.

Homines quid per redemptionem consecuti sunt: Resp. Vt Filii dei, non quidem naturales, & per naturam, vt Christus, sed adoptiui, & per gratiam effecti sint; ex quo innumerabilia nobis bona deriuantur.

De explicatione particulae, Noster.

Cap. X.

Homines possuntne dicere deo, *Pater noster*: Resp. Possunt, quia est Pater creationis, & gubernationis illorum; sed Christianis qui filii adoptiui effecti sunt magis proprie dicere licet deo, *Pater noster*.

Quid significat hæc vox, *noster*: Resp. Tria, primo, quod

nos sumus filij Dei. 2. Quod fideles sunt inter se fratres, quia eiusdem Patris Dei filij sunt. 3. Quod sumus fratres Christi, quia cum illo Dei filij sumus.

Quare Christus instituit, vt dicatur, *Pater, non meus, sed meus?* Ref. Ad significandam fraternitatem, quam fideles inter se habent.

Dantur ne inter homines plures gradus filiationis? Resp. Dantur præcipuè tres; primus conuenit omnibus hominibus, qui ad imaginem Dei facti sunt.

Secundus est adoptionis, & hic conuenit Christianis, qui gratiam Dei habent.

Tertius est generationis, & per naturam, & hic conuenit soli Christo.

Dantur plures gradus fraternitatis? Ref. Tot sunt gradus fraternitatis quot filiationis: Ideo omnes homines sunt inuicem fratres, sed multò magis Christiani, qui filij adoptiui sunt. Demum cum Christo fraternitatem habemus.

De explicacione particula: Qui es in cœlis.

Cap. XI

Deus ante creationem mundi ubi erat? Resp. In seipso, Post creationem mundi ubi est? Ref. In seipso.

Deus est in mundo? Ref. Est, licet verius diceretur mundum esse in Deo.

Deus est vbique locorum? Resp. Vbique.

Deus est distributus in partes iuxta loca mundi? Resp. Non, quia Deus indiuisibilis est, ideo est totus in toto mundo & totus in qualibet eius parte.

Deus circumscibitur à loco mundi? Resp. Deus nullis finibus potest circumscribi, quia immensus est, ideo non circumscibitur à loco mundi.

Deus implet cœlum, & terram? Resp. Ita est, & si alij essent mundi, illos impleret.

Cum Deus sit vbique; cur hoc loco dicitur, qui es in cœlis? Ref. Quia cœli sunt nobilissima pars mundi, loquendo de corporibus. Ideo Deus dicitur habitare in illis.

Quid significat hoc verbum, qui es in cœlis? Resp. Dei summam maiestatem, & dignitatem.

Ad quid appositum est? Resp. Vt homines cum humilitate & reuerentia ad Deum illum deprecaturi accedant,

De explicazione primæ petitionis. Cap. XII.

Quid est petitio? Res. Est nostri desiderij explicatio.
 Quis finis petitionis? Res. Impetrare.

Quot sunt petitiones in hac oratione? Res. Septem.

Quæ materia illarum? Res. Omne bonum desiderabile, tum diuinum, tum humanum.

Quid est desiderium? Res. Est appetitus rei non habita.

Petitio est semper eorum, quæ desideramus? Res. Semper.

Quænam sunt desiderabilia? Res. Omnia bona, quibus caremus, & egemus.

Septem petitiones quomodo distinguuntur? Res. Tres primæ pertinent ad Deum, quatuor ultimæ ad homines.

Possumus aliquid petere, & desiderare à Deo? Res. Possumus.

Deus potest ne egere, & carere aliqua re? Res. Cùm Deus in seipso beatissimus sit, nulla re intrinsecus egere potest. Ad extra verò homines illi gloriam, & honorem afferre, & desiderare possunt.

Quare petitiones ad Deum pertinentes primo loco positæ sunt? Res. Ad denotandum quòd Deus super omnia est diligendus: cætera autem omnia propter ipsum Deum diligigi debent.

Quid postulamus in prima petitione? Res. Christianam & perfectam de Deo cognitionem.

Quibusnam hanc petimus cognitionem? Res. Omnibus, Infidelibus, Iudæis, Hæreticis, Peccatoribus, Iustis.

Petimus omnem cognitionem de Deo, de Ecclesia, de S. Euangelio, & aliis ad Christianam professionem pertinentibus? Res. Ita est.

Quid significat illud verbum, *Nomen*? Res. Notitiam, & cognitionem.

Cur dicitur, *Tuum*? Res. Ad declarandum, quod de Deo cognitio postuletur.

Quare dicitur, *Sanctificetur nomen tuum*? Res. Ad declarandum, quod talis cognitio desideratur, qua sanctitas diuini nominis cognita sit.

Cur petimus sanctificationem diuini nominis, cum ex seipf

seipſo ſanctum, & terribile ſic? Reſp. Aliud eſt ſanctitas di-
 ſini nominis, aliud cognitio ſanctitatis: hic petitur cog-
 nitio ſanctitatis, item vt homines illud tanquam ſanctum
 digno honore afficiant.

Illā verba, ſicut in cœlo & in terra: referuntur etiam ad
 hanc petitionem? Reſpondeo. Ita eſſe affirmant ſacri ſcri-
 ptores.

Quid ſignificant dicta verba? Reſp. Nos deſiderare quod
 talis honor detur diuino nomini in terris qualis datur illi
 in cœlis.

De explicatione ſecunda petitionis.

Cap. XII.

Regnum^a quo denominatur? Reſpondeo. A Rege, vt
 à regendo.

Quid eſt regnum? Reſp. Eſt multitudo hominum ab ali-
 quo Rege gubernata.

Quid in ſecunda petitione poſtulamus? Reſp. Vt Regnum
 Dei veniat ad nos, ſicut in cœlo, & in terra,

Quid eſt petere regnum Dei? Reſp. Eſt petere, vt Deus
 tanquam Rex gubernet nos.

Expedit hominibus, vt à Deo gubernati ſint? Reſp. Om-
 nino, quia Deus liberaliſſimè prouidet de omnibus iis,
 quos gubernat.

Quotplex regnum Dei? Reſp. Triplex, primum eſt, na-
 turæ, quo Deus in omnibus rebus naturalibus dominatur,
 & regnat. 2. Eſt gratiæ, quo Eccleſiam Catholicam guber-
 nat. 3. Gloriæ in beatis.

Quid hoc loco poſtulamus? Reſp. Petimus, vt Deus nō.
 bis regnum naturale perficiat: regnum quoque gratiæ, &
 gloriæ concedat; diaboli verò regnum, & tyrannidem de-
 ſtruat, & diſperdat.

De explicatione tertia petitionis.

Cap. XIV.

Quid eſt voluntas Dei? Reſp. Eſt ſons omnis bonitatis,
 & prima regula omnium actuum humanorum.

Quotplex voluntas Dei? Reſp. Duplex, Beneplaciti,
 & ſigni. Illa dicitur Beneplaciti, quæ absolute in ſeipſa
 conſideratur. Illa verò ſigni, quæ à Deo hominibus ſigni-
 ficata eſt.

Quot ſunt ſigna diuinæ voluntatis? Sunt quinque,

Primum, Præceptum. 2. Prohibitio. 3. Conilium. 4. Operatio. 5. Permissio. Hæc enim diuinam indicant voluntatem.

Quomodo hoc loco accipitur voluntas? Res. Pro voluntate signi accepta est, potissimum autem pro lege Dei accipi potest.

Iustum est vt homines faciant voluntatem dei? Res. Iustissimum.

Homo potest deitare à voluntate Dei, & contrariari illi? Res. Potest ob liberum arbitrium.

Homo post peccatum Adæ habet ne voluntatem procliuam ad malum? Res. Habet.

Liberum arbitrium hominis modò est viribus attenuatum, & ad malum inclinatum? Res. Est.

Sensus, caro, fomes, concupiscentia inclinant ne hominem ad malum? Res. Inclinant.

Homo potest viribus naturæ, vel ex libito arbitrio bene agere, & saluari? Res. Sine auxilio Dei non potest.

Hæc procliuas hominis ad malum est magna illius miseria? Res. Maxima.

Quod est remedium illius? Res. Obedientia, & conformitas diuinæ voluntati.

Quid in hac petitione postulamus? Res. Petimus sequentia.

Primo, vt totus orbis terrarum fidem, & cognitionem diuinæ voluntatis accipiat.

2. Vt Deus à prauis cupiditatibus liberet nos.

3. Vt concedat nobis detestari omnia, quæ diuinæ voluntati contraria sunt.

4. Vt det nobis veram obedientiam, & nos totos conformet ad suam voluntatem.

Quid significant illa verba *Fiat voluntas*? Res. Explicant desiderium nostrum esse, vt vbique homines perfectè obediant diuinæ voluntati.

Quid explicant illa *sicut in celo & in terra*? Res. Declarant nos desiderare, vt obedientia erga Deum ita perfectè fit in terra, sicut in celo est.

De explicacione quarta petitionis. Cap. XV.

Quid in quatuor vltimis petitionibus postulamus? Res. Concessionem omnium bonorum, & liberatio-

nem ab omnibus malis. Quid in quarta petitione postulamus? Res. Omnia bona tum animæ, tum corporis.

Corpus hominis eget multis bonis, ut viuat? Res. Ita est, præcipue post Adæ peccatum.

Potestne cum facilitate illa obtinere? Res. Non, quia terra à Deo maledicta est, & in sudore vultus sui homo debet, quæ corpori necessaria sunt, obtinere.

Quodnam remedium huic malo? Res. Quod Deus benedicit nobis, & appetens manum suam, omne animal implet benedictione.

Qua ratione homo hanc Dei obtinebit benedictionem? Res. Humili, & deuota petitione.

Homo rebus à Deo obtentis quomodo uti debet? Res. Omnia ad Dei gloriam & proximorum utilitatem referri debent. Item debet illa accipere de manu Dei, & gratias agere de eadem.

Quid cogitandum in usu rerum temporalium? Res. primo quod sunt benè à Deo. 2. Quod non sunt diligenda, vel appetenda, vel procuranda nisi iuxta à Deo legem hominibus datam. 3. Quod homo aliena viurpare non debet, sed proprio labore, & industria, & virtutibus necessaria parare. 4. Si diuitiis suppetant moderatè illis utendum est, & pauperibus distribuenda. Si angustia sit rei familiaris nostris peccatis causa tribuenda est.

Anima egere bonis spiritalibus? Res. Omnino.

Quæ sunt ista bona? Res. Gratia Dei, virtutes infusæ, lex Dei, Angelorum custodia, Magistratus, sacra Scriptura, Sacramenta, & alia.

Quid significat illa vox, *Panis*? Res. Primo omnia corporis bona, ut domus, vestis, cibus, sanitas, & medicina, & alia.

2. Significat verbum Dei. 3. Eucharistiam, quæ animæ cibus, & panis est.

Quid significat hæc vox *Nostrium*? Res. Dicitur, *nostrum*, non quia à Deo nobis datus non sit, sed quia nostris laboribus non furto, aue fraude est acquirendus.

Cur dicitur *quotidianus*? Res. Ut ostendatur nos petere cibum ordinariū, & minime exquisitū, item petere prouisionem in dies, non in menses, vel annos. Item quia quotidie illo egemus, & quotidie petendus est. R. 1. 2.

632 *Doct. Catechismi Romani.*

Quid significat dictio, *Da*? Ref. Nos confiteri quod à Deo bona temporalia accipimus, & ideo etiam de illis agimus gratias.

Quare dicitur non *mibi*, sed *nobis*? Ref. Quia panem pro omnibus postulamus.

Cur dicitur, *hodi*? Ref. Quia quotidie illo egemus, & quotidie à nobis petendus est.

Eucharistia estne panis quotidianus? Ref. Est, quia quotidie ab Ecclesia in Missa Deo offertur, & quotidie à fidelibus sumi potest.

De explicatiōe quintæ petitionis. Cap. XVI.

Quid est peccatum? Ref. Est offensa Deo facta.

Qui sunt mali effectus peccati? Ref. Innumeri, qui priuāt omnibus verè bonis, & cumulat omnibus, tum animæ, tum corporis malis; si peccatum mortale sit.

Peccata venialia priuāt gratia Dei? Ref. Non.

Homines etiam iusti sæpe hæc venialia committunt? Ref. Ita est.

Quod est remedium contra peccatum? Ref. Remissio à Deo obtenta.

Deus vult remittere nobis peccatum? Ref. Si nollet remittere, non induceret nos vt hanc remissionem in hac petitione postularem.

Quæ sunt media ad hanc obtinendam remissionem? Ref. Passio Christi per bonum vsum Sacramentorum homini applicata.

Quid in hac petitione postulamus? Ref. Auxilium à Deo, vt faciamus ea, quæ opus est vt remissionem peccatorum obtineamus: demū vt peccata nobis remittat.

Quid significat verbum, *dimitte*? Ref. A Deo remissionem peccatorum nobis concedi.

Quid explicat illud verbum, *debita*? Ref. Idem, quod peccata, per hæc enim homo fit debitor ad pœnas lucendas, & ad Deo satisfaciendum.

Cur dicuntur, *Nostra*? Ref. Quia nos illa commisimus.

Cur dicitur, *Nobis*, non, *Mihi*? Ref. Quia toti mundo hanc remissionem postulamus.

Quare additur, *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*, Ref. Vt declaretur iustū esse, vt qui vult sibi à Deo remitti, remittat & alijs. Item vt petamus à Deo auxiliū,

quo
Qu
dict
han
vt il

Q
H
Mun
Dia
sine
Dei
De
trip
ost
forti
tem
merit
victu

Q
Ch
D
nos,
diabo
Ho
peran
Qu
vt D
tat n

Q
peran
De
cit ef
pè cū
vinca
Ho
Ref. I
ab il

quo aliis iniurias nobis illatas remittere possimus.

Qui nondum remisit iniurias, potest sine peccato verba dicta proferre? Res. Potest, tum quia in persona Ecclesie hanc recitat orationem: tum quia petit auxilium à Deo vt illas remittere possit.

De explicacione sexta petitionis.

Cap. XVII.

Quid est tentatio? Res. Est impulsus ad peccatum, seu bellum cum diabolo,

Homines à quo tentantur ad malum? Res. A diabolo Mundo; & à Carne.

Diabolus potest tentare quantum, & quandiu vult, & sine permissione Dei? Res. Non, quia potestas diaboli Dei nutu gubernatur.

Deus permittitne diabolo, vt teatet? Res. Permittit ob triplicem finem; & primo ad gloriam Dei, vt Deus ostendat se posse homines quamuis infimissimos in forti tentatione, & bello victores efficere. 2. Ad utilitatem hominum, quia ex victoria tentationis magnum meritum consequuntur. 3. Ad confusionem diaboli, qui victus ab homine cum magna confusione discedit.

Quinam à diabolo tentantur? Res. Omnes, Ipsemet Christus, & Apostoli tentati sunt.

Diabolus tentatne magis bonos, an malos? Res. Bonos, quia diabolo contrarii sunt; mali enim sponte se diabolo subdunt.

Homo potestne propria virtute diaboli tērationes superare? Res. Nō, sed ad Dei patrocinium confugere opus est.

Quid in hac petitione postulamus? Res. Non petimus, vt Deus nos ab omni liberet tentationes sed ne permittat nos vincere à tentatione?

Quid est induci in tentationem? Res. Est vinci, & superari à tentatione.

Deus inducit aliquos in tentationem? Res. Non inducit effectiue, seu impulsue, sed tantum permissiue, nempe cum permittit, vt pigri, & negligentes in tentatione vincantur.

Homo potestne perseverare in iustitia à Deo accepta? Res. Donum perseverantie à deo est accipiendum, ideo ab illo, summo studio est postulandum.

De explicatione 7. Petitionis & de particula. Amen:
Cap. XXVII.

Quid est malum? Ref. Est illud, quod naturæ hominis contrariatur.

Quotuplex malum? Ref. Aliud culpæ, aliud pœnæ.

Quid est malum culpæ? Ref. Est auersio à Deo, & conuersio ad creaturas.

Quid est malum pœnæ? Ref. Est res afflictiua ad castigationem culpæ homini data.

Homines abundantne malis pœnæ? Resp. Volutantur in illis, iuxta illud Iob *homo repletur multis miseriis.*

Datur aliquod remedium ad illa? Ref. Datur, nempe deuotus ad Deum recursus.

Quid in hac petitione postulamus? Ref. Primò liberari ab omnibus malis, quæ verè sunt mala. Liberari ab auctore mali, *id est*, diabolo. 3. Adiuuari à Deo in tribulationibus, & angustiis. Demum à quocunque malo, tum anime, tum corporis liberari.

Quænam est conclusio orationis Dominicalis? Ref. Illa vox, *Amen.*

Quid significat? Ref. Sic: *Scio tuas audire esse preces?* vel sic, *Factum est*, Alibi enim significat. *Fiat*: Hic autem *factum est*. Ideo Sacerdos in Missa post Orationem Dominicalem dicit, *Amen*. In aliis orationibus Clericus profert hanc vocem, *Amen*.

O

D

Item

Necno

dicitis, b

H

nunciat

Sic p

mediun

tanqua

plina, q

de per

OPUSCULUM

DE S. EVANGELIO,

Et de summa, & de
explicatione illius.

Item de verbo Dei scripto, & non scripto

Necnon de Catechismo, & illius doctrina, pro
ut in hoc libro proposita est.

*Lectori aliqua detur cognitio de
sancto Evangelio, & de summa, &
explicatione illius. Item de verbo Dei,
scripto, & non scripto; maximum lu-
men ad clarius, facilius, & profundius
intelligenda, qua à Catechismo Roma-
no proposita sunt, darum erit. Ideo da-
dictis, brevis, sed methodica tractatio nunc proponetur.*

De nomine & definitione S. Evangelij.

HOc nomen Evangelium significat bonum nuncium;
sic dictum, quia in illo æterna salus hominibus an-
nunciata est.

Sic potest definiri; *Evangelium est verum, & unicum
medium nostræ salutis. A sacro Conc. Trid. sic definitur. Est
tanquam fons omnis, & salutaris veritatis, & morum disci-
plina, quod Dei Filius proprio ore primû promulgavit, dein-
de per suos Apostolos omni creatura predicari iussit. Ex qua*

definitione quatuor causæ Euangelij; item partes ipsius colligi possunt, vt autem istæ definitiones clariùs intelligantur: aliqua de fine hominis, & mediis ad illum explicanda.

Sciendum ergo quòd scientia moralis ad summum tria considerat, nempe finem, media, & bonum vsum mediorum. Ideo Philosophia Christiana, quæ scientia moralis est, de his tantum considerabit. Finis autem hominis ex sacro Conc. Trident. est gloria dei, & Christi: ac vita æterna: seu deus vt colendus & fruendus. Medium proximum ad hunc finem obtinendum est meritum vitæ æternæ, seu opera meritoria illius. Impossibile est enim vt quis sine hoc merito saluetur ad vitam æternam. Nam infantes saluantur per solum meritum Christi, per baptismum illis applicatum, adulti per meritum, tum Christi, tum per proprium salui fiunt. Ad hoc meritum proprium obtinendum absolute necessaria est gratia, quia sine illa nullum opus deo gratum ad vitam æternam esse potest. Ad obtinendam gratiam omnino meritum Christi homini applicatum necessarium est: quia sine ipso nullus deo gratus euadit: meritum Christi per Sacramenta applicatum est. Ideo quatuor sunt media ad vltimum hominis finem consequendum, nempe meritum proprium, gratia, meritum Christi, & Sacramenta, quæ inuicem subordinata sunt. Horum mediorum bonus vsus necessarius est; vt autem homines illis bene vtantur, auxilium à deo opus est obtinere. Et ad hæc tria totum hominis studium, & cogitatio dirigi debet.

Ex his apparet, quod si sanctum Euangelium est verum, & vnicum, & completum medium nostræ salutis, omnino necesse est, quod tria faciat, nempe primò determinet nobis vltimum finem. 2. det opportuna media ad illum obtinendum. 3. doceat, & det auxilia ad bonum vsum mediorum: Sic enim completam nostræ salutis rationem tradet: Ob hoc Christus duo facit in sancto Euangelio. Primò docet, & illuminat intellectum, ita vt cognoscat & vltimum finem, & media, & bonum vsum mediorum; & hac ratione Christus dicitur magister, quia docet: & sanctum Euangelium dicitur continere doctrinam, & explicare veritates fidei, nempe illas quæ dictæ sunt: & homines debent

credere t
les, 2. Cl
adiuuat
potentia
tradita e
Saluator
Dominus
num vsu
determin
nere disc
in duas p
étrina, &
pro salu
leges, &
disciplin
ad cogit
Verè
medium
Verè
nam illa
Verè
omata, &
& non l
auxilia
causæ sa

Finis
vita
Mater
ciplina.
Lex, Do
net, adiu
Effic
docet:
dat meo
Propri
æternæ
Propri
tum; So
volunta
ta cœli,

credere tanto Magistro; & doctrina illius, vt sint fideles, 2. Christus dat media (est enim mediator), dirigit, adiuuat; mouet tum voluntatem, tum omnes hominis potentias ad operandum iuxta cognitionem, quæ à fide tradita est: & hoc modo, Christus dicitur Dominus & Saluator, quatenus dat media, quibus homo saluetur. Dominus, quatenus dat legem & præcepta, quibus bonum vsum mediatorum, & opera meritoria præscribit: & determinatur & hac ratione, S. Euangelium dicitur continere disciplinam morum. Vnde fit, quod S. Euangelium in duas partes diuisum sit, in quarum vna continetur doctrina, & fides, & veritates fidei, & cognitio eorum, quæ pro salute faciendâ sunt. In alia habentur præcepta, & leges, & auxilia, & media, & vsum mediatorum & dicitur disciplina morum; quia potius ad executionem, quàm ad cognitionem pertinet.

Verè ergo S. Euangelium est vnicum, & completum medium nostræ salutis.

Verè est fons omnium veritatum fidei, quia doctrinam illarum tradit.

Verè est fons totius disciplinæ morum qua præcipit, omnia, quæ pro æterna salute obtinenda faciendâ sunt: & non solum præcipit, sed etiam media, ac opportuna auxilia confert, ac præbet. Ex hoc quænam sunt causæ sancti Euangelij apparebit.

De quatuor causis sancti Euangelij.

Finis sancti Euangelij est gloria Dei, & Christi, ac vita æterna hominum.

Materia sunt omnes veritates fidei, & tota morum disciplina. Forma explicatur his duobus verbis. *Doctrina*, & *Lex*, *Doctrina*, quia docet. *Lex*, quia præcipit, dirigit, monet, adiuuat.

Efficiens est Christus, qui vt Magister doctrinam docet: Vt Dominus legem dat, & præcipit: Vt Saluator dat media, dirigit, adiuuat ad salutem.

Proprius effectus S. Euangelij est dirigere homines ad æternam salutem consequendam.

Proprietates illius sunt, quod sit schola omnium virtutum; Sol animæ portus salutis; magister intellectus; dux voluntatis: via, veritas & vita: Paradisus terrestris; portus cœli, & plures aliæ.

Omnes homines tenentur credere doctrinæ, & obedire legi illius: & qui hoc non præstat, impossibile est quòd saluetur.

De diuisione sancti Euangelij.

Sanctum Euangelium à sacro Conc. Trid. in duas partes principales diuisum est quæ sunt, *Doctrina* & *Lex* seu *Fides*, & *disciplina morum*: de quibus iam dictum est. *Catechismus*, & maiores nostri ante illum, s. *Euangelium* in quatuor partes diuiserunt. In quarum prima docent, dari doctrinam omnium fidei veritatum. In secunda, dari media ad obtinendam gratiam Dei, & applicationem meriti Christi, nempe *Sacramenta*. In tertiâ, determinari opera illa, quibus homo debet mereri vitam, & bene uti mediis ad illam consequendam, & hoc in *Decalogo*, & in *Concilijs Euangelicis* fit. In quarta datur medium, ut pro tempore auxilia, & beneficia Dei opportuna obtineamus: & hoc fit per orationem *Dominicalem*. Harum igitur partium talis est ratio, atque diuisio.

Prima pars, *id est*, *Symbolum*, docet omnes veritates de ultimo fine, de mediis, & de bono vsu illorum.

2. Nempe *Sacramenta* tradit media ad obtinendam gratiam, & appellationem meriti Christi.

3. Hoc est *Decalogus*; Præscribit vsum gratiæ determinando opera, quæ cum illa facienda sunt, ut quis meritum obtineat vitæ æternæ.

Quarta. *Oratio Dominicalis* dat medium ad obtinenda pro tempore auxilia, & beneficia Dei.

Hæc secunda diuisio ita conuenit cum prima. s. *Euangelium* diuisum est tanquam in partes principales in *doctrinam*, & *legem*. *Lex* in tres partes subdivisa est: quarum prima continet media, seu instrumenta gratiæ. 2. *Opera meritoria*. 3. *Medium ad auxilia, & beneficia Dei obtinenda*. Ideo diuisio eadem erit. Nunc de verbo Dei in quo sanctum *Euangelium* continetur, dicendum est.

De verbo Dei, scripto, & non scripto.

Verbum dicitur ex eo, quòd aërem verberet; cum enim peroseimus verba aërem verberamus.

Sic potest definiti; *verbum est vox significatiua eorum quæ in a. u. m. s. n.*

Materia verbi est res significata: Forma ipsa significatio

Finis rei est ille,

Verbum

& in Pro

Iesu Ch

gnificata

homine

que sign

Prop

quòd or

teneant

Diuisi

plicat ve

sio à ma

Alter

non ser

Script

& hoc a

nouum

Deus de

Verbu

puta, s

fuit, qu

appellat

era Scri

teruatu

tum, ser

Huius

terpres

signific

vas om

& inter

ritas au

Dei in

S

Cic

S

bus

Dei ex

moda

Finis rem in animo occultam alteri manifestare; Efficax est ille, qui loquitur.

Verbum dei est illud quod à deo in Christo, in Apostolis, & in Prophetis prolatum est. Eius materia principalis, est S. Iesu Christi Euangelium: quia hæc est res à verbo dei significata. Finis est homini manifestare, quid velit deus ab homine fieri vt saluetur. Forma est ille modus loquendi atque significandi.

Proprietas verbi Dei est, quòd sit infallibilis veritatis, & quòd omnes absolute illi credere absque vlla dubitatione teneantur.

Diuisio verbi Dei potest esse talis: Verbum Dei aliud explicat veritates fidei, aliud morum disciplinam; & hæc diuisio à materia desumpta est.

Altera est ad hæc, verbum Dei aliud est scriptum, aliud non scriptum.

Scriptum est illud, quod Deus locutus est per Scripturam: & hoc appellatur sacra Scriptura; quæ diuiditur in verus, & nouum Testamentum: Verus est illud, quod ante Christum Deus dedit: Nouum quod à Christo traditum est.

Verbum Dei non scriptum est illud, quod à Deo sine scriptura, sed ore tenus prolatum est: sicut à Christo factum fuit, qui non Scriptura, sed ore locutus est, & hoc verbum appellatur diuina Traditio, & est tantæ authoritatis sicut sacra Scriptura, & opera Spiritus sancti per omnia sæcula conseruatur in Ecclesia, & sanctum Euangelium in verbo Dei, tum scripto, tum non scripto traditum est.

Huius verbi Dei Spiritus sanctus est verus, & legitimus interpret quia ipse potest scire, quid Deus voluerit verbo suo significare. Ideo Christus de Spiritu sancto dixit, *ille docebit vos omnem veritatem.* Vnde vera, & germana intelligentia, & interpretatio verbi Dei à Spiritu sancto sumenda est: Veritas autem, & puritas S. Euangelij à vera, & germana verbi Dei intelligentia, & interpretatione accipi debet.

De summa, seu Compendio S. Euangelij.

Sciendum est, quod S. Euangelium est medium omnibus necessarium ad salutem, ideo tali ratione à verbo Dei explicandum erat, vt illius notitia omnibus accommodata esset. Cum ergo aliqui sint sapientes, alij insi-

pientes : vtrisque autem cognitio sancti Euangelii proponenda fuisset, Deo sic disponente effectum est , vt sacrum Euangelium duplici modo traditum sit , nempe , & diffusè multis , & summatis , seu compendiosè paucissimis verbis. Diffusè quidem proponitur in sacra scriptura , tum veteris , tum noui Testamenti. Breuissimè autem in Symbolo Apostolorum in Decalogo , in Oratione Dominicali , & in septem Sacramentis explicatum est. Summa igitur , vel Compendium sancti Euangelii sic potest defini : *Est breuissima collectio eorum omnium , quæ Christus Euangelio docuit , vel præcepit.* Dicitur , docuit , ad explicandum quod omnis Doctrina summatis collecta est. Dicitur , præcepit , ad declarandum , quod tota legis substantia collecta fuit. Hanc summam Christus præcepit Apostolis , vt omnes homines docerent , cum illis dixit , *Docentes eos seruate omnia quacumque mandauit vobis.* Ecce dicit *Omnia* , & *quacumque* , vt summam iam dictam declararet.

Hæc summa in quatuor partes diuisa est , quæ sunt. Symbolum Apostolorum , Sacramenta , decalogus , & Oratio Dominicalis vt antea dictum est.

Symbolum breuiter colligit doctrinam à Christo traditam nempe veritates fidei de vltimo fine , de medijs , de mediatore , & de bono vsu mediorum. Oratio dominicalis breuiter colligit illa omnia , quæ à Deo petenda , atque superanda sunt. Septem Sacramenta colligunt media quibus gratia confertur , & meritum Passionis Christi communicatur : Decalogus summatis colligit præcepta , & consilia , quibus opera enumerantur quæ vitam æternam mereri possunt. Ideo hæc quatuor paucissimis verbis completam continent summam S. Euangelii : ideo huius summæ quatuor causæ sunt : Materia est , S. Euangelium : Forma est illa breuissima , & completa collectio eorum omnium quæ à sancto Euangelio pro salute hominum profusa sunt : Finis est reddere facillimam omnibus , tum cognitionem , tum vsu & doctrinæ , & Legis à Christo in Euangelio lætæ : Efficacis huius summæ est Deus , qui per seipsum in lege veteri dedit Decalogum , Per vnigenitum Filium suum in lege noua dedit Sacramenta , & Orationem dominicalem : Per sanctos Apostolos Spiritu sancto afflatus dedit Sym-

bolum ,
vera , & c.

De
Q
V
q
tum pot
erat qui
gros pan
aliquo in
sio nihil
Catholice
dcta exp
Materi
lius quæ
Finis de
summæ
& sine er

Forma
germana
nem dat
veluti li
sunt de
Efficacit
Dei , tum
dictum e
pleni si
luerit ve

Homin
iuxta ill
quantum
re , vt à
gelii pe
Spiritu
Homin
iuri , vt
percipia
explicat
potest a
tiam ob
assistent

bolum, quod Apostolorum vocatum est. Ideo hæc est vera, & certa & completa Summa sancti Euangelii.

De explanatione S. Euangelii, & summa illius.

Quatuor partes S. Euangelii iam dictæ sunt veluti quatuor partes, de quibus illud Spiritus sancti dictum potest verificari: paruuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis: Plurimi enim paruuli hos integros panes frangere non possunt, ideo opus habet ut ab aliquo in minutiores partes diuisi sint. Hæc autem diuisio nihil aliud est, quam dictarum partium vera, pura, Catholica, & fidelis explicatio atque interpretatio. Ideo dicta explicatio necessaria est, & causæ illius sunt.

Materia est summa S. Euangelii, seu quatuor partes illius, quæ dictæ sunt, quia istæ debent explicari.

Finis debet esse, ut fideles per dictam explanationem summæ sancti Euangelii claram, facilem, veram, puram, & sine errore obtineant cognitionem.

Forma debet esse, ut talis explicatio iuxta veram, & germanam verbi Dei intelligentiam, & interpretationem data sit. Verbum enim Dei est iuxta Concilium, veluti limpidissimus fons, à quo Euangelicæ veritates sunt deriuandæ.

Efficieus veræ, & germanæ explanationis tum verbi Dei, tum Euangelicæ summæ est Spiritus sanctus, de quo dictum est, *ille docebit vos omnem veritatem*. Ipse enim plenissimè scit quæ intra Deum sunt, & quid Deus voluerit verbis à se prolatis significare.

Homines ut homines sunt, mendaces vocari possunt, iuxta illud, *Omnis homo mendax*: ideo nullus homo, quantumuis excellentissimi ingenii, debet sibi arrogare, ut à seipso veram possit totius summæ sancti Euangelii percipere intelligentiam. Sed neque patris, nisi à Spiritu sancto edoctus sit.

Homines Spiritu sancto afflati, & ab illius assistentiâ adiuti, ut veram verbi Dei, & S. Euangelii explanationem percipiant, possunt veras de S. Euangelio, & de verbo Dei explicaciones afferre. Et verum est, quod Spiritus sanctus potest assistere cui vult ad veram verbi Dei intelligentiam obtinendam: sed si homines non sunt certi de hac assistentiâ Quod huic, vel illi data sit neque etiam pote-

runt esse certi, quod explicatio à tali homine data, vera, & indubitable sit. Si autem habetur certitudo, quod Spiritus sanctus huic homini, vel illis hominibus ita afficitur, ut non permittat, quod ille, vel illi in explicacione S. Euangelii errare possint, tunc certitudo de veritate talis explicacionis habita erit.

Sola autem promissio Dei, quæ nunquam fallitur, potest reddere homines certos, quod assistentia infallibilis Spiritus sancti huic, vel illi data sit.

Sed hæc promissio duobus tantum in Enâgelio à Christo facta est; nempe Ecclesiæ, & summo Pontifici Romæ, qui Petri successor est: De Ecclesia enim scribitur: *Porta inferi non preualebunt adversus eam. Item, si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.* Item *Ecclesia est columna, & firmamentum veritatis.* De S. Petro, & successoribus Christus dixit: *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua.* Et ut ostenderet talem promissionem ratione sui officii illi datam, addidit: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Confirmare enim fratres ad primatus Petri officium pertinebat, ideo talis promissio ad successores in officio translata est, quia in illis multo magis quam in Petro necessaria erat.

Quod Christus alicui alteri promiserit talem assistentiam Spiritus sancti: ut in fide errare non possit, nullibi apparet, ut notum est.

Ex dictis igitur colligi potest quod stante promissione Christi facta Ecclesiæ & Pont. Rom. de infallibili assistentia Spiritus sancti ad veram intelligentiam & interpretationem verbi Dei, & S. Euangelii, quæ ab illis tradita est, pro vera & germana sit accipienda: & quo omnes explicaciones, quæ illi contrariantur, sunt tanquam falsæ, & adulterinæ rei ciendæ.

Hinc fit, ut explicatio sancti Euangelii, quæ ab Ecclesia Catholica proposita est, absque ulla dubitatione sit accipienda. Et ideo cum explicatio Cat. Rom. ex Decreto sacri Conc. Tr. Et ex iussu Pont. Max. ex consequenti ab ipsa met. Ecclesia Catholica proponatur, omnibus aliis explicacionibus ita præferri, atque præponi debet, ut in illa ab omnibus firmiter, & indubitanter sit quiescendum. Nunc de dicto Catechismo aliqua proponatur.

Catechismus
Sic

S. Euangelii

Mater

pleta, & d
lica explic

Forma

Proponitu

luntatem:

commoda

tractatio e

vsu Eccles

Finis est

Catholica

ut ob talen

nem tum d

ducantur,

Efficien

prius edoc

ditæ est: I

bitandum

sunt, nem

Collectio,

ctrinæ Cat

explicacion

dispositoni

cacionis tu

dici debent

sint. Nunc

D

Hic lib

Trid

ria illius est

Sic post

ex parte

qua de sum

iste directu

Mater

De Catechismo Romani.

CAtechismus idem significat, quod instructio.
Sic potest deffiniri; *Est liber veram, & Catholicam S. Evangelij explanationem proponens.*

Materia, seu subiectum illius sunt duo, nempe. 1. completa, & distincta summa S. Evangelij. 2. vera, & Catholica explicatio illius à verbo Dei fideliter deriuata.

Forma est modus, quo talis explicatio proposita est: Proponitur autem ratione tum ad intellectum, tum ad voluntatem: item tam ad docendum, quàm ad discendum accommodata, & ordinariè methodica, atque perfecta illius tractatio est. Probatiónesque tum ex verbo Dei, tum ex vñ Ecclesiæ, & ex ratione desumptas asserit.

Finis est reddere homines, & fideles certos de vera, & Catholica S. Evangelij, & eius summæ explanatione: ita vt ob talem moti certitudinem ad propositam explanationem tum docendam, tum addiscendam fideles vbique inducantur, & impellantur.

Efficiens Catechismi fuerunt Patres à sancto Concilio prius edocti, postea electi; quibus Ecclesiæ autoritas addita est: Ita vt de particulari assistentia Spiritus sancti dubitandum non sit: verum in Catechismo tria consideranda sunt, nempe primò, doctrina in illo contenta: secundò, Collectio, & dispositio illius. 3. Eiusdem publicatio. Doctrinæ Catechismus nõ est author, quia à verbo Dei & ab explanatione maiorum accepta est: Collectionis verò, & dispositionis author dici potest: Sed causa efficiens publicationis tum sacrum Concilium, tum Roman. Pontifex dici debent: Et hæc de S. Evangelio, & de Catech. dicta sint. Nunc aliqua de præsentis libri seu opere sunt dicenda,

De materia, fine, & usu huius libri.

Hic liber inscribitur, & nominatur, doctrina S. Conc. Trid. & Catech. Roman. quia talis Doctrina materia illius est.

Sic post deffiniri: *Est liber fideliter colligens, distinguens, & ex parte explicans doctr. sacri Conc. Tr. & Cat. Romani, qua de summa S. Evangelij proposita est. Ad hoc enim liber iste directus fuit.*

Materia ergo huius libri non est noua, vel peregrina

aliqua doctrina : sed illius subiectum est summa totius sancti Euangelij cum explicatione , quæ à sacro Concilio , & à Catec. de dicta summa tradita est.

Finis huius libri non est aliquid addere , vel summæ , vel explicationi iam dictæ , sed est doctrinam , & explicationem iam dictam clariorem , & faciliorem omnibus reddere : & potissimum iis , qui pro Ordinum , vel beneficiorum collatione , vel alios examinare , vel ab aliis examinari debent. Ad examinatores enim , & examinandos aliqua ratione speciali liber iste directus est.

Forma , & modus , qui in hoc libro proponendo seruatus est sic potest declarari , primò , in hoc libro author studuit colligere omnem doctrinam quæ de summa sancti Euangelij à sacro Conc. & à Cat. tradita est. 2. dictam doctrinam sic collectam curauit methodo iam dicta distinguere , & ordinare. 3. ex industria modus interrogandi , & respondendi adhibitus est , vt examinatis , & examinandis esset accommodatus. 4. Aliqua ratione Doct. sacri Conc. & Catec. explicata fuit ; quia in materia proposita , quænam esset definitio , vel materia , vel forma , vel efficiens ; vel finis , vel effectus dictum est ; sæpè enim in doctrina illorum termini isti explicati non sunt. 5. In margine loci sacri Conc. & Cat. notatus est vt possit in fonte , qui vult doctrinam illam intrare. 6. Compendium totius doctrinæ Catec. collectum est , vt etiam illi qui otium non habent , vel minus ingenio valent , dictam doctrinam percipere possint. Demum in fine Opusculum de examine ad Ordines , ad Confessiones , ad Curam animarum , ad beneficia , & ad Conciones propositum est , in quo quæ doctrina à singulis examinandis requirenda sit , explicatur , & vbi in hoc opere possit inueniri aperitur.

Ex dictis autem apparebit quis huius libri vsus esse possit. Omnibus enim utilis est , quia de summa S. Euangelij , quæ ab omnibus necessariò sciri debet , in illo tractantur. Magistris , qui vt par est , discipulis suis aliquam Catechismi partem explicare debent , ad intelligentiam Catechismi plurimum luminis datum erit. Curatis , ad sermones de S. Euangelio habendos inexplicabilem afferet utilitatem. Examinatoribus verò , & examinandis hic liber potissimum accommodatus erit. Nunc igitur ad proponendam modo iam dicto doctrinam sacri Concilij & Catec. deueniendum est.

DOCTR.

na totius san-
o Concilio, &

l summæ, vel
& explicatio-
nibus redde-
beneficiorum
examinari de-
dos aliqua ra-

endo seruat
author studuit
sancti Euange-
am doctrinam
nguere, & or-
& respondendi
andis esset ac-
onc. & Catec.
am esset defini-
finis, vel effe-
um termini isti
Conc. & Car.
nam illam in-
collectum est,
is ingenio va-
erum in sine
ffiones, ad Cu-
topositum est,
quirenda sit,
aperitur.

rtus esse possit,
uangelij, que
stantur. Magi-
atechismi par-
techismi pluri-
es de S. Evan-
tatem. Exam-
imum accom-
m modo iam
eniendum est.
DOCTR.

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI IN DECALOGVM,

FIDELITER COLLECTA, DISTINCTA,
& vbi opus est explicata.

PER IOANNEM BELLARINVM,
Clericum Reg. Congreg. S. Pauli.

DOCTRINA
CATHOLICISMI

IN D. BOGALOV M.

LIBER PRIMUS

DO

em
re
diu
que
vis
bli
scr
par
gn
Jan

ADMODVM ILLVSTRI
AC REVERENDISS. DOMINO,

Perusia Episcopo,

Dom. IOANNES BELLARINVS,
veram & perpetuam optat
fœlicitatem.

PLRIMA sunt, Reue-
rendissime Prasul, quæ mihi
in Ciuitate Perusia commo-
ranti admiratione digna vi-
sa sunt, antiquitas, loci
eminentia, aëris puritas, terra fertilitas,
rerum copia, morum elegantia, docendi stu-
dium, populi multitudo, Cleri pietas, aliã-
que multa. Sed illud præcipuè in ea mihi
visum est eminere, atque excellere, quod su-
blimum Virorum, qui leges tum voce, tum
scriptura ad suam, & ad aliarum mundi
partium utilitatem interpretentur, ut beni-
gna mater, & nutrix sit. Cuius rei cau-
sam cum examinarem, etsi primò vi-

*Sum est vel qualitati regionis, vel studio
 Ciuitatis aliquid esse tribuendum, nihilo-
 minus, re melius considerata esse benefi-
 cium, & priuilegium à Deo illi concessum
 existimaui. Fateor autem quod & mihi
 quoque, dum istic fui, nescio qua ratione,
 tale beneficium communicatum est. Cum
 enim plurima mihi occurrerent conscriben-
 da, aliis omis, inopinatè in explicatio-
 nem Decalogi, qui est Summa omnium le-
 gum, ita inductus, & impulsus sum; ut
 cum facilitate hoc Opusculum ibi, modico
 tempore, penè absoluerim, & eo etiam ani-
 mo confecerim, ut, sub tuo nomine, Clero
 Perusino, qui mea scripta libenter legere
 visus est, dedicarem. Quod modò mihi fa-
 ciendum esse existimaui. Vt igitur hac mea
 tractatio ad locum suæ originis reuertatur,
 sicque beneficium confitear istinc acceptum,
 ut etiam hanc diuinæ legis explicationem
 illuc transmittam, ubi sunt legum dili-
 gentissimi cultores, & obseruatores: ut
 demùm mea erga Perusinam Ciuitatem
 & Clerum, & te illorum Pastorem dile-
 ctionis, & obseruatiæ testimonium reddam:
 lato animo hanc dedico tractationem: exi-
 stimans non ingratum, imò potius ob mate-*

ria dignitatem, & utilitatem, iucundam esse futuram. Cum enim Decalogus sit veluti arbor vita in medio Paradisi Terrestris, hoc est Militantis Ecclesie collocata, & à Catechismo dicta Ecclesia auctoritate in loco, ut quibusdam videtur, difficilioris accessus preparata, ut à Clericis, tanquam ab agricolis, in populis, qui sunt veluti agri, ad fructus vita ferēdos excolēda & plantata sit. Nō possū credere, quod si ego in gratiā potissimum Cleri Perusini, dictum arborem de loco difficiliore in faciliorem illique valde accommodatum transmittam, non debeat illi maximè gratum esse. Hac igitur mea fuit intentio. Valdēque latabor, si hac meā diligentiam hac arbor istic rectius plantata, & culta sit, unde copiosiores, vita fructus producantur. Demum tuam humilissimè Episcopalem exopto benedictionem.

A D

VENERANDVM
CLERVM PERVSIANÆ
DIOECESIS.

P R Æ F A T I O.

PRÆFATIONES, (Admodum Reuerendi Sacerdotes,) quas librorum authores suis tractationibus præmittere solent, si recta ratione fiant, magnum Lectori afferunt lumen ad ea facilius, & clariùs intelligenda, consideranda, & examinanda, quæ in illis proposita sunt. Quatuor autem potissimum rectè in illis explicantur, nempe materia, forma, efficiens, & finis, non quidem rei, sed tractationis: Quod nunc ad vestram vtilitatem ego præstabo.

Materia igitur huius Tractationis duæ res sunt; vna quidem, & principalis est Decalogus, seu lex Dei. Altera est doctrina, seu explicatio, quam Catechismus de illo tradit: Vtraque materia est maximè digna, vtilis est excellens

Decalogus enim, vt ait S. August. est summa, & epitome omnium legum. Et S. Thomas de

illo a
man
tutes
sua lu
conf
gressi
obitu
ticula
ralem
hac le
& om
& vit
logo
Cane
eiusd
Parac
saluti
deber
dices
tores
Deum
iestat
excel
plican
gnitio
qui il
docer
Ve
cem v
docer
requi
rit ve
Forfi

illo ait ; Est prima regula omnium actuum humanorum, omnia vitia prohibens, & omnes virtutes præcipiens. Huic legi Christus in tota vita sua subditus factus est : Illi omnes suas actiones conformauit, & in Passione omnes illius transgressiones expiauit : Hac lege Christus in die obitus cuiusque utitur, vt sententiam ferat particularem: Eadem in die iudicij utetur ad generalem sententiam de omnibus proferendam. In hac lege præscribitur quicquid homines facere, & omittere debent, vt pœnas æternas euadant, & vitam æternam consequantur. In hoc Decalogo omnes leges humanæ, tam Ciuiles, quàm Canonicae sunt fundatae, ab illa deriuatae, & ad eiusdem obseruantiam destinatae. Hæc lex via Paradisi, arbor vitæ, Magistra morum, portus salutis est appellanda. Omnes homines illius debent esse obseruatores: Confessores ipsius iudices sunt: Sacerdotes, Parochi, & Concionatores, Doctores illius debent appellari: Hæc lex Deum habet authorem, à quo maxima cum maiestate data est: quis autem poterit huius legis excellentiam, necessitatem, atque utilitatem explicare? quis non debet illi studere? Illius cognitionem obtinere? Potissimum autem Clerus, qui illam non solum scire, sed etiam populos docere tenetur.

Verùm hæc lex summa breuitate, hoc est decem verbis, vt vox Decalogi sonat, & res ipsa docet, data est: Tanta breuitas omnino aliquam requirit explicationem: quis autem illam poterit verè explicare, nisi Deus, qui illam tulit: Forsitan vnusquisque, etiam rudis, & imperitus

illam audebit explicare? Aut illius explicatio à quocunque indistinctè est accipienda? Absit à fidelibus tanta deceptio: illi tantummodò, quos Deus docuerit, germanam huius legis explicationem tradent; Deus autem per Spiritum Sanctum Ecclesiam Catholicam omnem docet veritatem, ita ut columna, & firmamentum sit veritatis: Ab hac Ecclesia vera, & germana huius legis petenda est explicatio: Et ecce illam proponit in Catechismo. Hanc igitur fideles summa cum veneratione non accipient: Illi non studebunt; Illam non amplectentur? Utinam hæc explicatio, quanti par est, ab omnibus æstimaretur: Doleo nimis, cum video Clerum in hac doctrina parum versari: Totis viribus enitor, ut hanc doctrinam non solum gratiam, sed etiam facilem Clero reddam: Ob hoc materiam huius tractationis Catechismi doctrinam accipit: Hanc studui colligere, distinguere, ordinare, explicare, & demum captiui tum eruditorum, tum minus eruditorum accommodare.

Hic finis est huius meæ Tractationis, Catechismi doctrinam reddere faciliorem, & Clero magis accommodatam, ita ut examinatorebus, & examinandis præcipua quadam ratione deferuiat: Hoc etiam ea intentione feci, ut hæc doctrina Clero grata, & iucunda reddatur; & ut per examinatores in Clero introducatur; & per Clerum populis proponatur.

Duo igitur in doctrina Catechismi considerantur, nempe doctrina, & modus illam proponendi; qui modus magistrali quadam & grauiori ratione, sicut magnam eius auctoritatem de-

cebat t
doctrin
effectus
modo
Ut verò
sophica
etiam m
materia
Primò
causæ r
necessit
primò
lis præ
præcept
præcept
motiua
secundu
tentat m
quis vo
& secur
tepidam
est illi c
sus Le
plurimu
volunta
Lectori
memor
dam, v
flectere
existim
Hanc
dotes,
explica

cebat traditus est: Hunc ergo modum omisi, & doctrinam accepi: Veluti Catechismi repetitor effectus sum: Ut paruulis panem frangerem, modo interrogandi, & respondendi vsus sum. Ut verò doctis satisfacerem, methodum Philosophicam, & exquisitam adhibere curavi. Ut etiam memoriæ consulerem, ferè semper, seu materiæ eodem modo, & ordine propositæ sunt. Primò enim nomen; postea definitio; tertio causæ rei; quartò diuisio; quintò accidentia, vt necessitas, vtilitas, & similia sunt explicata. Et primò de Decalogo in genere. Deinde de singulis præceptis traditum est. In quolibet autem præcepto tria considerantur. Primò, ipsum præceptum: secundò, eius obseruantia: tertio, motiua ad istam obseruantiam. Primum, & secundum illuminant intellectum: tertium verò tentat mouere, & impellere voluntatem. Cum quis voluerit vel discere, vel docere, ex primo, & secundo obtinebit. Cùm suam, vel aliorum tepidam accendere cupit voluntatem, ad motiua est illi confugiendum. Hæc, & alia multa studiosus Lector, si in hac Tractatione obseruabit, plurimum adiumenti intellectui memoriæ & voluntati obtinebit. Ordo enim doctrinæ, cùm Lectori explicatur, & intellectum illuminat, & memoriâ valde confirmat. Motiua verò tepidam, vel renitentem voluntatem ad actiones flectere possunt. Hæc sunt, quæ præmittenda existimaui.

Hanc igitur vobis offero, (Reuerendi Sacerdotes,) diuinæ legis, & doctrinæ Catechismi explicationem. Illam læto animo accipite, quia

ralis etiam à me tradita est. Illi non semel, sed
 sæpius, non cursim, sed consideratè studete: Or-
 dinem obseruate: Causas examine: Dèffini-
 tiones & diuisiones perpendite. Tanta enim,
 tam ampla, & necessaria materia maxima con-
 sideratione digna est: Vbique hic meus labor
 valdè fructuosus est indicatus; in tantum vt pau-
 cis annis totum hoc opus in Catechismum no-
 uem vicibus sit impressum. Excellentia autem
 vestri ingenij, & mea erga vos benenolentia, &
 obseruantia, hoc opusculum vobis speciali qua-
 dan ratione gratum sit, efficere debet. Demùm
 vos rogo, vt in sanctis Sacrificiis inuicem &
 vos mei, & ego vestri memoriam retineamus;
 illud summoperè deprecantes, vt Deus nos suæ
 legis veros, & perfectos faciat esse obseruato-
 res, atque Doctores.

D
 CA

IN

De m.

ne

Omnino ita

Quare h

necesse est,

nemo autem

Hac do

Respon. M

Concionat

Quare

legem Dei

DOCTRINA
CATECHISMI
ROMANI.
IN DECALOGVM.

*De materia, forma, efficiente, fine,
necessitate, atque vtilitate.
huius Doctrinae.*

Vt differentia est inter doctrinam, & disciplinam? Resp. Re idem sunt, differunt tantum ratione: Doctrina enim dicitur: quatenus est à docente; Disciplina pro vt recipitur à discen- te.

*Ex Arist.
lib. 1. post.
Cap. 1.*

Est ne necessarium, vt omnes doctrinam Decalogi addiscant; Respondeo

*Sess. 5. c. 2.
R.
Sess. 6. c. 11.
c. can. 20.*

Omnino ita est.

Quare hoc? Res. Quia omnibus, nullo penitus excepto, necesse est, vt obseruent, quæ in decalogo præcepta sunt; nemo autem potest obseruare, quod ignorat.

Hæc doctrina est- ne magis necessaria vni, quàm alteri? Respon. Magis necessaria est Sacerdotibus, Confessariis, Concionatoribus, atque Parochis.

*Cap. hic.
Num. 2.*

Quare Sacerdotibus; Resp. Quia officium illorum est legem Dei docere.

*Sess. 13.
Cap. 14. R.*

Catechis.

Num. 2.

Ex sess. 5.

can. 2. R.

Catech. hic

Num. 2.

Num. 1.

Cur Confessariis? Resp. Quia ad ipsos spectat iudicare de peccatis, quæ contra Decalogum committuntur.

Propter quid Concionatoribus? Resp. Quia ipsi debent legem Dei populo annunciare.

Quare Parochis? Respon. Quia funguntur officio tum Concionatoris, tum Confessoris, ideo legi Dei summo studio incumbere debent.

Quanam est materia huius doctrinæ? Resp. Ipse Decalogus, seu decem præcepta Dei.

Quanam forma? Resp. Ille modus, quo tradita est.

Quomodo traditur à Catechismo? Resp. Modo accommodato, ut à Sacerdotibus, Confessoribus, Concionatoribus, atque Parochis rectè, & opportunè sit explicata, ad hoc ut vt populi ad obseruantiam diuinæ legis inducantur.

Quis est author huius doctrinæ? Resp. Primò Concilium Tridentinum: deinde Summus Pontifex: demùm illi Patres quibus à Concilio, & à Summo Pontifice talis cura commissa est,

Quis est finis illius? Resp. Doctrina Catechismi in Decalogum tres potissimum fines habet: primus est, ut vera, sana, & sine vlllo errore doctrina de lege Dei proposita sit: secundus ut facilior, & ad docendum accommodatior proponatur; tertius, ut omnes, ad quos spectat legem Dei docere, in eius doctrina habenda conuenirent.

Expedi, ut omnes hanc doctrinam doceant, & addiscant? Resp. Non solum expedit, sed etiam quodammodo necessarium est.

Quare sic expedit? Resp. Quia sanam doctrinam; qualis est, quæ hic ab Ecclesia proponitur, vbique ab omnibus tradi, & accipi vtilissimum est.

Qua ratione potest dici necessarium? Resp. Quia cum Ecclesia a Christo omnium fidelium magistra sit constituta, necesse est, ut omnes ab ipsa doctrinam, & explicationem diuinæ legis accipiant.

Diuisio Tractationis.

Catech. in hac parte.

IN quot partes principales tractatio diuisa est? Resp. In duas: quarum prima est de Decalogo in generali. Secunda, de singulis præceptis illius in particulari.

Prim
quanti
Prim
2. D
3. D
4. D
5. D
6. D
7. D
su ratic
8. D
ducunt

TR
ne
Quare
gnition
calogi
Quid
Definitio

AC
ci
gare pro
Quor
humano
Hæc
priè acc
Quare
lat, & di
Quare
terius p
Lex n
est, sed
seca dicit
Cur di
humani
Quare
est præc
per ipso

De Decalog. in genere. 657

Prima pars in quor capita diuidi potest? Ref. In octo sequentia.

1. Primum est, De legibus in communi.

2. De nomine, & definitione Decalogi.

3. De materiâ, & forma illius.

4. De efficiente, & fine eiusdem.

5. De eius diuisione.

6. De necessitate, & obligatione obseruandi illum.

7. De Synderesi, atque conscientia, seu de vsu, & consensu rationis.

8. De motiuis, quibus fideles ad dictam obseruantiam inducuntur.

De legibus in communi. Cap. 1.

TRACTARE de legibus in communi confert ad tractationem, quæ de Decalogo est habenda? Respond. Confert. Quare hoc? Ref. Quia cognitio generis necessaria est ad cognitionem speciei: Lex autem in communi considerata Decalogi genus est.

Ex 1. 2. qu. 90. & Ibidem.

Quid debet de lege considerari? Resp. Primum, Nomen. 2. Definitio. 3. Quatuor causa. 4. Diuisio.

Ex art. 1. ph 100. 1. 1. 2. qu. 90. artic. 1.

De nomine & definitione legis. Num. 2.

Quo deriuatur hoc nomen Lex? Resp. A ligando: dicitur enim Lex, quia ligat; modo enim ligare, & obligare pro eodem accipi debent.

D Thom. Ibidem.

Quomodo definitur Lex? Sic. Est regula externa actuum humanorum obligans ad sui obseruantiam.

Cat. num. 2. D. Thom. Ibidem.

Hæc definitio conuenit omni legi? Ref. Omni. Si lex proprie accipitur, pro vt superioris præceptum dicit.

Cat. num. 2.

Quare dicitur regula? Resp. Quia ad aliquem finem regulat, & dirigit hominum actiones.

Quare dicitur externa? Ref. Quia lex semper ab aliquo exterioris præcipiente deriuatur.

1. 2. qu. 90. artic. 3.

Lex naturalis nomine in intimo cordis insita est? Resp. Ita est, sed quatenus à Deo præcipiente deriuatur, regula extrinseca dici potest.

Cat. num. 3

Cur dicitur regula actuum humanorum? Resp. Quia actus humani potissimum à lege sunt regulati.

Ibidem.

Quare dicitur obligat ad sui obseruantiam? Ref. Quia hæc est præcipua legis conditio: multi enim faciunt libros, vt per ipsos hominum actus dirigantur veluti Aristoteles in

Nu. 1 & 2. 1. 2. qu. 90. artic. 1.

Ex sess. 6. Ethicis: Sed quia talis regula, & norma viuendi non obligat ad sui obseruantiam, propterea regula quidem poterit dici, lex tamen nequaquam dicenda erit.

Ex Catech.

h. c. n. 11.

De materia, & forma legis. Num. 3.

1. 2. qu. 90.

artic. 1.

Ibidem.

1. 2. qu. 1.

art. 1.

12. qu. 90.

& 92.

Ibidem.

Cat. pref. 1.

Num. 13.

Cat. ibid.

Cat. ibid.

D. T. 2. 1. 9.

33. artic. 2.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

D. Tb.

Ibidem.

Quamnam est materia legis? *Ref.* Actus humanitatem virtutes, & vitia circa illos.

Cur sunt illius materia? *Ref.* Quia ab illa sunt regulati.

Quid proprie per actus humanos intelligi debet? *Ref.* Illi, qui cum iudicio; & aduertentia rationis ab homine elicti sunt.

In quo consistit forma legis? *Ref.* Illa ratione præceptiua, in qua ius obligandi positum est.

Potest dari lex sine præceptis? *Ref.* Ordinariè lex per præcepta tradenda est.

Quotuplex præceptum legis? *Ref.* Aliud est affirmatiuum, aliud negatiuum.

Quomodo inter se differunt? *Resp.* Primò affirmatiuum præcipit facienda, negatiuum prohibet ea à quibus est abstinendum, illud præcipit virtutes; hoc prohibet vitia: secundò, negatiuum, aiunt Doctores; obligat semper, & ad semper: affirmatiuum obligat semper, sed non ad semper.

Quid est obligare semper & ad semper? *Ref.* Est obligare, vt temper, & indistinctè abstinetur ab eo, quod à præcepto negatiuo prohibitum est.

Quid est obligare semper sed non ad semper? *Resp.* Est obligationem quidem præcepti affirmatiui esse perpetuam sicut & ipsum præceptum perpetuum est: nihilominus dictam obligationem moderare executionem rei præceptæ, vt non semper, sed pro loco, & tempore secundum rectam rationem fiat.

Potestne declarari exemplo? *Resp.* Potest, Datur præceptum ieiunii, elemosynæ, & orationis non cum necessitate semper ista faciendi, sed quando, vel præceptum Ecclesiæ, vel occasio pauperis, vel necessitas orandi ita requirit Datur etiam præceptum non furandi, non adulterandi, non blasphemandi: & à dictis semper abstinere necesse est quia semper mala sunt, & nunquam bene fieri possunt.

Q

QUI

creauit

nihilum

omniu

Post D

testas,

Isti f

itratus

3. Pare

vxorem

Dict

Ref P

Qua

est: Ref

vt hom

virtute

Qui

modo

Qui

aliquen

quo ab

gere ad

Per h

ur. Fin

are ad

D

legum

ciente,

Que

Respon

De efficien'te, & sine legis. Num 3.

Q Vis potest facere legem, seu præceptum? Ref. Superior tantum, qui habet authoritatem, & dominium in alios. *D Tho. 1.2 q.90. art. 3.*

Qui sunt isti superiores? Ref. Primò, Deus, qui cum omnia creauerit ex nihilo, & eadem conseruet, & gubernet, ne ad nihilum redeant, id eoque sit summus, & absolutus Dominus omnium, meritò summus, & absolutus superior dicendus est. Post Deum illi tantum sunt superiores quibus in alios potestas, & authoritas à Deo collata est. *Ex primo Decalogi præc.*

Isti superiores, quinam sunt? Resp. Primò, Prælati & Magistratus Ecclesiastici. 2. Principes, & Magistratus sæculares. 3. Parentes in filios. 4. Domini in seruos. 5. Maritus in uxorem. *Cat. præc. 4*

Dicti superiores possuntne subditis suis præcepta dare? *Ibidem.* Ref. Possunt, iuxta tamen facultatem ipsis à Deo datam.

Quare Deus aliis à se authoritatem præcipiendi largitus est? Ref. Primò, vt suam bonitatem magis communicaret. 2. vt homines magis accommodatè per superiores visibiles ad virtutem dirigerentur. *D. Th. 1. p. q. 22. art. 3.*

Quis est finis legis? Resp. Finis, & effectus legis aliquo modo idem sunt. *1.2. q. 90. art. 1.*

Qui sunt effectus legis? Resp. Tres, primus est proponere aliquem finem. Secundus, determinare, quid faciendum, & à quo abstinendum sit, vt talis finis obtineatur. Tertius obligere ad obseruandum, quod à lege præscriptum est. *Ibidem. & qu. 92.*

Per hos affectus cognosciturne finis legis? Ref. Cognoscitur. Finis enim legis est per dictos effectus dirigere & regere ad finem propositum obtinendum. *D. Thom. Ibidem.*

De diuisione, & differentiâ legum.

Num. 4.

D Anturne plures leges? Ref. Dantur.

A quo sumitur differentia, & pluralitas, & diuisio legum? Resp. A quatuor causis illarum, materia, forma, efficiente, & sine. *1.2. qu. 91. Ibidem.*

Quomodo leges per causam efficientem diuisæ sunt? Respond. Aliquæ leges sunt datæ à Deo, & dicuntur di- *qu. 92. & sequ. D. T. Ibid.*

*Arist. in
Politic. &
Oeconom.*

uinæ: Aliquæ dantur ab hominibus, & dicuntur humanæ. Iterum leges humanæ aliæ dantur à superiore priuato, nempe à patribus, dominis, maritis, & dicuntur præcepta priuata, vel œconomica. Aliæ traduntur à publico magistratu, qui vel est secularis, & tunc leges dicuntur politicæ, vel ciuiles: vel est Ecclesiasticus, & tunc leges Canonicae, vel Ecclesiasticæ sunt appellatae.

*Cat. præc. I
Num. 3.
D. T. ibid.*

Qua ratione leges per materiam distinguuntur? Ref. Aliquæ sunt de actibus virtutum, vt præcepta affirmatiua: Aliæ de vitiis, vt negatiua: non nullæ regulant actus erga proximum vt sex vltima præcepta. Quædam dantur de temporalibus, vt ciuiles aliquæ de Ecclesiasticis, vt Canonicae, atque ita de aliis erit.

*Ex Catec.
hic num. 3*

Quanam est distinctio per formam? Ref. est illa quæ defumitur à modo vel dandi legem, vel obligandi ad obseruantiam legis. Veluti aliqua lex obligat sub pœna vel sub culpa mortali, alia non. Quædam datur per naturam, vt naturalis, alia per scripturam, vt scripta; alia per gratiam, vt Evangelica.

*Ex D. Th.
I. 2. qu. 90.
91. & seq.*

Quomodo distinguitur per finem? Resp. Fit, cum leges diuersos sibi fines proponunt. Veluti lex diuina habet pro fine, primò gloriam Dei, & Christi: deinde vtilitatem hominis, id est, vitam beatam illius. Lex Canonica habet pro fine bonum commune Ecclesiæ, Lex Ciuilis, habet pro fine bonum ciuitatis, vel regni temporale. Lex priuata prætendit bonum priuatum.

*Catec. hic
Num. 1.*

De quanam lege tractatur à Catechismo? Ref. De diuina in qua omnes leges inclusæ sunt.

De nomine, & definitione Decalogi.

Cap. II.

LEx Dei est vna, an plures? Ref. Deus legem dedit, tum Angelis, tum hominibus, tum creaturis irrationabilibus, iuxta illud, *quando legem ponebas aquis*: ideo plures sunt: sed modò tantùm de lege hominibus data, sermo est.

Ibid. nu. 7.

Lex hominibus data est vna? Ref. Ex parte efficientis, & finis vna tantùm lex à Deo hominibus data est: Sed respectu formæ aliquo modo plures leges datæ esse dicuntur.

Ibidem.

Quot sunt leges quæ à Deo hominibus cum varietate modi,

modi, vel formæ latæ sunt? Resp. Tres, prima naturalis: secunda scriptura, tertia Euangelica.

Quænam est lex naturalis? Ref. Est illa, quæ à deo naturaliter, seu per naturam in animis omnium hominum, tam fidelium, quàm infidelium insita est.

Lex scripta quænam est? Resp. Illa, quam Deus Moysi dedit in monte Sina scriptam in duabus tabulis lapideis, quæ dicuntur tabulæ testimoniij futuri in arca, id est, quæ in arca Testamenti collocandæ erant.

Quænam est Euangelica? Resp. Illa quam Christus dedit per Euangelium.

Quomodo omnes istæ leges habent eandem materiam? Resp. Quia omnes, & singulæ præcipiunt omnes virtutes saltem naturales, & prohibent omnia vitia: item omnibus hominibus datæ sunt; & omnes actiones humanæ ab illis sunt regulatæ.

Cur habent idem efficiens? Ref. Quia omnes à Deo datæ sunt; & in Euangelio omnes à Christo sunt confirmatæ.

Quare habent eundem finem? Ref. Quia omnes prætendunt gloriam Dei, & hominum vitam beatam.

Lex scripta quomodo appellatur? Respondeo. Decalogus.

Vnde deriuatur hoc nomen? Respondeo. A græco *Deca*, quod significat, decem, & *logos*, quod significat sermo.

Cur ita denominatur? Ref. Quia lex scripta continet decem præcepta adeo breuia, vt quodlibet eorum verè vnum verbum esse videatur: ideo dicitur *Decalogus*, vt exprimitur quod decem sunt verba legis.

Quomodo definitur Decalogus? Resp: De illo possunt dari duæ definitiones.

Prima definitio Decalogi.

Num. 2.

Quænam est prima definitio? Resp. Ista, Decalogus est summa, & epitome omnium legum, quæ hominibus datæ sunt: & hæc à Catechismo, & à D. Augustino tradita est.

Quid est, esse summam & epitomen omnium legum? Ref. Summa, & epitome idem sunt quod breuis, seu distia-

Num. 1.

Cap. 3.

Catech. n. 3

Ro. c. 2.

Car. hic

Num. 1.

In Euang.

Catec. n. 3.

Ibidem.

Sess. 6. c. 7.

Catec. n. 10.

Catec. n. 1.

Catech. hic.

Num. 1.

Ibidem.

ita collectio eorum omnium, quæ princi, aliter ad aliquam rem pertinent, vel in aliqua re continentur: ideo esse summam omnium legum, quæ hominibus à Deo data sunt, est esse breuem, & distinctam collectam eorum omnium, quæ principaliter, vel in dictis legibus continentur, vel ad illas valent pertinere.

Ibidem.

Omnia quæ præcepit Deus in veteri, & nouo testamento intelligendum est pendere ex decem Decalogi præceptis? Resp. Omnia.

Ibidem.

Co. Nu. 3.

Omnes leges diuinæ, siue compendiosa, siue naturalis, siue Euangelica ad Decalog. reducuntur? Resp. Omnes.

Ibidem. n. 1

1. 2. qu. 95.

art. 2.

Catec. 7. 1.

Dici potest, quod omnes leges humanæ, siue publicæ, siue priuatæ, siue ciuiles, siue Ecclesiasticæ in Decalogo sint fundatæ? Res. Ita est.

Quomodo est hoc? Resp. Primò omnes dictæ leges ideo sunt iustæ, & validæ, quia legi dei conformes sunt, & ab illa sunt deriuatæ, ac confirmatæ; secundò, nihil aliud omnino prætere debent, quàm exactam in populis diuinæ legis obseruantiam: ideo leges ciuiles multa decernunt vt homicidium, adulterium, furtum, & omnis iniuria à populis arceatur; leges autem canonicæ summo studio contendunt vt tria præcepta Decalogi, quibus cultus Dei præcipitur, potissimum obseruentur. Ita patres familias omnia sua præcepta ad hoc dirigere debent, vt lex Dei à subditis diligentissimè obseruetur.

Hic. 1.

Ex verbis Decalogi potest colligi, quòd dicta summa omnium legum in illo contineatur? Res. Ait Catech. ita est, si diligenter quæratur, vt rectè intelligantur: quod est dicere hoc non posse cognosci ab iis; qui verba Decalogi rectè non intelligunt: illos quoque non rectè intelligere, qui diligenter non curant, vt bene intelligant: est etiam dicere vnicuique debere esse summè gratam explicationem Decalogi, quæ à Catechismo auctoritate Ecclesiæ oblata est.

Secunda Decalogi definitio. Num. 1.

Cat. n. 2.

Co. 8.

Quænam est secunda definitio Decalogi? Respon. Est hæc, Decalogus est prima regula omnium actuum humanorum obligans omnes homines ad sui obseruantiam.

E. C. 1. 2.

q. 96. ar. 2.

Hæc definitio quid superaddit definitioni iam allatæ,

quæ or
primò
nium a
qui ab
homin
obseru

Decalo
ria? Res

Regul
nes tes

verba li

Idem
gibus, p

VT
pl
ciens, &

Quan
lius, sec

dam prin

Mate

omnes p
lus enim

quam re

Quæna
hominu

cordis, f
hominu

Mater

omnia vi

gus enim

tia, quæc

Quare
Decalog

minibus,
sunt virtu

sunt.
Vbi in

quæ omni legi communis est? Ref. Addit. tria verba nempe primò quidd sit regula prima. Secundò, quod sit regula omnium actuum humanorum, ita vt nullus sit actus humanus, qui ab illa regulatus non sit. Tertio quòd obliget omnes homines, quicumque illi sint siue fideles, siue infideles ad sui obseruantiam.

Decalogus præcipit omnes virtutes, & prohibet omnia vitia? Ref. Ita est. *Nu. 1. & 2.*

Regulat omnes potentias animæ, omnes passiones, omnes sensus, & membra corporis, omnes cogitationes cordis, verba linguæ, opera corporis? Ref. Regulat. *Ibid. & D. Th. & 1. 2. qu. 800. ar. 2. ibid.*

Idem est dicendum de quocunque hominum statu, de rebus, principibus, Prælati: dominis, seruis, & aliis? Ref. Idem

De materia forma Decalogi. Cap. III.

VT habeatur plena cognitio Decalogi, quid debet explicari. Resp. Quatuor causæ illius, materia, forma, efficiens, & finis.

Quænam est materia Decalogi? Ref. Tria sunt materia illius, sed aliqua sunt materia remota, alia minus remota, quedam proxima materia sunt.

Materia remota quænam est? Ref. Sunt omnes homines, omnes potentia & passiones, & partes, & sensus illorum, nullus enim homo & nulla pars hominis est, cui Decalogus tanquam regula à Deo datus non sit. *Cater. 199. D. Thom. Ibidem. Ibidem.*

Quænam est materia minus remota? Resp. Sunt actiones hominum, quæcunque illæ sint, siue corporis, siue animæ, siue cordis, siue oris, siue operis; omnes enim omnino actiones hominum à Decalogo regulatæ existunt.

Materia proxima quænam est? Resp. Omnes virtutes, & omnia vitia, quæ in humanis actionibus reperiuntur; Decalogus enim omnino omnes præcipit virtutes, & prohibet vitia, quæcunque illa sint. *Ibidem.*

Quare hæc triplex materia ita subordinata est? Ref. Quia Decalogus regulat homines, sed illud quod regulat in hominibus, sunt actiones; iterum quod regulat in actionibus sunt virtutes, & vitia: propterea ista materia proxima dicta sunt. *Ibidem.*

Vbi in Decalogo datur præceptum de virtutibus Theo- *Ibid. 1. 2. 4.*

logicis? Respon. In tribus primis præceptis, sed præcipue in primo: In his enim circa cultum Dei regula data est ideo omnes virtutes Theologicæ præceptæ, & vitia illis opposita prohibita sunt. Charitas verò in toto Decalogo ordinata est,

Vbi præcipiuntur virtutes Cardinales? Resp. In singulis præceptis, Dum enim Deus præcipit aliquem actum, ostendit iustitiam illius; præcipit abstinendum à vitio opposito: imperat fortitudinem in exequendo; & ordinat prudentiam, nempe, vt opportunitè, & pro loco, ac tempore fiat.

Vbi datur præceptum de operibus misericordiæ spiritualibus, & corporalibus? Res. In quinto præcepto, in ipso enim præcipitur, vt per dicta opera impediatur mors vel animæ, vel corporis proximi sui.

Vbi prohibentur septem vitia capitalia? Respondeo. Superbia prohibetur in omnibus, quia singula præcepta obedientiam imperant: hæc autem soror est humilitatis, & inimica Superbiæ: Avaritia in septimo, & nono: Luxuria, & Gula in sexto, & decimo: Ita, & Invidia in quinto, & octauo, Acedia in omnibus prohibita est.

Ex Cat. n. Quænam est forma Decalogi? Res. Illa ratio, vel modus
I. c. 9c. tum directius, tum præceptiuus, tum obligatiuus, quo lex ista à Deo data est.

E.T. I. 2. 9. Lex Decalogi data est per modum præcepti, seu præceptiuum? Res. Ita est.

Præc. I. n. n. Obligat sub ratione culpæ, ac pœnæ? Respond. Obligat.

25. Qualis culpa inducit obligationem? Resp. mortalis peccati.

Ses. 6. c. 15. Quid est mortale peccatum? Res. Est grauissima offensa facta Deo, per quam Deus fit inimicus capitalis eius, à quo ita offensus est.

Ibidem. Per quodlibet peccatum mortale homo amittit gratiam & amicitiam Dei? Resp. Non solum amittit gratiam, sed etiam incurrit odium capitale illius.

I. 2. qu. 2. 1. Quomodo committitur peccatum mortale? Resp. Per transgressionem à licuius præcepti.

art. 9. Transgressor Decalogi cuius fit pœnæ reus? Respond.

Catech. art.

Duplicis
Quantio à vita
Qualis
bustio.

L Ex D
tam
Quomo
per natur
tiam, vt
Lex De
ta in an
Est.

Ad quid
dita sit: R
de priuati
ita fuit o
per scrip
re data s

Quis est
gloria De
minum: si
lege prod
do dictus
Quare l
ad eius p
hominem
finem ob

Cur po
dem scrip
providen
curatam
Propter
scriptura
to magis
adiuuat
tam gra

Duplicis: altera est damni, altera est sensus,

Quanam est pœna damni? Ref. Est definitiua telegatio à vita beata, à visione Dei, & à gratia illius.

7. n. 6. &
10.

Qualis est pœna sensus? Ref. Infernus & æterna combustionis.

Ibidem.
Ibidem.

De efficiente, & fine Decalogi.

Cap. I. v.

Lex Decalogi à quo data est? Ref. A Deo in veteri testamento, & in nouo à Christo est confirmata.

Hic nu. 5.

Quomodo Deus hanc legem dedit? Ref. Tribus, primò per naturam, secundò per scripturam, tertio per gratiam, vt dictum est.

Ibidem.

Lex Decalogi quatenus pertinet ad moras, estne inscripta in animis omnium hominum, etiam in fidelium? Ref. Est.

1b. & Ro.
c. 2.

Ad quid ergo opus fuit, vt iterum à Deo scriptura tradita sit? Ref. Lex naturæ per peccatum Adæ primò, deinde priuatis moribus, & diuturna peruersitate hominum ita fuit obscurata, vt necesse fuerit, quod à Deo primò per scripturam, postea per gratiam illustrior, & clarior reddita sit.

Cat. n. 3.

Quis est finis huius legis? Ref. Finis vltimus illius est gloria Dei, ac Christi, nec non utilitas, ac vita beata hominum: finis verò seu effectus, qui immediatè ab hac lege producitur, est dirigere homines ad finem, qui modo dictus est, obtinendum.

Arg. ses. 6.
c. 7.

Cat. hic
Num. 10.

Quare lex naturalis à Deo homini data est? Ref. Quia ad eius providentiam pertinebat, vt primò ordinaret hominem ad aliquem finem, secundò vt illum ad dictum finem obtinendum dirigeret, atque adiuuaret.

D. T. 1. p.

q. 12.

Cur post legem naturalem datam voluit Deus eandem scripturam hominibus dare? Ref. Quia ad eandem providentiam pertinebat, legem iam, vt dictum est, obscuratam sua luce illustrare, atque verbis explicare.

Cat. hic
Num. 3.

Propter quid Deus in Euangelio supra naturam, atque scripturam voluit addere gratiam? Ref. Quia gratia multo magis, quam scriptura, illustrat cognitionem legis; & adiuuat obseruantiam illius; ideo rectè supra scripturam gratia addita est.

Ibidem.

De Diuisione Decalogi. Cap. V.

EXpedit, vt Decalogi distincta diuisio tradita sit? Ref. Diuisio maximé illustrat tractationem de aliqua re, ideo modo vtilissima est.

*Ca. prac. 1.
Num. 1.*

Quomodo datur hæc diuisio? Ref. Deus in Decalogo duo facit: primò proponit quasi præcæm, secundo legem ipsam dat, atque promulgat.

Ibidem.

Quodnâ est præcæm, & quænam lex? R. Illa verba, *Ego sũ Dominus Deus tuus qui eduxi te de terra Egypti, & de domo seruitutis*, sunt quasi præcæm, vt suo loco dicitur, cætera omnia ad legem ipsam sunt attinètia.

Cap. pr. 1.

Lex Decalogi in quot partes principales diuidi potest? Ref. In duas, quarum continet præcæm, alia præmium obseruantia, & pœnam transgressionis illorum, & de hac quoque paulò infra dicendum est:

*Cates. hic
n. 1. & pr.
1. n. 3.*

Præcæm in quot partes diuisa sunt? Ref. Diuisio præcæm multo modis fit, quædam etiam dicuntur affirmatiua quædam negatiua, & de hac diuisione antea dictum est. Iterum fit alia diuisio Decalogi in decem præcæm, quæ in illo tot data sunt, verum quia multa præcæm ad vnum aliquod caput reduci possunt, iterum in partes pauciores, & magis principales diuisio fieri solet: Et est, vt Decalogus, in duas, vel in tres partes principales diuisus sit.

*Cat. prac.
1. n. 3.*

Quomodo diuiditur in duas partes? Ref. Prima pars habetur in prima tabula legis à Deo data: in qua sunt tria prima præcæm ad cultum Dei pertinentia Secunda pars continetur in secunda tabula Legis, & septem vltima præcæm habet, per quæ dilectio proximi ordinatur.

*Ex Catec.
prac. 4.*

Qua ratione potest diuidi in tres partes? Ref. Sic Lex Dei intendit dirigere homines ad omne bonum; est autem triplex bonum, diuinum, publicum, & priuatum: Prima ergo Pars, quæ continetur in tribus primis præcæm dirigit homines ad bonum diuinum. Secunda, quæ habetur in quarto præcæm, dirigit ad publicum: Tertia, quæ respicit sed vltima præcæm, disponit de priuato.

*1. 2. q. 100.
ar. 5.*

Quid est bonum publicum? Ref. Est illud, quod populis est commune.

In quo
nempe. I
stratibus
narum le
seruet
Quomo
no: R. I
beant fa
obserua
ceptum
patebit.
Quod
tis perso
Quæ su
Respectu
que sup
Quare
Quia iu
lingua d
vt tria da
tertium
Quare
Quia, vt
Cur de
intellig
bona pr
tium fan
Item qu
vel offer
vellet p
omni m
pta, tert
guæ, du
Quæ
mum.
Quæ r
seu offer
tum coi
quis op
mum. S

In quo consistit hoc bonum publicum? Ref. In tribus, nempe. Primò in bonis legibus. Secundò, in bonis magistratibus qui opportunè procurent: observantiam bonarum legum. Tertiò, in bono populo, qui fideliter observet bonas leges.

Quomodo quantum præceptum disponit de publico bono? Ref. In dicto præcepto ordinatur, quid superiores debeant facere erga inferiores, & isti erga illos, ut plena observantia diuinæ legis habita sit, ideo verè hoc præceptum de publico bono disponit: & hoc infra clariùs patebit.

Catec. p. 4.
D. T. 12. q.
180. a. 5.

Quod est bonum priuatum? Ref. Est illud, quod priuatis personis appropriatum est.

Quæ sunt priuata personæ? Ref. Primò, quilibet homo respectu proprii boni. Secundò, omnes proximi, qui neque superiores, neque inferiores illi sunt.

Quare circa cultum Dei data sunt tria præcepta? Ref. Quia iustum erat, ut in cultu Dei totus homo, id est, cor lingua & manus eius, occuparetur, ideo conueniens fuit ut tria darentur præcepta, primum cordi, secundum ori, tertium exteriori.

Cat. prac. 2
1. 2. 3.

Quare de bono publico vñ cum præceptum datur? Ref. Quia, ut dicitur sufficiens est.

Ex pr. 4.

Cur de bono priuato sex præcepta data sunt? Ref. Pro intelligentia huius rei sciendum est, quod quatuor sunt bona priuata. Primum animæ, secundum corporis, tertium famæ, quartum fortunæ, seu facultatis temporalis: Item quod dicta bona tribus modis possunt vel amari, vel offendi. nempe corde ore, & opere: Cum ergo Deus vellet percipere, ut omnia dicta bona diligenterur & omni modo, nempe corde, ore, & opere: sex dedit præcepta, tertia de dilectione operis, vñum de dilectione lingua, duo de cordis amore.

D. Th. 1. 2.
q. 100. a. 5.

Quæ sunt data de opere? Ref. Quintum, sextum, septimum.

Ibidem.

Qua ratione? Ref. Quintum præcepit ne quis occidat, seu offendant, immo ut diligat opere ipso tum animam, tum corpus sui, ac proximorum. Sextum prohibet, ne quis opere inordinato diligat aut seipsum, aut proximum. Septimum ne quis opere offendant famam, for-

Ibidem.

tunas proximi sui : Hæc autem clariùs suo loco explicabuntur.

Ibidem.

Ses. 14. c. 5.

D. T. ibid.

Cat. præc.

9. 10.

Quodnam est præceptum dilectionis linguæ ? Resp. Octauum in hoc enim præcipitur, ne lingua aliquo modo proximum suum lædat.

Quæ data sunt cordi? Res. Duo vltima, vt ex verbis ipsis apparet, hæc autem omnia clariùs in singulis præceptis sunt obseruanda.

Ex Catec.

præc. 1. n. 3.

&c.

Quot sunt ad summum præcepta Decalogi? Res. Decem, sed si explicatiùs loquendum sit, viginti sunt asserenda nempe decem affirmatiua, & decem negatiua.

Quare hoc? Res. Quia quodlibet præceptum Decalogi ex duabus constat partibus quarum vna est affirmatiua, quæ præcipit actum virtutis, altera negatiua, quæ vitium dicitur virtuti oppositum omnino excludit.

Quomodo est hoc? Res. Philosophi dicunt quod in affirmatione virtualiter continetur negatio, & in negatione affirmatiua, veluti in hac affirmatione, *Dies est*, continetur hæc negatio: *Non est nox*: Et in hac negatione, *modo non est dies*: continetur hæc affirmatio: *Modo nox est*: Sic igitur in præceptis est: si præceptum dicit negationem, *ne offendas*, virtualiter in tali negatione continetur affirmatio, nempe *Diligas*, & si dicit, *Diligas* virtualiter dicit, *ne offendas*: sic igitur præcepta sunt intelligenda.

Ex Catec.

hic num. 2

D. T. 1. 2. q.

100. art. 2.

Est necesse, vt præcepta, Decalogi non solum præcipiant omnes virtutes, sed etiam prohibeant omnia vitia? Res. Omnino, alioquin lex Dei esset perfecta regula actuum humanorum, quod asserere absurdissimum est.

De obseruatione, & transgressione mandatorum.

Cap. VI.

Hic num. 3

&c.

EXpedit tractare de obseruatione mandatorum Dei? Res. Catechismus iudicat circa hoc potissimum esse versandum.

Conc. sess. 6

c. 11. &

Ibidem.

Quid debet potissimum de illa tractari? Res. Catechismus, & sacrum Concilium Tridentinum tria præcipue de illa considerant, possibilitatem, necessitatem, utilitatem.

De p

Quid est
ne illu

Homo iu
adimplere o

& Concilium

præcepta ho

lium ita do

monet, & fa

aduuat vt pe

gum suauae ef

Si natura he

fi etiam per

peccatum: vi

uantia mand

gratia, & aux

tam obserua

orationem pe

gratiam diuin

post peccatu

lis est.

Constitutu

præcepta Dei

gressio alicui

mandatorum

ri in peccato

ceptorum, ne

quia potest, vt

re, de peccato

rit, quod obse

Quid doce

Ait quod præ

se duplici pot

Augustino tal

rem Dei, & p

claram, & bon

De possibilitate obseruandi diuinam legem.

Num. 2.

Quid est obseruare diuinam legem? Ref. Est facere omne illud, quod in lege Dei præceptum est.

Sess. 6. c. 11.

Sess. 6. c. 18.

Homo iustificatus, & in gratia dei constitutus potest ne adimplere omnia præcepta Dei? Ref. Est de fide, quod possit, & Concilium his verbis determinauit: Si quis dixerit Dei præcepta homini, iustificato, & sub gratia constituto esse ad obseruandum impossibilia, anathema sit: Idem etiam Concilium ita docet: Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adiuvat ut possis. Cuius mandata grauiora non sunt, cuius iugum suauis est, & onus leue.

Catec. hic Num. 7.

Sess. 6. c. 11.

Si natura hominis post peccatum Adæ reddita est infirma, si etiam per concupiscentiam, & fomitem inclinatur ad peccatum: videtur quod sit illi impossibilis completa obseruantia mandatorum Dei? Ref. Si sola natura hominis absque gratia, & auxilio Dei consideretur, est inhabilis ad completam obseruantiam mandatorum Dei, sed quia homo per orationem potest obtinere auxilium Dei, & per penitentiam gratiam diuinam, à qua natura sanata sit, ideo homini, etiam post peccatum Adæ obseruantia mandatorum possibilis est.

Catec. hic Num. 7.

Sess. 6. c. 11.

D. Th. 1. 2.

q. 109. a. 4.

Constitutus à peccato mortali potest obseruare omnia præcepta Dei? Ref. Quia peccatum mortale est grauis transgressio alicuius præcepti, transgressio autem, & obseruantia mandatorum contraria sunt: euenit, ut dum quis vult morari in peccato mortali, & ideo in aliqua transgressione præceptorum, non possit esse obseruator omnium illorum, sed quia potest, ut dictum est, petere auxilium à Deo, & penitere de peccato, propterea etiam aliquo modo dici poterit, quod obseruatio omnium mandatorum illi possibilis est.

Catec. Conc.

D. Th. ibid.

Quid docet Carechismus de hac possibilitate? Respond. Ait quod præcepta Dei non habent difficultatem posse duplici potissimum ratione probari: quarum prima ex Augustino talis est: Lex nihil aliud præcipit quam amorem Dei, & proximi: Amare autem Deum rem adeo pulcherram, & bonam, creatorem, beneficum, & patrem aman-

Hic num. 7

tissimum: & item amare proximum, qui est caro, & frater
 noster: quis dicat impossibile, vel difficile esse? Altera ratio
 est, quia auxilium Dei, maxime post Christi mortem, praesto
 adest hominibus, ita ut ipsemet Deus, qui amorem iubet, per
 Spiritum sanctum suum vim inferat amoris cordibus nostris;
 Demum concludit. Amanum nihil difficile est: Ideo Christus
 dixit. *Si quis diligit me sermonem meum seruabit.*

De necessitate obseruandi man data Dei. Num. 1.

Hic nu. 8.

& 11.

Ses. 6. c. 6.

2. qu. 28.

a, 3. ad 2.

D. Th. ibid.

D. Th. ibid.

D. Th. ibid.

Cat. n. 10.

Cap. ibid.

Ibidem.

Pf. 15.

ver. 2.

Pf. 49. ver.

12.

Estne necessarium obseruare omnia, & singula mandata
 Dei? Res. Est.

Nonne homo per liberum arbitrium potest velle obserua-
 re, & non obseruare legem Dei? Res. Potest.

Quomodo ergo dicitur. obseruantia legis necessitatem
 habere? Res. Triplex est necessitas: prima naturalis, seu co-
 actionis: secunda moralis, seu obligationis: tertia ex suppo-
 sitione finis: secunda, & tertia homini conueniunt, prima vero
 nequaquam.

Quid est necessitas naturalis, seu coactionis? Res. Est talis
 impulsus, vel motio naturae aut alterius agentis, qui impe-
 diri, aut cui resisti non possit: veluti non potest impediti, quod
 quod ignis non calefacit, ideo dicitur necessario calefacere.

Quid est necessitas moralis? Res. Idem quod obligatio ex
 praecocepto superioris proueniens.

Quid est necessitas ex suppositione finis? Res. Quando
 ad obtinendum aliquem finem, veluti sanitatem si necessa-
 rium sit aliquod medium, veluti Medicinam, tunc supposito
 quod quis velit obtinere dictum finem, necessarium esse di-
 tur, ut per tale medium obtineatur.

Deus necessitate naturae impellit creaturas irrationales ad
 suas operationes? Res. Impellit.

Impellit ne homines? Res. Non impellit, cum tamen potuisset
 impellere, si voluisset.

Quare hoc non fecit? Res. Ob duplicem, causam nempe
 gloriam suam, & vtilitatem hominum.

Quomodo ob gloriam dei? Respond. Primò deus sic
 ostendit se esse beatum in se ipso, & non egere hominibus;
 manereque in eadem felicitate sua siue laudetur, siue blas-
 phemetur ab aliis. Secundò; declarat se esse adeo sapien-

rem, atque
 tribiles, &
 gubernare.
 rem, qua
 scit facere,

Quare libe-

rem? Res. Pri-

dominus a-

mo necess-

pelleretur

sine merito

etc. nam m-

in libertate

Quomo-

sitione fini-

sua salutem

dium neces-

In quo

gratia, Salu-

itate posit-

Obserua-

ad salutem

In quo est

cent, prope-

no necessa-

tinere: pro-

actualis, &

his qui hab-

Omnes h-

legis habet

Quoniam

dominium

Quando

ac proueni-

Si Deus t-

re dicitur,

obligati? R-

Iudeis in m-

à natura o-

consignata

tem, atque potentem, vt etiam creaturas liberas, & defestibiles, & variabiles possit firmo, & stabili regimine gubernare. Tertio, manifestat suam infinitam bonitatem, qua etiam ex malis ab homine libero perpetratis scit facere, vt bona multa proueniant.

Quare liberum arbitrium ad hominum seruitutem? *Primo* cōfert ad hominis dignitatē, quod à Deo dominus actuum suorum sit constitutus *Secundò* si homino necessitate naturæ ad obseruantiam legis ita impelleretur vt aliter operari non posset, eius obseruantia sine merito & demerito esset: vt igitur posset homo vitam æt. nam mereri, quod est illi maximæ utilitatis, à Deo in libertate sua relictus est.

Quomodo obseruantia legis est necessaria ex suppositione finis? *Ref.* Supposito quod homo velit consequi suam salutem, omnino obseruantia legis, tanquam medium necessarium, est adhibenda.

In quo consistit hominis salus? *Resp.* In hac vita in gratia, Salus autem vitæ futuræ in gloria, & æt. felicitate posita est.

Obseruantia diuinæ legis est eodem modo necessaria ad salutem in gratia, tum gloriæ? *Ref.* Non, sed diuerso

In quo est hæc diuersitas? *Ref.* Sacrum Conc. & Cat. docent, propositum obseruandi diuinam legem esse omnino necessarium ad hoc, vt quis gratiam Dei valeat obtinere: pro consequenda verò vita æterna necessaria est actualis, & completa obseruantia diuinæ legis, quod de his qui habent vsum rationis intelligi debet.

Omnes homines etiam infideles obseruantia huius legis habent obligationem? *Ref.* Habent.

Quanam est causa talis obligationis? *Resp.* Summum dominium, quod Deus in omnes homines habet.

Quando in homine incipit ista obligatio? *Ref.* Statim ac peruenit ad vsum rationis.

Si Deus tantum populo Hebræo dedit hanc legē, quare dicitur, quod omnes populi ad eius obseruationē sint obligati? *Ref.* De hoc ita Catechismus quamuis hæc lex Iudæis in monte à Domino data fuerit, tamen quoniam à natura omnium mentibus multò ante impressa & consignata erat, ob eam rem Deus vniuersos homines

D. T. 1. pr.

qu. 84. art.

2. ad 3.

Catec. art.

1. num. 19.

D. Th. 1. 2.

qu. 1. ar. 1.

Idem. 1. 2.

q. 14. art.

Sess. 6. cap.

11. & can.

20.

Catec. n. 8.

& num. 11

Ex sess. 6.

can. 15.

Cat. art. 9.

nu. 26. &

art. 12.

Catec. Cat.

Sess. 6. c. 6.

Catec. hic

Num. 8:

Sess. 6. c. 11.

& can. 20.

Catec. n. 8.

& 11.

Cap. prac. 1

Catec. hic.

Num. 8.

Catec. hic.

illi parere perpetuo voluit.

Num. 11. Catech. Post promulgatum Evangelium lex Moysis, & eius obligatio nonne fuit penitus sublata? *Resp.* In lege Moysis tria erant precepta, moralia, caeremonialia, & iudicialia: moralia à Christo fuere confirmata, reliqua autem sublata.

Num. 3. Catech. II Homines qui fuerunt antequam Deus traderet legem scriptam, tenebantur ad observantiam Decalogi? *Resp.* In Decalogo duo considerantur, primum scriptura, secundum res, quae per scripturam expressa est: Lex autem Dei non dicitur scriptura, sed res per scripturam significata: Cum ergo Deus ab initio mundi animis hominum hanc legem indidit, sequitur eos teneri ad observantiam eius, etiam si scriptura data non esset.

De fructu, & utilitate observantiae mandatorum Dei.

Num. 4.

Catech. I. Num. 4. Ad quid prodest consideratio de fructibus, qui ex observantia legis Dei proveniunt? *Resp.* Potenter impellit ad observationem eiusdem legis.

Qui sunt isti fructus? *Resp.* Sunt innumerabiles, sed aliqui exempli gratia hic proponuntur.

I Reg. 6. 19. Primum per observantiam divinae legis datur Deo summus honor, summus cultus, fit illi res gratissima, quia obedientia illi magis placet, quam v. anima.

Psal. 39. ad Gal. 4. Secundo Christo qui voluit esse sub lege, & habere illam in medio cordis sui, & fieri obediens usque ad mortem, & sua passione satisfacere pro transgressionibus legis, nihil magis acceptum afferri potest.

Arg. sess. 6. c. 11. 20. & 32. Tertio quia beata Virgo omnes sancti Angeli, omnes beati, obediendo legi Dei amici illius facti sunt, & meruerunt gloriam, quam modo possident, & observatores eiusdem legis amicos benevolos, socios gaudiorum libentissime accipiunt.

Catech. n. II 12. & c. Ioan. c. 24. Ex Psal. 1. Ca. prac. 5. n. 1. p. 7. Quarto qui legem Dei observant sub peculiari providentia Dei, Beatae Virginis, Angelorum, & Beatorum, positi sunt, iuxta psalmum *Qui habitat, &c.* ita ut omnes capilli capiti eorum num erati sint.

Quinto de illis dixit Christus *Pater meus diligit eos, & ad eos veniemus, & mansionem apud eos faciemus.*

Sexto, si totus mundus hanc legem observaret, omnes & singuli homines summa felicitate fruerentur, qui a nul-

lus esset, qui beneficia inirent:

Septimo si observet, & alios populos li obstupesceret.

Octavo, si praeilegia ob thabais scrip-

Nono, si ra legis deo potali, vel sp per dicta ope-

Decimo, Dei, & dole amicitiam D

Undecimo, lege preceptu faciat, vt leg stantia mereb-

Duodecim iam obtenta

Tertiodec reri, & satisf

Quartodec consequution

Decimoqu manducare, c

huiusmodi, plendi precep

ciar contra pr git vxorem, tem, ne fure obtinebit.

Sextodecim hominis, & o tor illius intus

Ius esset, qui offenderet eos, imo omnes officia pietatis, & beneficia in illos conferrent, & miseros à miseria subleuant:

Septimò, si ciuitas, vel populus, vel regnum hanc legem obseruet, à Deo accipiat promissas benedictiones, super alios populos magnificabitur: sapientiam eius alij populi obstupescunt: sicut de populo Hebræo, & Machabæis apparet.

Octauò, si aliqua familia ambulet in lege Dei, eadem priuilegia obtinebit, sicut de Abraham, Dauid, Tobia, Mathabæis scriptura docet.

Nonò, si quis constitutus in peccato mortali aliqua opera legis deuoto animo faciat, non carebit aliqua vel temporalis, vel spirituali pto modo operis retributione, licet per dicta opera vitam æternam non mereatur.

Decimò, idem si proponat obseruare in futurum legem Dei, & doleat de commissa transgressione, ad gratiam, & amicitiam Dei obtinendam se præparabit.

Vndecimò, constitutus in gratia quodcunque opus in lege præceptum faciat siue corde, siue ore, siue opere, modo faciat, vt legem adimpleat: & nulla adsit vitiosa circumstantia merebitur vitam æternam.

Duodecimò, Amplius merebitur augmentum gratiæ iam obtentæ, nec non gloriæ futuræ.

Tertiodecimò, Amplius dicto opere poterit simul mereri, & satisfacere pro peccatis.

Quartodecimò, item merebitur, si in gratia decesserit, consequutionem vitæ æternæ.

Decimoquintò, amplius actiones familiares, veluti manducare, dormire, curam gerere domus, diligere parentes, filios, propinquos, exercere aliquam artem, & alia huiusmodi, si fiant debito modo, & intentione adimplendi præcepta Dei, veluti manducat, dormit, ne faciat contra præceptum Dei occidendo corpus suum, diligit vxorem, vel filios, quia Deus ita præcipit & exercet artem, ne furetur; tunc apud Deum meritum vitæ æternæ obtinebit.

Sextodecimò, quia lex Dei est completa regula totius hominis, & omnium actuum illius, efficitur, vt obseruator illius intrus, & extra ita sit ordinatus; & bene disposti-

Num. 1.
Catec. n. 11.
& sequon.
In vet. test.
3. p. qu. 89.
art. 6. ad 3.

Sess. 6. c. 6.
c. hic. nu. 6.

Sess. 6. c. 33

Ibidem.

Cat. de spec.
Num. 7.
Sess. 6. c. 33.

Conc. &
Catec.
Ibidem.

Catec. hic.
Num. 9.

rus, ut saepe Summa animi tranquillitate, pace, ac gaudio perfuatur.

Conc. Sess.

14. can. 3.

Septimodecimò obseruantia diuinæ legis confert homini incredibilem dignitatem: Si enim seruire Deo regnare est, & qui obedit Deo seruit illi, meritò qui obedit legi Dei quod ad dignitatem regiam sit sublimatus, dicere verum est.

Præf. 1. nu. 3.

15. &c.

Cas. præc. 7.

num. 1.

Decimo octauò per obseruantiam diuinæ legis maximæ pœnæ transgressoribus data euitantur.

Decimononò hæc obseruantia est tutissima custodia hominis, & omnium bonorum illius, famæ vitæ, honoris ac diuitiarum. Hæc enim lex concedit legitimum vsum, & amorem illorum: prohibet omnes offensas: Quod homicidia, adulteria, furta, iniuriæ, odia & alia perpetrarentur si à lege Dei prohibita non essent.

Ex lib. Job.

aiq; Toai. 2.

Vigesimò demum hæc obseruantia toti inferno supra, quam dici potest formidabilis est: quia enim diabolus Deo obedire contempnit, emittitur, ut qui obedit legi Dei subdendo se Deo, vniatur cum Michaelæ Archangelo, cum sanctis Angelis atque Beatis, sicque cum actibus contrarijs pugnet contra diabolum, atque vicat.

Hæc & alia multa sunt fructus, qui ex obseruantia diuinæ legis percipi possunt.

De transgressione mandatorum Dei Num. 3.

Cat. præc.

4. num. 5.

Transgressio legis opponitur ne obseruantia illius? Ref. Ita est.

Quomodo opponitur? Ref. Lex cum sit regula, & mensura actuum humanorum, illis præfigit certos terminos: intra quos si quis se contineat, dicitur obseruator: si vterem illos transgressus sit, transgressor legis esse dicitur, ideo hæc ratione inter se contraria erant.

11. q. 4. 1. 7.

6.

Peccatum est idem, quod transgressio legis? Ref. Peccatum vel est transgressio legis, vel quid à tali transgressione deriuatum.

De Peccato originali, mortali, & veniali. Num. 6.

Sess. 5. & 6.

Quotuplex est peccatum? Resp. Duplex, originale, & actuale,

Ses. 5. de.

pec. orig.

Quid est originale? Ref. Ex sacro Concilio. Est peccatum à primo parente in posteros non imitatione, sed propagatione deriuatum.

Est ne t
actualis t
gressio, se
Concilium
sed propa
Quid est
diuinæ leg

Quomo
vel concup

quotup
aliud veni

Quomo
& perfecta

vel factum
idem dicit

Quomo
imperfecta

ctum vel f

Quar nar
fatur circa

furtum sit
Quæ dic
& integro

Quar nar
quis quan

Quæ im
perfecto i

Quare h
nempe, O

fit & ips
imperfect

Si verò &
gressio cor

Si quis fu
maior

Et rit, quia
est.

Si quis
tioni, pec

operis si g

Est ne transgressio diuinæ legis? Respon. In Adam fuit actualis transgressio: in posteris non fuit actualis transgressio, sed propagatione ab ipsa deriuatum: deo sacrum Concilium ait esse transfusum in posteros non imitatione, sed propagatione.

Conc. ibid.

Quid est peccatum actuale? Resp. Est actualis transgressio diuinæ legis.

12. qu. 71.
ar. 6. ibid.

Quomodo definitur? Resp. Sic: Est dictum, vel factum, vel concupitum contra, vel præter legem Dei.

sess. 14. c. 5.

Quotuplex est hoc peccatum? Resp. Duplex, aliud mortale, aliud veniale.

Sess. 6. c. 11.
1. 2. qu. 71.

Quomodo definitur mortale? Res. Primò sic: Est grauis, & perfecta transgressio diuinæ legis: secundò sic: Est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei, & vtraque idem dicit.

art. 6.

Quomodo definitur veniale? Res. Primò sic: Est leuis, vel imperfecta transgressio diuinæ legis. Secundò sic: Est dictum vel factum, vel concupitum præter legem Dei.

Et ex sess.
6. cap. 1. c. 6.
Sess. 14. c. 5.

Quænam transgressio dicitur grauis? Resp. Illa, quæ versatur circa rem notabilem, & alicuius momenti, veluti si factum sit de re graui.

Ar. ex.
Conc. locis
citatis.

Quæ dicitur perfecta? Resp. Illa, quæ fit cum aduertentia, & integro iudicio, atque consensu rationis.

1. 2. 5. 74.
1. 2. 9. 93.

Quænam leuis? Res. Quæ circa rem leuem versatur, vt si quis quadrantem furetur.

ar. 9.

Quæ imperfecta? Res. Quæ sine plena aduertentia, aut perfecto iudicio rationis, atque consensu effecta est.

ibid. q. 74. 1

Quare hoc? Resp. Duo in transgressione considerantur, nempe, Opus & voluntas operis, si materia operis modica sit & ipsa transgressio modica est: Si voluntas operis sit imperfecta, similiter & ipsa transgressio imperfecta dicitur: Si verò & materia sit grauis, & voluntas deliberata, transgressio completa, atque perfecta erit.

1. 2. qu. 73.
74.

Cat. præc. 7.
Num. 6.

Si qui furetur quadrantem, sed habet voluntatem furandi maiorem quantitatem, erit peccatum mortale? Resp. Erit, quia ex parte voluntatis etiam in materia grauitas est.

1. 2. qu. 7.

Si quis tenterur de adulterio, sed non consentit tentationi, peccat-ne mortaliter? Resp. Non, quia etsi materia operis si grauis, consensus tamen rationis deest.

ibidem,

Si caro vel sensus appeteret adulterium, sed ratio dissentiret, esset-ne mortale? Resp. Non, quia nobilior pars hominis non consentit.

*Catech. his.
Num. 3.*

Quare mortale dicitur contra, & veniale præter legem Dei? Resp. Secundum quod lex, & voluntas Dei aliquo modo idem sunt: voluntas enim Dei in lege eius proposita est: Idem ergo erit facere contra legem, & contra voluntatem Dei: Si ergo homo tale producat opus: vt per illud inter hominem, & deum, seu inter voluntatem Dei, & hominis oriatur illa contrarietas, quæ dicitur inimicitia, tunc verè, & realiter opus illud dicitur esse contra legem,

*Ex sess. 16.
c. 15.*

& voluntatem Dei. Si verò ab illo fiat aliquod opus, quod quidem aliquo modo displicet voluntati Dei, sed nihilominus deus non vult esse illi inimicus, neque priuare illum sua gratia: tunc tale opus dicitur quidem aliquo modo declinare à voluntate Dei, non tamen habere veram contrarietatem cum illa: Cum enim contraria non possint simul stare, peccatum autem veniale simul stet cum bona, & amica, & beneuola Dei voluntate, sequitur quod sit præter & non contra illam. Et hoc docet sacrum Concilium his verbis: *Licet enim in hac mortali vita quantumuis sancti, & iusti in leuia saltem, & quotidiana qua etiam venialia dicuntur peccata, quandoque cadant, non propterea desunt esse iusti: quòd autem iusti amici sint Dei, certum est.*

*Ses. 6. c. 15.
Catech.
art. 9.
Num. 26.*

Quæ damna sequuntur ex transgressione mortali? Resp. Ex fructibus; qui ex obseruantia diuinæ legis proficiuntur, innotescunt damna, quæ ex peccato mortali deriuantur, primò enim peccato mortali amittuntur illi fructus, qui antea dicti sunt; Deinde mala illis opposita inferuntur: veluti pro gratia, & amicitia Dei, odium & inimicitia illius pro merito regni cælorum, reatus damnationis, æternæ atque idem de alijs erit.

De consensu & usu rationis. Cap. VII.

Quare hoc loco de consensu, & usu rationis dicendum est? Resp. Quia transgressio, & obseruantia diuinæ legis sine hac declaratione non plenè explicatur: deinde confert ad explicandum, quomodo Deus homines ad obseruantiam legis inducat.

Quid

Quid est
Synderesis
ratio, &

Quid
&
Quomodo
naturalis
bilium.

Quid est
primo hoc
quæ sunt
næ legis.

Quare
humanorum
operandum
Quænam
reus occu-

præcepta
In quana
Ref. In in
Quænam
cognoscer
Quis in
turam.

Cur indi
diuinam n

Est in or

Quis est
dictorum

Quis fin
Quomodo
uare legen

dereus, cui
De

Quomodo
catio
nas operati
Quare di

Quid circa hoc debet considerari? Resp. Primò quid sit Synderesis. Secundò quid sit conscientia: Tertiò quid sit ratio, & usus, & consensus illius.

De synderesi quid sit. Num. 2.

Quid de Synderesi considerandum? Ref. Duo, deffinitio, *I. 2. q. 76. art. 12.*

Quomodo deffinitur Synderesis? Resp. Sic, Est habitus naturalis cognoscitiuus primorum principiorum operabilium.

Quid est primum principium operabile? Resp. Illud, quod primo hominem dirigit ad operandum.

Quæ sunt ista prima principalia? Resp. Præcepta diuinæ legis. *I. 2. qu. 91 art. 3. 1. 2.*

Quare hoc? Resp. Quia lex Dei est prima regula actuum humanorum, ideo illud quod primò regulat hominem ad operandum, sunt præcepta diuinæ legis. *q. 94. art. 2. & 4. qu. 95 art. 2.*

Quanam est materia, seu obiectum, circa quod Synderesis occupatur? Resp. Prima principia operabilia, seu decem præcepta Dei. *I. p. qu. 98. art. 1. 2.*

In quam parte, vel potentia animæ Synderesis reperitur? Ref. In intellectu seu ratione.

Quanam est forma illius? Resp. Illa naturalisabilitas ad cognoscenda dicta principia. *Ibidem*

Quis indidit homini hunc habitum? Resp. deus per naturam. *Ibidem.*

Cur indidit? Resp. vt homo vi naturæ cognosceret legem diuinam naturalem. *Ibidem.*

Est in omnibus hominibus. Ref. in omnibus.

Quis est actus seu operatio Synderesis? Resp. Cognitio dictorum principiorum. *Ibidem.*

Quis finis? Ref. Observantia diuinæ legis. *Catech. hic Num. 3. D.*

Quomodo est hoc? Ref. Quia homo non poterat obseruare legem Dei, nisi prius cognosceret illam, data est Synderesis, cuius auxilio lex Dei cognita est. *Th. ibid. Arg. ibid. & R. can. 2*

De conscientia, eiusque deffinitione, & causis.

Num. 3.

Quomodo deffinitur conscientia? Resp. Sic. Est applicatio primorum principiorum operabilium ad humanas operationes. *I. p. qu. 78. art. 3.*

Quare dicitur conscientia? Resp. Quia hæc vox conscientia. *Ibidem.*

zia significat quasi simul scientia, seu scientia, applicata, ideo recte convenit illi.

Ibidem. Quænam est materia, seu obiectum? Resp. Omnes humanæ operationes.

Ibidem. In quonam est ut in subiecto? Resp. In intellectu vel ratione.

Ibidem. In quo consistit forma conscientia? Resp. In illa applicatione, quæ dicta est.

Ibidem. Quinam est actus, vel quodnam est officium conscientia? Respondeo. Duo principales actus ad illam pertinent. Primus est, mediante dicta applicatione, examinare, & iudicare de quolibet actu humano an sit conformis, vel contrarius diuinæ legi. Secundus est, ut hominem ad actum impellat conformem, & illum retrahat à contrario.

Arg. ibid. Quam habet comparationem conscientia ad syndere, sim? Resp. Sicut in visione oculi tria sunt, oculus, lumen Solis & ipsa visio, quæ fit per applicationem tum oculi tum luminis ad res, quæ videndæ sunt. Sic est in practica cognitione hominis; intellectus est veluti oculus, synderesis est veluti lumen Solis. Conscientia est veluti applicatio tum luminis, tum oculi ad humanas actiones, ut videantur.

Ibidem. Quis est finis conscientia? Resp. Inducere hominem ad observantiam diuinæ legis.

Ibidem. Quomodo hoc præstatur? Respondeo. Duobus actibus iam dictis: Primò enim suggerit homini, quod hic vel ille actus est secundum legem Dei, iste vel alius est contra illam. Deinde sollicitat hominem ut opereatur secundum legem, & abstineat ab operatione; quæ illi contraria sit.

Ibidem. Quis dedit homini hunc modum operandi? Resp. Deus per naturam: scriptam est enim quod *Deus reliquit hominem in manu consilij sui.*

Ibidem. Consilium, & consultatio in agendo fit per Synderesim, atque conscientiam? Resp. Fit in actibus moralibus, & liberis ut ex illorum actibus appareat.

Arg. scilicet 7. Cap. 32. Quare Deustalem modum operandi homini dedit? Resp. Ut possit virtuose, & cum merito operari. 2. qu. 2. art. 4. ad 2.

omn
seu exar
meritor
vel ut co
& est v
Est in
infantes,
Si hom
homines
lius: &
peccatur
cientia p
fungi of
Contr
Ref. De
conscient
non solum
randum

Q
per
In quor
tem respe
corpore, &
ne corpor
lior est.
Quare
Quid e
nota ad r
Syndere
Ita est.
Quomo
cit prima
auxilio con
ceptorum
conforme

Omnis actio, quæ fit mediante consilio, & consultatione, seu examine, & iudicio conscientia est virtuosa, vel vitiosa; meritoria, vel demeritoria: Ref. Ita est: tunc enim produciuntur vel ut conformis legi Dei, & hoc virtus est, vel ut contraria, & est vitium.

Aristot. 9.
Et hic
Sess. 9. c. 3.

Arist. ibid

Est in omnibus hæc conscientia? Ref. Est: aliqui tamen, vt infantes, non habent usum illius.

1. p. qu. 79.
art. 13.
Catech. hic
Num. 3.

Si homines habent Synderesum, atque conscientiam, cur tot homines errant in iudicando de lege Dei, & obseruantia illius: & tam multi sunt qui transgrediuntur illam? Resp. Per peccatum Adæ obscuratum est lumen synderesis, & conscientia per fomitem, & concupiscentiam difficile habet bene fungi officio suo.

Contra hæc mala à Deo remedium aliquod datum est? Ref. Deus per legem scriptam addidit lumen synderesi, & Evangelium dedit non solum lumen, sed auxilium ad bene iudicandum, & operandum.

Sess. 5. de
pecc. orig.
Cat. n. 13.
D. Thom.
1. 2. qu. 109
art. 5. c. 2.

De ratione practica. Num. 4.

Quid est ratio? Resp. Est pars hominis, seu animæ superior.

1. p. qu. 79.
art. 2. c. 77
art. 5.
1. p. qu. 72.
art. 8.

In quot partes anima hominis diuisa est? Resp. In duas saltem respectu operationis. Vna est, quæ semper operatur cum corpore, & dicitur sensus; & portio inferior. Alia operatur sine corpore, & dicitur ratio, vel portio superior & hæc nobilior est.

Quare dicitur ratio? Ref. Quia ratiocinatur.

Quid est ratiocinari? Resp. Est per discursum transire à re nota ad rem ignotam,

Ibidem.

Synderesis, & conscientia pertinent ad hanc rationem? Ref. Ita est.

Ibidem.

Quomodo est hoc? Ref. Ratio mediante Synderesi cognoscit prima principia operabilia, id est Dei præcepta: deinde auxilio conscientia discurrat applicando cognitionem præceptorum singulis actionibus hominis, vt cognoscat, an sint conformes, vel contraria diuinæ legi, & hoc est ratiocinari.

art. 12. c. 15.
Ibidem.

Ibidem.

Quod est obiectum rationis publicæ? Resp. Duplex habet obiectum. Vnum & principale sunt Dei præcepta. Aliud sunt omnes hominum operationes.

Ibidem.

Quænam est rationis operatio? Resp. Discurrere, & ratiocinari de actibus humanis.

Ibidem.

Quis finis illius? Resp. Dirigere hominem ad operandum iuxta legem Dei.

*De vsu rationis. Num. 5.**p. 2. qu. 16.**art. 1.**Ibidem.**Ibidem.*

Differuntne ratio & vsus illius? Resp. Differunt. Quomodo differunt? Resp. In ratione, qua potentia ab vsu distincta est.

Quænam est hæc distinctio? Resp. Si quis non habeat pedes, vel habeat omnino infirmos, & inhabiles ad ambulandum dicitur non habere potentiam ambulandi. Si autem habeat pedes sanos, & fortes, sed valido fune ligatos, dicitur habere potentiam ad ambulandum, non tamen vsum. Ita cæcus non habet potentiam videndi, neque vsum.

*1. p. qu. 101**art. 1.*

Qui verò habet sanos oculos, si in tenebris sit, dicitur habere potentiam, sed non vsum videndi. Si sit in luce & potentiam & vsum habebit.

*Ibidem.**Catech. de**pæn. n. 44.**& hic n. 3.**D. Th. ibid.**1. 2. q. 79.**art. 12. &**13.*

Infantes, dormientes, amentes habent rationem quatenus dicit potentiam? Resp. Habent, cum habeant animam hominis, & potentias illius.

Habent vsum rationis? Resp. Non, quia est impedita, ne eliciat actum suum.

Quinam habent vsum rationis? Resp. Illi, qui bonum à malo, honestum à turpi, iustum ab iniusto, secernere possunt: *id est*, qui mediante lumine synderesis, & officio conscientie possunt discernere, quænam operationes sint conformes, *id est*, bonæ, vel contrariæ, *id est* malæ, diuinæ legi naturali, quæ in corporibus eorum insita est, & per synderesim illi manifestatur.

*1. 2. q. 21.**art. 1. & c.**Catechis.**præfat. 1.**Num. 34.*

Quomodo vsus rationis deseruit ad obseruantiam diuinæ legis? Resp. Si homo in singulis suis actionibus: in cibo, & aliis semper studeant facere illud, quod est conforme legi Dei, & abstinere se ab illo, quod illi contrariatur, sic diligens legis obseruator euadet.

Con

vsi

Abque

ritum, vel

Si sensu

vindictam

Non.

Si confes

Quomodo

sim cognos

& per con

ri contra p

riam diuinæ

sensus, vel l

câtium.

Si quis dif

bit quia in

illi, & has c

legi Dei con

Ref. Non.

Quare no

conformet

conformita

Si quis di

præceptum,

in illam con

Expedit

aduertere h

est.

*De modo***E**X dictis

næ legis

Quis est ist

synderesim, a

Quid faci

De consensu rationis.

Num. 6.

Consensus rationis potest esse in iis, qui non habent
vltimum illius: Ref. Non potest.

Absque consensu rationis potest esse virtus vel vitium, me-
ritum, vel peccatum? Ref. Non potest.

Si sensus appellat aliquid contrarium diuinæ legi veluti
vindictam: & ratio dissentiat, eritne peccatum? Respondeo.
Non.

Si consentiat erit? Resp. Ita est.

Quomodo fit iste consensus? Ref. Sic. Si ratio per syndere-
sim cognoscat vindictam vel furtum à Deo esse prohibitum,
& per conscientiam cognoscat in hac offensione inimici fieri
contra præceptum de non vindicando, & ideo esse contra-
rium diuinæ legi: tunc si ratio consentit illi offensæ ad quam
sensus, vel homo se præparat, dicitur consensisse, & esse pec-
catum.

Si quis diligit vxorem, quia pulchra: vel comedit, aut bi-
bit quia in hoc delectatur: vel abstinet à furto, quia displicet
illi, & has operationes elicit absque vlla cogitatione, quod
legi Dei conformes sint, iste dicendus est legis obseruator?
Ref. Non.

Quare non? Ref. Quia tales operationes non facit, vt se
conformet diuinæ legi, & ratio in illis nihil cogitat de tali
conformitate, in qua sola ratio virtutis posita est.

Si quis diligit vxorem, quia ratio aduertit à Deo ita esse
præceptum, erit actio virtuosa? Ref. Erit, quia ratio consentit
in illam conformitatem cum lege Dei.

Expedit vt ratio in humanis operibus semper studeat
aduertere huic legis conformitati? Respond. Vtilissimum
est.

De modo inducendi ad obseruantiam diuinæ legis.

Num. 7.

EX dictis potestne colligi modus, quo homines ad diui-
næ legis obseruantiam inducantur? Ref. Potest.

Quis est iste modus? Ref. Ille, quo vtitur Deus, nempe pes
synderesim, atque conscientiam.

Quid facit deus, vt dirigat homines ad legis obseruan-

Catech. de

praf. 44.

1. 2. qu. 74.

ar. 3. ad 3.

Ibidem.

ar. 3. ad 4.

Ibidem.

Ibidem.

art. 5. &c.

D. Thom.

1. 2. qu. 21.

art. 1. &c.

cat. praf. 1.

Num. 34.

1. 2. qu. 21.

art. 1. &c.

Cat. praf. 1.

Num. 34.

D. Th. ibid.

Arg. ibid.

tiam Resp. Primò, per synderesim dat cognitionem legis. Per conscientiam manifesta homini, quàm operationes sint conformes, & vel contrariæ dictæ legi. 3. Per eandem conscientiam suauiter impellit ad conformes, & retrahit à contrariis. 4. Dat motiua externa nempe præmium, & penam, quibus inducat, vt homines semper meditentur, & se exerceant in obseruantia diuinæ legis.

Quomodo pastores animarum hoc idem præstabunt? Resp. Primò, debent explicare populis legem Dei, quod est synderesim illustrare. Secundo. Docere illos quàm actiones sint diuinis præceptis vel conformes, vel contrariæ, quod est conscientiam in primo suo actu examinandi, & iudicandi adiuuare. Tertio, Proponere motiua, quibus fideles ad virtutes impellantur, & à vitiis retrahantur: quod est adiuuare conscientiam ad secundum actum, qui conuenit, illi nempe vt sollicitè ad bonum, & compescat à malo. 4. Hortari fideles, vt in omni sua actione oculos ad Dei legem conuertant, in illaque die ac nocte impediantur, atque se exerceant.

De motiuis, quibus ad obseruantiam diuinæ legis homines inducuntur. Cap. VIII.

Num. 2.

EXpedite considerate de motiuis, quibus homines impellantur ad obseruantiam diuinæ legis? Ref A Car. hoc Parochis tanquam præcipuum propositum est.

Quare hoc? Ref. Quia plurimi circa illam tepidum, & remissum animum habent.

Quid per motiuum intelligi debet? Ref. Illud, quo tanquam à calcari vel stimulo & aculeo voluntas in agendo tepida, atque remissa excitatur, sollicitatur, impellitur vt in operando diligens sit.

Quæ sunt ista motiua, quibus voluntas hominis excitatur? Ref. Aliquo modo proponentur.

Sess. 6. c. 11.
Car. num. 7.
Num. 9.
Sess. 14. c. 3.

Primum est Facilitas, nempe si populis proponatur, quod obseruantia diuinæ legis, est facilis, & possibilis. Quod motiuum ex dictis colligi potest.

2. Iucunditas, nempe persuadere, quod non solum est facilis, sed etiam iucunda, & delectabilis, & de supradictis haberi poterunt argumenta.

3. Viti
tes, quæ
4. Iusti
honesti
domino.
5. Nec
necessari
6. Dign
honorific
7. Exer
quod on
arer nam
8. Ex
omnibus
nibus ser
9. Ex p
niam, iust
quæ grat
10. Ex
prudencia
peramus
11. Ma
12. Ma
Hæc
cere possu
Catechis
apparebi

MO
Re
Ampl
Conc. &
perencia
Exempl
Habens
Catec
plis: Ref
irrational
ta est.

3. Utilitas, nempe probare, vel explicare fructus & utilitates, quæ ex illa proueniunt. *Num. 9. Ec.*
4. Iustitia, atque honestas nempe probare iustum, atque honestum esse, vt creatura obediat suo Creatori Deo, ac domino, vt supra dictum est. *Num. 4. Ec.*
5. Necessitas, quod hæc obseruantia omnino ad salutem necessaria est. *Num. 8. Num. 11. Num. 10.*
6. Dignitas, nempe quod seruire Deo valde gloriosum, & honorificum est. *Num. 10.*
7. Exempla, veluti quod Christus fuit sub lege, &c. Item quod omnes Angeli, & Beati per hanc obseruantiam vitam æternam obtinuerunt. *Ses 6. c. 11. Ec. 16*
8. Ex parte dei asserre argumenta, quibus ostendatur omnibus modis deum mereri, & dignum esse, vt illi ab omnibus seruiatur. *Num. 2. Ec. hic per totum.*
9. Ex parte legis, declarando eius dignitatem, excellentiam, iustitiam, breuitatem, facilitatem, charitatem, & alia quæ gratissimam reddere illam possit.
10. Ex parte nostri, sumus miseri, sine consilio, atque prudentia, & absque directione Dei ad infinita mala propteramus *Num. 2. Num. 3. Ec. Prac. 1. Num. 2. 5. Ibidem.*
11. Maxima pœnæ illius transgressioni propositæ.
12. Maxima præmia eius obseruantiaæ destinata.

Hæc motiua fideles ad obseruantiam diuinæ legi inducere possunt: & ex sacra Scriptura, sacro Concil. Trid. & Catechismo accepta fuere, vt ex locis in margine citatis apparebit.

De modo ampliandi dicta motiua.

Num. 2.

MOtiua iam dicta egent explicatione & ampliatione: Ref. Egent.

Ampliatio vnde desumi potest? Resp. A Scriptura, à Conc. & Catec. ex iam dictis, ab exemplis, ratione, ab experientia, & alijs huiusmodi.

Exempla habent maximam vim in ampliando? Respond. *Num. 10.* Habent.

Catechismus proponit aliquam ampliationem ab exemplis: Ref. Proponit potissimum duo exempla, vnum rerum irrationabilium alterum populi Hebræi, cui à deo lex data est. *Num. 11.*

Num. 10.

Quid dicit de irrationabilibus? Respondeo. Ita argumentatur, si omnia irrationabilia legem sibi à Deo datam iniuoluntate habuerint, & voluntatem eius indefinenter sequuntur: cur homo cui Deus multò maiora contulit beneficia, legi, ac voluntati Dei non debet obtemperare.

Num. 3.

Num. 4.

Num. 11.

Catec. per totum.

Num. 2.

Num. 3.

Et c.

Num. 7.

Num. 9. &c.

Ibidem.

Num. 6. 7.

12. &c.

Num. 11.

Ibidem.

Quid Catechismus vellet à Parochis explicari circa legem à Deo Hebræis datam? Resp. Duo potissimum, nempe maiestatem legis, & bona, quæ populo illi ob datam legem addita sunt.

Quomodo explicatur maiestas legis? Resp. Ex quatuor causis illius.

Quomodo ab efficiente? Resp. Explicando quod à Deo, & Domino omnium, cuius infinitam vim, atque potentiam effugere nemo potest, data est.

Qua ratione ex materia? Resp. Explicando, quod lex res faciles, vtilis, iucundas, nempe amari, & amare, & in quibus gloria Dei, & commodum hominum posita sunt, præcipit, atque proponit.

Quomodo ex fine? Resp. Explicando finem legis esse rem dulcissimam, & iucundissimam, nempe charitatem Dei, & proximi, seu gloriam Dei, & summam hominum foelicitatem, atque salutem.

Quo pacto ex forma? Resp. Explicando modum, quo lex scripta à Deo data est.

Quid circa hunc modum Catechis proponit? Resp. Primo electionem populi, cui danda erat lex. 2. Præparationem illius ad legem suscipiendam. 3. Locum, & tempus, in quibus data est lex. 4. Maiestatem qua lex à Deo data est. 5. Curam ac prouidentiam particularem, quam Deus habuit populi, qui legem suam vel acceperat, vel accepturus erat.

Quid proponit de electione? Res Ait, Deus ex omnibus nationibus, quæ sub cælo erant, vnã delegit, quæ ab Abraham ortum habuit, & populum vocaret suum: & cui se cognoscendum, & colendum præberet. Elegit autem eam, non quod cæteras nationes iustitiã, aut numero vinceret: sed quod ipsi Deo sic placuit, nempe vt gentem inopem, & abiectam à se electam auget, & locupletaret:

vt sic eius illustrior es

Quid ex
vt Deus p
cauit Ab
grinum es
pollicitus
amplius q
ctam terra
misit, vt
labore nin
nescium li
pti. Duxit
triduo ant
lauarent, v
adessent. I
per Moyse
montem ab
est.

Quid C
tæ legis? F
quoad loc
raonis libe
tur.

Quid ex
Ait, Deus
& locum t
cumfudit,
dit.

Quid dic
Respondeo
transibat c
lum alteru
est, imò v
gyptum de
prudencia
pto verò e
te, & ad
rum in m
tur, ac t

vt sic eius potentia ac bonitas, apud omnes notior, atque illustrior redderetur.

Quid explicat Catechismus de preparatione? Resp. Ait, *ibidem.*
vt Deus præpararet populum ad legem suscipiendam, vocauit Abraham, vt esset pater populi Hebræi. Quem peregrinum esse voluit in terra Chanaan; cuius possessionem ei pollicitus est; sed tamen voluit, vt & ipse, & posterius eius amplius quadringentos annos vagi essent, antequam dictam terram obtinerent. Sed & hoc tempore Deus permisit, vt Hebræi in Ægypto serui essent, atque fame, ac labore nimium affigerentur. Contulit eis maximum beneficium liberans eos de domo seruitutis, & de terra Ægypti. Duxit in desertum curam gerens illorum. Demum triduo antequam ferretur lex, Deus iussit, vt vestimenta laurent, vxores non attingerent, vt ad diem tertium adessent. Deinde ad montem Sina adducti, in quo Deus per Moysen legem daturus erat, soli Moyse dictum est, vt montem ascenderet, populo verò talis ascensus prohibitus est.

Quid Catechismus explicat de loco, & tempore datæ legis? Respondeo. Ait, lex data est in deserto, & hoc *Num. 14.*
quoad locum; & postquam populus de seruitute Pharaonis liberatus fuit; per quod conditio temporis explicatur.

Quid explicat de maiestate, qua lex à Deo data est? Res. *Num. 6.*
Ait, Deus maxima cum maiestate venit in montem Sina, & locum tonitruis, fulgoribus, igne, densisque nebulis circumfudit, ac loqui cum Moyse cœpit; eique legem dedit.

Quid dicit de prouidentia dei erga populum Hebræum? Respondeo. Ait. Iste populus in sua peregrinatione *Num. 15.*
transibat de gente in gentem, & de regno ad populum alterum, sed Deus nunquam illi iniuriam fieri passus est, imò verò in Reges animaduertit. Et priusquam in Ægyptum descenderet, virum præmisit, *id est;* Ioseph, cuius prudentia & illi, & Ægyptij fame liberarentur. In Ægypto verò ea illos benignitate complexus est, vt repugnante, & ad illorum perniciem incumbente Pharaone, mirum in modum auergerentur, & cum valdè affigerentur, ac tanquam serui durissimè tractarentur, ducem

- Num. 12.* Moysen excitauit, qui eos in manu potenti educeret. Cum hoc igitur populo Deus ita coniunctus, & conglutinatus est, cumque adeo amauit, ut cum esset Dominus cœli, & terræ non confunderetur vocari Deus eorum.
- Num. 11.* Hæc Historia populi Hebræi, & modi quo lex illi data est, continet aliqua mysteria ad populorum ædificationem? Resp. ait Cat. Mysteriorum plena est: quorum explicatio populos ad obseruantiam diuinæ legis maximè excitabit.
- Num. 12.* Quæ sunt ista mysteria? Respond. Ait Catechismus, Primo Deus elegit gentem inopem, & exiguam, ut per multiplicationem & exaltationem illius effectus suæ legis, ac prouidentia manifestaret. Secundo, permisit Hebræos diu peregrinari, durissimâque seruitute premi, atque diuexari, ut ostenderet Deum posse populum sibi dilectum in quacumque, etiam maxima tribulatione adiuuare.
- Num. 13.* Similiter ut doceret amicos Dei fieri non nisi mundi inimicos, ac peregrinos in terris; atque in Dei familiaritatem facilius recipere, qui nihil omnino cum mundo commune habent. 3. Data est lex in deserto, & in monte Sina, ut significaretur, in solitudine, & asperitate viuendi homines à Deo maiora beneficia obtinere. 4. Data est lex postquam populus de Ægypto liberatus est, ut significaret Deus per beneficiorum recentem acceptorum memoriam homines debere induci, ut legem Dei vel accipiant, vel acceptam obseruent. 5. Voluit Deus, ut vestes laurent, vxores non tangerent, in radice montis permanerent, ut sic declararet casto humilique animo legem Dei esse accipiendam, atque obseruandam. 6. Tanta maiestate, atque terrore legem dedit, ut quanta res lex Dei esse, quantaque maiestas, ac potentia Dei illam dantis manifestaret. 7. Deus paternam curam, benevolentiam, prouidentiam erga populum Hebræum habuit, ut ostenderet se taliter fore affectum erga eos qui legem suam obseruarent. 8. Eundem populum multiplicauit, magnificauit, admirabiles toti mundo exhibuit, ut declararet per legem Dei populos fieri sapientes, gloriosos, felices, simulque ad æmulationem omnes homines, nationes, populos prouocaret qui perspecta Israëlitiçi populi gloria, atque felicitate ad
- Num. 14.*
- Num. 13.*
- Num. 6.*
- Ibidem.*
- Num. 11.*
- Num. 12.* &
- n. 5.*

veri Dei c
tur. Hæc &
Et hæc de

CA

In p

primo.
Quæ nar
ptum.

Quæ fo
accommo

Quod es
riorum.

Quis fin
ius præcep

In quor
principales
appellanti

Quæ sun
proxiur
apposita t

In quot
sequenti

Primum
2. De no
cepti.

veri Dei cultum, & obseruantiam legis ipsius conuerterentur. Hæc & alia mysteria in hac sacra Historia inclu.ã sunt. Et hæc de Decalogo in genere.

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In primum Decalogi Præceptum.

QVOMODO continuatur hæc Tractatio cum superiori? Respond. In superiori tractatus est de Decalogo in generali, nunc de singulis præceptis dicendum est, & initium habendum à primo.

Quenam materia huius tractationis? Ref. Primum præceptum.

Quæ forma? Ref. Modus tractandi Pastoribus animarum accommodatus.

Quod efficiens? Ref. Catechismus, iussu & Decreto superiorum.

Quis finis? Ref. Dirigere Parochos, & alios ad rectam huius præcepti explicationem.

In quot partes diuidenda est hæc tractatio? Resp. In tres principales, in septem autem minus principales, quæ capita appellantur.

Quæ sunt principales? Ref. Prima est exordium, vel quasi proœmium. 2. est primum præceptum. 3. Præmium, & pœna appositæ toti legi.

In quot capita tota tractatio est diuidenda? Ref. In septem sequentia.

Primum erit, de Exordio.

2. De nomine, definitione, causis, & diuisione primi præcepti.

3. De præcepto affirmatiuo.
4. De negatiuo.
5. De cultu, & inuocatione Sanctorum.
6. De cultu sanctarum Imaginum, ac Reliquiarum.
7. De præmio ac pœna.

Hic. n. 4.

De exordio in Decalogum. Cap. I.

Nu. 1. & 4. **L**egislatores in datione legis solentne facere aliquod
Num. 1. Exordium, vel proœmium: Res. Sæpè hoc fit.
 Quid est hoc proœmium, vel exordium. Resp. Illud, quod præmittitur dationi, legis.

quis est finis illius: Resp. disponere animas subditorum ad promptius legem acceptandum.

Num. 4. deus facit tale exordium? Res. Fecit.

Num. 1. quodnam est? Res. Illa verba: *Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Egypti, & de domo seruitutis.*

Ibidem. quis est, qui loquitur in eo? Res. deus: Ait enim: *Ego sum Dominus Deus.*

Ibidem. quid in illo explicatur? Res. Primò, maiestas dei illis verbis: *Ego sum Dominus, Deus tuus.* 2. Maximum beneficium hominibus collatum illis verbis: *Qui eduxi te de terra Egypti, & de domo seruitutis.*

Exod. c. 3. Quomodo dei maiestas hic explicatur? Resp. Primò, illud
N. 14. & 15 verbum: *Ego sum*: declarat deum esse in seipso æternum, & immortalem, cætera verò omnia per ipsum esse, & sine ipso non esse. 2. Illa vox *Dominus*, ostendit dominium, quod habet in omnia, per quod iuste potest omnibus legem dare. 3. Illa vox, *Deus*: significat in ipso esse summam potentiam, sapientiam, & bonitatem, ideoque legem ab ipso latam esse magni faciendam, cum summa sapientia, ac bonitate, plena sit, habeatque legislatorem, qui possit, sua potentia conterere eos, qui suæ legi noverint obedire. 2. Illud verbum: *Tuus*, explicat specialem erga homines Dei bonitatem, dominium, atque prouidentiam.

Num. 1. Ista possunt inducere homines, vt promptius legem accipiant, & à transgressione illius abstineant? Resp. Omnino. Maiestas enim legislatoris legi magnam affert dignitatem, & subditos ad eius impellit obseruantiam.

Num. 1. Quomodo explicatur maximum beneficium homini-

bus collatum est, seruitutem declarat, tatem consuetudinem libertatem libere.

Hoc bene

Catechismi

gyptiorum

vnuersæ re

homines p

cati regio

in regnum

dulcentissi

gregauit in

seruiamus

diebus not

Expedit

mantur: Re

efficiat: vt

beat: sic en

quàm pote

frequenti h

gem colen

abstineant.

tentionib

Qui mortu

legiam non

sibi acquisi

deum nos

De prin

Quæ

Non

quæ lequ

similitud

neque cole

que eorum

pertinet, &

bus collatum: Resp. Inter bona hominis, libertas maximum est, seruitus verò summum malum existit: Hic autem Deus declarat, se hominem à seruitute liberasse, & in libertatem constituisse: seruus enim à seruitute non nisi per libertatem liberatur.

Hoc beneficium nõne est particulare Iudæorum? Ref. Ait Catechismus? Et si Iudæis tantum videtur conuenire Ægyptiorum dominatu libertatis, tamen si interiorum salutis vniuersæ rationem spectamus, multò magis ad Christianos homines pertinet: qui non ex Ægyptiaca seruitute, sed à peccati regione, & à potestate tenebrarum à deo erepti, atque in regnum filii dilectionis suæ translati sunt. Pater enim indulgentissimus, per filium suum, filios, qui erant dispersi, congregauit in vnum, vt iam non vt serui, peccato, sed iustitiæ, seruiamus illi in sanctitate, & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris.

Expedi vt verba huius exordii in animis fidelium imprimantur: Ref. Ait Cat. Enitatur Parochus, & quantum potest efficiat: vt fidelis populus dicta verba semper in animo habeat: sic enim intelligent quemnam habeant legislatorem, quàm potentem, quàm beneficium, & ex vehemènti, atque frequenti horum verborum admonitione eueniet vt ad legem colendam fideles promptiores reddantur, & à peccatis abstineant. Sed hæc etiam illis affert vtilitatem, vt omnibus tentationibus opponant tanquam clypeum illud Apostoli: Qui mortui sumus peccato, quomodo adhuc viuemus in illo: iam non sumus nostri sed Christi, qui nos suo sanguine sibi acquisit, quomodo peccare poterimus in dominum deum nostrum, ipsumque iterum cruci affigere.

De primo præcepto, eiusque definitione, ac diuisione.

Cap. II.

Quænam sunt verba primi præcepti? Ref. Ait Cat. ista. Non habebis Deos alienos coram me. Reliqua verò, quæ sequuntur, id est, Non facies tibi sculpsile, neque omnem similitudinem quæ est in aquis sub terra; Non adorabis ea neque coles, non sunt in coelo, & quæ in terra deorum, neque eorum, quæ sunt aliud præceptum: sed ad iam dictum pertinet, & quasi illius sunt explicatio.

Ibidem.

Ibidem.

*Num. 2.
& n. 16.*

Num. 6. Quod est nomen præcepti? *Ref.* Dicitur primum præceptum.

Num. 3. Quare dicitur præceptum? *Resp.* Quia modo præceptum datum est.

Num. 6. Cur dicitur primum? *Ref.* Ait Catec. Hoc præceptum est omnium primum, & maximum, non ordine tantum ipso, sed quia ante alios numeretur, vel positus sit primo loco sed ratione, dignitate, præstantia. Sicut enim Deus tum magnitudine maiestatis, tum multitudine beneficiorum super omnia, etiam Reges ac parentes, diligere debet, omnia verò alia propter Deum sunt diligenda, ita præceptum de hac dilectione datum maximum, & omnium primum est iudicandum.

Ex præc. 3. Num. 1. Quomodo potest definiri hoc præceptum? *Resp.* Sic, *Est prima regula actuum cordis humani in Deum obligans ad sui observantiam.*

Et n. 3. de Decal. Quare dicitur regula? *Ref.* Quia regulat.

Ex præc. 3. nu. 1. supra de Decal. Quare prima? *Ref.* Quia præcepta Dei sunt regula prima actuum humanorum, ut dictum est.

Ex præc. 3. nu. 1. supra de Decal. Cur dicitur, actuum cordis humani erga Deum? *Ref.* Quia dicti actus ab illo sunt regulati.

Propter quid dicitur obligans ad sui observantiam? *Resp.* Quia in hoc ratio præcepta est.

De causis primi præcepti.
Num. 2.

Num. 1. Quod efficiens huius præcepti? *Resp.* Deus, ut dictum est.

Ex præc. 3. Quis finis? *Resp.* Impellere, dirigere, regulare cor hominis in Deum.

Num. 1. Quænam forma? *Ref.* Ratio, seu ius, directiva, præceptiva, obligativa.

Num. 3. Quis effectus? *Respondeo.* Obligatio ad sui observantiam.

de Decal. Num. 8. Quæ materia? *Ref.* Remota sunt omnes homines, seu corda omnium hominum. Minus remota sunt omnes actiones cordis humani erga Deum. Proxima sunt omnes virtutes, & omnia vitia, quæ in actibus cordis humani erga Deum velent repetiri.

Potest p
cordi hom
techismo.
maximum,
spe, & char
nia attendit
spes, & cha
ideo hoc p
certum est a
omnes act
sint cordis,
datum sit o
citur, Non
tum ore cor
tificatio e
cessationem
cultum, vel
nullum præc
quod omnim

Primum
negativum
Quare ho
ipsum tum
tur.
Quodnam
Non habebis
Quodnam
verum Deu
bis.
Ex quibus
Respondeo.
me.
Quomodo
clarat, quod i

Potest probari quod primum præceptum datum sit cordi hominis? Respondeo. Potest tali ratione ex Catechismo. Primum, hoc præceptum ait Catechismus, maximum, & primum, est de Dei dilectione, & de fide, spe, & charitate: 2. est certissimum, quod Deus ante omnia attendit, & intuetur cor hominis: dilectio etiam, fides, spes, & charitas, tantum in corde hominis reperiuntur: ideo hoc præceptum cordi hominis datum erit. Tertio, certum est apud omnes, quod in primis tribus præceptis omnes actiones hominis in Deum sunt regulatæ, siue sint cordis, siue oris, siue exterioris. Sed quod secundum datum sit ori, verba ipsa apertissime declarant, cum dicitur, *Non assumes nomen Dei tui in vanum*, quod tantum ore contingit. 3. etiam circa exteriora versatur: Sanctificatio enim Sabbati, & Festorum fit per externam cessationem ab operibus seruilibus, & per externum cultum, vel ieiunij, vel Missæ, vel aliter datum, ergo nullum præceptum datum est cordi hominis erga Deum, quod omnino absurdum est, vel primum datum est illi

Num. 6.

Num. 1.

Prac. 4.

Num. 3. & 4.

Prac. 2.

Num. 1.

Prac. 3.

Num. 1.

De diuisione primi præcepti

Num. 3.

Primum præceptum debet diuidi in affirmatiuum, & negatiuum? Res. Ita ait Catechismus. Num. 3.

Quare hoc? Respondeo. Quia necesse est, vt per ipsum tum virtutes præcipiantur, tum vitia prohibeantur. Ibidem.

Quodnam est præceptum negatiuum? Res. Ait Cat. hoc: *Non habebis Deos alienos coram me.* Num. 2.

Quodnam affirmatiuum? Respondeo. Hoc, ait, *Me verum Deum coles, alienis Dijs cultum non adhibebis.* Num. 3.

Ex quibus verbis negatiuis colligitur affirmatiuum? Respondeo. Ex illis duobus *aliens Deos, & coram me.* Num. 3. & 9.

Quomodo est hoc? Res. Illud verbum: *Deos alienos* declarat, quod ipse sit verus, legitimus, & naturalis Deus. Alij Ibidem.

verò, qui Dij vocantur sunt falsi, illegitimi, & alieni à vera diuinitate. Illa vera dictio: *Coram me*, significat nihil omnino debere cum Deo; quod attinet ad diuinitatem, comparari.

Ex prac. 7.
¶ 10.

Poteſt declarari exemplo: Ref. Poteſt tali, Deus in ſeptimo præcepto dicit: *Non habeas rem alienam*; in decimo: *Non concupiſces rem alienam*, & ſenſus eſt. Illa quæ tua ſunt concupiſcere, & habere licitum eſt; aliena autem nec habeas, nec concupiſcas. Sic in præſenti, cum dicit, *Non habeas Deos aliens*, ſenſum habet: Me verum Deum habeas, alienos Deos ne habeas. Similiter ſi pater filio naturali dicat. Non habeas alienum patrem coram me, ſenſus erit: Me verum, & naturalem patrem habeas, quia à me genitus, & educatus es. Alienum autem patrem à quo nec genitus, nec educatus fuiſti, ne habeas coram me, *id eſt*, in iniuriam & contemptum mei. Sic igitur Deus dicit. Ego creati te, & à ſeruitute peccati te liberaui, & magnam de te habeo providentiam, me igitur verum, & legitimum, & naturalem Deum, Dominum tuum agnoſce, præter me autem nullum Deum, aut patrem tibi conſtituas: quia apud me ſolum totius mundi ſummum dominium repositum eſt.

De Præcepto aſſiſtino, eiusque explicacione.
Cap. III.

Quid debet conſiderari de hoc præcepto? Reſp. Duo, Primò præceptum, quod pertinet ad ſyndereſim. 2. Illius obſeruantia quod ſpectat ad conſcientiam.

Quid de præcepto explicandum? Reſp. Primò, Finis. 2. Effectus. 3. Materia 4. Forma.

Decal. n. 70

n. 10. n. 3.

De Decal.

n. 10. n. 7.

Præc. 3. n. 1.

Quis eſt finis præcepti? Ref. Gloria Dei, & vtilitas hominum.

Quomodo eſt gloria Dei? Ref. Quia præcipit cultum, per quem Deus glorificatur.

Quare continet hominum vtilitatem? Ref. Quia hominem deſtinari ad cultum Dei, & hoc ab ipſomet Deo, & per præceptum, ſumma dignitas & ſummum beneficium hominis eſt.

De Decal.
Num. 8.

Quis eſt effectus huius præcepti? Reſp. Obligare, impellere, dirigere cor hominis ad omnes actus, quibus Deo debitus cultus redditus ſit.

Quanam

Quanam
ua; qua

Quanam
da omni
à cordi
virtutes

Quæ
Charitas
licer ad t
doctrinar

Quom
ta; Ref. P
pir actum
per dicta
præcepta

EXpe
liffim
ſi eas igno
Quid e
ſunt expl

Quis ſi
hominum

Quomo
Deo ſunt

quo modo
Bonitas S

tia, quia
tix fonte

hauriri: S
absque D

ſe, quod
charitatem

tum boni
charitate

tur dant g

Qua
pondeo,

Quenam forma? Ref. Illa, præceptiua, obſigatiua, directiua; quæ de lege dicta est.

Quenam materia? Ref. Remota omnes homines, seu corda omnium hominum, minus remota actiones omnes, quæ à corde hominis in Deum sunt eliciendæ. Proxima omnes virtutes, quibus cor hominis ad Dei cultum directum est.

Quæ sunt iste virtutes? Ref. Cat ait sunt tres, Fides, Spes, Charitas D. Th. addit quartam, quæ dicitur Religio: quæ licet ad tres dictas reducatur, recte tamen ob faciliorem doctrinam, cum illis numerare non inutile est.

Quomodo istæ virtutes à primo præcepto sunt imperatæ? Ref. Præceptum est *Me verum Deum coles* Ecce præcipitur actum illum, qui dicitur cultus Dei. Hic autem cum per dictas virtutes exhibeatur, sequitur quod illæ omnes præceptæ sint.

De Fide, Spe, & Charitate. Num. 2.

EXpedit habere doctrinam de his virtutibus? Ref. Utilissimum est, nemo enim potest se exercere in illis, si eas ignoret

Quid de illis tractandum? Ref. Quatuor causæ illarum sunt explicandæ.

Quis finis harum virtutum? Ref. Gloria Dei & summa hominum vtilitas, id est vita illorum beata.

Quomodo est Dei gloria? Ref. Omnia attributa quæ in Deo sunt, ad hæc tria, Potentia, Sapientia, & bonitas aliquo modo reduci possunt. Potentia Patri, sapientia Filio, Bonitas Spiritui sancto tributæ sunt. Fide colitur Sapientia, quia per fidem profiteamur Deum esse primum Sapientia fontem: & ab ipso omnium creaturarum Sapientiam hauriri: Spe colitur Potentia, quia per illam profiteamur absque Dei auxilio nos nihil posse, & cum illo omnia posse, quod est Deum omnis potentia fontem confiteri. Per charitatem colitur Dei bonitas; cum enim dilectio sit tantum boni, & charitate Deus diligatur super omnia, merito charitate profiteamur, quod Deus sit summum bonum: igitur dant gloriam Deo.

Qua ratione respiciunt hominum vtilitatem? Ref. In homine tria mala sunt, nempe ignorantia

Ex præc. 3.

Num. 1.

Symbol. n. 4.

Num. 4.

D. Th. 2. 2.

q. 81 a. 1.

nd. 1.

Argum.

Sess. 5. c. 2.

Ex sess. 6.

Cap. 7.

1. 2. qu. 62.

Num. 4.

1. 2. 796. 77

78. 69. 6.

in intellectu, infirmitas in natura, carne, sensu: malitia, in voluntate. Fides est veluti alueus, vel aquæ ductus per quem Sapientia Dei in intellectum, ad eius expellendas ignorantia tenebras, destinatur. Spes est veluti alter alueus quo potentia Dei nostræ infirmitati communicatur. Per charitatem verò diuina bonitas in voluntate, recipitur, qua eius malitia sanata est. Hinc fit vt per tres dictas virtutes homo in Deum, vt in vltimum finem sit ordinatus, Tria enim ad quamcumque hominis operationem necessaria sunt, nempe scire, posse, velle, Fides dat scire, Spes tribuit posse: Charitas velle: ideo hominis maximam continent vtilitatem,

D.T. Ibid. Quis est effectus harum virtutum? Resp. Ex dictis apparet, Fides communicat diuinam sapientiam; tollit intellectus ignorantiam, facit scire quomodo homo in Deum vltimum finem tendat. Spes confert Dei potentiam, seu auxilium, dat posse, tollit infirmitatem naturæ. Charitas Dei dat bonitatem, facit velle, sanat voluntatis malitiam.

Ibidem. Qui sunt actus harum virtutum? Resp. Actus fidei est credere, Deum, Deo, in Deum. Actus spei, desiderare, sperare, petere: demum diuino inniti auxilio, atque potentia. Actus charitatis est diligere Deum super omnia, & proximum propter Deum.

Ex. Symb. Quenam sunt obiectum harum virtutum? Resp. Obiectum fidei sunt quatuor; primò, vltimus finis Deus. Secundò, Mediator, *id est*, dator mediorum Christus. Tertiò, Media data à Christo, nempe lex Dei, & Sacramenta, & oratio. Quartò, bonus vsus mediorum. Hæc sunt obiectum fidei, & in Symbolo Apostolorum sunt explicata,

Apost. ex Orat. Dominic. ex Decal. Obiectum spei est auxilium, & potentia Dei, per quam homo ex vna parte adiuuatur, vt bene vtratur mediis à fide ostensis: ex alia erigitur, vt ex tali bono vsu speret æternæ vitæ retributionem. Obiectum charitatis Deus, & proximus.

Ibidem. Quæ forma harum virtutum? Resp. Ratio illa regulans hominem ad vltimum suum finem Deum per debita media obtinendum.

Ibidem. Quod efficiens illarum? Resp. Deus, à quo infusæ sunt ideo etiam dicuntur infusæ.

Qua
pro ob
nitatem

Quare
Quia de
dum era
tate tras

Q
sta
cultum

Quar
gendo,
corde su

Quor
mines D

Quis
Deo, id

Quis
hibendu

Quæ
Quæ

Quib
enumerat

tionem,
decimas

di, ruz a

Quod
peratur

& exerc

H
OU

ad semp

tempore

Populi

Omnino

Quare dicuntur Theologicæ? Resp. Quia habent pro obiecto Deum, id est, sapientiam, potentiam, & bonitatem Dei.

Quare hic Catechismus non tractavit de illis? Resp. Quia de fide dictum erat in Symbolo, De Spe, dicendum erat in Oratione Dominicali, Hic verò de Charitate tractatur: quia finis legis charitas est.

De Religionis virtute. Num. 3.

Quid per Religionem hic est efficiendum? Resp. Non status Religiosorum, sed virtus quædam, quæ circa cultum Dei versatur. *I. 2. qu. 81. art. 1.*

Quare ita nominatur? Resp. Religio dicta est à relegendo, quia illa, quæ sunt diuini cultus, frequenter in corde sunt reuoluenda. *Ibidem.*

Quomodo desinitur? Resp. Sic est virtus per quam homines Deo debitum cultum, & reuerentiam exhibent. *Ibidem.*

Quis finis illius? Resp. Exhibere debitum cultum Deo, id est gloriam Dei. *Ibidem.*

Quis actus? Resp. Dirigere ad dictum cultum rectè exhibendum. *Ibidem.*

Quæ forma? Resp. Ratio directiua ad eundem cultum. *Ibidem.*

Quæ materia? Resp. Cultus qui Deo debitus est.

Quibus actibus hic cultus determinatur? B. D. Thom. enumerat istos, vt magis principales; Deuotionem, orationem, adorationem, sacrificium, oblationes, primitias, decimas, votum, iuramentum, laudem, & alia huiusmodi, quæ ad dicta reduci possunt. *Ibidem. Ibidem. I. 2. qu. 81. 82. & seq.*

Quod efficiens illius? Resp. Partim deriuatur, & imperatur à virtutibus Theologicis, partim etiam studio, & exercitatione acquiritur ab homine potest. *I. 2. qu. 63.*

De obseruantia huius præcepti.

Num. 4.

Hoc præceptum obligat ad sui obseruantiam? Resp. Obligat, sed quia est affirmatiuum non obligat ad semper, sed secundum rectam rationem pro loco, & tempore. *I. 2. qu. 3. art. 2.*

Populi sunt inducendi ad hanc obseruantiam? Respon. Omnino. *Cat. Dec. Num. 3.*

Qua ratione faciendum? Res. Primò, proponendus est cultus virtutum Theologicarum. 2. Cultus interior religionis vt deuotio, &c. 3. Cultus Dei interior.

Cat. Praef. Num. 12. Apóstol. Quomodo proponendus actus fidei? Res. Per Symb.

Ibidem. Actus Spei? Res. Per Orationem Dominicalem.

Ibidem. Actus Charitatis? Res. Per obseruantiam diuinæ legis, 1. 2. qu. 81. & sacram communionem.

Eccl. Cat. Num. 4. Res. Deuotio, oratio, humilitas, & similia.

Ibidem. Qui actus exteriores, qui præcipue proponendi? Res. Missa, diuina officia, obseruantia festorum, dierum, & ieiuniorum, vsus Sacramento- rum, elemosyna, & alia ab Ecclesia instituta.

De præcepto negativo. Cap. IV.

Sess. 6ie. 20. **Q**uamnam de hoc præcepto consideranda sunt? Res. Præceptum, & eius obseruantia.

Cat. praef. 3. Num. 1. Quamnam est materia huius præcepti negatiui? Res. Proxima sunt omnia vitia, quæ ad dictas, actiones sunt pertinencia

hic. num. 7. Quis est finis huius præcepti? Res. Impedire omnes iniurias, & offensas cordis humani contra Deum, aut sanctos, aut res diuino cultui dicatas.

Ibidem. Quis actus illius? Res. Prohibere sub grauissima obligatione dicta vitia, & offensas.

Num. 3. & 7. Quomodo possunt cognosci omnia vitia, quæ dicta sunt? Res. Considerando actus contrarios quatuor virtutibus iam explicatis.

Num. 7. Quinam actus contrariantur fidei? Res. Catechismus enumerat hos: Primò, qui in hæresum labuntur; secundo, qui non credunt ea, quæ sancta mater Ecclesia credenda proponit. Terriò, qui somniis, auguriis: cæterisque superitionibus, & vanissimis rebus fidem habent: quarto Ignorantia mysteriorum fidei, quæ in Symbolo explicata sunt.

Ibidem. Qui actus contrariantur Spei? Res. Ait Catechif. primò, Desperatio de æterna sua salute, seu non confidere in Dei bonitate atque misericordia. 2. Nimia confidentia in diuitiis, in corporis valetudine, ac viribus, demum in rebus mundanis, ac in seipso. Præsumptio etiam in diuina misericordia, & abjectio timoris de diuina iustitia. Item

timere
timore

Qui
seu offe
liter ord
in dilect
Qui
ria ingra
Dei, &

HO
HO

Quali
semper.

Quare
sunt, & n
stinendum

Quis e
net se ab
rius sit.

Quis d
scienter in

Si quis
virtutum;

ceptum tr
Resp. Obl

vitii, qu
obseruant

æterna est

Ille qu
ac Reliqui

cepti, in qu
Responder

dicendum.

D

Quæ d
& inu
pè honore

timere nimis creaturas, veluti Reges Dominos, ita vt hoc timore in Dei offensam inducantur.

Qui contratiatur Charitari? Resp. Omne peccatum, *Num. 3.* seu offensa Dei, qui enim offendit Deum, saltem mortali- *D.Th. 2. 2.* liter odit illum, & inimicus fit illi. Item accidia voluntaria. *q. 1. 35.* in dilectione Dei, & obseruantia legis ipsius.

Qui Religioni? Ref. Idololatria, superstitio, inobediën- *2. 2. q. 81.* tia ingratitude, indeuotio, seu accidia voluntaria in cultu *et c.* Dei, & alia huiusmodi,

De obseruantia huius Præcepti.

Num. 1.

HOc præceptum obligat ad sui obseruantiam? Resp. *Sess. 6. c. 20.* Omnino. *1. 2. q. 33.*

Qualis est eius obligatio? Respondeo. Semper, & ad semper.

Quare sic? Resp. Quia hæc & alia vitia, semper mala *Ibidem.* sunt, & nemo potest bene vti illis, ideo semper à dictis abstinendum.

Quis est obseruator huius præcepti? Ref. Ille, qui abstinet se ab omni actu, qui quatuor virtutibus dictis contrarius sit. *Ibidem. Categ. 9.*

Quis dicitur transgressor? Resp. Ille, qui in dictos actus scienter incurrat.

Si quis tentetur de aliquo actu contrario alicui dictarum virtutum; & ille non consentiat, sed resistat ne hoc præceptum transgrediatur, erit huius præcepti obseruator? Resp. Obseruantia legis non minus posita est in fugiendis vitiis, quam in sectandis virtutibus; ideo talis actus erit obseruantia, & si homo sit in gratia, cum merito vitæ æternæ esse potest.

Ille qui veneratur Angelos, Beatos, illorum Imagines, ac Reliquias, est obseruator, an transgressor huius præcepti, in quo iubetur, *Non habebis D'os alienos coram me?* Respondemus. De hoc fusiùs in sequentibus capitibus est dicendum.

De cultu et inuocatione Sanctorum.

Cap. V.

Quæ differentia est inter cultum, seu venerationem *Ex Sess. 2. c. 2.* & inuocationem? Resp. Veneratione damus, nem- *Cap. 2.* pe honorem, & cultum. Inuocatione petimus, & reci-

pinus, nempe patrocinium, & intercessionem apud Deum.

Num. 8.

Illa verba. *Me verum Deum coles*, prohibent ne cultum, & venerationem Sanctorum, & Angelorum? Resp. Non.

Ibidem.

Illam, quæ sequuntur, *Alienis Dijs cultum non adhibebis*, prohibent illum? Resp. Non.

Ibidem.

Quomodo est hoc? Res. Duplex est cultus, vel honor, alter debitus soli Deo, alter qui Angelis, atque Sanctis debitus est. Hoc præceptum iubet, ut primus cultus soli Deo & nulli alteri exhibitus sit; de secundo nullam facit prohibitionem.

I. 2. qu. 2.

Quid est honor, seu cultus? Resp. Est testimonium virtuosæ excellentiæ, quæ in substantia fit rationali.

art. 1.

Vbi est maior excellentia, ibi ne requiritur maior honor? Resp. Ita est.

Arg. ibid.

Quæ differentia est inter excellentiam Dei, & creaturarum? Res. Infinita distantia est.

Sess. 25.

Angeli, & Beati, habent ne virtutis excellentiam? Res. Habent, propterea à Deo apud ipsum, & supra omnes creaturas præmio vitæ æternæ sunt exaltati.

Cap. 2.

Catech. n. 9.

Huic excellentiæ debetur honor? Resp. Debetur, non tamen ille, qui soli Deo debitus est, quia excellentia creaturarum, cum excellentia Dei non est comparanda.

Ibidem.

Catech. n. 8.

Esset iniustitia si honor debitus excellentiæ Dei daretur excellentiæ Angelorum, vel Beatorum? Respondeo. Omnino, quia honor excederet excellentiam illorum, & Deo fieret iniuria. Ideo prohibetur hoc præcepto ne talis honor parietur creaturæ, ut creaturæ, est, exhibitus sit.

Concil. &

Catech.

Ibidem.

Num. 8.

Potest declarari, quod prohibitio secundi cultûs in prohibitionem primi inclusa non sit? Respond. Catechismus ita declarat. Quis adeo demens est, ut si Rex prohibeat, ne qui quam se, tanquam sit Rex, gerat, aut regium habitum, seu insignia ferat: aut se regio cultu, atque honore affici pariat, continuo putet nolle Regem, ut suis Magistratibus, honos deferatur? Sic Deus cultum sibi debitum prohibet, ne cuiquam alteri tribuatur, honorem vero Angelis, & Beatis debitum illis tribui posse non solum non prohibet, sed etiam permittit, ac iubet.

In Apo
homines
se: quia
Deo deb
Quom
los ador
lato mo
vnde etia
tem pro
De ven

Pote
prece
exemplo
Quom
docet in
rogatiua
Deo in n
mines, ab
aliqui pr
multi sup
ta Angeli
cellentiam
ficiam, &
Scriptura
est. Deim
vnanimi
quod ita
Quom
tionem
erat in no
uis Chris
Apostolic
sanctorum
Quom
suar. Prin
Secundo,
Excellent
hæc tria
sentionem

In Apocalypſi nonne legitur Angelos recuſaſſe, ne ſe *Ibidem.*
homines venerarentur? Reſ. Ait Catechiſmus; Ita feciſ-
ſe: quia ſibi eum honorem haberi volebant qui ſoli
Deo debetur.

Quomodo ergo in vereri Teſtamento quidam Ange-
los adoraffe dicti ſunt? Reſ. Illud verbum: *Adoratio*,
laro modo acceptum eſt pro cultu maioribus debito,
vnde etiam quidam dicuntur Reges adoraffe, non au-
tem pro eo, qui ſoli Deo debitus eſt.

De veneratione, & invocatione ſanctorum Angelorum.

Num. 2.

Poteſtne probari, quod Angelis cultus, & inuocatio
rectè conueniat? Reſ. Potest, tum autoritate, tum
exemplo. tum ratione.

Catechiſ.

Num. 9. &

Num. 12.

Quomodo probatur autoritate? Reſ. Primò ſcriptura
docet in Angelis reperiri maximas excellentesque præ-
rogatiuas, veluti quod Deo aſſiſtant, illi miniſtrent; à
Deo in miniſterium mittantur, per illos gubernet ho-
mines, ab illis beneficia plurima hominibus conferatur,
aliqui præſunt regnis, item Eccleſiis, & ciuitatibus:
multi ſunt hominum cuſtodes, aliæque huiusmodi mul-
ta Angelis à Scriptura tribuuntur, quæ cum dicant ex-
cellentiam virtutis, & dignitatis, item officium, & bene-
ficium, & interceſſionem pro hominibus, meritò ex
Scriptura veneratio, & inuocatio illorum concedenda
eſt. Deinde ſacrum Concilium Tridentinum ait, Patres
vnanimi conſenſu id docere, & à Conciliis generalibus,
quod ita fit, eſſe decretum.

Seſ. 25. c. 2.

Quomodo exemplo? Reſ. Primò. Iacob petit benedi-
ctionem ſibi, & pueris ſuis ab Angelo, cum quo luſtatus
erat in nocte. 2. Docet Concilium, talem eſſe à primæ
uiſ Christianæ Religionis temporibus Catholicæ &
Apoſtolicæ Eccleſiæ vſum. Multa quoque exempla
ſanctorum virorum circa hoc habita ſunt.

Num. 10.

Quomodo ratione? Sic. Obiectum, ſeu cauſa honoris
ſunt. Primò excellentia virtutis, veluti excellens Poëta.
Secundò, Excellentia poteſtatis, veluti Reges. Terriò,
Excellentia beneficentiæ, veluti patres ac matres Vbi
hæc tria ſunt hono illis debitus, eſt iuxta ſapientum aſ-
ſertionem Sed hæc omnia in Angelis ſunt, vt patet con-

sideranti, ergo honor illis, & veneratio debita est, Similiter: vbi aliqui sunt interuuncij, seu intermedij inter Deum & homines, seu inter Reges & populos, ibi licita est inuocatio, & recursus ad illos. Sed Angeli sunt tales, vt patet ex scriptura, ergo illorum inuocatio licita est.

Num. 9.

Quid ait Catechismus, de dignitate Angelorum? *Ref. Ait:* ipsi sunt Ministri Dei Deus illorum opera non modo ad Ecclesiam suam, sed etiam ad reliquarum rerum gubernationem vtitur. Eorum ope maximis tum animarum tum corporis periculis quotidie liberamur. Ipsi maxima charitate nos diligunt Regibus antecellunt Prouinciis praesent. Homines custodiunt: pro illis orant: preces, & lacrymas nostras offerunt Deo.

Num. 11.

De cultu, & inuocatione Beatorum Num. 3.
Idem de cultu, & inuocatione Sanctorum dicendum est: *Resp. Idem.*

Ibidem.

& 12.

Ses. 23. c. 2.

Catec. quo modo hoc probat? *Ref. Primò ait,* ex dictis de cultu, & inuocatione sanctorum Angelorum, idem de Beatis in Caelo regnantibus posse probari. 2. Ait autoritatem Concilij Nicæni, Gangrensis, ac Trid. confirmari. 3. Sanctorum Patrum unanimi consensu, quod etiam Conc. affirmat. 4. Antiquus vsus, & consuetudo Ecclesiae. 5. Ex sacra Scriptura sic. In sacris litteris multorum hominum vt Abraham, Dauid, S. Petri, S. Pauli laudes, & preconiata celebrantur. cur ergo homines ad imitationem Scripturae honorem illis non exhibebunt? 6. Si pro salute hominum preces ad Deum faciunt, si multa eorum merito, & gratia Deus in nos confert beneficia: cur colendi, & inuocandi illos cauam non habemus. 7. Si gaudium est in Caelo super vno peccatore poenitentiam agente: cur ciues caelestes, poenitentes non adiuuabunt, & rogati à nobis peccatorum veniam non imitabunt, & conciliabunt nobis Dei gratiam?

Catech. responderet objectionibus, quae circa hoc fieri possent? *Resp. Respondet.*

Num. 2.

Si quis obiiciat. Scriptura ait. *soli Deo honor & gloria,* quid respondet? *Ref. Ait,* eadem iubet honorare parentes Reges praepositos; &c. Ideo ibi scriptura de summo tantum honore se monem habet.

Num. 11.

Si quis dicat: Qui dat honorem Sanctis minuit gloriam

Dei? *Resp.*

Deum augere qui Deo aliquid

Si dicatur

nium quod

rat: *Ref. Ait.*

dit sine me

Veluti Ab-

cis, Moyses

que idem in

Si dicatur

nos & inter

fidei nostrae

gulari fidei

Iudaeorum a

salutem imp-

Si dicatur

ergo alii me-

ria, & digni-

Idem sanctu-

precibus con-

torum non in

deprecatione

Christi, quia

nobis intere-

De cultu

Sacrum C

St one san-

etorum quo-

viuentium sa-

Afferit aliqu-

quia dicta co-

plum Spiritu-

tanda sunt, a

beneficia à D-

Damnate eos

verbis: Affi-

atque honorem

menta à fidei-

Dei? Resp. Ait, imò augetur, quia sic spes hominum in Deum augetur, & homines ad imitationem sanctorum, qui Deo altissimè seruiunt, inducuntur.

Si dicatur superuacaneum est. Sanctorum patrocinium quod Deus sine interprete precibus nostris occurrat? Ref. Ait cum D. Aug. Imò Deus multa non concedit sine mediatoris, ac deprecatoris opere, & officio. Veluti Abraham obtinuit pro Abimelec, Iob pro amicis, Moyses pro populo Hebræo, Chanana pro filia atque idem in aliis plurimis.

Si dicatur, Adhibere Sanctos internuncios, & patronos & intercessores arguit inopiam, & imbecillitatem fidei nostræ ad Deum? Ref. Ait, Centurio à Christo singulari fidei preconio laudatus est, & tamen seniores Iudæorum ad Saluatorem misit, vt laboranti puero salutem impetrarent.

Si dicatur, D. Paulus ait. Vnus est mediator Christus, ergo alii mediatores non sunt adhibendi, quia sic gloria, & dignitas Christi mediatoris minueretur? Ref. Ait Idem sanctus Paulus, magno studio fratrum viuientium precibus commendari cupiebat, quod si orationes viatorum non minuebant gloriam Christi, multo minus deprecationes sanctorum: Amplius augetur gloria Christi, quia sancti in nomine, & per merita ipsius pro nobis intercedunt.

De cultu sanctarum Reliquiarum, & imaginum.

Cap. VI.

Sacrum Concilium quid docet de cultu, & veneratione sanctar. Reliquiarum? Ref. Ita, decreuit, Sanctorum quoque Martyrum, & aliorum cum Christo viuientium sancta corpora veneranda sunt.

Afferit aliquam causam? Ref. Afferit plures: Primò est, quia dicta corpora fuerunt vicia membra Christi, & templum Spiritus sancti. 2. Quia ad æternam vitam suscipienda sunt, atque glorificanda. 3. Quia per ipsa multa beneficia à Deo hominibus præstantur.

Damnat eos qui contrarium sentiunt? Ref. Damnat his verbis: Affirmantes sanctor. Reliquiis venerationem, atque honorem non deberi, vel eas, aliâque sacra Monumenta à fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opis

impetrandi causa Sanctorum memorias frustra frequen-
tari, omnino damnatos esse, prout iam pridem damna-
uit, & nunc etiam damnat Ecclesia.

Num. 1. 5.

Catech. addit aliquas rationes: Res. Probat hæc primò
ex scriptura; secundò ratione.

Ibidem.

Quomodo ex scriptura? Res. 4. Reg. c. 1. Cadaver for-
te illatum in sepulchrum Elifæi, cuius tacto corpore,
subito reuixit, ergo per Reliquias Sanctorum Deus mi-
rabilia operatur, ex quo fit vt veneratione digna sint.

Ibidem.

Quomodo probat ratione? Resp. Ita ait ad sanctorum
sepulchra Miracula multa efficit Deus, oculi, manus
omniâque membra infirmata in pristinum statum resti-
tuuntur, mortui ad vitam reuocantur, dæmones à corpo-
ribus eiiciuntur. Quod ergo Deus ita exultat, cur homi-
nes eidem venerationem non exhibebunt; Amplius si
vestes, si sudaria, si vmbra Sanctorum, priusquam è vita
migrarent, teste scriptura depulerunt morbos, virè que
restituerunt, quis negare audeat. Deum per sacros cine-
res, ossa, cæterasque sanctorum Reliquias, eadem mira-
biliter efficere; Et si hæc, cur illis honos non est exhi-
bendus.

Act. 19.

4. Reg. 2.

De cultu sanctorum Imaginum. Nam 4.

Ses. 25. 6. 2.

Sacrum Concilium quid docet de Imaginibus? *Et*. Ita
decreuit. Imagines Christi, Deiparæ Virginis, & alio-
rum Sanctorum in Templi præsertim habendas, & reti-
nendas, eisque debitum honorem, & venerationem im-
pertiendam. Non quod credatur inesse aliqua iis diuini-
tas, vel virtus propter quam sint colendæ, vel quod ab
eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus
sit figenda, veluti olim fiebat à Gentibus, quæ in idolis
spem suam collocabant; sed quoniam honos, qui eis
exhibetur, refertur ad prototypa, quæ repræsentant, ita
vt per Imagines, quas osculamur, & coram quibus ca-
put apertimus, & procumbimus, Christum adoramus: &
Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneramus.
Id quod Conciliorum, præsertim verò II. Nicenæ Syno-
di decretis contra Imaginum oppugnatores est sancitum.

Ibidem.

Quid in hoc decreto docet Concilium? Res. Duo, pri-
mò, Sanctis imaginibus cultum esse exhibendum: Ex-
plicat modum, quo talis cultus bene, vel malè traditus

fit. Et Catech.

Vnus Imagines
& malus in
proponitur.

Quibus ve-
Illis: Non fa-
qua est in C
rum; qua s
coles.

Ista verba
sculpendi an

Quomodo
Quia ex cr
& Imagines
znei.

Quid ergo
fiant, vt illis
illis verbis:

Quis est
ex Concilio
colantur, au-
virtus, prop-
datur quod
collocanda.
quo artificia
vel colorib.

Quis imag
Catechismo

fiant ad ver-
& cognosce-
dam. Secun-
memoria, v-
amandum i-
Tertiò, si i-
vt eorum ex-
ipso confo-

Personæ
signis expri-
signis expri-
mento appa-

fit. Et Catec. Idem & eisdem verbis hæc docet.

Vsus Imaginum potest esse bonus & malus: Res. Potest *Ibidem.*
& malus in hoc primo præcepto prohibetur: bonus vero
proponitur ad virtutem.

Quibus verbis dicitur malus vsus prohibitus est? Res. *Cat. nu. 17.*
Illis: *Non facies tibi sculpsile, neque omnem similitudinem,*
qua est in Cælo, & qua in terra deorsum, neque eor-
um, qua sunt in aquis sub terra: non adorabis ea neque
coles. *&c.*
Num. 16.
Num. 17.
&c.

Ista verba prohibent omnino pingendi, fingendi, aut
sculpendi artem? Res. Non. *Num. 17.*

Quomodo ita esse per scripturam probatur? Res.
Quia ex scriptura apparet, quod Dei iussu simulachra,
& Imagines effecti sint, veluti Cherubin, & serpentis
zinei.

Quid ergo Deus prohibet? Res. Verat, ne simulachra
fiant, ut illis cultus, & adoratio tribuatur. Quod patet ex
illis verbis: *Non adorabis ea neque coles.* *Ibidem.*
&c.

Quis est malus vsus Imaginum? Respon. Ait Catec.
ex Concilio: Primò, si idola, & Imagines tanquam Deus
colantur, aut credatur inesse in iis aliqua diuinitas, vel
virtus, propter quam sint colendæ, vel demum si cre-
datur quod more Gentium in illis spes hominum sit
collocanda. 2. Si quis conetur diuinitatis formam ali-
quo artificio effingere, quasi corporicis oculis conspici,
vel coloribus, aut figuris exprimi possit. *Num. 18.*
& nu. 19.

Quis imaginum bonus vsus est? Res. Ex Concilio, &
Catechismo habetur, bonum esse. Primò, si Imagines
fiant ad vtriusque testamenti historiam explicandam,
& cognoscendam, atque ad eius memoriam renouan-
dam. Secundò, si occasione Imaginum diuinarum rerum
memoria, vel cognitiene excitati ad colendum, atque
amandum ipsum Deum vehementius inflammemur.
Tertiò, si Imaginibus Sanctorum honor exhibeatur,
ut eorum exemplo moniti ad eorum vitam ac mores nos
ipso conformemus. *Num. 24.*

Personæ sanctissimæ Trinitatis possunt quibusdam
signis exprimi? Res. Ait Catechismus, possunt, si illis
signis exprimentur, quibus in veteri, ac nouo Testa-
mento apparuerunt. *Num. 20.*

- Ibidem.* Sub quibus signis hæc facta est apparitio? Respond.
Num. 21. Ex Daniele habetur: *quod antiquus dierum sedit in Throno, ante quem libri aperti erant.* Et in nouo Testamento *Spiritus sanctus sub specie columbæ, & lingua tanquam ignis apparuit: Christus uero, Beata Virgo, & omnes Sancti in humana natura uixerunt: Angelos etiam in humana specie pingere conuictum est, quia sic hominibus sapius apparuerunt.*
- Num. 20.* Quid per antiquum dierum significatur? Respondeo. Aliquæ proprietates, seu actiones, quæ Deo tribuuntur: ueluti æternitas, & infinita sapientia, & iudicium de omnibus.
- Num. 21.* Quare Angeli in humana specie apparuerunt, atque pinguntur? Resp. Primò, ut intelligant fideles quam sunt propensi in humanum genus, & quam parati ad ministeria Domini in homines exequenda.
- Num. 22.* Quare Spiritus sanctus in figura ignis, atque columbæ describi solet? Resp. Per ignem declaratur Charitas, per Columbam fecunditas Charitatis.
- Num. 23.* Ad quem finem Imagines Christi, Beatæ Virginis, & Sanctorum iuxta suam corporalem naturam pinguntur? Resp. Ob illos fines, qui paulò ante dicti sunt.
- Num. 24.* Hæc de bono usu Imaginum populis sunt explicanda? Resp. Ita Catec faciendum ait.
- De præmio, & pœna apposis legi Dei.*
Cap. VII.
- Num. 25.* Deus apposuit præmium vel pœnam toti legi, & singulis eius præceptis? Resp. Apposuit.
- Ibidem.* Quibus uerbis? Resp. Istis: *Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, Zelotes, uisitans iniquitatem patrum in filios in tertiam, & quartam generationem eorum qui odertunt me: faciens misericordiam in millia ijs qui diligunt me, & custodiunt præcepta mea.*
- Num. 25.* Hæc uerba quomodo attinent ad primum præceptum? Resp. Sunt appendix illius, id est, additio coniuncta illius ita tamen, ut aliis præceptis communis sit.
- Cap. 26.* Quomodo probatur ad omnia præcepta pertinere? Respondeo. Primo ratione, quia iustum erat, ut singuli præceptis præmium, & pœna apponerentur. 2. Autoritate, quia illa uerba, custodiunt præcepta mea,

non ad unum
est. Demum
obseruatio
fit.

Quid de
causæ illius
qui possint.

Quod effi
ciliat authori
Quæ form
data est.

Quis finis
uantiam leg
lius.

Quis effe
timorem pœn
bus legis affe
nis, & diuina

Quænam n
cem legis. 2. I
uantia.

Quibus ve
deo illius: E
165.

Quomodo
Ego sum, fig
immutabilem
ostendit summ
flammas mai
deo soli conue
nes relationem
in pœnis, ac p
ne ab hominib
uerba sunt uel
homines tam b
uent.

Quid per ze
uillam animi pe
& charitatem,
pœnæ fornicari,

non ad vnum tantum, sed ad omnia referri perspicuum est. Demum ex multis locis sacrae Scripturae habetur, quod obseruatio omnium mandatorum ad salutem necessaria sit.

Quid de hac appendice considerandum? Resp. Primo, causa illius. Secundo, fructus, quos ex illa homines consequi possint.

Quod efficiens illius? Ref. Deus, quod illi magnam conciliat auctoritatem. *Num. 25.*

Quæ forma? Ref. Illa maiestas, auctoritas, firmitas, quæ data est. *præc ipsum.*

Quis finis? Respondeo. Impellere homines ad obseruantiam legis, & cohibere illos à transgressione illius. *Num. 15. &c.*

Quis effectus? Ref. Malis, & transgressoribus incutere timorem poenæ, & diuinæ iustitiæ; Bonis, & obseruatoribus legis affert gaudium, & solamen ob spem retributionis, & diuinæ misericordiæ. *Num. 26. 27.*

Quænam materia. Ref. Hæc continet tria. Primo, iudicium legis. 2. Poenam transgressiōnis. 3. Præmium obseruantia. *verba ipsa.*

Quibus verbis explicatur Majestas Iudicis? Respondeo illius: *Ego sum Dominus Deus tuus fortis, Zelotes.* *Num. 27. & 28.*

Quomodo fit hæc explicatio? Resp. Primum verbum, *Ego sum*, significat Deum esse æternum, immortalem, immutabilem & habere esse in seipso. Illud, *Dominus*, ostendit summum dei dominium in omnia, Illud, *Deus*, summam maiestatem, diuinitatem, sapientiam, &c quæ deo soli conueniunt, Illud, *Tuus*, particularem ad homines relationem: Illud, *fortis*, maximam dei potentiam in poenis, ac præmio: Illud, *Zelotes*, explicat zelum dei, ne ab hominibus contemnatur. Hæc autem duo vltima verba sunt veluti duo potentes aculei ad impellendos homines tam bonos, quam malos, vt legem dei obseruent.

Quid per zelum dei intelligi debet? Ref. Ait Cat. Non vllam animi perturbationem? sed diuinum illum amorem & charitatem, quæ deus nullam à se animam patitur impune fornicari, Quotquot autem ab eo fornicantur per-

dit. Ideo, ait. Zelus Dei erit tranquillissima eius sincerissimaque iustitia, qua anima falsis opinionibus, prauisque cupiditatibus corrupta repudiatur & à Dei coniugio tanquam adultera remouetur.

Ex quo oritur talis in Deo zelus? Resp. Ait Catech. Ex maxima Dei charitate qua primò diligit se, deinde nos propter seipsum.

Quomodo? Respondeo. Quia diligit se, iustum est, vt sollicitus sit de gloria, & honore suo, & ne ab hominibus contemnatur. Quia verò summè diligit homines, nempe simili dilectione, qua sponsus diligit sponsam? sequitur, quòd sicut sponsus ex magna dilectione habet zelum, ne sponsa alteri viro coniungatur, ita Deus eundem habere debet, ne anima cum aliis amatoribus fornicetur.

Ibidem.

Prac. 2.

Num. 1.

Ibidem.

Et. n. 29.

Num. 25.

Et.

Quibus verbis in hac appendice pœna appositâ est? Ref. In illis, *visitans iniquitatem in filios usque in tertiam, & quartam generationem eorum, qui oderunt me.*

Num. 30.

Quid significat illud verbum. *visitans iniquitatem?* Resp. Diligentem, vt sic dicam, inquisitionem, processum & iudicium, qualiter fieri solet contra eos in visitatione, qui magni criminis rei sunt.

Num. 33.

Quid explicat illud verbum, *Eorum, qui oderunt me?* Resp. Omnes transgressores diuinæ legis, si transgressio mortalis sit.

Ibidem.

Ibidem.

Illi omnes dicuntur habere odio Deum? Resp. Ita est, Quonam modo? Ref. Odium nihil aliud est, quàm velle malum, & offensam; cum ergo omnis transgressio grauis sit peccatum mortale, & omne tale peccatum sit grauis offensa, sequitur quod omnis transgressor legis, quia vult ipsam transgressionem, velit offensam Dei: hoc autem est odio habere illum.

Num. 40.

Et. 31.

Num. 31.

Quid significant illa verba: *Patrum in filios usque in tertiam & quartam generationem?* Resp. Grauitatem pœnæ, quæ etiam ad plures generationes extensa est.

Hæc pœna ad omnes, posteros deriuatur? Respon. Ait. Catech. Non semper ad omnes, vt patet de Iosia, qui non luit pœnas parentum, sed tamen eo mortuo pœnæ parentum ita posteros sunt inflixit, vt Deus ne filius quidem Iosia pepercit.

Qua ratione potest intelligi hæc pœnæ deriuatio in fi-

lios, cum Deus portabit iniquitatem filiorum, ex factis sanctorum imitatur, autem parentum delicto tris non soluit perfoluat, cum ignorat, suam iustum est, vt non timet imitantis iniquitatem.

Catechismus vita collatis? explicat peccata, petrantur, ob aliquo modo ta quo ad cul aliquod pœna Diues epulo peccata pœna Catechismus damni, tum se Non, quia d

De

Quibus vix quantæ luit in millia iis quare dicitur, sciendum homines, vt si enim omnium Homo igitur ipse Deus suaribus pramium aut ait, ideo p

lios, cum Deus apud Ezechielem dicat, quod filius non portabit iniquitatem patris? Resp. De hoc ita ait Catechismus, ex sententia Diui Gregorij, & communi consensu sanctorum Patrum. Quisquis prauæ parentis iniquitatem imitatur, etiam ex eius dilecto constringitur. Quisquis autem parentis iniquitatem non imitatur, nequaquam illius delicto grauatur. Vnde fit, ut iniquus filius iniqui patris non solum sua, quæ addidit, sed etiam patris peccata persoluat, cum vitijs patris, quibus iratum Dominum non ignorat, suam etiam malitiam adiungere non formidat, & iustum est, ut qui sub districto iudice vias parentis iniqui non timet imitari, cogatur in vita præfenti etiam culpas parentis iniqui persolvere.

Catechismus hic loquitur, tantum de pœnis in præfenti vita collatis? Respon. De his clarè exprimit: verum quia explicat peccata filiorum, qui ex imitatione parentum perpetrantur, ob talem imitationem grauiora reddi, poterit aliquo modo dici, quod peccata parentum in filios deriuata quo ad culpam, & à filiis per imitationem perpetrata aliquod pœnæ augmentum afferant in inferno, ideo Diues epulo nolebat fratres suos peccare, quia per illorum peccata pœna ipsius grauior reddebatur.

Catechismus tractat hic de pœna peccatorum, tum damni, tum sensus, quæ à Deo in inferno inflicta est? Resp. Non, quia de hoc in artic. 7. & 12. dictum ab illo fuit.

De præmio obseruantibus legem Dei.

Num. 2.

Quibus verbis Deus explicat præmium à Deo obseruantis legis datum? Res. Illis: *Faciens misericordiam in millia iis qui diligunt me, & custodiunt mandata mea.*

Quare dicit, *Faciens misericordiam*? Resp. Ut intelligatur, sciendum est, quod Deus iustissimè poterat cogere homines, ut sibi, absque vilo præmio, seruirent: Dominus enim omnium est, & omnes in omnibus illi sunt debitores. Homo igitur nulla ratione potest apud Deum mereri, nisi ipse Deus sua misericordia dignetur bonis hominum operibus præmium polliceri, ut modò facit: Concilium igitur ait, ideo per bona opera homines mereri vitam æter-

3ess. 6. ait 8.

nam, quia à Deo per Iesum Christum fuit misericorditer promissa. Addit, homines non posse mereri nisi mediante merito Christi illis communicato : hæc autem communicatio misericordiæ est. Addit adhuc : Tanta est Dei erga homines bonitas, vt eorum velit esse meritum, quæ sunt ipsius dona ; bene ergo dicitur faciens misericordiã.

Num. 32. Quare dicitur *in millia*? Resp. Vt declaret Deum magis abundare in misericordia, quàm in iusticia, Irascitur enim tertiæ, & quartæ generationi, misericordiam verò in millia impertit.

Num. 33. Quare Deus ista duo coniungit, *Qui diligunt me, & custodiunt præcepta mea*? Res. Quia Christus dixit: *Si quis diligit me sermonem meum seruet*, dilectio enim Dei in obseruantia legis ipsius posita est : & hæc est prima ratio; quam alia sequitur ex Catechismo, & est, quod illa legis obseruantia, quæ non fit cum dilectione Dei, non est legis obseruantia, & præmium hinc promissum non consequetur. Ideo ait Catec. Illa verba, *Et us qui diligunt me*, seruandæ legis modum, & rationem docent, necesse est enim eos qui legem Dei obseruant, eadem charitate, atque amore, quo in Deum sunt, ad eius obedientiam abduci.

Num. 34. Potest hoc clarius explicari? Respon. Theologi dicunt, Obseruantia legis alia est materialis, alia formalis. Materialis est, cum quis opera legis facit, sed non ea intentione, vt legem obseruet; vel sine gratia, ac charitate illa facit: Formalis erit, si dicta opera cum gratia, seu charitate, & cum intentione obseruandi legem efficiantur. Et sit exemplum supra allatum. Quidam diligit filios, vxorem, parentes, &c. Sed non facit hoc, quia Deus præcipit; ideo talis in charitate non est: iste materialiter tantum, & non formaliter obedit Deo. Alius eadem facit, & est in charitate, sed non mouetur ad hoc præstandum ex Dei amore, nempe vt illi obediat, sed ex humanitate, & inst. ntu nature, id facit: iste aliquam habet formalitatem obseruantia: sed non completam, Alius ex charitate, & cum dicta intentione talia præstat: iste dicitur formaliter obseruare: & huic merces promissa est: quia Deus vult ista duo vnita, qui diligunt me: quod charitatem requirit: & custodiunt mandata mea: quod denotat scientiã, & intentione obseruandi mandata Dei. Et hoc plurimum expedit obseruare.

Catechismus

Catechismus
Respondet
atum est.

De fructu

Q Vinarum
Plurimum
Expedit
& hoc in finem
Est eadem
Res. Ait Catec.
Quomodo
mus perfectus
& alacri animi
dam lætissimi
in nos diuini
Dei curam,
& venerationem
immensam
suaque operam
solum agnoscat
vult, iubeat,
possint.

Quid ait d
dum spiritu
rum, quàm
pendicis sen
exhortatione
ducendi.

Qui fructus
tis, & zelositas
verba: for
homines, t
dam legem
Deum esse
spiritu tuo,
afficietur:
quod Diabo

Catechismus hic - ne tractat de premio vitæ æternæ:
 Respondeo. Non, quia de illo in articulo duodecimo dictum est.

De fructibus qui ex hac appendice percipi possunt.

Num. 3.

Quamnam fructus ex hac appendice percipi possunt? Ref. *Num. 26.*
 Plurimi; & maximi. *Ibidem.*

Expedit ut populis à Parochis explicentur? Ref. Omnino,
 & hoc in singulis præceptis.

Est eadem ratio, tum bonis, tum malis proponenda? *Num. 26.*
 Ref. Ait Cat. non, sed diuersa ratione.

Quomodo perfectis confert vtilitatem? Ref. Ait Catechif- *Ibidem.*
 mus perfectis, qui spiritu Dei aguntur, eique promptos

& alacri animo parent, hæc appendix instar est cuiusdam latissimi nunciij, & magnum argumentum propensæ in nos diuinæ voluntati. Agnoscunt enim sui amantissimi Dei curam, qui nunc præmiis, nunc pœnis, ad sui cultum, & venerationem homines prope compellat. Agnoscunt immensam eius in se benevolentiam, qui sibi imperare, suæque opera ad diuini nominis gloriam vti velit. Neque solum agnoscunt, sed magna in spe sunt, illum, cum quod vult, iubeat, etiam daturum vires, quibus legi ipsius parere possint.

Quid ait de carnalibus? Respon. Ait, at carnalibus, qui non- *Ibidem.*
 dum spiritu seruitutis liberati sunt, magisque metu pœnarum, quam amore virtutis abstinere à peccatis, eiusque appendicis sensus grauis, & acerbus est quamobrem sunt prius exhortationibus subleuandi, & quò lex spectat quasi manu ducendi.

Qui fructus vel effectus illorum verborum, *Deus fortis, & Zelotes*? Respondeo. Ait Catechismus: Illa duo *Num. 27.*
 verba: *fortis & Zelotes*, sunt veluti duo aculei, quibus *& n. 28.*
 homines, tam carnales, quam spirituales, ad obseruandam legem incitentur: Cui enim certo persuasum est,

Deum esse fortem, illud Dauidis occurret. *Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugam:* ideo timore Dei afficietur: Similiter si quis de sua infirmitate diffidat, quod Diaboli tentationes valeat superare, considerans

Dei fortitudinem, cuius auxilium præsto hominibus est, in virtute confirmatus euadit: ideo ex tali verbo maximi fructus percipi possunt. Ex altero etiam, nempe *Zelotes*, duplex fructus percipi potest. Primus est, vt cognoscamus summam Dei erga non charitatem, sicque ad illum summè diligendum maximè accendamus. Alter est, vt homines adeo cupidi diuini cultus, atque honoris fiant, vt zelantes potius, quàm amantes dici possint, illius exemplo qui dixit *Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum*: imò verò Christum ipsum imitentur, cuius illud est, *2. lus domus tua comedit me.*

Sess. 6. c. 8.

Sacrum Concilium proponit aliquos fructus ex consideratione præmij, vel pœnæ provenientes? Ref. Proponit sequentes: primò, docet per gehennæ metum peccatores dolete de peccatis, abstinere ab illis, & confugere ad misericordiam Dei. 2. Declarat hæresim esse, affirmare, quòd malum sit propter gehennæ metum abstinere à peccatis, & moueri ad obseruandam diuinam legem. 3. Explicat per pœnas à Deo comminatas produci in peccatoribus timorem diuinæ iustitiæ, quo ait, vt iliter concutiuntur. 4. Docet per dictum timorem peccatores induci ad contritionem peccatorum, & ad propositum obseruandi diuinam legem. 5. Docet, homines vt iliter, & virtuosè per considerationem præmij excitari ad multa opera bona exequenda. 6. Docet licere iustis ex bonis eorum operibus expectare, & sperare æternam retributionem. 7. Præcipit Parochis, & aliis curam animarum gerentibus, vt populis pœnam vitiorum, & præmium virtutum proponant.

Sess. 6. c. 6.

Ibidem.

Et sess. 14.

cap. 2.

Sess. 6. c. 16.

Sess. 6. c. 26.

Sess. 5. c. 8.

C

In

vt iliter
finis, ne
& popu
finis, vt
uan tia

Quis
datus fi

Quan
gi plure

iuramen
mus ver

que vit
mento n

à Paroch
éta popu

Catec

Ref. In se

Primu

prum, &

2. De se

DOCTRINA
CATECHISMI
ROMANI.

In secundum Decalogi Præceptum.

Quænam est materia huius Tractationis? Res. Secundum Decalogi præceptum, & eius obseruantia, atque inobseruantia: Item appendix illius.

Catech. in præfat. & hic per totum.

Quis finis? Resp. Finis immediatus est accommodare doctrinam veram secundi præcepti, vt rectè, faciliter, & vtiliter populis proponatur. Post hunc sequitur alius finis, nempe vt tali auxilio, & Parochi rectius doceant, & populi vtilius doceantur. Hunc verò sequitur alius finis, vt populi de hoc præcepto instructi illius obseruantia semper incumbant.

Quis modus huius Tractationis? Resp. Accommodatus fini iam dicto.

Ibidem.

Quanam ratione? Respondeo. Summistæ, & Theologi plures materias ad hoc præceptum reducunt veluti iuramentum, votum, blasphemiam & similia: Catechismus verò, vt rectè dirigat Parochos, solùm ea proponit quæ vtilius populis explicant: & potissimum de iuramento multa explicat, quia de hoc iudicat expedire, vt à Parochis magna cum diligentia eius doctrina distincta populis proposita sit.

Num. 1.

Catechismus in quot capita diuidit tractationem? Res. In sequentia.

Primum, ob quam causam datum sit secundum præceptum, & quare debeat explicari.

2. De secundo præcepto, eiusq; diuisione, & explicatione.

3. De obseruantia, & inobseruantia præcepti affirmatiui.

4. De obseruantia præcepti negatiui.

5. De iuramento.

6. De bono & malo vsu illius.

7. De voto, & de blasphemia.

8. Explicatur appendix secundi præcepti.

Quare datum sit secundum præceptum. Cap. I.

Num. 1.

Secundum præceptum potest-ne dici inclusum in primo: Respondeo. Ait Catechismus. In primo diuinæ legis præcepto, quo Deum piè, sanctèque colere iubemur, hoc quod secundo loco sequitur, necessariò continetur. Nam qui sibi honorem tribui vult, idem postulat, se vt summo verborum honore prosequamur, prohibetque contraria.

Ibidem.

Quare ergo deus dedit hoc præceptum? Res. Ait, Deus, vt rei magnitudinem declararet, & exprimeret, quam grauitè offendi & magnificè laudari verbis, & lingua possit, item quàm sit iustum, non solum cor, sed etiam in diuinis laudibus occupetur, hanc de suo ipsius diuino, & sanctitatis plenissimo nomine honorando legem separatiim ferre, idque nobis disertis, & perspicuis verbis præscribere voluit.

Num. 2.

Quid Parochi ex hoc conicere possunt? Res. Ait. Nequaquam satis fore si hac de regeneratiim loquantur, sed circa hoc præceptum diutius commorandum, ea vt distinctè, & dilucide, & accuratè sit explicatum.

Ibidem.

Quare tanta diligentia necessaria est? Res. Ait. Quia contra hoc præceptum passim, & grauissimè blasphemia, & periurio ab hominibus peccatur.

Num. 2.

Quibus verbis hoc asserit de blasphemia? Res. Illis. Neque verò nimia hæc diligentia censenda est, cum non desint, quia adeo errorum tenebris obcæcati sint, vt quem Angeli glorificant, ei maledicere non vereantur; neque enim lege semel lata detererentur, quominus Dei maiestatem quotidie imminuere, imo singulis pene horis ac momenti impudentissimè audeant.

Num. 2:

Quibus verbis periurandi acusum ostenditur? Res. Illis. Quis non videt, omnia iure iurando affirmari, omnia im-

precatio
nemo fe
quod ge
que sar
temerè
vt sapiu
debet.

Q V
Q Q
datum l
Quis f
Quor
la, nemp
Quar
præcepti
Quis a
dirigere
lebrandu
Quæ
lingua o
Minus re
nes virtu
fideranti

E Xp
rat t
Lingua
linguam
maximu
Quor
Ref. Obl
omnes v
Vfus li
latione v
Quid
sunt in a
ctionum

precationibus, & execrationibus referta esse, vsque adeo, vt nemo ferè, vel vendat aliquid, vel emat, vel negotium aliquod gerat, cui non iusurandi religionem interponat, Dei-que sanctissimum nomen millies vel in re leuissima, & inani temerè non vsurpet. Quod scelus quam graue sit, Parochus, vt sæpius fideles admoniti sint, summa diligentia curare debet.

De secundo præcepto. Cap. II.

Quare hoc præceptum post primum datum est? Resp. *Num. 3.*
 Quia post præceptum datum cordi, rectè præceptum datum linguæ succedere debet.

Quis finis illius? Ref. Gloria Dei, & vtilitas hominum.

Quomodo gloria Dei? Resp. Quia datur præceptum de illa, nempe vt Deus ore laudetur. *Ibid. &c. Num. 3.*

Quare vtilitas hominum? Resp. Quia obseruantia huius præcepti magnum homini confert meritum, & vtilitatem.

Quis actus, seu effectus huius præcepti? Resp. Impellere, & dirigere linguam hominis ad Deum summis laudibus celebrandum. *Vt de Dec. dictum est. Nu. 1. & 3*

Quæ materia? Respon. Remota sunt omnes homines seu lingua omnium hominum in ordine ad Deum considerata. Minus remota est vsus, vel abusus linguæ. Proxima sunt omnes virtutes, & vitia, quæ in lingua in ordine ad Deum considerantur. *Num. 3.*

De lingua & eius vsu. Num. 2.

Expediit considerare de lingua? Ref. Expediit, quia declarat materiam huius præcepti.

Lingua hominum habet aliquod priuilegium à Deo super linguam animalium? Ref. Habet priuilegium locutionis, quod maximum beneficium est.

Quomodo potest huius beneficii magnitudo considerari? Ref. Obseruando, quibus commodis homines priuarentur, si omnes veluti sunt animalia, muti essent.

Vsus linguæ in quo positus est? Ref. In locutione, seu prolatione verborum. *Art. 1.*

Quid est verbum? Resp. Est vox explicatiua eorum, quæ sunt in anima, siue conceptuum, siue passionum, siue affectionum. *Ibidem.*

Quis finis locutionis? Resp. Manifestare ea, quæ in animo latent.

*Ex cat. n. 1
& 5. id.
prac. 3.*

Propter quid hæc manifestatio homini data est? Resp. Ob triplicem causam, prima est, vt cultus quem occultè cor exhibet Deo, per linguam publicè exhibeatur eidem, secunda, vt superiores, seniores, sapientiores, parentes, & illi, qui curam aliorum habent, possent inferiores instruere, & docere, prout oportet. Tertia. Vt per vsum verborum inter homines commercium, & mutua officia haberi possent.

Num. 5.

Auditus correspondetne locutioni, & aures linguæ? Resp. Ita est.

Ibidem.

Quis finis auditus? Respond. Idem qui linguæ, nempe primo, per auditum posse audire diuina officia, & laudes, quæ ab aliis Deo sunt datae. 2. Vt homo possit ab alio instrui, & doceri. 3. Vt per auditum commercium cum loquentibus habeatur.

Ibidem.

Scripturæ, & libri pertinent ad linguam, & auditum? Resp. Ita est, qui scribit enim officio fungitur loquentis, qui legit locum tenet auditoris.

*Prac. 2. n. 1
& prac. 3.
Num. 1.*

Sufficitne vt homo corde det cultum Deo? Resp. Cum homo totus sit Dei, totus etiam in cultu diuino se debet occupare. Cum autem in homine partes seu facultates principales sint cor, lingua, & manus, seu corpus aut exterior homo; meritò tum cor, tum linguam, tum exteriorem operationem in cultu Dei ex iustitia necesse occupari.

De virtutibus. & vitiis circa linguam in ordine ad Deum.

Num. 3.

Nu. 2. & c.

Homo potestne bene, & malè vti linguæ, & auditu in ordine ad Deum? Resp. Ita est.

Ibid. n. 3.

Egetne directione, vt bene, & non malè vtatur? Respond. Omnino.

A quonam datur hæc directio? Respond. A 2. Decalogi præcepto.

Ibidem.

Quomodo datur? Resp. Præcipiendo virtutes quæ dirigunt bonum vsum, & prohibendo vitia, in quibus malus linguæ vsus erga Deum positus est.

*Ex dict.
prac. 1.*

Quibus virtutibus præcipitur bonus linguæ vsus? Res. Quatuor dictis in primo præcepto, nempe fide, spe, charitate religione.

2. 2. qu. 31.

Potest probari, quod ita sit? Resp. Potest duplici ratione:

Prima est
Virtutibus
ait, Deus

homo dir
cipit cu
ex quo o

postea se
Cum erg
tutes tali

est talis, h
rent: erg
quàm cu

cultu con
cultus per
rior mod

Quan
fus positu
traria sun

Quom
Deo, ye
prescriptu

rat contr
& aliis, tu
De

SECUN
gatiu
Quodn

Domini
sine dicet
Quem

lem. Ne
num assu
rè iuret.

Quod e
vanam,
Quæ

dictæ sun
vsu lin
Quæ

Virtutibus

Prima est D. Aug. D. Th. Cat. & alii docent cultum Dei à virtutibus Theologicis, & à Religione ordinari ideo D. Aug. ait, *Deus colitur fide, spe, charitate*, D. Th ait, *his virtutibus homo dirigitur in Deum*. Cat. ait primum præceptum præcipit cultum Dei, & præcipit virtutes fidei, spei, & charitatis: ex quo omnino sequitur, quod in dictis virtutibus quas postea sequitur Religio, cultus Dei completè directus sit. Cum ergo lingua det cultum Deo, omnino per easdem virtutes talis cultus, & non per alias est dirigendus. Alia ratio est talis, locutio profert ad extra ea, quæ intus in corde latent: ergo cultus externus à lingua prolatus non erit aliud, quam cultus internus cordis, unde Deus cultum linguæ sine cultu cordis ab homine non acceptat: ergo cum sit idem cultus per easdem virtutes est dirigendus, nempe per quatuor modò dictas, à quibus cultus cordis constitutus est.

Quænam erunt vitia, in quibus linguæ contra Deum abusus positus est Ref. Vitia, quæ quatuor virtutibus dictis contraria sunt: semper enim vitium virtuti contrarium est.

Quomodo hoc est? Resp. Si quis loquatur, audiat, legat de Deo, vel laudet illum, secundum quod à virtutibus dictis præscriptum est, locutio illa cum virtute erit: si quod profertat contra aliquam illarum, vt fit in blasphemia, & periurio, & aliis, tunc vitiosa locutio dicenda est.

De præcepto affirmatiuo & negatiuo. Num. 4.

Secundum præceptum diuiditur in affirmatiuum, & negatiuum? Ref. Omnino ratione iam dicta.

Quodnam est negatiuum? Ref. Hoc. *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum*, cui apposita est appendix, quæ in fine dicitur.

Quem sensum habet hoc præceptum? Ref. Ait Catech. talen. Nemo diuinum nomen contemnat, nemo illud in vanum assumat, neque per ipsum aut falsò, aut frustra, aut temerè iuret.

Quod est affirmatiuum? Ref. Ait hoc. *Nomen Dei est honorandum, ac per illud sanctè iurandum*.

Quænam materia, & finis affirmatiui? Resp. Virtutes iam dictæ sunt materia, finis verò est per illas regulare bonum vsu linguæ in ordine ad Deum.

Quæ materia & finis negatiui? Ref. Vitia contraria dictis virtutibus materia sunt: finis est per prohibitionem illo-

rum omnino de medio tollere malum linguæ vsus in ordine ad Deum.

Num. 4.

Quid per nomen Dei hoc loco intelligendum est? Resp. Ait Catech. Non debent intelligi literæ, seu syllabæ: aut nudum ipsum verbum, sed illud quod ab ipso verbo, & nomine significatum est, nempe sempiternam vnus ac trini numinis maiestatem, atque diuinitatem.

Ibidem.

Cum Deo multa imposita sint nomina, veluti Dei, Domini, Omnipotentis, & similia, quare hic de vno in singulari, quasi de vno tantum, præceptum datum est? Resp. Cat. ait. De omnibus, quæ Deo tribui solent, intelligendum est præceptum, quia partem, eandemque venenerationem habent omnia.

De Orat. Dominicæ pet. 1.

Prima petitio Orationis Dominicæ concordat cum hoc præcepto? Resp. Concordat, & differt. Quia enim in vtroque de sanctificatione diuini nominis agitur conueniunt: sed differentia est.

Explicatio vnus adiuuat explicationem alterius? Respond. Ita est.

Num. 4.

De obseruantia præcepti affirmatiui. Cap. III.

Expedit, vt omnes fideles intelligant, quomodo diuino nomini debitus honor lingua adhibeatur? Resp. Ait. Cat. Rem vtilissimam, & pernecessariam ad salutem qualis est hæc fideles ignorare nulla ratione fas est.

Num. 5.

Estne multiplex ratio laudandi diuinum nomen? Respond. Est.

Ibidem.

Hæc multiplicitas potest ad aliqua capita reduci? Resp. Ait Catech. In his quinque capitibus, quæ modò proposita fuerunt, vis, & pondus videtur esse omnium, in quibus ratio diuinæ laudis continetur.

Ibidem.

Quodnam est primum caput diuinæ laudis? Resp. Ait, primum, laudatur Deus, cum in omnium conspectu, Deum, ac Dominum nostrum fidenter confitemur, Christumque salutis nostræ authorem, quemadmodum agnoscimus, ita etiam prædicamus.

Ad quam virtutem pertinet hoc caput? Resp. Ad fidem, confessio enim actus fidei est.

Ibidem.

Illi qui docent alios legendo, scribendo, concionando instruendo veritates Euangelii, & ea quæ pertinent ad

Deum expli-

Ideo Catech. Illi, qui cum illum? Resp. I

Idem est illos Christianos tholicos, & Idem.

Cur ait in mum finem tus in consp rum, tum al efficiatur.

Cur ait, S ostendat fin conceptus cu hibetur, qu de latent, al

Quod est se Dei, quo eius ram damus: lud addiscim cuiusque per est.

Ad quam fidem.

Quomodo per locutione lectionem, solum Dei.

De quonan scripto, ideo

Poslunt exp mō ponit act culares. 3. De

Quis est a Dei.

Quomodo re operam ve alio audiendo

Deum explicando laudant illum in primo capite? Ref. Ita est, Ideo Catech. ait prædicamus.

Ibidem.

Illi, qui cum aliis, & coram aliis loquuntur de Deo, laudant illum? Ref. Laudant.

Ibidem.

Idem est de illis qui inter hæreticos, & infideles, vel malos Christianos palam, & fidenter se esse Christianos Catholicos, & diuinæ legis obseruatores declarant? Respondeo. Idem.

Ibidem.

Cur ait in omnium conspectu? Respond. Vt declarat, primum finem locutionis esse, vt cultus interior cordis occultus in conspectu omnium, tum hominum, tum Angelorum, tum aliarum creaturarum publicus mediante lingua efficiatur.

Ibidem.

Cur ait, Sicut cognoscimus, ita prædicamus? Respond. Vt ostendat finem diuinæ laudis, quæ Deo per os datur, esse, vt conceptus cultus in corde occultus, publicè per os Deo exhibeatur, quod est dicere officium linguæ esse ea, quæ in corde latent, aliis quoque manifestare.

Num. 5.

Quod est secundum caput? Resp. Hoc, ait Cat. Cum verbo Dei, quo eius voluntas enunciat, sanctè, & diligenter operamur: in eius meditatione assidue versamur, studiosè illud addiscimus, aut legendo, aut audiendo, perindè vt cuiusque personæ, aut muneri aptum, & consentaneum est.

Arg. 16.

Ad quam virtutem pertinet hoc caput? Respondeo. Ad fidem.

Ibidem.

Quomodo differt à primo? Ref. Primum dicit actum fidei per locutionem, hoc autem dicit actum fidei per auditum, & lectionem. *fides enim est ex auditu. Auditus autem per verbum Dei.*

Num. 5.

De quonam verbo Dei est sermo? Ref. De scripto, & non scripto, ideo ait legendo, & audiendo.

Ibidem.

Possunt explicari verba Catechismi? Ref. Possunt sic: primò ponit actum virtutis generalem. 2. Diuidit in actus particulares. 3. Declarat modum eliciendi dictum actum.

Ibidem.

Quis est actus generalis? Respon. Ait dare operam verbo Dei.

Ibidem.

Quomodo subdiuidit hunc actum? Ref. Sic, primò ait, dare operam verbo Dei fit dupliciter, vno modo legendo alio audiendo; Audire autem, & legere fit ob duplitem fi-

nem, nempe vel vt meditemur ea, quæ à verbo Dei sunt explicata vel vt illa addiscamus: illud est magis exercitatorum: istud eorum, qui minus sapiunt.

Ibidem.

Qua ratione exprimit modum, quo verbo Dei danda opera est? Ref. Multis verbis, & primò declarat intentionem talem habendam esse, cum verbo Dei opera datur, nempe occupandi se in tali verbo, quia Dei voluntas in illo enunciata, & explicata est, vnusquisque autem debet maximè studere, vt voluntatem Dei cognoscat, & faciat. 2. Ait cum sanctitate, & diligentia operam dandam esse. 3. Ait, Assidue in hoc versandum. 4. Ait, tali modo verbo Dei incumbendum, qualis vel personæ cuiusque, vel muneri, seu officio conueniat.

Ibidem.

Tertium caput quale est? Ref. Tale. Tunc diuinum nomen veneramus, cum officii, & Religionis causa diuinas laudes, celebramus, ac de omnibus rebus, tum prosperis, tum aduersis Deo singulares gratias agimus.

Ibidem.

Quo: actus ad hoc caput reducuntur? Respond. Tres Primus est, Dei laudes celebrare, veluti Orationem Dominicalem, Symbolum Apostolorum, Salutationem Angelicam, Coronam, Rosarium, Litanias, Officium Beatæ Virginis, partum vel magnum, & alia plurima eiusmodi recitare, ea intentione, vt Deo laudes persoluantur, siue hoc fiat ex voto, siue ex deuotione. Secundus actus est: In rebus prosperis Deo gratias agere, à quo beneficia tunc accipiuntur. 3. Idem præstare in aduersis, sicut fecit Iob qui in maxima afflictione dicebat, sit nomen Domini benedictum.

Ibidem.

Isti actus ad quam virtutem referri debent? Respondeo: Ad charitatem, atque Religionem, res enim bonæ sunt, tum diligendæ, tum laudandæ, & laus oris ex dilectione cordis sapius originem habet. Laudare etiam, cum beneficia conferuntur, ex charitate erga benefactorem deriuatur. Sed laudare Deum in aduersis signum maximè dilectionis est.

Num. 2.

Quomodo explicantur actus quarti capitis? Respondeo: Sic, neque minus nomen Dei honoratur, si fidenter operam eius imploramus, qua nos, aut à malis liberet, aut ad eadem fortiter perferenda constantiam aut robur largiatur.

Ad quam virtutem referri debent?
spem.

Qui actus
& iuramenta

Quare De
cum ad aliqu
camus in res
vt infallibili
est honoris.

Ad quam v
ligionem, vt i
Votum refe
ad Dei cultum

Isti omnes
intentione vt
tur? Ref. Sin

Q Voinod
Resp. Si
Deo, & Sanct
quod fidei, sp
fit.

Erit virtus, s
ne lingua in a
minuere possi

Si quis custe
primum dicat er

Quibus mo
Catec. ait sequ

Primò, Pec
ctos, & hoc gr

2. Periuurium
uantia debiri i

3. In obserua
bili causa.

4. Assumere
sine reuerentia

5. Negligere
nem illius, sac

Ad quam virtutem illi actus referuntur? Respond. Ad *Arg. ibid.*
 spem.

Qui actus continentur in quinto capite? Resp. Vota, *Num. 16.*
 & iuramenta si recta ratione habita sint.

Quare Deus per iuramentum honoratur? Resp. Quia
 cum ad aliquam veritatem confirmandam Deum inuo-
 camus in testem, aperte confitemur, quod Deus à nobis
 vt infallibilis veritas inuocatur: hæc autem res maximi
 est honoris.

Ad quam virtutem iste actus reduci debet? Ref. Ad Re- *2.2. qu. 89.*
 ligionem, vt infra dicitur.

Votum refertur ad eandem? Resp. Ita est. Vota enim *Ibidem.*
 ad Dei cultum sunt instituta. *quæst. 88.*

Isti omnes actus sunt meritorij, & virtuosij si fiant ea
 intentione vt secundi præcepti obseruantia adimplea-
 tur? Ref. Singuli tales esse possunt. *Seff. 6. c. 16.*

De obseruantia præcepti negatiui.

Cap. IV.

Quomodo quis obseruabit præceptum negatiuum? *Ex supra*
 Resp. Si loquendo, vel scribendo; vel legendo de *dict.*
 Deo, & Sanctis, & rebus, sacris nihil omnino proferat,
 quod fidei, spei, & charitati, aut religioni contrarium
 sit.

Erit virtus, si quis sibi imponat silentium pro tempore, *Ibidem.*
 ne lingua in aliquod verbum incidat, quod Dei gloriam
 minuere possit? Resp. Erit.

Si quis custodiat linguam, ne quid contra hoc præcep-
 tum dicat, erit ne virtus? Resp. Erit.

Quibus modis peccatur contra hoc præceptum? Ref.
 Catec. ait sequentibus.

Primò, Peccato seu blasphemia in Deum, vel San- *Num. 29.*
 ctos, & hoc grauissimum est.

2. Perjurium, vel indebitum iuramentum, vel inobser- *Num. 20.*
 uantia debiti iuramenti.

3. In obseruantia voti legitimè facti absque rationa- *Num. 3.*
 bili causa.

4. Assumere nomen Dei, vel loqui de Deo, & Sanctis *Num. 2. 7.*
 sine reuerentia, vel cum irreuerentia,

5. Negligere verbum Dei, sacram Scripturam, lectio-
 nem illius, sacras Conciones.

Ibidem.

6. Summa iniuria verbo Dei fit, si sacra Scriptura à recta & germana eius sententia ad impiorum dogmata, & hæreses flectatur. Item si libros talia præstantes legat.

Ibidem.

7. Fœdis, & inhonestis maculis sacra Scriptura contaminatur, cum eius verba, & sententias, quæ omni veneratione colenda sunt, ad prophana quæque nefarii homines torquent, ad scurrilia, sci. icet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, sortes, libellos famosos, & si quæ alia sunt id genus. In quod peccatum sacra Trid. Synodus animaduerti iuber.

Num. 28.

8. Qui debitum honorem Deo negant, & aliquo modo illum contempnunt, qui in suis calamitatibus subsidium eius non inuocant.

9. Qui Potest impedire, ne nomini Dei iniuria inferatur, & non curat impedire.

10. Qui curam gerit aliorum, & negligit docere illos de cultu linguæ debito Deo, vel non curat corrigere illos, cum sciat de Deo non reuerenter, aut irreuerenter loqui.

Hæc, & alia, huiusmodi ad inobseruantiam præcepti negatiui sunt pertinentia.

De iuramento. Cap. V.

Quid de iuramento considerandum? Respond. Primò, de ipso iuramento. Secundò de eius vsu, & abusu. De iuramento autem consideranda est definitio, & causa illius.

Num. 8.

Quanam est definitio iuramenti? Ref. Ait Cat. Iurare nihil aliud est, nisi Deum testari, id est adducere in testem quacumque id verborum forma, & conceptione fiat, vulgata definitio est hæc: *iuramentum est inuocatio Dei in testem;* & idem facit,

Num. 10.

Quanam est iuramenti materia? Ref. Possunt esse hæc quatuor: Affirmatio, negatio, promissio, & comminatio, hæc enim sunt materia proxima, & vera: Remota autem sunt res de quibus affirmatur, vel negatur, vel fit promissio aut comminatio, & hoc est notandum.

Quare notandum? Ref. Quia innumerabiles non solum de populo, sed etiam de Clero grauiterrè errant, ex ignorantia huius distinctionis.

Quomodo errant? Respondeo. Grauitatem, & leuitatem materiæ non rectè attendentes, ideo peccant

fram in mate
n: ale.

Nonne qui
cat: Ref. Loqu
proxima verò

Quomodo
sic. Per Deum,
mica hic non
mica, & hæc f
Materia prox
negatio in v
non est minu
Deus non inu
matione, vel n
nor Cælo, aff
affirmatio de C

Quomodo
teria iurament
ca, adducit De
de formica; Ill
quo Deus add
Quod est effi
lingua.

Quis effectus
dicitur, vel pr
dictorum facer

Quis est finis
dum eo tendit,
iustitiam, & in
controuersijs in

Quomodo est
hominis? Ref. S
dicta sunt: si dic
rans habet pro
si probet verum
facit, ideo hoc

Quomodo est
Cum duo disce
contendunt: tun
siet, vel fidem a

rum in materia leui, & sine damno afferentes esse veniale.

Nonne qui falso iurat in materia leui venialiter peccat? Res. Loquendo de materia remota potest esse leuis. proxima vero hanc materiam leuitatem non habet.

Quomodo est hoc? Respon. Sit exemplum, vnus iurat sic. Per Deum, Cælum non est. Alius sic, per Deum formica hic non est, Materia remota sunt: Cælum & formica, & hæc formica respectu Cæli materia modica est. Materia proxima est vtriusque negatio, & hæc ita est negatio in vno sicut in alio: ideo negatio de formica non est minus falsa, quam negatio de cælo. Et quia Deus non inuocatur in testem de formica, sed de affirmatione, vel negatione illius, ideo licet formica sit minor Cælo, affirmatio tamen de illa tanta res est, quanta affirmatio de Cælo.

Quomodo declaratur, quod dicta affirmatio, & materia iuramenti sit? Res. Ex hoc, quia qui iurat de formica, adducit Deum in testem, quod vera sit sua negatio de formica; Illud autem est vera materia iuramenti, de quo Deus adducitur testis.

Quod est efficiens iuramenti? Res. Homo mediante lingua. Num. 2.

Quis effectus iuramenti? Res. Facere fidem eius quod dicitur, vel proponitur, qui enim iurat præ tendit à se dictorum facere fidem. Alius effectus est obligare se. Crc.
Num. 7.

Quis est finis iuramenti? Res. Ait Carech. Iussu:andum eo tendit, atque id omnino spectat, vt hominum iustitiam, & innocentiam probet, fidemque litibus, & controuersijs imponat. Num. 17.

Quomodo est finis probare iustitiam, & innocentiam hominis? Res. Sic: Cùm quis non credit his quæ ab alio dicta sunt: si dicens iuramento confirmat dicta, tunc iurans habet pro fine probare suam iustitiam; quod fiet, si probet verum esse quod dicit, hoc autem iuramento facit, ideo hoc erit finis illius. Ibidem.

Quomodo est finis iuramenti licium terminatio? Res. Sic Cùm duo discrepant in dicto & de veritate alicuius rei contendunt: tunc si vnus iuret, & tali iuramento persuadet, vel fidem afferat, quod veritatis est sicut ipse di- C
Num. 4.

on solum de morantia hu- Ibidem.

m, & leui-
deo perit

cit, tunc litis terminata erit, qua vtrique in eadem veritate conuenient.

Num. 8. Quænam est forma iuramenti? *Res.* Illa innuocatio Dei in testem.

Num. 8. Quomodo fit innuocatio? *Res.* Catechismus ait, Modò inuocetur Deus in testem, non refert quibus verbis id fiat, Dicere enim: Testis est mihi Deus, vel per Deum, vel ad fidem Dei, idem sunt. Secundo, si quis etiam iuret, per sacra Dei Euangelia, per Crucem, per sanctorum Reliquas, & nomen, & cætera id generis iuramentum erit, non quia tales res vim habeant testandi infallibilem veritatem, sed quia in illis diuinæ maiestatis splendor elucet, ideo iurare per dicta, idem quod per Deum iurare esse videtur. Tertiò Deus innuocatur in testem per modum execrationis, quale est illud sancti Pauli, *Ego testem Deum inuoco in animam meam.* Hoc enim modo, qui iurat, subdit se diuinæ vltioni, si falsum dicit.

Ibidem. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

Num. 9. Omnes dicti modi habent- ne vim iusurandi? *Res.* Ait Catechismus. Neque propterea negamus nonnullas ex his formulis ita accipi posse quasi iusurandi vim non habeant.

Arg. n. 8. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

¶ 9. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

¶ 9. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

¶ 9. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

¶ 9. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

¶ 9. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

¶ 9. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

¶ 9. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

¶ 9. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

¶ 9. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

¶ 9. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

¶ 9. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

¶ 9. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

¶ 9. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

¶ 9. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

¶ 9. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

¶ 9. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

¶ 9. Si quis iuret per fidem, in veritate, Per vitam, aut nobilitatem meam, erit iuramentum? *Res.* Non, nisi iurans intendat de fide, & veritate Dei: Qui enim inuocat in testem fidem humanam non iurat, quia Deus sic testis non adhibetur.

serio pro

VSus i

test, &

contra ve

Quid cor

mò de vsu

cundò de b

Quænam

mentum, e

Quodnam

ramento vt

Quinam v

communitè

ipsemet De

A quo fui

Quid indu

quod diceba

Et vnde ha

dicenti non

Quare ho

mundus plen

facile ad cre

Iuramentu

perfidia hom

suadere vale

Pueris iura

decimum qua

apri non fun

Quis finis v

sicut enim fin

iuramento

Finis dicti v

quod dicitur?

ur.

Quis propri

mali vsus.

Quis finis b

probationis.

Quomodo n

serio promissio, comminatorio comminatio.

De usu iuramenti. Cap. VI.

Vsus iuramenti potest esse bonus, & malus? Ref. Po-
test, & si est bonus dicitur iuramentum, si malus, &
contra veritatem dici solet Periuurium. *Hic. nu. 2. 6. 7. &c.*

Quid considerandum de usu iuramenti? Ref. Tria, pri-
mò de usu in communi considerando causas illius: se-
cundò de bono usu tertio de malo usu illius.

Quanam est materia vsus iuramenti? Ref. Ipsum iura-
mentum, est enim illud, quo quis vitur. *Ibidem.*

Quodnam efficiens? Ref. Illi, qui iurant, ipsi enim iu-
ramento vtuntur. *Num. 15.*

Quinam vtuntur iuramento? Ref. Ait Catech. homines
communiter: secundò Apostoli: tertio Angeli: quarto
ipsemet Deus illo vsi sunt. *Num. 7.*

A quo fuit introductū iuramentum? Ref. Ab hominibus.
Quid induxit illos ad hoc? Ref. Necessitas probandi,
quod dicebatur. *Num. 7.*

Et vnde hæc necessitas? Resp. Quia vnus homo alteri
dicenti non credebat. *Ibidem.*

Quare hoc? Ref. Ait Car. cum D. Chrysothomo, quia
mundus plenus erat perfidia, malitia, & iniquitate, nemo
facile ad credendum adducebatur.

Iuramentum dat remedium ad hoc? Ref. Dat. quia vbi
perfidia hominis non suadet, veritas incommutabilis Dei
suadere valebit. *Num. 7. n. 16.*

Pueris iuramentum est exhibendum? Ref. Non ante
decimum quartum annum, quia ad illud rectè vtendum
apti non sunt. *Num. 13.*

Quis finis vsus iuramenti? Resp. Idem qui iuramenti,
sicut enim finis calami, & vsus illius idem est, ita & de
iuramento *Num. 6. 7. 1. 16.*

Finis dicti vsus est confirmare, probare, persuadere,
quod dicitur? Ref. Est effectus: sed etiam finis rectè dici-
tur. *Ibidem.*

Quis propriè finis erit? Ref. Alius est finis bonis? Alius
mali vsus. *nu. 6. 7. &c.*

Quis finis boni? Resp. Necessitas, vel virtuosa vtilitas
probarionis. *nu. 16. &c.*

Quomodo necessitas? Resp. Si necessarium sit fidem
n. 13. 18. 19

facere de aliqua re , & hæc fides sine iuramento fieri non potest, tunc vsus iuramenti necessitatem finem habebit.

Arg. num.
13. 15. 18.
19.

Qua ratione virtuosa, vtilitas? Respondeo. Si secundum virtutem sit, & valde vtile, vt quis de aliqua re presuadeatur, & hoc sine iuramento rectè fieri non potest, tunc si quis iuret, talis iuramenti vsus pro fine habebit virtuosam vtilitatem.

Num. 2.
Ibidem.

Quis finis mali vsus? Ref. Vitiosa voluptas, vel vtilitas. Quomodo voluptas? Ref. Quia delectatur vanè in tali vsu iuramenti.

Num. 2.

Quo pacto vtilitas? Respond. Quia vult acquirere aliquod bonum, vel fugere aliquod malum vel damnum per malum vsum iuramenti, vt in emptoribus, & venditoribus contingit.

Nu. 11. &c.

Quænam forma vsus iuramenti? Respon. Alia est forma mali, alia boni vsus iuramenti.

De bono vsu iuramenti. Num. 1.

IN quot consistit bonus vsus iuramenti? Respon. In quatuor causis illius.

Num. 2. 13.
18. 19.

Quid requiritur ex parte finis? Resp. Vt iuramentum dirigatur ad necessitatem, vel virtuosam vtilitatem probandi, vel persuadendi, quod dicitur.

Num. 13.

Quid ex parte materiæ? Resp. Vt iuramentum rectè fiat inuocando verum Deum.

Num. 13.
nu. 15. &c.

Quid ex parte agentis? Respon. vt iurans aptus sit adiurandum, vt fieri oportet.

Quænam forma boni vsus? Resp. Hæc consistit in tribus, nempe vt iuramentum fiat in veritate, in iudicio, & in iustitia; Hæc enim tria dicuntur comites, vel conditiones vel circumstantiæ virtuosi iuramenti.

Arg. nu. 8.
& 11. n. 11
& 15.

Ista tria sunt de essentia iuramenti? Respon. Non, sed de essentia boni vsus illius.

Num. 11.

Vbi sunt ista tria, erit bonus vsus illius? Ref. Semper.

Quis docuit ita esse iurandum? Resp. Deus Hieremias capitulo quarto.

Nu. 11. 15.
&c.

Potest esse bonus vsus sine vna dictarum conditionum? Ref. Non.

n. 11. & 15

Vsus, qui habet has conditiones, erit semper virtuosus? Resp. Semper, & ex illo gloria Deo sequetur.

Num. 19.

Quomodo sequetur? Respon. Ait Catech. Insurandum

ori

originem
veritatis
alios deo
potest or
nihilum
veritatis
nefarium

Quid
quod
quod
argument
Quid no
tem iuran
lud quod
Tertio, q
stura.

In iura
Omnino.
Quomo
promittit
aduenerit
aduenerit
ceret.

Si quis p
sum, iurat

Si quis
soluere ce
ad faciendu
cum verita
veram.

Si qu s to
promissum
illi, vt cogit
veritate? R

Etus est.

Si quis pro

cuius intere

quia credit

Si quis p

originem ducit à fide, qua homines credunt Deum totius veritatis esse auctorem, qui nec decipi vnquam possit, nec alios decipere, cuius oculis nuda sunt omnia, & aperta, & qui potest omnes cum sua iniuria mentientes, ita punire, vt ad nihilum redgantur; Hac igitur fide homines imbuti Deum veritatis testem adhibent, cui fidem non habere impium & nefarium est.

De veritate iuramenti. Num 3.

Quid est iurare in veritate? Resp. Est esse verum illud, Num 12.
quod iuratur: & ille qui iurat ita esse arbitretur, non quidem temere, aut leui coniectura adductus sed certissimis argumentis, Ita Catechismus.

Quid notandum in his verbis? Resp. Quod tria ad veritatem iuramenti requirantur, & Primo quod verum sit illud quod iuratur: Secundo quod iurans sciat verum esse: Tertio, quod sciat ex certis argumentis, non ex leui coniectura.

In iuramento promissorio necessaria est veritas: Respond. Num. 12.
Omnino.

Quomodo erit cum illa? Respon. Qui iuramento aliquid promittit, si cum iurat, ita animatus est, vt cum tempus aduenit id re ipsa præstet & promissum exoluat, idque adueniente tempore facere curat, cum veritate iurasse dicetur. Ibidem.

Si quis promittens facere sine animo obseruandi promissum, iurat cum veritate? Res. Non. Ibidem.

Si quis promittat cum iuramento facere aliud, veluti soluere centum tali tempore, & habet animum paratum ad faciendum, si possit, sed certo scit, se non posse, iurat cum veritate? Res. Non, quia scit promissionem non fore veram. Ibidem.

Si quis tempore iuramenti habebat animum adimplendi promissum, & sperabat posse adimplere, sed non accidit illi, vt cogitabat, ideo re ipsa non potest, dicitur iurasse cum veritate? Respond. Dicitur, si absque culpa sua inhabilis factus est. Ibidem.

Si quis promissionem iuram non seruet de consensu illius cuius interest, diciturne facere contra veritatem? Res. Non, quia creditor potest concedere dilationem. Arg. Ibidem.

Si quis promissionem iuram non seruet, quia, etc. Num. 12.

tempore iuramenti licita erat, postea tamen mutata rerum conditione, illicita facta est, dicitur sine veritate iurasse? Respondeo. Non, Quia iuramentum non est vinculum iniquitatis.

De iustitia & iudicio in iuramento.

Num. 4.

Num. 14.

IN quonam iuramento potissimum requiritur iustitia? Res. In promissorio, & comminatorio.

Ibidem.

Quid est iurare cum iustitia? Res. Iurare quod iustum est.

Ibidem.

Quando aliquis iurat, promittendo, aut comminando, se facturum aliquid iniustum, vel inhonestum, tenetne iuramentum? Res. Non.

Ibidem.

Tenetur ad obseruantiam illius? Res. Non.

Num. 14.

Peccatne, qui iurat facere rem iniustam, veluti homicidium? Res. Peccat, & si non habet intentionem occidendi est vnum tantum peccatum, nempe contra secundum præceptum: Si verò vult occidere duo peccata sunt, vnum contra secundum, aliud contra præceptum quintum.

Num. 12.

Ex nu. 13.

Qui promittit licita iuramento, tenetur obseruare? Res. Tenetur modo iam dicto.

Ibidem.

Iurare in iudicio est idem, quod iurare apud magistratus in foro exteriori? Res. Non.

Ibidem.

Quid est aliud? Respond. Est iurare cum iudicio rationis, id est, non temerè, aut inconsideratè, sed consultò, atque maturè.

Ibidem.

Quid debet fieri vt cum iudicio iuretur? Res. Primò iuraturus debet considerare, vtum necessitate cogatur, necne, remque totam accuratè expendere, an huiusmodi sit, vt iurando indigere videatur.

Ibidem.

Si quis odio, vel amore, vel aliqua animi perturbatione ad iurandum iudicatur, eritne iurare cum iudicio? Respondeo. Non, quia passio, & iudicium rationis valde diuersa sunt.

Num. 13.

Qui iurat debet spectare locum, & tempus & alia per multa, quæ rei, quam debet iurare, adiuncta sunt? Res. Debet. Et si non facit? Ait Catechismus, iuramentum non erit cum iudicio; sed præceptum, ac temerarium.

Illi qui in re leuissima, & inani, praua quadam consue-

tudine
Resp. N
Ven
laudat
ro vitu
iudicio

D
Q
V
C
omnino
quod iu
& Deus
gendum
orum iu
uendum
simis, &
ramento
docet qu
fitas.

Christi
quod au
est vsus
imbecil
lo prou
contum
mento,

Potes
Aliud e
Christu
ait eni
Ne iure
prohibe
Hoc en
ab vsu
frustra
Quod
vltus no
per illu
necessita
Ampliu

tudine passim iurant dicuntur-ne iurare cum iudicio?
Resp. Non.

Venditores qui vt carius vendant, cum iuramento
laudate, & emptores, qui vt ilius emant, cum iuramen-
to vituperare res venales passim solent, iurant-ne cum
iudicio: Resp. Non. Num. 13.

Dubitaciones circa vsum iuramenti. Num. 5.

Num. 18. 19.

Quomodo vsus iuramenti potest dici bonus, cum
Christus Mattha i. 5. dixerit, non esse iurandum
omnino? Resp. Ait Cat. His verbis non est dicendum,
quod iuramenti vsus omnino damnetur, quia & sancti,
& Deus ipse vt in scripturis habetur, iurarunt: sed intelli-
gendum est, Christum reprehendisse peruersum Iudæ-
orum iudicium, qui existimabant nihil in iuramento ca-
uendum esse præter mendacium, & ideo de rebus leuis-
simis, & nullius momenti sæpius iurabant, & ab aliis iu-
ramentum exigebant; Hunc morem Christus redarguit,
docetque non esse iurandum omnino nisi cogat neces-
sitas.

Num. 19.

Christus nonne dixit. *Sic sermo vester est, est, non, non*
quod aut. m. amplius est, a malo est: quomodo ergo bonus
est vsus iuramenti? Resp. Ait Cat. Quia propter humanam
imbecillitatem iuramentum institutum est, reuera à ma-
lo prouenit, quia aut iurantis inconstantiam indicat, aut
contumaciam illius, cuius causa iuratur, qui sine iura-
mento, vt credat, adduci non potest.

Ex Ca.
Num. 18. 19.

Potest-ne clarius explicari? Respondeo. Potest sic.
Aliud est loqui de iuramento, aliud de vsu illius:
Christus non loquitur de iuramento, sed de vsu illius:
ait enim *nolite iurare*: Circa vsum aliud est dicere,
Ne iuretis omnino: sic enim totaliter vsus iuramenti
prohiberetur: Aliud si dicatur, *Nolite omnino iurare.*
Hoc enim requirit voluntatem abstinendi se omnino
ab vsu iuramenti ob reuerentiam diuini nominis, qui
frustra & in vanum non debet in testem inuocari:
Quod si quis ob necessitatem iuret tunc causa talis
vsus non est voluntas, sed necessitas: Christus ergo
per illud verbum, *Nolite*, non prohibet iurare ex
necessitate, sed ex sola voluntate, & animi leuitate.
Amplius, Aliud est dicere Iurare est à malo, aliud

est malum: primum dicit originem iurandi esse à malo; ut dictum est, sed non dicit esse semper malum: sicut vñus medicina, est à malo, sed non semper malus, imò aliquando bonus, ita est de vsu iuramenti: Adhuc, ista propositio, iurare est malum, si ponatur dicti gratia, potest duobus modis considerari, vno quidem sic, iura e, absolute loquendo, *id est*, non considerando an sit, vel non sit causa iurandi, est malum, & in hoc sensu vera est, quia iurare absque eo ut examinetur an sit causa iurandi malum est: Alio modo potest considerari non absolute, sed cum hac limitatione. Iurare ex causa, & necessitate, & cum debitis conditionibus, & requisitis malum est, & tunc ista propositio est falsa, ut ex scriptura ipsa apparet & hoc modo à Catechismo, quæ dicta sunt explicantur.

Num. 6. Cap. 6

Frequens vsus iuramenti est-ne licitus? Res. Ait Catech. Non. Sicut enim corpori medicamenta adhibere frequenter, & in sanitate non expedit, sed tunc tantum, cum est necesse, ita de iuramento, quod ad modum medicinae se habet: Ideo si sepius adhibeatur, tantum abest, ut proffit, quod etiam magnum detrimentum affert. Infinita enim ferè mala ex iurandi nimia, conuetudine emanare, & sacrarum litterarum autoritate, & sanctissimorum Patrum testimoniis comprobatur.

Num. 2.

Parochi debent-ne sepius de hoc populos admonere? Res. Ita ait Catechismus.

De malo vsu iuramenti. Num. 6.

n. 11. Cap. 15

Potest-ne dari certa regula ad malum vsus iuramenti cognoscendum? Res. Potest.

Ibidem.

Quanam est? Res. Hac, quotiescumque iuramento deest vel veritas, vel iustitia, vel iudicium, tunc vsus iuramenti malus est. Si nulla desit, malus non erit.

Num. 21. 22.

Quomodo iuramento deest veritas? Respondeo. Ait Catech. Primo, qui scit aliquid esse falsum, & iuramento affirmat esse verum, vel è contra, dicitur contra veritatem iurare. Secundo, qui credit aliquid esse falsum, quod tamen verum est, & iurat esse verum, mentitur, quia scienter contra id, quod putat esse verum, iurat. Tertio, ille, qui iurat, quod verum existimat, & tamen reuera

falsum
adhibe
gentia p
promi
ciendi v
car: Qu
quando
cuius in
Illa or
semper i
sine dam
saluanda
vel ad eu
imminet
rei non e
iurata, i
sare.

Quomo
aliquid in
ret occide
obtemper
inimico il
obtemper
quæ ad co
enim iura
ideo ad ei

Iurame
rale? Res
tum mort
tum morta
endi: Si ve
furari qua
verò iurat
tione talis

Quomo
vel necessi
gentia atq
bus conie
Est mort
cùm est m
exponit se

falsum est, nisi quantum potuit curam, & diligentiam adhibuerit, ut rei veritatem investigaret. Hic sua negligentia peccat contra præceptum Quarto, qui juramento Num. 31
promittit facturum aliquid, sed non habet animum faciendi vel scit reuera sibi non esse possibile, ut illud faciat: Quintò, si quis iuratas promissiones non obseruet, quando iusta causa vel impotentia, vel consensus eius, cuius interest, excusatur.

Illam omnia sunt peccata mortalia? Respond. Sunt, quia Num. 10
semper iurare contra veritatem; etiam in re leuissima, & sine damno alicuius, imò etiam cum utilitate, veluti ad saluandam vitam eius, qui in iudicio reus capitis est, vel ad euitandum aliquod magnum malum, quod sibi imminet, est mortale, & in hoc ut dictum fuit paruitas rei non excusat, nisi fortè in obsequio uantia promissionis iuratae, tunc enim paruitas rei à mortali poterit excusari.

Quomodo iuramento deest iustitia? Resp. Primò, Cùm Num. 24
aliquid iniustum, seu peccatum iuratur, veluti si quis iuret occidere inimicum Secundo, Cùm quis iurat, se non obtemperaturum præceptis Dei, veluti non dare pacem inimico illam petenti, cum debet. Tertio, Si iuret non obtemperaturum consiliis Evangelicis, cuiusmodi sunt, quæ ad cælibatum, & paupertatem hortentur: Tali enim iuramento diuina consilia contemnit & violat, ideo ad eius obseruantiam non tenetur.

Iuramentum, in quo deest iustitia, semper erit mortale? Respondeo. Semper qui iurat committere peccatum mortale, peccat mortaliter: & est duplex peccatum mortale, ut dictum est, si habeat animum ita faciendi: Si verò iuret committere peccatum veniale, veluti furari quadrantem, ex paruitate rei veniale erit: Qui verò iurat contra consilia ex contemptu illorum, ratione talis contemptus mortale erit.

Quomodo deest iudicium? Res. Quando sine causa, Num. 14. 13
vel necessitate, vel virtuosa utilitate, vel debita diligentia atque consideratione, & reuerentia, vel ex leuibus coniecturis iuratur, & de hoc supra dictum est.

Est mortale iurare absque iudicio? Resp. Tunc tantum est mortale, cum homo ex tali inconsideratione Num. 16
exponit se periculo iurandi, quod falsum est.

Qui iurat per falsos Deos, peccat? Res. Peccat, quia vero Deo iniuriam facit, dum fictitios & mendaces Deos tanquam verum Deum restatur.

De voto, & de blasphemia.

Cap. VII.

Quare Catechismus tam multa de iuramento, tam perna tractat de voto? Res. Ob duplicem causam, prima est, quia vera doctrina de iuramento plurimis incognita est: de voto autem non est difficilis: Altera est, quia plurimi ob dictam ignorantiam peccant contra iuramentum, quod in voto locum non habet.

Ex nu. 25.

Cur tractatio de voto ad secundum præceptum reduci solet? Res. Quia ordinariè votum fit verbis siue corde, siue ore prolatis: Verba autem ad hoc secundum præceptum relata sunt.

22. qu. 88.

art. 2.

Quid de voto considerandum? Res. Primò de voto & causis illius. Secundò, De eiusdem obseruantia.

Quomodo definitur votum? Res. Sic, *Est promissio facta Deo de meliori èdno.*

Ibid. ar. 7.

Ibidem.

Quotuplex votum? Res. Duplex, Solenne, & simplex.

Quot modis fit solenne? Res. Duobus, nempe per susceptionem ordinis sacri, & per professionem in religione approbata.

Simplex quotuplex dicitur? Res. Triplex, Reale, in quo fit promissio de re, veluti de elemosyna: Personale, in quo obligatur persona, veluti ad ieiunium, vel orationem, & mixtum, in quo fit promissio de re, & persona, veluti peregrinatio, & elemosyna.

22. qu. 88.

Quænam est materia voti? Res. Remota sunt res, & personæ; Proxima sunt actiones circa res, & personas, virtuosæ, vel vitiosæ.

Ibidem.

Quomodo actio vitiosa est materia voti? Res. Dum quis vouet non committere talem actum vitiosum, veluti non ludere, non fornicari.

Ibid. art. 1.

ibid. art. 3.

Car. nu. 23.

D. Th. Ib.

Ibidem.

Quæ forma? Res. Illa promissio quæ Deo fit.

Quis finis, & effectus? Res. Obligare se ad præstandum quod voto promissum est. Est etiam finis dare gloriam Deo, in cuius honorem sæpe vota directa sunt.

Quod efficiens? Res. Vouens.

Requiritur in vouente vsus, & aduertentia rationis?

Resp. R.

non po

Quor

quod D

Quo

nempe

sum est

Tanti

est de r

erit.

Nim

quis pro

facturu

non ex

conscien

adimple

Quæn

Multa.

Prima

mitate

Secund

ris obl

millam

tionis,

milia,

nis.

Tert

vouet el

Idem de

Quan

Quot

commu

Quid

in alian

tunc in

uentis c

bonum

ne, & aq

potest.

Quid

Resp. Requiritur, ideo qui non habent vsum rationis, vouere non possunt.

Quomodo quis dicitur obseruare votum? Respon. Si faciat quod Deo promissit. *Cat. nu. 23*

Quo pacto peccatur contra votum? Res. Duobus præcipue nempe non adimplendo, vel nimis differendo quod promissum est. *D. T. 2. 2. 9. 88. a 3. ad 3.*

Transgressio voti estne peccatum mortale? Resp. Quando est de re notabili & nulla causa legitima excusat, mortale erit.

Nimia dilatio, quando erit peccatum? Respondeo Si quis promissit Deo, se aliquid statim, vel ad tale tempus facturum, tunc si absque causa non factum est; Si vero non expressit tempus, tunc peccabit, quando contra conscientiam, & dictamen rectæ rationis nimium differt adimplere. *Cat. nu. 23*

Quenam causæ possunt excusare ab obseruantia voti? Res. Multæ, vt sequentes. *2. 2. qu 88. ar. 5. ad 3. Ibid. ad 2.*

Prima, impotentia, veluti quis voluit ieiunare, sed ex infirmitate non potest.

Secunda, Si votum sit impedimentum maioris boni, vel maioris obligationis, veluti artifex si non potest alere familiam adimplendo votum eleemosynæ vel peregrinationis, tenetur magis obedire præcepto Dei de alenda familia, quam proprio voto eleemosynæ, & peregrinationis.

Tertia, Si votum sit in præiudicium alterius, veluti vxor vouet eleemosynam de bonis mariti absque consensu illius. Idem de filio, & seruo. *Ibid. art. 8.*

Quarta, Si obligatio voti sublata sit.

Quot modis obligatio voti auferri potest? Resp. Tribus, commutatione, irritatione & dispensatione.

Quid est commutatio? Resp. Est *mutatio materiae voti in aliam materiam*; & potest fieri vel in æquè bonum, & *Ibid art. 18* tunc in commutante requiritur potestas, & ex parte vouentis causa, vt debeat sic commutari: Vel fit in maius bonum, veluti ieiunium ordinarium in ieiunium cum pane, & aqua, & hæc commutatio etiam ab ipso vouente fieri potest.

Quid est dispensatio? Respondeo Est declaratio, quod ali-

quis ad obseruantiam voti non teneatur, & sit à superiore habente iurisdictionem, vt sunt Episcopi & Summi Pontifices, & ad dispensandum requiritur causa, & potestas.

*Ibid. a. 8.
Ep. 9.*

Quid est irritatio? Res. Est voti annihilatio, & potest fieri à marito, patre, & praelato religiosorum: Maritus enim potest irritare omnia vota vxoris tam realia, quam personalia, quae sibi sunt prauiudicialia, quatenus talia sunt: Pater ante annos Pubertatis *ad est*, duodecimum in femina, & decimum quantum in masculo completos, potest irritare omnia, & quaecumque vota tum realia, tum personalia; quae verò post dictum tempus facta sunt, potest irritare, cum sibi prauiudicialia existunt: Praelatus religiosorum omnia illorum vota poterit irritare, quae post, vel ante professionem facta sint.

De Blasphemia. Num. 2.

Num. 2. 4.

Blasphe-mia est ne graue peccatum: Res. Ait Cat. grauissimum.

Ibidem.

Quid est blasphemia? Res. Verbum apertè iniuriosum in Deum, vel sanctos.

Ibidem.

Cur dicitur: Apertè? Res. Quia ex ipsomet verbo iniuria Dei apparet, directè enim blasphemia in Deum, vel sanctos prolata est.

*2. 2. q. 13. a.
1.*

Quot modis verbum potest dici blasphemia? Respondeo. Duobus, nempe vel ex parte significati, & est quando verbum significat turpia, vel inhonesta de Deo, ac sanctis: vel etiam significat falsa, veluti tribuendo Deo, quod illi non conuenit, vel negando de eo quod illi conuenit: Alter modus est ex parte affectus, veluti si quis affectu iniurioso proferat verbum etiam veri significati vt si dicat, Deus bone, simili affectu ac si diceret, Deus iniuste!

Ibidem.

Blasphemia, cui virtuti opponitur? Res. Ait D. Thomas fidei, affectus enim fidei est confessio diuinæ veritatis, blasphemia verò contra veritatem Dei verba proferit.

Num. 2. 9.

Quis effectus blasphemiae? Res. Derogare diuinæ maiestati.

Ibidem.

Est peccatum mortale? Res. Mortalissimum.

2. 2. qu. 13.

Est grauius homicidio? Res. Ait D. Thomas. est.

art. 3.

In veteri testamento, quae poena illi inferebatur? Respondeo. Mortis.

Quae
Ha

qui assen

Quae co

cundo, v

Quaena

lingua se

transgress

Quibus

insontem

Quae fo

Quod d

potens. e

Quis eff

Quis fir

praecipi.

Assumer

Res. Sape

Deus etia

ait.

Cur hoc

Dei sui: ac

est domini

bus consuli

irreuerentia

Deus con

Res. Omni

Cur de ill

dixit: Com

mas omnino

clarat.

Propter q

ostendat se

le esse illor

ideo minis t

Cur huic p

Respondeo.

De explicatione Appendicis. Cap. VIII.

Quænam est Appendix appositæ secundo præcepto? Ref. *Num. 30.*
 Hæc, *neque enim habebit infontem Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra.*

Quæ consideranda de illa? Ref. Primum, ipsa Appendix: Secundo, usus illius. *Ibidem.*

Quænam materia illius? Resp. Remota sunt homines, quia *Ibidem.*
 lingua secundum præceptum violant; Proxima est pœna
 transgressoribus comminata.

Quibus verbis comminatur pœna? *Neque enim habebit infontem id est, sine pœna. Ibidem.*

Quæ forma? Ref. Illa authoritatiua pœnæ comminatio. *Ibidem.*

Quod efficiens? Ref. Summus omnium Dominus fortis, ac
 potens. *Ibidem.*

Quis effectus? Ref. Terrere homines metu pœnæ. *Ibidem.*

Quis finis? Resp. Compescere illos transgressione huius
 præcepti. *Ibidem.*

Assumere nomen Dei frustra estne veniale an mortale?
 Ref. Sæpe est veniale.

Deus etiam his venialibus infliget pœnas? Resp. Ita ipsemet
 ait.

Cur hoc? Ref. Deus reddit rationem illis verbis *Domini
 Dei sui:* ac si dicat, tanta est bonitas & maiestas Dei, tantum
 est dominiuum: quod habet in homines, tot beneficia homini-
 bus contulit, ut omnis etiam leuissima contra nomen ipsius
 irreuerentia, sine pœna esse non debeat.

Deus comminatus est pœnam periurio, atque blasphemix?
 Ref. *Omni no. Num. 30.*

Cur de illis apertè locutus non est? Resp. Immo apertissi-
 dixit: Comminando enim pœnas leuioribus verbis, grauissi-
 mas omnino blasphemix, atque periurio infligendas esse de-
 clarat. *Ibidem.*

Propter quid Deus has pœnas comminatus est? Resp. Ut
 ostendat se non delectari perditione hominum, & magis vel-
 le esse illorum Patrem beneuolum, quàm iratum iudicem,
 ideo minis tenet eos coërcere à peccatis. *Ibidem.*

Cur huic præcepto potius, quàm aliis minæ appositæ sunt?
 Respondeo. Minæ appositæ primo præcepto poterant, & *Ibidem.*

huic deseruire, sed quia lingua hominis valde lubrica res est, Deus summa prouidentia in particulari illi minas applicauit.

Ibidem.

Quare Deus pœnam non determinatam, sed in genere comminatus est? Ref. Vt ostendat multis modis hæc peccata à Deo puniri.

De usu huius Appendicis. Num. 2.

Ibidem.

Quam uiam debent uti hac Appendice? Ref. Omnes fideles, sed præcipuè Parochi, & que concionatores.

Ibidem

Quomodo fideles utentur? Resp. considerando omnipotentiam Dei, quàm formidabile sit habere illum iratum, ideo timere debent minas & pœnas in hac Appendice hominibus intimatas, & propterea custodire linguam & compescere illam, ne de Deo minus honoratè loquatur.

Ibidem.

Qua ratione Parochi illa utentur? Ref. Primò illam populis explicabunt. Secundò, Ex illius explanatione argumentum fument ad probandum, quàm graue sit peccatum eorum, qui frustra de Deo loquuntur. Tertiò, Tentabunt inducere populos ad Dei timorem. Quartè, Ex hoc enitentur flectere illos ad linguæ custodiam, & ad Dei laudes deuotè celebrandas.

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In Tertium Decalogi Præceptum.

Cat. præc. 3

Num. 1.

Ec.

Num. 2.

Ec.

Vanam est materia huius Tractationis? Resp. Tertium Decalogi præceptum, & eius obseruantia.

Quis finis illius? Ref. Dirigere Parochos ad veram, & opportunam huius præcepti explanationem.

Est neces
Catechism
stari debet

Cur tant
tali doctrin

Qui sunt
obseruanti

obseruanda

Quomodo

ficat, dum a
nis officijs

erga omne
nium mand

Quare p
tur post sec

minis repe
secundum q

suum exter
corpori, &
quod lingu

IN quot c
In septem

Primum.

Secundum

Tertium

Quartum
diebus festi

Quintum.
fis.

Sextum
Septimum

De excec
Orpus

Clenti s
A quo ha

Cur illam
tum est des

Quomodo
Harando ex

Est necessarium vt populis detur cognitio tertij: Resp. Catechismus. Est, & à Parochis maxima diligentia præstari debet. *Num. 2.*

Cur tanta diligentia? Resp. Quia maximi fructus ex tali doctrina proficiunt. *Ibidem.*

Qui sunt isti fructus? Res. Catec. Ex cognitione, & obseruantia huius præcepti fideles ad omnia præcepta obseruanda facilius reducuntur. *Ibidem.*

Quomodo est hoc? Res. Ait. Ille qui dies festos sanctificat, dum ad Ecclesiam, vt verbum Dei audiat, & diuinis officijs intersit accedit, ex talibus ad deuotionem erga omnes actus virtutum, & ad obseruantiam omnium mandatorum Dei excitatur, & inflammatur. *Ibidem.*

Quare præceptum de sanctificatione festorum ponitur post secundum? Resp. Quia talis ordo in actibus hominis reperitur, vt primum locum teneant actus cordis, secundum verba oris, tertium opera corporis & sensuum exteriorum, eum ergo tertium præceptum detur corpori, & exteriori homini, merito post præceptum, quod linguæ datum est, debuit collocari. *Num. 1.*

De diuisione huius tractationis.

IN quot capita diuidenda est ista tractatio? Respon. In septem.

Primum. De excellentia data à Deo corpori hominis

Secundum. De externo cultu debito Deo.

Tertium. De diebus festis.

Quartum. De præceptis datis de externo cultu, & de diebus festis.

Quintum. De tertio præcepto Decalogi, eiusque causis.

Sextum. De explicatione verborum tertij præcepti.

Septimum. De obseruantia, & inobseruantia illius.

De excellentia data à Deo corpori hominis. Cap. I.

CORPUS hominis est ne res excellens? Resp. Excellentissima. *Num. 1.*

A quo habet hanc excellentiam? Res. A Deo.

Cur illam dedit illi Deus? Res. Quia ad diuinum cultum est destinatum,

Quomodo talis potest explicari excellentia? Res. Declarando excellentiam quatuor causarum illius.

Ex ipsare,

Quid de materia excellentia considerandum? Respond. Corpus hominis habet plurima membra singula excellentia, caput cum sensibus, Pectus, Brachia, Manus, quæ à Philosophis dicuntur organum organorum, *id est*, instrumentum instrumentorum, quia per manus homo omnibus vititur instrumentis, habet item crura, & pedes ad ambulandum, quò vult: Hæc membra cum figura recta disposita sunt: Hoc corpus per septem ætates mirabili varietate decurrit: Aliaque plurima ex parte materia excellentissima habet.

*Cat. ar. 1.**Num. 19.*

Ex parte formæ quid? Respondeo. Forma illius est anima rationalis, Corpus enim est animæ domicilium, instrumentum, & comes: Ab anima eleatur ad nobilissimas operationes, & præcipuè, quæ ad cultum Dei sunt pertinentes.

*Ex Ca ar. 1**num. 19. &**prac. 5. nu.**14. 15. &**de sacram.**in gen. 24.**10. 21. &**alibi.*

Quid excellentiæ habet ex parte efficientis? Respon. Deus illud in vtero matris format, eius vitam in ætates, mirabiliter distinguit & conseruat. Cælum, terram, elementa, & omnia, quæ in ipsis sunt ad beneficium huius corporis creauit: Spiritus sanctus in eo, nisi impediatur, inhabitat: Per Baptisum Deo consecratur, per Confirmationem ad Christi militiam destinatur. Per Pœnitentiam in sanguine Christi lauatur: Per Eucharistiam ab ipsomet Christo & pascitur, & inhabitatur: Per Ordinem ad sublimes diuini mysterij actiones eleatur: Per Extremam Vnctionem, vt sanctè ad aliam vitam transeat, præparatur: Per Matrimonium maritus, & vxor ad procreandum, & educandum hoc hominis corpus sanctificantur.

*Ex Cat. ib.**D. Amb.**de Noè &**Arca.*

Quam habet excellentiam ex parte finis? Resp. Omnia corpora tam cœlestia, quàm terrestria, vt ait D. Ambrosius: ad corpus hominis tanquam ad finem sunt ordinata: Ipsum corpus ad cooperandum animæ destinatur: Dirigitur ad omnia opera Dei corporalia contemplanda, atque vtenda: Ad mirabiles operationes artium tum liberalium, tum mechanicarum habile factum est: Hoc tertio præcepto ad altissimas actiones diuini cultus est applicatum: Item ad seruendum, non terræ, vel hominibus, vel cœlo vel angelis, sed Deo optimo maximo est destinatum. Item, ad sacramentorum vsum, & administrationem, ad actiones sacerdotales, ad sanctissimum Missæ sacrificium

tum colendo
ria in cœ
tum: Super
Incarnatione
illo mirabil
Qui si uer
pi possunt: H
mundum ab
nere non pe
ad Dei cultu
net: vt in De

Q Vid est
tuosa i

Cur dicitur
tum act one

omissione, ve
Quare dicitur
Dei esse non

Cur dicitur
est de essenti

Quam e
omissiones vi

Quis finis
Quæ form

Quod effie
gistratus, & h

D

Q Votupl
nus, vt oris, &

Quid est cul
dis virtuos ad

Quid est cul
dicta, non in co

Quid est cu
sum est, sed in

Quid est cul

tum colendum, tum celebrandum: demum vt cum gloria in cælo æterna felicitate fruatur. à Deo est ordinatum: Super hæc autem diuina essentia hypostaticè per Incarnationem Filii Dei corpori hominis vniri, & in illo mirabilia operari dignata est.

Qui si iustus consideratione tantæ excellentiæ percipi possunt: Resp. Primò homo excitatur, vt corpus suum mundum ab omni iniquo namento seruet, vt otiosum manere non permittat: vt in actibus virtutum exerceat: vt ad Dei cultum præcipuè diebus Festis super omnia destinet; vt in Dei famulatu continuò occupetur.

De externo cultu debito. Cap. I I.

Quid est cultus Dei? Resp. Est actio vel omissio virtuosa in honorem Dei destinata.

Num. 1.

Cur dicitur actio, vel ommissio? Resp. Quia Deus colitur tum actiõne, veluti cum quis orat, vel audit sacramentum, ommissione, vt uti abstinendo ab operibus seruilibus.

Eccl.

1. Præc.

Quare dicitur virtuosa? Resp. Quia sine virtute cultus Dei esse non potest.

Catech. de Ord. n. 23.

Cur dicitur in honorem Dei destinata? Resp. Quia hoc est de essentia diuini cultûs.

Quanam est materia diuini cultûs? Resp. Actiones, & ommissiones virtuosæ. *Ibidem.*

Quis finis? Resp. Honor, & gloria Dei.

Ibidem.

Quæ forma? Resp. Illa destinatio ad gloriam Dei.

Ibid. m.

Quod efficiens? Resp. Deus, Ecclesia, Principes, Magistratus, & homines priuati, vt dicitur.

De diuisione diuini cultus. Num. 2.

Quotuplex est Dei cultus? Resp. Triplex, cordis, oris & operis, Item internus hoc est cordis, vel externus, vt oris, & operis. Item publicus, & priuatus.

Catech. his nu. 1. Eccl. de Ord. nu. 23.

Eccl. 24.

Quid est cultus cordis? Resp. Est actio, vel ommissio cordis virtuosa ad honorem Dei destinata.

Ibidem.

Quid est cultus oris? Resp. Actio, vel ommissio, sicut iam dicta, non in corde, sed in lingua.

Nam. 1.

Quid est cultus operis? Resp. Idem, quod modò dictum est, sed in opere exteriori.

Ibidem.

Quid est cultus internus? Resp. Cultus cordis.

Ibidem.

De Ord.

Num. 13. Quid cultus externus? Ref. Cultus oris, vel optis.
 Quid cultus publicus? Ref. Ille, qui publica auctoritate, determinatur.

Quid priuatus? Ref. Ille, qui à personis, priuatis propria deuotione susceptus est.

De cultu priuato, & publico.

Num. 3.

Catechif. de Ordin. Omnes actiones, & omissiones virtuosæ possunt ad Dei cultum ordinari? Ref. Omnes.

Num. 23. Priuatæ personæ possunt dictas actiones ad cultum Dei destinare? Ref. Possunt.

Ibidem. Num. 14. Conc. Tr. Sest. 23. c. 1. de Or. n. 23. Qua ratione? Ref. Ex scriptura habetur duplex dari Sacerdotium, vnum priuatum, & internum, aliud publicum, & externum Publicum tantummodo per Sacramentum Ordinis confertur. Priuatum Sacerdotium in omnibus fidelibus reperitur: iuxta illud: Regale Sacerdotium. 1. Petri secundo. Et in apocalypsis primo: Fecit nos Sacerdotes Deo. Hoc igitur Sacerdotio quilibet fidelis potest in altari cordis sui, vt ait Catechismus, omnes bonas & honestas actiones ad Dei gloriam, & cultum referre vt dictum est: & h c cultus priuatus esse dicitur.

Cat. ibid. Ieiunia, operationes, eleemosynæ, peregrinationes, opera misericordie, obseruantia mandatorum Dei, & alia, possunt ad hunc cultum referri? Ref. Possunt.

Nu. 3. 7. 20. Quis potest determinare publicum cultum? Resp. Illi qui habent iurisdictionem, nempe Deus, Ecclesia, & aliquo modo, vt dicitur, magistratus seculares.

n. 7. & 29. Quænam pertinent ad publicum cultum? Resp. Omnia, quæ à Deo, vel ab Ecclesia ad cultum Dei, vel Sanctorum sunt ordinata, veluti officium diuinum, ieiunium Quadragesimale, Vigiliæ, Quatuor Tempora, Rogationes, Dies Festi, & huiusmodi plura alia.

De diebus Festis. Cap. III.

Prac. 3.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Num. 20.

Omne tempus huic culti dedicatum est dies Festus? Resp. Si lato modo accipiatur dies festus, ita est, si proprie, non.

Quid priuatus? Ref. Ille, qui à personis, priuatis propria deuotione susceptus est.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid significat dies Festus? Resp. Significat tempus diuino cultui dedicatum.

Quid propriè significat dies Fæstus? Resp. Illud tempus, quod publica auctoritate ita ad diuinum cultum est destinatum, vt cessatio ab operibus seruilibus præcepta sit, veluti in tertio præcepto de Sabbatho statutum est.

Num. 2. & 25.

Quanam est materia diei Fæsti? Respond. Est, non diuinus cultus, sed tempus quo talis cultus est exhibendus.

Num. 1. 6.

Ex.

Quæ forma? Resp. Authoritativa, & publica determinatio dicti temporis.

ibidem.

Quis finis? Ref. Opportuna exhibitio diuini cultus.

Nu. 1. 6. c.

Quod efficiens? Ref. Publica auctoritas, ad quam spectat determinare quando cultus exterior: non priuatus, sed publicus sit exhibendus.

Nu. 1. 7. &

20.

De diebus Fæstis in veteri Lege. Num. 2.

L Ex vetus determinabat aliquos dies ad cultum Dei? Ref. Determinabat.

Nu. 4. & 18

Hæc determinatio eratne cum obligatione cessandi à seruilibus? Ref. Non temper.

Num. 18.

Quid præcipiebatur cum tali obligatione? Resp. Diem Sabbathi, diem Paschæ & similia.

Num. 22.

Quid sine dicta obligatione? Resp. Aliquando præcipiebatur solum ieiunium, vel abstinentiam à fermentato pane, & huiusmodi plurima alia.

Modo fideles tenentur illa obseruare? Ref. Non quia cæremonia veteris legis adueniente nouâ sublata sunt.

Num. 5.

Quare sunt sublata? Ref. Quia erant figuræ Christi venturi, & legis ab eo latae, & ideo adueniente re figurata, omnino figura de medio tollenda erat.

ibidem.

Quando dictæ cæremoniae sublatae sunt? Resp. Ant. Cat. in morte Christi.

Sabbatum est specialis dies Fæstus veteris legis? Respon. Est, quia Deus hoc tertio præcepto specialiter determinauit.

ibidem.

Quid significat hoc nomen Sabbathum? Resp. Idem quod cessatio, seu quies.

Num. 10.

Quare sic appellatur? Resp. Primo, quia Deus tali die cessauit à creatione mundi. Secundo, quia eodem die cessatio à seruilibus præcepta est.

Ibidem.

In quacumque hebdomada quot dies sunt? Resp. Septem

Prac. 3.

Ibidem. A quo desumpta est hæc hebdomadæ distinctio? Resp. A creatione mundi.

Ibidem. Quæ ratione? Resp. In sex diebus Deus creauit cælum & terram; in septimo autem absoluto mundo, Deus cessauit à rerum creatione.

Sabbatum quoddam ex his diebus est? Ref. Vltimus, *id est*, septimus.

Ibidem. Deus benedixit dici Sabbati, & sanctificauit illum? Ref. Ita ait ipsemet Deus.

Ibidem. Sabbatum in veteri lege quid significat? Ref. Ait Cat. Quatuor, primò erat signum totius mundi à Deo creati; significat enim cessationem Dei à creatione illius. Secundo, denotat liberationem populi Israël à laboriosa seruitute Ægypti,

Num. 14. per quam quies à duris laboribus data illi est. Tertio, Est signum spiritualis Sabbati, quod in sancta quadam, & mystica quiete circa opera pietatis positum est, dum homo à peccato recedens in virtute quiescit. Quarto significat Sabbatum caeleste, *id est*, caelestem patriam, in qua est summa quies, & pax ob perpetuam omnis boni possessionem, & omnis mali priuationem.

Num. 16.

Num. 17.

De diebus festis in noua Lege. Num. 3.

Ibidem. IN noua Lege dies Festi sunt instituti? Ref. Sunt.

Num. 20. Quis finis illorum? Resp. Determinare opportuna tempora ad cultum Deo sanctis que exhibendum.

Ibidem. A quo fit hæc determinatio? Resp. Ab Ecclesia auctoritate illi à Christo tradita.

Ibidem. Ecclesia quæ tempora ad cultum Dei, & Sanctorum determinauit? Ref. Primò, dies Festos statuit cum obligatione, vt à negotiis secularibus abstinetur. Deinde alia tempora sine tali obligatione ab illa instituta fuere.

Quænam instituit sine dicta obligatione? Resp. Quadragesimam, Aduentum Vigiliis. Quatuor Tempora Abstinentiam, Veneris, & Sabbati, Rogationes, Pulsionem matutinam, & vespertinam salutationis Angelicæ, & alia huiusmodi.

Ibidem. Quæ præcipit cum dicta obligatione? Resp. Dies Festos, qui in honorem Christi, Beatæ Virginis & Sanctorum sunt celebrandi.

Quare

Quare
Respoud
bonitas,
buntur.
incitatur

Quis
nent Festa
Christi, S
nis matris
& aliorum

Dies D
Christi, &
Dies I
Ref. Prim
A quo

Apocalyps
Cat. num. 7
Quare
gulis hebdo
tis de causi

monia veter
in die Dom
rarum prim
fuit hebdo
& à morte

cio mundi
sanctus D
bati, popul
ita popul
diaboli & p

Dies Fest
Dei memori
De præcepti

Dantur
Ref. D
A quibu
Quænam à
legis natura
gelicæ.

Quare die Festi in honorem Sanctorum sunt destinati? Respoud. Ait Catechismus. Quia in eorum victoria Dei bonitas, & potentia laudatur: ipsis debiti honores tribuuntur. Atque ad illorum imitationem, fidelis populus incitatur.

Quis ordo in his diebus Festis? Ref. Primum locum tenent Festa myfteriorum nostræ Redemptionis, *id est*, vitæ Christi, Secundum, festa in honorem sanctissimæ Virginis matris Dei. Tertium, Festa Apostolorum, Martyrum & aliorum Sanctorum.

Ibidem.

Dies Dominicus in cuius honorem statutus est? Resp. Christi, & eius Resurrectionis.

Num. 19.

Dies Dominicus est primus, an vltimus hebdomadæ? Ref. Primus.

Ibidem.

A quo fuit institutus? Ref. A sanctis Apostolis, sicut ex Apocalypsi, & ex Epist. B. Pauli ad Corinth. apparet. Cat. num. 7. & n. 9.

Apoc. c. 1. Corint. 16.

Quare diem Sabbati abstulerunt, & in eius locum singulis hebdomadis diem Dominicum statuerunt? Ref. Multis de causis, & primò quia adueniente lege noua: ceremoniæ veteris legis aufendæ erant: secundo, quia sicut in die Dominico, *id est* primo hebdomadæ, lux orbi terrarum primò illuxit, sic in die resurrectionis Christi, qui fuit hebdomadæ primus. vita nostra è tenebris ad lucem, & à morte ad vitam reuocata est: tertio, quia eo die creatio mundi mundi initium: quarto, quia tali die Spiritus sanctus Discipulis datus est: quinto quia sicut in die Sabbati, populus Hebræus à seruitute Pharaonis liberatus est: ita populus Christianus in die Resurrectionis à seruitute diaboli & peccati exceptus, & liberatus est.

Num. 7. Num. 190

Dies Festi sunt instituti, vt piè ac sanctè beneficiorum Dei memoriam coleremus? Ref. Ita ait Catech. De præceptis datis de externo Dei cultu & de diebus Festis.

Num. 10.

Cap. I V.

Dantur ne præcepta de Dei cultu, & de diebus Festis? Ref. Dantur. Nu. 1. & c.

A quibus? Ref. A Deo, ab Ecclesia. à magistratibus Nu. 1. 3. 20.

Quenam à Deo data sunt? Respond Primò, præcepta legis naturæ, Secundò legis scriptæ, Tertio, legis Evangelicæ.

Nu. 4. & c.

Num. 4.
6.7.27.

Deus in lege naturæ quid præcipit de externo Dei cultu? Ref. Deus per legem naturæ docuit homines, ut Deo cultum exhiberent per omnes illos actus externos, qui reuerentiam præ se ferunt, ut flectere genua, inclinare caput, leuare manus, percutere pectus, orare, ieiunare, Sacrificia, dona & primitias offerre, & alia huiusmodi. Deinde statuit, ut ab illis actibus externis, qui irreuerentia signum dant, homines omnino se abstinere.

Ibidem.

Lex naturæ statuit diem præcisum, in quo cultum externum Deo tribuamus? Respondeo. Statuit, ut aliquot dies, vel horas in externo Dei cultu immoremur: sed qui sint isti dies, vel horæ à natura determinatum non est.

Num. 6.

Potest probari, quod natura statuerit, ut aliquot dies vel horæ in externo Dei cultu infumerentur? Ref. Potest, duplici ratione. Prima est, quia omnes nationes ita à natura edoctæ statuas qualdam FERIALES, easque publicas sacris rebus: ac diuinis obeundis consecrarunt. Secunda est, quia sicut ex instinctu naturæ homines impelluntur ad certum tempus pro necessariis functionibus corporis, veluti cibo, potu, ac somno determinandum: ita imò, multo magis, ab eadem natura debent impelli, ut opportunis temporibus functiones animæ, quæ fini corporis correspondent, qualis est externus Dei cultus, exerceantur.

Cat. de Decal. in. communi.
Num. 3.

Lex scripta quid statuit de externo Dei cultu? Resp. Primò declarauit ea, quæ à lege naturæ de tali cultu statuta erant. Lex enim scripta ad illustrandam, & dilucidandam legem naturæ per peccatum obscuram tradita est. Secundò, confirmauit, quæ à dicta lege naturali tradita erant. Tertio, plurimos ritus, ac cæremonias circa externum Dei cultum, ut Sacrificia, Tabernacula, primitias, vasa, vestes, & alia innumerabilia determinauit. Quarto, Præceptum de Sabbatho colenda ab illa traditum est.

Lex Evangelica quid statuit? Ref. Primò à Christo in lege Evangelica omnes cæremonia veteris legis ratione iam dicta sublata sunt. Secundò, Christus per legem Evangelij declarauit, & confirmauit legem totam à natura datam. Tertio, Omnia præcepta legis veteris, quæ

In lege
præceptum
tum exte
ministra
que ordi
nas, cor
nozem f
Sextò, E
riam cor
& alioru
tium, op
Ecclesi
Non Ec
stituit
Nonno
Vigiliari
huiusmo
nauit, qu
menta, &
Dei. Ecc
nat, ubi
cæremon
dus ideo
instituit
num Deo
Christo
exhiben
in exhibi
veluti qu
Quæna
sun in du
imperat
bet illos
Quos
Qua r
cationem
dimenta
à diuinis
Quare f
dignitate

In lege naturæ fundata erant, veluti decem Decalogi præcepta explicauit, & cõfirmavit. Quarto. Nouum cultum externum, qui in Sacrificio Missæ, & in vsu, atque administratione Sacramentorum positus est, instituit, atque ordinauit. Quinto, Orationes, ieiunia, eleemosynas, corporis afflictiones, & humiliatõnes ad Dei honorem factas exemplo, atque doctrina comprobauit. Sexto, Ecclesiæ potestatem, & Spiritus sancti assistentiam concessit, vt tempus ieiuniorum, dierum Festorum, & aliorum, ad Dei cultum, rectè exhibendum pertinentium, opportunè determinaret.

Præ. L.

Ecclesia instituitne externum Dei cultum? Respond. *Sess. 7. ca. 1.*
Non Ecclesia, sed Deus saltem principaliter illum instituit.

En sess. 7.

Nonne Ecclesia ordinauit ieiunium. Quadragesimæ, Vigiliarum, dies quoque Festos, Rogationes, & alia huiusmodi multa? Resp. Deus, non autem Ecclesia ordinauit, quod oratio, & ieiunium, & sacrificium, & sacramenta, & actus humiliationis, & similia sint ad cultum Dei. Ecclesia verò, supposita Dei ordinatione, determinat, vbi, quando, quomodo, à quo, quibus ritibus ac cæremoniis dictus cultus Deo à fidelibus sit exhibendus ideo aliquo modo dici potest quod Ecclesia non instituit, sed supponit à Deo institutum cultum externum Deo debitum. Determinat verò autoritate sibi à Christo tradita modum, quo dictus cultus à fidelibus sit exhibendus, & ideo circumstantias, ritus, & cæremonias in exhibitione dicti cultus obseruandas determinauit, veluti quo tempore, loco, vel modo Missa sit celebranda.

c. 1. c. 13.
Sess. 2. c. 6

Quænam præcepta traduntur ab Ecclesia? Resp. Hæc sunt in duplici differentia, quibusdam enim præceptis imperat fidelibus, vt Deum colant, quibusdam prohibet illos à cultu Dei.

Quos prohibet ab hoc cultu? Resp. Indignos.

Qua ratione? Resp. Per censuras, veluti excommunicationem, suspensionem, & interdictum, Item per impedimenta canonica, veluti irregularitatem, & cessationem à diuinis, & aliis huiusmodi.

Quare facit has prohibitiones? Resp. Ne cultus Dei indignitate personarum dehonefetur.

Seff. 6. c. 20
Num. 3. c. 9
3. vel 9.

Quibus præcepti imperatur cultum Dei? Resp. Multis, ut est præceptis ieiunandi, & similibus.

Omnes fideles tenentur obedire præceptis dictis Ecclesie? Ref. Omnes.

Principes, & Magistratus sæculares quid debent præcipere circa hunc cultum? Respondeo. Primò, debent prohibere ea quæ dictum cultum impediunt, veluti ne ludi, choreæ, spectacula, & similia fiant diebus festis vel tempore diuinorum officiorum, atque idem in aliis. Secundò debent in iis quæ ad Dei cultum pertinent Ecclesie Præsides suæ autoritate iuuare. Tertiò, debent iubere populis, ut circa Dei cultum obtemperent præceptis Sacerdotum.

Personæ priuatae possunt se ad Dei cultum aliquo modo obligare? Ref. Possunt veluti per vota, tum simplicia, tum solennia, ut quotidie in vsu est.

De tertio Decalogi præcepto. Cap. V.

Quæ debent considerari de tertio præcepto? Respon. Primò, eius definitio. Secundò, quatuor causæ. Tertiò, conuenientia illius cum aliis Decalogi præceptis. Quarto, differrentia ab eisdem.

Quomodo potest diffiniri? Respondeo. Sic: *Est prima regula omnium actuum corporis humani in ordine ad Deum.*

Num. 1. 4.
6. 20. 22.

Quis finis? Resp. Gloria, & honor Dei, & utilitas seu dignitas hominum.

Quis effectus? Ref. Obligare ad cultum externum deo exhibendum.

Num. 2.

Quæ materia? Respondeo. Externus Dei cultus, sed præcipue ille, qui in die Sabbathi Deo est exhibendus: Corpus item hominis in ordine ad Deum materia remota est.

Ibidem.
Ibidem.

Quare tantum fit mentio in illo de die Sabbathi? Respon. Quia Deus præcipue ab homine illius cultum tunc requirebat.

Num. 12.

Hoc præceptum diuiditur in affirmatiuum, & negatiuum? Ref. Ita est.

Num. 14.

etc.

Num. 22.

etc. 26.

Num. 12.

Num. 1.

Quid præcipit affirmatiuum? Ref. Omnes virtutes ad externum Dei cultum pertinentes.

Quæ virtutes regulant hunc cultum? Ref. Fides, Spes, Charitas, & religio.

Quo
Deo in
Qua
colatur
Quo
cultum
Quo
tinum s
Quid
virtutib
Qua f
Ex parte
immortal
scriptæ,
Qua
continet.
colendus
fundatum
quod die
non est m
niam ten
fundatum
le est.
Quare l
uit? Resp.
habere fac
suo arbit
taretur.
Tertium
uem Decal
tura deter
ceptum m
sunt.
Quomo
moniam te
remoniale
bile, differt
remonialia
sunt.

Quomodo Fides? Ref. Docendo, qualis, ac quantum cultus Deo sit tribuendus.

Qua ratione Spes? Ref. Conferendo auxilium, vt recte Deus colatur.

Quo pacto Charitas? Ref. Inflammat cor hominis ad Deum cultum.

Quomodo Religio? Ref. Proponit actus, qui ad cultum diuinum sunt pertinentes. Num. 4.

Quid prohibet negatiuum? Resp. Omnia vitia quæ dictis virtutibus contraria sunt.

Qua forma seu modo datum est tertium præceptum? Ref. Ex parte datum est per modum legis naturalis, id est cum immutabilitate: ex alia parte datum est cum modo legis scriptæ, id est cum facultate mutandi illud.

Qua ratione est hoc? Respond. Tertium præceptum duo Ibidem continet. Primum est, quod Deus aliquo die determinato colendus est, & hoc est præceptum mortale in lege naturæ, fundatum, ideo nulla ratione mutari potest. Secundum est quod dies iam dictus Sabbathum sit; & hoc præceptum non est morale, sed cæremoniale, id est præcipiens cæremoniam temporis antiquæ legis conuenientem, ideo non est fundatum in lege naturæ, neque immutabile, sed mutabile est.

Quare Deus populo Hebræo diem Sabbathi determinauit? Resp. Ait Carec. Quia illi populo rudi minus expediebat habere facultatem, vt tempus diuino cultui deputandum suo arbitratu deligeret, ne fortè Ægyptiorum sacra imitaretur. Num. 14.

Tertium præceptum qua ratione conuenit cum aliis nouem Decalogi? Ref. Quatenus præcipit moralia, & in lege naturæ determinata conuenit cum aliis præceptis, quia est præceptum morale, naturale, perpetuum, & immutabile, sicut illa sunt.

Quomodo differt ab illis? Resp. Quatenus præcipit cæremoniam temporis, nempe diem Sabbathi, quia, vt sic est cæremoniale, & non perpetuum, neque naturale, sed mutabile, differt ab illis nouem, quæ ex nulla sua parte sunt cæremonialia, sed omnino naturalia, & moralia, & perpetua sunt. Num. 6.

*De explicatione verborum tertii præcepti.
Cap. VI.*

Num. 4. **Q**uibus verbis à Deo datum est tertium præceptum? Ref. Sequentibus.

Memento ut diem Sabbathi sanctifices. Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Septimo autē die Sabbathum Domini Dei tui est: Non facies omne opus in eo, tu, & filius tuus, & filia tua: seruus tuus, & ancilla tua: iumentum tuum, & aduena, qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit Dominus cælum & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt, & requieuit in die septimo: idcirco benedixit Dominus diei Sabbathi, & sanctificauit eum.

Num. 7. In quot partes diuiditur hoc præceptum? Ref. Ait Cat. in quatuor.

Primo enim declarat qualitatem diei Sabbathi.

2. Qualitatem, & differentiam exprimit aliorum sex dierum.

3. Determinat à quibus in die Sabbathi fit abstinendum.

4. Quid die Sabbathi fit faciendum.

Num. 8.
Et.

Quid explicat tertium præceptum de qualitate Sabbathi? Respondeo, Tria: primo, sabbathi sanctitatem, id est, quod sit sanctum, & Deo, ac diuino cultui dicatum. Secundo, explicat causam illius sanctitatis, illis verbis, Deus requieuit die septimo, idcirco benedixit Deus illi, & sanctificauit eum, quasi dicat. Ideo Sabbathum est dies sanctus, quia Deus sanctificauit eum: ideo sanctificauit, quia benedixit illi. Ideo benedixit, quia Deus tali die, hoc est septimo completa mundi creatione requieuit ab omni opere, quod pararat. Tertio, declarat effectum, qui ex tali Sanctitate Sabbathi sequi debet, & est, vt homines sanctificent illum, atque colant tanquam Deo, & diuino cultui dicatum. Ideo Deus dixit; *Memento ut diem Sabbathi sanctifices.*

Num. 21.

Quibus verbis explicatur qualitas sex dierum, qui primi hebdomadæ sunt? Ref. Illis, Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Septimo autem, &c. Item Illis. Sex enim diebus fuit, &c.

Ex h
gitur q
bus, &
solum
bathu
ideo m
sex pri
operib
suum q
Deus i
tati in
diebus
die Sab
tur.

Quid
Prohib
malum
hit. Ideo
diunt d
cundo
rum im
iument
non po
Hoc
feruilia
ob dien
Catech
Prob
gna iac
in fama
Non.

Quid
Catech
Dei Te
mi att
Tertio
stianis
dotibus
atque e
iustia S

Ex his verbis quis sensus colligi debet? Res. Primò colligitur quod sex primi dies, tum diuino cultui, tum operibus, & negotiis hominum sunt destinati. Sabbathum verò solummodo diuino cultui dicatum est. Secundò quod Sabbathum speciali prærogatiua sanctitatis decoratum est, ideo multum eminet aliis diebus. Tertio, quod homo in sex primis diebus non debet esse otiosus, sed se exercere in operibus, tum Dei, tum sui, iuxta Apostolum: *Negotium suum quisque agat, & operetur manibus suis.* Quarto, quod Deus ita vult nos operari sex primis diebus, vt nihil peccati in die Sabbathi reperiatur. Quintò, vult nos dictis diebus operari, vt peractis nostris negotiis, in illis, nihil in die Sabbathi, quod à nobis de illis agendum sit relinquatur.

Quid Deus prohibet fieri die Sabbathi? Res. Ait Catech. Prohibet omne feruile operis genus, non quia aut turpe, aut malum sit, sed quia mentem nostram à diuino cultu abstrahit. Ideo peccata sunt tali die euitanda, quia non solum impediunt diuinum cultum, sed offensam potius Dei inferunt. Secundò colligitur Deum prohiberi omnia, quæ diuinum cultum impediunt. Tertio, talia prohiberi etiam feruis, etiam iumentis, quia vsus iumentorum, sine opera hominis esse non potest.

Hoc tertio præcepto prohibentur opera externa etiam feruilia ad cultum Dei ordinata, vt instituere altare, templum ob diem Festum, ornare, & alia huiusmodi facere: Res. Ait Catechismus. Non.

Prohibentur fieri illa opera, quæ si non fiant, magna iactura, vel damnum sequeretur, vel in corpore, vel in fama, vel in fortunæ bonis? Respondeo. Ait Catechismus. Non.

Quid præcipit fieri in diebus Festis? Respondeo. Ait Catechismus. Christiani diebus Festis debent. Primò, ad Dei Templum accedere. Secundò, Ibi pia sinceræque animi attentione Sacrosancto Missæ Sacrificio interesse. Tertio, nihil est, quod opportunus, aut melius à Christianis hominibus fieri possit: quàm si peccata sua Sacerdotibus sæpè confiteantur. Quarto, Parochi sedulo, etiam atque etiam debent adhortari, vt Sacro sanctum Eucharistiæ Sacramentum crebro percipiant. Quintò, attentè,

Ibidem.

1. Thess. 4.

2. Thess. 3.

Ephess. 4.

Num. 22.

Num. 25.

Num. 23.

diligenterque sacra Concio audienda est. Sextò, exercitatio, & studium in diuinis precibus, ac laudibus frequens esse debet. Septimò, præcipua cura habenda, vt ea quæ ad doctrinam Christianam pertinent addificatur. Octauò, Operibus misericordiæ est incumbendum.

De obseruantia, & inobseruantia tertij præcepti.

Cap. VII.

Sess. 6. c. 20.

OMnes fideles tenentur obedire præceptis Dei, & Ecclesiæ circa externum Dei cultum datis? Respon-
deo. Omnes.

Num. 2.

Et 26.

Ibidem.

Quid est obseruantia tertij præcepti? Resp. Est facere præcepta, & omittere prohibita ab illo.

Num. 2.

Quid est inobseruantia? Res. Est omittere præcepta, & facere quæ prohibita sunt.

Parochi debent summo studio curare, vt populos inducant ad obseruantiam huius præcepti? Res. Ait Catechista est.

Ibidem.

Quibus rationibus, ac modis possunt inducere fideles ad eius obseruantiam? Respond. Ait Catechismus multis, nempe.

Nu. 2. n. 8.

Primò, explicando maximas utilitates, & fructus, quæ ex illius obseruantia populis proueniunt, ac quibus initio dictum est.

Num. 6.

Secundò, Illud primum præcepti verbum, *Memento*, si ad aures fidelium sæpius repetatur, ostendet quantopere Deus huius præcepti obseruantiam requirat.

Ibidem.

Tertiò, excitabit populos, si explicetur, hanc obseruantiam esse legi naturæ conformem, & omnes etiam barbaras Nationes, se in illa exercere, nempe vt dies etiam Festos colant.

Num. 20.

Quartò, iustam esse, debere non minus animæ, quam corpori tempus assignari.

Ibidem.

Quintò, iustissimum esse, mysteria vitæ Christi, seu nostræ Redemptionis item merita B. Virginis Mariæ, & Sanctorum per dies Festos colantur.

Num. 28.

Sextò, per eisdem Deo gratiæ agendæ sunt pro maximis beneficiis in nos collatis.

Cat. de ord.

Septimò, excellentia corporis humani ad altiorem finem, quam ad Dei cultum destinari non potest.

Octauò, homo ad hunc finem, vt Deum colat, creatus

est, Catechi

Nonò, S
Religionis
cia, ei ob
res dies ad

Decimo
omissio facil
sed facilia, &
uilibus.

Vndecimo
põnis etiam

Duodecimo

ceantur, p
sunt. Acced

illo. Benefici

plari. Illum l
audire, maxi

bent. Qui a

Christum Do

quantur. Qu

ribus percipi

do in Piscinam

infirmirate pe

Qui sacram E

Zachæus rea

ris, & cordis

Hæc igitur

uilia, delecta

turæ conueni

cri animo conf

simum est: H

præcepti induc

est, Catechismus, de Sacra. Ord. num. 5.

Nonò, Si *Deus* iussisset, nos quotidie, cæteris omiſſis, *Ordini.*
Religionis cultum ſibi tribuere, ob infinita illius benefi- *Num. 27.*
cia, ei obtemperandum foret, quanto magis cum paucio-
res dies ad eius cultum ſunt inſtituti.

Decimò, Opera ſeruilia laborioſa ſunt, eorum verò *Num. 29.*
omiſſio facilis ac delectabilis, *Deus* ergo non difficilia,
ſed facilia, & delectabilia iubet, nempe ceſſationem à ſer-
uilibus.

Vndecimò, *Deus* violatores dierum Feſtorum maximis *ibidem.*
pœnis etiam temporalibus afficere conſuevit.

Duodecimò, Actiones, quæ, vt in diebus Feſtis exer- *Num. 28.*
ceantur, proponuntur, & nobiliſſimæ, & iucundiſſimæ
ſunt. Accedere enim ad conſpectum *Dei*. Colloqui cum
illo. Beneficia ab illo petere. Maieſtatem illius contem-
plari. Illum laudare. Illi gratias agere. Eum loquentem
audire, maximam nobilitatem & iucunditatem ſecum ha-
bent. Qui autem Miſſæ Sacrificio interſunt præſentem
Chriſtum Dominum adorant. Qui orant, cum *Deo* lo-
quuntur. Qui audiunt Concionatores *Dei* vocem au-
ribus percipiunt. Qui conſitentur peccata ſua quodammo-
do in Piſcinam deſcendunt, vt à quacumque detinentur
infirmirate per lotionem ex ſanguine Chriſti liberati ſint.
Qui ſacram Euchariftiam ſuſcipiunt, veluti Martha, ſeu
Zachæus realiter Chriſtum Dominum in domum corpe-
ris, & cordis ſui recipiunt.

Hæc igitur à tertio præcepto ordinata cum ſint facilia,
vtilia, delectabilia, nobilia, iuſta, neceſſaria, humanæ na-
turæ conuenientia, omnino vt à fidelibus prompto, & ala-
cri animo conſiderentur, meditentur, adimpleantur iuſtiſ-
ſimum eſt: Hiſque, & aliis populi ad obſeruanciam huius
præcepti induci poſſunt.

DOCTRINA
CATECHISMI
ROMANI.

In secundam Decalogi partem, id est,
in præcepta secundæ Tabulæ.

De diuisione Decalogi in duas partes.

CAPVT I.

Num. 3.

EX Decalogi diuiditur in duas partes
Ref. Diuiditur.

Ibidem.

A quo facta est hæc diuisio? Resp. A
Deo.

Ibidem.

Qua ratione? Resp. Decem præcepta in
duabus Tabulis à Deo data sunt, & vna
dicta est prima Tabula, alia secunda.

Quæ præcepta continebantur in prima Tabula? Ref. Tri-
prima.

Ibidem.

Quæ in secunda? Ref. Septem alia, quæ vltima sunt.

Ibidem.

Quare Deus talem fecit diuisionem? Resp. Vt ordinaret in
Decalogo charitatem.

Num. 5.

In quo consistit ordo charitatis? Ref. In hoc, vt magis bona
plus diligantur, & minus bona, minus amentur.

Num. 3. 4. 5.

Quomodo duæ tabulæ ordinant charitatem? Ref. Prima
Tabula primum, & summum amorem requirit. 2. gradum
inferiorem amoris designat.

Expediit, vt aliqua de charitate, & eius de ordine explicen-
tur? Ref. Hoc dicendis de præceptis secundæ Tabulæ maxi-
mum lumen afferet.

Ibidem.

Quid considerandum? Respondeo. Primò, de Charita-
te, Secundò, de ordine illius. Tertiò, de modo peccandi

contra illam
modi,

Quid ef-
genda.

Quænam e-
res tum dilig-

Quotplex
riale, aliud fo-

Quodnam
Deus, homo

proximum si-
mum, & in si-

Quodnam
narum, quæ e-

Potest deo
test, veluti, D-

materiale mo-
Quotplex

non humanu-
Quotplex

priuatum.

In quo co-
præcepto di-

Bona priu-
Summistas, T-

num priuata
ducuntur, qu-

na, & mala ce-
na, & mala fi-

Tota mat-
iam dicta: R-

In quo con-
gendi, & odi-

Quænam e-
modo, & oro-

Quis est
dilectio.

Quis finis
virtuosa.

contra illam. Quarto, de virtutibus illi annexis, & aliis huiusmodi.

De Charitate. Cap. II.

Quid est Charitas? Resp. Est virtus qua diligimus diligenda, & odio habemus, quæ digna odio sunt. *Ibidem;*

Quænam est materia Charitatis? Res. Obiectum illius sunt res tum diligendæ, tum odio habendæ. *Ibidem.*

Quotuplex obiectum Charitatis? Resp. Duplex, aliud materiale, aliud formale. *Num. 4.*

Quodnam est materiale? Resp. Personæ diligendæ nempe Deus, homo ipse, & proximus, iuxta illud: *Diliges Deum, & proximum sicut te ipsum.* Ecce dilectio in Deum, in proximum, & in seipsum. *Ibidem.*

Quodnam est obiectum formale? Res. Bona & mala personarum, quæ diligendæ sunt. *Ibidem.*

Potest declarari hæc distinctio obiecti exemplo? Res. Potest, veluti, Diligo Petrum ut virtuosum: Petrus est obiectum materiale meæ dilectionis: virtus formale.

Quotuplex bonum? Res. Duplex diuinum, & infinitum; necnon humanum, & finitum. *Num. 4. & 2.*

Quotuplex bonum humanum? Resp. Duplex, publicum & priuatum.

In quo consistit bonum publicum? Res. De hoc in quarto præcepto dicendum est.

Bona priuata multa sunt? Resp. Secundum Philosophos, Summistas, Theologos, & Catechismum, omnia bona hominum priuata, & item mala ad quatuor capita infallibiliter reducuntur, quæ sunt. Primò, Bona, & mala animæ. Secundò, Bona, & mala corporis. Terriò, Bona, & mala famæ. Quarto, Bona, & mala fortunæ, seu diuitiarum.

Tota materia charitatis reducitur ad personas, & ad bonam iam dicta? Res. Ita est. *Num. 4.*

In quo consistit forma charitatis? Res. In recta ratione diligendi, & odio habendi. *Num. 5.*

Quænam est hæc recta ratio? Resp. Ut diligamus, diligenda modo, & ordine, quo diligere debent. *Num. 4. & 5.*

Quis est actus charitatis? Res. Virtuosa, & bene ordinata dilectio. *Ibidem.*

Quis finis illius? Resp. Gloria Dei, & vtilitas hominum virtuosa. *Ibidem.*

Quid efficiens? Resp. Primò Deus, qui illam infundit: Secundo homo, qui actus charitatis corde, ore, & opere elicere debet.

De ordine charitatis. Cap. III.

Num. 5.

Proctne quis parem amorem tribuere sibi vel proximis, sicuti Deo? Resp. Ait Catec. qui hoc facit maximum scelus admittit.

Num. 4. 5.

Amor Dei debet esse maior amore sui, ac proximorum? Res. Omnino.

Num. 4.

Quenam differentia inter amorem Dei, & amorem sui, ac proximorum est statuenda? Resp. Catech. afferi istas distinctiones.

Ibidem.

Primò, Amor Dei debet esse summus: amor proximi, & sui debet esse post ipsum.

Ibidem.

Secundò, Deus propter seipsum, & non alterius rei causa est diligendus: proximi propter Deum amandi sunt.

Tertiò, Charitas Dei ab ipsomet Deo tanquam à viuo fontis amore dependet: Charitas sui, ac proximi tum à Charitate Dei ortum habet, tum ad illam tanquam ad certam regulam dirigenda est.

Ibidem.

Quarò, Amor Dei verè & ptopriè Deo est habendus. Amor sui, & proximorum magis Deo, quam hominibus est tribuendus.

Ibidem.

Quintò, Deus essentialiter, & per se dignus est dilectione: Homines ideo debent diligere, quia Deus vult, & præcipit vt diligantur.

Sextò, Deo nullus honor, culla pietas, nullus cultus satis dignè tribuitur: amor enim illius in infinitum augeri potest: ideo noster in illum amor quotidie deberet fieri ardentior, & modus diligendi Deum, vt ait D. Bernardus, est diligere sine modo. At charitas erga proximum & nosipfos certis finibus circumscribitur, ita vt si quis illos transgrediatur non fitiè peccato sit; Ideo Christus dixit, Diliges proximum, non sicut Deum, sed sicut teipsum.

Septimò, Ita Deus diligere debet, præceptis illius absolute, omnino parendum sit: homines autem, etiam superiores, ita sunt diligendi, vt si aliquid contra Dei præcepta vel faciant, vel iubeant, vel requirant, tanquam inimici odio habendi sint.

Ob quam distinctio datur? Prima, Est dicitur, quod proximi sunt illi, creaturæ à Deo.

Secunda, Deus est creator.

Tertia, Deus est amor, & infinitus.

Distinctio dicitur ostendit hanc est.

Homo quem Respon. seipsum, sicut teipsum, sicut te.

Quæ bona sunt vel famæ, vel fortune, quando priora sunt maiori fortunæ, seu diuicie.

De modis bene...

EX dictis patet, quod bona & mala sunt, ex charitate sumenda est.

Quibus modis diligimus? Res. Dicitur.

Primus est, cum ordinem charitatis, & facultates suas, & secundus est.

Secundus est, quando ab iniusta offensa ab animam, corpore.

Quibus modis diligimus? Res. Tribus.

Primus est ex corde, vel opere, diligit seipsum, &

Ob quam causam talis in charitate Dei, & proximi distinctio data est? Res. Cat. aliquas causas adducit. *Num. 1.*

Prima, Est quia Deus est ultimus hominis finis: homines sunt illi, qui ad hunc finem tendunt, & ideo amor proximi in Deum, ut in ultimum finem tendere debet.

Secunda. Deus est bonus per essentiam: homines, & creaturæ à Deo suam accipiunt bonitatem. *Num. 45.*

Tertia. Deus Est bonum infinitum, & ideo dignus est amo e infinito: homines sunt finiti, ideo inter amorem Dei, & proximi nulla debet esse proportio. *Num. 3.*

Distinctio Decalogi in primum, & secundam tabulam ostendit hanc amoris differentiam? Res. Ait Cat. ita est. *D. Thom.*

Homo quem prius debet diligere, se, an proximum? Respon. Seipsum, Christus enim dixit. *Diliges proximum sicut teipsum*, id est prius diliges te, postea proximum sicut te.

Quæ bona sunt prius diligenda anime, an corporis, vel famæ, vel fortunæ, seu diuitiarum? Res. Regulariter loquendo, prius, & magis debent diligere bona anime, quæ sunt maiora, postea corporis, tertio famæ, quarto fortunæ, seu diuitiarum.

De modis bene, & malè diligendi se & proximum.

Cap. IV.

EX dictis possunt colligi modi, quibus homines bene & malè diligunt, se & proximum? Respon. possunt, ex charitate enim, & ordine illius, talis distinctio sumenda est.

Quibus modis homo virtuosè diligit seipsum & proximum? Res. Duobus,

Primus est. Cum quis corde, & ore & opere, iuxta ordinem charitatis, diligit animam, corpus, famam, & facultates suas, vel proximi. *Ex nu. 45.*

Secundus est. Cum quis corde, ore, & opere, absterget se ab iniusta offensa sui, & proximorum, id est, non offendit animam, corpus, famam nec facultates illorum.

Quibus modis homo peccat contra seipsum, & proximos? Res. Tribus. *Num. 5.*

Primus est excessus amoris, id est, cum homo corde, ore, vel opere, supra quam ordo charitatis requirit, diligit seipsum, vel proximum: id est, animam, vel cor-

pus, vel famam, vel fortunas illorum.

Ibidem.

Secundus, est Defectus amoris, & est cum homo corde, ore, vel opere omittit, vel negligit amare seipsum, vel proximum, *id est* animam, corpus, famam, & fortunas illorum, quantum ab ordine charitatis præfixitum est.

Num. 7.

Tertius, est iniusta offensa, & est, cum homo corde, ore, vel opere contra charitatem offendit seipsum, vel proximum: *id est* animam, corpus, famam & facultates illorum.

Ex nu. 5.

Ad hos modos reducuntur omnes actus virtutum, & vitiorum, qui erga seipsum, & proximum sunt? Respon. Omnes.

Ibidem.

Possunt-ne dari regulæ ad cognoscendum, quando dicta peccata mortalia, vel venalia sint? Res. Possunt.

Cont. sess. 6.

Num. 11.

Quomodo cognoscitur an excessus amoris sit veniale, aut mortale? Respon. Si excessus sit de re modica, veluti mater aliquantulum plus æquo diligit filium, tunc peccatum veniale erit, si verò excessus gravis, peccatum mortale erit.

Num. 3.

Quando excessus dicitur gravis? Respondeo. Quando quis seipsum, vel proximum diligit æquè, vel plusquam Deum.

Ex num. 5.

Quando erit hoc? Respon. Erit, cum quis propter amorem-vel timorem, vel honorem quem vult sibi, vel alteri, paratus est committere peccatum mortale; tunc enim amat, timet, honorat homines, plusquam Deum.

Ibidem.

Potest-ne declarari exemplo? Resp. Potest. Mater, & Pater si ita diligunt filium, vt parati sint ad sanitatem illi restituendam facere incantationes, vel superstitiones: ita si quis diligit corpus suum, vt amore ipsius paratus sit transgredi præcepta ieiunandi, vel non fornicandi: Quis adeo timet dominum vel Patrem, vt si ille præcipiat homicidium committere, ob talem metum paratus sit, idem de aliis.

Ex sess. 6.

Num. 1.

Quando defectus amoris est veniale, vel mortale peccatum? Resp. Si defectus sit de re leui, erit veniale, si de re graui, mortale. tunc autem est gravis, quando sub peccato peccati mortalis ad illud quis obligatur: velute sub mortali quibet tenetur subuenire consilio in extrema

necessitate
charitate, eri
pon.

Quando o
re graui, si
si iniusta:
magistratu
De virtutib

O mnes a
fiant? R

Quare hoc

rati, eget alio

Quanam s
qua omnes a

Est recta rati
regula est ex

sunt. Et de his

Quanam el
Dei regulat h

Quod est o
scribere homi

custodiat.

Quid est vir
cum lege Dei

Quid est act
Dei & rectæ h

Quot sunt vi
Theologica, I

Iustitia, & emp

Istæ virtutes

Omnes.

Regulant om
& omnem ob

Quanam vir
uantiam mand

vt antea dictu
Quanam reg
iam mandator
tas primò, &

necessitate si possit, si quis in tali casu deficiat ab hac charitate, erit defectus notabilis, & mortalis, secus verò non.

Quando offensa erit mortalis? Resp. Quando erit de re graui, si enim sit de re leui, erit tantum veniale: Item si iniusta: Offensa enim iusta, veluti quæ fit legitimè à magistratibus in reos, peccatum non est.

De virtutibus, quibus dilectio in Deum, & in proximum regulatur. Cap. V.

OMnes actus hominis egent aliqua regula, vt bene fiant? Ref. Omnino.

Quare hoc? Ref. Cùm homo possit bene, & malè operari, eget aliqua regula, vt bene operetur.

Quanam sunt istæ regulæ? Ref. Prima, & summa, & à qua omnes aliæ regulæ dependent, est lex Dei. Secunda, Est recta ratio hominis. Tertia, Est ipsa virtus: Prima regula est externa: Secunda, & Tertia, in ipso homine sunt. Et de his supra dictum est.

Quanam est recta ratio? Resp. Illa quæ iuxta legem Dei regulat hominem in operando.

Quod est officium rectæ rationis? Ref. In singulis præscribere homini, quid agat, vt legem Dei in operando custodiat.

Quid est virtus? Resp. Est conformitas actus humani cum lege Dei, & cum recta ratione.

Quid est actus virtuosus? Ref. Est actus conformis legi Dei & rectæ hominis rationi.

Quor sunt virtutes? Resp. Principales sunt septem, tres Theologicæ, Fides, Spes, Charitas, quatuor Cardinales, Iustitia, Temperantia, Fortitudo, Prudentia.

Istæ virtutes regulant omnes actus hominum? Resp. Omnes.

Regulant omnem dilectionem tum Dei, tum Proximi, & omnem obseruantiam mandatorum? Resp. Ita est.

Quanam virtutes regulant dilectionem Dei, & obseruantiam mandatorum primæ Tabulæ? Ref. Theologicæ, vt antea dictum est.

Quanam regulant dilectionem proximi, & obseruantiam mandatorum primæ Tabulæ? Respondeo Charitas primò, & principaliter regulat ad dicta: ipsam verò

ibidem.

Catech. de

pan. nu. 9.

ibidem.

ubi supra.

Cat. 1. a. 1.

Num. 4. 7.

Nu. 1. n. 3.

4. 5.

comitantur , & quasi ancillæ sequuntur quatuor virtutes cardinales.

Ibidem.

Quid facit charitas ? Resp. Impellit hominem ad dilectionem proximi modo , quo à lege Dei , & à recta ratione præscriptum est.

Num. 5.

Quid facit Temperantia ? Resp. Studet cohibere excessum amoris , id est temperare , & moderari hominem , ne diligat seipsum , & proximum magis , quàm à lege Dei , & à Charitate & recta ratione præscriptum sit : Quod si aliqua passiones ad excessum amoris impellant , illas studet frenare , ac cohibere ,

Exnum. 5.

Quid facit Fortitudo ? Resp. Studet ex vna parte auertere hominem à defectu amoris : ex alia impellere ad actualem proximi dilectionem secundum quod à lege Dei , à Charitate , & recta ratione præscriptum sit : Quod si passiones conentur ob labores , difficultates , & tristitias à tali hominem auertere dilectione ipsa vim facit , vt omnia impedimenta , & difficultates vel motæ , vel superatæ sint.

Ibidem.

Quid facit iustitia ? Resp. Supra communem , & ordinariam proximi dilectionem in aliquibus vel personis , vel rebus specialem superaddit diligendi obligationem.

Quomodo est hoc ? Res. Charitas præcipit proximi dilectionem etiamsi ex parte ipsius nullum meritum , imò etiam demeritum sit . vnde etiam inimicum , qui non meretur , sed demeretur dilectionem , præcipit diligere : Iustitia verò attendit meritum eius , qui diligi debet : Veluti dare mercedem operatio actus iustitiæ est , quia operarius illam ex merito requirit ; Dare autem eleemosynam pauperi , quia non ex merito : actus charitatis erit.

Quid facit prudentia ? Resp. Curat , vt omnes actus virtutum iuxta præscriptum rectæ rationis opportunè suo loco , & tempore fiant ; Cùm enim homo eodem tempore , vel loco non possit diligere Deum , seipsum , & proximum , sed modo Deo , modo sibi , modo proximo sit incumbendum , Prudentia determinat quomodo Deus in templo colatur , modo in domo sua sibi vel cibo , vel somno prouideat : modo extra domum proximo succurrat ,

De

Q Vid à leg dictæ sunt

Omnia v illius , vel in

Quam Auaritia , Lu

Quam prodigalitas

Quam uidia , & sim

De d

P Ossunt tabulæ :

A Quon tatis.

Qua ratio debet , nempe

prima præce

quartum præ

morum ; & de

num diuinum

rim præcepta

quitur public

præceptum de

to præcepta

Quis ordo

Primò data s

verbis ; Tertio

Nonne or

primò cordi , est.

Cur hoc ? I

fectum cord

displicet ei ,

verò non dili

lectione oper

De vitiis, quæ dictis virtutibus opposita sunt.

Cap. VI.

Quid est vitium? Resp. Est discrepantia, actus humani à lege Dei, à recta ratione, & à virtutibus, quæ modo dictæ sunt.

Omnia vitia suntne circa excessum amoris, vel defectum illius, vel iniultam offensam? Res. Omnia.

Quænam continent excessum amoris? Respon. Superbia, Avaritia, Luxuria, Gula & similia.

Quænam dicunt defectum amoris? Res. Acedia, indeuotio, prodigalitas, & alia huiusmodi.

Quænam habent iniultam offensam? Resp. Ira, Odium, Inuidia, & similia.

De distinctione præceptorum secunda tabula.

Cap. VII.

Possuntne dari aliquæ diuisiones præceptorum secunda tabulæ? Res. Possunt.

A Quonam sunt desumenda? Respond. Ab ordine charitatis.

Qua ratione? Respondeo. Triplex est bonum, quod diligere debet, nempe primo bonum diuinum, & de hoc dantur tria prima præcepta: secundò bonum publicum: de hoc datur quartum præceptum; tertio bonum priuatum sui, & proximorum; & de hoc dantur sex vltima præcepta. Et quia bonum diuinum infinitè eminent alii, ideo primo loco separatim præcepta data sunt: Quia verò post bonum diuinum sequitur publicum; Ideo ante præcepta priuati boni quartum præceptum de publico dandum erat. Vltimo loco de priuato præcepta data sunt.

Quis ordo inter præcepta boni priuati seruatus est, Resp. Primò data sunt præcepta de opere externo: Secundò, de verbis; Tertio, de cordis cogitatione.

Nonne opposito modo de Deo data sunt nempe, primò cordi, secundò ori, tertio operi? Respondeo. Ita, est.

Cur hoc? Respondeo. Deus magis diligit, & intuetur affectum cordis quàm cultum oris, vel operis: ideo displicet ei, si verbis, & cæremoniis colatur, corde verò non diligatur: At homo è contra magis eger dilectione operis, quàm oris, vel cordis: si enim paupe-

Nu 4. & 5

N. 2. q. 100
art. 5.

ri quis corde compatiatur, & ore illum confoletur, elemosynam verò non det, diminuta charitas est: solum enim opus valet egentem subleuare: ideo merito prius de corpore, secundo de lingua, tertio de corde data præcepta sunt.

D. Th. ibid. Quæ præcepta data sunt Operi? Res quintum, sextum, septimum. *Non occides, Non mæ habebis, Non furtum facies* hæc enim tria de operibus præcipuè data sunt.

Ibidem. Quare post bonum publicum ponitur præceptum *non occides*? Res. Quia te pericit bona animæ, & bona quæ componi præcipua sunt, nempe vitam.

Ibidem. Quare, sextum præceptum est, *non mæ habebis*? Res. Quia de bonis corporis datum est.

Ibidem. Cur septimum locum habet *non furtum facies*? Res. Quia datur de bonis exterioribus quæ sunt minora.

Ibidem. Quod præceptum datum est lingua? Res. Octauum, *non loqueris contra proximum falsum testimonium.*

Ibidem. Quæ data sunt cordi? Res. Nonum & Decimum, ut ex verbis ipsis apparet.

De modo explicandi præcepta secunda tabula.

Cap. VIII.

Cat. in Dec. **P**Ræcepta secundæ tabulæ egent ne aliqua explanatione, ut rectè intelligantur? Res. Egent.

Quenam est vera regula interpretandi? Res. Charitas & ordo illius.

Num. 1. Quomodo est hoc? Res. Charitas in quocunque præcepto proponi, quid debeamus diligere, & quid odio habere: item quomodo, & qua ratione faciendum.

Ibidem. Quomodo distinguitur amor ab odio? Res. Per præcepta affirmatiua proponitur quid amandum: per negatiua, quid odio habendum.

Ndm. 5. Præcepto affirmatiuo debet semper coniungi negatiuum, & negatiuo affirmatiuum? Res. Semper, quia cum charitas præcipit amorem alicuius rei, semper cum tali amore coniungit odium quod illi oppositum est.

Quid debemus diligere in proximo? Res. bonum, seu beneficium.

Quid odio habere? Res. Malum, seu offensam.

Est necessarium diligere, & odio habere corde, ore, & opere? Res. Est.

Quando rentibus, contrariu

Si præcepto prohibetur

Si præcepto prohibita

& bene o
Si præceptum in

ctio, & alia
Quare

quintum
sunt graui

luti furtum
sa id facit

offensa, p
re frequen

prohibet i
est.

Cur De
& septim

cordi, cum
dium id fe

opus esse
Quare D

nia negati
bus meli

tur: Omit
cere possi
quum est.

Quando præceptum imperat aliquid veluti honorem parentibus, debet intelligi prohibitum omne, quod tali honori contrarium est: Ref. Debet.

Si præceptum prohibet offensam manus, debet intelligi prohibita etiam offensa otis, vel cordis? Resp. Debet, veluti prohibetur homicidium manus, ergo & cordi.

Si præceptum prohibet minorem offensam debet intelligi prohibita maior? Ref. Omnino: aliter enim charitas perfecta & bene ordinata non esset.

Si præceptum prohibeat maiorem offensam, veluti homicidium intelligitur prohibita minor, velut percussio, vulneratio, & alia? Ref. Omnino, ratione iam dicta.

Quare aliquando prohibet maiorem offensam, veluti quantum prohibet homicidium, sextum adulterium, quæ sunt gravissimæ, offensæ, aliquando prohibes minorem, veluti furtum, quod rapina minus est? Resp. Deus iusta de causa id facit: cum enim vult declarare gravitatem alicuius offensæ, prohibet illam in speciali; cum verò vult, removere frequentiam minoris peccati, veluti furti tunc in speciali prohibet illud, non quia gravius, sed quia frequentius est.

Cur Deus post prohibitas offensas operis quinto, sexto, & septimo præceptis, voluit etiam dare præcepta ori, & cordi, cum ista in illis prohibita essent? Resp. In gratiam rudium id fecit, ne putarent, ut Scribæ arbitrabantur, sequi opus esse prohibitum.

Quare Deus non dedit præcepta affirmatiua, sed ferè omnia negatiua? Ref. Quia populus Hæbreus erat rudis, & rudibus melius imperatur, quid non faciant, quàm quid operentur: Omittere enim actionem veluti, scriptionem, omnes facere possunt; producere verò illam veluti scribere non omnium est.

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In Quartum Decalogi Præceptum

Honora Patrem tuum, & Matrem tuam, vt sis
longæuus super terram quam Dominus
Deus tuus dabit tibi.

De necessitate tradendi doctrinam quarti Præcepti.

Num. 1.

Num. 2. & c.

EST necessarium, vt populis explicetur
doctrina quarti præcepti? Est.

Quare hoc? Resp. Quia neque domus,
neque familia, neque populus, neque ciuitas,
vt dicetur, sine hac doctrina rectè
poterit gubernari.

Num. 2. 8.

& c.

Ibidem.

Quæ utilitas oritur ex hac doctrina?
Ref. Bona gubernatio domus, familie, populi, ac ciuitatis.

Quibus est utilis ac necessaria? Ref. Omnibus, nullo peni-
tus excepto, quia nullus reperitur, qui non habeat vel supe-
riores vel inferiores.

Num. 1. & c.

Ibidem.

A quibus debet explicari hæc doctrina? Ref. Potissimum
à Parochis.

Qua ratione? Ref. Maxima diligentia ob utilitates, quæ ab
illa proficiscuntur.

IN quo
quentes
Primum
publico.
Secundu
riores.

Tertiu
Quartu

riores.

Quintu

riores.

Sextum,

De superio

Q Væ d

tum?

perionis par

Quid est

dis sub eis

In quo con

Primo, quoc

stratus? Ter

Quæ lege

per essentiam

Dei fundata

Qui magis

opportune

feruantiam h

sunt.

Quis bonu

ges, & obedi

Quid per

liguntur om

cipere possin

Vocantur a

Patres, modò

Superiores, &

pra: Isti ab In

Idemne est

Non, quia c

De diuisione huius tractationis.

IN quot capita potest diuidi hæc tractatio: Res. In sex sequentes.

Primum, Est de superioribus, & inferioribus, seu de bono publico.

Secundum, de gradu amoris inter superiores, & inferiores.

Tertium, de quarto præcepto.

Quartum, de amore, seu officiis superiorum, erga inferiores.

Quintum, de amore, seu officiis inferiorum, erga superiores.

Sextum, de obseruantia, & inobseruantia quinti præcepti.

De superioribus, & inferioribus, eu de bono publico. Cap. I.

QUæ differentia est inter bonum publicum, & priuatum: Res. Publicum conuenit toti populo: priuatum personis particularibus appropriatur.

Quid est populus? Res. Est collectio numerosæ multitudinis sub eisdem legibus, ac magistratibus.

In quo consistit bonum publicum? Res. In tribus, nempe: Primo, quod bonæ sint leges: Secundo, quod boni sint magistratus: Tertio, quod bonus sit populus.

Quæ leges dicuntur bonæ? Res. Leges diuinæ sunt bonæ per essentiam: humanæ ideo sunt bonæ, quatenus in lege Dei fundatae sunt.

Qui magistratus dicuntur boni? Respondeo. Illi, qui opportunè, & secundum rectam rationem procurant obseruantiam bonarum legum, præcipuè, quæ à Deo datae sunt.

Quis bonus populus? Respon. Ille qui obseruat bonas leges, & obedit magistratibus, iusta præcipientibus.

Quid per magistratus intelligendum est? Res. Modò intelliguntur omnes illi, qui habent subditos quibus aliquid præcipere possint.

Vocantur alio nomine? Res. In quarto præcepto vocantur, Patres, modò nominis facilioris gratia, Magistratus dicuntur Superiores, & subditi illis Inferiores, rectè enim illi à Supra: Isti ab Infra sunt nominati.

Idè mne est dicere Maiores, & Superiores? Respondeo. Non, quia omnes Superiores, sunt maiores: sed non

omnes Maiores, sunt superiores.

Quomodo est hoc? Resp. Rex Gallia est maior Duce Sabaudia, sed non est Superior illi: Ita seniores sunt maiores, sed non superiores iunioribus sibi non subditis.

De diuisione superiorum, & inferiorum in quinque combinationes. Num. 2.

Arist. lib. Polit.

Expedit combinare, seu coniungere superiores, & inferiores inter se correspondentes: Ref. Expedit.

Quot combinationes fieri solent? Respondeo. Quinque potissimum.

Prima, est superiorum Ecclesiasticorum, & illis subditorum.

Secunda, Superiorum Ciuiliū, seu principum, & magistratuum secularium, & subditorum.

Tertia, Parentum, & Filiorum.

Quarta, Dominorum, & seruatorum.

Quinta, Mariti, & vxoris.

Isti omnes superiores possunt præcipere subditis? Respon. Possunt.

Subiti tenentur obedire illis? Ref. Tenentur.

Num. 8.

In quo præcepto nomine Patris intelliguntur omnes Superiores, & Maiores, & nomine Filii inferiores, & minores? Respondeo. Ita ait Catec. & ex scriptura probat, & oratio ita suadet, quia est par ratio omnium, cum omnes sint superiores, & maiores, ideo ratio honoris conuenit illis.

Prac. 4.

Hæc diuisio superiorum, & inferiorum, à quo facta est? Ref. A Deo per legem Naturæ.

Nu. 2. 4. 8.

13. C. c.

Propter quid Deus tot personis potestatem contulit præcipiendi? Respondeo. Primo, vt plures communicatione suæ potestatis decoraret; Secundo, vt sit vnus superior muneris suo deesset: aliter officium suum impleteret. Tertio, vt multiplicatis superioribus exactius diuinæ legis obseruantia curaretur. Quarto, vt superiores facilius dictam obseruantiam procurarent, dum multos habent coadiutores: Quinto, vt pars dictæ obseruantia vni, & pars alteri traderetur.

De or. n. 6.

Ad quid instituti sunt superiores Ecclesiastici? Respondeo. Ait Catechismus. Ad illos spectat Christianum populum gubernare, & moderari, & ad æternam, cele-

stemque
ctio toti
obseruan
tem ob
rare tene

Propte
Ref. Vt p
tabula, v

Quid t
ctè, & to

Quid P

Catechi
mine inte

genuefun
colere de

ratis vel p
In partic

Primò
2. Eccle

3. Ij, qu
stas comm

4. U, quo
que alii co

gogi, & n
factores.

5. Senes

De qui
ptum loqu

nos genu

De g

Bonum

priuar

Homo d

res suos, q

quando, i

Cur dici
possunt da

vel extrane
bet magis

flémque beatitudinem dirigere : Quia autem hæc dilectio totius diuinæ legis obseruantiam requirit , ideo obseruantia totius legis ad illo spectat , præcipuè autem obseruantiam præceptorum primæ tabulæ procurare tenentur.

Propter quid insti tuti sunt magistratus sæculares? *Num. 2. 15*
 Ref. Vt procurent obseruantiam præceptorum secundæ tabulæ , veluti ne fiant homicidia , rapinæ , furta , &c.

Quid tenentur curare domini erga seruos? Ref. Vt re- *Num 2. n. 2.*
 atè , & toti legi Deo conuenienter viuant. *2. I. n. 2. n. 8*

Quid Patres , & mariti? Ref. Idem quod domini
 Catechismus quos ait in quarto præcepto Patris nomine intelligi debere? Ref. Sic ait: Præter eos , qui nos genuerunt , multi præterea sunt , quos parentum loco colere debemus , vel Potestatis , vel Dignitatis , vel utilitatis vel præstantis alicuius muneris , & officii nomine. In particulam exprimit sequentes.

1. Primò Pater , & mater , qui non genuerunt

2. Ecclesiæ præfides , & Pastores , & Sacerdotes. *Num. 8. ibi.*

3. Ij , quibus aut imperium , aut magistratus , aut potestas commissa est , qui Rempublicam gubernant. *Ibidem.*

4. Ij , quorum procuratori , fidei , probitati , sapientiæque alii commendantur , vt Tutores , Curatores , pædagogij , & magistri , nec non Domini , ac mariti ; & benefactores. *Ibidem.*

5. Senes , & ætate prouecti.

De quibus præcipuè diuina lex , seu quantum præceptum loquitur? Ref. Ait Catechism. De parentibus , qui nos genuerunt. *Ibidem.*

De gradu amoris inter superiores , & inferiores.

Cap. II.

Bonum publicum est , ne magis diligendum , quàm priuatum? Ref. Omnino.

Homo debet , ne magis diligere superiores , & inferiores suos , quàm alios proximos? Respon. Regulariter loquendo , ita est *Num. 6. 7.*

Cur dicitur regulariter loquendo? Respondeo. Quia possunt dari casus , vt aliter sit faciendum : vel a seruo vel extraneo in extrema necessitate constituto , Pater debet magis operam suam dare , quàm Filio , qui in tali ne- *Num 2.*

- cessitate non fit: Idem quandoque in aliis.
- Num. 2. 8.* Quomodo appellatur gradus amoris, quem tenentur
Ec. habere Superiores erga inferiores? Resp. Gubernatio, Cura, & Providentia.
- Num. 7.* Quomodo appellatur gradus amoris, quem debent
 habere Inferiores ad Superiores? Resp. Honor.
- Ibidem.* Quid est honor? Respondeo Ait Catechismus, & de
 aliquo honorificè sentire, & omnia quæ illius sunt, maxi-
 mè æstimare: *id est*, honor est maximè æstimare primò
 personam: secundò, res omnes dictæ personæ quam ho-
 norare debemus.
- Ibidem.* Ad honorem quænam requiruntur? Respond. Ait Cat.
 Honori hæc omnia coniuncta sunt: Primò amor, secundò
 observantia, tertio obedientia, quartò cultus.
- Ibidem.* Quare in quarto præcepto non est posita vox amoris,
 vel metus, sed honoris, cum parentes tum amandi, tum
 metuendi, tum colendi sint? Resp. Ait Cat. Qui amat
 non semper colit, qui metuit non semper diligit, qui
 verò ex animo honorat, colit & amat ideo ad omnia
 significanda vox honoris posita est.
- Num. 9.* Superiores & inferiores debent diligi corde, ore, &
Ec. opere? Resp. Ita est.
- Num. 7. Ec.* Debent ne diligere animam, corpus, famam, & fortu-
2. 2. p. nas? Resp. Debent
- Quænam est differentia inter amorem debitum cuilibet
 proximo, & debitum superioribus, & inferioribus?
 Respondeo. Talis potest assignari convenientia, &
 differentia
- Opera misericordiæ tum corporalia, tum spiritualia
 lege charitatis sunt exhibenda omni proximo ex iam
 dictis: & hic est gradus communis charitatis Differentia
 in hoc est: Primò, cuilibet proximo in extrema necessi-
 tate constituto de præcepto debent fieri opera dicta: su-
 periores verò, & inferiores debent inuicem ea præstare
 de præcepto, etiam si necessitas extrema non sit: Secun-
 dò, quis non tenetur inquirere de proximis in gene-
 rali, quinam sin in extrema necessitate constituti, sed
 sufficit si subueniat occurrenti: At loquendo de supe-
 rioribus, & inferioribus opus est inquirere, an opus
 habeant, & illis, etiam si optulerint, misericordiæ
 opera sunt exhibenda.

Quid est
 regula
 & inferior
 Quis est f
 per superior
 commune. q
 Quænam
 ria remota
 modo dicti
 storum) nem
 minus rem
 dicta bona, N
 in actibus, q
 In quo co
 modo qui tra
 Quis est if
 Primò quart
 quod aliis pr
 cundò expr
 priuilegiatun
 bus, quod ab
 Cur tali me
 præcipi gradu
 Huic præce
 titium? Ref. Ita
 Quid prohib
 superiores, &
 Offensæ in d
 proximos fia
 Quare hoc?
 gatio, ibi offer
 Si inferiorve
 seu offendat i
 Ref. Grauißim
 Si Superior,
 consilio offene
 est? Ref. Omnia

De quarto præcepto. Cap. 3.

Quid est quartum præceptum? Respond. Est prima *Num. 2. 6. c.*
regula omnium actuum hominis erga superiores,
& inferiores

Quis est finis illius? Ref. Congrua directio inferiorum *Num. 1. 8.*
per superiores ad obseruantiam diuinæ legis: seu bonum *6. c.*
commune, quod in tali obseruantia positum est.

Quenam est materia huius præcepti? Respon. *Num. 8. 6. c.*
Materia remota sunt omnes superiores, & inferiores, qui
modo dicti sunt: Mias remota sunt quatuor bona di-
ctorum: nempe animæ, corporis, fame, & fortunæ: Adhuc
minus remota sunt actus cordis, oris, & operis circa
dicta bona, Materia verò proxima sunt virtutes, & vitia
in actibus, qui dicti sunt.

In quo consistit forma huius præcepti? Resp. In illo
modo qui traditus est.

Quis est iste modus? Resp. In hoc modo multa sunt. *Num. 7. 17*
Primò quartum præceptum datum est affirmatiuum,
quod aliis præceptis secundæ tabulæ non conuenit: Se-
cundò exprimit vocabulo honoris gradum dilectionis
priuilegiatum: Tertio proponit præmium obseruanti-
bus, quod ab illo propositum est.

Cur tali modo speciali traditum est? Resp. Vt ostendat *Num. 7:*
præcipi gradum charitatis specialem.

Huius præcepto affirmatiuo correspondetne nega- *Num. 20.*
tiuum? Ref. Ita est.

Quid prohibet negatiuum? Resp. Iniustas offensas in *Num. 20.*
superiores, & inferiores.

Offensæ in dictos sunt ne grauiores, quàm si in alios *Num. 20.*
proximos fiant? Ref. Sunt.

Quare hoc? Ref. Quia ubi est maior dilectionis obli- *Num. 20.*
gatio, ibi offensa grauior erit.

Si inferior ut filius maledicat Patri, vel illum percutiat *Num. 20.*
seu offendant in corpore, & fama offensa grauis erit? *Num. 22.*
Ref. Grauiissima: & veteri lege morte puniebatur.

Si Superior, ut Pater scandalo, & malo exemplo vel
consilio offendat animam inferioris, graue peccatum
est? Ref. Omnino.

Num. 5. 8. Quid præcipit præceptum affirmatiuum? *Ref.* Amorem iuxta ordinem charitatis.

Num. 4. 5. Parentes, & superiores debent æquè magis, ac Deus amari, vel tineri, vel honorari? *Resp.* Nullo modo, sed minus quàm Deus, & propter Deum sunt diligendi.

Num. 6. 16. Si superiores aliquid contra legem Dei præcipiant est obedendum? *Ref.* Non, iuxta illud, obedire oportet Deo magis, quàm hominibus.

De præmio ap. off. o hui. præcepto. Num. 2.
Num. 17. **C**ur Deus apposuit præmium huic præcepto? *Resp.* Ut magis allaceret ad illud obseruandum.

Num. 17. Quod est hoc præmium? *Ref.* Longitudo vitæ, & bonæ vitæ.

Num. 17. Quare tale præmium appositum est? *Ref.* Ait Catech. Cum illi, qui parentes colunt, iis gratiam referant, à quibus vitæ & lucis vsuram, seu vsum habent, iure, & meritò illis datum est, ut diu uiuant, & vitam ad summam senectutem perducant.

Num. 17. Hæc promissio intelligitur, ne de vita præsentis? *Ref.* Ait Catech, Non solum de futura, sed etiam de præsentis ita intelligendum est. Quia D. Paulus ait, *Pietatem habere promissionem vitæ, quæ nunc est, & futuræ.*

Hæc longitudo præsentis vitæ debetne cultum æstimari? *Ref.* Debet.

Num. 18. Nonne multis sanctis fuit mors optabilis, & vita dolorosa? *Ref.* Fuit.

Num. 18. Quare ergo longitudo vitæ ut res optabilis data est? *Resp.* Ait Catech. Illorum verborum adiunctio. *Quam Dominus Deus tuus abicit tibi,* non modò temporis diurnitatem ad viuendum, sed otium, quietem, incolumitatem ad bene viuendum pollicetur: Nam in Deuteronomio *non solum;* inquit, *ut longo uiuas tempore,* sed illud etiam addit, *& bene sit tibi.* Quod deinde ab Apostolo repetitum est *Eph. 6.*

Num. 19. Quomodo si vere est hæc promissio interdum contingit ut qui maiorem pietatem parentibus præstiterunt, iis vita breuior sit? *Ait Cat.* Ob bonum illorum, quod ex triplici causa esse potest; Prima est. Quia prius moritur, ne longiori vitæ a virtute discedant: *Rapiuntur enim* ait Scriptura, *ne manus inerte intellectu illorum.* Secunda est, Quia si perniciis & rerum omnium perturbatio impen-

deat, bene co-

temporum a

Isaias, colle-

periclitetur

Deus; Tertiu-

rum, amica-

tiant: Quare

cum bonis v-

Deus iis q-

Apponit, &

Quæ sunt i-

ledixerit pa-

nia, & infeli-

matrem igno-

confusio, &

matræ, extin-

Mors ignom-

lum, qui sub-

sua, suffodi-

fili aquila.

Quæ per-

Ref. Mors,

is imperia,

10 iudicis m-

De off

EXpedit est.

Quod offic-

est ubi de m-

Quod offic-

ios bonis ex-

Quod offic-

obseruantia-

omnes offen-

Quod offic-

gere subdito-

uinæ legis, &

Quod offic-

stromam, &

deat, bene consulitur illi, qui è vita eripitur, vt communium temporum acerbitatem euadat: *A facie enim malitia*, dicit Isaias, *collectus est iustus*, quod fit ne virtus, aut saltus iusti periclitetur cum à maioribus flagitiorum pœnas repetit Deus; Tertia est, Ne tristissimis temporibus ex propinquo- rum, amicorumque calamitatibus acerbissimos luctus sentiant: Quare metuendum est, ait Catec. maiorem in modum, cum bonis viris immatura mors accidit.

Deus iis qui offenduntur parentes, apponitne pœnas? Ref. Apponit, & graues.

Quæ sunt istæ pœnæ? Ref. Prima, mors, iuxta illud, *Qui maledixerit patri, vel matri morte moriatur*: Secunda Ignominia, & infelicitas: vt Prou. 19. *Qui affligit patrem & fugat matrem ignominiosus erit, & infelix*. Tertia, Tenebræ, & confusio, & cæcitas, vt Prou. 20. *Qui male dicit patri suo, vel matri, extinguetur lucerna eius in medijs tenebris*: Quarta, Mors ignominiosa, & carentia sepulturæ, vt Prou. 30. *Oculum, qui subannat patrem, & qui despicit partum matris suæ, suffodiant eum corui de torrentibus & comedent eum filii aquila*.

Quæ pœna apposita est non obtemperanti sacerdotibus? Ref. Mors, vt Deut, *Qui superbievit nolens obedire sacerdotis imperia, qui eo tempore ministrat Domino Deo, ex decreto iudicis morietur homo ille*.

De officiis parentum, seu superiorum in filio, & inferiores. Cap. IV.

EXpedit explicare officia Superiorum? Ref. Vtilissimum est.

Quod officium mariti erga vxorem? Ref. De hoc dictum est vbi de matrimonio.

Quod officium seniorum erga iuniores? Ref. Edificare illos bonis exemplis, & consiliis.

Quod officium magistratuum sæcularium? Ref. Procurare obseruantiam præceptorum secundæ tabulæ, & prohibere omnes offensas ciuibus.

Quod officium magistratuum Ecclesiasticorum? Ref. Diligere subditos ad æternam salutem, & ad obseruantiam diuinæ legis, & præcipue trium præceptorum primæ tabulæ.

Quod officium tutorum, curatorum, pædagogorum, magistrorum, & dominorum? Respondeo. Curam gerere infe-

Num. 20.
Ibidem.

Exod. 21.

Prou. 19.

Nu. 6. & c.
de mas. nu.

26. 27.

1. 10. 12

Nu. 2. 15.

De or. n. 6.

Num. 8. 13

riorum, iuxta officium, quod illis datum est.

Num. 1.
Num. 21.

Quod officium parentum? Respon. De hoc ita ait Catech. Imprimis debent curare, vt quos habent in sua potestate ij rectè, & diuinæ legi conuenienter viuant; secundò, Debent studere, vt sanctissimis disciplinis*, ac moribus filios imbuant: tertio, Eisdem debent dare optima viuendi præcepta: quartò, Curare vt in religione instructi sint, & parati, vt Deum sanctè, inuiolatè que venerentur: quintò, Debent liberis, se magistros exemplo potissimum præbere virtutis, æquitatis, continentia, modestia, sanctitatis: se xto, Debent tria declinare, in quibus multi Patres peccare solent: Primum est, ne quid acerbius in liberos, aut loquantur, aut statuunt iuxta Apostolum: Nam periculum est, ne fracto abiectoque animo sint, dum omnia timent. Ideo sæpè magis expedit liberos corrigere, quàm vlcersci: Secundum est, vt cum ob aliquam culpam commissam necessaria sit castigatio: & obiurgatio, ne illam per indulgentiam dissolutè remittant quia sæpè filii parentum nimia lenitate, & facilitate deprauantur, vt patet de Heli, qui ob talem indulgentiam maximo supplicio est affectus. Tertium est, vt quàm maximè caueant, ne in filiorum educationè ac doctrina faciant contrarium eius quod fieri debet. Fœdissima enim res est, diligere filiorum carnem, & odio habere illorum animam: diligere illos mundo non Deo: Summa cura affici, vt opes pecuniæ, & amplum patrimonium relinquunt: existimationi autem, & saluti filiorum non consulant: Illos ad auaritiam, & ad rem familiarem augendam cohortentur: de virtutibus verò & bonarum artium disciplinis obtinendis nec verbum dicant: Vnde sæpè fit, vt parentes in filios tum rerum copias, tum sua scelera, ac flagitia transferant: & quod illis se duces præbeant non ad cælum, sed ad inferorum supplicia sempiterna.

De officiis filiorum, & inferiorum erga superiores. Cap. V.

Num. 10.

Quam sunt officia filiorum erga parentes? Res. Cat. hæc commemorat.

Num. 9.

1. Honor ex amore, atque intimo animi sensu illis est deferendus.
2. Filij debent cogitare quod parentes sint immortalis

Dei quasi
ftri imagin
vlsus est, vt
pertire: ab
manam cul
tem, & san
3. Debent
quanta cur
stauerit: d
carit. Ideo e
est.
4. Consider
qui nullum
nostri causa
quæra vt fili
5. Filii debent
omnia euenia
nes, vt ipsi De
mi sint.
6. Filii debent
luntatem par
nita, & præ
omnia: Vnde
ficari.
7. Filii debent
tum consilia
8. Filii debent
victum, cultum
9. Filij cum p
mittere, quod
liqua sacramen
10. Cùm mor
sique homines
confirmant, &
spem immorta
humana excita
& charitate a
sint.
11. Mortuis p
quias cohonest

Dei quasi quædam simulachra : & quod in ipsis ortus nostri imaginem intuemur. Ab iis nobis vita data est, Iis Deus vsus est, vt nobis animam, mentemque seu vsus rationis impertire: ab iis ad sacramenta deducti: ad religionem, ad humanam cultum, ciuilemque instituti: ad morum integritatem, & sanctitatem eruditi sumus.

3. Debent considerate beneficia, & merita matris erga nos: quanta cura, quantaque sollicitudine nos in vtero gestauerit: quanto cum labore, & dolore peperit, ac educarit. Ideo enim in hoc præcepto nomen matris expressum est. *Ibidem.*

4. Considerandus affectus, quem erga filios habent, quippe qui nullum laborem, nullam contentionem, nulla pericula, nostri causa refugiant: nihilque illis posse accidere iucundius quam vt filiis se charos esse sentiant. *Num. 10.*

5. Filii debent rogare Deum, vt parentibus bene, & feliciter omnia eueniant, vt maxima gratia, & honore sint apud homines; vt ipsi Deo, ac sanctis, qui in cælis sunt commendatissimi sint. *Ibidem.*

6. Filii debent vitam, & operationes suas ad arbitrium & voluntatem parentum conformare, audire doctrinam, & monita, & præcepta illorum: obedire illis in Domino circa omnia: Vnde Isaac voluit per obedientiam patris sacrificari. *Ibidem.*

7. Filii debent rectè facta moresque parentum imitari: illorum consilia quætere, & sequi. *Ibidem.*

8. Filii debent subuenire parentibus illa impertiendo quæ ad victum, cultumque desiderantur. *Num. 11.*

9. Filij enim parentes periculose ægrotant, nihil debent prætermittere, quod vel ad peccatorum confessionem, vel ad reliqua sacramenta, quæ suscipienda sunt; attineat. *Ibidem.*

10. Cum mors appropinquat, debent curare, vt pij, religiosique homines eos crebro inuisant, qui vel imbecillos confirmant, & consilio iuuent, vel optimè animatos ad spem immortalitatis erigant, vt cum mentem à rebus humanis excitarint, coniiciant in Deum, vt muniri fide, spe, & charitate ad vitam æternam consequendam dispositi sint. *Ibidem.*

11. Mortuis parentibus filij debent funus facere, exequias cohonestare, honorem sepulturæ impertire, sacri- *Num. 12.*

ficia, anniuersalia curare, legata illorum persoluere.

- Num. 13.* Quæ officia erga Episcopos, aliosque Pastores sunt exhibenda: Ref. Ait Catec. De his Apostolus ait: *Qui bene præsent presbiteri duplici honore digni habentur; maxime qui laborant in verbo, & doctrina.* Deinde ait: *Sacerdotibus ea suppeditanda sunt, quæ ad uitæ usus necessarios requiruntur.* Tertio, Ait ex Apostolo, *illis obediendum esse, etiam si improbi essent, quia Christus ita docuit, de Scribis, & Pharisæis.*

- Num. 15.* Quid erga Reges, Principes, magistratus, & alios, quorum potestati subicimur, ut domini, magistri, tutores, facere opus est: Ref. Ait Cat. Primo honor, cultus, & obseruantia illis tribuenda est. Secundo, pro illis ex Apostolo orandum: Tertio, illis subditi esse debet, etiam si mali, & animo inimico, & infenso erga nos sint: Quarto, Cùm aliquid iniustum præcipiunt non sunt audiendi, qui non ex potestate, sed ex animi peruersitate id faciunt: Quinto, subditi debent considerare, quod Magistratus sunt à Deo missi, ideo illius ministri, à Deo habent potestatem, Deus utitur illis tanquam potestatis suæ ministris. A Dei prouidentia, propter bonum regimen populorum dati sunt. Ideo propter Deum sunt diligendi, honorandi, & illis obedire iustum est.

De obseruantia, & inobseruantia quinti præcepti.
Cap. VI.

- Num. 1.* Quid est obseruare hoc præceptum? Ref. est facere quod ab illo præceptum est, nempe ut superiores, & inferiores inter se faciant, quod supra præscriptum fuit.

- Num. 5.* Quot modis peccatur contra hoc præceptum? Resp. Tribus: Primus, est excessus amoris, vel timoris: secundus, Defectus amoris: Tertius, iniusta offensa, ut dictum est.

- Num. 20.* Parochi quibus motiuis possunt inducere populos ad obseruantiam huius præcepti: Ref. Multis, & præcipue sequentibus, quæ ex utilitate, dignitate, iustitia, & facilitate procedunt.

- Num. 17. 18.* 1. Quia magnum præmium appositum est obseruanti, & magna poena transgredienti.
- Num. 15. 16.* 2. Quia iustum est, ut Dei autoritas in suis ministris honoretur.
- Num. 2. 4.* 3. Quia Deus ita uult, ita iubet, & præcipit, ut fiat

4. Quia hoc
qui propter
5. Iustum e
pro benefico
6 Iustissimu
te sibi à De
7. Si magist
quiete fruer
8. Innumera
cuntur.
9. Bonum p
& infestoru
10. Infinita n
inobseruant
11. Superior
cis suis qua
bant, atque c
12. Exempla
subditus Par
Iudici Pilato

D
CA
R

In qu

De uili

V
R
e
maxima dilige

4. Quia honor datur magis Deo, quàm superioribus, *Num. 4.*
 qui propter Deum honorantur.
5. Iustum est, vt filij retribuunt parentibus honorem *Num. 9. 10.*
 pro beneficiis sibi collatis.
6. Iustissimum est vt superiores bene vtantur authorita- *Num. 6. 16.*
 te sibi à Deo data.
7. Si magistratus boni essent populi maxima pace, & *Nu. 15. 16.*
 quiete fruerentur.
8. Innumeræ utilitates ex bonis magistratibus proficiscuntur. *Ibidem.*
9. Bonum publicum in bona dispositione superiorum, & inferiorum positum est. *Ibidem.*
10. Infinita mala in domibus, familiis, ac populis, ex inobseruantia huius præcepti proficiscuntur. *Num. 8.*
11. Superiores, & inferiores, qui malè se habent in officiis suis quantum est ipsis providentiam Dei perturbant, atque confundunt. *Nu. 11. 22.*
12. Exemplum Christi debet maximè mouere, qui fuit subditus Patri, & Matræ, Sacerdotibus Annæ & Caiphæ Iudici Pilato, Regi Herodi, & aliis *Ex nu. 25.*

DOCTRINA
 CATECHISMI
 ROMANI,

In quintum Decalogi Præceptum:

De utilitate huius præcepti, & doctrina illius,

Vanam est materia huius Tractationis? *Num. 1.*
 Resp. Quintum præceptum, *Ibidem.*
 Quinam debent hoc præceptum populis
 explicare? Resp. Parochi, & hoc ait Catech,
 maxima diligentia facere debent.

*Marc. 8.
ver. 38.*

sa dilecta: Christus propter salutem animarum incarnatus & mortuus est, & sanguinem suum in præmium illarum dedit: Huic animæ Deus confert suam gratiam, dona Spiritus sancti, virtutes infusas, Hanc animam Deus sibi in Christo hypostaticè uniuert; Hæc ad altissimas actiones, meditationes, templationes destinata est: Demum ad Deum in cælesti patria fruendum est ordinata.

Quanam excellentia ex parte finis? Respond. Hæc e duplici modo se habet. Primò, omnes cæli, & elementa, & arbores, & animalia propter hominem facta sunt. Item omnia Sacramenta, sacra Scripturæ, mysteria incarnationis & vitæ Christi, virtutes, & alia multa ad hominis vel vitam, vel salutem sunt ordinata: Secundò ipse homo ad maximum omnium finem nempe Deum, & vitam beatam, & ad cultum ipsius Dei destinatus est, ad plurimas etiam, & nobilissimas actiones tum sacras, tum sæculares habilis factus est.

*Num. 15
& artic. 1.
Num. 19.*

*in præf.
Num. 1.*

Quid dicendum de efficiente? Resp. Non potest explicari. Deus formauit hominem, Creatiuit animam, Dedit illi dominium super omnia animalia, Curam, & prouidentiam particularem illius habet; Summoperè diligit illum; inexplicabilia beneficia illi confert; Deus Pater Unigenitum suum Filium homini donauit: Imo & ipsummet Spiritum, & amorem suum illi dedit: Demum, in Paradiso homini Deus totum tradet seipsum: Quis ergo hominem esse excellentissimum Dei opus non affirmabit.

*Num. 15.
& artic. 1.
Num. 19.*

*De dilectione sui, & proximorum.
Cap. II.*

Homo teneturne diligere seipsum, & proximum? Resp. Ita præcepit Christus.

*Matth. 22.
prac. 7. n. 4.
Luc. 10.*

Quid est proximus? Ref. Ait Cat. Ex Christi doctrina proximus ille est, qui eget opera nostra siue ille propinquus siue alienus, siue ciuis; siue aduena, siue amicus, siue inimicus.

Quanam est materia huius dilectionis? Ref. Bona animæ, & corporis.

*Num. 2.
prac. 4. n. 5.
præf. nu. 1.
art. 12. n. 5.*

Quæ forma? Resp. Diligere bona, & odisse mala iuxta ordinem charitatis.

Quis finis? Ref. Fœlicitas temporalis & æterna, sui, & omnium hominum.

Quomodo est hoc? Ref. Felicitas non est aliud, quam carentia miseriarum, & abundantia bonorum: cum ergo charitas inducat singulos homines, ut inuicem studeant attere mala, & conferre bona, patet quod finis charitatis felicitas hominis est.

Hæc dilectio debet esse in corde, in ore, & in opere: Resp. Ita ait S. Ioannes.

Quot modis peccatur circa dilectionem sui, & proximum? Resp. Tribus, Primus, est excessus amoris, Secundus, defectus amoris, Tertius, iniusta offensa.

De quinto præcepto. Cap. III.

Num. 1. 2.
9. &c.

Quænam est materia quinti præcepti? Resp. Remota est homo ipse, & omnes proximi illius, nullo penitus excepto siue extraneo, siue inimico; Minus remota sunt anima, & corpora dictorum: adhuc minus remota sunt bona, & mala corporum, & animatum, Proxima verò sunt omnes actus tum cordis, tum oris, tum operis; tam virtuosi, quam vitiosi in bona, quæ dicta sunt.

Num. 15. 16.
&c.

Quare Deus ab hac dilectione nullum excipit proximum? Ref. Quia omnes sunt filii eiusdem patris, nempe Dei: ideo omnes fratres, & conuncti, & proximi seu propinqui esse dicuntur, unde iure optimo se mutuo diligere debent.

Num. 2.

Quid præcipitur hoc loco? Resp. Dilectio bonorum, & odio malorum sui, & proximorum.

Num. 12. 16.
17. &c.

Quis finis huius præcepti? Ref. Est primò auferre omnes iniurias, & offensas, & inimicitias ab hominibus: secundò concordiam, pacem, amicitiam, benevolentiam, charitatem inter homines stabilire, tertio mutua officia & opera misericordiae inter homines introducere: quarto demum inducere illos ad omnia incommoda, iniurias, & offensas patienter ferendas.

De diuisione huius præcepti in affirmatiuum, & negatiuum.
Num. 2.

Num. 2.

Quintum præceptum diuiditur in affirmatiuum, & negatiuum? Ref. Ita est.

Ibidem.

Quodnam est negatiuum? Ref. Non occides.

Ibidem.

Quod affirmatiuum? Ref. Diliges animam, & corpus suum, & proximi tui.

Quare
bet pro
virtutes,

Prohibet
illam qua
Prohibet
Ita est.

Expri
deduci p

Quæ t

Quid t

Animam

Quid t

tia Dei, q

Quomo

tale, per q

Conciliu

Quid t

Quom

odio, ling

Cur De

hiberet e

corporis,

or s tum

Nonno

pe corpor

eade anim

Quare i

peccatum

vr à lege

aliis præ

literam a

set, Ne oc

nem dete

de anima

Deus pro

bita maio

ita in sept

Quare data sunt duo præcepta? Resp. Quia vnum debet prohibere vitia seu offensa, aliud debet præcipere virtutes, vt beneficia, & dilectionem. *Ibidem.*

Explicatio præcepti negatiui. Num. 3.

PRæceptum negatiuum prohibet omnes offensas *Num. 3.*
 contra animam, & corpus? Resp. Prohibet omnes *Eccl.*
 illas quæ iniustæ, & indebitæ sunt.

Prohibet omnes offensas cordis, oris, operis? Respon. *Num. 11.*
 Ita est.

Exprimitur hoc verbis quinti præcepti? Resp. R^x illis *Num. 11*
 deduci potest.

Quæ sunt dicta verba? Resp. *Non occides.*

Quid est occidere? Res. Est cædem seu mo tem dare, *Præc. 5.*

Anima, & corpus possunt occidi? Res. Possunt. *Num. 2.*

Quid est mors animæ? Res. Est separatio illius à g a *Eccl.*
 tia Dei, quæ animæ vita est. *ar. 6. v. 26.*

Quomodo occiditur anima? Res. Per peccatum mor *Ibidem.*
 tale, per quodcumque enim peccatum mortale, vt docet *Ses. 6. c. 15.*

Concilium amittitur gratia Dei.

Quid est mors corporis? Res. Separatio animæ ab illo. *Arg. 4.*

Quomodo occiditur corpus? Resp. Corpus occiditur *Num. 16.*
 odio lingua, maledictione, manu seu apere, homicidio. *Nu. 11. 16.*

Cur Deus simpliciter dixit, *Non occides*? Res. Vt sic pro *Num. 10.*
 hibere omniem iniustam occisionem, tum animæ, tum *Eccl.*
 corporis, tum sui, tum prox morum, tum cordis, tum *Eccl.*
 oris, tum operis.

Nonne multi intelligunt hoc præceptum tantum *Arg. n. 10.*
 pe corporis occisione? Res. Ita est, sed reuera etiam de *Arg. n. 10.*
 cæde animæ est intelligendum.

Quare hoc? Respon. Primo, quia cædes animæ maius *Arg. n. 10.*
 peccatum est, quàm cædes corporis, ideo iustum erat, *Arg. n. 10.*
 vt à lege Dei prohiberetur: non prohibetur autem in *Arg. n. 10.*
 aliis præceptis, ergo in isto prohibita erit: Secundò, Ad *Arg. n. 10.*
 literam apparet debere sic intelligi: si enim Deus dixit *Arg. n. 10.*
Ne occidas corpus, suam ad corporis cædem locutio *Arg. n. 10.*
 nem determinasset, sed absolute dixit, *Ne occidas*, ergo *Arg. n. 10.*
 de animæ occisione dictum intelligi debet. Tertio si *Arg. n. 10.*
 Deus prohibet minorem cædem, debet intelligi prohi *Arg. n. 10.*
 bita maior: hoc enim est argumentum Catechismi, qui *Arg. n. 10.*
 præ in septimo præcepto argumetur: Si Deus prohibet *Arg. n. 10.*

furtum, multò magis rapinam.

Anima, & corpus possunt ab eade cæde offendi? Respondeo possunt veluti anima potest induci ad peccata venialia, corpori potest inferri vulnus vel percussio non lethalis.

Cædes potest fieri multis modis? Resp. Ait D. Ambrosius, sit tum priuatiuè, tum positiuè.

Quomodo positiuè? Resp. Afferendo causam mortis positiuam, veluti iugulationem.

Quo pacto priuatiuè? Resp. Negando illa, quæ ad conseruationem vitæ necessaria sunt: ideo si quis videat fame morientem, & non det panem, causa priuatiua mortis illius est.

Quanam sunt cause positiuæ mortis animæ? Resp. Scandalum, & occasio mortaliter peccandi.

Quæ sunt causa priuatiuæ? Resp. Omissio operum misericordiæ spiritualium in casu extremæ necessitatis.

Quanam causa priuatiua mortis corporis? Resp. Omissio operum misericordiæ corporalium.

Quanam positiua? Resp. Ipsa actualis occisio, veluti iugulatio.

*Ar. ex Cat
nu. 1. & 2.
pr. 7. n. 4.*

Quomodo colligitur ex hoc præcepto, quod omnes offensæ animæ, & corporis prohibeantur? Resp. Colligitur sic; Deus prohibet occisionem, quia est offensæ animæ & corporis: & prohibet speciatim quia est summa offensæ, ergo prohibet omnem offensam sed maiorem magis, minorem minus.

Explicatio præcepti affirmatiui.

Num. 4.

*nu. n. 16.
17. &c.*

Quanam est materia præcepti affirmatiui? Resp. Proxima materia est actus dilectionis bonorum animæ & corporis iuxta ordinem charitatis.

Quæ sunt bona animæ? Resp. Sunt plurima, veluti habere potentias animæ excellentes, vt intellectum eleuatum secundò virtutes, artes, facultates scientiæ acquisitæ: tertio virtutes, & dona supernaturalia: quartò Gratia Dei: quintò Vita æterna.

Quæ sunt bona corporis? Resp. Sanitas, & bona corporis dispositio, item quod habeat virtutes vt castitatem, subiectionem animæ, laborum sufferentiam, vel artes, veluti sciat scribere, pingere, & alia huiusmodi.

Quoniam misericordia

Quoniam misericordia

Quoniam misericordia

per excessum

Omnium excessum

quam Deo excessum

Quoniam præcepto extrema misericordia est.

Dei

Quoniam Resp.

Quot modis opere.

Quæ non men omnibus

Maledictio

Quid est in aliumur.

Ira semper cundum reuicium erit.

Quid est offendere aliumur.

Quid est mortale si sit veluti quis o simile.

Maledictio mortale si sit etio si sit de Est peccatum mittit, vt illis

Quomodo quis diligit animam? Resp. Faciendo illi opera
 misericordiae spiritalia. *Num. 17. 19.*

Quomodo diligitur corpus? Resp. Faciendo illi opera mi-
 sericordiae coporalia. *Num. 17.*

Quomodo peccatur contra hoc præceptum? Resp. Primò
 per excessum, Secundò per defectum amoris. *Prac. 4. n. 5*

Omnis excessus amoris est peccatum mortale? Ref. Si sit. *Prac. 4. n. 5*
 excessus grauis, veluti qui diligit corpus, vel animam plus-
 quam Deum, vel æquè ac Deum, mortalis est; si leuis sit ex-
 cessus, veniale tantum erit.

Quando defectus amoris est mortale? Ref. Quando quis
 præcepto tenetur diligere, veluti subuenire constituto in
 extrema necessitate, si omittit facere, tunc peccati mortalis
 reus est.

De ira, odio, maledictione, & homicidio. Cap. IV.

Quomodo peccatur contra præceptum. *Non occides?* *Num. 1. & 2*
 Ref. Inferendo offensam corpori, vel animæ.

Quor modis fit hæc offensæ? Resp. Tribus, corde, ore, &
 opere. *Num. 11. 16.*

Quæ nomina dictis offensis posita sunt? Resp. Ira est no-
 men omnibus offensis commune: Odium offensas cordis,
 Maledictio oris. Homicidium operis dicuntur. *Num. 11. 12.*

Quid est ira? Respon. Est commotio vnius hominis contra
 alium. *Num. 12.*

Ira semper est peccatum? Respon. Non, Cum enim est se-
 cundum rectam rationem, est virtus, cum contra illam est,
 vitium erit. *Ibidem.*

Quid est odium? Respon. Est velle malum: veluti quis vult
 offendere alium, vel cupit, vt aliquod malum illi contin-
 gat. *Num. 11. 12.*

Quid est maledictio? Resp. Est mali dictio, seu imprecatio:
 veluti quis ore dicit, *veniat tibi mors*, vel *rabies*, vel quid
 simile.

Maledictio, & odium suntne mortalia? Resp. Odium est
 mortale si sit de re graui, & cum consensu rationis, Maledi-
 ctio si sit de re graui, & ex corde mortale dicitur.

Est peccatum occidere bestiam? Ref. Non, Deus enim per-
 mittit, vt illis vescamur. *Num. 4.*

*Ibidem.*Magistratus possunt ex delicto occidere homines facti-
rosos: Ref. Possunt.*Ibidem.*Quare hoc? Ref. Quia talis occasio fit, vt repressa malorum
hominum audacia, vitæ, salutique hominum innocentium
consulatur: ideo talis occasio ministra vitæ est.*Num. 5.*Qui in bello iusto non cupiditate, aut crudelitate impulsus,
sed solo publicæ utilitatis studio vitam hostibus adiungit,
peccantne? Ref. Non.*Num. 6.*Si quis non voluntate, neque de industria, sed fortuito
occidat, peccatne? Resp. Non nisi forte daret operam rei illi-
cita, veluti si percutiat mulierem grauidam, ex qua percus-
sione sequutus sit abortus, vel non omnibus circumspectis
aliquid negligenter, & incaute actum sit, vnde quis sit oc-
census.*Num. 7.*Si prædo, vel alius aggrediatur aliquem, vt illum occidat,
& aggressus non potest euadere mortem, nisi occidat aggres-
sorem, potestne illum occidere sine peccato? Respondeo.
Potest.Priuati homines, veluti potentes. Domini Patres possunt
ne priuata autoritate occidere alios? Ref. Non.*Num. 9.*

Licet homini occidere se ipsum? Ref. Non.

*Num. 10.*Hoc præcepto prohibeturne cædes quocunque modo fa-
cta siue ense, siue veneno, siue ope, aut consilio, aut auxilio, aut
alia ratione? Ref. Prohibetur.*Num. 11.*Licet Patribus, & Dominis illos afficere pœna, qui eorum
imperio potestati que parent, si in eis sit culpa? Respondeo.
Licet.

Homicidium estne graue peccatum? Ref. Grauissimum.

*Num. 12.**Num. 15.*Quomodo hæc grauitas potest declarari? Ref. Catech. Ita
declarat. Primò ait, Deus vt grauitatem huius criminis
declarat, in hoc præcepto specialem, de homicidio men-
tionem fecit. Secundò, A bestis cædis hominum pœnam
Deus se repetiturum dixit, ac bellum, quæ hominem
lædi & occidi iubet. Tertio, Prohibuit homini in lege
veteri, manducare sanguinem, vt sic homo à cæde ani-
mum, & manum cum horrore prohiberet. Quarto, quia qui
hominem occidunt vniuersum Dei opus, id est, mun-
dum, euertunt, cum hominis causa omnia, quæ facta
sunt, Deus se fecisse testetur. Quintò, Quia homici-
dium hominem, qui excellentissimum Dei opus est, destruit

& euertit
Sextò, Quo-
suum cre-
nus in De-
mò, Quia
tectione
iuriam ad

Q Vo-
qua
Quod
mortale.

Quomò
gratiam I
icandalo,

Quæ dif-
candi? Re-
pectu sui

Quid est
rectum p

Quomò
silium alte
est verbum

Quæ
obscenos
malum p

Scandalò
peccandur

Scandalò
Christus

istis mini-
mola a sin-
maris: Ex

Cur tam
inducit ad
occiditur

& evertit, quod maximam Dei, & eius operi iniuriam facit. Sextò, Quia Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam creavit, ideo, qui occidit hominem, quasi violentas manus in Deum iniicit, cuius imaginem de medio tollit. Septimò, Quia homo sub speciali tutela, cura, providentia, & protectione Dei est, & ideo, qui illum offendit, gravem Deo iniuriam affert.

De scandalo, & occasione peccandi.

Cap. V.

Sess. 6. c. 7.

Quod est præcipuum bonum animæ? Resp. Gratia Dei, quæ est vita illius.

Sess. 6. c. II

Quod est præcipuum malum? Res. Peccatum, præsertim mortale.

Ibidem.

Quomodo offenditur anima? Resp. Efficiendo, ut amittat gratiam Dei, & incidat in peccatum, quod potissimum fit scandalo, & occasione peccandi.

Quæ differentia est inter scandalum, & occasionem peccandi? Res. Scandalum dicitur respectu alterius, occasio respectu sui ipsius.

2. 2. qu. 14.

Quid est scandalum? Resp. Est dictum, vel factum minus rectum præbens alteri occasionem ruinæ, id est peccati.

Ibidem.

Ibidem.

artic. 1.

Quomodo dictum est occasio ruinæ? Res. Si quis det consilium alteri, ut fornicetur, vel occidat, tunc illud consilium est verbum dans peccandi occasionem.

D. Th.

Ibidem.

Cap. præc. 6.

Quale factum est occasio peccandi? Res. Qui scribit libros obscenos, vel ducit choreas, vel iniuria afficit aliquem, vel malum præbet exemplum, & similia, iste facto suo dat occasionem peccandi.

Num. 11.

Scandalum estne peccatum mortale? Resp. Si inducat ad peccandum mortaliter, potest esse mortale.

2. 2. qu. 43.

Scandalum est grave peccatum? Respon. Gravissimum: Ideo Christus dixit, *si quis scandalizaverit unum de pusillis istis minimis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius & demergatur in profundum maris*: Ex dixit adhuc *Ve mundo à scandalis*.

271. 4.

Cur tam grave peccatum est? Respondeo. Primò, quia inducit ad offendendum Deum: Secundò, quia per ipsum occiditur anima, quæ corpore multò nobilior est. Tertiò,

fit maxima iniuria Christo, qui animas redemit proprio sanguine, per scandalum autem animæ Christo quasi furto ablata sunt.

Quæ sunt præcipua scandala? Respondeo. Mala exempla, choreæ, comedix, & libri obscæni, mala consilia, turpes sermones, lasciuus ornatus, & aspectus mulierum, offensæ iniustæ, vt lites, iniuriæ, inimicitia, furta rapinæ, & similia: hæc enim aliis ruinae, & peccandi occasionem præbere possunt.

Quid est occasio peccandi? Resp. Est illud, quod inducit ad peccandum, siue mortaliter, siue venialiter.

Quotuplex occasio? Res. Duplex, proxima, & remota.

Quænam est proxima? Res. Illa, quæ semper, vel quasi semper inducit ad mortale peccatum: veluti quis ludit, & semper, vel quasi semper in ludo blasphematur, tunc ludus, dicitur illi occasio proxima mortaliter peccandi.

Quæ dicitur remota? Res. Illa, quæ nec semper, nec quasi semper, sed raro inducit ad peccatum mortale, veluti quis aliquando, sed raro in ludo blasphematur, hoc est, si ludit decies, blasphematur semel, vel bis.

Quænam possunt esse occasiones proximæ vel remotæ peccandi? Res. Tales possunt esse, choreæ, comedix, ludus otium, crapula, malæ societates, libri impudici, sermones turpes, impensæ superfluæ, concubinitus, cohabitatio in eadem domo cum persona, quæ peccati occasio fit, & alia huiusmodi.

Quare choreæ, & comedix & libri impudici dicuntur scandalum, & occasio peccati? Respondeo. Illi, qui sunt authores dictorum, dicuntur dare scandalum aliis, quia illis præbent occasionem ruinae, & peccati: qui verò non sunt authores: sed accedunt ad choreas, vel legunt libros ab aliis oblatos, dicuntur ex illis sumere occasionem peccandi, ideo respectu diuersorum sunt scandalum, & occasio peccati.

Potest absolui, qui habet occasionem proximam peccandi, veluti concubinam, vel aliam, si non habet propositum dimittendi, & si non dimittit, in quantum potest? Res. Non potest.

Idemne dicendum de occasione remota? Respond. Non potest enim absolui etiam, si non proponat dimittere illam;

Quid est

Quantitas

contraria

Quid est

id est, si quod

cum illo, di

Quid est

nitur miser

Quæ diff

cordiæ? Res

est in manu

Quotuplex

Quænam e

gratiæ, dono

lium: Item p

tiæ defectu

Quænam

bona, Doctr

milia.

Quænam e

nuditas, & al

Quæ opera

visitatio, & a

Homo tene

Ref. Tenetur

Si quis nol

ad corporis si

enim seipsum

Si quis corp

bitationem, &

ptate facit, t

obediat illi dil

Respon. Facier

cerunt.

Subuenire n

Gratissimum.

Non subuen

ratio dicitur e

De operibus misericordiae corporalibus, & spiritualibus.

Cap. VII.

Quid est miseria? Respon. Est carentia bonorum, quæ iuant; & præsentia malorum, quæ nocent; miseria enim contrariatur felicitati.

Quid est misericordia? Res. Est compassio miseriæ alterius, *id est*, si quis videns miseriam alterius aliquo modo patitur cum illo, dicetur misericors.

Quid est opus misericordiae? Res. Est illud opus, quo subuenitur miseriæ alterius.

Quæ differentia est inter misericordiam, & opus misericordiae? Respond. Misericordia est in corde, vel affectu; opus est in manu, seu executione, & effectu.

Quotuplex miseria? Res. Duplex: animæ & corporis.

Quamnam est miseria animæ? Resp. Est carentia virtutum, gratiæ, donorum, spiritualium, scientiæ, experienciæ, & similibus: Item præsentia malorum, vt vitiorum, ignorantia, tristitiæ defectuum, & similibus.

Quamnam opera subueniunt huic miseriæ? Res. Exempla bona, Doctrina sana, Consolatio, oratio, correctio, & similia.

Quamnam est miseria corporis? Resp. Infirmas, fames, sitis, nuditas, & alia.

Quæ opera hanc tollunt miseriam? Res. Cibus, potus, vestis, visitatio, & alia.

Homo teneturne subuenire miseriæ animæ & corporis sui? Res. Tenetur, hoc enim est diligere seipsum.

Si quis nolle bibere, vel manducare, vel sumere necessaria ad corporis sustentationem, peccaret? Respon. Ita. Occideret enim seipsum.

Si quis corpori suo dat moderatè cibum, potum, vestes, habitationem, & alia ad vitam necessaria, & hoc non ex voluptate facit, sed ne contra hoc præceptum peccet, imò vt obediat illi diligendo corpus suum; facièntne actum virtutis? Respon. Faciet, & ita Christus, Beata Virgo, & alii sancti fecerunt.

Subuenire miseriæ alterius est opus Deo gratum? Resp. Gratissimum.

Non subuenire eritne peccatum? Respond. Erit, si recta ratio dicet esse subueniendum, nempe cum quis potest,

& debet, & necessitas, seu miseria adest.

Erit peccatum mortale non subuenire? Resp. Potest esse mortale, & veniale.

Quando erit mortale? Resp. Si quis non subueniat extremae necessitati cum possit.

Quando erit veniale? Respon. Cum non subuenitur necessitati non extremae, cum recta ratio dicat id esse faciendum.

Quanam est extrema necessitas? Resp. Primò talis est, ea quæ ducit ad extremum, *id est*, ad mortem animæ vel corporis: hæc enim summa, & maxima necessitas. Secunda dicitur extrema necessitas, quæ nullo modo absque operibus misericordiæ potest evitari: Veluti si non detur panis huic esurienti, & moritur, est necessitas extrema ex parte esurientis: si verò quis passurus sit grauem, & longam infirmitatem, non tamen mortem, nisi detur illi vel panis, vel medicina, tunc dicitur extrema respectu operis.

Quæ dicitur non extrema? Resp. Illa, quæ vel non est ad mortem, vel potest evitari.

Quare opera misericordiæ à Deo præcepta sunt? Respon. Quia, tum homo, necnon eius anima, & corpus opera Dei excellentissima sint, & speciali illius providentiæ subiecta, iustum erat, vt non solum quis non destrueret dicta opera occidendo; sed etiam, vt ille conseruaret diligendo: Si enim quis vno pane potest impedire, ne tantum Dei opus destruat, & renuit dare, aliquo modo videtur præponere panem dicto operi, quod iniustissimum est: Si enim Deus totum mundum corporeum propter conseruationem humani corporis creauit, certè nimis dedecet, vt quis pro conseruatione dicti corporis deneget pacem.

De dilectione inimicorum. Cap. VII.

Quid debet considerari circa dilectionem inimicorum? Res. Ex Catechismo præcipuè tria. Primò, inimicos esse diligendos. Secundò, inimicitias esse tollendas, & conciliandas. Tertio, iniurias, & offensas contra se illatas patienter esse sufferendas.

Quis dicitur inimicus? Res. Ille qui habet animum offendendi, vel qui fecit offensam.

Quis ami
Quid est

enim inter

Quid ini
est comple
mum offend

Christianu
præcepit,

Qua dile
munis est.

Quanam e
eum ab orat
subuenire ill
tingat.

Quare De
parte Dei, ad
eximium de
enim esse co
tur: Tertio,
enim est illi
faciant.

Inimicitia
Quid est
dentium cha

Quanam o
offensa, inimi
dictam, seu of

Sublata of
causa vindictæ

Quomodo
ex parte offe
offensi, & dici

Quid est fat
compenratio.

Quid est re
illatam debita

Qui fecit in
mò, tenetur p
Secundò, offer

Quis amicus? Ref. Qui habet animum benefaciendi.

Quid est amicitia? Ref. Mutua voluntas benefaciendi; Est enim inter duos.

Quid inimicitia? Resp. Mutuus animus offendendi; & hæc est completa: incompleta erit, si vnus tantum habeat animum offendendi.

Christianus teneturne diligere inimicos? Ref. Ita Christus præcepit,

Qua dilectione? Ref. Illa, quæ ad omnes proximos communis est.

Quænam est hæc dilectio? Respond. Talis, vt non excludat eum ab orationibus communibus, quæ facit, & paratus sit subuenire illi saltem in extrema necessitate, si casus ita contingat.

Quare Deus præcipit hanc dilectionem? Resp. Primò ex parte Dei, ad gloriam enim illius spectat, vt inimicus, sed vt eximum dei opus diligatur. Secundo, ex parte charitatis, non enim esset completa, si aliquis proximus ab illa excluderetur: Terriò, ob vtilitatem, & salutem hominis: Vtilissimum enim est illi, si Deus etiam inimicis præcipiat vt benefaciant.

De tollendis inimicitis. Num 1.

Inimicitia quomodo possunt tolli? Ref. Conciliatione.

Quid est conciliatio? Resp. Est hominum inter se dissidentium charitatiua coniunctio.

Quænam est causa inimicitiarum? Ref. Causa ordinaria est offensa, inimicitia enim prouenit ab offensa, & tendit ad vindictam, seu offensam.

Sublata offensa tollitur inimicitia? Ref. Ita est, quia cessat causa vindictæ.

Quomodo tollitur offensa? Resp. Duplici modo, Primus est ex parte offendentis, & dicitur satisfactio; Alter est ex parte offensi, & dicitur remissio.

Quid est satisfactio? Ref. Ait. Catec. Est iniuriæ alteri illatæ compensatio.

Quid est remissio? Ref. Est satisfactionis sibi ob iniuriam illatam debitæ relaxatio.

Qui fecit iniuriam, vel offensam ad quid tenetur? Ref. Primò, tenetur petere pacem, seu reconciliationem, ab offenso: Secundo, offerre illi debitam satisfactionem.

Ad quid tenetur offensus? Resp. De rigore non tenetur petere pacem, sed si illam primus procurat, opus Deo gratissimum faciet: Non tenetur etiam offerre satisfactionem, quia ipse nihil debet offensori. Duo autem debet facere, primum est deponere omne odium, & voluntatem vindictæ: secundò, reconciliari inimico pacem petenti, & debitam satisfactionem offerenti. Et si renuit hoc facere, à confessore non debet absolui.

Si inimici inuicem se offenderint, quid faciendum? Res. Videndum an dictæ offensæ fuerint æquales, vel offensa vnus maior sit offensa alterius.

Si offensa vnus sit maior, ad quid tenetur? Resp. Tenetur primus petere pacem, & offerre satisfactionem.

Si offensa sit æqualis? Resp. Ille qui primus fecit offensam tenetur primus procurare reconciliationem.

Si offensor offerat paruam satisfactionem, & offensus petat excessiuam, quid agendum? Resp. Standum est iudicio peccatorum.

Reconciliatio inimicitarum placetne Deo? Resp. Res illi gratissima est.

Quid de remissione iniuriarum Cat. Ait? Res. Ita ait, Longè omnium præstantissimum officium, quod charitatis plenissimum est, in quo nos maximè exercere conuenit illud est, vt iniurias, quas accepimus, æquo animo remittamus, atque condonemus.

Quæ merces reposita est ei, qui iniuriam remittit? Resp. Remissio suorum peccatorum.

Quis finis reconciliationis? Res. Vt pacem habeamus cum omnibus.

Christiani debentne patienter ferre omnia incommoda, & aduertantia? Res. Debent.

Est actus perfectionis æquo animo ferre iniurias. Res. Ita docuit Christus dicens, *Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram: et qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere; dimitte ei, & pallium: & quicumque te angariauerit mille passus, vade cum illo & alia duo.*

Pati æquo animo iniurias estne actus charitatis? Respon. Est actus perfectæ charitatis: ex hoc enim sequitur concordia, pax, patientia, æquanimitas, & tolluntur odia, ini-

micitia, vicia sunt.

De motiui

Quibus n
perferen
& præcipue

Primò. Qu
persuadete sic
uersa in hac
cordia, sors e
m cos, sed vt

2. Confert e
nos offendun
quasi satellite
aliquem odiss
millu Dei, no
bet sibi per sua
Deus non auto

3. D. Chrysol
mo tantum leg
quis ab inimi
paratur, tamen
offensa, talis h
sus; sed bene
inuidia ne facie
tùm peruenire

4. Expedit c
missio iniuriar
mittenti iniuria
condonate.

5. Confert in
sit in remission
Christus quod
Solem suum fa
super iustos, & i
charitatis.

6 Exemplum
odium, & inim

micitiæ, vindictæ; & alia multa, quæ charitati contra-
ria sunt.

De motiuis ad iniurias perferendas, & remittendas.

Num. 3.

Quibus motiuis fideles possunt induci ad iniurias
perferendas, & remittendas? Ref. Ait Catec. multis,
& præcipuè sequentibus.

Primò. Qui patitur iniuriam vel offensam, debet sibi
persuadere sicut fecit Iob, quod omnia, quæcunque ad-
uersa in hac vita patimur, a Deo, qui iustitiæ, & miseri-
cordiæ fons est, proficiscantur; & qui nos, non vt ini-
micos, sed vt filios corrigit, & castigat.

2 Confert cogitare, quod homines vel creaturæ, quæ
nos offendunt nihil aliud omnino sunt, nisi ministri, &
quasi satellites Dei, & quamquam homo potest malè
aliquem odisse, pessimèque illi cupere, tamen, nisi per-
missu Dei, nocere nullo modo potest. Ideo homo de-
bet sibi persuadere, sicut Ioseph, & David fecerunt, quod
Deus non autem inimici, nobis pœnas inferat.

3. D. Chrysoft ait, prodesse, si confideatur, quod ho-
mo tantum læditur à seipso. Et si enim potest esse, vt
quis ab inimico, vel alia creatura aliquid molestum
patatur, tamen si benè consideret, patimolesta non est
offensa, talis homo diceretur à molestia hyemis offen-
sus; sed bene tunc dicitur offensus, si animus odio, ira,
inuidia nefariè afficiatur; hoc autem ab homine tan-
tùm peruenire peripicuum est.

4. Expedi considerare, quàm Deo gratissima sit re-
missio iniuriarum, quod ex eo apparebit, quia Deo re-
mittenti iniurias, promittit & ipse peccatorum veniam
condonare.

5. Confert intueri, quanta dignitas, atque perfectio
sit in remissione iniuriarum, quando per eam, vt dixit
Christus quodammodo Dei similes efficitur, qui
Solem suum facit eriri super bonos, & malos & pluit
super iustos, & iniustos, & demum est actus perfectissime
charitatis.

6 Exemplum Christi est maximum motiuum ad omne
odium, & inimicitiam dimitendam; ipse enim pro cru-

essent pacifica, homines inter se essent concordēs, vnanimēs, amici, non essent inimicitia, iræ, rixæ, contentiones, vindictæ: odia, homicidia, offensa, iniuria, iudicia, temeraria, scandala, mala consilia, praua exempla, demum nullus offenderet animam, vel corpus alterius, sed neque suam: vita cuiusque esse tuta. Sed quod maius est, non solum ab hominibus remouerentur offensa, & mala sed etiam omnibus bonis per obseruantiam huius præcepti in mundo abundarent; miseris, vt nudis, famelicis, infirmis, ignorantibus, errantibus, subueniretur. Vnus homo ab omnibus iuuaretur, defenderetur, custodiretur: Omnia bona aliquo modo essent communia: Senes consilium, iuuenes auxilium præberent: Demum per obseruantiam huius præcepti omnia mala animæ, & corporis de mundo tollerentur, omnia bona introducerentur: quod est quandam toti mundo communicare felicitatem. Quid hac re vtilius poterit cogitari.

Quæ damna sequuntur ex inobseruantia I u u s præcepti? Resp. Inexplicabilia, nempe summa miseria & infelicitatia: Transgressiones enim hu. u s præcepti afferunt omnia mala animæ & corporis, vitam quoque ipsam eripiunt, mortem præbent, non liberant a miseris, sed miseros faciunt: occidunt, percutiunt, vulnerant, iniuria afficiunt: inimicitias exercent, ideo prosequuntur: Demum quid mali potest, cogitari quod ab omnibus superbis, iniustis, facinorosis in alios non perpetretur?

Deus maximè curat, vt hoc præceptum obseruetur? Res. Ita est.

Qua ratione? Res. Per iudices, Magistratus, ac Principes, ad quos spectat homines facinorosos ab offensis prohibere; & cum offenderint, illos debita afficere pœna.

Quare Deus hoc facit? Resp. Quia vult homines quietam & felicem ducere vitam.

Parochi debent ista explicare? Resp. Aliquo modo necessarium est.

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI,

In Sextum Decalogi Præceptum.

De necessitate tradendi Doctrinam sexti præcepti.

Num. 1.

EST necessarium tradere doctrinam de sexto præcepto? Resp. Est, sed tamen recta ratione opus est id præstare.

Quare est necessarium? Resp. Quia à multis contra hoc præceptum peccatur.

Ibidem.

Quomodo potest fieri recta ratione? Resp. De hoc ita ait Catech. In hac re explicanda cautus admodum sit Parochus & prudens, & rectis verbis rem commemoret quæ moderationem potius desiderat, quam orationis copiam: Verendum est enim ne dum is late, atque copiosè nimis explicare studet, quibus modis homines ab huius legis præscripto discedant, in illarum rerum sermonem fortè incidat, vnde excitandæ potius libidinis materia, quam restringendæ illius ratio emanare solet.

In hoc præcepto Catec. omnem de concupiscentia tractationem complet-ne? Resp. Non, quia in duobus vltimis præceptis de illa multa dicenda erant.

Quid hoc loco tractandum est? Ref. Dicendum

Præc. 9. 10

Primò, De voluptate.

Secundò, De virtutibus, & vitiis circa voluptatem:

Tertiò, De sexto præcepto, & de obseruantia. & inobseruantia illius

Quartò,

Quartò
præcepti.

Quid
nitio.
Quid est
delectatio.

Bruta ha
bo, & potu.

Quid est
in sensu, v
sensuum, i
sunt.

Actio dic
in illa volu

Vltus alio
patet in vsu

Quodnar
pratis? Res

inter rem, &

Quomod
iucunda sun

tia causæ e

Quis est
nem, & anin

cunditate, e

tantur ad ap

dam rebus,

petendum

lectationem

operationem

tionem, per

Quartò, Ad
mutuò habo

inter illos di
beneficioru
diligat Deu

Quodnar
ram duplici
tiam, & cor

Quartò, de his, quæ inducunt ad obseruantiam eiusdem præcepti.

De voluptate. Cap. I.

Quid considerandum de voluptate? Resp. Tria, Desequutio, Causæ, Vfus illius.

Quid est voluptas? Resp. est quædam animi vel corporis delectatio.

Bruta habent-ne voluptates? Resp. Habent, veluti in cibo, & potu.

Quid est obiectum voluptatis? Resp. Illud, quod potest in sensum, vel ratione efficere voluptatem, veluti obiecta sensuum, item rationis aliquo modo voluptatis materia sunt.

Actio dicitur ne materia voluptatis? Resp. Dicitur, quia in illa voluptas sæpè fundata est.

Vfus alicuius rei est subiectum voluptatis? Resp. Est, ut patet in vsu cibi, ac potus.

Quodnam est præcipua causa, & fundamentum voluptatis? Resp. Conuenientia siue naturalis, siue accidentalis inter rem, & appetitum alicuius.

Quomodo est hoc? Resp. Conuenientia, & amica, grata, & iucunda sunt contraria verò, & inimica, molestiæ, & tristitiæ causæ esse solent.

Quis est finis voluptatis? Resp. Finis est incitare hominem, & animalia. Primò, ad appetendas res, veluti ex iucunditate, quæ ex cibo, & potu percipitur animalia incitantur ad appetendum cibum, & potum, Secundò ad vtendum rebus, veluti animalia incitantur non solum ad appetendum cibum, sed etiam ad vtendum illo propter delectationem, quam habent in vsu. Tertiò, Ad perficiendam operationem, illa enim operatio, quæ fit cum delectatione, perficitur per illam, quia delectatio perficit opus.

Quartò, Ad amorem conciliandum, veluti voluptas, quam mutuò habent maritus, & vxor, ordinatur ad causandam inter illos dilectionem: ita voluptas, quæ percipitur ex vsu beneficiorum Dei ordinatur ad impellendum hominem, vt diligat Deum. Idem in aliis multis erit.

Quodnam est efficiens voluptatis? Resp. Deus per naturam duplici modo: Primò inter res ordinauit conuenientiam, & conformitatem: veluti inter sensum, & sensibile,

Ex pr. 9.
Num. 2. &
seq. art. 19.
n. 6. *ibid.* n.
2. 6. 9.

Ibid. nu. 7.

Ibid. nu. 6.

Prac. 9. n.
2. & 6. &
9.

Ex *ibid.* n.
2. 6. & c.

Prac. 6. n. 6.
7. 9.

Cat. pra. 9.
Num. 6.

intellectum & intelligibile, appetitum, & appetibile, & alia: Secundò, quia dedit homini, & animalibus cognitionem, & sensum iam dictæ conformitatis, ob fines qui modò dicti sunt.

Prac. 9. nu. 6. 9. 10. Quotuplex est voluptas? Res. Duplex, Spiritualis, quæ ad animam spectat, & Carnalis, quæ ad corpus referri debet.

pr. 9. num. 9. &c. Ibid. num. 21. Quæ sunt delectationes carnales? Respondeo. Aliæ dicuntur pertinere ad tactum, vt manducare, bibere & liberis operam dare. Aliæ ad alios sensus, vt sunt choreæ, ludus, venatio, pompæ, vanitas, conuersatio, aia huiusmodi.

Prac. 9. nu. 10. Vfus harum voluptatum potest esse bonus, & malus? Res. Ita est.

Ibidem. Quando vsus erit bonus? Resp. Quando à lege Dei, & à recta ratione regulatur.

Quando erit malus? Resp. Cùm contra legem Dei qui voluptates admittit.

Ibidem. Quare modo tot homines contra legem Dei appetunt voluptatem? Res. Quia post peccatum natura hominis est deprauata, ideo appetitus factus est deordinatus.

pr. 9. nu. 6.

De virtutibus, & vitijs circa voluptatem. Cap. II.

pr. 9. c. 10. **I**N quo consistit bonus vsus voluptatis? Res. In hoc vt homo iuxta præscriptum legis Dei, & rectæ rationis admitat illam.

Hic nu. 12. & 13. Quænam virtutes moderantur vsum voluptatis? Respondeo: Temperantia regulat dictum vsum in omnibus voluptatibus: Castitas, sobrietas, abstinentia, ieiunium & alia moderantur hominem circa voluptates particulares.

Num. 10. &c. Quænam vitia deordinant hominem circa voluptatem? Res. Intemperantia est vitium generale circa illicitas voluptates, Luxuria, Crapula, Ebrietas, Vanitas, & alia deordinant hominem circa particulares voluptates.

pr. 7. 6. nu. 10. & 11. Quænam est regula ad cognoscendas virtutes, & vitia circa vsum voluptatis? Res. Prima lex Dei, secunda recta hominis ratio: Cùm enim homo vel appetit, vel admittit, vel respuit voluptates, iuxta præscriptum legis

Dei, & re-
liberis,
dum virtu-
rectam
dum.

Quo-
ha
Quar-
Ait Car.
hominum
sanctum
hibetur.

Quis est
ca corpori-
Quæ m-
num; Mim-
tas reperi-
excessu an-
vitia quæ

Hoc pra-
Ref. Ita est

Quod na-
Quod as-
stitatem o-

Prece-
prohibi-
brofius, &
prohiberi.

Omnes
Omnes.

Omnes
obsceni, L-
bitæ sunt?

Potestne
Scripturæ
detestatur
voluptates

Dei, & rectæ rationi, veluti manducat, bibit, dat operam liberis, provt à Deo permiffum est, tunc actus illi secundum virtutem esse dicentur: Si verò contra legem Dei, & rectam rationem fiat non virtuti sed vitio adscribendum.

De sexto præcepto, Cap. III.

Quodnam est sextum Præceptum? Respond. *Non mœchaberis.*

Quare post præceptum de homicidio datum est? Resp. Ait Car. Recto ordine factum est, vt post præceptum quo hominum vita à cæde tuetur, illud præceptum daretur, quo sanctum matrimonii vinculum adulterij scelere violari prohibetur.

Num. 1.

Quis est finis huius præcepti? Ref. Regulare hominem circa corporis, & animi voluptates.

Nu. 2. &c.

Quæ materia? Ref. Remota, sunt corpora, & animæ hominum; Minus remota sunt corpora, & animi in quibus voluptas reperitur: & in quibus exercendis homines sapissimè excessu amoris graviter peccant: Proxima sunt virtutes; & vitia quæ paulò ante dicta sunt.

nu. 2. &c.

Hoc præceptum diuiditur in affirmatiuum, & negatiuum? Ref. Ita est.

Num. 2.

Quodnam est negatiuum? Ref. *Non mœchaberis.*

Ibidem.

Quod affirmatiuum? Ref. Hoc. Vt animi, corporisque castitatem colamus.

Ibidem.

Explicatio præcepti negatiui.

Num. 2.

Præceptum negatiuum quid prohibet? Respon. Expressè prohibet adulterium, ex consequenti autem sancti Ambrosius, & Augustinus aiunt, omnia inhonesta, & impudica prohiberi.

Num. 3.

Omnes species luxuriæ hoc præcepto prohibita sunt? Ref. Omnes.

Ibidem.

Omnes illicitæ voluptates, vt Crapula, Ebrietas, Cantus obscœni, Lectio librorum turpium, Tactus impudici, prohibita sunt? Ref. Omnes.

Num. II.

Potestne probari ita esse? Respond. Potest tum autoritate Scripturæ, quæ frequenter omnes turpitudines libidinis detestatur: tum ratione, quia omnes impuræ, & illicitæ voluptates deturpant corpus, maculant animam, obcæcan

Nu. 4. n. 9.

intellectum, retrahunt à Deo affectum, totumque hominem vt filium prodigum, faciunt à Deo apostatate; post meretrices, & voluptates ire, & in porcis pascendis se occupare, ideo iure optimo sunt prohibita.

Num. 5. Quare potissimum adulterium prohibitum est? Respond. Quia maximum scelus est, tum quia coniunctionem mariti, & vxoris violat, tum quia sacramento matrimonii, iniuriam facit, vt ex his quæ de matrimonio dicta sunt apparet.

Num. 3. Quid est adulterium? Respon. Est legitimi thori iniuria, siue thorus sit proprius, siue alienus, Cum enim quis vxoratus peccat cum alia muliere, facit iniuriam proprio thoro: Cum solutus peccat cum vxorata facit iniuriam alieno thoro, Cum vxoratus peccat cum coniugata: tum proprio, tum alieno thoro iniuriam facit.

Explicatio præcepti affirmatiui. Num. 3.

Num. 2. 6. **Q**uid præcipitur in præcepto affirmatiuo? Ref. Temperantia, castitas animi, & corporis, Continentia, & sobrietas, carnis mortificatio, & alia, quæ regulant hominem ne nimium erga voluptates affectus sit.

Num. 10. *etc.* Fideles sunt adhortandi, vt pudicitiam, & continentiam omni studio colant, mudentque se ab omni inquinamento carnis, & spiritus: Ref. ait Cat. Magna diligentia hoc est præstandum.

Num. 6. Debent admoneri quæd virtus castitatis non reperitur solum in iis, qui virginitatem seruant, sed etiam in his, qui cœlibem vitam etiam in matrimonio agunt, dum se à vilitate libidine puros, & inegros seruant? Respon. Sunt admonendi.

De iis, qua. inducunt ad obseruantiam huius præcepti.

Cap. IV.

Num. 7. **Q**uid præcipiue Parochi circa hoc præceptum debent populos edocere? Ref. Debent remedia explicare quibus homines docentur, domitas habere libidines, & coercere voluntates, & in hac tractatione. Ait Cat. debent diligentissime versari.

Idem. Quæ sunt ista remedia, seu motiua? Ref. Ait Cat. Alia in cognitione, alia in actione posita sunt.

Quæ in cognitione versantur? Respond. Sequenti

Primò
perantia
alieni, c
Dei, qu

Secundò
Luxuriol
ctat, qu
excellen

Tertiò
facit Ch
Christo,
dini.

Quartò
dictum S
illius est.

Quintò
iugum, o
pidibus &

Sextò
sunt ita v
tratam v
fit: Idem

Septimò
pœna est
tiles, & n

terium ex
lomon ob

Octauò
fit immun
culatur,

Nonò
autem fun
qui est spi
multum,
bus, des

Decimò
est, ex lin
tudo in vo

Memor

Primò , Considerare , quod luxuria , & notabilis intemperantia voluptatis , seu excessus amoris corporis sui vel alieni , qui contra charitatem fit , hominem priuat regno Dei , quod malorum omnium vltimum est.

Ibidem.

Secundò , Considerare , Quòd fornicator , immundus & luxuriosus peccat in corpus suum , illudque iniuriosè tractat , quia eius violat sanctitatem : Et hoc faciunt , quæ de excellentia corporis humani antea dicta sunt.

Ibidem.

Tertiò , Cogitare , quòd Luxuriosus magnam iniuriam facit Christo , quia corpus suum quod est Christi , tollit Christo , & turpiter dat meretrici , voluptati , & turpitudini.

Quartò , Ita Spiritui sancto iniuriam facit , quia eijcit dictum Spiritum sanctum à corpore suo , quod templum illius est.

Ibidem.

Quintò , In adulterio fit iniustitia , & iniuria alteri coniugum , & in veteri Testamento adulteri lege à Deo data lapidibus obruebantur.

Num. 8.

Sextò , In lege veteri maximæ pœnæ luxuriosis datae sunt ita vt interdum ob peccatum luxuriæ ab vno perpetratum vniuersa ciuitas , vt de Sichimitis legimus , deleta fit : Idem de Sodomitis , & alijs populis apparet.

Num. 9.

Septimò , Luxuriosi cæcitatem mentis , quæ grauissima pœna est , incurrunt , ita vt ad omnia bona peragenda inutilis , & minimè apti redditi sint : veluti Dauid post Adulterium ex mirissimo factus est crudelis homicida : Et Salomon ob amorem mulierum idololatra effectus fit.

Ibidem.

Num. 7.

Octauò , Corpus hominis adeo excellens ob luxuriam fit immundum , impurum , inhonestum , decurpatur , maculatur , contaminatur.

Nonò , Dictum corpus diuino cultui est destinatum : est autem summè indignum vt corpus ita dehonestatum , Deo , qui est spiritus purissimus , debeat deseruire. Dedit enim multum , vt quis magno Regi , inquinatis & sordidis vestibus , deseruiat.

Arg. ibidi

9. & pr. 3.

Decimò Cogitare vtilitatem carnis , quæ eibus vermium est , ex limo , & puluere producta , ad quid ergo tanta sollicitudo in voluptatibus illis præparandis ?

Memoria mortis maximè docet voluptates fugiendas esse

Cogitare quod corporis turpitudines in die iudicij omnibus manifestæ cum dedecore fient.

Num. 10.

Tertiodecimò. Quis explicabit, quanta sit dementia pro vtilissima, & momentanea voluptate, æterna gloria, atque felicitàte se priuare?

Ibidem.

Quartodecimò. Quid dementius quàm momentanea voluptate se ad æternas pœnas destinare?

Art. 3. num

Quindecimò. Cogitare, quòd Sancti, Beata Virgo, & Christus has contempserunt voluptates.

7. &c. 15.

Ibidem.

Sextodecimò. Quis non fugiat voluptates, purissimam B. Virginis, & Christi virginitatem contemplando.

Cat. art. 4.

Num. 16.

Quid dicam de memoria passionis Christi, qui non solum voluptates contempsit, sed inexplicabiles labores, dolores, ignominias, & cruciatus subire voluit, vnde meditatio passionis Christi, ad coercendas voluptates valde deseruit.

Na. 10. II.

21. 13.

Remedia contra voluptates posita in actione præcipuè exteriori quænam sunt? R. Hæc sunt in duplici differentia, quædam remouent libidinis incitamenta: quædam adiuuanciam castitatem proponunt.

Num. 10.

Quænam tollunt libidinis materiam? Respondeo. Sequentia.

Primò. Quia Sodomitæ, & alii propter ortum in nefarias libidines præcipientes lapsi sunt hoc est præcipuè fugiendum, & honesto laboris assiduè incumbendum.

Ibidem.

Secundò. Crapula, & ebrietas libidinis causa sunt ideo Scriptura maximè hortatur, vt fideles, illas fugientes, ieiunijs, vigilijs, & corporis afflictionibus maximè incubât

Ibidem.

Tertiò. Animus ad libidinè oculis maximè inflammari solet, vt patet de Dauid; & de senibus, qui Susannam calumniarunt: ideo oculos à vanitate auertere opus est, iuxta illud Saluatoris. *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum & proijce abs te.*

Num. 11.

Quartò. Elegantiior ornatus, siue capillorum, siue faciei, siue vestimentorum occasionem libidini non paruam sæpè præbet: Ideo mulieres, & viri sunt monendi, & obuiurgandi ne his vanitatibus detineantur.

Ibidem.

Quintò. Obscenus, turpisque sermo quasi quædam ignita fax hominum, & præcipuè adolescentium animos ad libidinem incendit, ideo maximè vitandus.

Sextò.

præstant. i.

Septim

comædus

Octauò

Nonò

tudinis sp

Tridentin

iustum est

Quænam

Sequentia

primenda

Primo. F

mo ad or

Christi m

boratur.

Secundò

stiz vius. p

tis fons in

dam castit

Tertiò.

largiatur;

di, optimus

Quartò.

efficaces r

Quintò;

& castitati

seruituten

Sextò, le

tione susce

Septimo

Octauò

Nonò. C

tas vestiu

domant, &

Decimò,

cordis, &

rificè cast

iuuant.

His & a

præcepti

Sextò, Cantus delicatiores, & molliores hoc idem *Ibidem*: præstant, ideo dimittendi.

Septimò, Idem de saltationibus, & choreis; & *Ibidem*. comædiis.

Octauò, Idem de libris obscenè, & amatorè scriptis. *Ibidem*:

Nonò, Simile est de imaginibus, quæ al quam turpitudinis speciem præ se ferunt, ideo sacrum Concilium Tridentinum aliqua circa illas decreuit, quæ obseruare iustum est. *Ibidem*.

Quenam sunt, quæ adiuant castitatem? Respondeo. *Num. 12*
Sequentia maximam vim habent ad vim libidinis opprimendam.

Primo, Frequens peccatorum confessio, per quam homo ad omnî inquinamento carnis virtute, sanguinis Christi mundatur, & ad coercendas voluptates corroboratur. *Ibidem*.

Secundò, Frequens, & deuotus Sanctissimæ Eucharistiæ vius, per quam Christus omnis castitatis, & puritatis fons in homine, & carne recipitur, vnde ad colendam castitatem, & se standam téperantiam habilitatur. *Ibidem*.

Tertiò, Piæ ad Deum preces, vt continentiam nobis largiatur, detque virtutem omnes renraciones superandî, optimum medium est ad hanc virtutem obtinendam *Ibidem*.

Quartò, Eleemosynæ preces dictas apud Deum magis efficaces reddunt. *Ibidem*.

Quintò, Admodum prodest ad virtutem temperantiæ, & castitatis obtinendam castigare corpus suum & in feruitutem edigere, quod fit per ea quæ sequuntur. *Num. 13*

Sextò, Ieiunia ab Ecclesia instituta, vel propria deuotione suscepta libidinem compescunt. *Ibidem*.

Septimò, Vigilæ ad idem dese uiunt.

Octauò, Piæ peregrinationes idem faciunt. *Ibidem*.

Nonò, Omnia quæ carnem affligunt, vt labor, asperitas vestium, perperessio frigoris, & calori, & alia carnem domant, & libidines coercerent. *Ibidem*.

Decimò, Mortificatio sensuum, & aliarum passionum, cordis, oculorum sensuumque diligens custodia mirificè castitatem, temperantiam, & continentiam iuuant. *Ibidem*.

His & alijs huiusmodi populi ad obseruantiam huius præcepti sunt incitandi.

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI.

In septimum Præceptum.

De necessitate huius tractationis.

VODNAM est Subjectum huius tractationis: Resp. Septimum.

Quis finis? Res. Dirigere parochos, vt opportunam huius præcepti explanationem populis tradant.

Quæ forma? Res. Vera huius præcepti, explicatio ad finem dictum accommodata,

Num. 1.

Vis, & ratio huius præcepti debet ne populis inculcari? Resp. Ait Catech. Detus fuit mos in Ecclesia hoc faciendi.

Num. 1.

Cur hoc fiebat? Resp. Qui a tali Doctrina non solum frequentia illorum temporum contra hoc præceptum peccata corrigebant; sed etiam turbas, ac lites sedabant, aliàs quem malorum causas, quæ fuit commoueri solent, excidebant.

Ibidem.

His temporibus dicta peccatorum incommoda, & calamitates apud homines sunt: Res. Sunt.

Nunc eodem remedio Doctrinæ opus est: Resp. Ita ita Catechismus.

Quid præcipuè Parochi explicabunt? R. Ait Cat. Parochi primum officium, & diligentiam suam conferent ad declarandum infinitum Dei amorem erga genus humanum, qui non solum quinto, & sexto præcepto vitam, corpus: famam; & estimationem nostram tuetur, sed

etiam hoc
arque defen

In quor

In sequent

Primum

Secundu

Tertium

Quartu

Quintu

Sextum,

Septimu

pti affirma

CVI di

Septim

Quæ su

tem corpo

Stellæ, Aë

bores, an

corporis h

Quid de

Secundo, p

tò Virtute

Dei circa

Ista bon

Deus eg

enim intra

que re ext

Quid en

Resp. Ait C

sed sua sp

vi rebus, c

pertiret, or

Quis es

utilitas ho

Quomo

bona suan

paternam

nes qui ill

impellunt

etiam hoc septimo bona externa, ac facultates mutat, atque defendit.

In quot capita diuiditur hæc tractatio? Respondeo, In sequentia.

Primum, Est de facultatibus, & bonis temporalibus

Secundum, De septimo præcepto.

Tertium, De fuito.

Quartum, De rapina.

Quintum, De restitutione.

Sextum, De obseruantia præcepti negatiui.

Septimum, De eleemosyna, & de obseruantia præcepti affirmatiui.

De bonis temporalibus. Cap. I.

Cur dicendum de bonis temporalibus? Resp. Quia Num. 1. Septimum præceptum datum est de illis.

Quæ sunt ista bona? Res. Illa omnia quæ ad utilitatem corporis humani facta sunt, Cælum, Sol, Luna, Stellæ, Aër, Aqua, Terra, Aurum, Argentum, herba, arbores, animalia, demùm omnia corpora ad utilitatem corporis humani destinata sunt.

Quid de illis considerandum? Respond. Primò finis, Secundò, possessio, seu dominium Tertium, Vsum, Quarto Virtutes, & vitia circa vsum. Quintò, Prouidentia Dei circa illa.

Ista bona à quo facta sunt? Res. A Deo.

Deus eget ne, vel vitur istis bonis? Resp. Non, Deus enim intra se ipsum ditissimus se beatissimus est, nullaque re extra seipsum eget.

Quid ergo ad horum productionem induxit Deum? Resp. Ait Catech. Deus nulla vi, aut necessitate coactus sed sua sponte, & voluntate ob nullam aliam causam, vi rebus, quæ ab ipso effectæ sunt suam bonitatem impertiret, omnia creauit.

Quis est finis horum bonorum? Resp. Gloria Dei, & utilitas hominum.

Quomodo gloria Dei? Respond. Quia Deus per dicta bona suam infinitam bonitatem ostendi, suam declarat paternam prouidentiam. Deinde per dicta bona homines qui illis vtuntur, ad Dei laudes celebrandas meritò impelluntur.

Præ. 5. Num. 15.

Art. 1. Ibid. nu. 15

Ibidem.

ubi infra.

Art. 1. nu. 16

Prac. 4.

Quomodo adest vtilitas hominum? *Resp.* Homines sine Sole, aëre, arboribus herbis, animalibus, & alijs nec viuere, ne bene se habere, nec esse possunt, cum illis autem & sunt, & vitam iucundam ducunt.

Pr. 5. n. 15.

Omnia corpora à Deo in gratiam corporis humani ex *prac. 7.* facta sunt? *Res.* Ita est.

Homo habet-ne dominium bonorum temporalium? *Res.* habet aliquorum, vt animalium, agrorum, & similia, cœli vero, aëris dominum sed vsum habet,

Gen. c. 1.

À quo habet dominium? *Respond.* A Deo, qui in *Gen. cap. 1.* Dixit homini: Dominamini piscibus maris, &c. In septimo etiã præcepto hoc dominium concedit, atque, confirmat, dum prohibet, ne quis rem alienam accipiat illa enim dicitur res aliena, cuius dominium habet: Hoc igitur dominium à Deo est confirmatum.

*Ex prac. 8.**Ibidem.*

Homo potest ne vti rebus propriis? *Res.* Potest.

Potest vti alienis? *Resp.* Absque consensu dominorum non potest, cum illo potest.

*Prac. 9. n.**6. & 10.*

Hic vsum potest esse bonus & malus? *Res.* Ita est, Alius enim vitiosus, alius virtuosus est

*Prac. 7. 9.**& 19.*

Quænam virtutes circa hunc vsum reperiuntur? *Res.* Multæ, veluti Gratiitudo erga Deum horum bonorum datorem, Laus, & gratiarum actio; Eleemosynæ; Misericordia, benignitas, liberalitas, magnificentia, iustitia, temperantia, paupertas voluntaria, contemptus horum bonorum ad gloriam Dei, & alia huiusmodi.

Ibidem.

Quæ vitia sunt circa hæc bona? *Resp.* Multa. Iniustitia; auaritia prodigalitas, crapula ebrietas, vanitas, otiositas, pompæ, lites, furta, rapinæ, & alia huiusmodi.

*Hic num. 1**& 2.**Num. 1.*

Deus habet prouidentiam horum bonorum? *Res.* Omnia subsunt diuinæ prouidentia.

Deus circa possessionem, dominium, & vsum horum bonorum dedit aliquam legem? *Res.* Dedit septimum præceptum, de quo modo dicendum est.

De septimo præcepto Cap. 11.

Num. 2.

Quid explicandum de septimo præcepto? *Respond.* Nomen, de finitio, quatuor causæ, Diuisio, & literalis explicatio.

Cur dicitur septimum præceptum? *Res.* Quia septimum locum in Decalogo habet.

Quare talen
de magistrati
facultatibus d

Quid est se
omnium actio
lia sunt, siue s

Quænam est
temporalia, &
sunt materia

hominum citat
tia in eisdem.

Quis finis
vt dictum est.

Quis effectus
ralia bona red

In quot par
ditur in affirm

Quod est r
Quod affirm

ac liberales.

Quid præcip
tum circa fac

Qui sunt ist
principales.

Primus, Est
erga Deum ta

Secundus, I
ta ordinem c

plus quàm op

Tertius, Be
du sui, & pr

proximorum

Quartus, Es
cultatum, si q

Quintus, E
operetur ma

suum propin

Sextus. E
illorum mis

Quare talem locum habet? Ref. Prius præcepta de Deo de magistratibus, de anima, de vita hominis, postea de facultatibus dauda erant.

Ibidem.

Quid est septimum præceptum? Ref. Est prima regula omnium actuum humanorum circa bona, quæ temporalia sunt, siue sint propria, siue aliena.

12. qu. 100.
Art. 5. Hic
per totum.
nu. 1. &c.

Quænam est materia huius præcepti? Ref. Omnia bona temporalia, & illorum dominium, vel possessio, vel usus sunt materia remota; minus remota sunt omnes actus hominum circa bona dicta: proxima sunt virtutes & virtia in eisdem.

Quis finis? Respond. Gloria Dei, utilitas hominum, vt dictum est.

Ibidem.

Quis effectus? Ref. Dirigere hominem, vt circa temporalia bona rectè se gerat.

Ibidem.

In quot partes diuisum est hoc præceptum? Ref. Diuiditur in affirmatiuum & negatiuum.

Num. 23.

Quod est negatiuum? Ref. Non furtum facies.

Quod affirmatiuum? Ref. Ait. Cat. Hoc. Estote benigni ac liberales.

Ibidem.

Ibidem.

Ibid. &c.

Quid præcipit affirmatiuum? Ref. Omnes actus virtutum circa facultates, & bona temporalia.

Qui sunt isti actus virtutum? Respond. Sequentes sunt principales.

Primus, Est gratitudinis, laudis, & gratiarum actionis, erga Deum talium bonorum datorem.

Secundus, Dilectio horum bonorum moderata & iuxta ordinem charitatis regulata, id est, vt non diligantur plus quàm oportet, neque minus quàm opus sit.

Præ 9. n. 12.
&c. 7.

Tertius, Bonus & moderatus usus illorum tam respectu sui, & propinquorum quàm omnium hominum, & proximorum, & pertinet ad liberalitatem.

Præ 4. n. 5.
Hic. n. 16.
&c.

Quartus, Est patientiæ, id est, pati virtuosè defectus facultatum, si qui sint.

Præc. 9. n. 21.

Quintus, Est fortitudinis, nempe vt quis laboret, & operetur manibus, vt obtineat facultates ad victum suum propinquorum, & proximorum necessarias.

Hic n. 6. 18.

Sextus. Est misericordiæ in pauperes, elemosynis illorum miseriam subleuando.

Num. 16.
&c.

pr. 9. per. totum ib. Septimus: est temperantiæ, vt temperatè vtantur dictis bonis.

Et Hic. n. 16. etc. Octauus: Est paupertatis, nempe, vt renunciet propter Deum iis, quæ dicta sunt & illa omnia contemnat, quò liberius, & vehementius Deum diligere possit: Hæcque omnia ad imitationem Christi facere maioris virtutis erit.

Num. 2. etc. Quid prohibet negatiuum? Resp. Omnes actus vitiorum circa bona, quæ dicta sunt.

Qui sunt isti actus? Resp. Omnes ad quatuor capita reduci possunt.

p. 4. num. 5. Hic et pr. 9. per totum. Primum est excessus amoris, nempe cum quis nimis diligit hæc bona, & hic excessus appellatur auaritia, cupiditas, intemperantia, amor inordinatus: Hunc sequuntur plurima mala, anxietates, timores, inquietudines, sollicitudines, lites, contentiones, rixæ, inuidiæ, odia, homicidia, furta, rapinæ, aliæque multa.

Ex præf. 4. Num. 5. Hic nu. 18. etc. Secundum est defectus amoris: nempe cum quis non diligit facultates, quantum diligere debet, & hoc tam respectu proximorum, quam sui, veluti cum quis potest impedire damnum iniustum in aliena facultate & non facit: Ita cum quis habens familiam non curat obtinere necessarias facultates ad illius sustentationem, vel facultates quas habet prodigaliter consumit: Iste defectus consistit in otio, prodigalitate, crapula, ebrietate, pompa, vanitate, & huiusmodi.

Num. 3. Tertium est iniusta offensa, hæc fit duobus potissimum modis, nempe furto, & rapina, contingitque in emptione, venditione, & aliis, vt dicitur.

Num. 8. Et nu. 15. Quartum: Est defectus iustæ satisfactionis, seu restitutionis, nempe cum quis rem accepit, vel habet alienam, & non curat restituere illam, vt infra dicitur.

Initio. De cal. nu. 1. 2. q. 10. ar. 5. Quomodo probari potest, quod dicta præcepta hæc præcipiant, vel prohibeant? Respondeo. Sic. Lex Decalogi ex Catechismo, Diuo Augustino & D. Ambrosio est summa omnium legum: secundum D. Thomam præcipit omnes actus virtutum, & prohibet omnia vitia: Cum ergo clarum sit, quòd dicti actus sint vel virtuosi, vel viciosi, omnino in Decalogo debent præcipi, & prohiberi, at in nullo alio præcepto sit, rectè autem in hoc fiet, igitur res se habet

Q Videtur con-
Deffini-
lius.

Quid signifi-
fic dictum qu-

Quomodo
dicitur rei ali-

Estne bona
formam furti-

Quanam en-
autem alienat-
nium, seu p-
alienum intell-
retius.

Quanam e-
verbis: primu-
iniustam vsur-
do, siue accipi-
equum equita-
quod debitum
rapina, quæ pa-
uero domino,
na re.

Quis est effe-
qui aufert. Se-
dicitur.

Quis finis fi-
luxuriam, et ap-

Quis effectus
tum nempe pe-

Quomodo
aliud est reale

tur peccatum
le, & est non

standi rem al-
obligatio resti-

tis, id est, fut-
tum enim dici-

tur res se habebit, vt dictum est.

De furto. Cap. III.

Quid considerandum de furto? Respondeo, Nomen, Definitio, Quatuor, causæ, Diuisio, & Damna, illius.

Quid significat furtum? Res. Quasi *Fert, seu Aufert tuum*, sic dictum quia tollit alienum. Num. 3.

Quomodo definitur? Res. Sic *Furtum est occulta contrectatio rei aliena inuito domino.*

Estne bona definitio? Res. est, quia explicat materiam & *Ibidem.* formam furti.

Quænam est materia? Respondeo. Res aliena, per rem autem alienam debent intelligi tum ipsa res, tum dominium, seu possessio, seu ius, seu fructus illarum: Per alienum intelligitur omne illud, quod non est suum, sed alterius.

Quænam est forma? Respondeo. Hæc explicatur tribus *Ibidem.* verbis: primum est contrectatio, quæ significat omnem iniustam vsurpationem, siue damnificando, vt comburendo, siue accipiendo, vt auferendo; siue vtendo, vt alicum equum equitando, siue retinendo, vt si non restituatur, quod debitum est: Secundum est, occulta, vt distinguatur à rapina, quæ palam rem vsurpat alienam: Tertium est, inuito domino, quia de consensu domini quis potest vti aliena re.

Quis est efficiens furti? Respondeo. Primò fur, *id est* ille qui auferit. Secundo omnes cooperatores, de quibus infra *Num. 15.* dicetur.

Quis finis furti? Res. Fures possunt fabere varios fines vt *Num. 21.* luxuriam, crapulam, ludum, pompam, & alia huiusmodi. *22. 24. & c.*

Quis effectus furti? Res. Duo præcipue consequuntur furtum nempe peccatum, & obligatio restituendi.

Quomodo diuiditur furtum? Respond. Primò sic. Furtum aliud est reale, & est contrectatio iam dicta, & hoc sequitur peccatum & obligatio restituendi: Aliud est mentale, & est non realis contrectatio, seu desiderium contrectandi rem alienam, hoc sequitur peccatum, sed non obligatio restituendi. Et hæc diuisio est ex parte efficientis, *id est*, furantis. Alia est diuisio ex parte materiæ; Furtum enim dicitur cum priuatum aliquid auferatur priua-

ro. Dicitur Peculatus, si publico quid furripiatur. Quod si homo liber, vel seruus alienus in seruitutem adducitur Plagium vocatur. Si verò res sacra eripitur, nominatur sacrilegium. Quod facinus maximum, ac nefarium, & sceleratum est, cum res ad pios vsus dicatas, in priuatas cupiditates perniciosasque libidines conuertuntur.

Num. 10.

Et 7.

Num. 7.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Furtum est ne peccatum? Res. Graue, & valde perniciosum.

Vnde potest hoc cognosci? Res. Primò, ex ipso furto: Secundò, ex ijs quæ illud consequuntur.

Quomodo ex furto? Res. Quia furtum ex sui natura est: iustitiæ contrarium, quæ suum vnicuique reddit.

Quænam mala furtum consequuntur? Res. Tria potissimum, primum contra humanam omnium hominum societatem, secundum contra proximos particulares, tertium contra seipsum.

Quomodo furtum lædit humanam societatem? Respondeo. Ait Catechismus, bonorum distributiones, iam inde ab initio iure gentium constitutas, diuinis etiam & humanis legibus confirmatas, ratas esse oportet, vt vnusquisque, nisi humanam societatem tollere velimus, ea teneat, quæ ei iure obrigerunt. Hoc autem per furtum in humana societate permissum non est.

Quæ incommoda ex furto sequuntur in proximis? Res. Ait Catechismus, Illi quibus occultæ res ablatae sunt, multa faciunt iudicia temeraria, cogitantes quod iste, vel ille abstulerit, ex quo erumpunt odia, suscitantur inimicitiae, existunt interdum acerbissimæ innocentium hominum damnationes.

Quæ mala sequuntur respectu sui? Respondeo. Primò: homo per furtum se reddit reum æternæ damnationis: secundò in ipso manet obligatio restituendi ablatam rem: Hæc autem restitutio, quam difficilis sit, experientia docet: Ideo Abacuc ait, *Vt ei qui multiplicat non suas, vsquequo; et aggrauat contra se densum latum:* Tertium, ait Catechismus, appellat densum, rerum alienarum possessionem, vnde emergere, & expedire se homines difficilè possunt.

De
Quæ sunt
mus et
Primò, feres

Secundò
retinent.

Tertio
iuxta illud S.
Quod si reru
bona sunt in

Quartò,
fraudes adhi

Quintò,
veris, & inte

Sextò, qu
piunt emptor

Septimò,
mercedem ex
non præstari

Octauò,
stantes, fure

Nonò, id
ait Catechist
qui clauibus
potest.

Decimò,
mendicitate p

Vndecimò,
cum conduc
munus neglig

Duodecim
vsurpatores

Rapina p
nino qu
tem contra

Quare e
offenditur so
sa est.

Quomodo

De præcipuis furtorum generibus. Num. 2

Quæ sunt præcipua furtorum genera? Res. Catechismus enumerat sequentia

Num. 8.

Primò, feres, ait sunt qui furto sublatas res emunt.

Ibidem.

Secundò: Qui res occupatas, aut ademptas contra ius retinent.

Tertiò Qui res aliquo modo inuentas non restitunt, iuxta illud S. August. *si inuenisti & non reddidisti rapuisti*, Quod si rerum dominus nulla ratione inueniri potest, illa bona sunt in vsus pauperum conferenda.

Num. 9.

Quartò, qui in emendis, & vendendis rebus dolos, & fraudes adhibent.

Num. 9.

Quintò, qui fallaces, & corruptas merces vendunt pro veris, & integris.

Ibidem.

Sextò, qui pondere, mensura, numero, & regula decipiunt emptores & venditores.

Ibidem.

Septimò, operarij; & artifices, qui totam, & integram mercedem exigunt, cum ipsi iustam & debitam, operam non præstent.

Ibidem.

Octauò, serui facultates dominorum non fideliter tractantes, fures dicendi sunt.

Ibidem.

Nonò, idem de rerum custodibus, qui infidi sunt. Isti, ait Catechismus, sunt detestabiliores quam reliqui fures, qui clauibus excluduntur, quia ipsis nihil occlusum esse potest.

Ibidem.

Decimò, qui fictis, simulatisque verbis, quive fallaci mendacitate pecuniam extorquent.

Ibidem.

Vndecimò, qui ad priuatum aliquod, vel publicum officium conducti nullam, vel paruam operam adhibentes, munus negligunt, mercede tantum, & pretio contenti.

Ibidem.

Duodecimò, alij plurimi fures, & rerum alienarum usurpatores sunt appellandi.

Ibidem.

De rapina. Cap. IV.

Rapina prohibita est in septimo præcepto: Res. Omninò quia furto grauius peccatum est, vtrumque autem contra bona temporalia peccatum est.

Num. 3. & 4.

Quare est grauius peccatum? Respondeo. Quia in furto offenditur sola res. In rapina cum re, fama quoque offensa est.

Num. 3.

Quomodo est hoc? Res. Furto occultè aufertur res, Num. 3.

Rapina surripitur sciente domino, auferre autem res alicuius iplo sciente, & vidente sine contemptu illius esse non potest.

Num. 14.

Cur Deus volens prohibere tum furtum, tum rapinam, minus peccatum, quod est furtum, expressit, & maius, quod est rapina, non explicauit? Respond. Ait Catechismus. Summa ratione id factum est, quia furtum latius patet, & ad plura pertinet, quam rapina, quas tantummodo illi facere possunt, qui potentia, & viribus praestant. Sed ideo etiam factum est, vt sciatur quod si lenius peccatum prohibitum est, multo magis grauiora facinora prohiberi.

Rapina quomodo definitur? Res. Sic: *Est aperta contraeclatio rei alienae inuito domino.*

In quo distinguitur à furto? Res. In hoc quod furtum occulte, rapina palam res auferit aliena, in reliquis eodem modo se habent, vt de furto dictum est.

Num. 3.

Num. 3.

Quenam sunt genera; seu modi rapinarum? Res. Enumerat sequentia.

Num. 10.

Primò. Qui debitam operariis mercedem non persolunt, sunt rapaces, & pessimi.

Num. 10.

Secundò. Qui Ecclesiae Praesidibus, & Magistratibus debita vestigià, tributa, decimas, & reliqua huius generis non persolunt, vel interuertunt, & ad se transternant.

Num. 11.

Tertiò. Fœneratores sunt rapaces acerrimi, & acerbissimi, qui miseram plebem compilant, ac trucidant vsuris: Est autem vsura, ait Catechismus, quidquid aestimabile pecunia præter capitale acceptum est: Sic enim communiter definitur. *Vsura est lucrum ex mutuo.* Hoc facinus, ait Catechismus etiam apud gentes & grauiissimum, & maxime odiosum est, ita vt fœnerari idem dicatur esse quod occidere: Fœneratores enim vel bis eandem rem vendunt, vel certè illud quod non est, vendunt. Cum enim res, quae mutuo datur, sit vsu consumptibilis, fit vt res ab vsu separari non possit, suntque idem vsus, & res; cum ergo fœnerator distinguat rem ab vsu, quia hoc pro re, illud pro vsu relictum vult, sequitur quod vel bis vendit rem, vel vendit vsum rei distinctum à re, cum tamen talis distinctio esse non possit.

Quarto

Quarto manentibus sunt, cont

Quinto promissa mercatorum detrimentum pheta ait.

Sexto. stant, il quae ad eodctus, ac v

Septimò tam, & v vinum, &

His dict test.

Restitu Cate sua vnicuiq bet rem ai

Quid de Definitio.

Quid f statuere.

Quid est Quenam

nempe bon facultatum tenta, vel a

Quae fo vel offensæ

Quis fin suum est tr charitas ad

cia temerari consequi fo

Quis est præceptum

Quartò. Iudices, qui venalia habent iudicia & pretio, muneribusque acceptis causas optimas pauperum evertunt, contra illos iniustam sententiam ferentes.

Num. 12.

Quintò. Fraudatores creditorum, qui statuto tempore promissa non solvunt. Hoc ait delictum gravius est, quod mercatores ob damnum illis inde sequutum, cum magno detrimento populorum carius vendunt omnia. Ideo Propheta ait. *Munabitur peccator, & non soluet.*

Num. 12.

Sextò. Divites qui pauperes debitores acerbius molestant, illa etiam pignora contra Dei iussum auferentes, quæ ad eorum corpus tuendam sunt necessaria, veluti lectus, ac vestimentum.

Num. 13.

Septimò: Qui dant operam vt fruges. & omnia ad vitam, & victum necessaria cariora fiant veluti frumentum, vinum, & alia huiusmodi.

Num. 14.

His dictis modis, & aliis multis rapina committi potest.

De restitutione. Cap. V.

Restitutio ad quod præceptum reducitur? Resp. Ait. Catechismus, Ad affirmativum, quia præcipit vt res sua unicuique tribuatur: Item ad negativum, quia prohibet rem alienam apud se retineri.

Num. 14.

Quid de restitutione considerandum? Resp. Nomen, Definitio. Quatuor causæ? Radices & Circumstantiæ.

Quid significat restituere? Resp. In pristinum statum statuere.

Quid est restitutio? Res. Rei prius debitæ compensatio.

Quenam materia illius? Resp. Quatuor bona hominis, nempe bona animæ, bona corporis, bona famæ, & bona facultatum; Hæc enim cum sint vel offensa, vel iniuste retenta, vel aliquo modo alienata, restitutioni subiecta sunt.

Et num. 8.

arg. ibid.

Arg. ibid.

Quæ forma? Resp. Illa iusta compensatio, qua satisfit vel offensæ, vel indebitæ retentioni.

Ibidem.

Quis finis? Resp. Iustitia, nempe, vt unicuique quod suum est tribuatur: Secundò vt inter homines vnio, pax & charitas adsit: Tertiò, vt tollantur lites, inimicitia, iudicia temeraria, & alia mala, quæ retentionem rei alienæ consequi solent.

Num. 1. 2. 1.

Quis est auctor restitutionis? Resp. Deus, qui de illa præceptum dedit.

Num. 14

Num. 15.

Quinam tenentur ad restitutionem? Ref. Primò, acceptores iniusti, vt fures, & rapaces: Secundo, acceptores iusti, veluti qui ab alio rem accipiunt, vt suo tempore reddant, vel pretium, vel rem: Tertio, Cooperatores iniustæ acceptationis, vt furti, vel rapinæ: Quarto, possessores rerum alienarum; incio, vel inuito domino.

Ibidem.

Quibus modis aliquis dicitur cooperator iniustæ acceptationis? Resp. Duobus, commissione adiuuando ipsam acceptationem, & omissione non impediendo illam.

Ibidem.

Quomodo quis adiuuat iniustam acceptationem? Respon. Ait Catech. Primò, Imperantes furtum vel rapinam, vel aliam iniustam offensam: Secundo, Suasores illius, seu dantes consilium: Tertio, qui consentiunt furtis: Quarto, Participes furtorum: Sexto, Omnes furtorum adiutores, custodes, patroni, qui que illis receptaculum præbent, & domicilium.

Ibidem.

Hi omnes tenentur ad restitutionem? Resp. Si iussione, suasione, consensu, approbatione, laude, auxilio vel receptione fu erunt causa furti, vel conditio sine qua furtum non fuisset factum vel in toto, vel in parte, tunc ad restitutionem tenentur, quatenus furti causa, & occasio fuerunt.

Ibidem.

Qui dicuntur cooperatores omissione? Resp. Primò, qui cum possint furtum non impediunt: Secundo, qui cum & furtum factum, & vbi factum sit certo sciant, non incidant illud, sed dissimulant se illud scire.

Isti tenentur ad restitutionem? Ref. Tunc tenentur, cum habent officium custodiendi rem, vt sunt tutores, custodes agrorum, negotiorum gestores, & similes.

Quinam dicuntur possessores? Ref. Illi, qui penes se habent rem furto sublatam, & aliqui dicuntur possessores bonæ fidei, alij malæ fidei.

Quinam sunt bonæ fidei? Ref. Illi, qui habent rem alienam nescientes esse alienam.

Num. 15.

Qui sunt malæ? Ref. Qui habent rem alienam scientes esse alienam.

Tenenturne dicti ad restitutionem? Resp. Possessor bonæ fidei statim ac cognoscit rem esse alienam, tenetur restituere rem si habet, si non habet illud in quo factus est di-

tior a
restit
quæ d

Qu
Ref. L

tur ac
causan

rem s
Filii

ris sur
tenent

Qu
saluari

peccat
verè, &

po sse
-Deu

Q V
pr

Primo
illa que

Secund
ris modi

re vultu
ciant, ne

accipere
cum vir

Tertio,
illorum

cognosc
ad quem

familias
Quart

Quint
ranter, d

stentari
Sexto,
Septim

mpediend

tior ab illa re; Possessor mala fici, si habet rem tenetur restituere illam, si non habet, æquivalentem, & damna, quæ domino ob suam retentionem sequuta sunt.

Quænam sunt causa, seu radices omnis restitutionis? Ref. Duæ, vna acceptio, alia, Res, *id est*, omnis, qui tenetur ad restitutionem, omnino tenetur ex vna harum causarum, nempe vel quia accepit rem, vel quia habet rem seu est possessor rei, modo iam dicto.

Filii familias & vxores qui pecunias a patribus, & viris surripiunt, tenentur ad restitutionem: Ref. Ait Catec. tenentur.

Ibidem.

Qui tenentur restituere si non restitunt possunt saluari: Ref. Catech. cum S. Augustino. Non remittitur peccatum nisi restituatur malè ablatum; si tamen quis verè, & realitèr esset impotens ad restituendum saluari posset.

Num. 8.

De elemosyna, & de obseruantia præcepti affirmatiui.

Cap. VII.

Quid debet facere homo, vt obseruet septimum præceptum affirmatiuum; Ref. Sequentia.

Primò, A Deo omnia sua bona accepta habere debet, illaque debitas agere gratias. *Num. 2.*

Secundò, Qui bona non habent studere debent, vt licetis modis acquirant victui opportuna iuxta illud, *in sudore vultus tui vesceri, pane tuo, erit autem virtus si id faciant, ne contra præceptum Dei cogantur furtiue alienas accipere res, vnde operarii, artifices, mercatores, & alii cum virtute possunt operari.* *Gen. ca. 2. Hic nu. 18.*

Tertio, Qui habent bona, possunt illa possidere, curam illorum habere, & erit virtus, si tale dominum à Deo recognoscat, & curam habeant illa ordinare ad finem, ad quem Deus, vt dictum est, ordinauit: Vnde & Partes familias possunt multum mereri. *Num. 1. & 2.*

Quarto, Aliena sunt restituenda. *Num. 3.*

Quinto, Bonis propriis virtuosè, moderatè, temperanter, discretè vtendum est, pro sua suorumque sustentatione. *Num. 19.*

Sextò, Elemosyna pauperibus tribuenda. *Num. 16.*

Septimò, Damna quæ imminent bonis aliorum, sunt impedienda. *Num. 15.*

Pyac 10.
Num. 20.
Ibidem.

Octauò, contemptus diuitiarum, actus magnæ virtutis est.

Nonò, patienter pati omnia aduersa circa facultates suas, item defectus illarum, ob amorem Dei, res Deo gratissima est.

Ibidem.

Decimò, Paupertas voluntaria præcipuè, quæ voto solemnè à religiosis suscipitur, vt Deo liberius seruiant, consilium Christi est, & in se continet perfectionem.

De Eleemosyna. Num. 2.

Num. 16.

Hoc præceptum quid iubet circa eleemosynam? Res. Ait Catech. Vt pauperum, & inopum misereamur, illorumque difficultates, & angustias nostris facultatibus & officiis subleuemus.

Num. 16.

Parochi debentne sapius de illa loqui? Res. ait Catech. De illa sapius & copiosissimè tractandum est.

Ibidem.

Parochus ad quem finem, suum de illa dirigit sermonem? Resp. ait Catech. Vt inflammet fideles ad studium & alacritatem opitulandi iis, quibus aliena misericordia viuendum est.

Ibidem.

Quid debent potissimum docere? Resp. Necessitatem, utilitatem, & modum.

Ibidem.

Quid circa necessitatem? Res. Explicare præceptum datum à Deo de eleemosyna.

Ibidem.

Vnde patet, quod Deus dederit hoc præceptum? Res. Ex eo, quod Christus dixit, se in die iudicii per æternis ignibus addicturum, qui eleemosynæ officia prætermiserint: nemo enim æterna pœna damnatur, nisi qui in re graui aliquod præceptum transgressus sit.

Ibidem.

Quinam præcipuè ad eleemosynam tenentur? Respon. Qui superfluos habent facultates.

Ibidem.

Quibus potissimum est facienda? Respond. Iis, qui in extrema necessitate sunt constituti.

Si quis habens superfluum non det eleemosynam constituto in extrema necessitate, peccabit ne mortaliter? Res.

Num. 16.

Ita est, vt supra dictum fuit.

Num. 17.

Parochus quas utilitates eleemosynæ proponet? Resp. Præcipuè sequentes.

Prima, Quod Christus eleemosynariis benedicet in die iudicii, & hæredes cæli constituet.

Secunda, In hac vita Christus promittit, *Quod danti da-*

bitur
in
amic
pian
C
Pr
dent,
Dani
Sec
sunt
orium
labore
ad ho
351. Te
superf
Beatu
monstr
sibio
Q
Maxim
Qu
præcep
quibus
tiones
Qua
poni po
Prin
lius die
Secu
norum,
constit
sunt.
Tercie
posside
omnia
batione
Qua
ceptum

bitur. Item ait, Accipiet centies tantum nunc in tempore hoc, & in futuro saculo vitam æternam. Item dixit, Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula.

Quid docebit circa modum? Resp. Proponet.

Primo, Ut illi, qui non possunt largiri, saltem mutuo, dent, iuxta illud Christi, Mutuum dare nihil inde sperantes.

David, *laudans homo, qui misereatur & commodat.*

Secundo, qui diuites sunt, abunde possunt dare, qui non sunt diuites hortandi sunt, ut manibus laborent, tum ut orium fugiant, tum ut pauperibus subuehant, & sic in tali labore magnum meritum poterunt habere, & Dicitur Paulus ad hoc maxime hortatur tum verbo, tum exemplo.

Tertio, Ut parce viuas, abstineantque ab inutilibus, & superfluis impensis, ut pauperibus possint subuenire, sicut Beatus Paulus docet esse faciendum.

De obseruantia præcepti negatiui. Cap. VII.

Quod studium debent Parochi adhibere, ut inducant populos ad obseruantiam præcepti negatiui? Respon. Maximum.

Quomodo hoc præstabunt? Resp. Primo, debent dictum præceptum explicare: Secundo, Proponenda sunt motiua, quibus ad illius obseruantiam inducantur; Tertio, Excusationes furtorum sunt refellendæ.

Quænam motiua sunt proponenda? Resp. Sequentia proponi possunt.

Primo, Quod bona temporalia à Deo creata sunt, & illius diuinæ providentiæ subsunt.

Secundo, Quod distributiones, & assignationes bonorum, dominia, & possessiones illorum à iure gentium constitutæ, & à diuinis, humanisque legibus confirmatæ sunt.

Tertio, Quod non permittere, ut quisque quod suum est possideat, est humanam societatem de mundo tollere & omnia replere confusione, litibus, contentione atque perturbatione.

Quarto, Quod facultates hominum per septimum præceptum sub tutela atque custodia Dei repositæ sunt

ideo qui furto, aut rapina tollit, magnam iniuriam Deo facit.

Num. 10. Quintò, Nemo vult bona sua ab aliis auferri, ideo nec ipse aliis debet auferre.

Num. 16. Sextò, Si Christus in infernum non facientes elemosynam detrudet, quid furibus, & rapacibus faciet.

Num. 10. Septimò, In morte, vi, & necessitate propria relinquuntur, vt quid ergo furripere aliena?

Ibidem. Octauò Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem, & laqueum diaboli.

Num. 22. Nonò, Diuitiæ à Christo comparantur spinis.
Decimò, A postolus Auaritiam appellat idolorum seruitutem.

Hic. n. 21. Vndecimò, Sæpe Deus facit vt hæredes futurum, & rapacium sint personæ infirmæ, vel quæ illi summo odio fuerunt.

Ibid. arg. Duodecimò, In iustæ diuitiæ diu subsistere nõ possunt.
Ibidem. Tertiodecimò, Facultates, quibus res furtiæ commixtæ sunt, aliquo modo in diaboli sunt potestate.

Num. 22. Quattodecimò, Sapiens ait, *Super furem est confusio, & poenitentia.*
Quintodecimò, Altissima Christi paupertas debet Christianum à furto, & rapina remouere.

Quænam à furibus excusationes afferuntur? Respond. Multæ, quæ ait Carech. à Parochis sunt confutandæ.

Num. 2. 10. Quæ sunt? Resp. Sequentes.

Primò, Quidam excusant furta, quia sine illis amplitudo, dignitas, & existimatio familiæ & maiorum suorum, dicunt, non posset conseruari: Quibus opponendum, Nullam facultatem sine iustitia licere. Magnam gloriam esse Deo obedire: Diuites, & potentes iusto Dei iudicio ob suas, vel maiorum rapinas in paupertatem, & miseriam deduci: Sæpe ob furta maiorum hæredes pauperes & infirmos factos esse: Incredibile est quantopere his succenscat Deus, ait Catech. ex Isaia Propheta.

Num. 22. Secundò, Alii excusant furta, quia non splendoris, & gloriæ, sed victus & commodioris vitæ causa fieri dicunt. Quibus dicendum: Quod nulla commoditas Dei voluntati est anteponenda. Quod furtum omnino plura sequuntur incommoda, quam commoda: Quod nimis

amar
necess
comm
turpit
Te
cupl
dicen
Qu
Qu
si quis
sione
nullun
peccat
Qu
nis, c
Nemin
iudic
naai ab
est.
Se
credite
bus die
Deum
inlanif
minuat
in carce
condem
vt iniuf
de septi

amara est illa commoditas, quæ Deo odiosa est? & quàm necesse est sequi confusionem, & pœnitentiam: Quod commoditas esse non potest, ubi est iniustitia, indignitas, turpitude, ignominia, atque peccatum.

Tertio. Nonnulli excusant furta, quia; diuitibus, & locupletibus, qui nihil damni sentiant, surripiunt: Quibus dicendum, Deum hisce furtis grauissimè offendi.

Num. 23.

Quarto, Alij dicunt ex occasione fures factos fuisse.

Quibus opponendum: Turpissimam esse defensionem, si quis dicat illum excusari à peccato, qui peccat ex occasione: Cùm enim mundus dictis occasionibus plenus sit, nullum peccatum excusatione carebit: Occasionibus igitur peccati sunt euitanda.

Num. 24.

Quinto, Aliqui se excusant dicentes, se furari res alienas, quia & alij furtiui sunt res suas, Quibus dicendum, Nemini licere iniurias persequi, & nullum esse iustum iudicem in causa sua; Et non licere, vt quis sumat poenam ab innocente de peccato, quod ab alio commissum est.

Num. 24.

Sexto, Denique nonnulli dicunt, se furta facere, vt creditoribus satisfaciant, debitaque sua persoluant: Quibus dicendum: Homines maximè esse debitores erga Deum, iuxta illud, *Demitte nobis debita nostra*, Est autem insanissimi hominis, vt velit augere debita erga Deum, vt minuat æs alienum erga homines: Multo præstat conjici in carcerem, quàm in infernum detrudi. Et grauius est condemnari à Deo, quàm ab hominibus: Et non licere vt iniuste res auferantur ab vno, quæ dentur alteri, Hæc de septimo præcepto.

Num. 25.

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI,

In octauum Decalogi Præceptum.

De necessitate explicandi octauum Præceptum.

Num. 4.

Quænam est materia huius tractationis? Respondeo. Octauum præceptum, à quo lingua hominis erga proximos regulatur.

Quis est finis illius? Respondeo. Dirigere Parochos ad congruam, & opportunam huius præcepti explanationem.

Ibidem.

Hæc explicatio est necessaria? Respondeo. Omnino, quia directio linguæ summè necessaria.

Ibidem.

Cur tanta necessitas? Res. Primò, quia, peccata linguæ latissimè parent; Secundò, quia ex illis mala innumerabilia, vt dicitur, proficiuntur.

Ibidem.

Hoc præceptum magnam confert hominibus utilitatem Resp. Ait Catech. Maximam, ideo fideles quantas possunt maximas gratias Deo agere debent.

Ibidem.

Hæc tractatio in quot capita diuidi debet? Potest diuidi in sequentia,

Primum erit, De fama, & de vsu linguæ.

2. De octauo præcepto

3. De actibus vitiosis linguæ in proximum.

4. De actibus virtuosis linguæ erga proximum.

5. De motiuis pro obseruantia octauæ præcepti.

C Vt r
est d
sacur octa

Quid e
Definitio
ad illam p

Hoc no
loquende
sentiunt.

Gloria, &
ad illam,

Quid e
sic. Est ex
babetur.

Fama po
Resp. Pot
minum op

Quid est
qua est m

Quid e
Quæna

Omnia co
pertinent a

Quæ for
vel testim
qua person

Quomod
nes, verba,

vel bonam
vel bene, v

ignominia
gloria pos

Quod est
virtuti ded
homines a
tiis verò d
mines vitia

De fama, & de usu linguæ erga proximos.

Cap. I.

CVI modo de fama, & de usu linguæ erga proximos *Num. 1. & 2*
 est dicendum? Res. Quia circa hoc potissimum ver-
 satur octauum præceptum.

Quid dicendum de fama? Res. Explicandum nomen,
 Definitio, Quatuor causa, Usus, Diuisio, virtutes, & vitia
 ad illam pertinentes.

Hoc nomen fama vnde deriuatur? Res. A fando, *Ibid. & 3*
id est, loquendo; quia fama, in eo quod homines de aliquo
 sentiunt, & loquuntur, fama consistit.

Gloria, & honor sunt idem quod fama? Res. Pertinent *Arg. ibid.*
 ad illam, quia circa idem versantur.

Quid est fama? Res. *Num. 1. 2.* Est diuulgatio facta de aliquo, vel
3. & c. sic. Est existimatio, vel opinio, qua ab omnibus de aliquo
Num. 2. habetur.

Fama potest-ne accipi in bonam, & in malam partem?
 Res. Potest. Sæpe tamen fama accipitur pro bona ho-
 minum opinione, infamia vero pro mala.

Quid est honor? Res. *12. q. 2. 3.* Honor est testimonium excellentia
2. qua est in homine.

Quid est gloria? Res. Est clara cum laude notitia.

Quænam est materia fama, honoris, & gloria? Res. *ibid. & 3.*
 Omnia cogitata, dicta, & facta hominum, præcipue quæ
Arg. n. 1. ibid. pertinent ad vitia, vel virtutes.

Quæ forma? Res. *2. 3. & c.* Opinio, vel existimatio, vel loquutio,
 vel testimonium, vel laus, vel notitia hominum de ali-
 qua persona particulari, *Ibidem.*

Quomodo est hoc? Res. Homines considerantes actio-
 nes, verba, cogitationes, qualitates alienius, concipiunt
 vel bonam, vel malam opinionem de illo, ex quo postea
 vel bene, vel male loquuntur de eodem, vel honore, aut
 ignominia afficiunt; & in hoc vel fama, vel honor, vel
 gloria posita sunt.

Quod est efficiens, vel author horum? Res. Deus, qui
 virtuti dedit quasi lucem, ac pulchritudinem, vt per eas
 homines ad eius amorem, ac laudem allicerentur: Vi-
 tiis vero dedit tenebras, & turpitudinem, vt per eas ho-
 mines vitia odio haberent, atque vituperarent. *Num. 3.*

Quis finis famæ? Resp. Gloria Dei, & utilitas hominum.

Quomodo gloria Dei? Resp. Dat gloriam Deo, quod ab honoratis, & bonæ famæ vitis illi seruiatur.

Quare utilitas hominum? Resp. Maxime Prodest hominibus bona fama, & existimatio.

Ad quid prodest? Resp. Primò reddit hominem idoneum ad officia humana, veluti, Prælati, Princeps, Magistratus, Doctor, Confessor, Concionator, Medicus, Paterfamilias, & alij maxime adiuvantur bona fama ad sua munera recte obeunda; Secundò, Inter homines amorem conciliat; de facili enim illos diligimus, de quibus bene opinamur; Tertiò stimulus honoris, famæ, & gloriæ incitat hominem ad virtutes; Quartò, Stimulus ignominie retrahit illum à peccatis; Quintò, per famam efficitur, ut actus virtuosus alijs ædificationi, atque bono exemplo sint; Sextò, Detestatio vitiorum, quæ fit per infamiam, & ignominiam reddit homines cautos ut in seipsis fugiant, quod in alijs reprehendunt.

Num. 1. Fama inter bona hominis numeratur? Resp. Numeratur, & post bona corporis collocatur.

Num. 2. Homo potest ne diligere famam suam, & proximorum?
Ses. 6. c. 11. Resp. Ex præcepto Dei id facere tenetur.

Co. 16. In tali amore potest ne mereri? Resp. Si diligit, ut Deo, obediat, & ordinem charitatis in hac dilectione obseruet cum merito esse potest.

Pra. 4. n. 5.
Hic. n. 20. Ad quot capita possunt reduci actus virtutum circa famam? Resp. Ad Duo, Charitatis, & iustitiæ.

Ad quot capita possunt reduci omnes actus vitiorum circa illam? Resp. Ad quatuor, nempe, 1. Ad excessum amoris; 2. Ad defectum amoris; 3. Ad iniustam offensam; 4. Ad defectum iustæ satisfactionis, ut supra dictum est.

Quid est vsus famæ? Resp. Est applicatio illius ad finem, ad quem Deus illam ordinavit.

Potest esse bonus, & malus? Resp. potest.

Quis est bonus vsus? Resp. Est ille, qui à virtute applicatur ad debitum finem, nempe ad gloriam Dei, & ad virtuosam sui, & proximorum utilitatem.

Quis malus vsus? Resp. Qui iam dicto bono cōtrarius est.
Quenam virtutes regulat bonum vsus famæ? Resp. Tres

Theologica

Quomod

nam famam

in particular

famam dilig

Quomodo

mam esse læ

dum: Vnicu

temerè iudi

vanamque g

tiendum: A

do dirigit ad

illasque amo

modo, & qu

morum sit co

Lingua de

illius.

Quomodo

vel malè loq

fama illius.

A quo d

Primò à præ

sunt.

Q Vid de
Definitio

Cur dicitur

est.

Cur ibi poss

nempe: Primo

postea de bon

quia prius de

rimos præcipi

Quomodo p

est prima regu

est sui, &

Quenam est

mota sunt ho

ama, honor,

tæ actus, seu

Theologicæ, & quatuor Cardinales

Quomodo Theologicæ? Res. Demonstrant omnem bonam famam ad Dei gloriam referendam: Charitas, verò in particulari dirigit, ne plus æquo, neve minus iusto famam diligamus.

Quomodo Cardinales? Res. iustitia docet, nullius famam esse lædendam, quod si læsa fuit, læsioni satisfaciendum: Vnicuique debirum honorem tribuendum. De nullo temerè iudicandum. Temperantia docet, superbiam, vanamque gloriam esse vitandam: De se humiliter sentiendum: Ab excessu amoris famæ abstinendum. Fortitudo dirigit ad fortiter iniurias & calumniasque perferendas, illasque amore Dei remittendas: Prudentia docet, quomodo, & qua ratione famæ, & existimationi suæ & proximorum sit consulendum.

Lingua deseruit-ne ad famam? Res. Est quasi artifex illius,

Quomodo est hoc? Res. Ex eo, quod homines bene, vel malè loquantur de aliquo, sequitur bona, vel mala fama illius.

A quo dirigitur lingua ad bene loquendum? Res. Primò à præcepto Dei: Secundò à virtutibus, quæ dictæ sunt.

De octavo præcepto. Cap. I I.

Quid de hoc præcepto considerandum? Res. Nomen, Definitio, Causæ, diuisio, Necessitas, vtilitas.

Cur dicitur octauum? Res. Quia octauo loco positum est.

Cur ibi positum? Res. Ob rationem superius dictam I. 2. q. 100
 temp: Primò, quia prius de bonis anime, & corporis, art. 5.
 postea de bonis famæ tradenda præcepta erant, Secundò quia prius de operibus, postea de verbis in ordine ad proximos præcipiendum erat.

Quomodo potest definiri octauum præceptum? Res. Sic Ex. 100. 1.
 Est prima regula omnium verborum, & locutionum respectu sui, & proximorum. Ecce.

Quænam est materia octauæ Præcepti? Respondeo. Remota sunt homo ipse, & proximi illius: Minus remota sunt fama, honor, & gloria illorum: Minus adhuc remota sunt actus, seu verba, seu locutiones linguæ de ipso Ibidem.

- Num. 4.** & de proximis: Proxima sunt virtutes, & vitia circa illa. Quinam dicuntur proximi? Res. ait Catec. Primo homo sibi ipsi aliquo modo proximus esse dici potest: Secundo Omnes qui egent opera nostra, quicumque illi sint proximi nostri sunt appellandi, Et omnes homines viatores, & existentes, in purgatorio tales sunt.
- Num. 1. 3. 4. &c.** Quis finis? Res. Gloria Dei & utilitas hominum, vt dictum est.
- Num. 1. 3. 4. &c.** Quis effectus huius præcepti? Res. Regulare linguam & verba, & locutionem, & vsum illius in ordine ad seipsum, & ad proximos suos.
- Num. 2.** In quos partes dividitur? Res. In affirmatiuum, qua præcipiuntur virtutes, & in negatiuum, qua vitia prohibita sunt.
- Ibidem.** Quodnam est præceptum negatiuum? Res. Hoc, non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.
- Num. 2. 3. &c.** Quis est sensus huius præcepti? Res. Talis. Ne malè vitiosè loquaris contra te, & proximum tuum.
- Num. 2.** Quod est affirmatiuum? Res. Ex Apostolo est hoc: Veritatem facite in charitate, id est, Deposita omni simulatione, atque fallacia, dicta & facta vestra simplici veritate prædita sint; Quod est dicere, Benè, & verè, & virtuosè loqui mini cum proximis vestris.

De testimonio erga seipsum, & proximum.

Num. 2.

- Num. 16.** Quid de testimonio considerandum? Res. Nomen, Definitio, Causa, Diuisio, Necessitas, Vtus.
- Ibidem.** Quid significat testimonium? Res. Idem, quod testimonium munus, seu officium.
- Num. 3. & 16.** Quid est testimonium dare? Res. Est facere fidem de veritate, vel falsitate alicuius rei.
- Num. 3.** Quæ materia? Res. Cogitationes, verba, dicta, facta, affirmationes, negationes, promissiones; res, & alia ad homines pertinent: a sunt materia illius, quia de dictis quis poterit testimonium perhibere.
- Num. 3.** Quæ forma? Res. Est constans, & firma locutio de veritate vel falsitate alicuius rei.
- Num. 3. & 16.** Quis finis? Respondeo, Facere fidem de veritate, vel falsitate.

Quis in utilitatem,

Quænam res à nobis cognoscantur

Quotuplex extra iudicium

Octauum

Vtrumque ramento pro

Cur magis dei, & pondus

sint illud reit test.

Hoc p

nium; cur contra seipsum.

Nonne de hoc præcepto diligere seipsum & viuendum & testimonio

Falsum t

proximum,

fert, prohibet est.

Quæ ma

lato? Res. S

lis; Si fauet di in iudican

monio caus

maiora com

sua crimina

citur, & ob

ab eodem,

Hoc præ

Res. Prohib

des, decepti

malè prolata

Ibidem.

Quis introduxit illud? Res. Lex naturæ ad hominum utilitatem, seu necessitatem.

Quantam est necessitas? Res. ait Catec. Innumerabiles res à nobis ignorari necesse est, nisi eas ex testium fide cognoscamus. *Num. 16.*

Quotplex testimonium? Res. Aliud est in iudicio, aliud extra iudicium. *Num. 3.*

Octavum præceptum quodnam horum prohibet? Res. Utrumque, sed præcipue illud, quod in iudicio cum iuramento proferri solet. *Ibidem.*

Cur magis hoc? Res. Quia hoc habet plurimum fidei, & ponderis, ita ut ne iudices quidem sine causa possint illud rejicere, ideo plurimum nocumti afferre potest. *Ibidem.*

Hoc præceptum prohibet tantum falsum testimonium, cum est contra proximum, an etiam cum est contra seipsum? Respondeo. Etiam cum est contra seipsum. *Num. 4.*

Nonne dicitur, quod homo est dominus suæ famæ, & hoc præceptum est contra proximum? Res. Homo tenetur diligere seipsum, & bona fama est illi necessaria ad bene vivendum & est membrum Ecclesiæ, ideo non potest falso testimonio lædere famam suam. *Ibidem.*

Falsum testimonium quando non est contra seipsum, aut proximum, sed potius illis utilitatem, & commodum affert, prohibitum erit? Res. Absque dubio prohibitum est. *Num. 5.*

Que mala sequuntur ex falso testimonio in iudicio prælato? Res. Si est contra proximum, vel seipsum nocet illis; Si fauet vni, nocebit alteri: Iudici affertur causa errandi in iudicando: Nonnunquam fit, ut qui tali falso testimonio causam vicit, fiat insolens ex tali victoria, unde maiora committat delicta, sperans per falsos testes omnia sua crimina posse celare: Ipse testis à reo peritius agnoscitur, & ob hoc ad alia falsa testimonia, vel similia mala ab eodem, vel alijs requiretur. *Num. 6.*

Hoc præcepto prohibita sunt tantum falsa testimonia? Res. Prohibita sunt omnia mendacia, simulationes, fraudes, deceptiones, detractiones: demum omnia verba, quæ malè prolata sunt. *Num. 1. & 2.*

De actibus vitiosis lingua in proximum.

Num. 2.

Quinam sunt actus lingua in proximum vitiosi? Ref. Alij sunt in iudicio, alij extra iudicium.

Qui extra iudicium? Respondeo. Ait Catechismus sequentia.

Num. 2. 3.

Primò, Omne mendacium quodcumque illud sit, item nimia loquacitas, verba quoque otiosa.

&c.

Nu. 2. &c.

Secundò, Omnis simulatio, & fictio, quæ contra rectam rationem fiunt.

Nu. 2. &c.

Tertiò, Fallaciæ, & doli, & fraudes, & acceptiones verborum.

Num. 8.

Quartò, Maledictiones, & imprecationes malorum.

Num. 8.

Quintò, Detractiones, mormurationes, contumelias, coniuræ, impropria, iniuriæ, & alia.

Num. 11.

Sextò, Assentatores, qui etiam de peccatis, & vitis homines laudant.

Num. 12.

Septimò, Amici, qui mortifero morbo laboranti negant esse periculum, cum sint, ita cognati, & propinqui.

um. 13.

Octavò, Libellorum famosorum auctores.

Num. 9.

Nonò, Mendacium iocosum, vel officiosum, item hypocrisis.

Num. 10.

Decimò, Supra omnia est graue peccatum, Obretractio, & impugnatio Catholicæ fidei, item malè loqui de Doctoribus Ecclesiasticis, & magistris malarum doctrinarum, & errorum extolere laudibus.

Num. 10.

Vndecimò, Qui seminant inter ciues, & amicos discordias.

Num. 12.

Duodecimò, Qui audiunt dictas malas loquutiones, nec impediunt cum, possint, atque debeant.

Nu. 7. &c.

Quinam possunt in iudicio lingua peccare? R. Ait Car. Primò Accusatores, & rei in criminalibus: Secundò, petitores, & actores, & debitorum in civilibus: Tertiò, Testes: Quartò, Aduocati, Patroni, Procuratores, Notarij.

Num. 14.

Quintò, Iudices, & Magistratus. Quæ sunt prohibita iudicibus? Resp. Ne contra iustitiam; & leges iudicia exerceant, sententiam ve ferant.

Ne incognitantes, & ab aut amore n fed ita partu

Quid de fiteri, cum ex tunc illis res

Quid de agen lum est: lum sed impa

Qui veritate est: Ille quia p Extra iudiciu

stis à iudice ber: Cauen mium confida

haberi. Quid Deus actoribus? Ref

& patrocini bus: vt iniusta bus: vt iniusta

protrahant: ne lux iure & æq Quid mon

bus? Resp. Ne vel odio; aut au Vt verum sem

contra alicuius ficitiam lædi arb coniunctionem membra sunt.

De actibus

Præceptum tum linguae Ad quor capita d illos, qui fun ficitium.

Quomodo qu

Ne incognita re, & causa iudicent: Ne condemnent innocentes, & absoluant nocentes: Ne pretio, aut gratia, ne odio, aut amore moueantur: Ne apud illos sit accepto personatum, sed ita paruum, vt magnum audiant.

Quid de reis dicendum? Resp. Vult eos Deus verum confiteri, cum ex iudicii formula interrogatur, mendaciam enim tunc illis prohibitum est.

Num. 15.

Quid de testibus? Res. Aut Cat. De his à Paracho diligenter agendum est: Illis Deus non prohibet falsum testimonium falsum sed imperat etiam, vt verum dicant: De hoc ait S. Aug.

Num. 16.

Qui veritatem occultat, & qui dicit mendacium, vterque reus est: Ille quia prodesse non vult: Hic quia nocere desiderat: Extra iudicium interdum licet verum tacere: In iudicio testis à iudice legitime interrogatus verum omnino fateri debet: Cauendum tamen illi est, ne suæ memoriæ nimium confidat, affirmet que pro certo, quod exploratum non habet.

Quid Deus prohibet patronis, Aduocatis, & aliis causarum actoribus? Res. Vt benigne superueniant agentibus. Vt opera, & patrocinio suo non desint necessariis hominum temporibus: vt iniustas causas non defendant, ne calumnias, lites protrahant: ne alant auariciam vt mercedem laboris & operæ suæ iure & æquo metiantur.

Num. 17.

Quid monendam accusatoribus, actoribus, & petitoribus? Resp. Ne contra iustitiam, aut passionem aliquam, vt amore, vel odio, aut auaritia adducti, lites, seu accusationes tentent: Vt verum semper dicant, & ex animo loquantur: Numquam contra alicuius famam loquantur, etiam si ab illis contra iustitiam lædi arbitrentur, cogitantes inter ipsos talem esse coniunctionem, vt eiusdem corporis, quod est Ecclesia, membra sint.

Num. 18.

De actibus virtuosis lingua in proximum. Cap. IV.

Præceptum affirmatiuum præcipit omnes actus virtutum linguæ erga seipsum, & proximum: Res. Ita est. Ad quor capita illi actus reduci possunt: Res. Ad duo, nempe ad illos, qui fiunt in iudicio, & ad illos qui fiunt extra iudicium.

1. 2. qu.

100. art. 7.

Num. 7. &c.

Quomodo quis, virtuose se geret in iudicio? Respond. Si

fiant quæ in præcedenti capite dicta sunt.

Qui sunt linguæ actus virtuosi extra iudicium? Resp. Multi, veluti sequentes.

- Num. 1.* Primò. Diligens custodia linguæ, ne labatur in sermone.
- Num. 1. 2. 9. & c.* Secundò. Perpendere tempus, locum, circumstantias loquendi, atque tacendi.
- Ibid. arg.* Tertio. Exercere se in silentio, exemplo Christi, qui illud vsque ad trigésimum annum seruauit.
- Num. 1. & 20.* Quarto. Fugere omnia vitia, & peccata linguæ, quæ dicta sunt.
- Num. 20.* Quintò. Recognoscere linguam, vt maximum Dei beneficium, de illòque gratias illi agere.
- Ex nu. 20.* Sextò. Vti lingua iuxta finem à Deo illi datum.
- Num. 20.* Septimò. Vsum linguæ subdere legi Dei, rectæque rationi.
- Num. 20.* Octauò. Dei laudes frequentissimè, deuotèque celebrare.
- Nondò. Verbis consolari affictos, docere ignorantés, corrigere delinquentes, & similia præstare.
- Decimò. Concionatores, Confessores, Senes, Patres, & superiores lingua eiùdite inferiores.
- Vndecimò. Semper loqui cum veritate, & ex animo, & sincerè proximis.
- Num. 1. 2. & c.* Duodecimò. Non vti clamorosa, aut indecora locutione.
- Ex num. 1.* Decimo tertio. Bene loqui de proximis, in quantum veritati consonum est.
- Ex n. 20.* Decimoquarto. Aliarum delicta excusare, sua accusare.
- Decimoquintò. Res à proximis bene gestas opportune laudare, suas opportunè tacere.
- Arg. ibid.* Decimosexto. Honore in loquendo afficere maiores, superiora: Aliâque huiusmodi.
- Quanam intentione isti actus sunt eliciendi? Resp. Primò, vt legi Dei pareamus: Secundò, vt rectæ rationi nostras locutiones conformemus: Tertio. Vt lingua vti mur iuxta finem à Deo illi datum: Quarto. Vt nostra locutio secundum virtutem sit: Quintò. Vt Deo gloriam nobis ac proximis vtilitatem exhibeamus.

De mo
Q Val
 est?
 quod per
 quibus p
 tiner ad v
 Quena
 sunt: Nece
 tia, honest
 possunt.
 Necessita
 quæ dicta
 sub maxim
 In diè in
 magis vitio
 Impossibi
 daturum se
 Damna
 spectu Dei,
 Deus; gra
 Dei non pos
 Perdes omni
 di.
 Qui abu
 nobili instr
 dato: & max
 se linguæ d
 Qui loqu
 malè loquin
 dus repletur
 elitatur: Qu
 test: ideo vul
 tiones, rixæ,
 cuntur: Qu
 vel vitiosi s
 Ecce quàm
 siluam ince
 Damnum
 nestat lingu
 animo suo v

De motiuis pro obseruantia octauæ præcepti. Cap. V.

Qualis doctrina à Parochis de hoc præcepto tradenda est? Resp. Primò debent explicare hoc præceptum, quod pertinet ad intellectum: Secundò proponere motiua, quibus populi ad obseruantiam illius inducantur, quod pertinet ad voluntatem.

Quænam sunt ista motiua? Resp. Generaliter loquendo sunt: Necessitas, vtilitas, facilitas, damna, incommoda, iustitia, honestas, & similia in particulari, sequentia talia dici possunt.

Necessitas, quia Deus præcipit virtutes, & prohibuit vitia quæ dicta sunt: Homini autem parendi legi Dei necessitas, sub maximis pœnis data est.

Num. 2. &c.

In diè iudicii, ait Christus, De omni verbo otioso, multo magis vitioso rationem reddere opus est.

Num. 23.

Impossibile est vitare pœnas, quas Deus peccatis linguæ daturum se dixit.

Num. 19.

Damna inexplicabilia abusum linguæ sequuntur, tam respectu Dei, quam sui & proximorum.

Num. 1. &c.

Deus: grauiissimas pœnas illi apposuit; *Maledicti regnum Dei non possidebunt: Vir linguosus non dirigitur in terra: Perdes omnes qui loquuntur mendacium:* & alia huiusmodi.

I. Cor. 6.

Qui abutitur lingua, Deo iniuriam facit, abutendo tam nobili instrumento ab illo; cum maxima hominis vtilitate dato: & maxima iniuria Dei est, peruertere finem, quem ipse linguæ dedit.

Ex n. 1. 20

Qui loquitur, contra proximum, illum offendit: Qui malè loquitur, illum scandalizat: Ex peccatis linguæ mundus repletur malis. Facultates, fama, vita, animæ salus periclitatur: Qui læditur sæpè offensas patienter ferre non potest: ideo vult illas persequi, & se vindicare, hinc lites contentiones, rixæ, inimicitia, iniuriæ, cædes, aliæque mala proficiuntur: Quod si sermones malam contineant doctrinam, vel vitiosi sint, replent mundum mendaciis, atque peccatis? Ecce quàm modicus ignis linguæ, mundum veluti magnam siluam incendit.

Num. 1. 7.

Damnum infert sibi, qui malè loquitur; deturpat, deonestat linguam suam: Famam suam lædit declarando, in animo suo vitia residere: Reddit se aliis odiosum, & mi-

Num. 13.

19. 20.

prae. 20.

nus gratum: Multos sibi inimicos facit; Dat occasionem aliis vt sibi maledicant.

Vititates multae ex bono vsu linguae sequuntur: Homo sic Deum honorat: Potest mereri tali vsu vitam aeternam, & fugere infernum. Vitat damna, quae dicta sunt: Reddit se beneuolum, & amabilem, & gratum aliis: Prodest proximis: Seipsum virtutibus decorat.

Num. 1. 1.

Cyc.

Iustum est Deo obedire, Neminem laedere: Linguam ad proprium finem destinare: Vnicuique quod suum est tribuere.

Bonus linguae vsus res digna, honesta, excellens, laudabilis est: Vbi enim est virtus, ibi etiam ista sunt: Hoc bono vsu Confessores, Concionatores, Scriptores, Doctores, Praelati, Magistratus, Poetae, Oratores, & alii famam, honorem, & gloriam sibi comparant.

Num. 20.

Facilitas, Non est difficile vti lingua ad finem, qui illi connaturalis est: Facere alteri quod quis vult fieri sibi, difficile videri non debet: Natura ad bene loquendum inclinatur: Si natura corrupta, vt infirma, habet difficultatem, sanata a gratia, & diuinis auxiliis confirmata omnia posse sperare debet: Nihil difficile volenti.

Iucunditas: Nihil iucundius, quam bona conscientia, & operari secundum virtutem Effectus recti sermonis iucundissimi sunt: In abusu linguae molestia maxima reperiuntur.

Difficultates in abusu: Qui proximum laedit verbis in maxima se constituit difficultate salutis: Cum enim peccatum sine satisfactione famae non remittatur: Haec autem satisfactio fiat vel partis offensae remissione, vel partis, quae fecit offensam, humiliatione: Verumque autem difficillime fiat sequitur difficultas magna salutis, vt dictum est.

Num. 19. 20.

Ait propterea Catechismus: Grauitas abusus linguae ex multis cognosci potest: Diabolus dicitur mendacii pater: Mendaces in graue odium Dei incurrunt: Impium est eadem lingua benedicere Deum, & maledicere proximis. Vanitate, & mendacio fides, ac veritas de mundo tolluntur, quae humanae societatis arctissima vincula sunt: vnde illis sublati, summa confusio in hominibus, sicut in Daemonibus, quod sequatur necesse est.

Num. 21. 22.

23.

Exculationes Catechismus sic confutat: Si quis dicat, Prudentis est mentiri in tempore? Respondendum, plus

dent
fuz p
daci
esse p
dicar
prop
pecca
rudin
dici
cant
stian
dicun
ni ver
Quae
& tim
possu

C

In

No

n

se

m

i

i

i

i

i

i

i

i

dentiam carnis mortem esse : Et non esse magis nitendum
 suæ præstantiæ, quàm Dei prouidentia: Si alius dicat. Men-
 dacium mendacio compensari posse. Dicendum, Vindictam
 esse prohibitam, & nullum suo detrimento debere se vin-
 dicare. Si opponant difficultatem, & fragilitatem naturæ :
 proponenda auxilia gratiæ: Si quis dicat se ex consuetudine
 peccare linguâ: Dicendum, aliam procurandam esse consue-
 tudinem bene loquendi: Si dicatur plurimos lingua peccare:
 dici debent, malos, & peccatores non esse imitandos: Si di-
 cant sæpe vera dicendo, mala passos esse : dicendum, Chri-
 stianum potius debere omnia mala pati quam peccare. Qui
 dicunt se ioco mentiri, vel utilitate; dicendum : De om-
 ni verbo otioso in die iudicij rationem esse reddendam ; &
 Quærenti primo regnum Dei, cætera esse illi adiicienda. His
 & similibus populi ad obseruantiam huius præcepti adduci
 possunt.

DOCTRINA
 CATECHISMI
 ROMANI.

In Nonum & Decimum Præceptum.

Non concupisces domum proximi tui;
 nec desiderabis vxorem eius, non
 seruum, non ancillam, non bouem,
 non asinum, nec omnia, quæ illius
 sunt.

Vænam est materia huius tractationis : Resp.
 Nonum & decimum præceptum.

Quis finis: Ref. Dirigere Parochos ad con-
 gruam illorum explicationem.

Quid hoc loco tractandum ? Resp. Primò de præceptis: Secundò, Deo obseruantia illorum: Tertio, De Motiuis pro dicta obseruantia.

In quot capita diuidenda tractatio ? Resp. In quatuor Primum erit de corde, & de concupiscentia.

Secundum, De nono, & decimo præcepto.

Tertium, De actibus virtuosis & vitiosis cordis erga proximos.

4. De motiuis pro obseruantia dictorum præceptorum

De corde, & eius concupiscentia. Cap. I.

Homo habet cor ? Res. Habet, & est principalis illius pars.

Quæ sunt partes hominis principales ? Res. Cor, lingua, & manus, seu membra exteriora, sed cor primum inter omnes partes locum habet.

Quid est cor ? Resp. Est primus fons, vel prima sedes cognitionis, & amoris.

Quæ sunt principales illius operationes ? Res. Cognitionis, & dilectio.

Quis finis ? Res. Primò, Deus vt cognoscendus, & amandus propter seipsum : Secundò, proximus, & bona ipsius vt cognoscendus & diligendus, non propter seipsum, sed propter Deum.

In corde adest vis cognoscendi, & amandi ? Respondeo, Adest.

Quenam illarum est principalis ? Res. Vis amandi ; Cognitionis enim in gratiam amoris data est.

Quomodo appellatur vis amandi ? Resp. Voluntas, seu appetitus.

Quomodo vis cognoscendi ? Resp. Intellectus seu ratio.

Quomodo hæc duo ad inuicem sunt ordinata ? Respondeo. Intellectus, & ratio indicant voluntati, quæ res sint bonæ, vel malæ : quæ diligendæ, vel odio habendæ: voluntas debet iuxta præscriptum rationis diligere, & amare.

In corde adest-ne vis concupiscendi res, quæ sunt extra se ? Res. Adest.

Quomodo appellatur hæc vis ? Respondeo. Concupiscentia.

Num. 6.

Ibidem.

Q
re à
Ha
& ra
tum
tran
cend
Q
comm
quas
Q
Q
petit
Qu
nis ra
Q
oppo
Ha
Resp
concu
tia: Il
peccat
ta dic
concu
Non
carum
à pecc
Qu
lege D
Qu
ration
Ha
carnis
quis n
Si qu
vel fri
cupisc
ration
Qu
centia
nem &

Quis dedit illam cordi? Ref. Ait Catech. Deo auctore à natura nobis insita est. *Ibidem.*

Hæc vis bona, an mala est? Ref. A Deo bona, & recta, & rationi obtemperans data est, sed primorum parentum nostrorum peccato, factum est, ut illa naturæ fines transiliens, usque adeo deprauata sit, ut ad ea concupiscenda sæpe excitetur, quæ spiritui, & rationi repugnant. *nu. 6. 7. 9. &c.*

Quid est hæc concupiscentia? Ref. Ait Catech. Est commotio quædam ac vis animi qua impulsæ homines, quas non habent res iucundas appetunt. *Num. 6.*

Quænam materia illius? Res iucundæ non habitæ. *Ibidem.*

Quæ forma? Ref. Ille impulsus vel commotio appetitus. *Ibidem.*

Quod efficiens? Ref. Illa vis à natura in corde hominis radicata, *Ibidem.*

Quis finis? Ref. Ut homo extrinseca, seu non habitata opportunè appetat, & obtineat. *Ibidem.*

Hæc concupiscentia potest ne esse bona, & mala? Ref. Distinguendum est de vi concupiscendi, & de ipsa concupiscentia, illa dicit potentiam, hæc usum potentia: Illa quatenus à Deo est, bona existit, pro ut verò à peccato corrupta est, non mala, sed infirma, & deprauata dicitur, quatenus verò dicit usum, & exercitium concupiscentiæ tunc bona & mala esse potest. *Num. 6. Num. 10.*

Nōne D. Paulus hanc concupiscentiam appellat peccatum? Ref. Appellat, non quia sit peccatum, sed quia est à peccato, & inclinatur ad peccatum. *Sess. 5. De. prac. orig. Hic nu. 8.*

Quænam concupiscentia est bona? Ref. Illa, quæ à lege Dei & recta ratione regulatur. *Nu. 7. &c.*

Quæ mala? Ref. Illa, quæ contra legem Dei, & rectam rationem concupiscit. *Num. 10.*

Hæc mala quomodo vocatur? Ref. Concupiscentia carnis & fomes peccati: sic dicta, quia in concupiscendo quis non sequitur rationem, sed carnis appetitum. *Num. 20.*

Si quis famescens appetat cibum, vel sitiens potum vel frigescentem ignem, aut vestem, dicetur ne malè concupiscere? Ref. Non, nisi contra legem Dei aut rectam rationem concupiscat. *Num. 6.*

Quænam virtutes moderantur hanc cordis concupiscentiam? Ref. Primò charitas, quæ determinat ordinem & fines dilectionis, ita ut nec plus, nec minus di- *Prac. 4. Num. 6.*

Hic. n. II.
14. &c.

ligere permissum fit: Secundò, Iustitia, quæ verat aliena concupiscere; Tertio, temperantia, humilitas, sobrietas, modestia, castitas, & similes, quæ temperant excessum dilectionis; Quarto, Fortitudo, patientia, magnanimitas & similes, quæ docent concupiscere etiam ardua & difficilia, & laboriosa, & iniucunda, & molesta propter virtutem: Quintò, Prudentia docet modum res opportune appetendi.

Cat. Ibid.

Quæ vitia deordinant vsum concupiscentiæ: Res. Primò amor sui, amor mundi, carnis, & voluptatis. Secundò, Iniustitia, quæ facit concupiscere res alienas. Tertio, In-temperantia, quæ permittit excessum appetendi, & quod non debet, & plus quam debet; ad hanc luxuria, gula, superbia, & similia reducuntur. Quarto, Timor mundi, vel carnis, & sanguinis, pigritia, acedia, otiositas, & similia, quæ faciunt, ut quis laboriosa non concupiscat. Quintò, Imprudentia, & inconsideratio, quæ inordinatam admittunt concupiscentiam.

De nono, & decimo præcepto. Cap. II.

Quæ consideranda, vltimis præceptis? Res. Nomen, Definitio, Causa, Distinctio, Diuisio, Necessitas, Utilitas.

Quomodo vocantur hæc præcepta? Res. Nonum dicitur penultimum. Decimum vltimum appellatur.

2.2.94.

100.ars.5.

Cur tali loco sunt posita? Res. Ratione iam dicta, quia respectu proximorum primò de operibus, secundò de verbis, vltimò de cogitationibus danda præcepta erant.

Quænam est illorum definitio? Respondeo. Hæc sunt prima regula actuum cordis humani erga seipsum, & proximos.

Ex n. 1. &c.

Quæ materia? Res. Remota est cor hominis, Minus remota concupiscentia illius. Proxima virtutes, & vitia, quæ circa dictam concupiscentiam reperiuntur.

Ibidem.

Quæ forma? Res. Modus, quo hoc præceptum regulat concupiscentiam.

Num. I.

Quis finis? Res. Primò, Gloria Dei; Secundò, Observantia totius legis; Tertio utilitas hominum.

Num. 4. n. 1.

Quomodo gloria Dei? Res. Cor hominis, si amore terrenorum valde sit occupatum, & plenum dilectionis

Dei incapax
corde di-
certè vt
Quoniam
moderat
tate, & f
quod ne
concupi-

Quoniam
mus in
cat era
suis co
gaudeb
maxim
fruetur
que re
tio est
nium m
est.

Mala
& septi

Qua

pta? R

prima,

per om

ad har

illa no

Hoc

ignora

persua

cumqu

quia l

Etis:
cupisc
villo r
cum c
deat.
Hæc
quæ r
Quo

Dei incapax non erit; vt ergo habilis reddatur ad Deum toto corde diligendum, præscribitur illi, vt non concupiscat, vel certe vt sit parcus in concupiscendo.

Quomodo vtilitas hominum? Res. Primo homo qui suas moderatur concupiscentias, maxima perfruitur iucunditate, & felix poterit appellari; Secundo, Vtile est homini, quod nemo possit res suas non solum auferre, sed neque concupiscere,

Quomodo obseruantia legis? Respondeo: Ait Catechismus in duobus vltimis præceptis ratio ferè constituitur quæ cætera præcepta seruentur: Qui enim non concupiscit suis contentus aliena non appetet, aliorum commodis gaudebit, Deo immortali gloriam tribuet, Gratiis eidem maximas ager, Sabbatum colet, id est, quiete perpetua fruatur, maioresque venerabitur, neminem denique neque re, neque verbis, neque vllò, alio modo lædet, Ratio est, quia praua concupiscentia stirps ac semen omnium malorum est. Ideo carere illa, via ad omnes virtutes est.

Malæ concupiscentia nõne fuit prohibita in quinto, sexto, & septimo præcepto? Res. Fuit.

Quenam ergo erit necessitas hæc vltima dandi præcepta? Respondeo. Ait Catechismus. Duplex fuit necessitas: prima, quia moderatio cordis in concupiscendo super omnia ad virtutem sectandam necessaria erat, ideo ad hanc necessitatem magis explicandam, expressè de illa non vnum tantum, sed duo præcepta data sunt. Hoc quoque faciendi maiorem reddebat necessitatem ignorantia aliorum, qui, vt testatur Christus, sibi persuadebant licitam, vel non prohibitam esse quamcumque cordis concupiscentiam. Altera necessitas fuit, quia his præceptis plus prohibetur, quàm in prædictis: In illis enim prohibitum est, ne quis iniuste concupiscat aliena, aut eripere conetur. In his vetatur, ne vllò modo quis concupiscat, etsi iure id assequi possit, cum ex eius adeptione proximo damnum importari videat.

Hæc præcepta quam afferunt vtilitatem? Resp. Illam quæ modo dicta est.

Quomodo hæc præcepta inter se conueniunt, & di-

stinguuntur? Res. Conueniunt, quia vtrumque de concupiscentia datum est: Distinguuntur, quia cum concupiscentia alia sit voluptatis, alia vtilitatis, nonum de prima, decimum de secunda datum est.

Num. 2. Quanam est concupiscentia voluptatis? Res. Illa, qua homo concupiscit libidines, illicitasque voluptates.

Num. 2. Quæ, est vtilitas? Res. Illa, quæ concupiscit vtilia, veluti pecuniam, agrum vel domum.

Num. 6. Hæc præcepta; sicut & cætera habent-ne partem affirmatiuam, & negatiuam? Res. Habent.

Ibidem. Quid prohibet negatiua? Res. Hoc, Ne malè concupiscas.

Ibidem. Quid continet affirmatiua? Res. Hoc, Permittitur benè concupiscere.

Num. 5. Quare leges humanæ non dant præcepta cordi, solus autem Deus in sua lege illa præbet? Res. Homines dant præcepta eorum; quæ cognoscunt, & vident; Cum ergo cor hominis ignotum hominibus sit, de illo præcepta dare non possunt: Deus autem cui cor patet, præcepta cordi dat. Deinde Deus hoc fecit, vt suæ legis excellentiam demonstraret, quæ non solum sensibus, & membris externis, sed etiam anima, & corde seruanda sit: Est enim quasi spectrum quoddam, in quo tum animæ, tum corporis nostri virtutes, & vitia intuemur.

Explicatio præcepti negatiui. Num. 2.

Præceptum negatiuum prohibet-ne vim, seu facultatem concupiscendi: Res. Non, sed vsum illius.

Prohibet omnem vsum? Res. Non, sed malum tantum. Prohibet-ne malam concupiscentiam tum voluptatis, tum vtilitatis? Res. vtramque,

Ex quo cognoscitur, quanam concupiscentia mala sit? Res. Ex duobus, nempe ex parte rei concupitæ, & ex parte modi concupiscendi.

Quomodo ex re concupita? Res. Qui concupiscit rem alienam, seu malam, seu à Deo prohibitam, malam habet concupiscentiam ex parte rei.

Quomodo ex parte modi? Respondeo. Qui appetit licite, veluti lucrum licitum, vel emere domum,

aut agrum, & cum affectu appetitiam.

Hoc vniuersam nobilitatem alia: Hæc est.

Cur Deus chismus. Vrum, non gloria, fecit.

De qui Ref. Ait. C etiam de li do debent debitum t deant.

Quid ho cipitur non pro vicinis ligi debet: specialis p erat.

Quæ pr vxore? Res. quis adulte cupiscat in post mortem aut cupiat tentationem cere in mar est. Quarto sunt: Quin lech, cupit tum habet, non facit co

aut agrum alienum : sed modo illicito , nempe immoderata , & cum excessu , veluti vel multa nimis , vel pauca nimio affectu appetit , malam habet ex parte modi concupiscentiam.

Num. 14.

Hoc verbum Domus , quid significat in hoc loco? Resp. Vniuersam proximi hæreditatem vel substantiam , item nobilitatem , dignitatem , statum , famam gloriam , & alia : Hæc enim appetere , illisque inuidere prohibita est.

Num. 19.

Cur Deus , bouem , & asinum explicauit? Resp. Ait Catechismus. Vt declararet prohiberi concupiscentiam alienorum , non tantum , quæ magna sunt , vt domus , nobilitas , gloria , sed etiam parua , siue animata , siue inanimata.

Num. 16.

De quibusnam seruis in præcepto hoc mentio facta est? Ref. Ait. Catechismus. Non tantum de seruis captiuis , sed etiam de liberis intelligi debet , ideo dicti serui nullo modo debent sollicitari , vt recedant à dominis : Imò si ante debitum tempus recesserint , admonendi sunt , vt redeant.

Num. 17.

Quid hoc loco nomine proximi significatur? Resp. Accipitur non tantum largo modo pro omni proximo , sed pro vicinis , & propinquis habentibus res suas , intelligi debet : Rerum enim & personarum propin quarum specialis prohibitio de non concupiscendo facienda erat.

Num. 19.

Quæ prohibitio facta est de non concupiscenda aliena vxore? Ref. Ait Catechismus. Primò , prohibitum est , ne quis adultero affectu illam concupiscat : Secundò , Ne concupiscat in vxorem , dum eius maritus viuat , imò , vt neque post mortem viri velit accipere , debet sibi proponere , ne aut cupiat virum illius mori , aut in adulterandi incidat tentationem : Tertio , Mulieres aliis desponsatas concupiscere in matrimonium non licet : quia contra fidem datam est. Quarto multo minus , quæ Dei cultui voto consecratæ sunt : Quintò , Qui verò vt contigit Pharaoni & Abimelech , cupit matrimonio coniungi cum muliere , quæ maritum habet , sed nescit illam habere , & si sciret non cuperet , non facit contra hoc præceptum.

p. 20.

Explicatio præcepti affirmatiui. Num. 3.

Num. 6.

PRæceptum affirmatiuum quid præcipit? Resp. Vt concupiscentias carnis comescamus, illasque legi Dei rectæque rationi subdamus, vt ea quæ spiritus aduersus carnem concupiscit, appetamus: vt virtuosas affectiones acceptemus & alia huiusmodi, veluti odium, & contemptus sui ipsius, abnegatio propriæ voluntatis, contemptus mundi, voluntaria paupertas, humilitas, obedientia, aliæque similes virtutes.

Num 7.

Concupiscentia bene regulata prodest ad virtutem? Resp. Ait Catechismus, Prodest. Primo, quia efficit, vt licite concupita assiduis precibus à Deo petamus: Si enim hæc concupiscentia rerum non esset; neque tam multæ preces fierent in Ecclesia Dei: Secundo, Ipsa facit vt chariora sint nobis Dei munera, nempe cum à Deo accipimus concupita: Tertio, Ex iucunditate, quam homo accipit à concupitis, prouocatur vt deuotius Deo gratias agat

De actibus virtuosis, & vitijs cordis circa concupiscentiam. Cap. III.

Num. 1.

Quinam actus cordis sunt virtuosus circa concupiscentiam? Res. Sunt multi, & præcipue sequentes.

Ibidem.

Primo, Odium, contemptus, & abnegatio sui, suæque voluntatis.

Ibidem.

Secundo, Carnis mortificatio, sensuum item atque passionum.

Num. 2.

Tertio, Contemptus mundi, honoris, vanitatis, ac diuitiarum.

Ibidem.

Quarto, Captiuare suam intellectum, in obsequium Christi, non inniti prudentiæ suæ.

Quinto, In omnibus conformare se diuinæ voluntatis Velle quod Deus vult: Demum obedientia, resignatio, indifferentiâ voluntatis erga Deum, & superiores, ab illo datos.

Sexto, Omni castia custodire se, ne illicitas sequatur voluptates.

Septimo.

tis.

Octauo.

tas, castitas,

Nono. Su

esse, aliena

commodis,

Decimo.

minem læde

Vndecimo.

ficiis delecta

Duodecimo.

trias subdere

Decimote

num, & alia

re.

Decimoqu

parentes, an

Decimoqu

ralium, & r

concupiscen

Qui sunt

dictis: Velu

Superbia, A

natus: Item

ratum, fam

concupiscen

dium spirit

modi mult

Peccant

Qui lusi

Qui lud

Qui Ch

alis nimis

Qui reru

ac cupiunt

aut vilius

Item qu

emendo lu

Milites

Medici,

Septimò. Puritas cordis ab inquinamentis voluptatibus. *Ibidem.*
Ibidem.

Octauò. Actus temperantiæ, veluti humilitas, sobrietas, castitas, continentia.

Nonò. Suis facultatibus, statu, qualitate contentum esse, aliena non apperere: Aliis non inuidere, Gaudere de commodis, & bonis aliorum. *Num. 1.*

Decimò. Non appetere vindictam: non honores: Neminem lædere. *Ibidem.*

Vndecimò. Concupiscere mandata Dei: In illius beneficiis delectari: De illis gratias agere. *Num. 1. 6. 9. n. 10. 19. 21*

Duodecimò. Omnes cordis petitiones, & concupiscentias subdere legi Dei, rectæque rationi. *Ibidem.*

Decimotertio. Cibus, potum, vestes, domum, somnum, & alia iuxta præscriptum rectæ rationis appetere. *Ibidem:*

Decimoquarto. Eodem modo diligere filios, uxorem, parentes, amicos, atque propinquos. *Num. 27.*

Decimoquinto. Egestatem, & defectus rerum temporarium, & res aduersas patienter ferre, Hæc & similia concupiscendi vim continent in virtute. *Num 1. 19.*

Qui sunt actus vitiosi? Respondeo. Contrarij iam dictis: Veluti Luxuria, Gula, Ebrietas, Intemperantia, Superbia, Amor sui, mundi, carnis, voluptatis inordinatus: Item talis amor propinquorum, amicorum, facultatum, famæ: Inuidere aliis, Aliena appetere: Vindictam concupiscere. Indeuotio erga Deum, Ingratitudo, Tædium spirituale, Acedia, Otium, Pigritia, aliæque huiusmodi multa.

Peccant etiam in hoc præceptum ait Catec. *Num. 22.*

Qui lusionibus non honestis delectantur. *Ibidem.*

Qui ludis immoderatè abutuntur. *Ibidem.*

Qui Choreis, Pomis, Comædiis, Venationibus: & aliis nimis delectantur. *Ibidem.*

Qui rerum penuriam, annonæque caritatem expetunt, *Ibidem.*

ac cupiunt, vt nullus vendat aut emat, quo ipsi carius aut vilius vendere, aut emere possint. *Ibidem.*

Item qui alios egere cupiunt, vt ipsi vendendo, aut emendo lucrentur,

Milites qui bellum expetunt, vt furentur. *Ibidem.*

Medici, qui morbos desiderant. *Ibidem.*

Ibidem. Iurifconfulti, qui caufas, & lites multiplicari. & augeri concupifcunt.

Ibidem. Artifices, qui ob quaestum penuriam omnium ad vitam & vestitum exoptant.

Ibidem. Qui alienam laudem gloriamque appetunt: praecipue si illis obtrectent, ipsique sint ignaui nulliusque virtutis: His, & aliis modis concupifcendo peccatur.

Num. 10. Qui commouetur, & incitatur ad male concupifcendum peccat: Resp. Peccat si adfit consensus,

Num. 10. Si sensui placet illa commotio, sensusque in illa delectatur, sed displicet rationi quae nolle illam habere, dicitur consensisse: Resp. Non quia nebilior pars hominis quae est ratio, non consentit.

Ibidem. Si Ratio aduertit tali commotioni, & non curat illam impedire, & permittit sensum in illa immorari, & delectari, homo dicitur consensisse, atque peccasse: Ref. Ita est, quia etiam ratio tacitum praebet consensum.

Num. 4. Omnis mala concupifcentia, cui homo consentit, erit peccatum mortale: Resp. Non omnis erit.

Ex nu. 10. Quanam erit talis: Resp. Potest esse talis, vel ex parte rei concupitae, vel ex parte modi concupifcendi, ut dictum est.

Ibidem. Quomodo ex parte rei concupitae: Ref. Cum Deus sub poena peccati mortalis prohibuit concupifcentiam alicuius rei veluti furti, vindictae, fornicationis, tunc qui consentit ad dicta concupifcenda, mortaliter peccat.

Ex nu. 10. Quomodo ex parte modi: Ref. Si quis diligit, vel concupifcat ea, quae Deus concupifcere permittit, veluti sanitatem filii: sed adeo inordinate id faciat, ut etiam per superstitiones, & incantationes velit procurare, tunc talis concupifcentia mortale est: quia etiam per peccatum mortale paratus est obtinere: & Theologi dicunt quod in tali casu homo ponit vltimum finem sui in illa re: & illam diligit plusquam Deum. Idem erit de ludo, lucro, amicitia, aliisque multis.

De motiuis pro obseruantia huius praecipii.

Cap. IV.

Nu. 2.
Ex nu. 23.

Quid debet Parochus circa hoc praecipium praestare: R. Duo, nempe. Primo, explicare praecipium, & ob-

In
seruantiam illius
ad dictam illius
Quomodo h
remediis.

Quomodo
tatem, facilit
inquietatem ta
Qua ratione
esse praecipium

Quid de vit
ria, quis potest n
inferni: Secundo
rimo maxime o
tatem parat: Q
tia, totiusque h
tur: Sexto, pe
tur.

Quae damna s
maria iam dictis
infernum, Deum
tatem, miseriam
ordinare. Diff
tam. Ad omnia
beccari.

Quomodo ha
eruantia pauper
nam illi opus sit
portet, pauper
pauperem facit.

non cupit aliena
nihil illi deest, s
contentus, sed al
habere, & no
rit.

Quomodo fac
le est felix, cui
non habet, quod
dieris clausis, q
olens asserere qu
um satietas: Ha

servantiam illius : Secundo, Dirigere, & incitare populos ad dictam illius observantiam.

Quomodo hoc secundum præstabit ? Resp. Motiuis, & Num. 1. 1. remediis.

Quomodo motiuis ? Ref. Explicando necessitatem, utilitatem, facilitatem, dignitatem, honestatem, iusticiam, & tranquillitatem talis observantia, Num. 1. 2. &c.

Qua ratione explicanda necessitas ? Resp. Proponendo esse præceptum, & esse de necessitate salutis. Ibidem.

Quid de utilitate dicendum ? Ref. Primo, hac observantia, quis potest mereri vitam æternam : & penas euadere inferni : Secundo, Rem Deo gratissimam facit. Tertio, Primo maxime consultit : Quarto, Sibi ipsi diuitias, & felicitatem parat : Quinto, Hac observantia totum cor hominis, totusque homo tam exterior, quam interior ordinatur : Sexto, per illam observantia totius legis adiuvatur. Num. 1. 10.

Quæ damna sequuntur ex inobservantia ? Resp. Constatia iam dictis, nempe amissio Paradisi, demeritum ad infernum, Deum offendere, seipsum, proximum. Pauperitatem, miseriam, infelicitatem sibi parare. Totum seipsum ordinare. Difficilem sibi reddere totius legis observantiam. Ad omnia peccata præcipitem se dare ; Tenebris obæcari. 11. & 21. 22. 23.

Quomodo hæc observantia hominem diuitem, inobservantia pauperem facit ? Ref. Ille qui habet plura bona, quam illi opus sit, diues est : Ille, qui minus habet quam oportet, pauper erit. Abundantia enim, diuitem, defectus pauperem facit. At ille, qui contentus est suis, & non cupit aliena, omne illud habet quod cupit, ideo nihil illi deest, & diues dici potest. Qui verò suis non est contentus, sed alia appetit, omnia illi desunt, quæ vellet habere, & non habet ; ideo ille diues, hic pauper erit. Num. 1. 7. 14. & 25. 22.

Quomodo faciunt foelicem, & infelicem ? Respondeo Ibidem. Ille est felix, cuius desideria satiata sunt. Ille infelix, qui non habet, quod cupit ; ideo Seneca dixit Qui ostium desiderii clausit, quasi cum Deo de felicitate contendit, volens asserere quod foelicitas sit idem, quod desiderium satiata ; Hæc autem sine dubio per dictam observan-

tiam obtinetur? Sicut de inobseruantia contrarium dicendum erit.

Ibidem.

Quomodo iucunditas explicanda? Respondeo. Primò in felicitate, & diuitiis, id est iucunditas. Secundò, Ait S. Aug. *Summa iucunditas, & felicitas posita est in hoc, quod homo in se ipso sit ordinatus, & summa miseria est sui deordinatio.* Cum ergo obseruantia huius præcepti ordinet totum hominem cum lege, & voluntate Dei, item cum recta ipsius hominis ratione; inobseruantia verò contrarium faciat, manifestum erit, quod iucunditas in illa miseria in ista reperietur. Tertio, qui multa desiderat, quæ non habet, nec potest habere plurimum contristari, & inquietari, & affligi necesse est.

Num. 13.

Quid de facilitate dicendum? Respon. Multo facilius est, pauca, quam multa, & sua quam aliena obrinere: qui ergo multa & aliena, & à Deo prohibita concupiscit, incidit in varios labores, difficultates, tentationes, aliâque incommoda, quæ fugit, qui suis contentus est.

Petit. 3.

Quid de iustitia explicandum? Resp. Ait S. Aug. *Voluntas Dei recta est, hominis curua: Non illa curuanda est ad nosram: sed nostra corrigenda ad illam: Ideo iustum est, ut nos dicamus, Fiat voluntas Dei, non autem, Fiat voluntas nostra, vel quod nos concupiscimus.*

Num. 21.

Quid de dignitate, & honestate? Respondeo. Seruire Deo illiusque legi, ac voluntati obtemperare summa dignitas est. Hominem quoque à vanis, illicitisque concupiscentiis abdicari res dignissima, purissima, & honestissima est.

Num. 21. &

1. 22.

Num. 13.

Quæ sunt, remedia contra malam concupiscentiam? Res. Alia sunt in cogitatione, alia in actione.

Quæ in cogitatione? Respondeo. Cogitare quæ dicta sunt. Item memoria mortis declarat vitiatam concupiscentiæ: Infernus & illius pœnæ declarant pessimum finem illius: iuxta illud, *Extrema gaudis luctus occupat.* Considerare, quod mala cupiditas omnium malorum & peccatorum origo, fons, & sedes est, & quod sectatores illius in barathrum omnium miseriarum deducuntur: & quod nunquam voluptate satiantur: imò semper illius sitis crescit, & exardescit. Memoria & meditatio passionis Christi supra quam dici potest huius concupis-

entia declarat miseriam, & vanitatem, cogitare quod animalia beata sensum, homo verò rationem, & virtutem sequi debeat, & alia huiusmodi.

Quæ sunt in actione? Res. Frequens peccatorum confessio: Nec non vsus Eucharistiæ: Abnegatio sui propter Christum: Amor & imitatio Christi, ieiunium, Carnis mortificatio, passionumque illius: Devotio, & amor erga Deum: Cordis custodia: Labor & occupatio. Lectio librorum spiritualium Fugere occasiones concupiscendi, vt videre, alloqui, malas habere societates, & alia, quæ in sexto, & septimo præcepto sunt explicata: Hicque sit finis huius tractationis.

Quomodo quis poterit vti hac in totum Decalogum tractatione? Res. Primò, ex illa poterit explicare singula præcepta: Secundò, Decalare illorum obseruantiam. Tertio, accipere motiua ad persuadendum: Sicque lex Decalogi erit veluti. Speculum quoddam, in quo possumus omnia nostra peccata, & vitia, nec non virtutes intueri, eademque aliis opportunè manifestare. Et ideo talis vsus illius erit.

Ex Prac. 7
n. 12. & 13
Hic per 10.
1177.

ani
arium dicen-
leo. Primò in
, Ait S. Aug.
oc, quod ho-
a est sui deor-
ni ordenet to-
em cum recta
ontrarium fa-
miseria in ista
on habet, nec
tari, & affligi
to facilius est,
ere: qui ergo
iscit, incidit in
que incommo-
S. Aug. Volu-
ruanda est ut
iustum est: ut
Fiat voluntas
ondeo. Seruire
are summa di-
citique concu-
& honestissima
ncupiscentiam
tare quæ, dista-
atem concupis-
rant pessimam
uatus occupat
m malorum be-
quod sectatores
deducuntur: &
d semper illas
meditatio pas-
huius concupis-

INI

DE

ne

De Praef

De doctri

ta. num

Quid sit

revela

De necess

num.

De modo

revela

De vero

De veteri

num. 6

De Euan

De verbo

scripto s

tradit.

De sacra

De tradit

ibidem

De diuifi

ta. n. 1

De doctore

n. 12.

De necessi

De qualite

De regula

& non l

num. 15.

De fideli

num. 1

De libris

INDEX TITVLORVM

IN SYMBOLVM.

D E editione, & inscriptione ne Catechismi, 298	continentibus, n. 17. <i>ibi d.</i>
De Prefat. in Catech. 299	De modo docendi Euangeli- cam doctrinam, n. 18. 308
De doctrina diuinius reuelata, num. 1. <i>ibid.</i>	De fine doctoris legitimi, seu Parochi, n. 19. <i>ibid.</i>
Quid sit reuelatio, & doctrina reuelata, n. 2. <i>ibid.</i>	De scientia, qua ab homine Christiano haberi debet, nu. 20. <i>ibid.</i>
De necessitate doct. reuelata. num. 3. 300	De intentione Ecclesiastici do- ctoris, nu. 21. 309
De modo quo à Deo doctrina reuelata est, n. 4. 301	De modo quo doct. reuelata tradenda sit n. 21. <i>ibid.</i>
De uerbo Dei, n. 5. <i>ib.</i>	De modo doctrinam Euange- licam explicandi, n. 23, 310
De ueteri & nouo testamento, num. 6. <i>ib.</i>	De Tract. Catech.
De Euangelio, n. 7. 302	In Symb. Apost. 311
De uerbo Dei scripto, & non scripto seu de scriptura, & tradit. n. 8. 302	De fide doct. Cat. n. 1. <i>ibid.</i>
De sacra Scriptura, n. 9. 303	Quot modis acc. fides, n. 2. <i>ib.</i>
De traditione diuina, nu. 10. <i>ibidem.</i>	Quid sit fides diuina, n. 3. 312
De diuisione doctrina reuelata, n. 11. 304	De necessitate fidei, n. 4. <i>ibid.</i>
De doctore doctrina reuelata, n. 12. 305	De certitudine fidei, n. 5. <i>ibid.</i>
De necessitate doct. n. 13. <i>ib.</i>	De gradibus fidei, n. 6. <i>ibid.</i>
De qualitate doct. n. 14. 306	De attributis fidei, seu de fine il- lius, n. 7. <i>ibid.</i>
De regula cognoscendi legit. & non legitimum doctorem num. 15. <i>ibid.</i>	De obiecto fidei, n. 8. 314
De fidelis opera doct. legit. num. 16. 307	De Symb. Apostol.
De libris sanam doctrinam	De nomine Symb. n. 1. 314
	De definitione Symb. n. 2. 315
	De causis Symb. n. 3. <i>ibid.</i>
	De unitate, & diuisione doct in Symb. contenta, n. 4. 316
	Explicatio j. Articuli.
	Número 1. 317

Index Titulorum.

Explicatur prima, & secunda particula Credo in n. 2. <i>ib.</i>	de Chron. temp. n. 10. 337
Explicitio, tertia particula, Deum, num. 3. 318	Meditanda circa mysterium Incarnationis, nu. 11. 338.
De unitate Dei, n. 4. 319	Explicatio 4. Articuli. Num. 1. 339
De Trinit. diuina. pers. n. 5. <i>ib.</i>	De triplici officio Ch. n. 2. <i>ibid.</i>
Exp. 4. part. Patrem, n. 6. 320.	De opere Redempt. n. 3. <i>ibid.</i>
De persona Patris, n. 7. <i>ibid.</i>	Dispositio tractationis de passio- ne, num. 4. 340
Et distinct. person. nu. 8. 321	Explic. verb. art. 4. n. 5. <i>ibid.</i>
Explicatio verbi Omnipoten- tiam, num. 9. 322	De Ch. crucifixione, n. 6. <i>ibid.</i>
Expl. verb. Creatorem caeli, & terrae, num. 10. 324	De morse, & sep. Ch. n. 7. 341
Expl. part. Caeli, n. 11. 326	De materia passio. Christi. <i>ib.</i> de eo in quo passio effecta est, num. 8. 341
Expl. part. Terrae, nu. 12. 327	De efficiente pass. Ch. n. 9. 342
De utilitate dict. sic explica- ta, nu. 13. 328	De forma, seu modo passionis Christi, nu. 10. <i>ibid.</i>
Explicat. 2. partis Symboli, Num. 1.	De acerbis. pass. Ch. n. 1. <i>ibid.</i>
Articulus secundus, n. 1. 328	De circumstantiis, qua passionis acerbicatem augebant, nu. 12. 343.
De necessitate. Inc. n. 2. 319	Quomodo pass. Christi omnium virtutum magistra sit, n. 13. <i>ibid.</i>
Explic. 2. Art. n. 3. <i>ib.</i>	De valore pass. Ch. n. 14. <i>ibid.</i>
De vit. doct. sic exp. n. 4. 331	De sine passionis Ch. n. 15. 344
De duplici Christi Nat. diui- na, & humana, n. 5. <i>ibid.</i>	De fructu passionis Christi er- ga homines, n. 19. <i>ibid.</i>
De aeterna Chr. gen. n. 6. 332	De applicatione pass. Chr. & eius necessitate, nu. 17. <i>ibid.</i>
Explicatio 3. Articuli. Num. 1. 332	De modo obtinendi applicatio- nem passionis, n. 18. 345
De Myst. Incarn. n. 2. <i>ibid.</i>	De exercitatione circa passio- nem Christi, n. 19. <i>ibid.</i>
De persona Christi, nu. 3. 333	Explicat. Articuli 5.
De duplici natura in Christo, diuina & hum. n. 4. 334	De descens. Christi ad infer- num, n. 1. 346
De unione naturarum in Chri- sto. n. 5. <i>ib.</i>	De Resur. Christi. nu. 2. 348
De proprietatibus naturarum in Christo, n. 6. 335	Explicat. Articuli 6.
De communicatio. proprietate- rum in persona Chr. n. 7. <i>ib.</i>	
De sine Incarn. n. 8. 336	
De Christi concept. nu. 9. <i>ibid.</i>	

De Asc
De sessi
ram Pa
E
De indi
Explica
E
De nom
De pers
De proc
De effe
Exp
De S. Ed
De nece
clesia
De sign
nis E
De var
Catho
De part
Quid si
De men
De Cap
De prop
9.
De un
De san
Quomo
12.
Quomo
13.
Quod
sit, n
De ob
Eccl
De fig
sa, n.

Index Titulorum.

<p>De Ascens. Christi. n.1. 349 De sessione Christi ad dexteram Patris, n.2. 351 Explicat. Artic. vij. De iudicio Christi, n.1. 352 Explicat. 3. partis. 355 Explicat. Artic. viij. De nomine Spiritus S. n.1. 355 De persona Spiritus S. n.2. ibid. De process. Spiritus S. n.3. 356 De effectib. Spiritus S. n.4. 357 Explicat. Articuli. x. De S. Ecclesia Cath. n.1. 358 De necessitate cognoscendi Ecclesiam, n.2. ibid. De significatione huius nominis Ecclesia, n.3. ib. De variis nominibus Ecclesia Catholica, n.4. 359 De partibus Ecclesia, n.5. ibid. Quid sit Eccl. Milit. n.6. 360. De membris Ecclesia, n.7. ibid. De Capite Ecclesia, n.8. ibid. De proprietatibus Ecclesia, n.9. 361 De unitate Eccl. n.10. ibid. De sanctitate Eccl. n.11. ibid. Quomodo Ecclesia sit Cat. n.12. 362 Quomodo Ecclesia sit Apost. n.13. ibid. Quod Ecclesia errare non potest, n.14. ibid. De obligatione fidelium erga Ecclesiam, n.15. 363 De figuris, & Prophetis Ecclesia, n.16. ibid.</p>	<p>De Communione sanctorum, n.17. 364 Explic. Artic. xi. De remiss. peccatorum n.1. 365 De peccato, seu materia remissionis, n.2. 366 De remissione, n.3. ib. De causa efficienti remissionis peccatorum, n.4. 367 De potestate remittendi peccata, num.5. ibid. De fine huius potestatis, seu remissione pecc. n.6. 368 De usu dicta potest. n.7. 369 De indulgentiis, n.8. 369 De thesauro Ecclesia, n.9. 370 Quid sit Indulgentia, n.10. ib. De efficiente Indulgentiarum, num.11. ibid. De consequitione Indulgentiarum, n.12. 371 Explicat. Artic. xij. De Resurrectione carnis, n.2. 371. Explicat. Artic. xijij. De vita aeterna, seu de Beatitudine, n.1. 372 De nomine Beatitud. n. 373 De Beatitudine quid, & quomplex sit, n.3. ibid. De Beatitud. essent. n.4. 374 De visione diu. essent. n.1. ibid. De fruitione diuina essentia, num.6. 376 De Beatitudine accidentali, num.4. ibid. De merito, num.8. 377</p>
--	---

INDEX

TITVLORVM IN OPVSCVLVM

DE EXAMINE.

D e fine huius opusculi. 385	2.	ibid.
De necessitate, & utilitate examinis, num. 2. 386	De examine ad ordines in generali, nu. 1.	ibid.
De necessitate tradendi doctrinam de examine, num. 3. 387	Notaada pro intelligentia eorum, qua de quocumque examine sunt dicenda, n. 1.	391
Diuisio tractationis, num. 4. 388	Nota eorum, qua in singulis ordinibus sunt inquirenda, Num. 3.	392
De examine in generali, cap. 1. ibid.	Nota eorum, qua debent sciri ab examinandis ad primam tonsuram. num. 4.	394
De definitione examinis, num. 2. ibid.	Nota eorum, qua debent sciri ab examinandis ad minores, num. 5.	395
De fine examinis, nu. 3. ibid.	Nota eorum, qua ab examinandis, ad Subdiaconatum, & Diaconatum sunt inquirenda, n. 6.	ibid.
De materia examinis, nu. 4. 389	De scientia & examine Sacerdotum, n. 7.	307
De forma examinis, num. 5. ibidem.	Conclusio de congruentia examinis constituta. num. 8.	400
De efficiente examinis, num. 6. ibid.		
De regula generali ad quodlibet examen distinguendum, num. 7. ib.		
De diuisione exam. n. 8. 390		
De examine ad ordines, cap.		

De ex
cap.
De zun
De scien
Senten
conf
Senten
conf
Doctrin
confess
Doctrin
de sci
ibid.
Decretu
Med.
ne C
Conclus
num. 9
De scien
confes
tum
De scien
confess
pœnit
De scien
confess
candi
12.
De scien
confes
conje
De rat
confes
De mo
nes ad
De exa
mar
De offi
n. 2.
De exa

Index Titulorum.

<p>De examine ad confessiones cap. 3. 401</p> <p>De numero confess. n. 2. 402</p> <p>De scientia confess. n. 3. 403</p> <p>Sententia Nauarri de scientia confessarii. n. 4. ib.</p> <p>Sententia D. Th. de scientia confessarii. n. 5. 404</p> <p>Doctrina Cat. ch. de scientia confessarii n. 6. ib.</p> <p>Doctrina sacri Conc. Trident. de scientia confessarii. n. 7 ibid.</p> <p>Decretum Concil. Preuinc. Med. de scientia, & exami- ne Confessarii, n. 8. 405</p> <p>Conclusio de scientia confess. num. 9. 410</p> <p>De scientia, qua requiritur, in confessario circa Sacramen- tum matrim. n. 10. 412</p> <p>De scientia, qua requiritur in confessario circa Sacrament. poenitentia. n. 11. 415</p> <p>De scientia, qua requiritur in confessario circa modos pec- candi: contra legem Dei, nu. 12. ib.</p> <p>De scientia, qua requiritur in confessario pro examine scientia. n. 13. 418</p> <p>De ratione examinandi ad confessiones. n. 14. 419</p> <p>De modo studendi ad confessio- nes accommodato. n. 15. 420</p> <p>De examine ad suram ani- marum, cap. 4. 421</p> <p>De officio & scientia Parochi n. 2. ib.</p> <p>De examine pro officio sacer-</p>	<p>dotis, num. 3. 422</p> <p>De examine pro administra- tione Sacram. n. 4. ib.</p> <p>De examine pro sermone ad populos habendo, n. 5. 423</p> <p>De examine ad beneficia, c. 5. 425</p> <p>De quadruplici genere benefi- ciarum. n. 2. ib.</p> <p>De examine ad beneficia. n. 3. 426</p> <p>De examine ad conciones, c. 6. 427</p> <p>De regula constituendi exa- men concionatoris, n. 2. ib.</p> <p>De examine circa ea in qui- bus posset errare. n. 3. 428</p> <p>De examine circa ea, qua de- bent doceri, n. 4. ib.</p> <p>De examine circa modum concionandi, n. 5. 429</p> <p>Conc. de usu huius opusc. 430</p> <p style="text-align: center;">Appendix.</p> <p>Ad probandum, quod examen hic propositum in sac. Conc. Tr. & Cat. Rom. fund. sit. 432</p> <p>Quomodo exam. ad ord. hic propositum in sac. Concil. Trid. fund. sit. n. 2. 434</p> <p>Quomodo exam. ad confess. à Concil. Trid. acceptum ha- beatur, n. 3. 437</p> <p>Quomodo examen ad curam animarum à Conc. desump- tum sit, n. 4. 438</p> <p>Quomodo examen ad benef. à Conc. desumptum sit. n. 5. 413</p> <p>De examine concionatorum, n. 6. ibid.</p> <p>Conclusio. 440</p>
--	---

INDEX TITVLORVM

In Orationem Dominicalem

D E ordine, materia, & sine huius Tractationis, pag. 443	De usu orationis, cap. 6. 465
De oratione in generali, cap. 1. 444	De virtutibus ad usum oratio- nis acquisitis, n. 2. ibid.
De definitione orationis, n. 2. pag. ibid.	De bono, & malo usu oratio- nis, n. 3. 466
De diuisione orat. n. 3. ibid.	De preparatione ad oratio- nem, num. 4. 467
De fine orationis, cap. 2. 445	De oratione Domin. & salut. Angelica, cap. 7. 469
Quis sit orandus, n. 2. ibid.	De causa finali orationis Do- minical. nu. 2. ibid.
Pro quibus orandum sit, n. 3. 447	De causa materiali orationis Dominicalis. num. 3. ibid.
De necess. orandi, n. 4. 448	De forma, & efficiente oratio- nis Domin. n. 4. 470
De effectibus orationis, n. 5. 449	De perfectione, & usu huius orationis, n. 5. ib.
De utilitate, & de fructibus orationis, n. 6. 451	De salutatione Angelica, & de illius usu, n. 6. 471
De materia & obiecto oratio- nis, cap. 3. 452	De virtute spei in oratione Domin. considerata, num. 7. pag. 472
De partibus orationis, n. 2. 453	De motibus ad usum orat. Domin. n. 8. 473
De obiecto orationis, n. 3. ibid.	In Procemium Orationis Dominicalis.
Pro quibus gratia agenda sint, n. 4. 454	D E fine, utilitate, & diui- sione huius tract. 474
De iis qua petenda sunt, n. 5. 455	De Procemio orat. Do. c. 1. 475
De forma orat. cap. 4. 456	De fine huius proce. n. 3. ibid.
De virtutibus ad orandum re- quisitis, num. 2. 457	De mater. huius proce. n. 3. ibid.
De gradibus orat. nu. 3. 459	De for. huius proce. n. 4. 476
De causa efficienti orationis, cap. 5. 461.	
De vocali orat. num. 2. ibid.	
De adiuantibus orat. n. 3. ibid.	
De motibus ad orandum, num. 4. 464	

De ex
 la, P
 De pron
 De pron
 De pron
 gube
 De cus
 De ma
 cura
 De arg
 rede
 De pron
 De exp
 le, M
 De gra
 De gra
 De trip
 cessi
 De eff
 cessi
 Consi
 lam
 De exp
 cul
 De per
 De au
 De im
 sten
 Consi
 lam
 De es
 cul
 ibi
 De r
 6
 In p
 D

Index Titulorum

- De explicat. prima particu-
la, Paeter, 2. *ibid.*
- De providentia Dei, n. 2. 477.
- De pros. Dei in creat. n. 3. *ib.*
- De provid. n. Dei in hominis
gubernat. n. 4. 478
- De custodia An. n. 5. *ibid.*
- De maxima Dei erga homines
cura, & prou. nu. 6. 480
- De argumento provid. Dei ex
redemptione, n. 7. 481
- De prou. Dei in cast. n. 8. 482.
- De explicat. secunda particu-
le, Noster cap. 3 pag. 484
- De gradi. filior. Dei, n. 2. 485
- De grad. fraterit. n. 3. *ibi.*
- De triplici Christianorum ne-
cessitudine, nu. 4. *ibid.*
- De effectibus Christiana ne-
cessitudinis, nu. 5. 486
- Considerationes circa particu-
lam, Noster, num. 6. *ibid.*
- De explicat. tertia parti-
cula, Qui es, cap. 4. 488
- De perf. diuina exist. n. 289
- De aeternit. diu. exist. n. 3 *ib.*
- De aet. & temp. n. 4. 499
- De imperfectione humana exi-
stentia, n. 5. *ibid.*
- Considerationes circa particu-
lam, Qui es, nu. 6. 491
- De explicat. quarta parti-
cula, In Coelis, cap. 5. *ibid.*
- De usu huius proemij, cap.
6. 492
- In primam Orationis Do-
minicae petitionem.
- D**E petitionibus in gene-
rali, cap. 1. 465
- De numero, & causis petiti-
onum, num. 2. *ibid.*
- De convenientia, diuisione,
& ordine petitionum, n. 3. 496
- De prima petitione, cap. 2.
497
- De perfectione Christiana co-
gnitionis, n. 2. 498
- De explicat. verborum hu-
ius petitionis, cap. 3. 500
- De usu huius petitionis cap. 4.
502
- In secundam petitionem.
- D**E regno Dei, cap. 1. 503
- De regno Christi, num.
2. 504
- De regno natura, numero, 3.
ibid.
- De Euangelio Christi, num. 5.
505
- De regno Ecclesia Militantis,
num. 6. 506
- De regno gloria, nu. 7. 507
- De misericord. hominum, cap. 2.
508
- De causis miseriarum, num. 2.
506
- De remedio humanae miseriae.
num. 3. 510
- De secunda petitione, caput.
3. *ibid.*
- Explicat. materia, secunda
petitionis, n. 2. 511
- De explicat. verborum se-
cunda petitionis, cap. 4. 513
- De usu huius peti. cap. 5. 515
- In tertiam petitionem.
- D**E volunt. Dei, ca. 1. 517
- De volunt. Dei beneplac.
Ggg 4

✠
 M
 465
 oratio.
 ibid.
 oratio-
 466
 oratio-
 467
 salut.
 469
 is Do-
 ibid.
 rationis
 3. ibid.
 oratio-
 470
 huius
 ib.
 a, &
 471
 ratione
 num. 7.
 472
 orat.
 473
 onis
 diui-
 474
 I. 475
 ibid.
 3. ibid.
 476

Index Titulorum.

- Et Signi, num. 518
 De voluntate homin. c. 2. 518
 De fine hominis, n. 3. 520
 De medijs ad dictum finem ob-
 tinendum n. 3. ibid.
 De libero hominis ar. n. 4. 521
 De proclivitate humani arbi-
 trij ad malum, n. 5. 522
 De obedientia, cap. 3. 524
 De gradib. obedientia, n. 2. 525
 De tertia petitione. c. 4. ibid.
 De explicatione verborum
 tertia petitionis, cap. 5. 528
 De usu huius petit. c. 6. 530
 Motiva ad obediendum Deo
 num. 2. 531
 In quartam petitionem.
DE vita corporis humani.
 cap. 732
 De fine, Et vita corporis hu-
 mani. 2. 2; 3
 De bonis externis ad vitam
 corporis necessarijs. n. 3. ibid.
 De indigentia corporis ante
 peccatum, Et post peccatum,
 num. 4. 534
 De difficultate acquirendi bo-
 na corpori necessaria. 5. 535
 De causa tanta difficultatis.
 Et de illius remedio, n. 6. ib.
 De bono usu temporalium, n.
 7. 536.
 De vita anima, cap. 2. 537
 De bonis anima ad operandū
 necessarijs, num. 2. 638
 De usu horum bonorū, n. 3. 539
 De quarta petitione. c. 3. 540
 De explicatione verborum, c.
 4. 541.
 De usu, Et fructū huius pe-
 titionis. 545
 In quintam petitionem.
DE peccato. cap. 1. 546
 De turpitudine peccati.
 num. 2. ibid.
 De malis, qua peccatum con-
 sequuntur, n. 3. 547
 De peccato veniali, n. 4. 549
 De remissione peccat. c. 2. 550
 De requisitis ad remissionem
 peccatorum, c. 3. ibi.
 De remiss. iniuriarum, c. 4. 552
 De motiuis ad remissionem in-
 iuriarum, n. 2. 553
 De explicatione quinta peti-
 tionis, cap. 5. 555
 De explicatione verborum, n.
 2. ibid.
 De usu huius petit. c. 6. 557
 In sextam petitionem.
DE tentatione, cap. 1. 559
 De tentatione ad cogni-
 tionem, n. 2. ibi.
 De tentatione ad manifestā-
 tionem, num. 3. ibid.
 De tentatione impulsua, n. 4. 560
 Quod Deus non tentat ad ma-
 lum, num. 5. ibi.
 De diaboli tentatione, num. 6.
 561
 De alijs tentationibus ad ma-
 lum, num. 7. 562
 De ijs, qui tentantur, Et de
 modo, quo tentantur, num.
 8. 563
 De permissione tentationis,
 cap. 2. 564
 De victoria tentationis, cap.
 3. 565

De imbeci-
 tentatione
 num. 2.
 De causa
 tentatio-
 De victoria
 567.
 De perseve-
 num. 5.
 De explicā-
 ta petitiō-
 De usu huius
 In septimā
DE ma-
 De ma-
 na, num.
 De his, qui
 patiuntur,
 De utilitatē
 n. 4.
 De remedio
 2.
 De remedio
 usu illius
 De usu med.
 De remedio
 nis, num.
 De patienti-
 conformitate
 luntate, n.
 De pœnitent-
 iis, n. 6.
 De explicati-
 tionis, ca-
 De explicati-
 2.
 De usu huius
 De Conclusi-
 Ora-
 De causa. Et

Index Titulorum.

<p>De imbecillitate hominis ad tentationibus resistendum, num. 2. ib.</p> <p>De causa, & inductione in tentationem 3. 586</p> <p>De victoria tentationum, n. 4. 567.</p> <p>De perseverantia in virtute, num. 5. 570</p> <p>De explicacione, & usu sex- ta petitionis, cap. 4. 571</p> <p>De usu huius petiti. n. 2. 572</p> <p>In septimam petitionem.</p> <p>DE malo, cap. 1. 573</p> <p>De multiplici malo pœ- na, num. 2. 574</p> <p>De his, qui in hac vita mala patiuntur, n. 3. 475</p> <p>De utilitate tribulationum. n. 4. ibid.</p> <p>De remedio malorum pœna, c. 2. 577</p> <p>De remedio medicinarum, & usu illius, n. 2. ibid.</p> <p>De usu medicinario, n. 3. 578</p> <p>De remedio virtuosæ petiti- onis, num. 4. 579</p> <p>De patientia in aduersis. & conformitate cum Dei vo- luntate, n. 5. 581</p> <p>De pœnitentijs sponte suscep- tis, n. 6. ibid.</p> <p>De explicacione septima peti- tionis, cap. 3. 582</p> <p>De explicacione verborum, n. 8. 583</p> <p>De usu huius petiti. n. 3. ibid.</p> <p>De Conclusione Dominicæ Orationis.</p> <p>De causa. & fine huius con-</p>	<p>clusionis, num. 1. 584</p> <p>De explicacione particula, Amen. n. 8. 585</p> <p>De utilitate huius conclusio- nis, n. 3. 586</p> <p>De usu huius conclusionis, n. 4. 587</p> <p>In Symbolum Apostol.</p> <p>DE Catechismo, & de causis illius. 587</p> <p>De Evangelio, & de verb. Dei, & de causis illorum, cap. 2. 588.</p> <p>De fide eiusque causis, cap. 3. 589</p> <p>De Symbolo Apostolorum, & illius causis, cap. 4. 590</p> <p>De Deo, & vita illius, cap. 5. 591</p> <p>De unitate, & Trinitate Dei, cap. 6. 562</p> <p>De mysterio sanctissima In- carnationis, cap. 7. 593</p> <p>De explicacione primi articuli cap. 8. ib.</p> <p>De Creatione, cap. 9. 594</p> <p>De explicacione secundi arti- culi, cap. 10. 595</p> <p>De explicacione tertii articu- li, cap. 11. 596</p> <p>De explicacione quarti arti- culi, cap. 12. ibid.</p> <p>De passione Christi, cap. 13. 597</p> <p>De explicacione quinti arti- culi, cap. 24. 568</p> <p>De resurrectione, cap. 15. 599</p> <p>De explicacione sexti articu- li, seu de Christi Ascensione, ibid.</p>
---	---

Index Titulorum

De sessione Christi ad dextram Patris, cap. 17.	600	De explicatione septimi præcepti, c. 8.	617
De explicatione articuli septimi, seu de iudicio Christi, cap. 18.	ibid.	De explicatione octavi præcepti.	618
De explicatione octavi articuli, seu de Spiritu sancto, cap. 19.	601	De expli. atriene noni, & decimi præc.	619
De explicatione noni articuli seu de Ecclesia, cap. 20.	620.	Compendium Doctrinæ Catechismi, in Orationem Domini. calem.	
De communione Sanctorum, cap. 21.	603	Caput I.	
De thesauro Ecclesia, & de Indulgentijs, cap. 22.	604	D E nomine, definitione & diuisione Orationis;	
De explicatione decimi articuli, seu de remissione peccatorum. cap. 23.	605	621	
De explicatione undecimi articuli, seu de carnis resurrectione, c. 24.	606	De fine orationis, caput 2. ibid.	
De explicatione duodecimi articuli, seu de Beatitudine, cap. 25 pag.	ibid.	De materia, & partibus, & obiecto orationis, caput 3. 622.	
Compendium Doctrinæ Catechismi, in Decalogum.		De forma orationis, caput 4. 623	
Caput. I.	607	De efficiente orationis, cap. 5. ibid.	
De explicatione primi præcepti, cap. 2.	609	De usu orationis, & de præparatione ad illam, cap. 6. 624	
De explicatione secundi præcepti, cap. 3.	610	De oratione Dominicali. cap. 7. ibid.	
De explicatione tertij præcepti, cap. 4.	611	De præmio orationis Domini. calis, c. 8.	625
De explicatione quarti præcepti, cap. 5.	612	De prouidentia Dei erga homines, seu explicatio particulae, Pater, cap. 9.	ibid.
De explicatione quinti præcepti, cap. 6.	614	De explicatione particulae, Nolite, cap. 10.	626
De explicatione sexti præcepti, cap. 7.	616	De explicatione particulae, Qui es in caelis, caput. 11. 627	
		De explicatione prima petitionis, cap. 11.	628

De explicat
tionis, cap
De explicat
nis, cap. I
De explicat
tionis, ca
De explicat
tionis, ca
De explicat
nis, cap. II
De explicat
tionis, & c
(Opuscu
Et

DE non
sancti

Index Titulorum.

<p>De explicatione secunda petitionis, cap. 13. 629</p> <p>De explicatione tertia petitionis, cap. 14. 630</p> <p>De explicatione quarta petitionis, cap. 15. 630</p> <p>De explicatione quinta petitionis, cap. 16. 632</p> <p>De explicatione sexta petitionis, cap. 17. 635</p> <p>De explicatione septima petitionis, & de particula, Amen. Opusculum de sancto Euangelio. 635</p> <p>DE nomine, & definitione sancti Euangelii, p. 635.</p>	<p>De quatuor causis sancti Euangelii. 637</p> <p>De divisione sancti Euangelii. 638</p> <p>De verbo Dei scripto, & non scripto. ibid.</p> <p>De summa, seu compendio sancti Euangelii, 636</p> <p>De explicatione sancti Euangelii, & summa illius, 641</p> <p>De materia, sine, & usu huius libri.</p>
---	--

<p>ptimi pre- 617</p> <p>zau pra- 618</p> <p>di, & deci- 619</p> <p>doctrinae</p> <p>Ora- tioni.</p> <p>definitione</p> <p>Orationis;</p> <p>caput 2.</p> <p>tribus, &</p> <p>caput 3:</p> <p>caput 4:</p> <p>is, cap. 5:</p> <p>de pra-</p> <p>, cap. 6:</p> <p>ali, cap. 7:</p> <p>s Domini. 625</p> <p>rga homi-</p> <p>particu-</p> <p>ibid.</p> <p>articula, 626</p> <p>articula, 626</p> <p>caput. 11:</p> <p>a petiti- 628</p>	<p>De quatuor causis sancti Euangelii. 637</p> <p>De divisione sancti Euangelii. 638</p> <p>De verbo Dei scripto, & non scripto. ibid.</p> <p>De summa, seu compendio sancti Euangelii, 636</p> <p>De explicatione sancti Euangelii, & summa illius, 641</p> <p>De materia, sine, & usu huius libri.</p>
---	--

INDEX TITVLORVM

IN DECALOGVM.

D E materia, forma, effi-	& veniali, n. 6.	ibid.
cientie, sine, necessitate,	De consensu, & usu rationis,	
etque utilitate huius doct.	cap. 7.	676
655.	De Synderesi quid sit, num. 2.	
Diuisio tractationis.	677	
De legibus in comuni, c. 1.	De conscientia, eiusque defini-	
657	tionibus, & causis, n. 2. ibid.	
De nomine, & definitione le-	De ratione practica, n. 4.	670
gis, num. 2.	ibid.	
De materia & forma legis, n.	De usu rationis, n. 5.	680
3.	658	
De efficiente, & sine legis,	De consensu rationis, n. 6.	681
num. 4.	669	
De diuisione, & differencia	De modo inducendi ad obser-	
legum, n. 5.	u. n. i. diuina legis, n. 7. ib.	
ibid.	De motiuis inducentibus ad	
De nomine & definitione De-	observantiam diuina legis,	
calogi, cap. 2.	cap. 8.	682
660	De modo ampliandi dicta mo-	
Prima definitio Dec. n. 2.	tina, num. 2.	683
691	Doctrina Cat. in primum	
Secunda Dec. definitio, n. 3.	Præceptum.	687
662	De exordio in Decal. I.	688
De materia, & forma Deca-	De primo præcepto, eiusque	
logi, cap. 3.	definitione, & diuisione,	
663	cap. 2.	689
De efficiente, & sine Decalo-	De causis primi præcepti, nu.	
gi, cap. 4.	2.	690
665	De diuisione primi præcepti,	
De diuisione Decal. 5.	num. 3.	691
666	De præcepto affirmatiuo, eius-	
De obseruatione mandatorum,	que explanatione, c. 3.	692
cap. 6.	668	
668	De fide, spe, & charitate, n. 2.	693
De possibilitate obseruandi di-	De religionis virtute, n. 3.	695
uinam legem, n. 2.	De obseruantia huius præ-	
669	cepti, n. 4.	ibid.
De necessitate obseruandi man-	De præcepto negatiuo, cap.	
datum Dei, nu. 3.		
670		
De fructu, & utilitate obser-		
uantie legis Dei, n. 4.		
672		
De transgressione mandatorum		
Dei, n. 5.		
674		
De peccato originali, mortali,		

4.
De obserua
pri, num.
De cultu
torum
De inuoca
ne SS. A
De cultu
torum,
De cultu
rum, ca.
De cultu
De prami
ligi De
De prami
Dei, n. 2.
De fructib
mi præc
Doctrina
dum Præ
Quare da
præceptu
De secund
De lingua
De virtuti
gue in
n. 3.
De præcept
negatiuo,
De obserua
matiui, c
De obserua
tius, cap.
De iurame
De diuision
De usu iur
De bono vs
704
De veritat
De iustitia

Index Titulorum.

	696	menti. n. 4.	726
De obseruanria huius precepti, num. 2.	697	Dubitaciones circa usum iuramenti, n. 5.	727
De cultu, & inuocatione sanctorum, cap. 5.	ibid.	De malo usu iuramenti. n. 6.	728
De inuocatione, & ueneratione SS. Angel. n. 2.	699	De uoto & de blasphemia, cap. 7.	730
De cultu, & inuocatione Beatorum, n. 3.	700	De blasphemia, nu. 2.	732
De cultu Sanctorum reliquiarum, ca. 6.	701	De explicatione Appendicis, cap. 8.	732
De cultu imaginum, n. 2.	702	De usu huius Appendicis, n. 2.	734
De premio, & poena appositis legi Dei. cap. 7.	704	Doctrina Catech. in tertium Præceptum.	734
De premio obseruantia legi Dei, n. 2.	707	De diuisione huius Tract. 7, 5	735
De fructibus Appendicis primi precepti, n. 3.	709	De excellentia corporis humani, cap. 1.	ibid.
Doctrina Catech. in secundum Præceptum.	711	De externo cultu debito Deo cap. 2.	737
Quare datum sit secundum præceptum, cap. 1.	717	De diuisione diuini cultus, n. 2.	ibid.
De secundo præcepto, c. 2.	713	De cultu privato & publico, num. 3.	738
De lingua, & eius usu, n. 2. ib.	714	De diebus festis, cap. 3.	ibid.
De uirtutibus, & uitiis lingua in ordine ad Deum, n. 3.	717	De diebus festis ueteris legis, num. 2.	739
De præcepto affirmatiuo, & negatiuo, n. 4.	715	De diebus festis in noua lege, n. 3.	740
De obseruantia præcepti affirmatiui, cap. 3.	716	De præceptis datis de externo cultu, & de diebus festis, cap. 4.	741
De obseruantia præcepti negatiui, cap. 4.	719	De tercio Dec. præcep. c. 5.	744
De iuramento, cap. 5.	910	De explicatione uerborum tertii præcepti, c. 6.	746
De diuisione iuram. n. 2.	722	De obseruantia & inobseruantia tertii præcepti, c. 7.	748
De usu iuramenti, cap. 6.	723	Doctrina Catech. in secundam partem Decal.	750
De bono usu iuramenti, n. 2.	724	De diuisione Decalogi in duas	

Index Titulorum.

Partes, cap. 1.	750	De obseruantia quarti prece-	
De charitate, cap. 2.	751	pti, cap. 6.	670
De ordine charitatis, cap. 2.		Doctrina Catech. In quintum	
752		Præceptum.	771
De modis bene, & malè dili-		D homine, & illius anima ac	
gendi se, & proximum, cap. 4.		corpore, cap. 1.	772
753		De dilectione sui & proximo-	
De virtutibus, quibus dilectio		rum, cap. 2.	773
regulatur, cap. 5.	755	De quinto precepto, c. 3.	774
De vitiis, quæ dicuntur virtuti-		de diuisione huius præcepti in	
bis opposita sunt caput 6.		affirmatiuum, & negatiuum	
757		nu. 2.	ibid
De ordine præceptorum secun-		Explicatio præcepti negatiui	
da tabula, cap. 7.	ib.	nu. 3.	775
De modo explicandi præcepta		Explicatio præcepti affirmati-	
secunda tabula, caput 8.		ui, n. 4.	776
758		de ira, odie, maledictione, &	
Doctrina Catech. In quintum		homicidio, cap. 4.	777
præceptum.	760	de scandalo, & occasione pec-	
De necessitate tradendi doct.		candi, cap. 5.	779
quarti præcepti.	760	de operibus misericordiae, cor-	
De diuisione huius tractat.		poralibus, & spiriualibus	
761		cap. 6.	781,
De superioribus, & inferiori-		de dilectione inimicorum. c. 7	
bis, cap. 1.	ibid	781	
De diuisione superiorum, &		de tollendis inimicitiiis, nu. 2.	
inferiorum in quinque com-		783	
minationes, n. 2.	762	de moisis ad iniurias perfe-	
De gradu amoris inter supe-		rendas, & remittendas, nu. 3.	
riores, & inferiores, cap. 2.		785	
763		de obseruantia & inobseruan-	
De quarto præcepto, cap. 3.		tia quinti præcepti, cap. 8.	
765		786	
De premio appositio huic præ-		Doctrina Catech. In sextum	
cepto, num. 2.	766	Præceptum.	787
De officio superiorum in infe-		de volubitate, c. 1.	789
rioribus, cap. 4.	767	de virtutibus, & vitiis circa	
De officiis inferiorum erga su-		voluntatem, cap. 2.	798
periores, cap. 5.	768	de sexto præcepto, c. 3.	791

Explicatio
num. 2.

Explicatio
ui, n. 3.

Dei is, quæ
uantiam se
ibid.

Doctrina C
Præceptu

De bonis ter
797.

De septimo
798

De furto, ca
De precipui

bis, nu. 1.

De rapina,
De restituti

De Eleemos
uantia pr

cap. 6.

De Eleemos
De obseruan

tini.

Doctrina C
Præceptu

Index Titulorum.

<p> <i>Explicatio precepti negatiui,</i> <i>num. 2.</i> <i>ib.</i> <i>Explicatio precepti affirmatiui,</i> <i>num. 3.</i> 792 <i>De his, quæ inducunt ad obser-</i> <i>uantiam sexti precepti, cap. 4.</i> <i>ibid.</i> <i>Doctrina Catech. In Septimum</i> <i>Præceptum.</i> 796 <i>De bonis temporalibus, cap. 1.</i> 797. <i>De septimo precepto, cap. 2.</i> 798 <i>De furto, cap. 3.</i> 801 <i>De præcipuis furtorum generi-</i> <i>bus, nu. 2.</i> <i>De rapina, cap. 4.</i> <i>ibid.</i> <i>De restitutione, cap. 5.</i> 805 <i>De Eleemosyna, & de obser-</i> <i>uantia precepti affirmatiui.</i> <i>cap. 6.</i> 807 <i>De Eleemosyna, n. 2.</i> 808 <i>De obseruantia precepti nega-</i> <i>tiu.</i> 809 <i>Doctrina Catech. In octauum</i> <i>Præceptum.</i> 812 </p>	<p> <i>De fama, & vsu lingua erga</i> <i>proximos, cap. 1.</i> 813 <i>De octauo precepto, cap. 2.</i> 815 <i>De testimonio erga se, & proxi-</i> <i>um, n. 2.</i> 816 <i>De actibus vitiosis lingua in</i> <i>proximum, cap. 3.</i> 818 <i>De actibus virtuosus lingua er-</i> <i>ga proximum, c. 4.</i> 819 <i>De motiuis pro obseruantia</i> <i>octauæ precepti, c. 5.</i> 821 <i>Doctrina Catech. In nonum &</i> <i>decimum præceptum.</i> 823 <i>De corde, & eius concupiscen-</i> <i>tia, c. 1.</i> 824 <i>De nouo, & decimo precepto,</i> <i>cap. 2.</i> 826 <i>Explicatio precepti negatiui,</i> <i>num. 2.</i> 828 <i>Explicatio precepti affirmati-</i> <i>ui, num. 3.</i> 829 <i>De actibus virtuosus, & vitio-</i> <i>sis circa concupiscentiam cap.</i> 3. 830 <i>De motiuis pro obseruantia ho-</i> <i>rum præceptorum, c. 4.</i> 832 </p>
---	--

FINIS.

2112

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or date.

Faint, illegible handwriting at the top of the page.

Faint, illegible handwriting in the middle of the page.

Faint, illegible handwriting below the middle section.

Faint, illegible handwriting in the lower middle section.

Faint, illegible handwriting on the left edge of the page.

